Sanct Georgio Joannis

[illegible]

Antonius

Universidad del Rosario
Archivo Histórico

BIBLIOTECA
DEL
Colegio Mayor de Nuestra Señora
del Rosario
E24N064Ej.1

12900

Cōmentaria Reuerendiſſimi in chriſto patris ꝛ domini: do. Joannis Antonij eccleſie diui Ambroſij Mediolanenſis Prepoſiti: et Cardinalis Alexandrini digniſſimi: vtriuſqꝫ iuris doctoris clariſſimi: ſup diſtinctionibus. Nouiſſime haud ſine exactiſſimo labore recognita: necnon additionibus decorata. Nouiſſime vero cū ſummarijs numeris ꝛ elegāti repertorio: vna cū vtiliſſimis additionib⁹ ex varijs in vtroqꝫ iure ſcriptoribus exceptis ī hac vltima ipreſſiōe impreſſis.

Del Coleg. mayor de N. Sra. del Rosº de Sta Fe

Benedictus deus
Cū virgine matre.

Colegio Mayor del Rosario.
DEL COLEGIO DE NRA. SRA. DEL ROSARIO
Universidad del Rosario
Archivo Histórico

¶ Reuerendiſſimi in chriſto patris ⁊ d. dñi Joā. Antonij[a] de ſancto Georgio dicti de Placētia patricij Mediolanē. al's dum titulum de appellationibus ⁊ quartum librum decretalium: ac librum feudorum commentaretur eccleſie diui Ambroſij Mediolañ. prepoſiti vtriuſqꝫ iuris doctoris ⁊ interpretis clariſſimi nunc peculiari virtute Cardinalis digniſſimi. Super decretorum volumina commentaria nō minus vtilia ꝙ optimo ſtilo correcta. Nouiſſime cuꝫ ſummarijs: additionibus vtiliſſimis ac eleganti repertorio cum numeris: ad laudem omnipotentis dei feliciter incipiunt.

1 ☞ Decretum fuit editum Anno. M. cl. Cronice probant.
2 Gratiani dicta an ⁊ qñ habcant autoritatem.
3 Leges dicuntur canonizate que a papa in canonibus inſeruntur.
4 Decreti liber eſt approbatus.
5 Rubrice decretoruꝫ non ſunt autentice. Prima tñ rubrica decretorum eſt autentica ⁊ generalis. ⁊. 6.
Rubrice que continent orationem perfectam licite allegantur pro tex.
Rubrice decretalium ſunt autentice.
6 Rubrice vel tituli legales autentici ſunt ⁊ allegari poſſunt in cauſis.
7 Juris diuini origo.
Exceptio an ſit de iure diuino.
8 Canonum ſeu decretorum quedam ſunt perſonalia quedam generalia ⁊ que ſint.
9 Scientie iuris quanta ſit vtilitas ⁊ an ſit vera ſciētia. 10. ⁊ de excellentia iuris canonici. nu. 11. 12. ⁊. 13.
10 Statutum ꝙ priores artium debeant eligere poteſtatem an comprehendat etiam priorem collegij iuriſtarum.
Scientia iuris verſatur circa philoſophiam moralem.
Juriſperito abſqꝫ iuris autoritate vera vel interp̄tatiua non eſt licitum reſpondere.
11 Juris interpretatio ex iuris ſcientia ⁊ argumētis iuris percipitur.
Jurium interpretatio neceſſaria eſt ⁊ eſt de iuregētium nec tollitur conſuetudine.
12 Jus canonicum diuinum cenſetur.
Bonum quanto communius eo melius.
13 Scientia iuris canonici poſt theologiā eſt dignior ceteris.
Doctores qui preferant̄ an iu. can. an iu. ciuilis an medicine vel theologie.
14 Doctoratus eſt dignitas.
Doctor in medicina dicitur habere dignitatem idē in doctore artium.
Doctor dicitur magis nobilis ꝙ ille qui eſt nobilis genere.
15 Doctorari non poteſt excommunicatus.
Doctor habet iuriſditionem ⁊ eſt ſub protectione ſedis apoſtolice.

Ratianū huius libri compilatorem fuiſſe liquido conſtat. † Hunc aūt monachum claſteñ. Bononie librū iſtū quem in manibus tenem⁹ in monaſterio ſancti Proculi ediſſe tradunt hyſtorie. Anno dñi. M. cl. quo tēpore Alexander. iij. in minoribus agēs legebat in theologia Bononie. Et ſic computando annos: compilatio hec fuit ſub Eugenio. iij. edita. vt ex cronicis patet quarum autoritati in iure noſtro credendum eſt vt vult glo. cōiter approbata in c. venerabilem. de elec. c. inter dilectos. de fi. inſtru. c. ſane. xxiiij. q. ij. de hoc eſt glo. ij. in c. forma appellationis. ij. q. j. Et p hoc cōuincitur eſſe ſomniū qđ dr Petruꝫ lombardum magiſtrū ſententiaꝝ appellatum poſtea epm Pariſieñ. ⁊ Petrum comeſtorē q librūꝫ hiſtorie ſcholaſtice edidit fuiſſe fratres Gratiani. Nam petrus lōbardus floruit tempore Alexandri. iij. ⁊ Federici. j. Et ita hunc fabulam impugnat Archiepiſcop⁹ floreñ. in. iij. parte hiſtorie ſue tit. xvij. c. vj. ¶ Huic aūt libro titulum Gratianus inſcripſit per rubricam generalem. Jncipit concordia. i. cōpilatio ⁊ in vnum reductio diſcordantiū canonum vel ꝓpter contrarietatem vel ꝓpter veritatem: vel ꝓpter obſcuritatem ⁊ multiplicitatē. vt ſub hac generali rubrica vniuerſaliter cōprehenderet tam diſtinctiones ꝙ cauſas: de quib⁹ diſſerere intēdebat: ex eo potiſſimum qꝛ magna vis ⁊ liquidatio iuris conſiſtit in concordandis iuribus contrarijs: ⁊ quouiſmodo diſcordantibus. vt in proemio decretalium. §. ſane. ⁊ in proemio. C. in prima conſti. Cōtrarietate em̄ totum ius cōturbatum eſt. l. j. circa fi. ver. noſtram aūt. l. ij. in prin. C. de vete. iur. enu. Nec iniuria lꝫ Gra. in hoc volumine parum de ſuo afferat: ſed decreta ⁊ decretales epiſtolas: autoritates apoſtoli ⁊ ſanctoꝝ patruꝫ que pro autenticis habētur. vt in. c. j. xx. di. ⁊ nōnūꝙ leges ciuiles i hoc op⁹ ꝯgeſſerit: ⁊ ſ᷑m ſubiectas materias collocauerit. Ex quo librū cōpoſuit ſibi aſcribit̄. vt in fi. l'i dicit text.
2 in. l. ij. §. poſtea acuta. ff. de orig. iur. † Cū aūt Gra. nō habuerit ptātē legis ꝯdende: ſed interp̄tāde tm̄ quatenus de ſuo interſerit huic volumini nō faciet ius: nec p lege ſeruabit̄ vt habet̄ maxīe p Panor. in. c. j. de poſtu. p̄la. ⁊ in. l. j. p legiſtas. C. de leg. ⁊ facit tex. in. l. ij. §. iuris ciuilis ſniam. p totū vſqꝫ ad fi. ⁊ maxime in ver. ſeruus aūt ſulpitius. ff. de ori. iur. Jdeo videmus ꝙ multa dicta Gratiani reprobatur p glo. vt. §. neceſſario. lxxvj. di. ibi glo. §. hac nimirū autoritate. xiij. q. ij. vbi gl. exp̄ſſe ꝯuincit Gratianū dixiſſe falſum. Quatenus aūt interſerit Gratianus ſuo volumini autoritates decretoꝝ concilij. decretaliū vel legū: tunc eandē autoritatē habebūt quā leges ipſe decreta vel decretales vt no. Jo. an. poſt eū alij. ⁊ in. c. ij. de reſcri. ⁊ in addi. ad ſpe. in tit. de app. in. §. in q̇bus. ver. ſed pone. Et ideo ſi interſerit leges correctas in hoc volumine vel ꝯtrarias nō cēſent̄ approbate nec canonizate. vt vult gl. in. c. nouit. de iudi. in. c. j. de rebus eccle. nō alie. lib. vj. et
3 in. c. in primis. ij. q. j. † Sed ille leges dicunt̄ canonizate. q a papa in canonibus inſerunt̄. vt. d. c. ī primis. Adeo ꝙ poſtea p imꝑatorē non pñt ampli⁹ reprobari in p̄iudiciū ſubditoꝝ eccleſie. Jta Panor. hic p no. in. d. c. nouit. ⁊ in. d. c. in primis. Arch. in. c.
4 q̇cunqꝫ. xj. q. j. † Sed pūctus eſt q̇d de ipſa cōpilatione ⁊ libro. Nunq̇d facit autēticā fidē. Jo. and. in d. c. ij. dicit ꝙ nō reperit̄ iſte liber approbat⁹. Clos dicite poſt Panor. hec vt ēt in fi. l'i p̄ſcripſi in preludijs feudoꝝ poſt Bal. ⁊ alios ꝙ ex quo a maiorib⁹ eſt approbatus vſu hic liber: recipit̄ ⁊ in ſcholis et in palatijs cauſaꝝ: ⁊ allegat̄ a doctoribus iā tanto tpe cuius initij memoria nō eſt in ꝯtrariū: ſatis dr autēticus quo ad hoc vt ꝓbet ꝯtenta in eo talia eē: qualia in eo inſerunt̄: nō vt plus autoritatis det vl' roboris ꝙ de ſe habeant. Bar. in extraua. ad reprimendū in data. in fi. l'i ēt facit qđ vult Archi. p illum tex. in. c. q̇s neſciat. ix. di. ⁊ qđ glo. in fi. l'i in. l. celſus. ⁊ in. l. ſi arbiter. ff. de arbi. ⁊ in. c. cū cām. de ꝓba. ⁊ faciūt q. ſ. de cronicis qđ ꝓbēt. c. veſtra. de coh. cle. ⁊ mu. ⁊. c. ꝯtinebat̄ de deſpon. īpu. Bal. in. l. exemplo.
5 C. de ꝓba. Archi. in. c. mala. viij. diſ. ¶ † Quid autem de rubricis huius voluminis an ſint autentice. Spe. ⁊ Jo. an. in ti. de diſpu. ⁊ alle. §. fi. in fi. tenētꝙ nō p rōnē p̄dictā: qꝛ rubrice ſunt appoſite ab eo q nō habuit autoritatē legis ꝯdende nec eius autoritati ſtare cogimur. c. ego his ſolis. ix. di. glo. in. c. abſit. l. di. ⁊ in. c. futurā. xij. q. j. ⁊ in. c. ꝓpoſuiſti. xxij. qō. vj. fuerunt em̄ a Gratiano appoſite vel vt aliq̇ volūt a quodā ſuo diſcipulo q̇ Procopaleas appellabatur: q̇ ēt interſerit ī hoc volumine quoſdā tex. quos paleas appellamus nec admittim⁹. Jta Jo. an. ī loco alle. in addi. ſpec. Jmo. ⁊ Lu. in rubri. ff. de v̄. ob. ⁊ videmus aliquas rubricas vt falſas reiectas. gl. in rubro in. c. charte. iij. q. ix. §. hec aūt. de peni. diſ. j. ita Gemi. in. c. q̇s neſciat. ix. di. poſt Archi. facit gl. in. c. placuit. il. ij. xvj. q. j. Lꝫ qñ eſſent autētice ꝓbarent vt vult Jo. an. vbi ꝓxime Panor. hic Gemi. in d. c. q̇s neſciat. facit gl. in verbo titulis in proemio ſexti in. §. hec aūt. de peni. di. j. Bar. in. l. j. in prin. ff.

a ¶ Jo. Antonij. Qualis ⁊ quant⁹ vir huius operis cōmentator fuerit: ſatis claret ex eius operibus tamen ad cumulationeꝫ laudis huius celeberrimi viri narrabo q ego Joannes de gradib⁹ inter iurium profeſſores minimus audiui: cum eſſem commiſſari⁹ in Claſconia autoritate apoſtolica ac regali. Acceſſi em̄ ad reuerendū patrem dominuꝫ epm adurēſeꝫ qui in ſua epiſcopali menſa narrauit ſe tēpore illo quo reuerendus in chriſto pater dominus Felinus ſandeus examini publico ſubijceret̄: an dignus eēt qui auditor rote crearet̄: prefatus domin⁹ cardinalis huius operis cōmentator formauit ꝯ ipſum d. Felinum ſexaginta argumēta excerpta dūtaxat a textibus ⁊ glo. ordinarijs. tā iuris pōtificij ꝙ ceſarei. Que argumenta petijt per ipſum Felinum ſolui ſimiliter per textus ⁊ gloſ. ordīarias. Re ſumptis igit̄ Felinus argumentis. ſoluit ea. modo quo ſolui fuerūt petita vſqꝫ ad triginta. Ceteri domini q preſentes erāt rogauerunt ipm dominuꝫ Alexandrinū: quatenus contentus eſſet ſolutionibus prefatis. Qui admiſſis precib⁹ faſſus fuit ſe eſſe contentuꝫ non ambigēs quin. d. Felinus egregie alia trigīta eſſet ſoluturus. Ex his ſupradictis manifeſtatur mirabilis memoria ⁊ ſumma iuris ſcientia dictorum dñoruꝫ. ſ. dñi Alexa. autoris hui⁹ operis. ⁊ domini Felini cuius egregia opera extant in iure pontificio.

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

ADDitio.
a ¶Non pōt al
legari. Pōt
tñ ex rubꝛicis
impfectis ar⸗
gui tripliciter
de quo vide p
Alex. in.l.j. in
iij.col.verſ.ad
hec ēt vide.ff.
ſi cer.pe.ꝛvide
eundē Alex.in
ꝯſi.cccxxxv. in
cip.mature di
geſtis in.ij. co.
ver.quinto. qꝛ
ſtatutū i.ij.vo.
vbi qđ qñ ru⸗
bꝛica continet
oꝛationē pfe⸗
ctā pōt allega
ri p tex.ꝛ adde
ꝙ qñ rubꝛica ē
gñal' lex gña⸗
liter intelligi
dꝫ.vt no. idem
Alex.in cōſil.
cix.incipi.viſo
pceſſu in.ij.co.
ver.alia rōne.
in.v.volu. Et
q̇d ſi rubꝛica
eſſet contraria
nigro cui po⸗
tius ſit ſtandū
Albe.de ro.in
d. l. j .decidit
ſtanduꝫ nigro
tanꝙ poſterio
ri:nā poſterio
ra ꝛ vltia pꝛio
ribus derogāt
l.pacta nouiſ⸗
ſima cū ſi.C.đ
pac.ꝛ idē tenet
Alb.in ſuo di
ctionario in v̄
bo argumētuꝫ
ꝛ an ſit licituꝫ
arguere ex ver
bis rubꝛice et
oꝛdine earum:
dic ꝙ ſic ſcđm
Bar.in.d.l.j.ī
ij.no.ꝛ facit de
ciſio Mar.ſil.
quā ſepe cōmē
dat ꝛ ſequitur
bart.ꝛ p̄cipue
in rub.ff.de co
p quē fac.eſt ꝛ
in.l.j.in.j. nor.
ff.de peculio.ꝛ
in.l.j.ff.de con
fir.tu.ꝛ in.l.ij.
C.eo. ꝙ tutoꝛ
cōfirmatus p̄
fertur legiti⸗
mo ꝛ hoc ex oꝛ
dine tituloꝛuꝫ
qui ſūt. ff.ꝛ.C.
in materia tu⸗
telarū refert ꝛ
ſequit̄ do. Ja⸗
ſo.in.d.l.j.ī.ij.
no.ff.ſi cer.pe.
Henri. Fer.

ſi cer.pe.ꝛ fm Panoꝛ.hic iſta pcedunt vbi rubꝛica
hꝫ oꝛationē pfectā vt illa. Qđ q̄ſq; iuris in alteruꝫ
ſtatuit ipſe dꝫ eo vti:ꝛ illa vt eccleſiaſtica bñficia ſi⸗
ne diminutione cōferant̄. Si aūt nō hꝫ oꝛationē p⸗
a fectam non pōt allegariª diſpoſitiue.ſed vt in caſu
dubij intelligat̄ ꝛ trahat̄ tex.ad materiā rubꝛice vt
notanter dicit gl.in.c.bone.de ꝯfir.vti.ꝛ in.c.tibi q̄.
de reſcrip.lib.vj.colligit̄ ex glo.ꝛ in.c.ſi ſup gratia.
de p̄bē.lib.vj.ꝛ adde ad materiā qđ dixi ſup rubꝛi⸗
ca de iudi.ꝛ vide p Archi.in.c.q̇s neſciat.p̄alleg.ix.
di.in fi.vbi dicit ꝙ rubꝛice decretaliū autēticant̄ in
pemio decretaliū in fi.vbi dꝛ vtant̄ ꝛc.ꝛ extra vt lit.
6 pen.†Et idē dicit de rubꝛicis vel titulis legalibus
ſunt eñ autentici fm euꝫ ꝛ allegari pñt in cauſis.ff.
de in inte.reſti.l.j. Secus aūt de rubꝛicis decretoꝛū
qꝛ falſe inueniunt̄.vt.xvj.qō.iij.placuit.ij.ꝛ allegat
Vin.q̄ ita notat extra in pemio decretaliū in verſi.
vtant̄. Et vide ibi p do. Anto.ꝛ qđ dixi in.c.j.de cō
ſti.ꝛ in.c.j.de iudi. ¶Et qꝛ ex oꝛdine ſcribendi aut
docēdi facilius doctrina pcipitur ꝛ retinet̄.§.ſꝫ cuꝫ
nos in pemio.ff.in.l.ij.circa pꝛin.ꝛ p totū diſcurſuꝫ
illius legis.C.de vete.iur.enu. Scire eñ q̇d facias
ꝛ neſcire quo oꝛdine facias teſte Ambꝛoſio non eſt
pfecte cognitiōis. Ideo p ſcribētes hic pulchꝛe cō⸗
ſideratur ꝛ diſtinguit̄ oꝛdo quo Gratianus in hoc
libꝛo pceſſit:q̄ oꝛdo talis eſt. ¶Iſtud opus ſuū di⸗
uidit in tres partes.ſ.in tractatū de miniſtris eccle
ſie:q̄ centū ꝛ vna diſtinctionibus terminat̄. Et tra⸗
ctatū de negocijs eccleſiaſticis tā clericoꝝ ꝙ̄ etiam
laycoꝝ:puta de matrimonio q̄ tractatus.xxxj. cau⸗
ſis terminat̄.vbi ꝛ pnīe inſerunt̄. Et tractatū de ſa⸗
cramentis eccleſie q̄ q̇dē diſt.q̇nq; ꝯſummat̄. Pꝛi⸗
ma vero pars q̄ appellat̄ tractatus diſtinctionū in
ſeptē partes diuidit̄ pꝛincipales. In quarū pꝛima
tractat de iure ꝛ ſpeciebus eius:ꝛ de differētia ip̄a⸗
ruꝫ ſpecieꝝ adinuicē:ꝛ hec extēditur vſq; ad.xxj.di.
ab illo aūt loco tractat̄ de officijs eccleſiaſticis. vn⸗
de oꝛiginem habuerūt:ꝛ quare ſic appellata ſunt:ꝛ
aſſignat ēt differentiā officioꝝ: tractat ēt qualiter
examinandi ſunt qui debēt ad talia officia pmoue⸗
ri:ꝛ q̇d ptineat ad vnūq̄dq; officium ꝛ extendit̄ illa
pars vſq; ad.§.nunc aūt.xxv.di.ꝛ eſt ſcđa pars. Ab
illo aūt loco tractat de oꝛigine et officio ep̄ali ſp̄ali
ter q̄ ꝛ quot in ep̄o requirunt̄ ꝛ ppter hoc tractātur
ibi.xiij.capitula apoſtolice regule.ꝛ extenditur illa
pars vſq; ad.l.diſt. Interſerit tñ inter.xxvj.vſq; ad
xxxv.de ꝯtinētia clericoꝝ. Et eſt tertia pars. Ab il⸗
lo aūt loco:qm̄ lapſus in hereſim impedit pmouen
dū ꝛ deijcit iā pmotum niſi poſtmodū repararetur.
Ideo tractat de lapſis.vtrū ꝛ quō valeant repara⸗
ri. Tractat ēt de alijs impedimentis oꝛdinandoꝛū.
ſ.de bigamis ſeruis publice penitentibus filijs p̄ſ⸗
byteroꝝ coꝛpoꝛe vitiatis ꝛ q̇buſdā alijs q̄ impediūt
oꝛdinādos. Et extendit̄ hec pars vſq; ad.lx.di. Ab
illo aūt loco tractat a q̇bus gradibꝰ ꝛ ad quos gra
dus ſunt clerici pmouendi:ꝛ qꝛ pmotio fit p cano⸗
num electionē tractat ibidē de electione:ꝛ de diuer⸗
ſis foꝛmis electionis:ꝛ qꝛ electionē ſequit̄ oꝛdina⸗
tio ꝛ cōſecratio:ideo tractat ibidē a q̇bus debēt fie
ri electiones:ꝛ qualiter ꝛ quo tp̄e. Et extendit̄ iſta
pars vſq; ad diſ.lxxxj. Ab illo aūt loco recapitulat
illa.xiij.capl'a apl'ice regule ſub bꝛeuiloquio. Et ex
tendit̄ illa pars vſq; ad.xciij.di. Et eſt ſexta ps. Ab
illo aūt loco qm̄ inter officia eccleſiaſtica ꝛ iſtos mi
niſtros:quidā ſunt minoꝛes:quidā maioꝛes. Mi⸗
noꝛes vero debent obedientiā maioꝛibus: pꝛopter
hoc tractat de obediētia quā debēt minoꝛes maio⸗
ribus tā rōne oꝛdinis ꝙ̄ ēt rōne adminiſtrationis.
Et hec eſt vltima pars q̄ ptendit̄ vſq; in finē diſtin
ctionū. Ceteꝝ qꝛ ab inſtitutione in quacūq; ſciētia
exoꝛdiū capiendū eſt.§.ſed cū nos.in pe.ff.de.l.j.v̄.
iuſtitiā nāq;.ff.de iuſti.ꝛ iur.quos tex.ponderat ibi
bal.in.l.argētarius.§.edi.ff.de edē. Et hic in ſecun
da parte rubꝛice dꝛ pꝛimū de iure ꝯſōnis nature et
humane qđ intelligo de iure naturali qđ nō eſt cōe
alijs aīantibus qꝛ de cōi paꝝ iura noſtra diſputant
qđ ius naturale dꝛ diuinū.vt in.c.j.ī.di.j.ꝛ ibi dicā.
Non abꝛe.hic ponit Archi.iuris diuini oꝛiginem.
7 Et nō eſt †dubiū ꝙ gñaliter pōt dici a deo eē. Qñ⸗
q̇dē oīs rō ſupne ſcie vel terrene creature in eo eſt:

q̄ eſt caput eaꝝ ꝛ autoꝛ.§.ſed ecōtra.xxxvij.diſt.c.j.
extra de ſum.tri.ꝛ fi.ca.l.ij.ff.de legi.c. reuertimini.
xvj.q.j. Et iō dꝛ eccleſiaſtici.xxiiij. Ego ex oꝛe altiſ⸗
ſimi pdij.ꝛ baruch.iij.hic.ſ.xp̄s adinuenit oēm viā
diſcipline ꝛ dedit puero ſuo Jacob ꝛc.tñ magis par
ticulariter ꝯſiderando refert Archi.quoſdā dixiſſe
iuris diuini oꝛiginē a pꝛicipio mūdi cepiſſe. Dicūt
eñ Adā cū de inobediētia argueret̄ a dño:quaſi au
toꝛi receptionē obijciēs relaxationē criminis in cō
iugē immo in cōiugis autoꝛē cōuertit dicēs:mulier
quā dediſti mihi ſociā ipſa me decepit ꝛ comedi. de
peni.di.j.§.ſerpēs. Sicq; litigādi.vel vt vulgariter
dicamus placitandi foꝛma in paradiſo videt̄ exoꝛ⸗
ta. Canoniſte tñ in hoc variarunt maxime do. Ant.
ꝛ Panoꝛ.in rubꝛica de except.ꝛ qꝛ ex hoc ſequeret̄
ꝙ exceptio eſſet de iure diuino.qđ ꝛ ſpe.in pꝛoe.ſui
operis.ver.ſane placitandi.pſequit̄ ꝛ Ang.inſt.de
excep.in rubꝛica.ſup glo.in gl.in.vj.col.dicit pꝛoce
dere inuentione:ſed foꝛma eſt de iure ciuili:qꝛ pce⸗
dit a pari cū actione.l.j.§.labeo.quē text.ponderat
Bar.ibi.ff.de flumi.l.j.ff.de excep.ꝛ intelligo de iu
re diuino.i.naturali pꝛimeuo quo natura naturans
i.deus in eſſe pduxit ex quo creauit hoīem rationa⸗
le aīal.vt in.c.j.ī.diſt.j.videbimus ſimilē expoſitio⸗
nē.nā ex ipſa rōne pficiſcit̄ vis quedā naturalis rō
nis excuſandi ꝛ defendēdi ſe rōne ab obiectis:facit
cle.paſtoꝛalis.de re iudi. Et ita huius iuris diuini
oꝛigo fuit cōis cuꝫ hoc iure naturali pꝛimeuo. Alij
dicunt a veteri lege iudicioꝝ oꝛdini initiū habuiſſe
Ait eñ Moyſes in lege duoꝝ vel triū ſtat oē v̄buꝫ
vt.ij.q.iiij.in pꝛin.in nouo quoq; teſtō Paulꝰ apl's
ait. Secularia igitur iudicia ſi habueritis contem⸗
b ptibilesᵇ q̇ ſunt in eccleſia illos cōſtituite ad iudi⸗
candū.j.ad Coꝛ.vj.ꝛ.xj.q.ij.§.ex his. Alij cōpēdio
ſius oꝛdinantes diuini iuris oꝛiginē ſumunt cū ec⸗
cleſia reſpirare cepiſſet ſub Cōſtantino Imperato
re ceperunt patres ſecure ꝯuenire cōcilia celebꝛare
ꝛ eis p diuerſitate negocioꝛuꝫ eccleſiaſticoꝝ diuer
8 ſos canones ediderūt ꝛ ſcripſerunt. †Sed canonū
ſeu decretoꝝ quedā ſunt p̄ſonalia:quedam gñalia.
Perſonalia ſunt q̄ p̄ſonas nō tranſgrediunt̄: nec
ad exēplū trahunt̄.vt.vj.q.j.§.ſicut ergo. xxvj.q.ij.
non exēplo.ſicut eſt de pꝛiuilegio p̄ſonali ſiue datū
ſit p̄ſone.vt.vj.q.j.vetuſti. Siue datū ſit collegio vel
loco.vt.xvj.q.j.hinc eſt. Gñalia ſunt q̄ ꝯniuerſitatē
cōplectunt̄.ſ.vt q̇libet obediat ſuo ep̄o. vt.xciij.diſ.
cū excōicato. Reuerendiſſimus.d.Car.ſancti Six
9 ti hic magiſtraliter differendo multa p̄mittit. †Et
pꝛimo ꝙ ſcīa iuris canonici ſit admodū vtilis ꝛ q̄ſi
neceſſaria ex eo ꝙ dicit.apl's.ij.ad Coꝝ.iij. Omis
ſcriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docēdū
arguendū ꝛ coꝛrigendū ꝛ erudiendum ſed ſcīa cano
nica a deo eſt.vt.ſ̄.dixi. Ergo ſumme vtilis ꝛ quaſi
neceſſaria vt ex multis oſtendit̄:tū ad fidē tuendaꝫ
ꝛ cōpeſcēdos hereticos vt videbimus.ī.xv.diſt. Tū
ad moꝛes refoꝛmādos. Non eñ vt ſciamꝰ bonū id
p̄ſcrutamur ſꝫ vt boni efficiamur:ꝛ alios bonos effi
ciamus.l.j.ver.iuſtitiā nāq;.ff.de iuſtit.ꝛ iur. Tū vt
ſit aliquis oꝛdo in rebus agendis ꝛ determinādis.
Ex legū nāq; doctrina fiūt optimi iuſtitie cultoꝛes
ꝛ reipublice miniſtri.vt eſt text.in pemio.ffoꝝ.circa
finē. Tū ad deciſionē multaꝝ q̄ſtionū que quotidie
exoꝛiunt̄.vt ptꝫ in pemio decretalium ſexti ꝛ clemē
tinaꝝ.ꝛ in pemio ffoꝝ.ꝛ in pꝛima ꝛ ſcđa cōſtitu.C.
Ego aūt moueoꝛ ꝙ neceſſaria ſcīa canonū ꝛ legū et
ſic iuris ſcīa. Nā editio canonū ꝛ legū īuēta ē ppt̄
bonū publicū ꝛ pacē in ſeculū cōſeruandā dono dei
Dogma eſt ſapientū coꝛrectio maloꝝ: directio bo⸗
noꝝ: p̄ceptrix faciendoꝝ: phibitrix non faciendoꝝ
l.ij.ff.de le.j.diſt.iij.p totū.ꝛ.c.facte.ꝛ.c.erit aūt lex.
ī.iiij.diſt. Et circa iuſtitiā miniſtrādā tota iuris pꝛu
dentia verſat̄. Ideo ius ꝛ iuſtitia dictū.c.ius gñale
ī.di.j.ꝛ.l.j.in pꝛin.ff.de iuſti.ꝛ iur. Summū aūt bo⸗
nū eſt in rebus iuſtitiā colere.c.ſi ſeculi leges.xij.q.
ij. Juris aūt doctrina facit nos iuſtitie cultoꝛes.§.
fi.in pemio.ffoꝝ.cū itaq; canonū ꝛ legū notitia ha
beri:aut vſus exerceri nō poſſit niſi ex iuris ſciētia
ꝛ doctrina vt in pemio.ff.circa fi.l.ij.§.deinde ex his
§.nouiſſime.§.poſt oꝛiginem.ꝛ.§.iuris ciuilis ſcien
tiā p totū.maxime in ver.ſeruius aūt ſulpitius.ff.de
oꝛig.iur.

b ¶Cōtēptibi
les.hoc eſt cō⸗
tra id qđ habe
tur. exodi. ca.
xviij.vbi ietro
ſocer Moyſi.
ſuaſit ipi moy
ſi vt ꝯſtitueret
iudices: viros
ſapiētes et ti⸗
mētes deū: in
q̇bꝰ ſit veritas
et qui oderint
auariciā. Ta⸗
les aūt nō pñt
dici contēpti⸗
biles.

oꝛi.iur. Et ideo dicit text.in.l.j.in ver.cū itaq;.C.de ve.iu.enu.
Nihil tā ſtudioſum in oībus rebus inuenit̄ ꝙ̄ legū autoꝛitas
q̄ diuinas ꝛ humanas res bene diſponit ꝛ ſubijcit.tex.in.l.ij.v̄.
mirabile aūt.C.eo.ꝛ ppter inſcitiā legū voluntate indicū olim
magis ꝙ̄ legitima autoꝛitate lites dirimebant̄. Et cuꝫ iuſtitia
vt dictū eſt ſit ſummū in rebus bonū ea ſublata nihil aliud ſūt
regna vt dicit Aug.niſi latrocinia. Nec ius ꝯſtare poſſe dꝛ niſi
ſit iuriſperitus:per quem illud poſſit quotidie in melius pdu⸗
ci.l.ij.poſt oꝛiginem.ff.de oꝛig.iu. Ergo clariſſime cōſtat iuris
ſcientiā eſſe neceſſariam. Qđ aūt iuris doctrina ſcientia ap⸗
pellanda ſit.eſt tex in pemio ffoꝝ.in pꝛin.ibi pfeſſoꝛes legiti⸗
me ſcīe. Et ibi ēt appellat hanc ſcīam artē ꝛ eruditionem. Eſt
etiam tex.in.l.ij.§.deinde ex his.ff.de oꝛig.iur. Et ex illo tex. ꝛ
l.j.in pꝛin.ff.de iuſti.ꝛ iur.etiam colligitur ꝙ ſcientia iuris dꝛ
10 ars.p q̄ infert Albꝛi.in dicto pemio ffoꝝ.in.§.ſed cū nos † ꝙ
ſtatutū loquens ꝙ pꝛioꝛes artiū debeant eligere poteſtatē vel
aliud ſil'e cōpꝛehendet ēt pꝛioꝛem collegij iuriſtaꝝ.dicit tñ qđ
attento cōi vſu loquendi q̇ hꝫ ꝙ artes ꝛ artifices dicuntur iſti
mechanicas artes exercentes.l.inter artifices.ff.de ſolut. tale
ſtatutum nō cōpꝛehendet iuriſtas. Ego attenderem ſubiectaꝫ
materiā. Et an eſſemus in materia fauoꝛabili:an odioſa p ea
q̄ no.do. Anto.in.c.fi.de ꝯſue. Imo.in cle.j.ibi repetendo dixi
de elec.in materia extenſionis facit gl.in cle.auditoꝛ.de reſcri.
Et redeat vñ delapſus eſt calamus ꝙ doctrina iuris ſit ſciētia
eſt tex.in.l.iuſtitia.§.iuris pꝛudentia.ff.de iuſt.ꝛ iur.ꝛ ptꝫ. Naꝫ
iuris ſcīa circa philoſophiam moꝛalem verſat̄ cum eius pꝛece
pta ad eam referant̄.vt in pemio gregoꝛiano ꝛ in.l.j.in pꝛin.ff.
de iuſt.ꝛ iur. Scientia eñ fm.d.Car.hic qui refert Auicēnam
etiam eſt de operibus noſtris put eſt moꝛalis ſcientia. Et ita
ius canonū vel ciuile quatenꝰ in eo traditur doctrina vl'is ad
actiones noſtras ꝛ operationes infoꝛmādas recte dꝛ ſciētia: ꝛ
put fm rōnes vniuerſales caſibus occurrentibus ip̄as leges
accōmodamus p interpꝛetationē legū in eo cognoſcit̄ ꝙ eſt ve
ra ſcīa. Et ideo dicit tex.in pemio ffoꝝ.§.ſed qꝛ ſolitum.qđ eſt
ſcīa ꝛ ars habens pꝛincipiū ꝛ finē:qđ in nullis alijs artibꝰ eue
nire ſolet.vt.l.j.§.cūq; hec.C.de vete.iu.enu. Ex eo.ſ.hꝫ pꝛinci⸗
piū ꝛ finē:qꝛ ſuis coartatur terminis ex quo euagari non lꝫ.c.
quis neſciat.ī.ix.di. Non eñ abſq; legis autoꝛitate vera vel in
terp̄tatiua licituꝫ eſt iuriſperito de iure rñdere.c.ego his ſolis
ī.ix.di.hinc eſt qđ vulgo dicimus.erubeſcimus cū ſine lege loq̄
mur.l.illā.C.de colla.§.cōſideremus.in aut̄.de tri.ꝛ ſemi. Et iō
cōſtituti ſunt pontifices qui ſcīaꝫ interp̄tandi leges haberent
l.ij.§.deinde ex his.ff.de oꝛi.iur. Et pꝛincipal'r eſt pars iuris
11 ipſa iuris interp̄tatio. †Cū eñ vt dicit Car.autoꝛitates cano
num vel legum ſint in iuris ſcīa ſicut in alijs ſcientijs pꝛincipia
per ſe nota.d.c.ego his ſolis.ꝛ.c.noli.ix.di.ꝛ omnes caſus non
poſſunt lege expꝛeſſa cōpꝛehendi ſubintrat iuris interp̄tatio
q̄ ex iuris ſcīa ꝛ argumentis iuris p̄cipitur in.l. non pñt.ff.de
leg.l.illud.ff.ad.l.aquil.c.tranſlatio.de cōſtit.l.fi.C.ad.l. falci.
¶Hinc eſt qđ dicit tex.interp̄tationē iuriū neceſſariam ꝛ de
iure gentium eſſe in.l.ij.§.his legibus.ff.de oꝛi.iur.p quem tex.
ppterea dixit Bal.ꝙ hmōi interp̄tatio nulla pōt conſtitutio
ne tolli.facit ad p̄dicta.c.cōſuetudo.ꝛ ibi videbimꝰ.ī.diſt.j. Ex
cellentiā aūt iuris canonici ex multis cognoſcimus. Tum qꝛ
a deo ꝛ in paradiſo.vt.ſ̄.dictum oꝛiginem traxit. Tū qꝛ ſuboꝛ
dinatur ſacre theologie de trinitate tractando.de conſe. diſti.
iij.c.fi.de ſummis miniſterijs ꝛ fundamentis toto tit.de ſum.
tri.in decretalibus ſexto.ꝛ clemē.de conſe.di.vlti.c.fi.vbi de p
ceſſione ſp̄ūſſancti ſimul ꝛ filio eternaliter.de pꝛedeſtinatione
c.obtineri.c.nabuchodonoſoꝛ.xxiij.q.iiij.de articul' fidei.xxiij.
di.c.qui ep̄s.de angelica natura.de peni.di.ij.circa fi.c.ad hec
lxxxvj.di.de nobilitate ꝛ fragilitate hoīs.§.romanos.de peni
ten.di.ij.c.qui ſcđm.ꝛ.c.ſeq.xxiij.q.iiij. De inferno ꝛ paradiſo
ꝛ hac vita media.xxiij.q.iiij. De incarnatione xp̄i.lvj.diſt.c.na
ſci. De paſſione xp̄i.de peni.diſt.ij.c.iteratur paſſio. De ſepteꝫ
ſacramentis.de cōſe.diſt.iiij.per totū. De euchariſtia.de cōſe.
diſt.ij. De varijs oꝛdinibus.xxj.ꝛ.xxv.di.ꝛ.lx.diſt.vſq; ad.c.di
ſtin. De penitentijs tractatu particulari. De matrimonijs a
12 xxvij.cā vſq; ad fi. †Et ideo ius canonicū diuinum cēſet̄.c.mu
lier.de iureiuran.c.qualiter ꝛ qñ.il.ij.de accu. Tum qꝛ philoſo
phie moꝛali ſuboꝛdinatur.l.j.§.j.ff.de iuſt.ꝛ iur.ibi veram niſi
falloꝛ philoſophiā imitatur:canones apoſtoloꝝ concilioꝝ pō
tificum ꝛ ſanctoꝝ dicta cōtinet vt ptꝫ. Tū qꝛ pꝛactica eſt potiꝰ
ꝙ̄ ſpeculatiua hmōi ſcīa cū moꝛali philoſophie ſuboꝛdinetur:
ꝛ circa actiones ꝛ operationes humanas verſetur qđ magis p̄
ſtat:cū magis ꝯferat ad ſalutem aīaꝝ.c.niſi cū pꝛidē.de renū.c.
inter coꝛpoꝛalia.de tranſla.pꝛela. Bonum enim dicit Ariſto⸗
a telesª quanto cōius eo melius. Ideo dicit tex.in.l.j.ff.de iuſti.
ꝛ iur. Jus eſt ars boni ꝛ equi cuius merito q̇s nos ſacerdotes
appellat:iuſtitiā nāq; colimus boni ꝛ equi notitiā pꝛofitemur

oīs eñ laus dicit Cicero in actu cōſiſtit. Tū qꝛ materia ipſius
canonici ſcīe eſt fm Jo.an.in pꝛima glo.pemij decretalium.bo
num cōe moꝛali philoſophia directum:ſiue vt dicit dom. Car.
Bonum chꝛiſtiane ciuilitatis vt ptꝫ ex pꝛoemio Gregoꝛiano.
13 †Ideo ex p̄dictis infert hic Car.articulo.vj.ꝙ poſt theologiā
ſciētia iuris canonici dignioꝛ eſt ceteris. Ideo dicit magiſtruꝫ
theologie p̄ferendum doctoꝛi iuris canonici:ꝛ doctoꝛem cano
num p̄ferendū doctoꝛi aliaꝝ ſcientiarum. Jo.an.ꝛ alij in.c.cle⸗
rici.de iudi.niſi eſſent doctoꝛes ignari. Nam ego dicerem bo⸗
num doctoꝛem legiſtam p̄ferendum doctoꝛello ignaro canonū.
per tex.in.c.que ipſis.xxxiij.di.dum narratis pluribus q̄ opoꝛ
tet ſacerdotes ſcire ſubijcit:ex quibus oībus ſi vnum defuerit
ſacerdotis nomē in eo vix cōſtabit.facit glo.in verſi.oīno.in.§.
oꝛdinatione.in aut̄.de mona. Lud.poſt Ang.in.l.cum q̇d.ff. ſi
cer.pe.ꝛ in ſil'i Bal.in ſupꝛaſcriptione.ff.in fi.ꝛ al's dixi in.d.c.
clerici.vbi Panoꝛ.affirmat.facit Archi.in ca.de quibuſdam.
xxxj.di.l.j.C.de athle.li.xj.l.j.C.de anno.ciuilibus.eo.li.cū gl.
Bar.in.l.magiſtros.C.de pfeſ.ꝛ medi.li.x. Bald.in.l.iij.C.de
tiro.vbi dixit doctoꝛem iuuenē non habere pꝛiuilegium pꝛela⸗
tionis:dicit tñ Jo.an.poſt Hoſt.in.c.j.de conſan.ꝛ affi.ꝙ ī be⸗
neficijs conferendis p̄ferendus eſt canoniſta theologo niſi be
neficium eſſet in loco vbi hereſes pullularēt. Gemi.in.c.ep̄os.
xviij.diſt. Et ppter huiuſmodi excellentiam in qua verſant̄ q̄
14 in aliqua ſcientia ſunt doctoꝛati. †Dicimus illos vt dicūt do
cto.in pemio.ff.maxime Albꝛi.p̄claris noībus honoꝛandos:
ꝛ ideo dicemus ēt illos eſſe in honoꝛe Bar.in.l.generaliter.§.
b j.ff.de decur. Et dignitatem habereᵇ vt firmat Bart.ꝛ Albꝛi.
in pꝛima ꝯſti.C.incipit hec neceſſario.q̇cq̇d dicat ibi Bal.in.c.
ꝙ̄to.de mag.ꝛ notāt doc.in.l.ex eo.ff.de teſt.mil.ꝛ ī pꝛī.ff.ī.l.j.ī
pꝛin.p Bal.de iu.ꝛ iur.ꝛ no. Bar.in.l.fi.C.de iude.ꝛ in.l.gña⸗
liter.§.j.de decu.ꝛ in.l.oēs.C.de decu.li.x.ꝛ ibi ppꝛie loquitur
Bar.de doctoꝛe in medicina.vbi dicit eum habere dignitateꝫ:
ꝛ idem eſt in doctoꝛe artium.vt no.glo.j.l.iulia.la.j.in verb.oꝛa
toꝛes.ff.ad.l.iul.de vi. Et etiam ſola ratione dignitatis docto
ratus doctoꝛ dꝛ nobilis.l.ij.§.fi.ff.de excu.tut.no. Bar.in.l.iu
dices.C.de digni.li.xij. Bal.in.l.nemini.C.de aduo.di.iudi. et
Cy.in.l.pꝛouidendum.ꝛ per illum tex.C.de poſtula.ꝛ dicit ibi
Cy.ꝙ doctoꝛ dꝛ magis nobilis ꝙ̄ ille qui eſt nobilis gen ere vt
ibi per eum:facit glo.in.l.ſocietates contrahuntur.§.j.ff.p ſo⸗
15 cio. †Ideo dicimus ꝙ excōicatus non pōt doctoꝛari. Albꝛi.
in.d.j.conſti.C.in.iiij.col.p ea que habentur in.c. decernimus.
de ſen.excō.c.veritatis.de do.ꝛ contu.ex quo eñ doctoꝛis actꝰ
ſunt vel ad legendum vel poſtulandum vel conſulendum:ꝛ ex⸗
cōicato omnes actus cōis ſunt interdicti.c.illi.de cle.excō.mi⸗
ni. Ergo ad talem doctoꝛatum non pmouebitur excōicatꝰ cuiꝰ
exercitium eſt ſibi interdictum.c.fi.de cle.excō.mi. Et hꝫ iuriſ⸗
ditionē ꝛ eſt ſub ptectione ſedis apoſtolice. Bal.in aut̄.habi⸗
ta.C.ne fi.p pa.que non cadunt ī excōicatū.lꝫ Bal.in.d.j.ꝯſti.
C.ſub dubitatione quodāmō hoc referat ꝙ fuit dictū Jacobi.

¶Sequitur tex. ¶Diſtin.j.

1 Humanum genus regitur pꝛincipaliter duplici iure et quomodo intelligatur.
2 Nomine iuris diuini quid contineatur.
Matrimonium a quo fuerit inſtitutum.
3 Dicta pꝛophetarum ꝛ apoſtoloꝛum equiparantur dictis euā⸗ geliſtarum.
Concilia quattuoꝛ pꝛincipalia ſuſcipere ꝛ venerari debemus ſicut ſancti euangelij quattuoꝛ libꝛos.
4 Lex omnis a lege eterna deriuatur.
Jus canonicum compꝛehenditur ſub iure humano.
Eccleſia fallit ꝛ fallitur.
Deus non fallit neq; fallitur.
5 Jus naturale quid ſit ꝛ que ſint pꝛecepta iuris naturalis.
6 Lex loquens per verba imperatiua eſt pꝛecepti.
7 Nomine legis nature in lata ſignificatione continetur lex di⸗ uina.
8 Nomine iuris naturalis quid veniat.
Juris naturalis due ſpecies.
9 Nomine legis:quid compꝛehendatur.
10 Deus non vere diligitur niſi pꝛoximus diligatur.
Idem dicitur id quod eſt ſimile.
11 Statu.ꝙ inferens iniuriam alicui vel offenſam patiatur ipſe eandem quam intulit intelligitur.i.ſimilem.
12 Gratiani verba quomodo cognoſcantur.
13 Paragraphus qñ poni debeat ꝛ vnde dicatur.
14 Verbum voluntas vel volueris quid denotet.
15 Verba pꝛeceptiua legis quid impoꝛtent ꝛ quid in verbis ex⸗ hoꝛtatiuis.
16 Argumentum a contrario ſenſu an pcedat etiaꝫ in his q̄ ſunt iuris diuini ꝛ naturalis.

a ¶Ariſtoteles
de bono ēt di⸗
cit idē ariſtote
les.li.j. ethico
rū bonū ſūmū
eſt animi ope⸗
ratio fm virtu
tē optimā:ꝛ p⸗
fectiſſimā in vi
ta pfecta. Itē
fm eundē. li.j.
rhetoꝛicoꝝ bo
num eſt qđ ſui
ipſius gr̄a ē ex
petendum.

b ¶Dignitatē
hr̄e.plura pꝛi⸗
uilegia cōceſ⸗
ſa doctoꝛibus
Et qñ ſūt emi
nētis ſcīe p̄fe⸗
runt̄ militibꝰ:
ꝛ ꝙ ignoꝛātes
nō gaudēt pꝛi
uilegijs docto
ruꝫ.vide p do.
felinū ſande ū.
in rubꝛica. ex⸗
tra de magi.

17 Jd quod elicitur per argumentū a contrario ſenſu dʒ in.l.cō tineri per conſequentiam.
Argu.a contrario ſenſu dʒ venire ex mente diſponentis.
18 Argu.a contrario ſenſu an habeat locum in ſtatutis: ⁊ in qui bus habeat locum.
19 De verbo iubentur.

Humanum genus.

Hic non colliguntur notabilia formaliter ex tex.qꝛ fuit Gratiani:ſed put hic aliqua dicit que ſunt regulata rōne ab illis pn̄t ſumi notabilia.Et iō poſſum⁹ notabilia aliqua colligere.Sed anteq̄ ad vlteriora ꝑgrediamur.Gratianus hic volens ꝑfectā doctrinā nobis tradere.a primis elementis iuris initiū cepit.Sicut em̄ natura ab elemētis grāmatica a primis rudimētis litterarum.Jta oīs res a prima inſtōne tradente tex.ibi.Bal.in ꝓemio.ff.in.§.ſed cū nos.⁊ idē Bal.in.l.j.ver.iuſtitiā nāq̄ ꝑ tex.illius.l.de iuſt.⁊ iur.Jō hic Gratianus a primis cunabulis iuris initiū ſumpſit:ſicut in ſil'i iuriſcōſultus.in.l.j.⁊.ij.in princi.ff.de orig.iur.facit vulgata.l.argētarius.§.edi.ff.de edē. facit
1 tex.de pe.diſ.j.§.ex h s.Veniēdo ad tex.primo no.† ꝙ humanū genus regit̄ principal'r duplici iure naturali.ſ. ⁊ moribus. Jntellige vt glo.Naturali.i.diuino.Declarando.vt.ſ.in hui⁹ libri ſupraſcriptione:⁊ moribus.i.iure humano:tam ſcripto q̄ non ſcripto.vt in.c.oēs.j.eo.Dicit em̄ Tullius in Rheto.Jnitiū iuris eſt a natura ꝓfectū.Deinde q̄dā in cōſuetudinē ex vtilitate rōnis venerūt poſtea res a natura ꝓfectas:⁊ a cōſuetudine approbatas legū virtus ⁊ religio ſanxit:⁊ ſic habetis tex. ſm Panor.in.c.ius aūt.j.e.⁊ hic.ꝙ ius diuinū pōt appellari naturale ius.Loquit̄ em̄ tex.iſte de iure diuino:nō aūt de naturali ſtricte ſumpto.ptʒ ex eo qd̄ dicit ius naturale eſſe qd̄ in l.⁊ in euāgelio ɔtinet̄ ſubiīciēs autoritate legis moſayce euāgelij:⁊ ſic iuris diuini.Jus aūt naturale ꝓprie ſumptū nō conſtitutione aliqua habet ſed inſtinctu nature:⁊ inſpiratione naturali.vt ꝓbat̄.j.e.di.ius naturale.in prin.vide glo.notabilē.j.e.di.ius aūt naturale.vbi glo.ponit quattuor modos quib⁹
2 ius naturale ſumit̄.⁊ inter ceteros ponit̄ p iure diuino.† Appellatōne aūt iuris diuini cōprehendit̄ ſtricte qd̄ in l.moſayca ⁊ euāgelio cōtinet̄ vt hic.Large aūt cōprehendit̄ ius legale ꝓpheticū euangelicū ⁊ apl'icū.i.qd̄ cōtinet̄ in veteri ⁊ nouo teſtō:⁊ p hoc qꝛ dicimus matrimoniū eſſe de iure diuino.vt in c.vnice.de vo.li.vj.Et tn̄ matrimoniū fuit inſtitutū p verba ꝓlata p Adā tāq̄ a deo inſpiratū.Jta ꝙ deus videt̄ inſtituiſſe:⁊ verba illa ꝓtuliſſe:⁊ quo de ɔſilio pirate illa verba dicta fuere.vt in.c.fraternitatis.xxxv.q.x.Et idē dʒ de alijs verbis ꝑ ꝓphetas ꝓlatis.Locutus em̄ eſt de⁹ p ora ꝓphetaꝝ.vt in.c.niſi
3 cū pridē.de renū.⁊ in.c.leges eccleſie.iuncta glo.iij.q.vj.† Ad idē vide tex.notabilē in.c.ſunt quidā.xxv.q.j.vbi dicta ꝓphetarū ⁊ aploꝝ cōparant̄ dictis euangeliſtarū.Jdē videt̄ poſſe
a dici de quattuor principalioribus cōcilijs[a].Jlla em̄ debemus recipe ⁊ venerari ſicut quattuor ſancti euangelij libros vt in.c.ſicut.xv.di.Largius aūt appellatione iuris diuini venit etiā ius canonicū ſiue eccleſiaſticū vt.xxiij.q.vij.c.j.⁊.iij.⁊.c.nimis cū ibi no.de iureiu.facit.c.qual'r ⁊ q̄n.de acc.Sic limito Hu.⁊ Ber.hic qui ſimpl'r dixerūt appellatione iuris diuini etiā ius canonicū cōprehendi:dico em̄ ꝙ ꝓprie ⁊ ſtricte non venit appellatione iuris diuini ſed humani.vt de iura.calū.c.j.⁊ qd̄ ibi no.⁊ in.c.non dʒ.de conſang.⁊ affi.in prin.ius aūt ciuile poſſet largiſſime cōprehendi et appellatione iuris diuini:qꝛ humana iura p reges ⁊ impatores ſeculi deus humano generi diſtribuit.vt in tex.c.quo iure.viij.diſt.⁊ in.l.fi.C.de pſcrip.lo.temp.
b Ad idē.puer.viij.Diuina ſapiētia dicit p me reges regnant ⁊
4 legū ɔditores iuſta decernūt.† Preterea oīs lex a lege eterna diriuat̄.vt inq̄t ſanctus Tho.in.j.ij.q.xcij.arti.iij.Et Auguſt. in.j.de libero arbi.dicit ꝙ in tpali lege nihil eſt iuſtū aut legitimum qd̄ nō ex eterna homines ſibi derivauerit.vt recitat beatus Tho.in loco ꝓxime allegato:ꝓprie tn̄ nō eſt lex diuina ſed humana.vt ꝓbat̄ in.d.c.j.de iura.calū.⁊ melius in.d.c.quo iure.Ubi no.dicit tex.ꝙ diuinū ius in diuinis ſcripturis habetur.Humanū vero in legibus regū.⁊ vide ibi glo.ſ.j.in medio q̄ dicit ius canonicū ibi cōprehendi ſub iure humano.qd̄ not. Hinc et dicit tex.in.c.a nobis.ij.de ſen.exco.ꝙ eccleſia fallit ⁊ fallit̄:deus aūt nō fallit neq̄ fallit̄:⁊ vide plenius qd̄ in iſtis
5 legibus dicā in.d.c.ius aūt.j.e.di.† Scd̄o no.qd̄ ſit ius naturale.ſ.qd̄ in veteri teſtō ɔtinet̄ ⁊ in euāgelio.No.finē legis naturalis.ſ.impellere alicui aīm nō faciēdo alteri qd̄ nollet ſibi fieri.Duo ergo ꝑcepta ⁊ inſtituta iuris naturalis habetis ex iſto tex.q̄ verba habent̄ Thobie.iiij.⁊ Matth.vij.c.Jdeo dicit Hoſt.in ſumma in ꝓludijs.in.§.vſq̄ habuit ꝙ ex hoc inſtituto:qd̄ tibi nō vis fieri alijs ne feceris:ꝓcedit regula.Nemo dʒ cū aliena iactura locupletari.l.nā hec natura.ff.de cōdi.indeb.Nec pōt intelligi ꝓuenire iure gentiū:qꝛ iure gētiū ortū habuit vſurpatio:q̄ em̄ fortior eſt ille locupletior exēplo Nemroth.Videbimus in.c.ius gētiū.j.e.vj.di.§.fi.Et iō ēt ex hoc fomite iuris prima precepta emanarunt que tradunt̄ legiſte. inſtitu.de iuſtitia ⁊ iur.⁊ in.l.iuſtitia.ff.de iuſtitia ⁊ iure.Cum enim vt dicit ſanctus Thomas.in.ij.ij.qō.lvij.articu.ij.iuſtitie ꝓprie ſit ordinare hoīem ad alteꝝ.Jdeo hic ꝑmittunt̄ hec duo ꝑcepta tāq̄ magis ɔducētia ad equalitatē cui vt funda-
6 mēto innitit̄ iuſtitia.ℭ† No.argumētū ꝙ lex loquēs ꝑ verba
b impatiua eſt ꝑcepti[b] ꝓbat hic tex.Merito ꝑcepti euāgelij hic allegati p Gratianū.de hoc p tex.in cle.exiui.§.nos aūt.de v.
7 ſig.† No.ꝙ ī lata ſignificatiōe appellatiōe vocabuli legis na
8 ture ēt cōprehendit̄ lex diuina.ℭ† No.ꝙ appellatione iuris naturalis cōprehendit̄ id qd̄ ꝓcedit ex inſtinctu nature.vt dicit tex.j.e.ius naturale.Tn̄ ɔſiderando ꝙ iuris naturalis due ſunt ſpecies.ſ.naturalis cōis ⁊ rōnalis.Scd̄m primā ſpeciem ius naturale cōe eſt qd̄ ꝓuenit ex inſtinctu naturali.Et illud ius eſt cōe oībus aīalibus ēt irrationalib⁹ ſicut eſt alere filios ⁊ de iſto loquit̄.d.c.ius naturale.Scd̄a ſpēs eſt iuris naturalis rōnalis:⁊ de iſto nō participant aīalia irrōnabilia:ſed hō. Et iſto reſpectu dʒ ius naturale qd̄ ɔſiſtit ī.l.veteris ⁊ noui teſtamēti:⁊ ita ſumit̄ hic vt ptʒ p exēpla in tex.data.Et dʒ naturale qꝛ ſumma natura.i.de⁹ nobis illud tradidit ⁊ docuit.Vel iō pōt dici naturale:qꝛ ad ea q̄ iure diuino ɔtinent̄ naturalis rō ⁊ ſine extrinſeca excitatione hoīes impelluntur ſm Hugo.
9 ℭ† No.vlterius ꝙ noīe legis ɔtinet̄ lex vetus:ex quo infert̄ ꝙ queādmodū vbi de legibus humanis fit mētio ſimpl'r ꝓlato noīe legis intelligit̄ de romana.vt in.§.quotiēs.inſti.de iure naturali.Jta in diuinis legib⁹ ſimpl'r ꝓlatū verbū legis cōprehēdit legē veterē.vt eſt illud ꝙ ſi ex lege eſſet iuſtitia iā non ex ꝓmiſſione:nec p hoc ſentias Antonomatice ad.l.nouaꝫ.i.p excellētiā ſe hr̄e veterē cū cōtrariū ſit veꝝ.Nā lex noua ⁊ vetus differūt tanq̄ ꝑfectū ⁊ impfectū.Et ꝓpter hoc lex vet⁹ eſt tāq̄ pedagogus pueroꝝ.vt apl's dicit ad Gala.iij.lex aūt eſt perfectionis ⁊ eſt lex charitatiua.iuxta illud ad Gala.iij.qꝛ eſt vinculū ꝑfectionis.vt dicit ſanctus Tho.in.j.ij.q.vij.art.j.⁊ magiſter ſen.in prin.iij.lib.Sed dʒ lex qꝛ ad formā legis data eſt.ſ. in ſcriptura qd̄ nō fuit in lege noua.Not.text.hic qd̄ in.l.et in euāgelio ɔtinet̄ ꝙ hec inſtituta primi iuris ſunt.⁊.l.veteri.ſcʒ Tob.x.⁊ in euāgelio Matth.vij.approbata.Non aūt voluit Gratianus innuere ꝙ oīa q̄ in.l.⁊ ī euāgelio ɔtinent̄ ſint de lege nature cū multa ibi tradant̄ ſupra naturā ad fidē attinētia Vn̄ cū miſterio hic ſubdit̄:quo q̄ſq̄ iubet̄ ⁊c.quaſi dicat.Hoc ius naturale primeuū ita ſanctū eſt vt lege veteri ⁊ euāgelijs ē receptū cū ordinet hoīes ad charitatē.Jta ſanctus Tho.in.j. ij.q.xciiij.arti.iiij.Preterea in tex.ſubijcit̄:hec eſt em̄ lex ⁊ ꝓphete.q.d.ibi his ɔſiſtit.cū em̄ tota lex ɔſiſtat in dilectiōe dei ⁊
10 ꝓximi.† Nō em̄ vere diligit̄ de⁹ niſi ꝓxim⁹ diligat̄.No.vltio ibi eadē.ꝙ idē dʒ id qd̄ eſt ſil'e.Jubet̄ em̄ q̄s facere alteri q̄ ſibi
11 ipſi fieri vellet.i.ſil'ia.facit iſte tex.† ꝙ ſi ſtatuto cauet̄ ꝙ inferēs iniuriā alicui vel offenſam patiat̄ ipſe eādē quā intulit dʒ
12 intelligi.i.ſil'em.ℭ Et tex.in fi.ibi.hinc Jſidorus.† Sciēduʒ ad gn̄alē ɔſideratiōnē hui⁹ cōpilationis.Vbicūq̄ poſt vnum tex.ſubijcit̄ verbū hinc vel vn̄ vel ſil'es dictiōes illatiue vel cōtinuatiue v̄ba tex.ꝓcedētis vt plurimū ſunt Gratiani q̄ poſtea corroborat autoritatibus ſequētib⁹.Nūq̄ tn̄ ſecus eſt lʒ illud ſit regulare.Nā iſta v̄ba humanū ⁊c.ſunt v̄ba Gratiani ⁊ poſtea ſubijcit̄.Hinc Jſidorus oēs.Et ſequunt̄ v̄ba Jſidori ⁊ ptʒ ex originali text.Jſidori de etymologijs.lib.v.c.ij.Neq̄ hic poſuit paragraphū ſicut ſolet in alijs:ex eo qꝛ hic nō cadit nā vt dicunt hic doc.§.poni dʒ vbi eſſet ſcriptura vna diuiſionē recipiēs:qd̄ ptʒ qꝛ paragraphus dʒ a para.qd̄ ſignificat diuiſionē ⁊ graphos ſcriptura.Hic aūt iſte ſunt ſcripture penitus diuerſe.Glo.j.no.ꝙ volēs ordinate tradere aliquā doctrinaꝫ in aliqua materia dʒ incipe a ſimplicioribus ⁊ vniuerſaliorib⁹ Et hāc doctrinā dicit philoſophus.j.phyſicoꝝ.Cū em̄ hoīem a lōge ſpeculamur prius cognoſcimus ꝙ vniuerſali⁹ eſt.ſ.ſubſtantiā:poſtea q̄n videmus eū moueri cognoſcimus ꝙ ſit aīal: demū q̄n ꝓpius accedit ꝙ ſit hō:cū v̄o nobis adheret ꝓximi⁹ cognoſcimus indiuiduū ꝙ ſit Petrus.Eodē mō paruuli primo oēs hoīes patres appellant:poſtmodū aūt q̄n magis hn̄t de naturali cognitione ſolū patrē ſuū tali noīe vocant.Glo.ij. opponit ⁊ ſoluit ⁊ quatenus dicit autorib⁹ referas ad Papā de q̄bus loquit̄ pal.c.duo ſunt.Alij aūt inferiores iudices:nō autores iuriū:ſed miniſtri legū appellant̄.vt in.l.celſus.ff.d arbi.Et de talib⁹ dʒ ꝙ q̄ aufert de ciuitatibus iudices aufert ius ⁊ iuſtitiā.l.ij.§.nouiſſime.⁊.§.poſt originē.ff.de orig.iur.c. vt in periculum.de ele.lib.vj.miniſtri iuris ſunt:qꝛ iudiciū ſuū legis

a ℭ Concilijs. Qual'r aūt ex inſcriptione co gnoſcāt q̄n cō ſtitutio eſt ɔci liaris.vt papa lis.vide p do. feli.in.c.j.pri. extra de pact.

b ℭ Precepti. An aūt leges diſponētes im peratiue in fa uorē eccleſia- rū... ac prioris lo- cū valeāt.Vi de p do.feli.in c.ſi.col.penul. poſt me.inuer. Scd̄o ɔ leges de preſcrip.

legis iudicio debēt ſubijcere.vt in.c.j.de cōſtitu.De quo vide
13 pulchra p Jnn.† Glo.iij.ibi naturali.i.diuino.aduerte qꝛ ius diuinum dʒ naturale ꝓpter ea que dixi ſup tex.Non tn̄ ꝓprie vere ⁊ ſtricte oē ius diuinū ſit naturale.Unde ſicut in iure humano dicimus quoddā eſſe naturale:⁊ quoddā poſitiuū: ſic ēt ius diuinum:⁊ p hec duo diſtingui pōt.Sunt em̄ in.l.diuina q̄dam ꝑcepta q̄ ſunt naturaliter iuſta ſi ſunt ꝓmulgata:qꝛ forte eoꝝ noticiā hoīes latebat.Sunt etiā q̄dā q̄ ideo ligant quia a deo ſunt inſtituta ⁊ talia dicunt̄ poſitiua:faciunt q̄ no.Panormi.in.c.ex parte.il.j.de offi.dele.Jnn.in.c.q̄ in eccleſiarum.de cōſti.Jta no.s.Tho.in.ij.ij.q.lvij.art.ij.glo.in verbo vult ponit ſil'em expoſitionem.facit tex.in.l.pe.ff.de iuſti.⁊ iur.⁊ in.c.j. xxiij.q.ij.⁊ dicit.s.Tho.in.iiij.diſt.xxxiij.quē allegat do.Car. in ver.ad octauū.quē intelligere debemus ꝙ vbi nō vis.i.velle non debes eadē ꝓportione ſeruata:non em̄ ꝑlatus ſi nō vult ſibi reſiſti a ſubditis ipſe ꝓpterea ſubdito reſiſtere nō dʒ.Cete
14 rum no.gl.inquantū exponit:vult.i.dʒ velle.† Ex quo habes ꝙ verbū volūtas ſimpl'r ꝓlatū refert̄ ad voluntatē rōne regulatam.Sil'em glo.habetis in.c.abbate.de ver.ſig.Contrariuʒ dicit glo.in.c.iudicet.iij.q.vij.vbi verbū volūtas refert̄ ad liberam voluntatē:nō ſubmiſſam freno rōnis.Jdē ꝓbat tex.in.l.ſideicōmiſſa.§.q̄q̄.ff.de le.j.⁊.l.cū quidā.de le.ij.⁊.l.cōmiſſaria. ff.de fideicō.li.⁊ in.c.de his q̄ fiunt a ma.par.ca.Quapropter dicite vt tollat̄ iſta cōtrarietas ꝙ verbū volūtas vel volueris ſapit libertatē a iure poſitiuo.Et ſic intelligunt̄ iura p ſecūda parte inducta:nō tn̄ ſapit libertatē a iure naturali vel diuino ſiue gentiū.Et illud de iure naturali vel diuino ſatis ꝓbatur p iſtū tex.iuncta glo.Qd̄ vero diximus de iure gentiū dixit bar. in extraua.ad reprimendū.in ver.videbit̄.Pro quo facit text. in.l.j.cū.l.diuus.ff.de teſt.mili.vbi ꝑmittit̄ militi teſtari vt vult ⁊ iō pōt relinquere deportato:cū hoc ꝙ nō ſit capax ſit de iure ciuili.Nā deportato in metallū q̄ eſt ſeruus pene vel ſeruo ꝓprio:cū ſeruitus ſit iure gentiū ɔſtituta.vt.l.neq̄.§.deportati. ⁊.§.ſi ſeruum ꝓpriū.ff.e.Pro quo ēt facit cle.paſtoralis.de re iudi.Nā lʒ impator ſolutus ſit legibus:tn̄ ibi in q̄buſdaʒ fecit ɔtra naturalē equitatē:⁊ iō ſn̄ia eius caſſat̄.facit.l.creditor.§.
15 lucius.ff.mā.† Scd̄o no.ex glo.ibi iubet̄.i.cōſulit̄ ⁊c.ꝙ ſm materiā ſubiectā lex q̄ videt̄ loq̄ p verba ꝑceptiua aliq̄n ſapit cōſiliū:⁊ ecōuerſo lex q̄ loquit̄ per verba exhortatiua intelligit̄ ꝑcepti:ſil'is eſt glo.in.c.ad aures.de eta.⁊ qua.q̄ dicit ꝙ v̄ba cōſultiua iuris aliq̄n ſapiunt ꝑceptū.Sed ſi tu velis recte illa cōprehēdere ⁊ iudicare ɔſidera materiā ſup quā emanat diſpoſitio:an ſit veriſil'r ponderata a ſupiore vel nō:⁊ ſic iudicabis eē ꝑceptū vel cōſilium.Et ꝓdicta no.qꝛ faciunt ad multa.vt ī cle. exiui.§.nos itaq̄.de ver.ſig.d.An.in.c.nā cōcupiſcentiā.de cōſti.Jn dubio aūt opʒ ſtare verbis.vt in.l.nō aliter.ff.de leg.iij. De q̄bus multa in euāgelio ɔtinent̄ mortal'r peccat contrafaciens ⁊ hoc iō qꝛ deū ɔtēnit.Secus aūt vbi erant cōſilia ꝑlati
16 qꝛ forte nō rationabil'r mouet̄.† Glo.in ver.ꝓhibet̄ ïficto tex. no.ꝙ nō ſolū in his q̄ ſunt iuris poſitiui ꝓcedit argumētum a
a cōtrario ſenſu[a].vt in.l.ij.C.de cōdi.inſer.l.nemo.cū glo.C.de iuriſ.om.iud.c.ſignificaſti.iuncta glo.de fo.cōpe.c.cū apoſtolica de his q̄ fiunt a ꝑla.ſed ēt in his q̄ ſunt iuris diuini ⁊ naturalis vt hic ⁊ clara rōne ptʒ.Nā argumentū a cōtrario ſenſu dʒ venire ex mēte diſponētis.l.apud antiquos.C.de fur.l.j.in pri. ff.ſi ta.teſta.nul.exta.Sed ius naturale vel diuinū plus innititur naturali rōni q̄ verbis ſcriptis.c.cōſuetudo.j.co.lr̄a enim occidit:ſpūs aūt viuificat.Non miꝝ ergo ſi glo.hic ex his ꝑceptis primis naturalis iuris ſeu diuini ſumit argumentū a contrario.facit tex.in.c.hoſpitiolū.xxxij.di.Et ita no.ꝙ hoc procedit in ꝑcepto affirmatiuo ⁊ ꝑmiſſiuo dūmodo nō reſultat pctm̄ p ɔ̄riū argumētū ſumēdū:vl' al's abſurdū.l.ɔuēticulā.C.de epi. ⁊ cle.cū ibi no.gl.ī cle.j.ī v̄bo facere.de vſu.in.l.j.§.hui⁹ rei.⁊ ibi cōiter doc.ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſdi.Jdeo ſignāter gl. loquitur in affirmatiua diſpoſitiōe.Si aūt tractaretur de precepto ꝓhibitiuo vel negatiuo:tunc nō ſumit̄ argumentū a cōtrario vt affirmatiue aliquid inducat:qꝛ inducta ad priuationem non pn̄t inducere contrariū.ſ.argumentū.l.ex facto.la.j.ff. de here.inſtit.Bal.in.d.l.ij.C.de condi.inſer.per.l.titia.§.fi.ff. de manu.teſt.Pet.de ancha.in.c.canonum ſtatuta.in.xxx.col. de conſti.Ad.l.ſi quis libertatem.§.fi.ff.de ſtat.libe.reſpōdeo ꝙ ibi preceſſerat diſpoſitio affirmatiua.ſ.legatum libertatis: cum ad trigeſimum annum peruenerit:⁊ poſtea ſequebatur diſpoſitio negatiua ſi.x.titio non dederit non ſit liber:non miruʒ ſi eo perueniente ad.xxx.annum ⁊ dante.x.titio.libertas videtur legata:quia vt dicit tex.ademptio legati ſub conditiōe facta videtur contrariam conditionem legato dare.Nos loquimur in diſpoſitione negatiua non precedente aliqua affirmatiua.Et ad predicta facit qd̄ notat Bal.in aut̄.ad hec.in.iij.col. C.de vſuris.facit glo.in.c.quantum.in glo.j.extra de vſu.⁊ hoc
17 eſt quod voluit dicere tex.in.c.qualis.xxv.di.† Jtē no.ꝙ illud quod elicitur per argumentum a contrario ſenſu dʒ in.l.contineri.non tn̄ expreſſe ſed per conſequentiam:⁊ ita glo.hic:et ſic potius ex mente glo.in.l.iuris gentiuʒ.§.dolo.ff.de pactis.ibi Bar.in.l.pecuniam.in verbo tanq̄.ff.ſi cer.pe.Joā.an.in.c.publicato.de elec.facit.l.ſi quis locuples.ff.de manumiſ.teſta.in fi.dum vtitur verbis apertiſſime curare videatur:⁊ ſic ſapientibus improprietatem:⁊ facit qꝛ non dʒ expreſſuʒ quod nō venit
18 in conſequentiaʒ.cle.j.circa fi.de preben.ℭ† Pōt inferri ad queſtionem:an argumentum a contrario ſenſu habuit locuʒ in
b ſtatutis[b].Hanc.q.tetigit Bar.in.l.omnes populi.ff.de iuſt.⁊ iur.Et dicit ꝙ non:vbi al's caſus reperitur deciſus a iure cōi: ⁊ illud eſt indubitatum de iure cōi cum argumentum a contrario ſenſu locum non habeat:vbi cōtrarium reperitur a iure ſtatutū.vt eſt gl.in.c.j.de eta.⁊ quali.lib.vj.q̄m̄ per ſubauditioneʒ non dʒ iurium correctio induci iuxta glo.in.c.cupientes.§.ꝙ ſi per.xx.de elec.lib.vj.Si vero caſus ille erat a iure cōi deciſus ⁊ tunc ꝓcedunt iura que volunt ꝙ argumentum a cōtrario ſenſu magis ex mente q̄ ex verbis.vt.d.l.pecuniā.d.glo.in.l.apud antiquos.Et ſic tranſit Dy.in conſilio quod incipit ſtatuto ciuitatis.Piſtorij indiſtincte tenuit argumentuʒ a cōtrario ſenſu habere locum in ſtatutis:vnde ſi ſtatutum hʒ ꝙ non exiſtentibus maſculis femine ſuccedant a cōtrario ſenſu videt̄ diſponere ꝙ illis extantibus non videntur ſuccedere:⁊ potiſſimum fundamentum ſuum fuit ꝙ hʒ locum in pactis.vt in.l.inter ſocioꝝ.§.cum inter.ff.de pac.Sed pactum ⁊ ſtatutum eandem naturam habent.vt eſt glo.in rubrica.C.de decre.decu.li.x.Et in l.neq̄ ex pretorio.ff.de reg.iur.facit etiam bonum argumentū de ſn̄ia ad legem.l.ſeruus ea lege.ff.de manu.Bartol.in.l.j.in xvij.col.C.de ſum.tri.Bal.in.c.j.de conſti.in.l.ij.C.de leg.Sʒ in ſn̄ia hʒ locum argumentum a contrario ſenſu.l.ſi inter me ⁊ te.ff.de excep.rei iudicate.l.pomponius.§.ſed in his.ff.de procur.Ergo idem in eis eſt dicendum.Jdem tenuit Bal.in.l.cōuenticulam.C.de epi.⁊ cle.⁊ in.d.l.apud antiquos.⁊ Angel.in d.l.j.§.huius rei.ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſdi.Et iſtā partem ego crederem veriorem.Nam cum ſumatur per coniecturam manifeſtam huiuſmodi argumentum:vt ſuperius dixi habetur pro euidenti expreſſo.vt in.l.lʒ.ff.de lega.j.p quo tex.vt in.d.l.ſi quis locuples.in fi.ff.de manumiſ.teſta.facit etiā text. cum glo.in.l.qui teſtamento.§.mulier.ff.de teſtamen.⁊ glo.noſtra hic.De materia autem iſta generaliter q̄n̄ locum habet argumentum a contrario ſenſu.vide Archi.xvij.q.j.c.conſaldus ⁊ Jo.and.⁊ alios docto.in.d.c.publicato.⁊ Specul.in titu.de diſpu.⁊ alleg.§.poſt hec autem.ver.vel non obſtat.⁊ per Bar. ⁊ Bal.in locis predictis:⁊ multa poſſent adduci.Glo.in ver-
19 bo inferre.ℭ† Pro intellectu huius tex.⁊ glo.quero an ſit in precepto quod dicit iſte tex.Omnia quecunq̄ vultis ⁊c.⁊ glo. huius.c.ſuper ver.vultis.intendit ꝙ non.Et ad iſtum text.inquantum videtur in contrarium per verbum iubetur in eo poſitum:reſpondit exponendo iubetur.ideſt conſulitur.Jdē ſentit in iſta glo.vbi dat alium intellectum ad iſtum tex.in hoc articulo.e.dicens ꝙ intelligitur de operibus miſericordie ad q̄ quilibet tenetur.vt.lxxxvj.diſt.non ſatis.Adde tamen ad iſtū tex.ꝙ huiuſmodi precepta que ex miſericordia deſcendunt ad articulos neceſſitatis ⁊ facultateʒ faciendi referenda ſunt ſm Hug.⁊ Archi.Jdem tenet Jnno.in.c.nouit.de iudi.Eſt dicere ꝙ ad hoc ꝙ ſit in precepto requiritur neceſſitas in ꝑcipiente ⁊ facultas ⁊ opportunitas in faciente.Soleo ponere p do. Ant.in.c.nam ⁊ concupiſcentiam.de conſti.

1 Leges que dicantur diuine ⁊ que humane ⁊ an earum autor fuerit deus ⁊ qualiter.
2 Jus canonicum an ſit lex humana vel diuina.
3 Lex diuina dicitur naturalis lex.
4 Lex humana habet ſubſiſtentiam ⁊ firmitatem ex moribus et vſu vtentium ⁊ qualiter appelletur.nu.8.
5 Dictio alijs quid importet.
6 Lex eadem debet eſſe iuxta eandem gentem:⁊ quid in conſuetudine.nume.8.
7 Ciuitatis pars aliqua an poſſit facere ſtatuta.
9 Pluralis numerus an reſoluatur in ſingularem.
Sta.puniens producentem falſos teſtes hʒ locum etiā in illo qui vnum falſum teſtem producit.
10 Copulatiue ſi plura producuntur an requiratur omnium probatio.
Accuſans titium de percuſſione cum ſanguinis effuſione dʒ ꝓbare ſanguinis effuſionem.
11 Teſtes diſcrepantes adinuicem non dicuntur contrarij ⁊ qualiter reducantur ad concordiam.nu.13.
12 Permiſſio an ſit contraria prohibitioni.

ADDitio.
a ℭ A cōtrario ſenſu. De argumēto a contrario ſenſu:vide oīno Fel.in c.ſignificaſti.i v.col.⁊ ſeq.de fo.cōpetē.vbi ponit regulaʒ ꝙ tale argumētū ꝓcedit ⁊ eſt fortiſſimū ⁊ ꝙ illud qd̄ colligit̄ a ɔ̄rio ſenſu dʒ expſſe cōprehēdi ſcd̄m domi.hic.quā regulā āpliat ⁊ limitat pluribus no.modis vide ēt late p Lud.ro.cōſil. cccxcix.inci.vt pn̄s ɔſultatio ⁊ p And.barba.in conſilio xxxix.inci.bene ⁊ em̄ in.j.et ij.col.ī.iiij.vo. ⁊ p do.Phil'. deciū in cōſil. ccxvj.inci.viſa tranſactiōe.in iij.col.ver.non obſtat.in.ij.volu.⁊ q̄n̄ habeat locū in ſtatut'. vide oīno Alexā.conſil.cix. incipi.viſis et opportune cōſideratis.in.ij. volu.H.F.

b ℭ Argumentum a ɔtrario ſenſu an hēat locū in ſtatut'. De hoc etiā vide p Pau.de caſ.in.l.j.in.ij. col.in fi.ver.vltimo ſcias qd̄ glo.ff.de offic. eius cui māda ta eſt iuriſdic. vbi loquit̄ de ſtatuto florentie diſponente ꝙ filia poſſit ſuccedere non exiſtente maſculo ergo a cōtrario ſēſu exiſtente maſculo filia non ſuccedit qd̄ tn̄ eſt cōtra ius cōe:cū ſm leges filie equaliter ſuccedunt cū maſculis.l.lex.xij tabularū.C.de legi.heredi.

Universidad del Rosario Archivo Histórico

14 Quod tibi commune eſt ⁊ alijs non poteſt dici tuum.
15 Eps iudicans in cauſa eccleſie non dicitur iudicare in cauſa
propria.
16 Competere de iure quid dicatur.
17 De differentia iuſti ⁊ equi.
18 Et an liceat recedere a lege.
19 Furtum non committit capiens rem alienam pro ſuſtentatio-
ne neceſſaria.
20 Venandi cauſa an ſit licitum intrare agrum alienuʒ: ⁊ ſi quid
repertum ſit ⁊ captum cuius erit.
21 Res an poſſint capi inuitis dominis quando ſunt neceſſarie
ad vſum publicum.
22 Animal inuentum dare damnum in agro per dominum agri
non poteſt retineri.

Omnes leges. Diuine leges nature ⁊ hu
mane moribus conſtant: et
1 ideo inter ſe differunt. h. d. † Diuine. i. de rebus diui-
nis late: vel diuine. i. a deo tradite ſunt ſine miniſtro. vt. l. natu
ralis que dicitur ratio ⁊ inſtinctus ⁊ ordo nature ſm Hug. hu
mane. i. ab hominibus tradite. Sed nonne humane ſunt a deo
per miniſtros: vtiqʒ ⁊ earum autor eſt deus. Et licet lex moſay
ca fuerit data ab homine: fuit tamen ſub oſtenſione miraculo-
rum tradita: ſed non ſic in humanis legibus: ⁊ ideo ille dicun-
tur leges diuine: iſte vero non. Item ille ſepius de diuinis tra-
ctant licet interdum de humanis: iſte per contrarium ſepi⁹ de
humanis ⁊ rarius de diuinis. Sed de iure canonico nunquid
cẽſetur lex diuina vel humana. reſpondit Hug. ꝙ dicitur diui-
na inquantum eſt de rebus diuinis lata. Itẽ eſt humana. ideſt
2 humano miniſtro procurata. Ex hoc dicto Hug. not. † ꝙ ius
canonicum non eſt lex humana nec mere diuina: ſed habet mix
turam ab vtroqʒ. Sed ego credo hoc fore limitandum ſumen-
do ius canonicum in generali: ſi autem in particulari aſſumas
vnumquodqʒ capitulum: ſunt quedam que a iure diuino deri-
uantur: iuxta illud quod dicitur in. c. qualiter ⁊ quãdo. il. ij. de
accu. vbi dicunt ꝙ ex autoritate noui ⁊ veteris teſtamenti poſt
ea ſucceſſerunt canonice ſanctiones. Quedam autẽʒ ſunt que
rationem habent non a lege diuina ſumpta ſed a lege humana
vt illa que ex voluntate iuris conditoris proceſſerunt: ⁊ he le-
ges mere humane nuncupantur: ⁊ iſte inter ſe ſepe diſcrepant:
qꝛ diuerſitas gentium diuerſitatem morum inducit. c. qꝛ diuer
ſitatem. de conceſ. preben. ⁊ diuerſitas morum diuerſitatẽ legũ
⁊ conſtitutionum. nã alia eſt conſtitutio ⁊ continentia miniſtro
rum in orientali eccleſia: alia in occidẽtali vt in. c. aliter. xxxj. di
ſtin. ſimiliter de receptione hereticorum. vt de conſecra. di. iiij.
c. ab antiquis: ſimiliter de ieiunio ſabbati alia eſt conſtitutio
mediolani: alia Rome. xij. diſt. illa: ⁊ de immerſione baptiʒan-
di. de conſecra. diſt. iiij. c. de trina. Lex diuina eſt phas. i. licituʒ
Dicit hic Archi. ꝙ lex diuina ꝓpterea phas hic dꝛ qꝛ iuſtitia
equalitatem importat. c. forus. de ver. ſig. in prin. ſed per reſpe
ctum ad deũ hõ non poteſt aliquid facere quod ſit equale deo.
L. deo cuʒ ſufficiat deo quod faciat homo qd̃ poteſt. Ideo lex
diuina phas dicitur vel eſt phas. i. dignum fari. ſed non eſt ius
3 i. inſtitutio humana. † Nota. j. ꝙ lex diuina dicitur naturalis
lex: ⁊ ideo hoc eſt quod naturali rationi ꝯſonat. Ita ſentit hic
hug. ⁊ Archi. An autem omnis lex que a ratione naturali de-
riuatur dicatur naturalis. Vide quod dicam. j. ea. diſtin. natu
4 rale. † Not. ꝙ lex humana habet ſubſiſtentiam ⁊ firmitateʒ ex
moribus ⁊ vſu vtentium. Concordat tex. in. l. de quibus. ff. de
legi. vbi dicitur ꝙ nil legem magis firmat q̃ꝫ conſuetudo: ⁊ hoc
intelligas eſſe propter duo. Primo qꝛ homines facilius et le-
uius inclinantur ad ea que habent in conſuetudine obſeruan-
da q̃ꝫ ad inconſueta. Secundo qꝛ propter non vſum iura et le-
ges tolluntur ⁊ abrogantur. vt in. d. l. de quibus. ⁊ in proemio.
5 inſti. ⁊. j. iiij. diſtin. ſtatuimus. ⁊. c. deniqʒ. ⁊ per totã. † Not.
tex. ibi alie alijs ꝙ dictio alijs non ſemper ſtat implicatiue et
poſitiue: ſed quandoqʒ eſt nota diuerſitatis: vt ſi dicatur Pe-
trus eſt alius a Martino. Concordat. c. dilectiſſimis. xij. q. j.
⁊. c. inter. de conſecr. diſtin. iiij. de hac dictione in. c. ſedes. de re
6 ſcrip. No. † vlterius optimum tex. ꝙ iuxta eandem genteʒ
7 non debet eſſe lex diuerſa ſed eadem. † Et hoc facit ad queſtio
nem: nunquid aliqua pars ciuitatis poſſit facere ſtatuta: ⁊ vi-
detur ꝙ ſic quaſi ſit collegium quoddam approbatum. vt. ff. de
legi. l. ſi quis a filio. §. fi. ⁊. C. de fun. rei pu. l. penul. ſed veritas
eſt ſm Bar. in. l. omnes populi. ff. de iuſti. ⁊ iur. ꝙ cuʒ poteſtas
populi non reſideat in certa parte ciuitatis ſed in toto popu-
lo vel concilio quod populum repreſentat certa pars ciuitatis
non poterit certa ſtatuta facere ad deciſionem cauſarum ſine
confirmatione totius populi: ſed ſtatuta concernentia moduʒ
expediendi que incumbũt ipſi parti: vel qꝛ tenetur ciuitati po
8 terunt facere cũ iſta iuriſditionem non ſapiant. † Et ex eiſ-
dem verbis tex. iterum no. ꝙ in eadem gente ⁊ populo non de-
bet eſſe diuerſa conſuetudo: qd̃ intellige eo modo quo dixim⁹
in ſtatuto. Nam pariter iudicantur nec differunt niſi ſicut ta-
citum ⁊ expreſſum. vt in. d. l. de quibus. No. ꝙ dicta lex huma-
na appellatur ius. Ad cuius euidentiam conſideranduʒ eſt ꝙ
interdũ noĩa a ſui prima impoſitione vnuʒ important ⁊ poſtea
extendunt̃ ad alia ſignificãda ſicut nomẽ medicina: primo im-
poſitum eſt ad ſignificãdũ remediũ qd̃ dat̃ infirmo ad curãdũ.
Demum vero tractum eſt ad ſignificãdũ artẽ qua hoc fit. Ita
etiam hoc modo ius primo impoſitum eſt ad ſignificandũ rem
iuſtã: poſtea vero ẽt deriuatur ad ſignificandũ artẽ qua cogno
ſcitur quid ſit iuſtũ. vt hic ⁊ vlterius ad ſignificandũ locum in
quo ius reddit̃: poſtea ẽt ius dꝛ qd̃ reddit̃ ab eo q̇ poſit⁹ eſt ad
iuſtitiã faciendã: lʒ qd̃ decernit ſit iniquũ ſm ſanctũ Tho. in. ij.
ij. q. cliij. facit. l. pe. ff. de iuſt. ⁊ iur. No. finaliter ꝙ lʒ de iure
alicui tranſire ꝑ agrum alienum. de quo latius dicetur in gloſ.
9 † Nunc deſcendo ad glo. j. quã no. in prin. ⁊ inquantũ dicit
ꝙ numerus pluralis ponit̃ ꝓ ſingulari. concor. glo. inſti. de iu
re pſo. in prin. ⁊ inſti. de oblig. que ex quaſi contractu in prin. l.
iubemus. §. ſinaũt. ibi Bar. ⁊. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. el. j.
ff. ad trebel. Bal. in. l. j. C. de condi. inſer. glo. in. c. tradidit. de
peni. diſt. iiij. Archi. iiij. q. v. c. j. Et hoc indubitate procedit in
ſtatutis punientibus delicta. vnde ſi ſtatuta puniunt ꝓducen-
tem falſos teſtes certa pena hʒ locum etiam in illo qui vnũ fal
ſum teſtem producit ſm Dy. ⁊ Bar. in. l. ij. §. ſed vnus. ff. vi bo.
rap. pro quo etiam facit ille tex. ⁊. l. ait pretor. eo. ti. ff. de nego.
geſt. l. iij. ff. de leg. iij. l. qui concubinam. §. ſi ſeruus. Ange. in. l.
iij. in. §. negocia. ff. de neg. geſt. Bal. in. l. j. ff. de procu. in. l. gal-
a lus. §. ideʒ labeo. ⁊ poſt Imo. in cle. ij. de reſcriptis. Gemi.[a] hic
tenet contrariuʒ: qꝛ tunc demum pluralis numerus reſoluit̃ in
ſingularem qñ in plurali non bene põt verificari vt dictum eſt:
ſed dictum ſtatutum põt verificari in plurali ergo ad ſingula-
ritatẽ non trahet̃ maxime cũ ſit maior rõ puniendi ꝓducenteʒ
plures falſos teſtes q̃ꝫ ꝓducentem vnum cũ in plus delinquat
niſi dicamus ꝙ fauore publico: ⁊ qꝛ oĩno incidit in factũ dãna
tum omni iure pena ſtatuti hic extendit̃ per ea que habent̃ in
c. fi. de homi. lib. vj. in. l. quemadmoduʒ. de agri. ⁊ cẽſi. li. xj. ⁊ ibi
Bar. ⁊ ꝑ Bar. in. l. ſi conſtante. in prin. in materia extẽſionis.
ff. ſo. ma. Et dicas iſtã glo. ꝓcedere vbi plurale remanere non
põt in ſignificatione ꝓpria q̇n ſequeret̃ iniquũ vel incõueniẽs
al's non reſoluit̃ plurale in ſingulare ſm Io. de ſan. inſti. de iu-
re pſo. in prin. l. qui quartã. §. fi. ⁊ ibi Bar. ff. de leg. iij. in prin.
ff. de an. le. l. j. ff. de op. leg. l. codicillus. in prin. ff. de vſufr. lega.
l. lucius. §. gaio. ff. ad trebel. l. cum quidã. C. de impu. ⁊ alijs ſub
ſti. Bal. in. l. j. §. ſinautem. C. de cadu. tollen. de hac materia vi-
dete latius per Bar. in. l. falſa. §. fi. ff. de condi. ⁊ demon. ⁊ pro
tota iſta concluſione vide pulchrum tex. in. c. vt priuilegium. §.
fi. de priui. dicit vlterius glo. pluralis in ſingulares reſoluit̃: ⁊
ꝓcedit etiam in reſcriptis. c. ij. de reſcrip. Sic etiaʒ econtra di
cit ꝙ numerus ſingularis verificatur in pluribus. l. qui filia-
bus. §. j. ff. de le. j. Bar. in. l. ſi plures. ff. de lega. iij. in. l. ſi q̇s ita.
ff. de teſt. tu. niſi in odioſis vel qñ rõnis diuerſitas ſuaderet de
vno non trahi ad plures. in. l. j. §. ſed ſi interdũ. ⁊ ibi Bar. ff. de
ven. in poſ. mit. l. ij. ff. de lib. ⁊ poſthu. glo. ⁊ doct. in. c. ſi compro
miſſarius. de elec. lib. vj. Si plura narrent̃ copulatiue ⁊ dicat̃
poſtea: ſi ita eſt dʒ intelligi ſi hoc verũ eſt. Vnde ſumpta occaſio
10 tractat hic Archi. materiam. † Vtrum qñ producuntur plura
copulatiue ſit neceſſe omnia probare: vel ſufficiat probare al-
teruʒ eorũ. Circa quod diſtinguit: quia aut illa ordinantur ad
diuerſos effectus aut ad eundem. Si ad diuerſos effect⁹ vtrũ-
qʒ probandum eſt. vt in. c. olim. de reſcript. Si ad eundem aut
neutrum per ſe ſufficit tunc eſt vtrũqʒ probandum. de reſcri. c.
inter ceteras. Si vero alterum per ſe ſufficit: ſatis eſt alterũ ꝓ-
bare. vt in. c. cũ iam dudũ. de p̃ben. niſi ꝓponens aſtrinxerit ſe
ad ꝓbandũ vtrũqʒ. vt in. c. lʒ. de ꝓba. Et iſtam concluſionẽ vlti
mam firmat Barto. in. l. diuus. de re iudi. vbi ſubiunxit ꝙ vbi
plura ponunt̃ non copulatiue ſed vnum venit qualificatiue ad
reliquum: ꝓponens ſimpl'r videt̃ ſe tacite aſtringere ad vtrũqʒ
ꝓbãdũ: de quo eſt tex. expreſſus in. d. c. lʒ. vbi ꝓpoſuit ꝙ teſtes
corrupti falſum dixerunt: ⁊ ibi ſubiunxit ꝙ non ſufficit proba
re falſitatem ſine corruptione: ⁊ videtur ſe pars aſtrinxiſſe ad
vtrũqʒ ꝓbandum: idem hic Io. an. qui ſic intelligit iſtum text.
idem An. ⁊ Abbas ibi ſequunt̃. facit qd̃ no. in ſimili Cyn. in. l.
ij. C. de ꝓba. vbi tenet ꝙ ſi aliq̇s accuſat titium ꝙ ꝑcuſſit ſcyuʒ
cum ſanguinis effuſione non ſufficit ꝓbare ꝑcuſſionem niſi ꝓ-
bauerit ſanguinis effuſionẽ: qꝛ ad vtrãqʒ ꝓbandum videtur ſe
aſtrinxiſſe. glo. in verbo diſcrepant. ſentit ꝙ iſte tex. loquat̃ de
diſcrepantia inter. l. diuinã et humanã. Sed ſi bene aduertas
ad tex. loquit̃ de differentia inter leges humanas adinuiceʒ: ⁊
hoc patet

a Gemi. hic vide eum in. c. ij. ij. col. prope fi. de reſti. ſpo. in. vj.

hoc pʒ per id qd̃ dicit alie alijs gentibus placent. Poſtea v̇o
in fi. ſubiungit aliq̇d eſſe ꝑmiſſum de iure diuino qd̃ non lʒ de
iure humano. No. ex iſta glo. ꝙ ꝑmiſſio ⁊ ꝓhibitio nõ ſunt con
traria. latius declarabit̃. j. iij. di. c. oĩs aũt lex. Et hoc valet
ad illã materiã ꝙ de iure canonico ſtatutũ inferioruʒ cõtra ius
nõ valeat. vt in. c. ꝙ ſuper his. de ma. ⁊ obe. ⁊ cle. ne romani. de
elec. in prin. Ex hoc poteris cognoſcere qñ ſtatutũ ſit cõtra vel
11 p̃ter ius. valet etiã ad materiã. l. pacta q̇ ꝯtra. C. de pac. † No.
glo. ꝙ diſcrepantes teſtes adinuicem nõ dicunt̃ cõtrarij. lʒ ſint
diuerſi. ad hoc tex. de his que fiunt a prela. cum vos. Item ꝓhi
12 bitio ⁊ ꝑmiſſio nõ ſunt cõtraria. Pro hmõi declaratione. † an
ꝑmiſſio ſit cõtraria prohibitioni. Diſtingue ꝙ q̃dam eſt ꝑmiſ-
ſio ſimplex ⁊ diſſimulatiua carens cõſenſu. vt qꝛ ſuperior certi-
ficatus eſt de actu malo ⁊ nõ reſiſtit. ſed ſub diſſimulatione fin
git nõ videre. Tunc planũ eſt ꝙ talis ꝑmiſſio nõ eſt contraria
ꝓhibitioni. cum etiã non habeat cõſenſum ſuperioris. Et tunc
dicimus ꝙ ꝑmittens talẽ actũ etiã non approbat. Ita no. glo.
viij. q. j. audacter. Not. Archi. xlv. diſt. q̇ ſincera. ⁊ ita procedit
tex. xxxj. q. j. hac rõne. ⁊ hoc voluit glo. j. diſt. iiij. deniqʒ. c. cũ iaʒ
dudũ de preben. Quedam eſt ꝑmiſſio ꝑmixta conſenſui: ⁊ tunc
aut ꝑmiſſio eſt pene remiſſiua tm̃: aut pene remiſſiua ⁊ obſtacu
li remotiua ⁊ auxilij p̃ſtatiua. Primo caſu qñ permiſſio eſt pe-
ne remiſſiua tm̃ adhuc nõ dicitur cõtraria ꝓhibitioni. Vnde lʒ
eccleſia permittat ꝓpter malã conſuetudinẽ exceſſum vltra mo
duʒ comedendi carnes in carniſpriuio nõ puniendo ꝓpter hoc
non approbat illam cõſuetudinem nec eſt cõtraria ꝓhibitioni
vt no. glo. j. iiij. diſt. deniqʒ. Scd̃o caſu qñ eſt pene remiſſiua vel
obſtaculi remotiua vt qꝛ eccleſia ſuſtinet ⁊ ꝑmittit iudeos ſer-
uare ritus ſuos penã remouẽdo: nec ꝑmittendo eos moleſtari
ꝓpter ritus ſuos ⁊ non dicitur etiam cõtraria prohibitioni. vt
no. glo. xlv. diſt. q̇ ſincera. Et de iſta prima aut ſcd̃a põt intelli-
gi glo. hic qꝛ lex diuina permittit ire ꝑ agrum alienum ꝑmiſſio
ne pene remotiua. ⁊ legi poſitiue nõ dicitur contraria lʒ prohi-
beat actum. qꝛ talis omiſſio pene non inducit cõtrarium actuʒ
ꝓhibitioni. Tertio caſu qñ eſt pene remiſſiua obſtaculi remoti
ua ⁊ auxilij preſtatiua. ſicut eſt videre in eccleſia q̃ clericum pro
pter delictum degradat ⁊ tradit curie ſeculari ꝑmittit ꝙ iudex
laicus illum puniat. Hec ꝑmiſſio eſt pene remiſſiua vt ipſe ꝓ-
pter hoc non incurrat excõicationem. Eſt obſtaculi remotiua
qꝛ non defendit clericos. Et eſt auxilij preſtatiua qꝛ degradat
⁊ tradit curie ſeculari. Et tunc ꝑmiſſio eſt bene cõtraria prohi-
bitioni appoſite quia per hoc apparet. ꝙ permittens etiaʒ re-
ſiſtit cõtrarie diſpoſitioni. Et qꝛ inducit neceſſitatem exercẽdi
oppoſitum qñ auxilium preſtat videtur ſatis cõtraria prohibi
tioni. Sed qñ non preſtat auxilium nullam imponit neceſſita-
tem cõtrarium operandi. ſed tñ permittit illud fieri non videt̃
cõtraria ꝓhibitioni. Apparet ex mente Io. and. in regula. pec
catum. de reg. iu. lib. vj. in mercu. in. iiij. ⁊. v. ar. q̃õnis. Et qñ eſt
remiſſiua pene vel obſtaculi remotiua. ⁊ iſtud facit vt euitet ma
ius malũ. tunc lʒ ibi habeat cõſenſum tm̃ ex quo ille conſenſus
eſt violentus vt euitetur maius malũ tunc nõ videtur contra-
ria ꝓhibitioni. ſed quodãmõ diſpẽſatiua. ⁊ ita ꝓcedit tex. xxxj.
q. j. hac rõne. facit qd̃ no. Panor. in. c. qꝛ circa. in fi. de cõſan. et
13 affi. videtur eſſe de mente Hug. j. iij. diſt. Gemi. hic. † Glo.
in verbo alienũ. in fi. No. ex prima ſolu. gl. ꝙ res poteſt dici ali
cuius eſſe ⁊ nõ eſſe ſm diuerſitatem tp̃is qd̃ no. pro teſtibus re-
ducendis. qꝛ ſi vnus diceret ꝙ talis poſſedit agrum ſempronij
⁊ alius diceret ꝙ talis ager non erat ſempronij. iſti teſtes poſ-
ſent reduci ad cõcordiam ꝙ vno tp̃e erat ſempronij. alio v̇o nõ
no. doc. poſt Inno. in. c. cum tu. de teſta. in. l. inſulaʒ. in. §. j. ff. ſo-
lu. ma. Ex glo. collige ꝙ varijs modis dicat̃ alienus. i. poſt
ius diuinum ⁊ ex diſpoſitione iuris gentium non inſpecto pri-
14 meuo iure. Ex ſcd̃a ſolutione. glo. not. † ꝙ illud qd̃ eſt cõe
tibi ⁊ alijs non põt dici tuũ. De quo in glo. in verbo eoſdem. in
c. fi. de ver. ſig. lib. vj. ⁊ glo. in. c. cum in illis. de p̃ben. lib. vj. doc.
in. l. j. C. q̇ teſta. fa. poſſunt. in. l. ſerui electione. in prin. ff. de leg.
15 j. † Et ſic facit ꝙ eps iudicãs in cauſa eccleſie. nõ diceret̃ iudi
care in cauſa propria. qꝛ eccleſia nõ dicitur ꝓpria. vt de dona. c.
ij. vel ſaltem fructus ſunt cões ſibi ⁊ alijs. vt. xij. q. ij. quattuor.
ergo nõ debent dici ſua ſm iſtã glo. facit qd̃ ſcribitur in. c. cũ ve
16 niſſet de iudi. † Not. ex glo. ꝙ illud dicitur de iure cõpetere ꝓ
quo ius dat actionem. ⁊ nõ dicitur vere de iure cõpetere qd̃ nõ
eſt in mea facultate ſi actionẽ non habeã. qd̃ no. qꝛ facit ad du-
bium. Si teſtator oĩa reliquerit vni q̃ ſibi de iure cõpetebant ĩ
tali loco. non venirent illa in quibus non habebat actioneʒ ad
17 petendum. † Glo. in verbo phas eſt. i. equum. innuit iſta gl.
ꝙ aliqñ differunt a iuſto legali. ⁊ vlterius ꝙ equum dicitur. qd̃
eſt iuſtum naturaliter. ⁊ iſta colliguntur ex glo. iuncto text. iſta
materia. ſ. de differentia iuſti ⁊ equi tractatur equaliter ꝑ Ioã.
an. in. c. poſſeſſor. de reg. iu. lib. vj. ſed per ea que ibi dicit nõ po-
18 teſt deprehendi veritas eiuſdem. † vnde elucidando hic ꝙ lex
poſitiua diſponit vniuerſaliter ⁊ complectit̃ id qd̃ vt pluribus
accidit. ⁊ hoc idem dixit iuriſcõſultus. in. l. nam ad ea. ff. de leg.
Contingit ꝙ in aliquo particulari caſu ꝓpter aliquã particu-
larem conſiderationem ⁊ circũſtantiã non ſit iuſtũ iudicare ſm
illam legeʒ adeo ꝙ ſi legiſlator adeſſet in illo caſu iudicaret ali
ter q̃ꝫ lex diſponit ⁊ tunc licitum eſt a lege recedere equitate ſic
ſuadente. glo. in. l. tale pactum. §. fi. ff. de pac. in cle. j. de elect. nã
dicunt doc. ibi ex mente hoc videri actũ. ⁊ in. l. ſcripta tacite ex
ceptum. ⁊ iſtud tale particulare non conſideratuʒ a lege dicitur
bonum ⁊ equum emendatio. ſ. legis in eo quod omiſſum erat ꝓ
pter vniuerſale bonum. Nec hoc eſt vitiuʒ legis. ſ. ꝙ oĩa nõ cõ-
prehendit. ſed potius eſt defectus ex parte rei per legem diſpo
ſite que eſt variabilis. ſatis aũt fecit lex in eo ꝙ recte diſpoſuit
de his que vt plurimum in illa materia contingebãt. vnde Pa
nor. in. c. ius aũt. j. eo. Pro dilucidatione materie refert qd̃ di-
cit ſanctus Tho. in. j. ij. diſt. xcvj. arti. vj. Quod cum oĩs lex de
beat ordinari ad coẽʒ hominum ſalutem intantum obtinet vim
⁊ rationem legis. inquantum ad dictum finem tendit. vbi vero
hoc deficit virtutem obligandi non habet. Contingit tñ mul-
totiens ſm eum ꝙ aliq̇d obſeruari cõi ſaluti eſt vtile ſm euʒ vt
in pluribus. qd̃ tamen in aliquibus eſt nociuũ. qꝛ tñ legiſlator
non põt oẽs ſingulares caſus intueri ꝓponit legẽ ſm ea que ĩ
pluribus accidunt. ferens intentionẽ ſuam ad cõem vtilitatem
vnde notãter ſubijcit ꝙ ſi emergat caſus in quo obſeruatio ta-
lis legis ſit damnoſa nõ eſt obſeruanda ſicut in ciuitate obſeſ
ſa ſtatuat lex. ꝙ porte ciuitatis maneãt clauſe. hoc eſt vtile cõi
ſaluti vt in pluribus. ſi tñ contingat ꝙ hoſtes inſequantur ali-
quos ciues ꝑ quos ciuitas conſeruat̃. damnoſiſſimũ eſſet ciui-
tati niſi eis porte ciuitatis aperirẽtur. ⁊ ideo in tali caſu eſſent
porte aperiẽde contra verba legis. vt ſeruaretur vtilitas cõis.
quã legiſlator intendit ⁊ pʒ qꝛ intẽtio etiã ſi non ſit expreſſa. ex
quo tñ naturaliter non põt cõiecturari. niſi vnica debet ſeruari
etiã contra verba legis. vt no. Cyn. in. l. non dubiũ. C. de legi. ⁊
tex. no. in. c. ſi poſt. de elec. li. vj. iuncta glo. in ver. mẽte. ⁊. c. intel
ligentia. de ver. ſig. cũ ſimili. ⁊ ita dicit beatus Tho. in loco ꝓxi
me allegato nobiliſſimũ verbũ. ꝙ ſi obſeruãtia legis ſm verba
non habet ſubitũ periculũ: cui oportet ſtatim occurri. nõ perti
net ad quẽlibet vt interpretet̃ q̇d ſit vtile ciuitati. ⁊ q̇d inutile.
ſʒ hoc ꝑtinet ad ſolũ principẽ. qui ꝓpter hmõi caſus habet au-
toritatẽ in legibus diſpenſandi. Si vero ſit ſubitũ periculum
non patiẽs tantã morã vt ad ſuperiorẽ recurri poſſit. ita neceſ-
ſitas habet annexã diſpenſationẽ qꝛ neceſſitas non ſubdit̃ le-
gi ſm eum. ⁊ ita declarãda ſunt q̃ dicit Archi. in. c. vtinã. lxxvj.
diſt. ⁊ Panor. in. c. qm̃ contra. in. iiij. col. circa tex. in fi. de ꝓba.
in. c. cum eſſes in repetitione de teſta. ⁊ faciunt no. per Panor.
in. c. dilecti. il. ij. de app. ⁊ bonus tex. in. l. ſi quis filio exhereda-
to. §. hi aũt. v̇. niſi forte latro. ff. de iniuſ. rup. irri. qꝫ teſta. iñcta.
l. j. §. fi. ff. de queſti. quibus tex. probatur hec theorica. ⁊ facit in
ſimili quod dicit Panor. de priuilegio. in. c. ſuggeſtum. de deci
mis. ⁊ que dicaʒ in. c. priſcis. lv. diſt. Et facit ad hoc. l. tutor qui
repertorium. in prin. ff. de admi. tuto. ⁊ quod no. doc. in cle. ij. de
re. eccle. non alie. Sed circa ſupradicta in eo quod dictum fue-
rat per legem naturalem hõ inclinatur ad bonum. Ex hoc etiã
poteris inferre ad ea que in glo. precedẽti dicta ſunt. ꝙ ea que
in eadem materia cõtrario mõ diſponunt̃: nõ ſunt ꝯtraria: ſed
potius diuerſa. qñ diuerſa ratio cõſiderationis in eis occurrit
19 qd̃ multum no. No. † ꝙ in neceſſitate põt q̇s capere rẽ alie
nam pro neceſſaria ſuſtentatione ſua. c. diſcipulos. de cõſecra.
diſt. v. in glo. quod emanauit a permiſſione legis veteris. deut̃.
xxiij. ⁊ ibi declaratur iſtam ꝑmiſſioneʒ non trahendam ad abu
ſum. ſed ad vſum tantum dum dicit tex. cum intraueris ad ſege
tem amici tui franges ſpicas ⁊ manu conteres: falce autem non
metes. ⁊ ibi glo. Nic. de lira. ⁊ ibi declarat ⁊ habetur Marci.
ij. c. ſcriptum. iij. q. vj. ⁊ ſanctus Tho. in. ij. ij. qd̃. xxxij. arti. vij. ⁊
q. lxvj. arti. ij. Declarat tex. Ambroſij in. c. ſicut. xlj. diſtin. dum
dicit. proprium nemo dicat quod eſt cõe. intelligit ꝙ homo nõ
debet res exteriores ita proprias habere vt eas non communi
cet. ſed ita cões habere ꝙ eas de facili cõicet. ⁊ ſic ex parte indi
gentiũ ⁊ ex parte habentiũ habẽda eſt ratio equalitatis ⁊ cha-
ritatis. Alex. de al'. i. iij. ⁊ Archi. ſentit in. c. ius naturale. j. eodẽ
Hinc reſultat ꝙ talibus vtens non dicitur furtum committe-
re quaſi putare potuerit dñm ꝑmiſiſſe. vt glo. in. d. c. diſcipulos
20 ⁊ eſt tex. in. c. iij. de fur. † No. vlterius gl. q̃ ponit ceteros ca
ſus vbi etiam de iure poſitiuo eſt licituʒ tranſire ꝑ agrũ alienũ
lʒ ſit al's generalis regula in contrariũ dño prohibente qd̃ etiã
clare probat iſte tex. intantum ꝙ etiam cã venandi non lʒ intra
re agrum alienũ. vt in. l. diuus. ff. de ſer. ruſti. predi. ⁊ in. §. apiũʒ
inſti. de re. diui. Si tñ anteq̃ꝫ prohibeatur intret agrum alienũ
⁊ aliquid reperit ſuum erit quod ceperit. vt ibi dicit tex. Idem

Archivo Histórico Rosario

ſi contra prohibitionem intrauerit illud quod ceperit erit ſuū
ſm Ang.de are. Ibi nec datur facultas dño fundi vt illud pro
eo retineat quod in ſua poſſeſſione reperitur captum ſm gloſ.
no.in.d.l.diuus.agere tamen poterit iniuriarum contra intrā-
tem ſm eandem glo.dicam aliquid in.c.ius naturale.j.eo.⁊ i fi.
glo.noſtre.vbi dicit item ſi via publica eſt deſtructa ſumitur ex
21 dicta.l.ſi locus.§.fi.generalis † opinio eſt ꝙ res poſſunt capi
inuitis dñis quando ſunt neceſſarie ad vſum publicum.facit.l.
venditor.§.ſi conſtat.ff.communia predi.glo.in.l.j.§.ex condu
ctu.ſ.ad.l.rho.de iac.cōcor.glo.in.c.ius naturale.in verbo cō-
munis.j.eo.tex.in.l.fi.§.j.ff.de pig.acti. Quod tamen ibi intel
ligit Bart.data mercede de publico.vt.C.de his qui premi.li.
acci.l.j.⁊.ij.⁊.ff.de rei ven.l.item ſi verberatum.§.j. Licet de con
ſuetudine non ſeruetur.ex quo infertur ſm eum ꝙ quando offi
cialis vult facere iuſtitiam poteſt recipere aſinum priuatum vt
22 in eo ducat malefactorem. ¶ † Sed quero [a] iuxta predicta.ſi
a animal tuū dederit damnū in agro meo ⁊ ibi illud inuenio poſ
ſim includere ⁊ retinere illud quouſq; mihi de dāno ſatiſfiat.
Spec.mouet q̄onem in titu.de accu.§.j.ver.ſed pone. Et tenet
ꝙ nō ꝑ tex.in.l.quintus mutius.ff.ad.l.aquil. Idē tenet Bar.
in.l.ratis.ff.de incen.rui.naufra.

1 ☞ Nomine legis an cōprehendatur conſuetudo.
2 Nomine legum quando veniant canones.
3 Dictio ⁊ quando exponatur in diſiunctiuam.
4 Lex poſitiua an ⁊ quando valeat cōtra naturalem equitatē ⁊
quando ſit ſeruanda.
5 Iudex quis nō dicitur niſi ſit iuſtus ⁊ qualiter hoc intelligat̄.
6 Maritus ſi cognoſcit vxorē adulterantem non pōt ꝓmoueri
etiam ſi ignorauerit illā eſſe adulteram.
7 Puniri an poſſit quis ſine culpa.
8 Nomine iuris an veniāt ſtatuta ⁊ cōſuetudines ⁊ quid veniat
appellatione iuris.

a ¶ Sʒ quero de hac q̄one vᵗ de oīno.ꝑ bar. ſceuola. de ſerui.ruſti. p̄dio. ti. de ſeruitute paſcendi.q.vj.

b ¶ Per p̄miſſa infert̄. De hac q̄one vide hic ꝑ do.feli.i.j.co.

Ius generale. Se ſummat. ¶ No tex.ibi
lex aut iuris ſpecies. In-
telligē de lege humana ⁊ poſitiua. Nec ob.ſ.e. oēs.nā
hic lex accipitur ſtricte.⁊ per contrariū ius accipitur large ſm
Hug.⁊ Archi. Species.i.pars.hug.ſub vno em̄ iure.leges cō
tinentur plurime ſm Archi.omne aūt ius humanū legibꝰ ſcri-
1 ptis. Moribus.i.iure nō ſcripto. Cōſtat.i.factū eſt. ¶ † No.
primo ibi lex aūt iuncto fi.tex.ꝙ noīe legis nō cōprehendit̄ cō
ſuetudo. Idem ꝓbat text.in.§.ius autem.inſti.de iur.naturali.
ideo dicit hic Panor.ꝙ faciunt hec ad q̄onem ſi compromitti
tur in aliquem vt iudicet ſm leges.vtrum tñ verbum leges ac-
cipit̄ large vt includat etiam conſuetudinem. An ſtricte prout
cōprehendit legem prout eſt ſpecies a cōſuetudine diſtincta.ſ.
ſcripta lege dumtaxat.⁊ ſic ꝙ iudicetur ſm legem ſcriptam cō-
ſuetudine non attenta. ⁊ debet verbum leges large capi vt cō-
prehendat etiam conſuetudinē q: verba debent ſumi in pleno
ſignificato ex quo ceſſat odium. ⁊ nulla ex tali intellectu ſurgit
iniquitas.vt.c.ad audientiā.de decimis.⁊.c.q: circa.de priui.
facit quod no.Io.an.ſuper regula odia.de reg. iur.lib.vj.ī mer
cu.immo potius ex cōtrario reſultaret iniquitas.cum leges cō
ſtent moribus.⁊ propter aſſiduos mores facte ſint.ſ.eo.proxi-
me.⁊ conſuetudo non eſſet leuis autoritatis.vt in.c.conſuetudi
nis.de conſue.facit.in.c.illa.⁊.c.illud.xij.di.⁊ apoſtolica.xj.diſ.
cum ſimilibus.preſertim cū leges mandent cōſuetudinē debe-
ri attendi.vt in.d.l.de q̇bus.ff.de leg.⁊.c.cū veniſſent.de eo qui
mit.in poſ.⁊ facit qd̄ no.in.d.c.illud.xij.diſt.ergo iudicat̄ ſm le
2 ges. Si iudicat̄ ſm conſuetudinē. † idem puto dicendū de ca-
nonibus vt ſi materia ſubiecta nō repugnat veniāt appellatio
ne legū.tex.eſt qui hoc ꝓbat.in.c.nicena.xxxj.diſt.vbi canones
3 appellantur leges. ¶ No.ꝙ qñ dictio ⁊ ponitur inter diuerſa
quorum alterū per ſe eſt ſufficiens ad intentū exponit̄ in diſiū
ctiuam.l.ſepe.de verbo.ſig.l.fi.C.de verb.ſig.Bal.in.l.j.in p̄n.
ff.de iuſti.⁊ iur.per Archi xv.q.v.c.ij.Bar.in.l. ſi is qui ducen
4 ta.§.vtrū.ff.de re.du.glo.j.in fi. ¶ † No.ex glo.ꝙ valet lex po
ſitiua contra naturalem equitatē qñ talis lex iuuaretur aliqua
legitima cauſa ſuadente bonum publicum. vel quando non nu
triret peccatum.de conſue.c.j.de quo per Inno.in.c.q: plerīq;
de immu.eccle.ꝓ concluſione glo.⁊ doc.dic ꝙ aut lex eſt iniqua
omni reſpectu vʒ quo ad deum ⁊ publicam vtilitatem ⁊ quo ad
priuatam.⁊ tunc iſta lex non eſt ſeruāda.q: non habet rationē
nec formalitatem legis.j.c.conſuetudo.⁊.iiij. diſt.erit autē lex.
Aut lex eſt equa reſpectu publice vtilitatis nec repugnat eter
no bono.⁊ tunc eſt ſeruanda ⁊ q: vtilitas publica prefertur pri
uate.⁊ ita procedunt exēpla in glo.poſita vnde licet nō ſit equū
locupletari cum aliena iactura.tamen propter bonū publicū.
ne dominia ſint in incerto eſt inducta preſcriptio contra priua
tam vtilitatem. In eo autē ꝙ reſpectu dei eſt iniqua.puta quā
do mala fide preſcribitur.⁊ tunc non eſt ſeruanda . de preſcrip.
c.fi. Aut eſt iniqua reſpectu priuate vtilitatis ⁊ valet ſub ſiſten
te cauſa ⁊ in dubio ſubeſſe preſumitur per no.per Inno. in.c.q̄
in eccleſiarum.de conſti.doc.in.l.bene a zennne.C.de quadri.p̄
ſcrip.in.c.conſtitutus.de reli.domi.in.l.lucius.ff.de euic. ⁊ hoc
eſt quod dicimus lex licet dura ſeruanda eſt.l.proſpexit.ff. qui
5 ⁊ a quibus.vj.q.ij.c.ſcriptū. ¶ † No.ſecundo ex glo.ſm Pa-
nor.ꝙ non dicitur quis iudex niſi iuſtus ſit. allegat.xij.q.ij.c.j.
iſta verba ſunt formaliter ex illo.c.j.vbi dicit̄ ꝙ iudex eſt quia
ius dictat populo.ſiue ꝙ iure diſceptat. iure autem diſceptare
eſt iuſte iudicare.non enim eſt iudex ſi non eſt in eo iuſtitia . ita
dicit formaliter iſte tex.⁊ ſimilis.in.c.forus.de verbo.ſignifica-
tio.ſed tu intellige vt not.glo.in.d.c.forus . vʒ ſupplendo ꝙ nō
eſt iudex.ſ.bonus.vel dic ſm Archi.in.d.c.j. ꝙ nō eſt iudex.ſ.ex
merito vite.vel non eſt iudex ſi non bene exercet officiū iudicis
vel nō dicitur veraciter iudex.ſicut nec veraciter poteſt dici rex
qui neſcit regere.ij.q.j.zelus ſm Archi.ibi qd̄ bene no. quantū
ad validitatem geſtorum iudex eſt q̄diu toleratur.⁊ idem dicit̄
6 de rege.vt ꝓbatur.iij.q.vij.c.fi. ¶ Inſuper vult glo.† ꝙ ſi ma-
ritus cognoſcit vxorem adulterantem ꝙ non poteſt promoue-
ri.dicit hic Archi. illud eſſe verum etiam ſi maritus ignoraue-
rit illam eſſe adulterā.remittit ad no.in.c.ſi q̇s.xxxiij. di.⁊ not.
7 doc.de bigamis.c.ij. † Cum hec glo.multa effundat ꝙ ſine cul-
pa quis punitur ſed nō ſine cauſa.beatus Tho.in.ij.ij. q.cviij.
arti.vlt.dicit ꝙ ſm humanū iudiciū q̇s non debet pena corpo
rali affici ſine culpa damni.aut pena.qñq; punitur ſine culpa ī-
habilitādo.de quo in.c.naſci per totum.lvj.diſt. Scdo auferen
do bonum cōe.xxv.q.ij.c.ita nos.vt auferendo ep̄atum ciuitati
Tertio q: bonum alterius pēdet aliqualiter ab alio.vt in.l.q̇ſ-
quis.C.ad.l.iul.ma.in interdicto propter delictū dñi.c.nō eſt.
de ſpon.diſtincte magis dicite.vt in.c.cognoſcentes.vbi cōiter
doc.de conſti.⁊ dum tex.innuit dum dicit omne ius ⁊c.ꝙ appel-
8 latione iuris comprehenditur conſuetudo ⁊c. ¶ † Per p̄miſſa
b infertur [b] ad q̄onem.fuit compromiſſum in arbitrum vt ꝓnun-
ciaret ſm ius vtrum poſſit ſm conſuetudines ⁊ ſtatuta loci pro
nunciare. Guido de ſu.iij.q.ſtatutorum dicit fuiſſe determina-
tum ꝙ non ſi illa ſint iuri contraria. Mouetur per aut̄. p̄ſides
de epi.audien.⁊ per.l.rem non nouam.C.de iudi.quia appella-
tione iuris intelligitur de iure cōi Romanorum inſti . de iure
na.§.ſed quotiens. Et hoc dictum refert Iohan.and. in addi.
ſpec.titu.de arbi.§.excipitur.verſi. Itē ꝙ corruptus. Et illud
idem ſequitur.contrarium tamen tenet.d.An.in.c. quintaual-
lis.de iureiu. Item ſequitur Ab.in rubrica.de cōſue. Iura em̄
mandant iudicare ſm ſtatuta ⁊ cōſuetudines.vt in.c.illa.xij.di.
⁊.l.an in totum.C.de edi.priua.c.cauſam q̄.d e iudi.ad idem bo
nus text.iūcta glo.in.c.j.vt lit.pen.c.conſuetudo.j.e. Pro quo
etiā facit iſte tex. Et ad.§.quotiens. reſpondet ꝙ intelligitur
quando vnico iure diſpoſitio eſt intelligenda. Secus autē vbi
generaliter aſſumitur. Item cum iura mandant ſm conſuetudi
nem iudicare.ſm ius ⁊ quando ſm conſuetudinē iudicatur. vt
in.c.cum veniſſent.de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer. Bal.in.c.
ij.de teſti. Nec ob.iura in contrarium inducta. Nam nō loquū-
tur in hoc caſu.nec probant id ad quod inducuntur. tex.q̇ ma-
gis videtur ſtringere in hac materia eſt dictus.§.quotiēs. Ad
quem ſolutio ſuperius data non videtur ſufficiens. Nam in ca
ſu queſtionis propoſite verbum iuris ſumitur in ſpecie non au
tem in genere. Impoſſibile em̄ eſſet ꝙ in genere ſumeret̄. Nam
tunc illo caſu oportet dicere . ꝙ illa cauſa deberet iudicare ſm
omnem ſpeciem iuris ex quo reſultaret inconueniens . Si vno
modo diſponeret ius commune circa eundem caſum aliter ⁊ ꝑ
contrarium conſuetudo.⁊ forte aliter ſtatutum.tamen iſta ꝑple
xitas ſoluitur ex his que videbimus in.c. conſuetudo.j.eo. vbi
ponam q̇d attendendū.qñ conſuetudo eſt iuri contraria. Et ſic
illa ſolutio non poteſt ſuſtineri.nec ſimiliter ſecunda ſolutio ꝓ
cedit per no.ꝑ Panor.in.c.ſuper ſpecula.ne cle.vel mo. Qua-
propter oportet dicere ad illum tex. ꝙ ibi probatur ꝙ quando
ſit mentio de iure ciuili ſimpliciter intelligitur ius ciuile nedū
legibus ſcriptum:ſed moribus introductū . Quod probatur
iuncto.§.ius aūt.j.eo.cui additur iſte ver.ſed quotiens.⁊ ſic po
tius ex illa fundatur illa pars.q̄ alia contraria. Ex quo poſſet
dici ꝙ ſi in vrbe Romana fieret compromiſſum iuxta formam
p̄dictam poſſet iudicare tam ſm ius q̄ etiā ſm ꝯſuetudinē. In
alijs aūt ciuitatibus ſm ius ⁊ ſm conſuetudinē earū. Nam de
illo videntur cōpromittentes ſenſiſſe.cū ſm oēs ſint intelligen
di ſm materiā ſubiectam.vt in.l.ſi vno.in prin.ff.loca. Inno.in
c.per tuas.de arbi. Cum em̄ iſti agunt dicendo cām ſuā ſm ius
debet intelligi ſm ius quo iudicatur inter eos. Qñ autem fie-
ret cōpromiſſum vt ſm leges iudicaret̄:tūc i tex.ſatis dictū eſt.

1 ☞ Lex vnde dicatur.
2 Lex extenditur ad oīa comprehenſa ſub ratione legis.
3 An ſit de neceſſitate legis ꝙ ſit ſcripta.

Lex eſt.

Lex eſt. Non ſummatur nec diuiditur ꝓpter ſui
breuitatem. Et dicitur lex ex eo ꝙ legiti-
me ligat.iij.diſti.oēs. Nam ⁊ plectit malos ⁊ remune-
1 rat bonos ſm Lau. Et no.† ꝙ lex a legendo vocata eſt.q: ſcri
pta eſt ſm Iſidorum in libro etymologiarum. Et ſm hoc lex di
citur a lego legis.vel dicit̄ a ligo ligas.q: ligat vinculis vel p̄-
ceptis.ſm Archidiaconum lex dicitur eſſe ſicut illa que fiūt ex
artificio. Prius in mente artificis edificātur que dicitur regu
la artis ⁊ poſt exterius deducūtur in eſſe. Ita etiam lex q: iſtud
primum in mente ſm ꝙ ratio iuſti operis premeditatur ⁊ conci
pitur ⁊ eſt quaſi quedam regule preuidentia. Et hoc poſtea ſi ī
ſcripturis redigitur dicitur lex. Et ideo lex non eſt ipſū ius ꝓ
prie loquendo ſed aliqualis ratio iuris ſm Tho. ⁊ Archi. eſt
tex.⁊ ibi glo.in.c.conſuetudo.j.eo. Dy.in regula fi. de reg.iur.
2 Bal.in.l.ſi quis ſeruo.C.de fur. No.† iſtud dictū q: tu habes
hic expreſſum ꝙ lex extenditur ad oīa comprehenſa ſub ratiōe
legis lʒ diſpoſitio ipſiꝰ legis ſit ſtricta.nam lʒ lex ſtricte loqua
tur in parte diſponente etiā ſi ſit penalis extenditur tamē ad
oīa comprehenſa ſub ratione legis. Glo.⁊ doc. in.c.j.de temp.
ordi.lib.vj.d.Anto.in.c.fi.Late.de conſue.poſui poſt glo.ī ver
bo eligat.in cle.j.de elec.ibi.Innoc. Hic reddit̄ ratio quare q:
3 hic dicitur legis ꝓprietas eſt ipſa legis ratio qd̄ no.† ex quibꝰ
a queritur an de ſubſtātia legis ſit ſcriptura [a].text.iſte probat ꝙ
ſic.Io.an.in regula.nemo poteſt ad impoſſibile . de reg.iu.lib.
vj.in merc.late proſequitur iſtam queſtionē inducēdo quoſdā
antiquos qui eam diſputauerunt ⁊ ponit multa argumenta ꝓ
⁊ contra. Finaliter licet magis videatur inclinare in partē ꝙ
non ſit de neceſſitate legis ꝙ ſit ſcripta.dicit tamen ꝙ ipſe cōſu
leret quando princeps faceret legem ꝙ ſaltem quantum ad in-
feriores eſſet de ſubſtantia legis ꝙ redigeretur in ſcriptis. Et
dicit de inferioribus ſtatuētibus ꝙ ſucceſſores ſuos ligare nō
poſſunt cum par in parē nō habeat imperiū.c.innotuit. de elec.
Facit qd̄ ſcripſit beatus Tho.in.iij.ſen.diſt.xxxvij.dū dicit le-
gem diuinam fuiſſe neceſſe in ſcriptis redigi.tum ꝓpter depra-
uationē hoīm q: naturalis ratio erat obtenebrata.tum q: ceſ
ſante charitate per coactionem reducerentur ad bonū viuendi
modū.tum ꝓpter reuerentiam diuini imperij inuitarentur ad
charitatem.tum vt magis memorie tenerent̄. ⁊ hanc partem te
net noſtra deciſio Rote.ccl.ad oēm.⁊ facit.c.j.de renū. lib.vj.⁊
in.§.ſed ꝙ principi.inſt.de iur.naturali. Bar.tñ in repetitiōe.
l.de quibus.ff.de legi.dicit ꝙ lʒ princeps cum ſit legibus ſolu
tus poſſit ſine ſcriptura legē facere.ſecus tñ in inferioribꝰ.idē
tenet Bal.in.c.j.de cōſti.lʒ non alleget Bar.ſed in.l. humanū.
C.de legi.dicit ꝙ lʒ ſcriptura nō ſit de ſubſtātia aut de eſſentia
legis quo ad productionē in eſſe primeuū.eſt tñ quantū ad cō
ſeruationē ⁊ noticiā populi ⁊ publicā deductionē.eſt dicere ꝙ
pro conſeruatione legis cautū eſt vt rediga̅t in ſcriptis. ⁊ pro
hac parte ꝙ requiratur ſcriptura tenet beatus Tho.in.ij.ij.q.
lv.arti.j. Hug.⁊ Archi.hic.

1 ☞ Dictio de quid denotet.
2 De dictione tantummodo.
3 Conſuetudo an cenſeatur ſublata iure ſublato.
4 Conſuetudo longa que ſit.
5 Conſuetudo quot vicibus inducatur ⁊ qualiter introducatur.

Mos eſt. Se ſummat. ¶ No.j.conſuetudinē nō
introduci niſi longo tempore qd̄ autē
1 dicatur longum tp̄s dicetur ſuper glo.† ¶ No.ꝙ di-
ctio de.qñq; denotat cauſam proximam ex quo aliquid produ
citur ad hoc idē de ſpō.de francia.⁊ hec dictio ſtat qñq; priua
tiue.quandoq; augmētatiue.vide glo.ij.xxxv. diſt.ep̄s.⁊ ibi di
cam de hac dictione. ¶ No.vnde conſuetudo trahat originem
2 q: a maioribus hoīm. ¶ Not.† de dictione tantūmodo.q: eiꝰ
natura eſt reſtringere ⁊ excludere non expreſſa.ad hoc ponunt̄
exempla.qd̄ nota ꝓ teſte qui dicit ſe tm̄ ſcire id qd̄ exprimit.q:
videtur ꝙ ſi poſtea ſe vlterius ſcire diceret videretur contrariꝰ
de iſta dictione tantūmodo per.c.fi.xcvj.di.per Ioh.an.in.c.j.
cōmo.l.ſi quidem.C.de tranſactio.⁊.l.j.in prin.ff.ſi quis ius di.
3 non obtē. ¶ No.† vlterius ꝙ cōſuetudo tm̄ habet originē ex
moribus ⁊ vſu vtentium. Ex quo infero ꝙ ſi ius diu ſcriptum
fuit in obſeruantia.non poterit illa longa obſeruantia appella
ri conſuetudo.qm̄ non eſt ex moribꝰ.ſed ex lege traxit originē
Hinc eſt ꝙ ſublato iure cenſetur ⁊ ſublata cōſuetudo. q: illud
fuit ius ſublatum cum cenſeretur ad idem cum illo iure ſm glo.
in.c.j.de conſti.lib.vj. Saly.in.l.ij.C.que ſit lon.conſue. Sed il
lam glo.⁊ predictā limita dupliciter. Primo niſi vbi immine
ret ſcandalum in ſtringendo talem conſuetudinem. Nam tunc
non cenſetur ſublata.pro hoc eſt gl.no.in.c.ſuper eo. de cogna.
ſpiri.idem ſequitur domi.in.d.c.primo.⁊ limita vbi ius clarum
ſuper quo conſuetudo emanauit:ſecus tamen ſi eſſet dubiū in
tellectu ſuo.vel multipliciter intelligeretur. Nam permaneret
conſuetudo illo caſu.ita tenet Io.de imo.in.c.ſtatutum.de ele.
4 glo.j.mouet queſtionem † que ſit longa ꝯſuetudo ⁊ non ſoluit
Sed glo.in.c.conſuetudo.j.xij.diſt. tenet ꝙ longa conſuetudo
eſt decem annorū inter preſentes:⁊ viginti inter abſentes. ſed
iſtud qd̄ dicitur de viginti annis improbat Io.an. in.c.fi.de cō
ſue.in tractatu quem fecit de conſuetudine dicit ꝙ populꝰ qui
introducit cōſuetudinem ſemper eſt preſens.idem tenet Bar.
in repe.l.de quibus.ff.de legi.facit ad hoc.l.ꝓponebat̄. ff.de iu
di. Quapropter verior eſt doctrina ꝙ longa conſuetudo dicit̄
b decem annorum [b].ita ꝙ decem anni faciūt ad introducendū cō
ſuetudinem.hoc ſequitur glo.inſti.de iur.natu.§.ex nō ſcripto.
⁊.ff.de legi.l.de quibus.C.que ſit long.conſuetudo. in rubrica.
aduerte tamen q: illud poſſet indiſtincte ꝓcedere de iure ciuili
ſed de iure canonico haberet tm̄ locum vbi conſuetudo eſſet p̄-
ter ius commune ⁊ non tollitur ius alterius eccleſie. Si v̄o tol
leret ius alterius eccleſie tunc requirerentur.xl.anni.c. cū eccle
ſia ſutrina.de cauſa poſ.⁊ ꝓpri.⁊ ita ꝓcedit deciſio noſtre rote.
ccclviij.incipit. Queritur quanti tp̄is. Nam ſm Gemi.hic.et
Pa.in.d.c.eccleſia.⁊ eſt de mente Bar.in.d.l.de quibus. Hoc
caſu potius eſt preſcriptio q̄ conſuetudo. Si aūt eſſet ꝯtra ius
tunc requireretur.lx.annorū.pro hoc eſt glo.in.d. c.cōſuetudo.
xij.diſt.⁊ in.c.fi.de cōſue.lib.vj. Et habet hoc locū nedum quā-
do conſuetudo eſt cōtra ius ſed etiā qñ ſit contra rōnē ſcriptā
in iure lʒ non ꝯtra iuris diſpoſitionē.de quo eſt notabilis glo.
in.c.vt litigantes.de offi.ordi.lib.vj.vbicunq; ius facit mentio
nem.de cōſuetudine legitime p̄ſcripta etiam eo caſu quo nō eſt
contra ius tñ propter iſtā adiectionē requiritur ꝙ ſit quadra
genaria:vt eſt tex.iuncta glo.in.c.de beneficio.de p̄ben.lib.vj.ī
c.non eſt.⁊ in.c.fi.de conſue.lib.vj. Etiam ſentit ibi Io.and.in
5 nouel. ¶ Vlterius glo. † noſtra querit quot vices inducāt cō
ſuetudinem ⁊ narrat in hoc varia iura.vide in ea. Sed glo.ī ru
brica.C.que ſit lon.conſue.dicit ꝙ inducitur ꝯſuetudo ꝑ duas
ſententias. Item ex eo q: perpetuo ſic eſt obtentum ſine cōtra-
dictione vel q: libelli querimoniarū nō fuerunt de talibus re-
cepti:vt de porticibus ſuper vias publicas. Item ex eo q: fuit
qñq; contradictum nō eſſe cōſuetudinem.⁊ reprobata cōtradi
ctione iudicatū eſt eſſe cōſuetudinem.⁊ ſic iſta glo.innuit duos
actus ad minus neceſſarios ad inducēdum conſuetudinē. Idē
tenet glo.in.l.de quibus.alij tñ dixerūt hoc cōmitti iudicis ar-
bitrio qui hec poteſt diffinire ex qualitate actuum ⁊ ex cōditio
nibus perſonarum ⁊ rerum in quibus ⁊ ſuper quibus inducit̄
cōſuetudo.de offi.dele.de cauſis.cū concor. Sed Petrꝰ de bel
laperti.dicebat frequentiam actus ꝓpter ſe nō fore neceſſariā
ad conſuetudinē inducendā.ſed conſenſus tacitꝰ ſufficit ad cō
ſuetudinem ſiue ꝑ vnicum actū oſtendat̄ ſiue per plures. Sʒ q:
non facile ꝑ vnicum actū conſenſum colligere poſſumꝰ ⁊ ideo
plures actus requirimꝰ.vt.C. de epi.aud.l.iij.xxv.q.ij.ita nos.
ſed Guil.in.d.l.de quibus . tenet ꝙ vnicus actus nullo modo
teneat.per.l.⁊ an in totū.C.de edi.priua.⁊.l.j.C.de ve.iur.enu.
§.ſed ſi que leges. ⁊ ꝙ ipſe dicit de conſenſu populi negat ipſe
ꝑ vnicum actum de hm̄oi cōſenſu apparere poſſe.ff.de in itegr.
reſti.l.diuus. Plus etiam dicit ꝙ illi actus plures debent eſſe
ſucceſſiui:al's ſi ſimul interuenirent nō ſufficerent ⁊ cū hac opi.
tranſit Io.an.in.c.fi.de conſue.in ſumma.quam ibi fecit Bar.
in.d.l.de quibus . tenet ad minus duos actꝰ requiri in repeti.
lʒ in lec.dicat ꝙ vnicus actus ſufficiat:qd̄ intelligit Panor.in
c.fi.de conſue.poſſe ſaluari in actu habente cauſam ſucceſſiuā
non aūt momentaneā.ita loquitur.c.cū de beneficio. de prebē.
lib.vj.in alijs tranſit ꝙ requirūtur plures actus.⁊.d.An.imo.
⁊ Car.in effectu.in.d.c.fi. Nam cōſuetudo introducitur ex fre-
quentia actus que non inducitur ex vnico actu.facit.l. ⁊ an ī to
tum.C.de edi.priua. Item q: hoc eſt contra ſignificationē vo-
cabuli. Nam conſuetudo dicitur quaſi cōis aſſuetudo ⁊ ſic req̄
rit geminationem actus. Pro Petro de bellaperti. facit.nam
fundamentum conſuetudinis conſiſtit in tacito conſenſu popu
li.vt.d.l.de quibus.⁊.d.§.ex non ſcripto. Siue ergo ex pluribꝰ
actibus ſiue ex vno actu colligatur illud ſufficit . Et pro hoc
multum facit.c.cum de beneficio.de preben.libro.vj. vbi vnica
collatio beneficij cum longiſſima poſſeſſione ſubſequente pro
eo ꝙ ille actus eſt ſucceſſiuus ⁊ notorius ſufficit ad inducen-
dum conſuetudinem.tamen ille text.loquitur in preſcriptione.
vt patet ex verbis eius.nec poteſt intelligi de conſuetudine.q:
ibi non agitur de iure publico inducendo . ſed ſolum de quali-
ficando particulare beneficiū vt ſit ſeculare vel regulare. Ad
rationem Petri eſt magis imaginaria q̄ poſſit euenire . quo-
modo enim quis mihi dabit vnicum actum per quem iuncto
curſu temporis inducatur tacitus conſenſus populi ad ius pu
blicum inducendum cum ad preſcribendum ius priuatum fa-
cilius dari poſſet. Vnde mihi placet prima opinio et ſequor
Bart.ꝙ pluralitas actuum requiratur.⁊ facit q: ab etymolo-

a ¶ Sit ſcriptura. An d̄ eſſentia leg͡ ſit ſcriptura. vide etiam ꝑ do. feli. ī Rubrica . de ꝯſti. in.iij . col. poſt prin. v̄ſic. Tangunt etiā hic ſcribentes.

b ¶ Longa cōſuetudo dicit̄ decē annorū. de hoc vide ꝑ Alex. in conſi. cxxxij.in.ij. co. in.j. volu . ⁊ in conſi.cxxvij. in iiij.volu.

Archivo Histórico Rosario

gia vocabuli eſt validum argu. vt inſti. de teſta. in princi. iuncta glo. ⁊ .l.j. ff. eo. ti. ⁊ .l.ij. §. appella. ff. ſi cer. pe. Proprie etymologia ſumpta eſt ab eo quod vt plurimū cōtingit ⁊ plures actus ſunt neceſſarij. Ex quo infertur ꝙ quandoqꝫ poſſunt eſſe tres aut quatuor actus ⁊ nō ſufficerent attentis circūſtantijs ex quibus tacitus conſenſus populi non preſumeretur interueniſſe. vnde in his multū ponitur ius in arbitriū boni viri. cuʒ a iure nō ſit determinatum. Et hoc no. inquātuʒ ibi dicit ꝙ due vices faciūt conſuetudinē. vt in .l.iij. C. de epi. audi. dicit ibi Bald. ꝙ qui duo furta cōmiſit dicit̄ cōſuetus furari. ita ꝙ pro tertio furto poterit furca ſuſpēdi. ¶ Gemi. hic diſtinguendo dicit qn̄qꝫ capimus cōſuetudinem pro quodā habitu mentis hoīs p̄ſumpto. ⁊ tūc ex vnico actu ille preſumit̄ in mentē hoīs impreſſus. vnde dicimus ex vnico actu geſto ꝑ hoīem ipſum habere p̄ſumptā illā diſpoſitionē faciendi actus in regula. qui ſemel malus de re. iur. li. vj. ⁊ in. d. c. ſcribā. hic allegato per gl. ſupraſcriptā. Aut capimus cōſuetudinē pro qualitate hoīm impreſſa vt taliter qualificatus videat̄ vt ita in ſingulis actibus in dubio iudicetur talis. ⁊ tunc habetis hic ⁊ voluit Archi. in. c. illud. j. xij. di. ex gl. ꝙ ex duabus vicibus q̇s dicit̄ cōſuetus actum facere. Idē ponit Archi. in. d. c. illud. qd̄ nota. nā ſi probaret quē bis feciſſe actū vſurariū. tūc diceretur cōſuetus vſuras exercere. faciunt ad hoc notata in. c. ita nos. de pigno. vnde illa mala volūtas ſemel impreſſa preſumit̄ verſari in alijs actibus qn̄ bis cōtinuat illū actū preſumimus ipſum velle vti illa mala impreſſa cōſuetudine: vt dicit tex. ⁊ gl. in. d. c. ita nos. xxv. q. ij. ⁊ not. Archi. j. xij. di. illud. in fi. vbi dicit ꝙ ex bino actu probabiliter elicitur conſuetudo ⁊ vitium hominis ſiue animalis. facit gl. in. l. j. in prin. ff. de tribu. que vult ꝙ ex vnico actu q̇s mercator non dicitur. Bar. in. l. legatis. in prin. ff. de lega. iij. Gemi. in. c. j. de vi. ⁊ ho. cle. lib. vj. ⁊ Panor. in. c. j. in fi. charte. de iudi. quod no. ad hoc vt quis probet aliquos cōſuetos vſurarios cōtractus facere non ſufficeret probare vnicū actum vſurarium per ipſuʒ fuiſſe celebratum. ⁊ dʒ ita intelligi de pignor. illo nos. ¶ Aut querimus de conſuetudine prout ſumitur pro iure publico. et tunc hec conſuetudo oritur ex actibus hominum an ſic cōſueuerunt facere: vt dicit tex. ⁊ tunc ad introducendum conſuetudinem iſtam requirūtur tot actus ex quibus īſurgat expreſſus vel tacitus conſenſus populi vel habentis poteſtatē legis cōdende. de quo veriſimiliter apparet ipſum conſentire. ¶ Glo. fin. opponit cōtra tex. ⁊ ſoluit. ⁊ dic vt in ea que clara eſt ⁊ eam ſequuntur Hug. ⁊ Jo. fan.

1 ☞ Nomine iuris an veniat conſuetudo.
2 Ratio habet vim legis quod intellige deficiente lege.
3 Lex generaliter loquens debet ⁊ poteſt limitari propter naturalem rationem.
4 Lex ad hoc vt debite ponatur quid requiratur.
5 Conſuetudinis diffinitio.
6 Conſuetudo qualiter iuducatur.
7 An iudicandum ſit ſecundum cōſuetudinem ⁊ ad quam cōſuetudinem recurratur.
8 Procedi debet de ſimilibus ad ſimilia deficiente iure ⁊ cōſuetudine. Et an eo caſu ſit potius recurrenduʒ ad ſimile legis q̄ ad ſimile conſuetudinis vel econtra.
9 Clericus litigans in foro ſeculari ante ſententiā non appellat niſi prout de iure ciuili.
Statutum lex vel cōſuetudo vindictam ꝑmittens an valeat.
10 Conſuetudinis effectus.

Conſuetudo. Diuiditur in quattuor partes. In prima diffinit cōſuetudinē. In ſcd̄a dicit in quo firmet̄ cōſuetudo. In tertia parte illud cōfirmat rōne. Quarta ponitur etymologia cōſuetudinis. Scd̄a ibi, nec differt. Tertia ibi, nec porro. Quarta ibi. vocatur aūt. ⁊ aliter nō ſummabo. Moribus inſtitutum i. cōtinuis actibus. Hug. Ratio cōmendet. i. cōmēdabilē reddit. ſic eīn a rōne habet lex ꝙ lex dicatur. ⁊ in autoritate habet̄ ita ⁊ in cōſuetudine eſt dicendū ſm Hug. lex erit. i. pro lege obſeruāda. Rōne. ſ. tn̄ ſine ſcriptura. ¶ No. primo diffinitioneʒ conſuetudinis. An aūt ſimpliciter ⁊ indiſtincte ⁊ ſine reprehen
1 ſione ꝓcedat hec diffinitio latius dicetur. j. ¶ † No. vlterius ꝙ appellatione iuris venit cōſuetudo de quo remitto ad ea q̄ ꝟ. dixi in. c. ius generale ea. di. qd̄ intellige inquantuʒ elicita eſt ex facto. Nam ipſi actus ex quibus elicitur ſunt facti. l. de quibus. ff. de legi. ¶ Not. vlterius ꝙ non repugnat conſuetudini ꝙ in ſcriptura redigatur. de hoc. j. dicetur. No. ꝙ ratio dat eſſe legi principale ⁊ precipuum fundamentum legis eſt. cōcor. tex. in. c. erit autem lex. j. iiij. diſt. l. ij. ff. de legi. vnde Auguſt. dicit in j. lib. de lib. arbi. non videtur eſſe lex [a] que iuſta non fuerit. vnde quantum habet de iuſtitia tantum habet de virtute legis. Cōſiderandum autem ꝙ in actibus humanis dicitur aliquid eſſe iuſtum inquantum eſt rectuʒ ſm regulas iuris ⁊ rationis. Prima autem regula rationis eſt lex nature. vnde oīs lex humanitus poſita intantum habet de ratione legis inquantum deriuatur a lege nature. ſi vero in aliquo a lege nature diſcordet. iam non erit alio nō apparēte lex ſed legis corruptio. ¶ Sed ſciēdum ꝙ a lege naturali aliquid dupliciter poteſt deriuari. vno modo ſicut cōcluſiones ex principijs. Alio modo ſicut determinationes quedam aliquorum corporuʒ. deriuatur enim quedā a preceptis nature per modum concluſionum. ſicut hoc non eſt occidendum. eſt concluſio deriuata ab illo. nulli eſſe malefaciēdum. Quedam vero per modum determinationis. ſic lex nature habet ꝙ ille qui peccat puniatur. ſed ꝙ tali vel tali hoc eſt q̄dam determinatio legis nature facta per legem ciuilem. vtraqꝫ igitur reperiūtur in lege humana poſita: ſed ea que ſunt primi modi reperiuntur in lege humana nō tanq̄ ſint ſolum legis poſita. ſed habent etiam aliquid vigoris ex lege naturali. ſed ea q̄ ſunt ſecundi modi. i. determinationis ex lege humana tantum recipiunt fundamentum. ⁊ hec ponit. ſ. Tho. q. xcv. articu. ij.
2 ¶ † No. ꝙ ratio habet vim legis qd̄ intellige deficiēte lege. vt dicit hic glo. concor. glo. in. c. ex eo. de elec. lib. vj. facit tex. j. xix.
3 diſt. c. ſi romanorum. ⁊ diſt. viij. c. fruſtra. ¶ † No. tamen ꝙ lex generaliter loquens debet ⁊ poteſt limitari propter naturalem rationē. pro quo eſt notabilis glo. in auc̄. vt ſine probi. matres. §. j. col. vij. ⁊ in. c. dormierit. xxxj. q. j. facit ad hoc. l. ſcire oportet
4 §. ſufficit. ff. de excu. tuto. ¶ † Not. finaliter ꝙ non ſufficit ad hoc ꝙ lex ſit debite poſita ꝙ ratione conſiſtat: ſed vltra hoc debet conuenire religioni ⁊ congruere diſcipline ⁊ ad ſalutem ꝓficere. ⁊ ſic ad alias cōditiones quas debet habere lex ſm text. in. c. erit autem lex. j. iiij. di. Addende ſunt iſte. vt glo. hec expli
5 cat. ¶ † Quero an iſta diffinitio conſuetudinis que ponit̄ in tex. ſit conuenienter poſita. Dicendum ꝙ iſta diffinitio ſuppletur in aliquo per alios doc. nam Hoſt. in. c. fi. de conſue. in ſumma eo. ti. §. j. ij. ⁊ iij. ponit talem diffinitionem. Conſuetudo eſt vſus rationabilis cōpetenti tempore confirmatus nullo cōtrario actu interruptus frequenti actu ſeu cōtradictorio iudicio vel vſu temporis tanti cuius initij memoria nō exiſtat introductus vſuqꝫ communi vtentium approbatus. Ja. de rauen. dicebat ꝙ eſt ius moribus ⁊ vſu populi totiꝰ vel maioris partis recte initiatis ⁊ continuatis conſtitutum habens legis autoritatem. hanc ſequitur Johā. an. in. d. c. fi. de conſue. ⁊ Bart. in. d. l.
6 de quibus. † Glo. j. no. ꝙ ad introducendum. cōſuetudineʒ nō ſufficit ſepius aliquid eſſe factū. niſi eo aīo factum fuerit vt cōſuetudo introducatur vt ſi ex gratia vel ꝑmiſſione hoc ſepe ſit toleratum nō ſufficit vt ex hoc ꝯſuetudo cenſeatur introducta de ver. ſig. abbate. ⁊ x. q. iij. q̈ cognouimus. Ex quibus aūt ſumenda ſit cōiectura ꝙ vtentes voluerint vti ſuo iure ⁊ introducere cōſuetudinē. an voluntario quodā vſu ſeu iure facultatis vti. l. vt pomū. ff. de ſerui. Poteris colligere ex his que in materia p̄ſcribendorū iuriuʒ corporaliū notat Inno. in. c. bone. de poſt. p̄la. ⁊ in. c. cū eccleſia ſutrina. de cā poſ. ⁊ in. c. cōquerēte. de offi. ord. ⁊ in. c. dilectꝰ. de capellis monachorū ꝑ Jo. an. ⁊ alios in. c. Joannes. extra de cle. cōiu. ⁊ in. c. fi. de cōſue. Bar. in. l. j. §. hoc interdicto. ff. de iti. actuqꝫ priua. ⁊ Bald. in. l. ij. C. de ſerui. Vlterius glo. hic dic ꝙ lʒ pluribꝰ vicibus aliq̇d ſit iudicatum nō ideo ſit impoſterū ſic iudicandū. quaſi velit ꝙ ex actibꝰ iudicialibus nō introducat̄ ſtilus ſiue ꝯſuetudo. Hoc limita verū niſi tot vicibus fuerit iudicatū ꝙ cōſuetudo ſit cōpleta. vt no. glo. in. l. nemo. C. de ſen. Dicit tn̄ ibi Bal. ꝙ requirit̄ ꝙ iſte ſententie tranſierint in noticiā totius populi vel maioris partis: q̈ al's nō poſſet introduci cōſuetudo ꝑ ſuperius dicta. Sʒ iſta materia videtur multum rigida ſi ſic intelligeres ꝙ deberet ꝓbare hmōi noticiā totius populi vel maioris partis. Quapropter dicas ꝙ lʒ ille cōſenſus requirat̄ ꝙ ſi longo tp̄e aliq̇d cōiter in aliqua ciuitate certo modo iudicatū eſt. ⁊ inuiolabiliter in iudicio obſeruatū ex hoc inducta eſt cōſuetudo. Idem dicit ſi pro maiori parte fuit ſic iudicatū. lʒ duo vel tres vel al's pauci cōtra iudicauerint. Ratio q̈ ſic in ſtatuto ſufficit conſenſus maioris partis. ff. ad muni. l. qd̄ maior pars. idem in cōſuetudine cū differāt ſicut tacitū ⁊ expreſſum ⁊ in dubio p̄ſumit̄ illud in noticiā populi perueniſſe. pro hoc eſt caſus. in. l. j. C. q̄ ſit lon. cōſue. ⁊ .l. ⁊ an in totū. C. de edi. pri. ⁊ .l. cū de ꝯſuetudine. ſm primam lecturam. ff. de legi. Iſtam cōcluſionē confirmat Bar. in d. l. de quibus ꝑ predicta iura. quā etiam cōfirmat rōne. nā cuʒ ſentētia diffinitiua ferat̄ cum magno conflictu. l. fi. C. cōmi. vel epi. Lex preſumit ꝙ hoc ſciat maior pars populi. Vel ad minꝰ maior pars conſiliariorum ſciuerint. qui repreſentant populū ſm glo. que ſit lon. cōſue. in rubrica. quia preſumptio eſt ꝓpter officium. ꝙ conſiliarij ſciant ea que aguntur in communi ⁊ ī palatijs in quibus conuerſant̄. C. de in integ. reſt. l. de tutela. c. tertio loco. de proba. l. conſenſu. C. de repu. facit qd̄ no. Bar. in. l. cōtra legē

a ¶ Eſſe lex. Cicero ī libro. ij. de legibꝰ magiſtraliter legem diffinit. Lex in q̇t eſt neqꝫ hominū ingenijs excogitata: nec ſcitum aliquod populorum: ſed eternum quiddaʒ: qd̄ vniuerſuʒ munduʒ regeret imperandi a prohibendiqꝫ ſapientia.

cōtra legē. ff. de legi. ⁊ in. l. quero. ff. de act. emp. Eadem rōne idē dicit de interlocutorijs hoc caſu. Et qn̄qꝫ radix hmōi iudiciorꝫ cōſuetudinē ſiue ſtilū ſeruare dʒ. inſti. de ſatiſ. §. fi. Cōſiliū eſt ꝙ vbi de hoc dubitat recipiat informationē a notario qui de hoc corā eo ſcribit. q̇ diu in illo tribunali fuit verſatus
7 vt eſt tex. no. in. l. iij. §. fi. ff. de teſt. Et idē tenet ibi Bar. † Gl. ij. colligit argumentū ex tex. ꝙ nunq̄ ſit ſm cōſuetudinē iudicandū: niſi cū lex deficiat. Vnde cuʒ ius cōtra diſponit potiꝰ iuri cōi q̄ cōſuetudini ſtandū eſt. pro cuiꝰ cōfirmatione inducit aliqua iura. In ꝯtrium tn̄ allegat multa iura. finaliter glo. Jo. remittit ad no. per ſe. j. viij. diſt. fruſtra. ſed Bar. brix. ī gl. determinat ꝙ cōſuetudo rōnabilis ⁊ legitime preſcripta iuri cōi p̄iudicat. Idē tenet gl. in lib. feudo. de feu. cog. c. obertus ⁊ pro hoc eſt tex. expreſſus in. c. fi. de cōſue. ⁊ ꝯtria in prima parte inducta loquūtur de cōſuetudine irrationabili ⁊ a iure dānata. ¶ Vlterius glo. querit ad quā cōſuetudinē ſit recurrēdum. An ad cōſuetudinē terre. An ad cōſuetudinē romanam vel ad cōſuetudinē loci vel vicinarū prouinciarū. ⁊ arguit pro vna parte ⁊ pro alia. Finaliter dicit ꝙ iudex maxime delegatus primo ſm canones iudicabit. deficiētibus canonibus ſm leges iudicet: deficiēte omni iure ad generalē conſuetudineʒ procedat. vel particularē cū defuerit generalis. lʒ quidā tunc dicāt recurrendū ad cōſuetudinē romanā. deficiente iure ⁊ cōſuetudine procedat de ſimilibus ad ſimilia. Oībus aūt deficientibus ad romanā cōſuetudinē. lʒ ſit argumentū ꝙ ad conſuetudinē prouinciarū vicinarū ſit recurrendū. de cenſi. c. ſuꝑ eo. ⁊ ſic ſe expedit glo. dicit tn̄ Hoſtiē. in ſumma ſua princ. potius adherēdū iuri ſcripto q̄ cōſuetudini vel ſtilo curie romane. q̈ ille variabilis eſt ⁊ incertus. Inſuꝑ no. iſtā gl. q̄ inquātum dicit deficiente iure canonico iudex eccleſiaſticus dʒ potius iudicare ſm ius ciuile q̄ ſm conſuetudinem generalem vel particularē. ſed hoc limita qn̄ eſſet tm̄ cōſuetudo laicorū. ſed ſecus ſi non eſſet tm̄ laicorū. ſed etiā clericorū per. c. cū veniſſet. de eo qui mit. in poſ. ¶ Adde etiam ꝙ ſit ad leges ciuiles in hmōi canonū defectu recurrendum ⁊ nō ad alias leges vel ſtatuta laicorꝫ que leges in tali caſu poſſunt ꝑ canones approbari. c. clerici. de iudi. ⁊ c. j. de oper. no. nun. qd̄ tn̄ qualiter intelligatur remitto ad notata per Panor. ī. c. eccleſia. de cōſti. ⁊ in. c. j. de ope. no. nun. ⁊ ad ea que latius dicā. j. x. diſt. ſi in adiutoriū. ⁊ in. c. bene quidē. xcvj. di. ⁊ materiā huiꝰ cōplemēti habetis poſt glo. in. c. illud. xij. di. ⁊ per iſtā decidit̄ dubitatio. An in Hiſpania vbi ſunt leges regis iudex eccleſiaſticꝰ in defectu canonū debeat potius iudicare ſm leges cōes imperiales q̄ ſm leges regni. ⁊ quatenus. iſta glo. facit vlteriorem diſcurſum oſtēdens q̇d ſit faciendū qn̄ nec in canonibus nec in legibus aliquid cautū reperit̄ dicēs ad generalem conſuetudinē recurrenduʒ fore. ego crederem eo caſu potius ad ius municipale vel ad particularē loci conſuetudinem eſſe recurrendū q̄ ad generalem cōſuetudinem per tex. in. d. l. de quibus. in prin. Ad idē facit qd̄ no. Hoſti. in. c. de cauſis. de offi.
8 dele. † ⁊ inquātum vlterius glo. dicit ꝙ deficiēte iure ⁊ cōſuetudine ſit procedendū de ſimilibus ad ſimilia. An ſit eo caſu potius recurrendū ad ſimile legis q̄ ad ſimile cōſuetudinis: vel ecōtra. ⁊ quidā dixerunt ꝙ potiꝰ ad ſimile cōſuetudinis ⁊ aſſignabāt rōnem. Nā ſicut fortior eſt cōſuetudo q̄ lex (nam vincit legē) ita fortiꝰ dʒ eſſe ſimile conſuetudinis q̄ ſimile legis. ſed hec ratio non concludit ſm Bart. in repe. l. de q̇bus. ff. de legi. q̈ conſuetudo tollit legē propter tacitū conſenſum populi. que rō ceſſat in ſimili cōſuetudinis vbi talis cōſenſus nō eſt. ⁊ ideo dicas ſm eū. Aut nō reperit̄ ſimile legis ⁊ recurritur ad ſimile conſuetudinis. vt. d. l. de quibus. Aut reperit̄ ſimile legis ⁊ conſuetudinis. ⁊ tūc aut caſus emergit circa ea de quibus nō tractatur in. l. vt in feudis. ⁊ tunc recurritur ad ſimile conſuetudinis. vt in. x. colla. de feu. cog. c. j. in fi. ibi not. Aut caſus nouus emergit circa ea de quibus in. l. tractatur ⁊ talis caſus in. l. non eſt expreſſus. ⁊ tunc recurritur ad ſimile legis omiſſo ſimili conſuetudinis. vt. ff. de legib. l. non poſſunt. vbi tn̄ cōſuetudo vel lex eſt contra rōnem nō trahitur ad ſimilia. ff. de legi. quod vero. ⁊ .l. quod non rōne. ſed vlterius dicit glo. ꝙ oībus deficiētibus ad cōſuetudinem romanā ſit recurrendum. ſed ego potius crederē ad cōſuetudinē vicinaruʒ eccleſiarū fore recurrendū per. d. c. ſuꝑ eo. de conſue. c. cū olim. ⁊ c. fi. de offi. archi. niſi tractaret̄ de attinētibus ad fidē: q̈ tunc conſuetudo romane eccleſie eſt attēdēda. gl. eſt in. c. j. de ſum. tri. ⁊ fi. ca. lib. vj. Item in delegato pape ſi varie ſunt cōſuetudines vna in curia romana alia in loco delegati. voluit Ang. in. l. ſi pretor. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſ. attendi conſuetudinem delegantis. i. pape ⁊ ſic que eſt in curia romana quod ē contra iſtam glo. que videtur ſentire ꝙ immo cōſuetudo particularis loci attendat̄ non romana declarate ex theorica magiſtra dn̄i Anto. in. c. quod clericis. de fo. compe. Bart. in. l. j. C. de ſum. tri. Archi. ij. q. vj. c. non ita. glo. in. c. diſpendioſa. de iudi. in. c. lʒ canon. de elec. lib. vj. ꝙ in deciſiuis attendatur cōſuetudo loci vbi actus vel delictū factum eſt. l. ſi fundus. ff. de euic. in ordinatiuis attendat̄ locus iudicij ⁊ eius conſuetudo
9 ⁊ ita hic Gemi. † ⁊ ideo clericus litigans in foro ſeculari ante ſn̄iam non appellat niſi prout de iure ciuili. Archi. in. d. c. nō ita. glo. fi. no. Gemi. ꝙ conſuetudo vel lex diſponens ꝙ alicui liceat propria autoritate ſe vindicare tanq̄ ſaluti anime contraria. non valet per Joā. and. in addi. ad ſpecu. in rubrica de conſti. in fi. do. An. in. c. que in eccleſiarum. de conſti. in. c. fina. de conſue. vbi Bal. in. l. hi penes. C. depoſiti. in. c. j. §. j. de pa. iura. fir. te. ⁊ videtur concludi. ꝙ tn̄ ex cauſa valet ſtatutuʒ lex vel conſuetudo vindictam permittēs dum tamē nō ad rancorem fiat ſed ad vtilitatē publicā. Si enim fieret ad rancorem vindicta ſtatutū vel cōſuetudo p̄dicta nō excuſaret. facit glo. in. §. ſi ergo. xj. q. iij. ⁊ in. §. his ita. vj. di. Ideo generaliter dicimus ꝙ iura que ad merā vindictā tendūt nō habēt locū in foro cōſciētie. Pet. de ancharano in. c. ſi ꝓpter tua debita. poſt prin. de reſcrip. li. vj. in. c. j. de conſtitu. eo. lib. argu. gl. in. c. fra
10 ternitas. xiij. q. ij. Quero † extra glo. de effectu ⁊ virtute conſuetudinis. Et glo. in. §. ex non ſcripto. inſti. de iur. nat. ponit tres effectus cōſuetudinis. ſed Archidiaconus hic ponit illos eoſdē ⁊ ſuperaddit alios. Nā dicit ꝙ eſt iuris ſuppletiua ⁊ inductiua. Itē ſibi ſimiliū attractiua ſiue extēſiua. de cōſue. c. cū olim. ix. diſt. q̇s neſciat. Itē eſt iuris dubij interpretatiua de conſue. cū dilectus. ff. de legi. l. ſi de interpretatiōe. inſti. de iure natu. §. ex nō ſcripto. Itē eſt iuris abrogatiua ⁊ derogatiua. differūt eniʒ inter ſe. vt glo. in. §. leges. j. iiij. diſt. Nā abrogatur ius qn̄ prorſus tollitur. ſʒ iſti derogatur qn̄ in parte tollitur. Vnde cōſuetudo aliquādo abrogat aliquādo derogat. ſm ꝙ eſt particularis vel vniuerſalis. ff. cōia predi. l. venditor. §. conſtat. Itē conſuetudo eſt iuris ꝯfirmatiua: vt. j. iiij. diſt. §. leges. ⁊ de p̄ſcrip. veniēs. Et eſt etiā gratie delatiua. vt in. c. non eſt. in fi. de conſue. li. vj.

1 ☞ Conſuetudo ſi eſt in ſcriptis redacta an mutet propter hoc naturam conſuetudinis.
Conſuetudo ⁊ lex differunt tanq̄ tacitum ⁊ expreſſum.

Cum itaqꝫ. Gratianus in iſto. §. innuit ꝙ illa que in ſcriptis redacta eſt: conſuetudo ap
1 pellari non poteſt. Vnde ſumpta occaſione † quero an ſi conſuetudo eſt in ſcriptis redacta: mutet propter hoc naturā conſuetudinis. Et videtur ꝙ ſic. inſti. de iure na. §. ex nō ſcripto. ⁊ §. conſtat. eo. ti. In cōtrariū arguitur. de. l. immo. ff. de legi. Vbi dicit ꝙ non eſt neceſſe illā ſcribi. Ex quo innuit̄ ꝙ etiaʒ
a ſi ſcribatur cōſuetudo[a] ꝑmanet ⁊ ꝓpterea dicimus ꝙ lex ⁊ cōſuetudo differunt tanq̄ tacitū ⁊ expreſſum. ff. de legi. l. de quibus. Non ſicut ſcriptum ⁊ non ſcriptum. ⁊ hanc partem tenet Ja. de rauen. in. l. ij. C. que ſit lon. conſue. Et pro hoc facit q̈ vſus feudorū qui ſunt cōſuetudines ſunt in ſcriptis redacti. Et dicendū eſt ſm Guil. ⁊ Bar. in repe. d. l. de quibus. ꝙ cōſuetudo poteſt conſiderari quo ad ſui originē ⁊ introductionem. ⁊ tunc impoſſibile eſſe ꝙ eſſet ſcripta. cum veniat ex tacito populi conſenſu. vt in. d. l. de quibus. ⁊ in. §. conſtat. Aut q̄ris quantum ad ſui reformationem ⁊ conſeruationem. ⁊ poſtq̄ introducta eſt poteſt redigi in ſcriptis. vt fuit in vſu feud. Et hanc partem vltra fundamenta predicta probat tex. ſ̄. ca. proxi. Si tamen introduceretur ⁊ redigeretur in ſcriptis ab habente autoritatem legis condende. attendendū eſſet quomodo ⁊ qua intentione per tales redigi ad ſcripturam mandaretur per approbationem ſuperiorum inſerendo in. l. eſſet lex. in. c. raynaldus. de teſta. c. conſtitutus. de in integ. reſti. docto. maxime Saly. in. l. ij. C. que ſit lon. conſue. c. nouit. ⁊ c. ceterum. de iudi. facit glo. ⁊ ibi doc. in. c. j. de conſtit. li. vj. Omnia enim noſtra facimus quibus autoritatem noſtrā impartimur l. ij. §. ſed neqꝫ. ver. omnia eīn merito. C. de ve. iur. enu. c. ſi apoſtolice. de preben. lib. vj.

a ¶ Scribat̄ cōſuetudo. Hoc etiā patet in ꝓuincia Pictauen. vbi habēt librum ſcriptū ſuarū cōſuetudinū. ⁊ appellāt illū librum ſuo idiomate. le couſtumier poytou. et ſic in Britānia.

1 ☞ Matrimonium quo iure ſit introductum.
2 Succeſſio an ſit de iure naturali.
3 Succeſſio ⁊ educatio filiorum ſunt de iure naturali.
4 Pater tenetur alere filium: limita vt hic.
5 Alere aliquem ſiquis teneatur quid ſufficiat.
6 Communia ſunt omnia de iure naturali.
7 Defenſio eſt de iure naturali.
8 Argumentum a ſimili validum eſt.
9 Equitas dr̄ quidā motus impulſus ⁊ regulatꝰ rōne naturali.
10 Jus ciuile romanoruʒ ſignificatur vbi ſimpliciter profertur.
11 Legitima debita filio an poſſit tolli per conſuetudinem.
12 Venari: aucupari: ⁊ piſcari an ⁊ quando liceat.
13 Res dicuntur in nullius bonis quinqꝫ modis.

Ius naturale. Eſt oĩbus commune ⁊ ab
inſtinctu nature deſcẽdit
ideoqꝫ nunꝙ̃ eſt iniuſtũ ſed naturale ⁊ equũ. hoc di-
cit. Nota ꝙ hic ius naturale accipiꝭ pꝛo inſtinctu nature qꝺ
apparet per id qꝺ ſupponitur eo ꝙ ⁊c. fm Archi. Cõſtitutio
ne .i. rõne humana vt viri ⁊ femine cõiunctio. Hic ponũtur no
uẽ effectus iuris naturalis. Cõiunctio .xl. di. ſicut. gl. in acre.
1 lau. ¶ † No. ꝙ matrimoniũ eſt de iure naturali. ſed vt meliꝰ
hoc intelligas ſcire debes fm Car. hic ⁊ Alexã. de al. in. iiij. ꝙ
matrimoniũ põt dupliciter cõſiderari. Uno modo inquãtum
eſt res. alio mõ inquãtũ eſt ſignũ. Si conſideremus rẽ matri-
monij que eſt maris ⁊ femine cõiunctio ſic eſt de iure natura-
li. Si aũt cõſideremus matrimonium pꝛout eſt ſignum: puta
qꝛ ſignificat vnionẽ xpi ⁊ eccleſie. ⁊ ſic non eſt de iure naturali
ſed potius ex inſtitutione diuina fm Archi. vt in. c. nuper. ⁊ in
c. debitũ. de biga. poſui in rubꝛi. de ſponſa. glo. inſti. de iur. na
tu. poſt pꝛin. dicit originẽ eſſe de iure naturali ⁊ receptũ a iure
gentiũ foꝛma aliquali iure poſitiuo. illa tñ foꝛma nõ eſt ſubſtã
tialis. c. tue. ibi dixi. de ſpon. niſi reſpectu impedimẽtoꝝ foꝛte
diceremus iure poſitiuo. ſ. lege veteri q̃ diuinũ tñ ius diciꝭ. vt
c. j. ⁊ c. oẽs. ſ. eo. ſed. ſ. Tho. in. iiij. ſen. diſt. xxv. arti. j. aliter di-
cit ꝙ aliq̃d dicitur eſſe naturale dupliciter. Uno mõ ſicut ex
pꝛincipijs nature. ⁊ ex neceſſitate cauſaruʒ. vt moueri ſurſum
eſt naturale igni. ⁊ ſic matrimoniũ nõ eſt naturale nec aliquid
eoꝝ que mediãte libero arbitrio cõplentur. Alio modo dici-
tur naturale ad qꝺ natura ĩclinat. ſed mediãte libero arbitrio
cõplentur ſicut actus virtutũ dicũtur naturales. Et hoc mo-
do matrimoniũ videtur naturale. qꝛ ratio naturalis ad ipſuʒ
inclinat dupliciter. Pꝛimo quãtum ad pꝛincipalẽ eius fineʒ
qꝺ eſt bonũ pꝛolis. non enim ſolũ intendit natura generatio-
nem ſed traditionẽ ⁊ pꝛomotionem vſqꝫ ad perfectũ ſtatũ ho
minis. Inquantũ homo eſt qui eſt virtutis ſtatus. Unde fm
philoſophũ tria a parẽtibus habemus: eſſe: nutrimẽtum: ⁊ di
ſciplinã. Nam nemo a parẽtibus educari ⁊ inſtrui poſſet: niſi
determĩatos ⁊ certos parẽtes haberet. qꝺ nõ eſſet niſi aliqua
obligatio viri ad mulierem determinata eſſet que matrimo-
niũ facit. Scꝺo quãtum ad ſecundariũ fineʒ matrimonij q̃ eſt
mutuũ obſequiũ ſibi a cõiugibus in rebus domeſticis impen
ſum. Sic eñ naturalis ratio dictat vt hoĩes ſecũ cohabitent
qꝛ vnus homo nõ ſufficit ſibi in oĩbus que ad vitã pertinent
ratione cuius dicitur homo naturaliter politicus. Ita etiam
cõia quibus indigẽt ad humanã vitã. quedã ſunt opera cõpe
tentia viris. quedã mulieribus. vnde natura monet vt ſit que
dã aſſociatio viri ad mulierẽ in qua eſt matrimoniũ. ⁊ has du
as cauſas ponit philoſophus. viij. Ethi. ⁊ in hoc nõ hʒ quid
cõe ius naturale cũ ceteris aĩalibus ideo hic dixit cũ miniſte
rio. tex. vt viri ⁊ femine vt bꝛuta excluderet. ideo text. inſtit. de
iure na. gen. ⁊ ciui. in pꝛin. qui deſcribit ius naturale cõe cum
bꝛutis: dicit maris et femine coniugatio. et non dixit viri.
2 ¶ † Not. ex tex. ibi ſucceſſio. ꝙ ſucceſſio eſt de iure naturali.
nõ aũt ciuili. qꝺ intelligit hic glo. in ſucceſſione filioꝝ paren-
tibus. l. cũ ratio. ff. de bo. dã. nõ de ſucceſſione extraneoꝛuʒ. qꝛ
illa eſt lex poſitiua. de ſucceſſione aũt teſtamẽtaria an ſit iuris
poſitiua per modernos. extra de teſta. in rubꝛi. ⁊ maxime per
Barbatiũ. ⁊ iſta glo. in ver. ſucceſſio firmat ꝙ nõ. facit tex. in
3 c. ius quiritũ. j. eo. ¶ † No. ꝙ eque ſunt de iure naturali filio
rũ educatio ⁊ eoꝛum ſucceſſio: vt clare ex iſto tex. colligitur. ex
quo inferꝭ ꝙ ex eiſdẽ cauſis ex quibus filius poteſt exhereda
ri ex eiſdẽ poterũt ſibi alimẽta negari. ad qꝺ facit gl. in. l. ſi q̃s
a liberis. §. ſi quis. ff. de lib. agno. gl. in. c. quintauallis. ibi do
cto. de iureiur. Alia lr̃a fm Archi. hʒ ſuſceptio .i. pꝛocreatio ⁊
tũc habetis ꝙ ꝓcreatio ⁊ educatio eſt de iure naturali ⁊ ſic vi
detur loqui de iure naturali cõi cũ bꝛutis. ⁊ inſti. de iur. natu.
gen. ⁊ ciui. in pꝛin. melioꝛ pꝛima lr̃a. cũ iſte tex. loquaꝭ de iure
4 naturali hoĩs: vt patet per illa exẽpla tex. ⁊ illud qꝺ dixi ꝙ †
pater teneꝭ alere filiũ. limita niſi filius haberet artificium ex
quo ſibi poſſet alimẽta querere pꝛeterꝙ̃ ſi infirmareꝭ vel ali-
ter impedireꝭ taliter ꝙ operari nõ poſſet. vt in. l. ſi quis a libe
ris. §. ſed ſi filius. idẽ dic qñ pꝛopter nobilitatẽ ſuã nõ liceret
illã artẽ exercere vt no. Bar. in tractatu alimentoꝝ. vel ſi al's
filius haberet vnde ſe alimẽtaret. vbi ꝟo al's ceſſante iuſta cã
pater habens vnde alat filiũ. nõ dãs ei alimẽta pꝛiuaꝭ patria
poteſtate quã in eũ habebat fm gl. no. in. l. nec filiũ. C. de pat.
5 po. vnũ tamen in hac materia generale tene mẽti ꝙ † vbicũqꝫ
aliquis teneꝭ alere aliquẽ ſufficit ꝙ faciat eũ recipi in aliquo
hoſpitali vel domo dei vel pꝛocuret ei vnã pꝛebendã vnde ala
tur. vt eſt tex. in. l. j. §. ſed ſi vnus. ff. de lati. li. tollẽ. qꝺ intellige
verũ fm Bal. ibi ſi ille qui dʒ alimẽtari põt ibi moꝛari ſine de
decoꝛe vel ꝓpter nobilitatẽ hoſpitalis vel qꝛ eſt ꝑſona viliſſi
6 ma al's ſecus. ¶ † Not. cõia eſſe oĩa de iure naturali. concoꝛ.

Addítio.
a ¶ Eſt validũ in iure. Uide tñ pau. de caſ. in. l. fi. C. de inof. don. vbi dicit ꝙ argumẽtatio a caſu ſimili eſt multũ debilis qꝛ raro ſunt aliqua per oĩa ſimilia. facit qꝺ no. in. l. fi. §. ſi inter. ff. de ver. obl. ⁊ l. cõparationes C. de fide inſtr. ⁊ l. pe. §. pe. ff. ad mu. ⁊ ĩ auꝭ. de fide inſtru. §. ſi nõnullus. P. F.

tex. in. c. dilectiſſimis. xij. q. j. vbi late tex. hoc deducit. cõfirma
tur hoc: nã dñia ſunt de iure gẽtium introducta. vt in. l. ex hoc
iure. ff. de iuſti. ⁊ iur. ⁊. §. ius autẽ. inſti. de iur. na. ¶ No. ꝙ iu
re naturali ꝓcedit vt filij patribus ſuccedãt ex quo põt colli-
gi quare legitima poꝛtio filioꝝ appellaꝭ debita iure nature.
¶ No. ꝙ de iure naturali ex inſtinctu nature oĩa erant cõia:
nec fm iſtud ius erat dare ſeruitutẽ. ſed omniũ vnitas. ex iſto
ſequitur ꝙ qui diceret aliquẽ ſuũ ſeruũ haberet illud ꝓbare
cũ quilibet naſcaꝭ liber iure naturali. l. manumiſſiones. ff. de
iuſti. ⁊ iu. ¶ No. ꝙ depoſitarius ⁊ cõmodatarius obligãtur
7 ad reſtitutionẽ de iure naturali. ¶ † No. ꝙ ꝓpulſatio violẽ-
tie eſt permiſſa a lege nature ſiue agamus ex parte aĩe ſenſiti-
ue ſiue ex parte aĩe rõnalis. l. j. §. cũ arietis. ff. ſi quadru. pau.
fe. di. l. vt vim. ff. de iuſt. ⁊ iur. Nec ob. tex. in. c. paratus. xxiij.
q. j. Nam fm ſanctũ Tho. ij. ij. q. iiij. arti. j. quo ad pꝛeparatio
nẽ animi homo dʒ ad patientiã eſſe paratus neqꝫ ſe defende-
re niſi opus fuerit. ſed quãdoqꝫ aliter eſt agendũ. qꝛ bonũ eſt
aduerſarijs eripere eis reſiſtẽdo licentiã peccãdi. ⁊ ita aperte
declarat textꝰ. in dicto capitulo. paratus. ⁊ per hoc habes ꝙ
defenſio eſt de iure naturali etiam pꝛout defenſio ſumiꝭ quo
ad actus iudiciales: vt eſt tex. in cle. paſtoꝛalis. de re iudic. de
8 quo dicã in. c. qꝛ ſuſpecti. iij. q. v. ¶ † No. ꝙ argumẽtũ a ſimi
a li eſt validũ in iure[a]. ¶ No. ꝙ illa q̃ in iure ponunꭲ gratia exẽ
pli nõ reſtringũt regulam iuris ad expꝛeſſa tantũ ſed etiã ad
alia ſimilia. clemẽ. j. ne cle. vel mona. §. hactenus. inſtit. de gradi.
¶ Not. ꝙ illud qꝺ eſt cõtra naturalẽ equitatẽ diciꝭ iniuſtũ:
vide glo. ſup. c. ius generale. ſ. eo. ¶ Not. ſil'r ꝙ ius naturale
ſemꝑ eſt equũ atqꝫ iuſtũ. Et ſic clare patet ꝙ hic deſcribiꝭ no
bis ius naturale qꝺ cadit in hoĩe nõ autem qꝺ eſt cõe ceteris
bꝛutis. Nã illud nõ põt dici equum ⁊ iuſtũ qꝛ in bꝛutis nõ ca
dit iuſtitia vel equitas. ⁊ hoc qꝺ dico de iure naturali cõe ho-
minibus tñ ꝙ ſit iuſtũ ⁊ equũ limita verũ in cõi: in particulari
aũt ꝓpter equitatẽ limitaꭲ ⁊ modificaꭲ a iure poſitiuo. iuxta
no. per doc. in. c. q̃ in eccleſiarũ. de cõſti. ⁊ in. l. fi. C. ſi cõtra ius
9 vel vti. pub. ¶ † No. ex tex. ibi equũ iuncta glo. j. in ver. iij. di
citur ꝙ equitas diciꭲ quidã motus impulſus ⁊ regulatus rõ
ne naturali. qꝺ dicit Gemi. notãdum ad cõpꝛomiſſuʒ ſi datur
facultas arbitratoꝛi vt fm equitatẽ ꝓnunciet. intelligiꭲ. ĩ. vt
ſequaꭲ motũ rationis naturalis nõ poſitiui. facit qꝺ no. An-
ge. ⁊ Lu. in. l. j. ff. de vſuca. ⁊ in. l. ſequiꭲ. §. ſi viã. Lud. in rubꝛi-
ca. ff. de arbi. qꝺ intelligerẽ verũ quatenus ius poſitiuũ inni-
teretur ſubtilitatibus a naturali rõne alienis ⁊ rigoꝛoſis. al's
non eſſet ab eo recedendum. Bal. in. l. ſi pꝛo ea. C. mandati. in
auꭲ. ad hec. C. de vſuris. Bar. in extrauagan. ad repꝛimendã.
in ver. videbitur. in. l. ſi fideiuſſoꝛ. §. quedaʒ. ⁊ in. l. quintus. ff.
manda. glo. j. no. ꝙ inquãtum dicit ꝙ ius naturale diciꭲ q̇nqꝫ
modis. Adde tñ fm Archi. ad vere huius materie elucidatio
nem ꝙ in his eſt triplex oꝛdo. Ineſt enim inclinatio hominis
ad bonũ inquantũ cõmunicat cũ omnibus ſubſtantijs. pꝛout
quelibet ſubſtãtia appetit cõſeruationem ſui eſſe fm naturaʒ
ſuam: ⁊ fm hãc inclinationẽ pertinẽt ad legẽ naturaleʒ ea per
que vita hoĩs cõſeruaꭲ ⁊ ecõtra impeditur. Scꝺo ineſt homi
ni inclinatio ad aliqua magis ſpẽalia fm naturã in qua cõicat
cũ ceteris aĩalibus: ⁊ fm hoc dicuntur ea eſſe de lege nature. q̃
natura omnia animalia docuit vt eſt maris ⁊ femine cõiuga-
tio: filioꝝ educatio ⁊ ſimilia. Tertio eſt inclinatio hoĩs ad bo-
nũ fm naturã rationis que eſt ſibi pꝛopꝛia. ſicut homo habet
naturalẽ inclinationẽ ad hoc vt veritatẽ cognoſcat de deo. et
ad hoc vt in ſocietate viuat. Et fm hoc ad legẽ naturalẽ per-
tinent ea que ad huiuſmodi veritatẽ ſpectãt. vtpote vt homo
ignoꝛãtiam euitet. ⁊ alios nõ offendat cum quibus debet cõ-
uerſari. ⁊ ſic Archi. in pꝛedictis verbis ſentit ꝙ nedum diciꭲ
de iure naturali illud quod cõpetit homini fm genus genera
liſſimum. ſ. ſubſtantiam. ſed etiam fm genus ſubalternũ. ſ. ani
mal. ⁊ fm ſpeciem. ſ. inquãtum eſt homo. ⁊ iura ciuilia que ius
naturale diffinierunt loquuntur de iure naturali cõi homĩ ⁊
animalibus. vt patet in. l. j. ff. de iuſti. ⁊ iur. ⁊ inſti. de iur. na. in
pꝛin. ⁊ fm philoſophum. j. Ethi. Hoc capitulum aſſumit ius
naturale quod competit homini fm ſpeciem puta qꝺ ex natu-
rali ratione deſcendit. Et idem voluit ipſe Philoſophus. j.
poli. Hoc idem oſtendit tex. hic. ⁊ hoc idem voluit pꝛincipiũ
tex. ⁊ aliqua exempla hic poſita. vt eſt illud omniũ vna liber-
tas. acquiſitio rerum ⁊c. Item depõſite rei ⁊c. Intelligimꝰ tñ
ſic ꝙ ea que a ratione deriuãtur quedã ſunt que ſine diſcurſu
rationis cuiqꝫ occurrũt vt nemini eſſe nocendũ. nulli furtũ fa
ciendũ eſſe ⁊ talia de iure naturali. Alia ſunt que nõ ſic in pꝛõ
ptu ſe rationi cuiuſqꝫ offerunt. ſed requiriꭲ diſcurſus ratiõis
⁊ ex hoc iuſtificatur ius poſitiuum. ita determinat. ſ. Tho. in
v. ⁊ in. vj. Sed in iſto vltimo mẽbꝛo ſubdiſtinguere poſſumꝰ.
quia ſunt quedam etſi non deriueñꭲ a ratione taliter ꝙ omni
intellectui

intellectui ſe offerant ſine diſcurſu: offerunt tñ ſe cũ aliquo: lʒ
non magno diſcurſu intellectui maioꝛis partis gentiũ: ⁊ apud
oẽs fere gentes ſeruanꭲ. Et iſta dicunꭲ de iure gentium: de q̇-
bus loquitur iſte text. j. e. di. ius gentium. Quedã vero ſunt q̃
magnum diſcurſum rõnis requirunt: nec ita gñaliter ſeruanꭲ:
alie leges in eis ſunt in vna ciuitate: alie ꝟo in alia: ⁊ hmõi ad
iuſtificãdũ ius ciuile ꝑtinẽt ad poſitiuũ. Unũ tñ teneas ĩ hoc
p̄cepto mẽti. ꝙ ea q̃ ſunt de iure naturali ꝓpꝛie ſumpto .i. pꝛin-
cipia: q̃ cuiuſcũqꝫ intellectui ſtatim ſe offerunt: dicunꭲ obliga-
re ex lege naturali. Ea vero q̃ ex pꝛimis pꝛincipijs legis natu-
re deriuanꭲ: nõ habẽt viʒ coactiuã ꝑ modũ p̄cepti abſolute niſi
poſtꝙ̃ lege diuina vel humana ſancita fuerint. Et dicit. s. Th.
in. iiij. ſen. diſt. xxxiij. ar. j. Scꝺo no. glo. inquãtũ dicit ius ciuile
10 varijs modis dici. † Sed teneas in hoc ꝙ vbi ſimpl'r ꝓferꭲ ius
ciuile: ius ciuile romanoꝝ ſignificaꭲ. vt in. §. ſi quotiens. inſtit.
de iure na. glo. iij. in verbo ſucceſſiuo ibi vel ẽt intelligi põt: di-
11 cas ẽt iſtã expoſitionẽ eſſe verã. ¶ † Unũ ſumpta occaſione q̃-
a ro nunq̇d legitima debita filio poſſit tolli ꝑ cõſuetudinẽ.[a] So
lu. hanc queſtionẽ diſputauit Richar. malũ. vt refert Cy. in. l.
ſancimus. C. de nup. ⁊ tenuit ꝙ cõſuetudo vel ſtatutũ põt dimi
nuere legitimã in partẽ nõ aũt in totũ. Cõtra tñ tenuit ibi Cy.
immo ꝙ in totũ tolli poſſit. Nã ⁊ ſine naturali rõne fuit indu-
cta a lege tñ ciuili fuit determinata. vt in auꭲ. de here. ⁊ fal. §. j.
Et hãc partẽ tenuit Dy. quẽ ſequiꭲ Jo. an. in regula indultuʒ
de reg. iur. lib. vj. in mercu. Itẽ Bar. in. l. titio cẽtũ. §. titio ge-
nero. ff. de ꝯdi. ⁊ demõ. Sed dñi de rota deci. xviij. q̃ incipit. Itẽ
fuit dubitatũ ⁊ in relationibus poſitũ tenuerũt illã opinioneʒ
ꝙ poſſit in parte minui ⁊ nõ in totũ tolli ⁊ ꝙ poſſit minui: pꝛo-
bat ille tex. aptus in. c. Raynutius. de teſt. Confirmaꭲ ẽt qꝛ de
terminatio quote eſt mere de iure ciuili: qꝺ ptʒ qꝛ pꝛima fuit q̃r
ta poſtea fuit aucta qñqꝫ ad triẽtẽ: qñqꝫ ad ſemiſſem. iuxta nu-
meꝝ filioꝝ. vt in auꭲ. nouiſſima. C. de inof. teſt. ⁊ ibi Saly. ꝙ ãt
in totũ tollaꭲ eſſet irrationabile cũ ſucceſſio filioꝝ de iure na-
turali ſit ipĩ patri: ꝓ quo ẽt facit iſte tex. ⁊ ꝑ hoc ẽt deſtruiꭲ iſta
diſtinctio Panoꝛ. in. d. c. raynutius. q̃ fuit de mente Bal. in. l.
fi. §. ſimili modo. C. de bonis que libe. in verb. hoc ꝓculdubio.
vbi diſtinguit: an filius hʒ alia alimenta: ⁊ tũc legitima poſſit
tolli per cõſuetudinẽ: aut non hʒ alia alimenta: ⁊ vnde ſe alat
⁊ tunc non valet tollere in totum: innuens ꝙ hoc ſoluʒ habeat
ſucceſſio filioꝝ de iure naturali q̃tum eſt eis neceſſe ad alimẽ-
ta: ſed hoc confundiꭲ ꝑ iſtũ tex. vbi iſta duo ponunꭲ vt diuerſa
ſ. educatio filioꝝ ⁊ ſucceſſio: ⁊ vtrũqꝫ eoꝝ a iure naturali dꝫ de
ſcendere: nec intelligas groſſo mõ de iure naturali cõi oĩbus
animalibus: ſed intelligas quo ad ſucceſſionem de iure natu-
rali: qꝺ homini cõpetit fm qꝺ homo eſt de quo ſuperius. gl. tñ
ibi aliter intelligit: qꝛ dicit debere intelligi de ſucceſſione q̃ fit
per carnis ꝓpaginem non de ſucceſſione hereditaria: ⁊ alia lr̃a
habet ſuſceptio vt dixi in text. ⁊ tunc nihil facit ad ꝓpoſitum:
ſed vt ibi dixi melioꝛ eſt littera ſucceſſio: ⁊ per hoc reſpondere
poteritis ad id quod poſſet obijci ꝙ per italiam ſunt plura
ſtatuta: ꝙ exiſtentibus maſculis femine non ſuccedunt: iuſtifi-
cantur eñ illa ſtatuta: qꝛ loquuntur de filia dotata: cum eo ca-
ſu dos ſuccedat loco legitime: al's aũt ſi ſimpl'r excluderent fi-
lias non tenerent huiuſmodi ſtatuta per ea que dicta ſunt: et ꝑ
idem etiam reſpondetur ꝙ leges multoꝛum regnoꝛum que ha
bent ꝙ filij pꝛimogeniti magnarum domoꝝ ſuccedant vniuer-
ſaliter. vt in hyſpania ⁊ maioꝛitas vocatur. Oldra. conſi. xcvj.
Bal. in. l. cum antiquioꝛibus. C. de iure deli. Panoꝛ. in. ij. vo-
lumine ꝯſilioꝝ. cõſil. iiij. incipit. Nitar in p̄ſenti cã: nam iuſtifi-
cantur huiuſmodi leges: nã ꝓpter magnã cãʒ ſunt introducte
ſ. vt familie ⁊ domus magnatoꝝ cõſeruentur quo caſu particu
lari non eſt inconueniens legem naturalẽ limitari ꝑ legem poſi
tiuã: vt ſuperius diximus: ⁊ idem dicit Philoſophus. v. Eth.
nam pꝛouidetur nihilominus fratribus: cum in neceſſitatibus
conſtituti debeant a maioꝛibus ali: quaſi hoc ſubꝛogeꭲ in locũ
ſucceſſionis paterne. vt voluit Joan. and. in. c. licet. de vo. Pa
noꝛ. in. d. conſilio. ⁊ per pꝛedicta diceręʒ ꝙ iniqua eſſet lex que
tolleret patri legitimam in totum in bonis filij pꝛemoꝛtui ſine
liberis: qꝛ illo caſu legitima illa deſcendit a iure naturali. vt
pꝛobat text. in dicto. §. pꝛimo. ⁊ in auten. de here. ⁊ falcid. col. j.
Cõtrariũ tñ tenet Ang. quo ad legitimã matris in bonis filij.
cõſi. ciiij. nã ⁊ ipſe p̄toꝛ olim pꝛetulit agnatos oĩbus cognatis.
ff. ſi ta. teſta. nul. exta. l. j. in pꝛin. Bald. in. l. j. §. ius naturale. ff.
de iuſt. ⁊ iur. ⁊ in. l. lege. xij. tabularũ. C. de legi. here. Bart. in. l.
de emãcipati. C. eo. Lud. cõſi. xxxij. incipit. Uiſa municipali cõ
ſtitutione. Sed ego dubito cũ iure nature deberi videaꭲ. l. naʒ
⁊ ſi parẽtibus in pꝛin. ff. de inof. teſta. lʒ oꝛdine nature turbato
Nec obſt. fundamẽtũ Ang. Nã illa lex tanꝙ̃ iniqua ſublata ẽ
vt inſti. ad tertu. in pꝛin. ⁊. §. j. ⁊ poniꭲ rõ huius. §. ſed vos. ĩſtit.
eo. ti. per quã rõnem illa cõſuetudo reddereꭲ irrationabilis: et
per cõſequẽs nulla. Nã ĩ rõnabilitas eſt de eſſe ꝯſuetudinis. vt
in. c. pe. ⁊ fi. de cõſue. Per qꝺ inferꭲ ꝙ talis cõſuetudo que hoc
diſponit. ꝙ illa ſit iniqua. ⁊ per cõſequẽs non ſeruãda. cum de
ſubſtãtia legis ſit ꝙ ſit iuſta. vt in. c. erit autẽ lex. j. iij. di. Gl. iij.
in ver. cõis. Iſta glo. dupliciter intelligit iſtud de cõitate bono
rũ. vt diciꭲ in tex. Uno mõ ꝙ illud intelligatur de iure diuino:
alio mõ ꝙ intelligaꭲ tꝑe neceſſitatis. Sʒ archi. hic aliter dicit
inter cetera cõcludẽs ꝙ ſi cõſideramus ſtatũ nature integre. et
bene inſtitute. oĩa eſſe de iure nature cõia. In ſtatu ꝟo nature
coꝛrupte bonũ fuit dñia eſſe diſtincta. al's boni egerẽt nec poſ-
ſet cõſiſtere ſocietas humana ⁊ mali oĩa raperẽt ⁊ ita fm diuer
ſos ſtatus rõ dictat ꝙ bona ſint cõia. ⁊ poſtea ꝙ ſint pꝛopꝛia.
Et pꝛo hoc dicto Archi. facit xij. q. j. c. dilectiſſimis. ſ. Tho. in
ij. ij. q. lvij. arti. iij. dicit ꝙ ſi conſideratur iſte ager abſolute nõ
hʒ vnde magis ſit illius ꝙ̃ iſtius. Sed ſi cõſideratur quãtũ ad
opoꝛtunitatẽ colẽdi ⁊ pacificũ vſum agri. fm hoc hʒ quandam
cõmenſurationeʒ ad hoc vt ſit vnius ⁊ nõ alterius: vt ptʒ. ij. po
li. ⁊ ibi philoſophus. Tandẽ cõcludendo ratione iuſta debere
eſſe dominia diſtincta cõpꝛobauit. Nã ſi cõia eſſent tollereꭲ di
ligentia circa curanda. quia vt dicit tex. ſolet negligi qꝺ cõiter
poſſidetur. l. ij. C. qñ ⁊ quibus quarta pars debetur. li. xj. Item
daretur materia diſcoꝛdie pꝛopter cõcurſum pluriũ ad eandeʒ
rem: qꝛ cõio poſſet parere diſcoꝛdiam. vt. l. cũ pater. §. dilectiſſi
mis. ff. de leg. ij. Pꝛeterea tollereꭲ gaudiũ inenarrabile qꝺ in-
ſurgit ex hoc ꝙ homo cognoſcit aliq̃d eſſe pꝛopꝛiũ. Et iſte ra-
tiones adeo ſunt efficaces ꝙ deuincunt oẽm cõtrariam reſiſtẽ-
tiam. Apud oẽs gẽtes fuit receptum res nõ debere eſſe cões.
ſed potius dominia diſtincta. vt eſt tex. in. l. ex hoc iure. ff. de iu
ſti. ⁊ iur. Tu dic ꝙ lex nature circa rationẽ ⁊ pꝛopꝛietatẽ dictat
tripliciter aliq̃d qꝛ equũ debitũ aliq̃d qꝛ bonũ. qꝛ in ſtatu neceſ
ſitatis oĩa ſunt cõia .i. cõicãda. ⁊ hoc etiam ſumitur ex iure na-
turali. Oĩa quecũqꝫ vultis vt faciant vobis hoĩes illis facite.
ſ. eo. c. humanũ. Secundo dictat quoad cõmunioneʒ aliq̃d qꝺ
eſt bonũ ⁊ fm hoc ſi cõſideremus ſtatũ nature ante peccatũ tũc
omnia erant cõmunia. Scꝺm vero ſtatũ poſt peccatũ ⁊ nature
coꝛrupte dictabat ꝙ bonũ eſt aliqua eſſe pꝛopꝛia: al's boni ege
rent ⁊ nõ poſſet ſtare ſocietas humana. qꝛ mali oĩa raperent. et
ideo bonum eſt vt fm diuerſos ſtatus aliqua ſint cõia ⁊ aliqua
ſint pꝛopꝛia fm ſtatum nature coꝛrupte pꝛocedit iſtud. In ſu-
doꝛe vultus tui veſceris pane tuo ⁊c. Nec obſt. viij. diſt. quo iu
re vbi tex. dicit ꝙ iſtud fuit introductũ ex lege imperatoꝛis. qꝛ
licet dicat ꝙ fuerat introductum pꝛopter legẽ imperatoꝛis. nõ
tamen ſequitur ꝙ nõ fuit etiam introductuʒ de iure diuino. vel
poteſt dici ꝙ ibi loquitur de hereticis quos repꝛehẽdebat. qꝛ
nolebant obedire legi diuine. ⁊ ideo eos arguit imperiali lege
cui obediebant. ⁊ oſtendebat ꝙ illa lege hoc etiaʒ fuerat diſpo
ſitum non ꝓpter hoc infertur excludendũ quin idẽ diſpoſuerit
ius diuinuʒ. Tertio dictat aliq̃d qꝺ eſt equum quo ad bonoꝝ
pꝛopꝛietatem. ⁊ fm equitatem naturalem aliqua ſint appꝛoba
bilia que ſunt cõia. ⁊ in nullius bonis ſunt ⁊ occupanti conce-
duntur vt captio auium piſcium ⁊ ſimiliũ. Et ex hoc infert Hu
12 go † ꝙ male faciũt pꝛincipes pꝛohibentes ſubditis piſcari in
fluminibus ⁊ in ſiluis venari publicis. qꝺ ſecus eſſet in pꝛiua-
tis. in quibus non liceret fm eum. Tu dicas vt. j. ſubijciam. In
no. vero in. c. ꝙ ſuper his. de voto. in hac materia ſic dicebat: ꝙ
in veritate dñi eſt terra ⁊ plenitudo eius oꝛbis terraruʒ ⁊ vni-
uerſi qui habitant in eo. Ipſe enim eſt creatoꝛ omniũ ⁊ ipſe deꝰ
Hec vniuerſa ſubiecit dominio rõnalis creature ꝓpter quam
hec omnia fecerat. vt gen. j. c. Et hec a pꝛincipio fuit communis
quouſqꝫ vſibus pꝛimoꝛum parentum introductuʒ eſt vt aliqui
aliqua. alij alia ſibi appꝛopꝛiarent nec fuit hoc malũ. immo bo
num. qꝛ naturale eſt res communes negligi ⁊ etiam cõio parit
diſcoꝛdiam. Et fuerunt a pꝛincipio cuiuſqꝫ que occupareñꭲ qꝛ
in nullius bonis eſſent. Ideo licebat vnicuiqꝫ occupare qꝺ oc-
cupatum non erat. ſed ab alijs occupata occupare non licebat
qꝛ feciſſent contra legẽ nature que habet ꝙ quis alteri non fa-
ciat que ſibi fieri nollet. Habuerunt etiaʒ ſpecialia dominia ꝑ
diuiſiones noſtri pꝛimi parentes. ſicut apparent in Abꝛaam et
Loth. ⁊ idem dicas fm glo. noſtram ad Adam cui dictũ eſt. In
ſudoꝛe vultus tui veſceris pane tuo. ⁊ clarius hoc patet ĩ filijs
ſuis. ſcilicet Abel ⁊ Cayn vt patet Geñ. iiij. c. glo. in verbo cõ-
mendare ibi dñ dicit cõmendare nil aliud eſt ꝙ̃ deponere. iſtud
facit duʒ dñs alicuius roche vel arcis dicit alicui caſtellano re
commendo tibi talem rochã. intelligitur eñ in commendaʒ vel
depoſitum tradere ſibi. vt. ff. de verbo. ſigni. l. commendati. ff. de
le. iij. l. patronus. §. ſancimus. ibi. ſub cura ⁊c. ff. de annu. le. l.
menia. in pꝛinci. iunc. l. j. in pꝛinci. ff. depoſi. quicquid enim cu-
ſtodiendum conceditur naturam depoſiti non excedit cum non
accepta pecunia depoſitum committaꭲ. vt ea. l. §. hec autẽ ſepe
ratio cauſaꝝ. quecũqꝫ ergo ꝑtinentia ad cuſtodiam talis ro-

a Legitima debita filio an tollatur cõſuetudine: ⁊ an legitima poſſit tolli per ſtatutuʒ. vide ꝑ Alexã. in conſi. lv. ĩ fi. in. ij. volumĩe.

Archivo Histórico Rosario

che videt̃ ſibi cōmiſſa.alia nō.ff.de of.prefe.vr.l.j.§.cū vrbē. vñ
pōt ſtipēdiarios ad cuſtodiā roche cōducere eiſq; ſtipendium
pmittere ꝛ ſoluere de pecunia dñi. ſicut q̇libet alius ad quē cu
ſtodia rei ptinet.ff.de bo.auto.iudi.poſ.l.ꝑtoꝛ.§.qđ ait.repetit
eñ cuſtos oīa impēdia vtiliter facta ad ipſius rei cuſtodiā ꝛ cō
ſeruationē:vt.ff.depo.l.actione.C.de bo.auto.iudi poſ.l.fi.an
te fi.Bar.in.l.fi.ff.de impē.in re.do.fa. Ludo.ꝯſi.ccxx.ꝛ Ar
chi.hic.gl.ſup ver.capiūtur.in fi.dicit tñ hic bella mera.ꝙ licet
tā in ꝓprio ꝗ̄ in alieno fundo talia ꝑ venationē occupari poſ
ſint.inſti.de re.di.§.fere.in fi.reſpō. dñs tñ fundi ſi hoc ꝓuidet
pōt ꝓhibere ingreſſum.vt ibi in ver.plane.Sed poſt ingreſſu;
nō pōt prohibere aucupationē.vñ etiā ſi nō poſt prohibitionē
ingreſſus fuerit ꝛ aucupatus fuerit:facit ſuū:vt no.per gloſ.ff.
de ſer.ru.predi.l.diuus.ꝛ.ff.de re.diui.l.iij.§.plane.l; gl.no.cō
trariū in.d.§.fere.ꝛ male.qꝛ quis nō pōt ꝓhibere aucupationē
ſed ingreſſum.vt.ff.de iniu.l.iniuriarū.§.fina. ver.ſed nec aucu
pari.arg.ff.de leg.preſtan.l.virilis.§.ſi adderet.ꝛ.ff.de acquir.
poſ.l.peregre.in fi.j.reſpōſi.ꝛ.ff.de acqui.re.do.l.in laqueu;.in
eo ꝙ ibi reprobat̃ diſtinctio ſui ꝛ alieni:ꝛ aliquid dixi in.c.oēs
s̄.eo.Nec obſtat.C.de rei ven.l.ſi fundū.ꝛ.l.certū. ſuper quib⁹
glo.ſe fundat in.§.fere.quia ibi vt fructus lucretur duo requi
runtur.ſ.perceptio:ꝛ bona fides.ſed hic ſufficit ſola occupatio
vt hic.ꝛ in.§.fere.ſed ſi īhibitio facta eſſet per iudicē.ꝛ maxime
ſi cū cauſe cognitione forte tūc capiens rem captam nō faceret
ſuā.ar.l.qui fundū.ff.pro empto.§.qui ſciens.ꝛ.ff.de pollicita.
l.de pollicitationibus.in fi. Nā ꝓhibitio iudicis impedit do
minij tranſlationē ꝛ forſan acquiſitionē.facit qđ no.Innoc.de
accu.c.fi.ꝛ hoc verū ſi iudex inhiberet aucupatione;. ſed ſecus
ſi ingreſſum per rationē dictam.ſed hodie de conſuetudine per
quam tollerentur garene videretur ꝙ in aliena garena capiēs
non faceret ſuū ſed reſtituerent̃.nā ꝓhibitio iudicis hoc face
re pōt vt dictū eſt:multo fortius lex ꝯſuetudinaria q̄ magis ꝑt
interdicere dñij tranſlationē.vt.ff.de iure patro.l.ſi libertus.ꝛ
C.de agri.ꝛ cēſi.l.quemadmodū.li.xj.vnde cū talis occupatio
tribuat ius de iure gētiu; ꝑ cōſuetudinē ꝛ limitari pōt ſm Jo.
fabri.in.d.§.fere.ar.ff.de iuſti.ꝛ iur.l.ius ciuile.ꝛ qđ dictu; eſt
in venatione ꝓcedit etiam in aucupatione.vt pt; in.d.l. diuus.
ꝛ in.d.§.fere.ſi tñ fructus fundi conſiſterent in venatiōe vel au
cupatione tunc ſi aliquis venatur dño ꝓhibēte nō facit ſuum
id qđ capit:ꝛ ita pōt ſaluari glo.in.d.§.fere.ſm Ange.ibi. De
piſcationibus aūt dicit idem Ang.ꝙ in priuato ꝓhibere pōt.
l.vſufructuarium.§.ſi in viuarijs.ff.de vſufru.ſecus in flumine
publico ꝛ eius diuerticulo.§.j.cū in glo.ꝛ idē Ang.ff.de reru;
diui.tunc eñ ꝓhiberi non pōt:ꝛ iter ēt ſi inundatio fluminis
portaſſet aquā cū piſcibus ad priuatū locū:tunc in eo l; piſca
ri ſicut aucupari ꝛ venari.Ang.in.d.§.fere.ar.l.iij.§.idē labeo
13 ff.de acqui.poſ.¶†Quero quot modis res dicant̃ in nulli⁹
bonis:dic ꝙ quinq; modis.ſ.natura:facto:cenſura populi:tē
pore ꝛ caſu.Natura vt liber homo:mare ꝛ aer vt hic.Facto vt
cum pro derelicto habetur.vt not.xiiij.qđ.v.ſi quod inueniſti.
Cenſura populi.vt res ſacre cōia vniuerſitatis.xij.q.ij. auru;
habet eccleſia.c.qui manumittitur. Tempore: vt theſauri. vt
no.glo.xiiij.q.v.ſi quod inueniſti.vt pt; inſtit.de re.diui.§. the
ſauros.Caſu.iacens hereditas.

2 Legem condere quis poſſit

a Quando populus vel vniuerſitas facit legem an requiratur
ſuperioris autoritas.

3 Lex humana vel ius ciuile ad hoc vt ſit iuſta quid requiratur.

Ius ciuile. Dicitur ciuile:qꝛ eſt eius ciuita
tis a qua traditur ſm Hug.ciui
le.i.ꝓprium ſm Archi.Et hoc non in totum recedit a
iure naturali vel gentium:nec per omnia ei ſeruit.vt.ff.de iuſti.
1 ꝛ iur.l.ius ciuile ſm Lau.¶†No.primo ꝙ nedum ciuitas:ſ;
a etiam quiſquis populus pōt leges ꝛ ſtatuta condere[a]. concor.
l.omnes populi.ff.de iuſt.ꝛ iur.ꝛ.§.ius aūt.inſti.de iur.na.ꝛ ra
tione fundat hec Panor.referens beatum Tho.in.j.ij.qđ.xc.
ar.iij.vbi videtur concludere ꝙ condere legem pertinet ad per
ſonam publicam que totius multitudinis curam h;:quia lex
principaliter reſpicit ordinem ad bonum cōe.ordinarie aūt ad
bonū cōe eſt vel totius multitudinis. vel alicui⁹ gerētis vices
totius multitudinis.Ex quo infertur ꝙ priuata ꝑſona nō pōt
proprie cōdere legē etiā ſuper familiā. ſed ſolū pōt monere.ſ;
ſi ſua monitio nō recipitur nō habet vim coactiuam quā debet
habere lex ad hoc vt efficaciter inducat ad veritatē:vt dicit phi
loſophus.in.x.Ethi.Hāc aūt veritatē coactiuā h; multitudo
vel perſona publica.ad quā pertinet penas infligere.Qđ dixi
de multitudine intellige de multitudine iuriſditionē habente:
al's ſecus:qꝛ vt.s̄.dictū eſt editio legis dependet a iuriſditione
propter vim coactiuā.niſi aliud habeat priuilegium principis.
vt in.d.l.omnes populi.ꝛ facit qđ no.Inno.in.c. cū conſuetudi
nis.de conſue.ꝛ per glo.no.de ver.ſig.c.ij.lib.vj.vbi tractat̃ an
canonici ſine epō poſſint facere aliqua ſtatuta.dic vt ibi.dicit
tamen beatus Tho.in loco proxime allegato.ꝙ ille qui guber
nat aliquā familia; pōt facere aliqua ſtatuta vel precepta.non
tamen habēt proprie rationē legis. Tum ꝓpter iuriſditionis
defectum:vt.s̄.dictū eſt. Tum qꝛ proprium legis eſt ordinare
ad bonum commune:in vna aūt domo nō eſt bonū cōmune:ſed
bonum particulare.quia ſicut homo eſt pars domus. ſic dom⁹
eſt pars ciuitatis. Ciuitas autem eſt communitas perfecta.vt
2 dicitur in.j.Poli.†Sed pulchrum eſt ſcire: an requiratur ſu
perioris autoritas quando populus vel vniuerſitas facit legē
ꝛ qꝛ iſta iura generaliter loquūtur.videtur ꝙ ſuperioris auto
ritas nō requiratur.Sed contra hoc vltimū facit.C.de leg.l.ſi
quid extraordinarium.lib.x.ꝛ in auſ.de defen.ciui.§.ſed inter
dum.¶Unde pro veritate huius articuli diſtingue. quia aut
queris de populo qui nullam iuriſditionem habet.vt ſunt vil
le caſtra:q̄ ſimpliciter ſubiacent alicui ciuitati populo aut do
mino qui habet omnimodam iuriſditionem conceſſam a prin
cipe.vel preſcriptam.vt auſ.de defen.ciui.§.iuſiurandum.in fi.
magne glo.aut queris de populo q̇ habet iuriſditionē limita
tam:vt in ciuilib⁹ tm̄ vel leuibus cauſis:vt ſunt multa caſtra in
Marchia.Primo caſu aut talis populus vult facere ſtatutū
pertinēs ad deciſionē cauſarū:aut ad adminiſtratione; rerum
ipſius populi. Primo caſu aut interuenit autoritas ſupioris
ipſi⁹ ppl'i ꝛ valet:vt.C.de teſta.l.fi.facit de cōſti.cū acceſſiſſent.
ꝛ.c.in ferrariēſi.ꝛ ſic loq̇tur.d.l.ſi qđ.Aut nō interuenit autori
tas ſupioris.ꝛ tale ſtatutū nō valet cū careat iuriſditiōe niſi li
mitata.Et facere ſtatuta eſt iuriſditiōis in gñe ſumpto noīe iu
riſditionis:vt pt; ex diffinitione no.ff.de iuriſdi. om.iu.l.j. Et
cum q̇d denegatur negatur ꝛ oē id ꝑ qđ ad illud ꝑuenitur.ff.de
ſpon.l.oratio.Si vero queris de his q̄ ꝑtinent ad bonoꝝ ſuo
rum adminiſtrationē:vt de expendēda pecunia cōis ꝛ ſuꝑ his
poſſunt facere ſtatuta niſi eſſent decreta ambitioſa.facit glo.in
c.ij.de ver.ſigni.lib.vj.ꝛ.ff.de decre.ab or.fa.l.j. ꝛ.l. ambitioſa.
Scđo caſu.ſ.qñ populus h; oēm iuriſditionē pōt ſtatutum fa
cere:nō expectata ſuperioris autoritate vt hic in tex.ꝛ.ff.de pri
ui.credi.l.anthiocēſium:ꝛ iſto caſu nō expectatur ſupioris au
toritas.vt in.l.de quibus.ff.de le.Item cū per dicta iura cōce
datur populo libera facultas ꝯdendi ſtatuta nō requirit̃ alia
autoritas ſuperioris.Sed cōtra tenuit cōpo.in.c.cum omnes
de cōſti.q̄ ad hoc inducit.l.ſi curatorē.C.de in inte.reſti.ꝛ.ff.qđ
cuiuſq; vni.no.l.j ꝛ.l.item.§.i.j̄.eo.ti.Sed ꝑ concor.ego diſtin
guerem:aut eñ poteſtas traditur a ſuperiore:ꝛ tūc ſine ipſius
conſenſu non poſſet populus ſtatuere vel ciuitas:aut ipſa vni
uerſitas ſibi eligit eum.Et tunc ꝓcedit opinio Bar.videlicet
rectoris autoritatem nō fore neceſſariā:qꝛ ipſius poteſtas tra
ditur a populo.Et hec diſtinctio ſatis iuſtificatur ꝑ ea que no
tat Jo.an.in addi.Specu.ti.de req̇ſiti.conſilij.in prin. ver. q̇d
ſi aſſeſſores.in.c.j.per glo.de tranſlat.prela.Tertio vero caſu
qñ populus h; iuriſditionem limitatam ad limites iuriſditio
nis poſſunt ſtatuta facere.glo.in.l.ij.ꝛ ibi Bal.C.de conſti.pe
cu.Soleo ponere de hoc poſt alios in.d.c.omnes.ꝛ ponit bar
to.in.d.l.omnes populi.Tene tñ iuxta predicta ꝙ vniuerſitas
que non habet iuriſditionem non poteſt penam adijcere in ſta
tuto cum penam apponere pertineat ad iuriſditionem ſm In
no.in.c.cu; acceſſiſſent.de conſti.Sed an alia collegia poſſunt
ſtatuta facere.Dic ꝙ ſic dum tñ ſint licita approbata dūmodo
ſtatuant quo ad ea q̄ ad ipſos collegiatos pertinēt.vt.C.de iu
riſditio.omnium iudi.l.fina.Et officiales in his inq̇rere poſ
ſunt an talium collegiorum ſtatuta ſint licita.Et ſi illa illicita
eſſe repererint collegia diſſoluent.Bartol.in.l. prima.§.fi.ff.
de extraord.crimi.Bal.in.l.j.§.conuenticulam.de pac.tenē.in
vſi.feu.no.tex.ibi ſibi propriu; ꝙ ſtatuta non extendunt vires
ſuas extra ciuitatem vel populum ſtatuentem.Sed dicas qđ
ſi generaliter diſponat etiam ad villas ꝛ oppida que ſunt ī ſuo
territorio ſe extendunt.vt in.l.nulli.C.de epiſc.ꝛ cle.nam ad li
mites iuriſditionis ſtatuentium porrigitur vt in.l.fina.ff.de iu
riſdi.om.iudi.ꝛ in.c.vt animarum.§.ſtatuto.de conſtitu.lib.vj.
Sed quero an extenditur ad caſtra de nouo ꝑ ciuitatē acq̇ſita
vel ciuitati incorporata.Richar.malum.ibi.Bal.in.l. etiam.
C.de iur.do.dicebat ꝙ ſic.Nam extenſo territorio extendūtur
leges ꝛ ſtatuta territorij principalis ſiue ſuperioris.ar.in.d.l.
etiam.quod limitat Guil.de cugnio.in.l.ſi conuenerit.§.ſi nu
da.ff.de pigno.actio.ꝛ in tract.tyberiadis.in.q.de inſula. ver.
quero ille gentes.Bald.in.c.tranſlato.de conſti.ꝛ in.c.primo.
§.preterea ducatus.de prohi.feu.alie.per Fede.car.in clemē.
ij.in.xiij.q.de re.eccle.non alie.Niſi illud caſtrum additum ha
beret ſuam ſpecialē legem vel conſuetudinem:qꝛ illa eēt ibi ſer
uanda quaſi videatur caſtrum cum ſua lege tranſlatum:ſ; me
lius dicit in.d.l.ēt diſtinguēdo ꝙ aut eſt facta trāſlatio ſimpli
citer:

a ¶Tractat hic a
late q̇s poſſit
cōdere leges ꝛ
ſtatuta: quam
materiā multi
doct. in diuer
ſis locis tracta
uerūt. Nouiſ
ſime aūt. d. Ja
ſon de mayno
in.l.omnes po
puli.ff.de iuſt.
et iure. Et per
Ange.areti.in
ſtit.de iure na
tu.gēti.§.Jus
autem ciuile.

citer:ꝛ tūc ſubijcitur legibus ciuitatis cui ſubijcit̃.aut ſ; quid
ꝛ tunc ſecus.nam tūc ſi eſſet tale caſtrū qđ haberet merū ꝛ mix
tum imperiū ſeruaret ſuas leges.etiam ſi recognoſceret ſupe
rioritatem ciuitatis cui aggregatur ſm Cy.ꝛ Bal.in.d.l. etiā.
3 ¶†Not.vlterius ex tex.iuncta glo.qđ ad hoc ꝙ ius ciuile vel
lex humana ſit iuſta.nedu; debet reſpicere vt nō tendat contra
ius diuinū.ſed etia; ne ſit contra bonū humanum.ꝛ ꝓpter hoc
dicit Inno.in.c.que in eccleſiaꝝ.de conſti.ꝛ recitat Archi. hic.
q⁹ ſi ſine cauſa princeps facit aliquā conſtitutionē per quā do
minium rei ſue aufert vni ꝛ dat alteri.talis lex non eſt ſeruāda.
Dicas tu in hoc ꝙ in dubio preſumitur iuſta cā in principe in
tali caſu iuxta not.docto.in.c.que in eccleſiarum.ꝛ in.l.fin.C.ſi
contra ius vel pu.vti.qđ intellige verum in his que mere ſunt
iuris poſitiui inter ſubditos.non in his que ſunt iuris diuini
vel naturalis.Nam in his in dubio non preſumitur pro princi
pe ꝙ ex cauſa iuſta moueatur.cle.paſtoralis.de re iudic. ponit
Panor.ꝛ ibi dixi in.d.c.que in eccleſiarū.de conſti.ꝛ in.c.cu; a
nobis.de teſti.Gemi.in.§.his ita.j.vj.diſt.Itē intellige verum
in foro iudiciali.Nam in foro aīe ſtaret̃ veritati iuxta not. per
Inno.in.c.qꝛ plerīq;.de immu.eccle.de quo tamē in.c.ſi diligē
ti.ꝛ in.c.fi.de preſcrip.ꝛ in cōtrariū facit qđ no.Flo.in.l.ex ꝑte
§.ſeruo.ff.famil.herciſ.lex eñ in his que ſunt ſue iuriſditionis
habet vim apoſtolici.l.adigere.§.ꝗuis.ff.de iur.pat.ꝛ pro hac
parte cōſuluit Pe.de ancha.cōſil.xxiij.qđ incipit.videt̃ prima
facie dicendū.per tex.in.c.ij.de maio.ꝛ obe.in.c.quo iure.viij.di
ſtin.in.c.fina.xvj.q.iij.ꝛ late proſequit̃ Pet.de ancha.in repe.
reg.poſſeſſor.de regu.iur.lib.vj.in.ij.charta vſq; ad.vij. ꝛ facit
glo.c.j.ꝛ ibi poſui poſt Bal.ꝛ alios.de conſti.Bal.in.c.in om
ni.de teſt.Pe.de ancha.in.c.ſi ꝓpter tua.in.v.charta.de ꝑſcri.

1 Dominia etiam rerū immobiliū ſunt iuriſgentium.
2 Muros facere licitum eſt de iuregentium.
3 Pax ꝛ treuga inter ſe differunt.
4 Legati habent ſecuritatem de iuregentium.
5 Ambaſiatores non poſſunt capi pro repreſalijs.
6 Matrimonium inter quos prohibeatur.
7 An quis poſſit propria autoritate occupare rem ſuam ab alio
poſſeſſam.
8 Creditor an poſſit propria autoritate debitorem fugitiuum
capere.
9 Seruitus quo iure ſit introducta.
10 Captiuus relaxatus iuramento ſuo de redeundo ad carcerem
certa die an ꝛ quando teneatur redire:ꝛ an poſſit ſe tueri im
munitate eccleſie.
11 Pena impedientium legatos.
12 Multi an poſſint conuenire et edificare domos ꝛ conſtruere
ciuitatem.
13 Caſtra noua non licet facere in emulationem alterius nec vete
ra incaſtellare que non probantur habitata.
14 Ciuitas ſine ſuperioris autoritate poteſt ſuo ſumptu muros
edificare.
15 Caſtra que ſunt in comitatu poſſit ſibi facere muros ſuo ſum
ptu ꝛ propria autoritate dummodo non fiat ad emulationem
ciuitatis.Et quando dicatur ad emulationem fieri.

Ius gentium. Declarat q̇d ſit ius gen
tium. h.d. Et diuiditur
in duas partes:qꝛ in prima ponit multa que ſunt de
iure gentium.in ſcđa declarat quare dicatur ius gē
tiu;.Scđa ibi.ſediū occupatio.Impropria eſt locutio.iſta eñ
non ſunt ius gentium.ſed ſunt de iure gentium. ideſt effectus
iuris gentium.Hug.ꝛ Archi.edificatio ad habitandum minu
tio contra hoſtes.Hug.Bella. ſc; iuſta captiuitates id eſt ca
ptiui ſeruentur viui.Hug.Lau.ꝛ Archi.inducie ideſt treuge
1 legatorū ideſt nuncioꝝ.¶†No.tex.ibi occupatio cū declara
tione glo.ꝙ dñia etiā reꝝ immobiliū iuris gentiū ſunt.l.ex hoc
iure.ff.de iuſti.ꝛ iur.cōceſſo eñ actu ex quo reſultat acquiſitio
dñij id eſt occupatiōe videt̃ cōceſſus effectus id eſt dñium.ꝛ in
tellige de occupatione que nō ſit ꝯtria iuri naturali id eſt primo
precepto de quo in.c.j.s̄.eo.qꝛ aliqua naturali ratione occupa
tio huiuſmodi fouet̃ ex qua naturali rōne tanꝗ̄ fomite aliqua
iura manarūt:vt dictū eſt in.c.j.ꝛ in.c.ius naturale.s̄.eo.Ideo
ius gentium qñq; ius naturale appellat̃.§.ſinguloꝝ.inſtituta
de rerū diui.beat⁹ Tho.in.ij.ij.q.lvij.ar.vl.facit.c.ſi de reb⁹.cū
c.ſequē.xxiij.q.vij.No.ex tex.ꝙ liberū eſt cuiq; edificare de iu
re gētiū.Nec requiritur cuiuſq; ſuperioris autoritas. Et hoc
ideo eſt qꝛ deſcendit de iure gentiū.l.altius.ff.de ſerui.ꝛ aqua.
2 ¶Scđo no.†ꝙ facere muros licitu; eſt de iure gentiū ex quo
etiam ſequitur ꝙ ciuitas vel etiam quodlibet caſtrū libere ſine
cuiuſꝗ̄ ſuperioris autoritate muros ſibi poſſint de nouo con
ſtruere.¶No.ex tex.ibi bella.ꝙ de iure gentiū ſunt.l. ex hoc
iure.ff.de iuſti.ꝛ iur.intellige reſpectu forme ꝛ modi inducendi
ad bellum ꝛ illud dirigendi.Reſpectu autem finis ad quē.ſci
licet vt pax inde ſequat̃.poſſunt dici de iure diuino.c.noli.xxiij
q.j.Ita ꝛ reſpectu poteſtatis ꝛ autoritatis indicentis.d.c.noli.
Omnis enim poteſtas a deo.Paulus ad Ro.xiij.Quo aūt
ad inclinationem qua ducimur ad bellum ad propulſandū in
iuriam eſt de iure naturali.l.j.§.cu; arietes.ff.ſi qua.pau.fe. di.
3 c.ius naturale.s̄.eo.¶No.†vlterius differentiam eſſe inter
pacem ꝛ treugam quod patet per iſtum tex.vbi ponuntur vt di
uerſa concor.tex.optimus in.c.ſignificauit.§.fina. de iudi. vbi
probatur ꝙ qui iurauit aliquid non facere durāte guerra. etiā
non poteſt illud facere poſita treuga.Ex quo aperte innuitur
quod treuga magis accedit ad natura; guerre ꝗ̄ pacis. Bal.
in rubrica extra de treu.ꝛ pace attenditur tamen ratio ſubiecte
materie.vt poſui ſuper gloſ.in.c.j.in princi. in.v.col.de pace te
nenda in vſi.feud.Hoc idem tenet Bal. de pace conſtantie in
verbo vaſalli qui tempore per illum tex. ex quo vlterius dicit
ꝙ tempore treuge non eſt tutus acceſſus ad aliquos aduerſa
rios ad quod facit clemē.paſtoralis.de re iudi.de pace conſtā.
§.ſententie quoq;.Ide; forte poſſet dici facta pace dummodo
pax illa eſſet recens.Nam non eſt confidendu; de recenti ami
co id eſt nouiter reconciliato:vt voluit glo.in.c.per tuas.ij. de
ſymonia.ꝛ.c.accuſatores.iij.q.v.ꝛ Innocē.de accu.c.cum opor
4 teat.¶†Nota. qđ legati habent ſecuritatem de iure gentiu;.
5 cōcor.l.j.ff.de legato.ꝛ in.l.ſancitum.de rerū diuiſio.† Ex quo
infertur ꝙ ſi ſunt repreſalie conceſſe contra certa; prouinciam
vel ciuitatem ꝛ homines eiuſdem non extendunt̃ repreſalie hu
iuſmodi ad ambaſiatores.ꝛ intantum hoc eſt verum ꝙ nedum
non poterūt capi in ciuitate ad quam miſſi ſunt: ſed nec in alia
per quam tranſitum facerent:vt in.l.ij.§.legatos.ff.de iudi.vbi
gloſ.ſuper verbo deſtinati.quod autem ſint legati probabit̃ ꝑ
litteras ſue ambaſiate vel alio modo legitimo.vt in.l. vnica.C.
de manda.prin.Uel eorum aſſertione attenta qualitate perſo
ne.c.nobiliſſimus.xcvj.diſtin.Ita tenet Barto.in tractatu re
6 preſaliarū.¶†No.ſimiliter quod nedum eſt matrimoniū pro
hibitum inter fidelē ꝛ inter infidelem.ſed etiam generaliter in
ter omnes diuerſe ſecte vt iudeus cum pagana vel ſaracena nō
poterit matrimonium contrahere.ꝛ ſi dicat̃ de Joſeph ꝛ Moy
ſe qui acceperunt vxores alieni generis.dicit hic Cardiñ. ꝙ ſi
vxor conuerti vult ad ſectam mariti approbatam:tunc non eſt
prohibitum et ita fecerunt Joſeph.ꝛ Moyſes:vt in.c.quanto
ꝛ ibi poſui de diuor.ſed an ſicut matrimonium contractum in
ter fidelem ꝛ infidelem eſt nullum.xxviij.q.j.caue.ita dicendu;
ſit inter infideles diuerſe ſecte.ꝛ dicendum quod non ſm Hug.
ꝛ Archi.c.verum.xxvij.q.j.ꝛ Archidia.in.c.non oporteat.eadē
cauſa ꝛ queſtione.idem ſequit̃ collec. in.c. quāto. de diuortijs.
Nam prohibitio iuris gentium non eſt tante potentie vt ma
trimoniu; contractum dirimat. que enim impediunt matrimo
nium contrahendum non dirimunt generaliter iam contractu;
vt patet in.c.contracto.de cog.ſpi.ꝛ in.c.ij.eo.titu. lib. vj. ꝛ eo
dem lib.c.j.de ma.contrac.cōtra inter.ec.glo.j.ibi niſi forte alio
modo.no.glo.que limitat.l.ſi quis in tantā.C.vnde vi.ꝛ.c. pla
7 cuit.xvj.q.vj.†que dicūt ꝙ nemo pōt propria autoritate occu
pare rem ſuam ꝛ ab alio poſſeſſam:al's priuat̃ iure qđ in illa re
habebat qđ intelligit do.An.in.c.j.de conſti.in.iij.col.nō pro
cedere quo ad rei amiſſionē in foro conſcientie per glo.in.c.fra
ternitas.xij.q.ij.facit que dixi.in.c.prece.Debet tamen intelli
gi niſi forte alio modo nō poſſet eam habere ꝑ iudice; tūc pro
pria autoritate poteſt ſibi ius dicere ꝛ eam cauere.Simile; gl.
habes hic ꝛ cōmendat eam Panor.eſt etiā glo.in.l. nullus. C.
de iudi.ipſi autē principi qui legib⁹ ſolutus eſt:vt.l. digna vox
C.de legi.ꝛ.l.princeps.ff.eo.ti.indiſtincte licitū eſt rem ſuā reci
pere ꝓpria autoritate ſ; Inn.in.c. oli; cā;.de reſt.ſpo.ꝛ.c.ſicut.
il.iij.de iureiu.ꝛ in.l.ſi ali⁹.§.belliſſime.ff.qđ vi aut clam. Bar.
in.l.j.in.xv.col.C.de ſum.tri.facit tex.in.§.patet ibi dicam.iij.
q.j.qđ cōfert ad iuſtificandū repreſalias.Itē aduerte qđ in fo
ro penitentiali nō tenet̃ qui rem ſuam per alium indebite detē
tam furto vel alias occupat.dūmodo ex hoc ſcandalu; nō oria
tur aut oriri ſperetur.qꝛ ſi inde oriretur ſcandalum vel contra
vxorem vel contra familiarē debet rem in priſtinum ſtatū reſti
tuere ſm Inn.vbi.s̄.Panor.hic.de ſcandalo illius ſolum qui
rem meam occupat nō eſt curandū dūmodo in alios nō trāſeat
ita Gemi.hic per tex.in.c.queritur.§.j.xxij.q.j. facit ad predi
cta glo.in.c.cupientes.in princi.de elec.lib.vj.Ego tamen cre
derem qđ eo caſu quo huiuſmodi ſcandalum non timeretur.li
cet reſtitutio non ſit fienda per dominum rei vt dictum eſt:pec
cat tñ dñs qui ꝓpria autoritate accepit rem ſuā pretermiſſo iu
ris ordine.intelligo ſi ſeruato iuris ordine videbat ſe poſſe rē
ſuam recuperare:al's ſtant que ſupradixi.ꝛ gloſ.in.d.l. nullus.

Archivo Histórico Rosario

8 ¶ † Et ex hoc infert φ debitorē fugitiuū poterit creditor[a] p-
pria autoritate capere: vt in.l.ait ꝑtor.§.ſi debitorē.ff.de his q̄
in frau.cre. Bal.tñ in ti.de pa.iur.fir.§.j.in vſi.feu.facit talē di-
ſtinctionē q̄ videt̄ ſatis iuridica: q2 aut dedit fugā cū re mea et
pōt ei auferri: vt in.d.l.ait ꝑtor.§.ſi debitorez.aut fugit cum re
mihi debita pſōali obligatiōe.ꝛ tūc pōt capi debitor ꝛ res de-
bita cū pſona tñ res ꝛ pſona debent magiſtratui cōſignari.ar.
C.de male.ꝛ ma.l.fi.aut fugit ſine re ꝛ tūc capi pōt ꝛ iudici pre-
ſentari: vt.ff.de fur.l.iterdū.§.q̄ furē. Cōſidera tñ iuxta ꝑdicta
φ ad hoc vt capi poſſit debitor oportet vt ex poſt ſit effect⁹ ſuſ-
pectus de fuga: ſi em̄ a principio obligationis erat fugitiuus
aliud eſſet dicēduz: vt.l.ſi creditores.ff.de priui.credi. ¶ Gloſ.
9 in verbo ſeruitutes † opponit ꝯ tex.in eo φ dicit ſeruitutē fore
inductā de iure gen.immo φ ſit inducta ꝑpter ebrietatē.xxxv.
diſt.ſexto die.ꝛ ex ꝑſcriptiōe.pro ſolutione tñ dicit φ ſeruitus
eſt de iur.gen.approbatione: q2 ius gentiū eā approbauit.non
tamen φ primo eā inuenerit: ſed dic qd̄ potuit loqui de natura
ſm ſtatū ante peccatū ꝛ tūc nō fuit ſeruitus ſꝫ Aug.xix.c.de ci-
uitate dei.ita lex naturalis dictat ſꝫ ſtatū hmōi nature integre
ſi vero cōſiderem⁹ ſtatū nature corrupte: introducta eſt ſeruit⁹:
q2 ſicut de⁹ homini: ꝛ aīa corpori: ita ratio debet imperare libi-
dini. Dictat enim ratio vt recte viuentes libidinoſe viuētibus
dominent̄.ꝛ hoc dictum Archidia.iuſtificat̄ per ea que phylo-
ſophus.j. Poli.vbi dicit hoīes qui ſe rōne propria gubernare
re neſciunt naturaliter fore ſeruos eoꝝ qui eos ratione ꝛ pru-
dentia gubernare poſſunt. Nec per hoc intelligas φ iſta ſerui-
tus naturalis habeat ea iura que habet illa ſeruitus iure gen-
tium inducta.de qua loquit̄ tex.noſter ſcꝫ φ poſſit eum vende-
re vt dñium rerū ſuarum habeat ꝛc.ſed tantum vt habeat eū re-
gere ꝛ coercere: q2 iſta iura a iure gentium fuerunt introducta
ꝛ poſtea magis aucta ꝛ explanata.de iure ciuili: vt patet.ff.de
cap.ꝛ poſtlimi.reuer.per totū ꝛ in alijs iuris partibus. Sꝫ ſan-
ctus Tho.ij.ij.q.xciiij.ar.j.aliter dicit videlicet. Qd̄ aliq̄d di-
citur eſſe de iure naturali dupliciter. Uno modo q2 ad hoc na-
tura inclinat.ſicut nō eſſe alicui iniuriā faciendam. Alio modo
q2 natura nō inducit cōtrariū.ſicut poſſumus dicere hominem
eſſe nudū eſſe de iure naturali: natura em̄ nō dedit ei veſtimen-
tum ſed ars adinuenit. Et hoc modo cōmunis omniū poſſeſſio
ꝛ omnium vna libertas dicat̄ eſſe de iure naturali: q2 ſcꝫ diſtin-
ctio poſſeſſionuz ꝛ ſeruit⁹ nō ſunt inducte a natura ſed per ra-
tionem hominū adinuente ad vtilitatē humane vite. Et ſic in
hoc lex nature nō eſt mutata niſi per additionē: ꝛ quilibet mo-
dus dicendi predictoꝝ eſt verus in ſe ꝛ rationabilis iuxta ꝑdi-
cta. ¶ In ea.glo.ibi ſm hoc peccat. Not.φ reuera peccat q̄ eſt
ſeruus alicui⁹ ſi recedat ab eo: vnde nō poſſet ſaluari quouſq̄
redeat ad eū ꝛ videt̄ dñm re ſua ſpoliaſſe. Unde nō dimittitur
10 peccatū niſi reſtituatur ablatum. Simile eſt qd̄ dicit gloſ. † in
cle.paſtoralis.de re iudi.in verbo per violētiaz. Qd̄ ſi captiu⁹
ad penā vel ad periculū mortis relaxat̄ iuramēto ſuo de redeū-
do ad carcerē certa die.ſi mors erat iniurioſa nō tenet̄ redire.[b]
Si aūt iuſte ſibi inferebat̄ redire tenet̄.quā gl.ſequit̄ ibi paul.
ꝛ do. Car.lꝫ Ioā.de imol.poſt an.ꝯdicat in hoc vltimo. ꝛ Pe.
de ancha.in regula peccatū.de regu.iur.lib.vj.facit.l.ius.ꝛ qd̄
ibi Bar.C.de ꝑba.ꝛ Pe.de ancha.in regula poſſeſſor.in.viij.
charta.de reg.iur.lib.vj. Panor.in.c.j.de teſt.cog.in.c.ſi vero.
il.j.in.c.ſicut.il.iij.de iureiurā.trāſit cū gl.ꝛ facit qd̄ pulchre di-
xit Alber.referens Bar. brixieñ.in queſtionibus per euꝫ diſ-
putatis.q.xxxviij.que incipit carceratus.vbi dixit φ ſi carcera-
tus petijt a cuſtodibus carcerum φ ei cōfiderent ꝛ permitterēt
ire illū ad eccleſiā ad audiendū miſſaꝫ ꝛ obtinuit licētiā.ꝛ iuit
poſtea ibi vult ſe tueri immunitate eccleſie ꝛ nō exire ſi iuſte fuit
carcerat⁹ poterit de eccleſia extrahi ꝛ reduci ad carceres. Ita
tamē φ vita ꝛ mēbra ſibi ſalua ſint. Ita Albri.in.l.fideli.C.de
his qui ad eccle.confu. Et ſic ipſe tenet̄ redire nec pōt cauillari
de immunitate eccleſie. Eccleſia tamen non debet dare euꝫ niſi
cum reſeruatione predicta.c.inter alia.de immu.eccle. Sed nō
videtur mihi recedendū a glo.hic ꝛ a locis preallegatis.maxi-
me vbi tractatur de preiudicio tertij. Ubi vero tractaretur de
mera vindicta vel pena crederem ignoſcendum illi eſſe.ideſt mi-
tius agendū cū eo ꝛ mitigandū reatū periurij qd̄ incurrit nō ve-
niendo ex quo vitā ꝑpriā vel carnē ſuā redemit fuga ſibi cōſu-
lendo[c].l.j.ff.de bo.eoꝝ qui mor.ſi.cōſci. Sꝫ lꝫ excuſet̄ vt minus
delinquat nō tñ eſt immunis a delicto.l.ſi adulteriū cū inceſtu.
§.idē pollioni.ff.de adul.facit.§.ecce.ꝛ.c.querit̄.xxij.q.ij.c.ner-
ui.ꝛ.c.duo.j.xij.diſt. Explicat̄ gen.xij.ꝛ ibi Nico.d li.ꝛ iō reuer-
ti tenet̄ q2 nō pōt iſte ſatiſfacere deo ſi nō ſatiſfaciat iuramēto
de redeūdo ex quo iuſte erat carceratus. Nec ꝑ ſalute corꝑali
dꝫ aīam gehēne deputare cū aīa ſit ꝑcioſior corꝑe.ad ꝑdicta fa-
cit qd̄ tꝫ Io.and.in addi.ſpe.de iureiu.gl.in.l.ſuccurrit̄.ff.ex q̄.
cau.ma.ꝛ Archi.c.cū hō.ij.xxiij.q.v.gemi.h. Bar.in.l.relegati.
in prin.ff.de pe.gl.in.l.nam ꝛ ſeruitus.in prin.ff.de neg.ge.que
vult φ ſi tres erāt indebite incarcerati ꝛ vn⁹ qui eos detinebat
petebat ab oībus certā pecuniā vt eos liberos dimitteret. Et
anteq̄ ſe ꝑ pecunia obligarēt vn⁹ eoꝝ emiſſus eſt ſub iuramē-
to vt portaret pecuniā pro redēptione oīum ꝛ illo nolēte reuer-
ti coacti ſunt duo q̄ in vinculis manebāt ꝑ ſe ꝛ alijs ſoluere il-
le nō tenebit̄ eis q̄ ad ꝑtē ſuā: q2 inutiliter eā ſolueret: q2 iſte li-
cite euaſit quā glo.ſequūtur ꝛ cōmēdāt ibi Bar Bal.ꝛ alij do-
cto.legiſte g̊ ꝑ ꝯriū ſi licite erat carcerat⁹ tenet̄ redire ꝛc.facit φ
no. Archi.poſt beatū tho.in.§.qd̄ dicit̄.xxij.q.ij. De reo q̄ per
iudicē interrogat̄ an deliquerit.nam etiā ſi tractet̄ de periculo
mortis ex quo ſꝫ viā iuſtitie interrogat̄ dꝫ rñdere veritatē. Ia.
11 in ꝑpoſito vt hic inducit Panor.gl.in v̄bo legatoꝝ. ¶ † No.
d glo.q̄ ponit penā[d] quā incurrūt illi q̄ cōmittūt indebita ꝯ lega-
tos. Nā de iur.cano.excōicant̄.de iure ciuili tradunt̄ hoſtibus
vt ſint eoꝝ ſerui. Et qualr̄ ſit ꝑcedendū ꝯtra illos qui legatos
apl̄ice ſedis male tractāt. Et an ipſimet poſſint eos punire. Ui-
de Guil.in ſpec.ti.de leg.§.j.ver.honorādus.ꝛ ver.ſed nūquid
legatus. ¶ Extra gl.q̄ro ꝑ declaratiōe ei⁹ qd̄ dixi in ꝑmo no-
12 tabili. † Nunq̄d ſine ſuperioris licētia ꝑñt multi cōuenire ꝛ edi-
ficare domos ꝛ cōſtruere ciuitatez. Et φ poſſunt edificare do-
mos in q̄bus habitāt ſatis manifeſte ꝑbat iſte tex. Sed φ iſta
cōgregatio cōſtituat vniuerſitatez caſtri in hoc eſt difficultas:
vt no. Inn.in.c.cū ab eccleſiaꝝ.de off.ord.vbi recitat diuerſas
opi.ſed inter alias ſnīas eſt determinatio φ poſſint illi multi
conſtituere vniuerſitatē ciuitatis Burgi vel Caſtri. idē lꝫ per
breuiora verba ſequit̄ Inno.in.c.dilecta.de exceſ.prela.idē te-
net Bar.in.l.ex hoc iure.ff.de iuſti.ꝛ iur.per illuꝫ tex.ꝛ per not.
in.l.j.ff.qd̄ cuiuſq̄ vniuer.no.qd̄ eſt veꝝ niſi caſtrū vel villa fie-
ret ad emulationē alterius ciuitatis quo caſu fieri non poſſet.
vt.l.ꝑ ꝑuincias.C.de edi.pri.ꝛ ibi glo.in ver.itē limita vim pre-
terq̄ in limitibus imperij. Nam ibi nō poſſunt fieri ſine ꝑnci-
pis licētia.ꝛ ibi no.glo.pro quo eſt tex.in.l.quicūq̄.C.de fun.
limi.lib.xj.qui tex.magis fundat φ in huiuſmodi caſtellis po-
ſitis in cōfinibus etſi ſint alteri⁹ dñi minoris nullus citra prin-
cipis autoritatē poterit deputare cuſtodes ꝛ caſtellanos.ad ꝑ-
dicta faciūt no.ꝑ Inn.de reſt.ſpo.c.piſanis.φ ſicut nō licet no-
ua caſtra facere in iniuriā ꝛ emulationē alteri⁹. Ita nec vetera
incaſtellare que nō ꝑbant̄ habitata ꝛ allegat.d.l.q̄cūq̄.ꝛ in ar.
l.iij.de pub.predicta aūt facultas libere edificandi in caſib⁹ in
quib⁹.ſ.hꝫ locū ꝑterq̄ ſi in loco publico ſit edificādū. Nā tūc
principis licētia eſt neceſſaria.vt.l.ij.§.ſi quis a principe.ff.ne
quid in loco publico.ſiue ecōtra etiā accedēte autoritate preſi-
dis nō ꝑcederet niſi lex municipalis hoc ꝑmitteret aut ꝑnceps
preſidi: hoc mādaſſet: vt ꝑbat tex.ꝛ not.in.l.ꝑhibere.§.plane.ff.
13 qd̄ vi aut clam. ¶ † Ulteri⁹ quero circa ſcd̄m notabile vtrum li-
ceat ciuitati ſine ſuperioris autoritate muros edificare. Gloſſ.
in.l.opus nouū.ff.de ope.pub.dicit φ ſic.dūmodo ſuo ſumptu
faciat nō ſumptu publico ciuitatis romane cōtra no.C.eo.tit.
l.omnis. Ubi licētia principis videt̄ neceſſaria ſiue ciuitas ve-
lit nouos muros ſibi facere ſiue antiquos reparare. Ubi dicit
glo.addit etiā preſidis licētiaꝫ ſufficere. Sed Bar.in.d.l.op⁹
e nouū tenet gl.illi⁹ legis ꝛ per cōſequēs primā opinionez[e]. Ex
14 quo infert † φ caſtra que ſunt ī comitatu poſſūt ſibi facere mu-
ros ſuo ſumptu ſine licētia principis vel ciuitatis.qd̄ intellige
dūmodo non fiat ad emulationē ciuitatis: vt ſatis diximus in
queſtione precedenti. Et dicitur ad emulationem fieri ſi eſſet
periculoſum et verecundia alteri ciuitati ſm Bar.ibi.

1 ☞ Bellum non recte infertur niſi precedat diffidatio vel nō
ſeruata alia ſolēnitate ſi qua eſſet in bello inferēdo cōſueta ſer-
uari. Et de pertinentibus ad bellū.3. Non tamen requiritur
noua diffidatio licet interuenerit treuga.7.
2 Poſti an ſit ſeruanda fides.
4 Pena fugientium de bello publico.
5 Capta in bello ad quem pertineant.
6 Delictum ſi quis committat in exercitu an poſſit ibidem puni-
ri etiam ſi ſit forenſis.
Ducis exercitus officium. Et qualiter puniant̄ exploratores.

1 **Ius militare.** Declarat q̄d ſit ius milita-
re.h.d. No. † primo ibi bel-
li inferēdi ſolēnitas φ in bello inferendo req̄rit̄ certa
ſolēnitas: ꝛ credo φ ſit illa φ debeat precedere diffidatio. Al's
ea nō ꝑcedente nō pōt iuſte inferri bellū vt dicit Ioā.and. quē
ſequunt̄ oēs docto.in.c.pro humani.de homici.lib.vj. Idē te-
net Bal.in.l.ij.C.de ſerui.ꝛ aqua. Ubi multa ponit circa mate-
riam belli ꝛ pōt huius eſſe ratio.q2 cū natura quādam cogna-
tionem poſuerat inter homines cōtra naturam quodammodo
eſſet vt vnus alteri noceat: vt dicit tex.in.l.vt vim.ff.de iuſtitia
ꝛ iure.

a ¶ Creditor ſ pōt debitorez a fugitiuum pro pria autoritate capere. Et adde Bart.in l.fina.C.de ferijs. Bald.in auꝫ. imo.C.de acti.ꝛ obl.alexan.in.l.ij.ff.d iur.om.iud.ī ij.col.ꝛ ī.l.q̄ſi tñ.ff.d pigno. Additio.

b ¶ Non tenet̄ redire. de hac q̄ōne an iniuſte carceratus ꝑmittēs cuſtodi redire ad carceres poſſit licite nō ſeruare ꝑmiſſionē ꝛ nō redire vide oīno Hypol. marſil.in ſing. 777.icip.malitijs hoīꝫ ꝛ adō qd̄ carceratus exiēs d carceribus vt vadat ad iplēdū votū nō dꝫ fugiſſe d carceribus. vt not.idē Hyp. marſil. ſingul. 149.incip.vouētes tenent̄. H.F.

c ¶ Sibi cōſulēdo. et ſic fuit iudicatū ī ciuitate Lugd. de duob⁹ florētinis captis in bello tpe Karoli.viij.regis frācie.q̄ florentini venerūt ad eccl'iam ſancti Pauli lugd. ad audiēdum miſſaꝫ ex ꝑmiſſione cuſtoduꝫ ſuorum ꝛ poſtea noluerunt reuerti ad domū vbi ꝑus tenebant̄: ſed remāſerūt ī dctā eccl'ia. Et ordinatū fuit ꝑ cōcilium dñi archiepi Lugd. φ deberēt gaudere immunitate eccl'aſtica.

d ¶ Nota penam violantiū legatos.

e ¶ Primam opi. Uīd bar. in.l.ſacrā.ff.de re.diui.ꝛ ī.l.ex hoc iure.ff.de iuſti.ꝛ iur. Et alex.ī.l.op⁹.C.de ope.pu.vbi tenēt nō poſſe edificari ſine licentia principis.ita etiā ſeruatur in regno francie.

ꝛ iure. Poſſet etiā tex.intelligi de alia ſolēnitate ſi qua eſſet in
2 bello inferēdo cōſueta ſeruari de cōſuetudine. ¶ † Nota ſecū-
do ibi nexus.φ pax facta inter bellantes debet eſſe nimis fir-
ma intantū eſt hoc verū φ ſi dux belli aliqd̄ pactū cū hoſtibus
faciat nedū ipſe tenet̄ ſeruare.ſed etiā ipſi de exercitu.glo.quā
cōiter docto.ſequunt̄ in.l.j.§.nō fuit.ff.de dolo. Quid aūt ſi a
duce belli nō eſſet pax facta.an fides ſit hoſti ſeruanda. Dicite
φ ſic.in.c.noli.xxiij.q.j.in.l.j.ff.de dolo.tex.cū glo.in.l.conuen-
tionum.ff.de pac. Ubi dicit Bal.qd̄ hoc nō decet fieri ſine iuſ-
3 ſu populi ꝛ populo inconſulto. ¶ † No.tertio φ ad bellū per-
tinet φ per certū ſignū tube ſcꝫ vel alterius ſimilis inſtrumēti
milites procedant ad bellū. Itē qd̄ debeat fieri aliqd̄ ſignū qñ
debet in hoſtes cōmittere. Itē aliud vbi debeāt ſe in vnuꝫ reci-
pere.ꝛ ex hoc poſſet inferri φ cū iſta ſigna ad belluꝫ ꝑtinere di-
cātur.irregularis eſſet iudicādus q̄ cāpanas pulſaret in ſignū
φ ad bellū ꝑcedat̄.dūmodo ibi mors vel mutilatio eſſet ſequ-
ta vel etiā q̄ ſonat pro cōdēnatione ad mortē.de quo tñ ꝑ Ioā.
an.in.c.Ioānes.ꝛ.c.ſicut dignū.de homi. Ita Gemi.hic. Cui⁹
aūt mādato iſta ſigna ſcꝫ cāpane vel tube debeāt fieri ad bellū.
Hoſti.in ſumma eo ti.de offi.ordi.dicit φ de mādato magiſte-
rie poteſtatis: vt in.l.magiſterie.C.de iur.om.iud. Sed ego po-
tius crederē ad ducē belli hoc ſpectare q2 eſt de pertinentibus
ad bellum. Nec ob.l.magiſterie.q2 loquit̄ in foro iudiciali.in
quo ille debet iudicare. Et ex predictis liquet quātus ordo in
bellico exercitio req̄rat̄.vñ lꝫ exercitiū militie ꝑtineat ad forti-
tudinē eius directio ꝑtinet ad prudētiā. Et ꝑcipue ſm φ eſt in
duce exercitus qui habet alios dirigere. Et ꝑpter hoc cōſidera
φ potiſſimum in bello eſt vt ſeruet̄ obediētia ad ducē. Intātuꝫ
lex ciuilis voluit obſeruari eā debere φ ſi miles in bello rē pro-
hibitā fecerit aut mādata ducis nō obſeruauerit capite punia-
a tur.[a] etiā ſi res bene geſſerit vt eſt tex.in.l.iij.§.in bello.ff.de re
mili. No.vlteri⁹ qd̄ in bello dꝫ eſſe diſciplina ꝛ correctio ꝑſer-
tim cū cōmittit̄ delictū militare.de quo latius infra dicet̄. No.
multa que bellātibus debent̄ ſcꝫ ſtipēdiū.dignitas: ꝛ honor ꝛ
diſtributio prede inter ipſos. Et oīa iſta ſm iſtuꝫ tex.debēt eis
aſſignari iuxta qualitates ꝑſonarū ꝛ quātitatem laborū. No.
vltimo φ ad principē ſpectat certa pars de his que in bello ca-
pta ſunt.quāta aūt illa ſit ꝛ qualiter intelligēdū dicā ſuꝑ gloſ.
4 ¶ † Glo.in ver.deſerat̄.no.glo.que ponit penaꝫ illoꝝ qui fu-
giunt de bello publico ꝛ vt dicit hic Panor. ſm canones qui
fugit de bello publico infamis eſt.vj.q.j.infames. Scd̄ꝫ leges
capite punit̄.ff.de re mili.l.omne.§.qui ī acie. Uide ad hoc gl.
in.d.c.infames.que dicit de bello publico fugiēs eſt reus crimi-
nis leſe maieſtatis: vt.ff.ad.l.iul.maie.l.iij.ꝛ capite punitur niſi
dñm defendere nō poterit allegat preallegatum.§.qui in acie.
Sed aduerte q2 ille tex.quē glo.introducit loquit̄ de eo q̄ pri-
mo fugā fecit ſpectātib⁹ militib⁹ ꝛ aggrauat̄ in eo pena.vt in-
nuit ibi tex.ꝑpter exēpluꝫ fugiēdi qd̄ alijs ꝑbet. Ex quo dicerē
φ in alijs fugiētibus eſſet pro arbitrio iudicis pena moderan-
da cū a iure nō reperiat̄ expreſſa: vt.l.j.ff.de iur.deliberā.ꝛ.c.de
cauſis.de offi.deleg.ꝛ ꝑpter hoc dñs dans doctrinā quam filij
iſrael ſeruare debebāt cū ad bellū ꝑcederēt mādauit fieri certa
proclamata inter q̄ erat iſtud. Quis eſt homo formidoloſus ꝛ
pauido corde vadat ꝛ reuertat̄ ī domū ſuā ne pauere faciat cor-
da fratrū ſuoꝝ ſicut ipſe timore perterritus eſt: vt habet̄ Deu-
teronomi.xx.c.glo.in ver.modus.ꝛ in ver.dignitatum.ꝛ in ver.
cū corona.ꝛ in ver.torques.iūcto tex.ꝑbat qd̄ iuxta qualitatez
geſtoꝝ premijs ꝛ honorib⁹ milites ſunt extollendi. Et illud eſt
optimū.qm̄ ꝑpter huiuſmodi honores hoīes alliciunt̄ ad res
preclaras agēdas. Unde in aliq̄bus ciuitatib⁹ ſunt leges ta-
lia decernētes vt ciues ad huiuſmodi virtutē bellicā prouocen-
tur.verba ſunt phyloſophi.vij.ethi.ꝛ illud exponit glo.hic.tor-
ques ideſt mun⁹. Aliter exponit Archi.dicēs φ torques erat
inſigne qd̄ circa collū ponebat̄ in ſignū victorie vl' alicui⁹ facti
ſm Hug.vl' qd̄ ponebat̄ intrantib⁹ in bellū ſm Ber.glo.ī ver.
5 finali. † glo.ponit ad quē ꝑtineāt ea q̄ in bello capiunt̄. Simi-
lē gl.habes ī.c.dicat aliq̄s.xxiij.q.v.ſꝫ Bar.ī.l.ſi q̄d ī bello.ff.
de cap.ꝛ poſtli.reuer.tenet ꝛ dicit φ ea q̄ ī bello ab hoſtib⁹ ca-
piunt̄: efficiunt̄ capiētiū vt eſt tex.cū glo.ibi.pro quo etiā tex.ī
l.naturale.§.fi.de acq̄.re.do.tñ capiētes tenent̄ ea aſſignare du-
ci belli q̄ poſtea diſtribuit inter milites ſm merita. Et ita dicit
obſeruari de facto. Nec ob.tex.in.d.c.dicat aliq̄s. Nā nō dicit
φ oīa capta ſint regis.ſꝫ φ ſeruent̄ regi diſtribuēda inter mili-
tes: ꝛ hoc ſatis mihi videt̄ iuſtū ex quo bellū gerit̄ cōiter ꝛ qua-
ſi oēs vident̄ cooꝑari q̄ in bello aliq̄d capiūt. ¶ No.etiā ex gl.
Gemi.φ illud dr̄ alicui⁹ eſſe.qd̄ ad eū ꝑuenire dꝫ erogāduꝫ in
alios. Similiter bona eccleſie dicunt̄ epi.q2 ꝑ epꝫ diſtribuēda.
vt in.c.quattuor.ꝛ in.c.vulterane.xij.q.ij.facit gl.in.c.quo iure.
viij.diſt.ꝛ que habent̄ in.c.j.de poſtu.ꝑla. Per legiſtas in rub.
6 ff.de no.oper.nun. ¶ Extra glo. † quero an ſi q̄s cōmittat de-
lictuꝫ in exercitu poſſit ibi puniri etiā ſi nō ſit de exercitu quaſi
in aliquo territorio deliquiſſet.ꝛ hoc ꝑ ducē exercitus q̄ al's eſt
extra ſuū territoriū. Cy.mouet hāc q̄ōnez in.l.iij.ff.de offi.ꝑſid.
ꝛ Iac.in.l.cūctos populos.C.de ſum.tri.ꝛ tenet φ ſic. Ideꝫ te-
net Bal.vtrobiq̄ ideo eſt ſm eos.q2 ibi eſſe videt̄ cū vniuerſi-
tate ꝛ vniuerſitati nō min⁹ inheret iuriſditio q̄ fundo.argu.ff.
de ꝯhē.emp.l.in modicis.ꝛ.ff.de acquir.re.do.l.quedā. Idē te-
net Bar.in.d.l.cūctos populos.ꝛ dicit ſic ſeruari de cōſuetu-
dine ꝑbat etiā ſic territoriū dicit̄ a terrēdo.vt.ff.de ver.ſig.l.pu-
pillus.§.territoriū. Sed exercit⁹ eſt ibi vt terreat ꝛ coerceat il-
lum locū merito delictū ibi cōmiſſuꝫ poterit punire quaſi ī ſuo
territorio cōmiſſuꝫ.ex quo ſequit̄ φ dux exercitus habet ibi iu-
riſditionē.pro quo facit q2 preeſt ibi vniuerſitati. Et iuriſdi-
tionē ordinariā cenſet̄ habere.vt in.l.fi.C.de iuriſ.om.iud.ꝛ gl.
j.c.cū ab eccleſiaꝝ.de offi.ord.ꝛ.c.ij.ne ꝑlati vi.ſuas. Extra hec
aūt in multis verſat̄ officiū ducis exercitus: de q̄b⁹ in.l.officiuꝫ
ff.de re mi. Ex quib⁹ euidēter deprehēdit̄ qd̄ exactiſſima dili-
gentia ꝛ vigilātia dꝫ eſſe in duce exercit⁹ cuꝫ eſt in bello. Et vl-
tra dicta teneas φ inter cetera documēta rei militaris hoc pre-
b cipue ponit̄.ſcꝫ de occultandis cōſilijs[b] ne ad hoſtes ꝑueniāt.
Et propterea lex ciuilis acerrime punit exploratores. Iubet
em̄ eos capite puniri: vt ī.l.omne delictū.§.exploratores.ff.de
7 re mili. ¶ † Ulterius quero iuxta hoc qd̄ in tex.dixi φ debeat
precedere diffidatio ipſum bellū.pono qd̄ materia erat ꝑpara-
ta ad bellū ꝛ facta diffidatio.nō tñ motū bellū inter duos prin-
cipes fecerūt inter ſe treugā ſiue ſufferētiā duoꝝ annoꝝ. Que-
ritur vtrū elapſo tꝑe ſit neceſſaria diffidatio ad hoc vt ille qui
ingredit̄ territoriū alteri⁹ nō dicat̄ latrūculator.ꝛ videt̄ qd̄ ſit
diffidatio neceſſaria: vt.ff.de leg.ij.l.ſtatuliberū.§.ſi ſtichū. Sꝫ
contrariū eſt verū q2 vbi nō ꝑcedit pax lapſo tꝑe nō dꝫ induci
noua ſed remanet prima diffidatio.l.ſi vnus.ver.cum reo.ff.de
pac.ꝛ ibi Ang.ꝛ Bal.in.c.ad hec qm̄.de appel.facit.l.qd̄ ſena-
tum.ff.de edi.edic.l.penulti.C.de cura.furi.glo.in ſimili.in cle.
j.de decimis in v̄bo donec Bal.in.l.cū inter.de cōſue. Itē v̄ba
q̄ ſunt ordinata ad negādū vel ad priuādū nō inducūt vel diſ-
ponūt.vt.ff.de manumiſ.teſta.l.titia.§.fi.ꝛ.ff.de here.inſti.l.ex
facto.ſꝫ ſi guerra ꝑceſſiſſet expirato tꝑe ſufferētie ſeu treuge ip-
ſo fctō remanerēt ī guerra. Nec eēt op⁹ noua diffidatiōe.vt.ff.
c de pac.l.ſi vn⁹.§.cū ita.determinat bal.[c] in vſī.feu.de pa.cōſtan.
ver.vaſalli. Ergo ita facta treuga poſt dictā diffidationem.

1 ☞ Sacerdos dicitur perſona publica. Et ius ſacerdotū di-
citur ius publicum ꝛ ledens ſacerdotem poteſt tanq̄ de publi-
co crimine accuſari a quolibet.et nu.4.
2 Statutum quod nemo trahat alium extra curiam peruſinam
quomodo intelligatur.
3 Magiſtratum offendens rem publi.offendere dicitur.
5 Stipulari alteri an poſſit ſacerdos ꝛ quid de ſeruo publico et
de magiſtratu.

1 **Ius pulicum.** Se ſummat † Not.primo
φ ſacerdos dicit̄ ꝑſona pu-
blica. Et ius ſacerdotū dicit̄ ius publicū. Cōcor.tex.
in.l.j.§.ius publicū.ff.de iuſti.ꝛ iur. Ex quo infert̄ φ cū ſit ſa-
cerdos pars reipubli.dicit̄ de diſtrictu ciuitatis: vt ꝑbat tex.ī
2 c.fi.de offi.deleg.lib.vj. ¶ † Qd̄ facit ad ſtatutū diſponēs qd̄
nemo trahat aliū extra curiā peruſinā vt intelligat̄ nō include-
re trahētes ad curiā epalez. Naꝫ illa dicit̄ curia peruſina ſicut
dicit̄ eccleſia peruſina: vt de cā poſ.ꝛ ꝑprie.c.cū eccl'ia ſutrina.
3 Idē tꝫ Bal.in.d.l.j.ff.de iuſti.ꝛ iur. ¶ † No.vlteri⁹ φ ius pu-
blicū cōſiſtit etiā in magiſtratib⁹. Unde q̄ magiſtratuꝫ offēdit
rēpublicā offendere dicit̄. Bar.in.l.hoſtes.ff.de capti.ꝛ poſtli.
4 reuer. ¶ † Glo.ibi.vñ q̄ ledit ſacerdotes. No.gl.q̄ vult φ qui
ledit ſacerdotes.pōt tanq̄ de publico crimine accuſari a quo-
libet.idē ꝑbat tex.quē puto notabilē ī.l.ſi q̄s ī h̊ gen⁹.C.d epiſ.
ꝛ cle.q̄ tex.loquit̄ nedū de ſacerdotib⁹ ſꝫ d alijs miſtris eccl'ie.
Et ex hoc ifert̄ φ ſi de iniuria ſibi facta clericus paciſcat̄ eā re-
mittēdo nō tollit̄ ex hoc actio reipublice quominus eū vindi-
care poſſit. Habet̄ in.c.parochiano.de ſen.ex. Idē ꝑ oīa dicas
de iniuria facta magiſtratui ſeu iudici eadē rōne.facit q̄ habē-
tur in.c.autoritate.de priui.lib.vj.ī.c.dilect⁹.de app. ¶ Extra
5 gl. † q̄ro nūquid ſacerdos pōt alteri ſtipulari.ꝛ ꝑ iſtū tex.vide-
tur φ ſic.cū ſit ꝑſona publica.ꝑ tex.in.d.l.j.ff.de iuſti.iur. Item
ſeru⁹ public⁹ pōt alteri ſtipulari.ff.de adop.l.nō aliter.g̊ idē ꝛ
fortior ratio in ſacerdote. Ita dicit Bal.in.d.l.j.ſed hoc limi-
ta verū in his q̄ ꝑtinēt ad officiū ſuū ꝛ ſic pōt recipe obligatio-
nē ab vſurario de reſtituēdis vſuris.ꝑ quo eſt tex.ī.c.quāq̄.de
vſur.lib.vj.dicit do. Anto.in ꝑemio decretalis illū tex.nō fore
intelligēdū ſpālir̄ in vſuris ſꝫ gñal'r in oīb⁹ ad officiū ſacer-
dotum qd̄ eſt notādū. Et idē dicit collector ibi q̄ tenet poſſe ac-
quirere alteri vt ſuus parochianus nō agat actione iniuriarū
contra illū a quo iniuriā paſſus eſt ſi hanc ꝑmiſſionez in egri-

a ¶ Capite puniat̄. Sic fecit Mānli⁹ torq̄t⁹ q̄ filiū ſuū vltimo ſupplicio puniuit: eo qd̄ ꝯ hoſtē ꝯ preceptum pr̄is pugnauit.lꝫ vicerit hoſtē vt habet̄ ꝑ Titū liuium.ꝛ Saluſtium.

b ¶ Occultandis cōſilijs qd̄ optie ſeruāt veneti.q̄ acerrime puniūt reuelātes ſecreta ꝯſilij.lege etiā hiſtoriā valerij d adoleſcente romano q̄ meruit ſtatuaꝫ eo qd̄ prudenter occl'tauerat ſecreta ſenatus.

c ¶ Baldus. Cuius ſunt omnia verba iſta excerpta ab illo loco ſcilicet d pace cōſtantie verſic.vaſalli.

Rosario Archivo Histórico

tudine faciat ⁊ poſtea cõualeſcat.idē ſeqꝛ ibi Panoꝛ.¶Que
ro vlterius de magiſtratu an poſſit alteri ſtipulari. Et iſta que
ſtio põt per precedētem determinari ⁊ in his que pertinent ad
officium ſuū:in alijs autē nõ.l.j.⁊.ij.ff.rempu.ſal.fo.

1 ☞ Diſiunctiua ponitur pro copulatiua.
Proprium quid dicatur.
2 Dictio i deſt eſt declaratiua precedentis orationis.
3 Nomine romanorum veniunt omnes ſubditi.
4 Infideles ſunt ſub romano imperio.
Romani qui dicantur.
Imperator an ſit princeps totius mundi.
5 Francigene ⁊ hiſpani an obligentur romanis legtibus vide
remiſſiue.
6 Rex francie nõ eſt ſubiectus imperatori idē de rege hiſpanie.
7 Leges imperiales an extēdanꝛ ad eoſq̇ de facto nõ obediunt
imperatori.

Ius quiritum. Declarat q̇d ſit ius q̇ritū ⁊ q̇bꝫ cõſiſtat.hoc
dicit.No.primo ꝙ romani dicunꝛ quirites. ⁊ dicit
glo.ꝙ dicunꝛ quirites a quirino ideſt romulo a quo
tanq̄ a primo fundatore roma nomē accepit.de quo in glo.i.l.
1 fi.ff.de re.diui.¶†No.vlteriꝰ ꝙ diſiunctiua ponitꝛ ꝓ copula-
tiua.Nam ibi vel ponitꝛ inter iſtas materias q̄ tñ oēs reperiun
tur in iure ciuili.ſcꝫ de legiti.here.⁊ de curatoribus ⁊c. de q̄ vi-
de ꝑ glo.⁊ doc.in.c.ij.⁊.c.inter cetera.de reſcrip.qd̄ not. in.l. fi.
C.de codicil.¶No.q̇d dicaꝛ ꝓpriū qꝛ illud qd̄ eſt vniꝰ nec al-
teri cõuenit.Uide tex.j.q.j.reintegrāda.Archidia.xij.q.j. epi.
2 ¶†Not. ꝙ dictio ideſt eſt declaratiua p̄cedētis orõnis.ad h̊
de ver.ſig.c.ij.No.ꝙ ſtatuta vniꝰ populi vel ciuitatis nõ ligāt
ſibi ſubditos.ad hoc.ꝯ.eo.c.ius ciuile.gl.ij.recitat ꝑ ꝯriuꝫ i fi.
3 no.†iſtā glo.ꝙ appellatiõe romanoꝝ cõprehēdunꝛ oēs ſubdi
ti.vide glo.in.c.rodulphus.de reſcri.Et ſic oēs ſubditi ciuita-
tis aſtringunꝛ ſtatutis ciuitatis.facit tex.in.c.fi. de diuortijs.
¶Et facit ad dubiū ꝙ ſi cõcedanꝛ repſalie ꝯ romanos ꝙ in-
cluderenꝛ oēs ſubditi romanoꝝ appellatiõe ꝑſonarū loci vt di
cendo bononiēſes vel romani.ſecus ſi fuit expreſſio ſub noīe lo
ci vt dicēdo bononie cõcedimꝰ tale priuilegiū.qꝛ tūc nõ cõpre-
henderenꝛ niſi cõprehēſi in tali ciuitate,ita videꝛ velle glo.iun
4 cto tex.in.j.cõſtitu.greg.ſuꝑ v̄bo cõmemorantibꝰ.¶†Itē no.
ꝙ infideles ſunt ſub romano imperio.Nunquid ſunt ſubiecte
eoꝝ ciuitates pape.Uide Inn.de voto i.c.ꝙ ſuꝑ his. Et ideo
per p̄dicta infert hec Panor ꝙ cuꝫ in.l.iudei.C.de iude. dicaꝛ
ꝙ iudei vtunꝛ iure romano.⁊ tñ nõ oēs iudei ſunt romani.vide
tur cū glo.dicendū ꝙ ibi vocanꝛ romani oēs q̄ ſubſunt roma-
no imperio ſiue ſint xp̄iani ſiue iudei ſiue gētiles ſiue alij. Im-
perator em̄ eſt princeps totius mundi.vt.vij.q.j.in apibus.Et
quāq̄ in diuerſis ꝓuincijs ſint diuerſi reges.vt in.c. ſcitote.vj.
q.iij.Dicitꝛ certā eſſe ꝓuincia q̄ hꝫ.x.vel.xj.ciuitates ⁊ vnuꝫ re-
gē ⁊ totidē minores ptātes ſub ſe.⁊ metropolitanū vnū alioſq̄ꝫ
ſuffraganeos.x.vel.xj.ep̄os iudices ⁊c.Tñ ſm glo.hic oēs iſti
reges in varijs ꝓuincijs cõſtituti ſunt ſub imꝑatore.l.q̇ leuan-
de.ff.ad.l.rhod.de iac.meliꝰ facit.d.c.in apibus.⁊.c.ꝑ venerabi
lē.q̇ fil.ſint leg.Et ſic largo modo dicimꝰ ꝙ eoꝝ ꝓpriū eſt habe
re filios in poteſtate q̇ recognoſcūt romanū imperium. Unde
cõcludit glo.p̄allegata in fi.ſui ꝙ qui nõ vult eſſe ſub romano
imperio nec hereditatē habere dꝫ nec alia que ſunt de iure hu-
mano.que verba notanꝛ ⁊ habenꝛ in.c.quo iure.viij.diſt.Et dic
vt ibi leg.⁊ not.Qui ḡ nõ recognoſcit romanū imperiū ꝓ vni-
uerſali regimine nõ põt illo iure vti.⁊ ꝑ cõſequēs nec filios ha
bet in ptāte.de quo vide qd̄ legitꝛ ⁊ no.in glo.Inſti.de pa.po.et
in preal.c.quo iure.Et not.bene p̄dicta ⁊ vide latiꝰ Bart.in.l.
hoſtes.ff.de capti.vbi tractat q̇ dicunꝛ romani.ita ꝙ gaudeant
iure romanoꝝ ideſt ciuili.Et q̇d de pricipibꝰ exēptis a roma-
no imperio.qui tñ al's recognoſcūt romanū imperiū ꝓ vniuer-
ſali.Et ſatis videꝛ cõcordare cū p̄dictis.dūmodo recognoſcāt
5 Romanū imperiū ꝓ vniuerſali in regimine.†Quid de Fran
cis ⁊ Hiſpanis an ſubſint legibꝰ impialibꝰ.ponit Archid. xij.
q.ij.cū deuotiſſimā.ſuꝑ gl.¶No.ꝙ nõ obediētes imperio nõ
gaudēt p̄uilegijs legū imperialiū.qd̄ no.qꝛ facit ꝙ rebellis et
inobediēs ciuitati ꝑdit priuilegiū ciuitati ꝯceſſuꝫ.Et facit ad
dubiū an clericꝰ ꝓpter inobedientiā denegatā ſuo ſuꝑiori poſ-
ſit priuari beneficio.ad qd̄ facit tex.de re iudi.cū inter.¶No.
ꝙ oēs reges mūdi ſubſunt imperio Romano.Idē glo.lxiij.di
6 ſtin.adrianꝰ.†An aūt rex Frācie ſit ſubiectꝰ.glo. ſuper verbo
recognoſcat.in.c.ſuper venerabilē.q̇ fil.ſint legi.tenet ꝙ ſic. li-
cet de facto nõ obediat.Et idē tꝫ glo.i.c.ſuꝑ ſpecula. de priui.
de hoc eſt tex.xj.q.j.nolumꝰ. Idē in gl.in.c.venerabilē.de elec.
Oldra.cõſil.lxviij.multum diffuſe ꝙ nec rex Francie[a] nec rex
Hiſpanie ſit ſubiectꝰ imperatori.Et ad iſtas glo.reſponde qd̄

ADDItio.
a ¶Nec rex frā
cie. Qd̄ rex
Frācoꝝ nõ ſit
ſubiectus im-
peratori exp̄ſ-
ſe firmat Spe
cul.in ti. de ap
pel.§. nūc tra-
ctemꝰ circa p̄n
cip.allegando
tex.in.c. per ve
nerabileꝫ qui
fil.ſint legiti.⁊
idem Specu.
in tit. de feud.
§.qm̄ verſ.xv.
Adde do.Ia-
ſonem in.l.j.in
iij.col.ver.nun
quid aūt.C.de
ſum.tri.vbi di
cit ꝙ cõmuni-
ter teneꝛ ꝙ de
iure nõ ſit ſub
ditus impera-
tori tenet bar.
in.l. hoſtes. in
ij.col.ff.de ca-
pti. Bal. in.c.
j.i prin.repro-
bata glo.ibi.ꝯ
pa.iur.fir.⁊ vi
de que poſui i
d.§.nūc tracte
mus.i apoſtil.
ad Specula. a
H.F.

ſint ſuſpecte.qꝛ erant facte a Ioanne qui fuerat Teutonicus
⁊ ſubiectus imperatori.ibi vnde diffuſe ⁊ allegat gl. que tenet
cõtrarium in.c.⁊ ſi neceſſe.de do.inter virū ⁊ vxo. in glo. in fine
7 dic de hoc vt plene no.xvj.q.iij.in prin.gl.ſum.¶†No.tamen
glo.iuncto tex.ex qua habes qd̄ leges imperiales nõ extendū-
tur ad eos qui de facto nõ obediunt imperatori. Et tenet Cy.
in.l.cūctos populos.de ſum.tri.per duas rationes.Primo ne
leges ſint apud eos ludibrio qd̄ eſſe nõ debet:vt in.l.fi.ff.ne q̇d
in loco publi.Secūda ratio eſt qꝛ nõ ſunt digni laqueis leguꝫ:
vt.l.que adulteriū.C.de adul.Sed Bar.nõ placet ibi iſta opi.
Dat rõnem qꝛ ſm hoc ſequereꝛ ꝙ leges imperiales nõ ligarēt
Florentinos ⁊ alios qui nõ obediūt imperatori de facto.Sed
bal.ibi tenet idē qd̄ Cy.lꝫ eū nõ alleget nec alios doc. ¶No.
quid eſt ex defectu poteſtatis qꝛ ipſe dñs eſt totiꝰ orbis : vt in
l.deprecatio.ff.ad.l.rhod.de iac.ſed ex defectu voluntatis qui
defectus colligitꝛ ex prima ratione.Cy.ſm eum.ne leges ſint lu
dibrio apud illos qui nõ obediūt nec eſt ſpes ꝙ obediāt. Ego
dicerē ſic.aut querimus de his qui nõ obediūt de facto. nec eſt
ſpes ꝙ obediāt ⁊ tunc eſt vera opinio Cy.⁊ Bal.per rationes
ſuas.Aut querimus de his qui nõ obediunt de facto ſpes ta-
men eſt qd̄ obediāt.⁊ ad illos bene extendunꝛ leges penales ⁊
odium inducentes ne melioris cõditionis ſit fatuus q̄ ſapiēs
cõtra.c.eum qui.de preben.lib.vj.In his enim ceſſat illa ratio
ne leges fiant ludibrio.qꝛ ſpes eſt de ꝓximo qd̄ non erūt ludi-
brio.Iudicamꝰ enim de habitu ad actū faciliter reducibili qd̄
de ipſo habitu ⁊ actu ſimul.Innocētiꝰ.in.c.de multa. de p̄ben.
Hoſtiē.in.c.qꝛ nõnulli.de cle.nõ reſi.Gemi.in.c.licet canon.de
elec.lib.vj.aut loquimur de legibus priuilegiātibus ⁊ fauoreꝫ
inducentibꝰ ⁊ ad tales nõ extēdunꝛ qꝛ nõ digni laqueis leguꝫ.
Pro quo eſt hic tex.optimꝰ iūcta glo.Et idē tex.tūc inſtitu.de
pa.po.§.j.Ex quo infero ꝙ cū reges Hiſpanie non recogno-
ſcant imperatorē in ſuperiorē vt eſt glo.in.c.adrianꝰ.lxiij.diſti.
⁊.c.et ſi neceſſe.de do.inter vir.⁊ vxo.leges imperiales ad eorū
regna ſe non extendunt:niſi quatenus ex tacita tolerantia vbi
leges eorum non deponunt ſed permittunt quod ſubditi legi-
bus imperialibus vtantur. ¶Diſtin. ij.

1 ☞ Concedere ⁊ transferre quomodo in ſe differunt.
2 Legis diffinitio.
3 Nomine populi veniūt nedū plebei ſꝫ nobiles ⁊ maiores natu.
Nomine plebis veniūt plebei nõ aūt maiores natu.
4 Populus diuiditur in duas partes principales ſcilicet in no
biles ⁊ plebeios.
Statutum loqueus de plebeis non porrigitur ad nobiles nec
econtra.
5 Populus an poſſit condere legem.
6 Papa ſolus poteſt deponere imperatorem etiam ſine conci-
lio generali et quando.

Conſtat autem. Quia in ſuperiori diſtin. magiſter
tractauit de iure quiritū ideſt romanorū.Hic an-
nectit in quot ſpecies hoc ius. diuidaꝛ. ⁊ dicit in
quinq̄ꝫ ſcꝫ in leges ⁊ plebiſcita ⁊c. De q̇bus tra-
ctat ꝑ ſingula vſq̄ꝫ ad.c.quedā.ea.diſtin.¶Sed contra hāc di
ſtinctionē opponitꝛ.Ea que habēt eandē vim nõ videnꝛ forma
liter differre ſed ſolū materialiter.ſed leges ⁊ plebiſcita ⁊ cete
ra oīa habēt eandē vim ergo videꝛ ꝙ nõ differāt niſi materiali
ter.ſed talis diſtinctio nõ conſideraꝛ in arte cū poſſet ꝓcedere
vſq̄ꝫ ad infinitum ergo incõuenienter hec diuiſio humanarū le
gum introducitur.Solutio eſt ꝙ vnumq̇dq̄ꝫ põt ꝑ ſe diuidi ſꝫ
id qd̄ i eiꝰ rõne cõtineꝛ ſicut i ratione aīalis cõtineꝛ aīa que eſt
rationalis vel irrationalis.Et ideo aīal ꝓprie ⁊ per ſe diuidi-
tur in rationale ⁊ irrationale.nõ aūt ſm albū ⁊ nigrū que ſunt
oīno preter rõnem eius.Sunt aūt multa de ratione legis hu-
mane ſm quorū quelibet lex humana diuidi põt ꝓprie ⁊ per ſe
⁊ inter cetera vt lex inſtituaꝛ a gubernāte ſtatū ciuitatis.Et ꝓ-
pter hoc diſtinguunꝛ leges humane ſm diuerſa regimina ciui-
tatum.quorū vnuꝫ ſm phyloſophū.iij.Politꝛ.eſt ſcilicꝫ quādo
ciuitas gubernaꝛ ab vno ⁊ dicitꝛ monarchia ⁊ ſm hoc accipiun
tur cõſtitutiones principū.Aliud vero regimē eſt Ariſtocatia
ideſt principatꝰ optimoꝝ vel optimatuꝫ.Et ſm hoc accipiunꝛ
reſpõſa prudētū ⁊ etiā ſenatuſcõſulta.Aliud regimē eſt obli-
garchia.i.p̄ncipatꝰ paucoꝝ diuitū ⁊ potētū.Et ſꝫ h̊ ſeq̇ꝛ ius p̄-
toriū qd̄ ēt honorariū dr.Alid̄ eſt regimē qd̄ vocaꝛ demochar-
tia.⁊ ſꝫ h̊ ſumitꝛ plebiſcita.Alid̄ v̄o ē tyrānicū qd̄ eſt oīno corru
ptū.Et ſꝫ hoc nõ ſumitꝛ aliqua lex.Eſt ēt aliud regimē ex iſtis
admixtū.qd̄ eſt optimū qd̄ ꝑ optimates vna cū plebe admini-
ſtratur.Et ſꝫ h̊ ſumitꝛ lex quā maiores natu ſimul cū plebibus
ſanxerūt vt Iſid. dicit.predicta ponit ſanctꝰ Tho.ij.ij.q.xcv.
et ponit Archidia.in.c.ius autem.ꝯ.diſtin.j.

Populi

1 ☞ Concedere et transferre,quomodo inter ſe differant.
2 Legis diffinitio.
3 Nomine populi veniūt nedū plebei ſꝫ nobiles ⁊ maiores natu.
Nomine plebis veniunt plebei non autem maiores natu.
4 Populus diuiditur in duas partes principales ſcilicet in no-
biles et plebeios.
Sta.loquens de plebeis nõ porrigitꝛ ad nobiles nec econtra.
5 Populus an poſſit condere legem.
6 Papa ſolus poteſt deponere imperatorem etiam ſine cõcilio
generali et quando.

Lex eſt. Declarat q̇d ſit lex nõ diuiditꝛ. ¶Nota
1 p̄mo ex tex.cū gl.†differētiā eſſe inter cõ
cedere ⁊ trāſferre.qꝛ trāſferre importat totalē trāſla-
tioneꝫ ptātis.ita ꝙ nihil remaneat penes trāſferētē. Cõcedere
importat trāſlationē non in totū.ſed ꝙ eadē ptās remaneat in
ꝑſona ꝯcedētis quā ip̄e tribuit illi cui ipſe ꝯcedit.⁊ idē de v̄bo
cõmodare.no.gl.j.in.c.vnico.de ꝯmo.⁊ eſt tex.in.c.dudū.de pre
bē.li.vj.In ꝯtrariū facit gl.in ver.nullo.in.c.j.de vſur.li.vj.Dic
aut verbū cõcedo ꝓferꝛ in materia ꝑ quā intēditꝛ totalis trāſla
tio ⁊ trāſferꝛ.Ita ꝯcludit gl.in.d.c.j.de vſur.Unde ſi iſtud v̄bū
ꝓferꝛ in ꝯctu vēditiõis.nõ eſt dubiū ꝙ induceret totalē trāſla
tionē.Et ita ꝓcedit gl.in.d.c.j.de cõmoda.Aut ꝓferꝛ in mate-
ria idifferēti q̄ poſſet trāſferri ad ſimplicē cõceſſionē.tūc nõ in
duceretꝛ totalis tranſlatio.no.in.l.cū quid.ff.ſi cer.pe.⁊ ita ꝓce
dit iſta gl.qꝛ in dubio non preſumitꝛ ꝙ quis renunciet iuri ſuo.
Unde cum inſtrumētis cõceditꝛ poteſtas eligēdi vel preſentan
di rectorē.qꝛ ꝑ hoc nõ videꝛ totalis trāſlatio iuris eligēdi.ſꝫ vi
detur penes ipſos eligētes vel patronos remanere eadē pote-
2 ſtas.de quo per doc.de elec.c.in cauſis.¶†No.diffinitionē le
a gis.[a]ſed aliter diffinit tex.in.l.j.ff.de legi.Et adhuc aliter tex.
inſti.de iur.na.§.cõſtat.ſm ſanctū Tho.ij.ij.q.xc.ar.x.ſic diffi-
nitur lex.lex eſt quedā rõnis ordinatio ad bonū cõe ab eo q̇ cu
ram cõitatis hꝫ ꝓmulgata.Sed aduerte qꝛ iſta diffinitio ſan-
cti Tho.⁊ illa que ponitꝛ in.l.j.ff.de legi.diffiniūt legeꝫ ꝓut lex
generaliter ſumitꝛ ꝓ omni lege poſitiua. Sed iſta diffinitio et
alia que ponitꝛ in.d.§.cõſtat.diffiniunt legē ꝓut ſumitꝛ ſp̄aliter
ꝓ qualibet ſpecie iuris quiritū diſtincta a plebiſcito ⁊ ſenatuſ
cõſulto ⁊ inter iſtā ⁊ illā que ponitꝛ in.d.§. cõſtat eſt tātū differē
tia in verbis inquātū illa ponit magis ſpecifice modū ſm quē
ſolet edi lex.ſ.ſenatorio magiſtratu velvti ꝯſule interrogāte et
ex illo colligitꝛ vna practica cõdēdi legē in vniuerſitate vt vnus
ſ.proponat materiā in populo.ſ.ꝑ quē videaꝛ ſibi fieri debere
legē vel ſtatutū.Et petit ab illis de vniuerſitate vtrū velint le-
gē ꝑ talē modū ſuꝑ illo fieri.Et ſi reſpondeāt ꝙ illud erit pro
lege obſeruandū.Et eſt optima practica obſeruanda in ꝯſilijs
gn̄alibꝰ ⁊ ita ſeruaꝛ ⁊ ꝓbat tex.i.c.Oſius.de elec.in.c.j.de pac.
⁊ in.c.ꝯuenientibꝰ.j.q.vij.Alius modus eſt ſtatuendi vt in vni
uerſitate ꝓponaꝛ materia in cõfuſo ⁊ poſtea delibereꝛ ſuꝑ ea et
tandem fiat lex vel ſtatutū.iſtas duas practicas ponit bar.in.l.
3 omnes populi.ff.de iuſti.⁊ iu.in repe.¶†No.vlteriꝰ ꝙ appel
latione populi veniūt nedū plebei ſed nobiles ⁊ maiores natu.
¶Itē no.ꝙ appellatiõe plebis veniūt plebei:nõ aūt maiores
natu.ita ꝙ magis ſe habeat ad cõprehēſionē populꝰ q̄ plebs.
4 totum hoc ꝓbat etiā tex.inſti.de iu.na.§.plebiſcitū.¶†Ex his
no.ꝙ ppl's diuiditꝛ in duas partes principales.ſ.in nobiles et
plebeios.Uñ ſi ſtatutū diſponeret de plebeis nõ ſe extēderet
ad nobiles nec ecõtra ꝑ p̄dicta.facit qd̄ no.Bal.C.de cõmer.⁊
5 merca.l.nobiliores.¶†Gl.intrat iſtā materiā.an vꝫ populus
b poſſit cõdere legē.[b]⁊ recitat duas opi.Prima eſt ꝙ olim popu
lus poterat cõdere legē.ſed hodie nõ qꝛ trāſtulit illā ptāteꝫ in
imperatorē vt inſti.de iu.na.§.ſed qd̄ principi.Alia opin.eſt ꝙ
etiam hodie poſſit ſtatuere.⁊ ꝙ dicit text.in.d.§.ſed qd̄ p̄ncipi.
ꝙ trāſtulit in imperatoreꝫ poteſtatē ſtatuēdi.intelligaꝛ trāſtu-
lit.i.ꝯceſſit.gl.in.l.fi.C.de legi.recitat opi.ꝯtrarias tñ vr̄ ſentire
contrariū huiuſmodi gl.immo ꝙ populus hodie nõ poſſit fa-
cere legē.Idē tenet gl.in.l.nõ ambigitꝛ.ꝯ.eo.ti.ꝓ hoc multū vr̄
facere tex.immo ꝙ hodie populus non poſſit facere legeꝫ.vt in
d.l.fi.vbi.dr̄ ꝙ ſoli principi cõpetit cõdere legē.ad idē.l.j.§.ſtu
dioſum.C.de ve.iu.enu.Alij tamē dicūt qꝛ lꝫ oēs eccl'ie nõ poſ-
ſint tollere auctoritatē pape.qꝛ ipſe nõ hꝫ ab eis.ſed a deo im-
mo ipſi bñ habēt ab eo.xxj.di.q̄uis.Secꝰ tñ in imperatore qꝛ
ipſe a populo accepit auctoritatē.vt in.d.§.ſed qd̄ principi.nā
exercitꝰ facit imꝑatorē.vt.xciij.di.legimus.Et iſtiꝰ ſn̄ie fuit hic
lau.quē multi ſecuti ſunt dicētes.ꝙ populꝰ põt reuocare ptā-
tem quā dedit imꝑatori cū vult.ſicuti iudex q̇ delegat qm̄ ꝓprie
tas apud eū remāſit.ar.l.j.§.q̇ mādatū.ff.de off.eius cui mā.eſt
iuriſdi.Nec ob.predicta.l.fi.C.de legi.qꝛ illud ſolū nõ exclu-
dit populū.ar.xv.q.vij.§.ſolꝰ. Sed tale eſt ac ſi diceret ſoli pri
cipi.i.nulli alij ſoli.Guil.⁊ ſic trāſit Archi.⁊ in.d.l.nõ ambigitꝛ.
dicitꝛ ꝙ differētia eſt inter legē et ſenatuſcõſultū.Nā legē nul-
lus potuerat facere niſi princeps.Sꝫ ſenatuſcõſultū potuerūt
facere ſenatores.vt in.d.l.nõ ambigitꝛ. Et cū hac opinione trā
ſit Bart.ſimpliciter eā recitādo.Bal.tñ videꝛ affirmare ibi ꝙ
ſimpliciter ppl's oēm ptātem trāſtulit in principē al's quare di
ceretur princeps ac dñs ſi populꝰ totaliter in eū nõ trāſtuliſſet
ptātem magis diceretꝛ cõmiſſarius.Idē ſequitꝛ in.l.fin.C.de le-
gi.do.Anto.in.c.trāſlato.de ꝯſti.Gemi.hic.Et hāc partē puto
veram.Et ſic dicēdū erit ꝙ leges ⁊ ſtatuta facta per ppl'm ha-
bent locū ꝓpter permiſſionē quā habēt populi ab imperatore.
per.l.oēs populi.ff.de iuſti.et iur.¶Sed qꝛ in ſuperioribꝰ in-
cidenter tāgitꝛ.an populꝰ poſſit reuocare poteſtatē imꝑatori da
tam.Pro deciſione huiꝰ induco Bar.in.d.l.non ambigitꝛ. vbi
arguitꝛ prīo ꝙ ſic.ꝑ.l.j.§.fi.ff.de off.eiꝰ cui mā.eſt iuriſd.⁊ Bar.
in.l.ſed ⁊ reprobari in fi.prin.ff.de excu.tu. In ꝯtrariū vr̄ in.l.
qd̄ ſemel.ff.de decre.ab or.fa.Guil.de cu.tenet primā partē per
iura ſuperiꝰ dicta maxime cū primus imꝑator cui fuit data illa
ptās nõ potuerit q̄rere ſucceſſori.Nā creatio imꝑatoris nõ eſt
ex ſucceſſione ſed ex electione.Nam iſte nõ eſt de caſibꝰ in qui-
bus queritꝛ per alium ius.vt no.inſti.de inuti.ſti.§.alteri.Sed
iſtud aſſumptū nõ ꝓcedit.nā immo imperator augēdo iura im
perij.q̄rit dignitati.et ſic ſucceſſori vt ſcribitꝛ ſuꝑ intitulatione
C.inſtitu.⁊ ffoꝝ.dum dr̄ ibi imꝑator Auguſtus.⁊c.facit qd̄ di-
citur de tutore.vt.l.q̇cquid.C.arbi.tu.⁊ de p̄latis.in.c.quicūq̄ꝫ.
6 xij.q.iiij.†Subijcit poſtea idē Guil.plꝰ ꝙ poſſit imꝑatorē de-
gradare.vt eſt gl.in.c.j.ſi de inueſti.inter do.⁊ vaſa.quā etiā al-
legat Cy.ſic recitādo trāſit Bar.Sed Bal.in.l.nõ ambigitꝛ ⁊
no.in.d.l.fi.tenet ꝯtrariū dicens ꝙ populus nõ põt cõfirmare
imperatorem.ſed hoc ſpectat ad papā.vt.c.fi.de elec.⁊ cle. ro-
mani.⁊ in.d.c.ego ludo.lxiij.diſ.Idē etiā tenet in.d.l.fi.C.de le
gi.In pace ꝯſtātie in v̄bo cõceſſerimꝰ dicēs iſtud ad papā ſpe-
ctare.vt in cle.paſtoralis.de re iudi.⁊.c.aliꝰ.xv.q.vj.⁊ in.ca.ap'li a
ce.de re iudi.lib.vj.Nec ꝓ quolibet leui crimine põt imperato
rem deponere.ſed ꝓ maximis criminibus que ſtatū chriſtiani-
tatis turbarēt ſm eū.⁊ probāt iura p̄dicta ꝙ ſolus papa poſſit
deponere imꝑatorē etiā ſine ꝯcilio gn̄ali.tenet Inn.in.d.c.apo
ſtolice.vbi pulchre ⁊ late qd̄ ꝓſequitꝛ ſubdens illud de magnis
et arduis cauſis non ſolū in depoſitione imꝑatoris.ſed etiā in
deponēdo regē.Et iſtā cõcluſionē ego ſequor ꝑ iura ꝓ hac par
te inducta ⁊ ꝑ ea q̄ dixi plenius in.c.cū adverū.xcvj.diſ.Itē nul
libi in iure reperitꝛ ꝙ populus poſſit imperatorē deſtituere.⁊ ſi
contra diceremꝰ intimidareꝛ imꝑator in adminiſtratione iuſti
tie.Humani em̄ moris eſt illū vereri cuiꝰ iudicio ⁊ volūtate nūc
erigitur quis nūc deprimitꝛ. vt in cauſis.xvj.q.ij. Et iſtud mi-
nus haberet dubitationis vbi regna deferunꝛ ꝑ ſucceſſionē ſi-
cut eſt in hiſpania.qꝛ tūc magis eſt radicatū ⁊ ꝓpriū in princi-
pe et abdicatū a manibus ſubditorum.

1 ☞ Populi vna pars an poſſit legem condere.

Plebiſcita. Declarat q̇d ſit plebiſcitum. h.d.
plebiſcita quaſi plebs ſcita. i.ſta-
1 tutum ſciat.i.ſtatuat.No.†tex.ꝙ vna pars populi nõ
põt facere legē.Nā plebs ſine maioribꝰ nõ põt legi vigorē da-
re quouſq̄ꝫ acceſſit cõſenſus maiorū.Sed hoc intellige vbi ma
iores nõ eſſent vocati vna cū populo hm̄oi actū al's valeret id
qd̄ populus ageret nõ obſtāte ꝙ primates nõ cõſentirēt.vt vo
luit gl.in.l.j.C.de ſpecta.lib.xj.vbi etiā ſequitꝛ Bar.in quo me
non extēdā.Scd̄o no.ex tex.ꝙ actꝰ non attribuitꝛ ei q̇ inſtat vt
actus expediaꝛ.Nā plebiſcita populo attribuunꝛ vt apparet.
et ptꝫ ex noīe ꝓpterea ꝙ plebs inſtetit:vt hoc fieret ⁊ hoc ſm vl
timam etymologiā datā in tex.Ad hoc nomē plebiſcitū cõcor. b
tex.in.c.ſicut dignū.de homi.ex quo latiſſime ꝑ gl.et doc.in.c.j.
de offi.deleg.⁊ Bar.in.l.nõ ſolū.§.ſi mandato.ff.de iniur. et in
l.is qui opē.ff.de fur.et in alijs locis.per Saly.in.l.non eo mi-
nus.C.de accu.

1 ☞ Quis ordo ſeruetꝛ quādo ſenatores aut decuriones vel
populus ſeu conſiliarij volunt facere ſtatutum.
2 Concilium generale populi ſiue decuriones ſuccedunt loco ſe
natorum et quā poteſtatē habeant.

Senatuſconſultum. Declarat quid ſit ſenatuſcõſul
tum.h.d.Ad euidētiā dicēdorū ꝯſidera ꝙ cū populus
romanus ita auctus fuiſſet ꝙ in vnū cõuenire nõ potuiſſet cau
ſa legis faciēde.viſum eſt ſenatū vice populi cõſuli:vt inſtit.de
iure na.§.ſenatus.vbi dicitꝛ ꝙ ſenatuſcõſultū eſt qd̄ iubet ſena
tus atq̄ꝫ cõſtituit.Et ſic totꝰ populꝰ interrogabaꝛ qñ cõſul le-
gem ferebat ad ppl'm et eiꝰ cõſenſu lex ferebaꝛ.Ita vice popu
li ſenatores interrogabanꝛ qñ conſul legē ferebat. Et ita eorū
conſenſu ſenatuſcõſultū vocatū eſt.Et ſenatores erāt centū nu
mero.C.de pet.here.l.fi.¶No.ex tex.ꝙ ſenatores pñt legē cõ
dere ſine populo.facit ad idē tex.in.l.nõ ambigitꝛ.ff.de legi.⁊ in
§.ſenatus.inſti.de iure na.¶No.ex dictis in euidētiali et tex.

a ¶Legis de le
gibus ait cice-
ro li.ij.de legi-
bus.Cõſtat ꝓ
fecto ad ſalutē
ciuiū ciuitatū-
q̄ꝫ. incolumita
tē vitāq̄ꝫ homi
nū et quietā et
beatā inuētas
eſſe leges.

b ¶An populꝰ
poſſit ꝯdere le
gē. iſta eſt vul-
gariſq̄ſtio per
multos docto
res tractata .
vt ſuis locis ap
paret nec diffi
ciles ſunt ad i
ueſtigandum.

Archivo Histórico Rosario

ꝙ vtile eſt quãdo ciuitas ſiue populus eſt auctus deputare ali
quos qui actus vniuerſitatis agãt ꝛ eam regant ꝛ autoꝛitatez
ſtatuendi habeãt et hoc ob difficultatẽ in vnũ cõueniẽdi.ꝛpꝛo-
pter hoc in magnis ciuitatibus deputaꝫ cõciliũ qõ eandẽ au-
toꝛitatẽ habet quã totus populus.vt voluit glo.no.in.l.ſed ex
dolo.§.j.ff.de dolo.ꝛ in rubꝛi.C.que ſit lõg.cõſue.¶ No.vlte-
rius ꝙ p leges cõſulitur vtilitati populi.pꝛimũ eñ qõ neceſſa-
rium eſt ad bonũ inſtitutionis reipublice ſcʒ ꝙ habeant leges
iuſtas quaꝝ iuſtitia pꝛincipaliter in hoc attendiꝫ:vt.ſ.ad finez
1 reipublice intẽdant[a].pvt phus dicit.ij.poli.¶† Quero p de-
claratione tex.ꝛ materie quis oꝛdo ſit ſeruãdus. qñ ſenatoꝛes
aut decuriones vel populus ſeu cõſiliarij volũt facere ſtatutũ.
dic ꝙ debẽt cõgregari moꝛe ſolito coꝛnu tube vel campana. vt
dicit Bar.in.l.ij.C.de decur.lib.x.ꝛ in loco publico ꝛ cõſuetoꝛ
ibi facta ppoſitione a pſide cõſiliarij coadunati in maioꝛi par-
te debẽt ſimul pſtare voces ꝛ nõ ſufficeret ſi qlibet eoꝝ ſepatim
ꝛ ſeparatis hoꝛis ꝛ locis pꝛeſtaret cõſenſuʒ ꝛ qõ cõmune eſt vt
vniuerſis debet ſimul cõpꝛobari. Pꝛo quo allego bonã glo. in
c.j.de reb.ecc.nõ alie.lib.vj.ꝛ in.c.oẽs.de conſti.ꝛ.c.in geneſi. ꝛ
ibi Inno.de elec.Et qõ maioꝛ pars dictoꝝ pꝛeſentiuʒ dictaue-
rit habeꝫ pꝛo lege vel ſtatuto dũmodo oẽs cõſiliarij vocenꝫ. et
in cõgregatione ad minus due partes cõueniãt:vt.l. nulli. ꝛ.l.
plane.ff.qõ cuiuſqʒ vniuer. no. Sed in vltimo ego dicerem nõ
eſſe neceſſe duas partes interuenire.dum tamẽ oẽs extitiſſent
legitime vocati.vt ab habẽte poteſtatẽ.vt in.c.nobis olim.ꝛibi
docto.de elec. Nam eo caſu qui nõ veniũt videnꝫ ſe alienos fe-
ciſſe ab vniuerſitate.Et ius eoꝛum reſidet inter pſentes ꝛ inter
exiſtẽtes:vt eſt tex.in.c.bone.ij.de poſtu.pla.qui etiã in rebus
arduis loquiꝫ.Ita tenet ibi Pa.ꝛ in.c.oẽs.de conſti.¶ Ulte
2 rius† quero cũ hodie cõciliũ generale populi ſiue decuriones
ſuccedãt loco ſenatoꝝ:vt no.glo.in.d.rubꝛi.C.que ſit long.con
ſuetu.an ſicut olim ſenatoꝛes poterãt reſtituere fame ꝛ alia q̃
erãt ſoli pꝛincipi reſeruata facere.ita pdicti hodie poſſint ea-
dem facere ꝛ Bar.in.l.infamẽ.ff.de publi.iudi.tenet ꝙ ſic dum-
modo ciuitas nõ recognoſcat ſuperioꝛẽ qꝛ eſt loco pncipis.iu-
xta no.in.l.hoſtes.ff.de capti.Et idẽ tenet in.l.j.§.de qua re. ff.
de poſtu.Ubi reſtringit hoc ꝙ poſſint tollere infamiaʒ quo ad
ſe ꝛ inter ſe.Addit etiã in.d.§.de qua re.ꝙ ſi eſſet populus re-
cognoſcẽs ſuperioꝛẽ poſſent pdicti aut etiã populus tollere in
famiã irrogatã in vim alicui? ſtatuti eiuſdem populi. al's ṽo ſi
eſſet infamia de iure cõmuni inflicta ſec? foꝛet dicendũ: vt ha-
betur in.c.cuʒ te.de re iudi.¶ Quero nũquid in ſenatoꝛe q̃ eſt
hodie in vꝛbe.de quo in.c.fundamẽta.de elec.lib.vj. reſideat ħ
autoꝛitas que oliʒ apud oẽs ſenatoꝛes reſidebat.tam in ſtatuẽ
do vt hic q̃ in alijs.Et videꝫ ꝙ ſic.qꝛ iura collegij in vnũ reſi-
dẽt:vt in.l.j.§.ſicut.ff.qõ cuiuſqʒ vni.no.ꝛ p gl.in.c.ij.de poſtu.
pꝛela.In contrariũ nã paria ſunt aliqd eſſe deſtructũ de iure.ꝛ
per rerũ naturã.qꝛ nõ eſt ſpes recuperatõis numeri.ſed in diſ-
ſuetudinem abijt. ff.de legi.l.de qbus.in fi.Ideo eius reſtitu-
tio ꝛ reparatio reputaꝫ impoſſibilis.vt.ff.de verb. ob.l. conti-
nuus.§.cũ qs.de leg.j.l.apud iul.in fi.ꝛ ideo ſi eſt deſtructũ col
legium iura collegij ſunt facta caduca.ff.de lega.iij.l.cuʒ pater
§.tuſculan?.de no.ope.nun.c.ij.per Inn.Et hoc tenet Iaco.de
ra.ꝛ ei? ratio:qꝛ tale nõ eſt collegiũ actu ideſt exercitio.nec ha-
bitu.ideſt virtute ꝛ eſſentia tacita ſicut eccleſia q̃ deſijt eſſe col-
legiata p diſſuetudinẽ nõ eſt collegiata nec actu nec habitu qꝛ
foꝛma eſt omnino mutata:ꝛ noua cõſuetudo nõ antiqua inſpi-
citur:vt in.l.mella.§.j.ff.de ali.ꝛciba.lega.Ita determinat bal.
in.l.nõ ambigit.ff.de legi.Et hoc applicari põt ad ea que no.i
gl.i.c.ſtatutũ.de elec.lib.vj.ꝛ i.c.ſi canon.eo.tit.ꝛ lib.ꝗ poſſet
vno modo tolli ꝫrietas illarũ glo.vt ibi diſtinguit modo predi
cto.an ſit ſpes veriſimilis.de cõparatione collegij vel non.

1 Imperator non dicitur ante coronationem ſed rex.
2 Princeps ſolus qñ poſſit ſtatuere ꝛ diſponere.

Conſtitutio.

Declarat qõ ſit cõſtitutio vel edictum.h.d.Not.pmo qõ rex
tãtũ vel impator etiã alijs acceſſitis põt cõdere vel le
gem ſtatuere.concoꝛ.tex.§.ſed qõ pncipi.inſtitu.de iur.natu.ꝛ
1 tex.cum glo.in.l.fi.C.de legi.¶† No.vlterius ꝙ rex ꝛ impera
toꝛ differũt.clari? pbaꝫ in cle.romani.de iureiur.vbi apparet
ꝙ electus in imperatoꝛẽ ante coꝛonationẽ appellatur rex:poſt
coꝛonationẽ appellaꝫ impatoꝛ:ſic in plus ſe habet nomẽ im-
peratoꝛis ꝙ regis.opponitur ꝫ tex.ꝛ ea que in pꝛimo notabili
dicta ſunt.d.l.humanũ.C.de legi.Ubi pbaꝫ ꝙ ſiue pꝛinceps
ſtatuat in cã priuata ſiue publica debet pferri coꝛã pꝛoceribus
ꝛ ſenatoꝛibus.vt cũ eos cõſenſerint detur ſcribenda notario.
Et dum fuerit ſcripta iterato reciteꝫ: vt ſi cõſentiant oẽs qõ il
la ſit ferũda pꝛo lege tunc pꝛinceps cõfirmet ꝛ habeat nomen
legis.Et hanc foꝛmã dicit impatoꝛ velle ſeruari.qꝛ certi fu-
mus ꝙ illud qõ de cõſilio pcerũ ſit ad beatitudinẽ imperij et

a ¶ Intendant Naʒ lex eſt recti pꝛeceptio: pꝛauiqʒ depulſio:vt ait Cicero.lib.ij.de legi.que ſũt maxime neceſſaria in republi.

ad gloꝛiã redũdabit.Solutio concedo ꝙ illa foꝛma habeat lo
cum ex quadã honeſtate ꝛ humanitate.vt patet per illa verba
humanũ ꝛc.nõ tñ de neceſſitate hoc eſt vt patet in hoc tex.ꝛ con
2 coꝛ.† Unum tamẽ tene menti ꝙ lʒ in his que ſpectãt ad officiũ
ſuum poſſit pꝛinceps ſol? ſtatuere ꝛ diſponere vt dictuʒ eſt. vbi
tamẽ intereſſe populi verteretꝫ.ꝛ de reb? eoꝛũ aliqd eſſet diſpo-
nendũ in eoꝝ pꝛeiudiciũ debet eoꝝ requiri cõſenſus.iuxta do-
ctrinã Inno.in.c.quanto.de iureiur.Ioã.an.in.c.j.de loca.

1 Iuriſperiti nõ debẽt eſſe pꝛompti in dicendo deciſiones
iuris alijs.
2 Opinioni doc.in dubio ſtandum eſt.
3 Papa poteſt creare doctoꝛes in iure ciuili per ſe vel per aliuʒ.
et numero.4.
4 Dubia ardua iuris ciuilis ad papam ſunt referenda.

Reſponſa pꝛudentum.

Declarat que ſunt reſpõſa pꝛudentum.h.d. No.ex tex.qõ reſponſio
nes iuriſpꝛudentũ faciunt ius.Hoc tamen intellige verum eo
caſu quo illi a pꝛincipe habẽt autoꝛitatẽ legis condẽde. vl' al's
pꝛinceps eoꝝ reſpõſa pꝛo legib? appꝛobaret vt patet in legib?
digeſtoꝝ.que a iuriſcõſultis fuerunt edite.ꝛ poſtea ab impato-
re fuerũt appꝛobate.vt late tradiꝫ i.l.ij.C.d vet.iur.enu.hoc p-
bat tex.in.§.reſponſa.inſti.de iur.nat.al's eñ opinio magiſtro-
rum nõ facit ius.vt dicit glo.in.l.ij.C.de legi.ꝛ in.c.j.de poſtul.
pꝛela.lʒ in dubio pꝛeſumaꝫ pꝛo cõmuni opinio.docto. vbi tex.
expꝛeſſus ꝛ eiudẽs ratio ea nõ cõfundit.no.Io.an.in.c.j. de cõ
1 ſti.ꝛ docto.in.c.finẽ.de do.ꝛcõtu.¶† No.ij.ar.ex tex.qõ iuriſ-
periti nõ debẽt eſſe pꝛõpti in dicẽdo deciſiones iuris alijs: ſed
tũc eas pferre debent cũ ab alijs fuerint conſulti ſiue interro-
gati qõ apparet iura eñ ab eis edita dicunꝫ reſpõſa pꝛudẽtuʒ.
ipſi ppterea iuriſcõſulti dicunꝫ.¶ Not.vlterius ꝙ legiſlatoꝛ
debet eſſe pꝛudẽs.Unde ꝛ pꝛincipalis pars pꝛudẽtie ꝛ que pꝛe
ſidens ꝛ magiſtra vocaꝫ in legib? ꝯdẽdis cõſiſtit. vt phs dicit.
ij.ethi.Itẽ tex.iſte pbat ꝙ debẽt eẽ arbitri eqtatis qlitatis etiã
legiſlatoꝛes.tex.pulchꝛe in.j.cõſtitu.C.enarrat.C.de iuſti.C.cõ
fir.§.j.vbi diciꝫ ꝙ debet pollere tam ſciẽtia legũ q̃ etiaʒ expe-
rientia reꝝ. ſtudioqʒ reipublice indefeſſo ac laudabili pposito
¶ No.tex.ibi arbitri equitatis.intelligiꝫ de equitate iure re-
gulata.¶ No.finaliter modũ legẽ condẽdi.pꝛimo enim debet
cõponi poſtea publicari.de quo tñ latius dicemus.j.iiij.diſtin.
leges.¶ Quero iuxta ea que dixi ſupꝛa tex. de interpꝛetatio-
ne iuriſperitoꝛum ꝙ nõ inducat ius nec ſit neceſſario ſequẽda.
Quid ergo operanꝫ illa verba collata i doctoꝛatu.do tibi licẽ
tiam legẽdi ꝛ interpꝛetãdi que verba ſunt ſumpta ex.l.j.C.de p
feſ.ꝛ medi.lib.x.veritas eſt ſm Io.de pla.in.d.§.reſpõſa pꝛudẽ
tum.qõ illa verba operanꝫ qõ poſſint pdicta publice facere.qõ
al's eis nõ licet.vt in dicta.l.j.ꝛ in.l.j.C.de ſta.libe.lib.xij. Et p
2 deſt etiã† ad id qõ dixi ſuper tex.qõ in dubio eſt notãdum opi
nio.docto.ppter autoꝛitatẽ quã habẽt interptãdi iura de quo
3 dixi ſuperi?.¶† Quero vlteri? cũ ad imperatoꝛẽ ſpectet crea
re doctoꝛes in iure ciuili.Utrũ papa poſſit creare doctoꝛes in
iure ciuili.Dic ꝙ ſic.vt in dicto.§.reſpõſa.ibi dñ diciꝫ ceſſare.
ꝛc. in.l.ij.§.diuus pius.ff.de oꝛigi.iur.qõ etiã foꝛtificaꝫ.nã cũ
ad impatoꝛeʒ tantũ ſpectet leges interpꝛetari:qꝛ eius eſt inter
pꝛetari cuius eſt condere.vt in.l.cũ de nouo.C.de leg.cũ ſimili-
bus.quã autoꝛitatẽ vt pdixim? doctoꝛes ſuſcipiũt quãdo creã-
tur doctoꝛes iuris ciuilis etiã autoꝛitate apoſtolica.ꝛ maxime
qꝛ licet de hac ciuili ſciẽtia viri eccleſiaſtici ſe nõ debeãt intro-
mittere.vt in.c.ſuper.et in.c.magno.ne cle.vel mo.ꝛ in.l.repeti-
ta.C.de epi.ꝛ cle.ꝛ.C.de teſta.l.conſulta.tamẽ cũ papa in ſpiri-
tualibus ꝛ in tẽpoꝛalibus habeat vniuerſale dñium. vt dicam
in.c.cũ ad verũ.xcvj.diſtin.ꝛ põt autoꝛitatẽ cõmittere etiã in tẽ
poꝛalibus illa adminiſtrãdi.c.venerabilẽ. de cle.cle.j. de iure-
iuran.nõ mirũ.ſi etiã doctoꝛare põt in iure ciuili.facit in ſimili.
c.fi.ne cle.vel mona.lib.vj.c.pꝛelatis.de homi.lib.vj.ꝛ pbaꝫ in
c.ij.de pꝛiui.lib.vj.ibi puidimus qõ ibidẽ decetero rogeꝫ ꝛ vi-
geat ſtudiũ iuris diuini ꝛ humani. pꝛobaꝫ in ſimili in.c.per ve-
nerabilem.vbi multa dixi conferẽtia ad ppoſitum qui filij ſint
legiti.Ioã.fab.in dicto.§.reſpõſa.dicit qõ clemẽ.j.ꝛ.ij. de ma-
giſtr. debuiſſet hoc declarare ꝛ ſicut Angel.de are.ibi dicit.qõ
collegiũ doctoꝛũ põt creare doctoꝛes ex pꝛiuilegio cõceſſo ab
imperatoꝛe.idẽ ergo ex pꝛiuilegio pape doctoꝛes creare pote-
rit tam iure ciuili q̃ canonico.induciꝫ Bar.in.l.j.ff. de nundi.
vbi dicit qõ ciuitas Aretij pdidit pꝛiuilegiũ doctoꝛãdi:qꝛ ſte-
tit per decẽ annos qbus nõ fuit aliquis doctoꝛat?. Et ſic vult
qõ autoꝛitate ꝛ cõceſſiõe pꝛincipis poſſit collegiũ doctoꝝ crea
re doctoꝛes:al's nõ. Et tũc ipſe pꝛinceps videꝫ creare cuius au
toꝛitate ſit.vt in.l.ij.C.de veteri iur.enucle. Attamẽ dicerẽ ꝙ ſi
eſt ciuitas vbi papa habet vtrunqʒ gladiũ vt Bononia ꝛ Pe
ruſiũ.tunc nemini dubiũ qõ in eis ꝛin huiuſmodi ſua autoꝛita-
te creanꝫ

te creanꝫ doctoꝛes in iure ciuili.cum ius ciuile in eis exerceaꝫ.
vt in.c.ſi duobus.§.fi.de appel.ꝛ in cle. paſtoꝛalis. de re iudi.
Et no.in.c.qõ clericis.de fo.cõpe.pbaꝫ in.c.ij.de pꝛiuileg.lib.
vj.Si vero papa nõ habet tpalem iuriſditionẽ tũc eſt ſatis dif
ficile hoc terminare.Sed ego putarẽ qõ papa hoc poſſet. fun-
4 damentuʒ hui? eſt.† qꝛ dubia ardua iuris ciuilis ad papã ſunt
referẽda.Et vbi difficultas in qõnibus eſt in iure ciuili per ca
nones determinanꝫ.ꝛ pbat tex.apertus.in.c.per venerabileʒ.
§.rationib?.qui filij ſint legi.ꝛ in.c.clerici.de iudi.ꝛ in.c. Ray-
nutius.ꝛ in.c. Rainaldus.de teſta.vbi determinaꝫ p papã illa
ambigua queſtio de iure ciuili de duab? quartis detrahẽdis a
filio grauato reſtituere hereditatẽ p fideicõmiſſuʒ.vt in.l. q̃ꝙ
C.ad.l.fal.ꝛ.l.filiũ.C.famil.herciſ.Et hãc autoꝛitatẽ habet pa
pa.ex eo qõ apud eũ eſt ſupꝛema poteſtas gladij ſaltẽ in habi-
tu vt in extrauagan.vnã ſanctã.que inter alia reduciꝫ ad actuʒ
hoc caſu.de qua tñ materia latius vide gloſ.ꝛ docto.in.c.cãm.
ij.qui fil.ſint legi.ꝛ in.c.nouit.de iudi.diceꝫ.j.x.diſtinc.quoniã.
Ex quo ſequiꝫ qõ nõ eſt alienũ ab eo ꝙ doctoꝛes in iure ciuili
creat ꝛ vbi ratio iuris ceſſaret ſufficeret ei immemoꝛabilis pꝛe-
ſcriptio qua hoc exercuit per eos qui ſua autoꝛitate cõtulerũt.
cuius aũt autoꝛitate ſtudia[a] generalia. vbi iſti gradus cõferũ-
tur erigi poſſunt.vide glo.ſingularẽ.in cle.dudũ.de ſepul. in.§.
ſtudij.ꝛ per Iaco.de are.ꝛ per Bar. plene in pꝛoemio.ffoꝝ. §.
hec aũt tria.Et pbaꝫ optime in.c.ij.de pꝛiuileg.dato eñ pꝛiui-
legio per papã tenẽdi ſtudiũ generale etiã in iure ciuili cũ om-
nibus pꝛiuilegijs ſtudioꝛũ pꝛout ibi dat papa videꝫ in neceſſa
riam cõſequentiã venire poteſtas creãdi doctoꝛes in iure ciui-
li.Et ſic bene ibi pbaꝫ ꝙ papa põt creare doctoꝛes in iure ciui
li per ſe vel per aliũ.ꝛ licet iſte tex.loquaꝫ in terris vbi eſt curia
romana põt intelligi etiam in terris imperij.pone ꝙ curia eſſet
in terris imperij pcederet ille tex.ꝛ dato ꝙ ſolũ de terris eccle-
ſie loquereꝫ idẽ tñ erit in terris imperij cũ papa habeat vt dictũ
eſt etiã in eis iuriſditionẽ.vt.c.nouit.vbi ſoleo ponere. de iudi.
ꝛ poſui in.c.per venerabilẽ.extra qui filij ſint legitimi.

1 De poteſtate ſubſtituti in officio.
2 Falcidia ipſo iure reſecat legata.
3 Pꝛemia que fuerint data a lege pꝛo ſuſceptis liberis.
4 Nomine falcidie quid veniat.
Quarte due an detrahamur.

Quedam.

1 Not.† ex tex. ibi ſufferri ꝙ eandeʒ poteſtatẽ habet ſubſtitutus in offi-
cio.ſicut qui a pꝛincipio anni fuit electus ꝛ inde eſt qõ
eaſdem qualitates debẽt habere vt pbat tex. in.l.parabolani.
C.de epiſ.ꝛcle.per quẽ tex.dicit ibi Bal.ꝙ q̃ a pꝛincipio officij
ex defectu alicuius qualitatis nõ põt eſſe officialis.nõ poterit
eſſe in eius defectũ ſubſtitutus eiuſdẽ.qõ limita niſi ppter de-
fectum.tex.in.l.vt gradatim.de mu.ꝛ ho.ꝛ in.c. abbate. de ver.
2 ſig.¶† No.ꝙ habẽti filios danꝫ a lege pꝛemia.vt in gl.no.qõ
lex falcidia reſiſtit legãdi facultati.Ex quo inferꝫ ꝙ id qõ põt
detrahi per legẽ falcidiã cenſeꝫ in hereditate pmanſiſſe.ꝛ p cõ-
ſequens ſemp põt heres rei vendicationẽ intentare.vt pꝛobat
tex.in.l.linea margaritarũ.ff.ad.l.falci.vbi eſt tex.apertus qui
dicit ꝙ falcidia ipſo iure reſecat legata.qõ multũ facit pꝛo opi.
Bal.quã ponit Bar.in.l.cũ quis.C.de iur.ꝛ fac.ignoꝛã.in il-
la qõne.an qõ detrahi põt per legẽ falcidiã ſit naturaliter de-
3 bitum.¶† Gloſ.j.declarat que fuerũt pꝛemia data a lege pꝛo
ſuſceptis liberis.ꝛ dicit ſi quis habet Rome tres filios.in ita-
lia quattuoꝛ in puincia quinqʒ nõ poterit ad onus tutele voca
ri.vt inſti.de excuſa.tuto.in pꝛincip.ꝛ.C.de his qui nu. libe.l.j.
¶ Secũdo dicit gl.ꝙ pdeſt ad hoc qõ licet minoꝛ. xxv. annis
adminiſtrationẽ in republica nõ poſſit habere: vt in.l.ad rempu
blicam.ff.de mu.ꝛhono.fallit tamẽ hoc in minoꝛe qui filios ha
bet.vt in.l.ij.ff.de mino. Nam ſinguli liberi ſupplent pꝛo ſingu
lis annis.vt ibi tex.dicit.¶ Extra glo.etiã adde qõ numerus
duodeciʒ liberoꝝ excuſat ab oneribus patrimonialibus. vt in
l.ſi qs decurio.C.de decu.lib.x. Numerus ṽo quinqʒ excuſat a
pſonalibus.vt in.l.fi.de his qui nu.libe.lib.x.Itẽ inter ceteros
decuriones qui plures liberos habẽt honoꝛe ceteros pcellẽt.
vt in.l.ſpurij.§.fi.ff.de decu.ꝛ in.l.in albo.C.de decur.lib.x.vbi
dicit Bar.ꝙ caſus ille nouus eſt ꝛ fiet ſm eum iſta pꝛelatio in
oꝛdine ſedendi ꝛ arẽgãdi.ꝛ facit.C.de cõſti.l.j.ꝛ de albo ſcri.l.
j.Ex qbus poſſet inferri qõ inter doctoꝛes illi qui habẽt filios
4 pꝛeferri debẽt in pꝛedictis a paritate ratiõis.¶† Gloſ.fi.no.
glo.que declarat ꝙ triplex eſt falcidia.ꝛ ſic not.qõ appellatio-
ne falcidie late ſumpto vocabulo compꝛehendiꝫ etiã legitima
debita iure nature.Itẽ compꝛehendiꝫ etiã trebellianica. facit
etiã qõ not.Bar.in.l.marcellus.in.§.qõ autẽ.ff.ad trebel.Lu-
do.in auꝫ.ſimiliter.C.ad.l.falci.Inter cetera aũt tene eam men
ti in eo qõ dicit qõ hodie ceſſat opi.dñoꝝ legiſtꝝ in illa que-
ſtione de duab? quartis detrahẽdis cum filius grauaꝫ per fi-
deicõmiſſuʒ reſtituere hereditatẽ ꝛ tenet indubitate duas quar
tas detrahendas.De qua materia vide per legiſtas in.l. q̃ꝙ.
C.ad.l.falci.ꝛ in.l.filiũ.C.famil.herciſcũ.ꝛ per glo. ꝛ canones.
in caplo Raynutius.extra de teſtamen.

1 Lex vna poteſt de pluribus rebus diſponere.
Paragraphus qñ poni debeat ꝛ vñ dicaꝫ paragraphus.

Satira.

1 Nota† pꝛimo qõ vna lex põt de plurib? rebus diſponere.Et conſidera ꝙ illo ca
ſu ppꝛie cadunt paragraphi inter diuerſos caſus ibi
deciſos. Nam inter huiuſmodi diuerſa ſituatur.§.quotiẽs eñ
de eodẽ diſponiꝫ ſit diſtinctio per verſiculũ nõ autẽ per para-
graphum.vt eſt glo.nota.in.c.vnico.de poſtu.pꝛelato.libꝛo. vj.
Et hoc pꝛobatur ex etymologia vocabuli quam appꝛobãt do
cto.in.c.j.ð.diſtin.j. Nam paragraphus dicitur a paros quod
interpꝛetatur diuiſio.ꝛ graphos quod eſt ſcriptura. Ideo pa-
ragraphus dictus quod diuiſionem ſcripture notet. Diuiſio
autem ſcripture pꝛopꝛie inter diuerſa ponitur.

1 Inuadentes res naufragij an ſint excõicati ipſo iure.
2 Reges hiſpanie malefaciũt q̃ nauesfractas tẽpeſtate occupãt
Nauis que vi tempeſtatis vel timoꝛe incurſionis hoſtium ve-
nit in poꝛtum non tenetur ad gabellam.
Cautela pꝛobandi naufragium ꝛ alios caſus foꝛtuitos.

Rhodie.

Declarat que ſunt rhodie leges. Not.[a] tex.quod leges interdum aſſumũt no-
men ex eo loco vbi ſunt condite. Quid autem illa lex
rhodia contineat vide per tex.in.l.j.ꝛ. ij. ff. ad.l. Rhodiam de
1 iactu.¶† Glo.pꝛima:immo tales ſunt excõmunicati. Innuit
gloſ.qõ inuadentes res naufragij ipſo iure ſunt excõmunica-
ti.vt in.c.excõmunicationi.de hereticis.Sed in illo eſt difficul
tas.verum cum ille tex. infligat illam excõmunicationem niſi
illi ablata reſtituant.an requiratur quod ſint moniti ad hoc
vt pꝛedictam cenſuram incurrant.et gloſ.ibi tenet monitioneʒ
foꝛe neceſſariam.Et idem tenet ibi Io.an.ad quod faciunt no
ta.per Innocen.in.c.extirpande.§.qui vero.de pꝛeben. vbi di-
cit quod vbi imponitur pena pꝛo facto negatiuo eſt neceſſariũ
quod pꝛecedat monitio.ꝛ appareat de contemptu vel negligẽ
tia delinquentis.Sed ego crederem monitionem illam non fo
re neceſſariam.dũmodo alias fuerint negligentes pꝛo quo fa-
cit gloſ.not.vbi nedum ponit monitionem ſed ſubiungit etiaʒ
alias poſtq̃ fuerunt in moꝛa. Et dicuntur fuiſſe in moꝛa. ſi ha
bita opoꝛtunitate ſatiſfaciendi non ſatiſfecerint. Iſta eſt gloſ.
nota.in.l.j.C de his quibus vt indignis quam legiſte appꝛo-
bant ꝛ ſequuntur.Eſt etiam alia pena contra inuadentes res
naufragij.quod ſi infra annuʒ non reſtituant conueniantur in
quadruplum.vt in.l.in eum. C.de fur.Et quia aliqui habebãt
de conſuetudine vel ſtatuto inuadere huiuſmodi res ꝛ ſibi ap-
pꝛopꝛiare fuit facta autentica nauigia.C.de furtis. que repꝛo-
bat huiuſmodi conſuetudines ꝛ ſtatuta.ꝛ addit penam publi-
cationis bonoꝛum his qui huiuſmodi bona occupauerint.naʒ
et pꝛincipes ab hoc abſtinere debent:quia fiſcus non debet di-
teſcere calamitatibus miſeroꝛum. vt dicit tex.in.l.j.C.de nau-
frag.libꝛo.xj.per quod tex.cum glo.in.c.diſpẽſationes. j. que-
2 ſtione.vij.† iudicat reges Hiſpanie male facere.qui naues fra
ctas tempeſtate occupãt.ꝛ per illũ tex.illius.l.j.dicit ibi Bar.
quod ſi nauis aliqua vi tempeſtatis vel timoꝛe inimicoꝛum aut
alia huiuſmodi neceſſitate ad poꝛtum aliquem applicuit.nõ te
netur ſoluere gabellam aut alia iura poꝛtus.facit in ſimili tex.
in.l.ceſar.ff.de public.vnum tamen conſilium eſt optimum cir-
ca paſſos huiuſmodi naufragia vt impoſterum de huiuſmodi
caſu foꝛtuito docere poſſint.quod poſt naufragium ipſi com-
pareant coꝛam iudice loci vbi naufragium accidit et patefaci-
ant naufragium ꝛ pꝛoducant teſtes ſuper eodeʒ vt decetero de
eodem non dubitetur.de quo eſt tex.in.l.ne quid. in. §.de his.
ff.de incen.rui.naufra.ꝛ in.l.ij.C.de naufra.lib.xj. que eſt opti-
ma pꝛactica ad ſeruandũ in alijs caſibus foꝛtuitis vel rapine.
vbi mercatoꝛibus occurrunt:vt dicit ibi Bartol.¶ Diſtin.iij.

a ¶ Studia generalia cui? autoꝛitate erigũtur. de hoc vide per do.Cardinal'. in clem. ij. §. fi. de magiſtris ꝛ q̃ ſint ſtudia generalia.vide p glo. ꝛ dictũ Card. in cle.dudũ.§. ab olim.in.xv. q.ꝛ ſequen. de ſepul. ꝛ ibi loquitur de Paduano: ꝛ Senenſi.

1 Diuerſitas rerum arguitur ex diuerſitate nominum.
2 Nomine iuris ciuilis an contineatur tantum lex ſecularis.
3 Compꝛomiſſum ſi eſt factum inter clericos quod pꝛonuncie-
tur de iure quomodo intelligatur.

Omnes.

Hic intitulaꝫ tertia diſtinctio in qua vt dicit:quia ſuperius
magiſter tractauit de ſpeciebus ſecularium le-
gum.modo in hac diſtinctione vult tractare de
eccleſiaſticis conſtitutionibus que diuerſis no
1 minibus appellãtur.¶† Nota quod ſicut lex
ſecularis ꝛ eccleſiaſtica diuerſe ſunt.ita etiam diuerſis nomi-
nibus nuncupantur.ex quo ſequitur quod ex diuerſitate nomi
num arguitur diuerſitas rerum.concoꝛ.tex.in.l. ſi idem. C.de
2 condi.¶† Nota quod appellatione iuris ciuilis compꝛehen-

Archivo Histórico Rosario

a ℭ Jure ciuili.
iuris tñ appel
latiõe in reſcri
pto venit ius
municipale vt
eſt text.i.c.j.vt
lite pen. ⁊ bar.
cepo.in.l.noīs
§.v̄bū.viij.col.
ff.ď v̄b.ſig.al's
ſecus.vt hic.

ditur tantum lex ſecularis.⁊ non conſtitutio eccleſiaſtica. Ex
quo infertur limitatio ad.§.ius aūt.inſti.de iur.natu.vbi dicit
quod ſimpliciter prolato vocabulo iuris non facta vlteriori ex
a preſſione intelligitur de iure ciuili a romanorum vt illud intelli
gatur de lege ſeculari.nõ autem de iure canonico vel eccleſia-
ſtico.q̃r non appellatur ciuile vt hic.⁊ per conſequens non ex-
preſſo cuius ciuitatis ſit debet romanū intelligi vt ibi.qd̃ pro-
cedit quando ponitur vt differẽs ſpecie a iure eccleſiaſtico ſiue
3 conſtitutiõe eccleſiaſtica†.Ex quo infertur ꝙ ſi inter clericos
fieret cõpromiſſuʒ taliter quod pronunciaret de iure non intel
ligeretur neceſſario de iure cõmuni canonico quod a romano
pontifice ſumit autoritatem.ſed etiam poſſit verificari in ſta-
tutis prouincialibus vel ſynodalibus. ℭ No.vlterius qd̃ cõ-
ſtitutio eccleſiaſtica appellatur canon.Glo.j. ponit plura no-
mina diuerſa quibus eccleſiaſtica cõſtitutio appellatur quod
late proſequitur vſq̃ʒ ad fineʒ. Tamen vt dicit hic Hug.cõfun
duntur ſepe iſta.⁊ vnū ponitur ꝓ alio.vt habet̃ in.c.j.de cõſti.

1 ☞ Canon quid ſit ⁊ quot ſpecies habeat.
Canonici cathedralium eccleſiarum dicti ſunt qui ſub regula:
⁊ debito ordine viuere debent.

1 **CAnon.** †Declarat quid ſit canon'. Et non di-
uiditur. Nota quod canon dicitur re-
gula eo videlicet quia regit actus humanos. Jnde di
cti ſunt canonici cathedralium eccleſiarum. qui ſub regula et
debito ordine viuere debent. Unde ſi omnes clerici de dyoceſi
pie ⁊ iuſte viuere debent:multomagis iſti ſm quod nomẽ oſten
dit.cuius ratio q̃r ſunt pars corporis eiꝰ qui caput eſt omniū.
ſcilicet epiſcopi.vt in.c.nouit de his que fiunt a prela.qui in ſe
debet oſtendere quomodo alios in domo domini oporteat cõ
uerſari.de electio.cum in cunctis.habet autem canon ſub ſe vt
dicit gloſ.quattuor ſpecies de quibus in.c.ſi q̇s dogmata.xxv.
q.ij.ſcʒ dogmata mandata interdicta ſanctiones vl' decreta.
1 ☞ Dictio regula multis modis accipitur:et numero.3.
2 Lex quid ſit.

1 **REgula.** Unde regula dicat̃.h.d.Et ad declara
tionem huius tex.ſcire debes quod †
nomẽ regula ſumitur pluribus modis. Uno modo di-
citur regula ideſt ſpiritualis norma viuendi:vt.liiij.diſtin.mul
tos.in fi.lxj.diſt.bene.Jtẽ dicit̃ regula ideſt virga.j.q.iiij.§.itẽ
peccato.Jtẽ ſumit̃ regula pro iure cõmuni.vt.lviij. diſt.c.j.Jtẽ
pro regula eccleſiaſtica.lxviij.diſt.qm̃.j.q.ij.ſaluator.ver.alio-
quin. Jtem dicitur regula diffinitio cõpendioſa rerum vniuer
2 ſitatem cõplectẽs.vj.q.j.quero ſm Archi. ℭ †Not.ꝙ ius ca-
nonicū appellatur regula eo qd̃ recte ducit.hoc tamen propriū
eſt cuiq̃ʒ legi ꝙ ſit regula ⁊ menſura humanorum actuū.⁊ eſt ra
tio que eſt principiū primū actuū humanoruʒ rationis enim eſt
ordinare ad finẽ qui eſt primuʒ principiū in agendis ſm phm.
Jn vnoquoq̃ʒ aūt genere id qd̃ eſt principiū eſt menſura ⁊ regu
la illius generis ſicut vnitas in genere numeri ⁊ motꝰ primus
in genere motuum.ex quo relinquit̃ ꝙ lex eſt regula quedã de-
riuatiua.⁊ ducta a ratione recta ſm ſanctū Tho.in.j.ij.q.xc. ar
ticulo.j.dicit tamen phs.v.ethi.ꝙ lʒ lex ſit regula.tamen debet
eſſe plumbea propter duriciem.cū lapides interduʒ nõ poſſint
ſic dolari vt equẽtur alijs qui ſunt in edificio.Et ideo valet plū
bea regula vt in illis recuruet̃.⁊ denuo redeat ad rectitudineʒ.
Jta ⁊ in.l.eſt occurrūt enim aliqui particulares caſus in q̇bus
legis rectitudo:que vt in pluribus locū habet:ſeruari non po-
teſt:in illis opus eſt flectere ⁊ incuruare regulam per diſpenſa-
tionem. Ex quibus infertur ꝙ ſi hec rectitudo in omni lege exi
gitur vt diximꝰ:longe magis in legibus eccleſiaſticis.que pro-
pter excellentiam ſue rectitudinis canones ideſt regule excellẽ
tiori nomine nuncupantur.vt hic in.c.ſupra proximo. ad quod
multum deberent aduertere qui eccleſiaſticas faciunt cõſtitu-
tiones. ℭ No.vlteriꝰ qd̃ ius canonicū normã recte viuẽdi pre
bet.Et qd̃ diſtortū prauūq̃ʒ eſt corrigit. Unde ſicut qui vult re
ctitudineʒ parietis ſiue muri cõprehendere regulã ſuperponit
ex qua deprehẽdit̃ quid diſtortū ⁊ obliquum eſt in pariete ſiue
muro.Jta ⁊ qui actus humanos vult cognoſcere an boni ſint
vel mali ſuperimponat regulã eoꝝ.ſcʒ legẽ ex cuius conſidera-
tione poterit cognoſcere an recta vel diſtorta ſunt opera:vt do
cet iſte tex.Ex predictis ⁊ ex tex.no.qd̃ duo facere debet princi
paliter lex.ſcʒ dirigere ⁊ ordinare actus virtutum. ⁊ prohibere
vitia.⁊ actus diſtortos a rectitudine. Unde qui recte vult actꝰ
ſuos dirigere.oculos ſuos ad legis rectitudinẽ dirigat:ꝓpter
quod propheta dicebat tunc non confundar cuʒ proſpexero in
3 omnibus mandatis tuis. ℭ †Gloſ.prima opponit cõtra tex.
de lega.j.de regulis iuris.gloſ.ſoluit ⁊ dic vt in ea.vel dic clariꝰ
ſm Archidiaco.hic appellatur regula quod generaliter ſtatui
tur.non adiuncta aliqua exceptione.⁊ hec nunq̃ fallit.Jn lege
contraria appellatur id regula quod habet exceptiones. Naʒ
ꝓprium eſt regule habere exceptiones.vt dicit glo.in ru bri.de
regulis iuris.libro.vj.Ego aliter dicerem.quod regula hic ge
neraliter ſumitur prout comprehendit omneʒ canonem ſiue ge
neraliter diſponentem ſiue in caſu ſpeciali.ibi tamen nomen re
gula ſumitur in caſu ſpeciali pro illa que ſumitur in iure. ⁊ ha-
bet in ſe fallentias.

1 ☞ Legati factum in prouincia an videatur factum autori-
tate romani pontificis.Et an legatus ſedis apoſtolice poſſit
congregare conciliū.2. Et de reſeruatis ſe non intromittit. 4.
2 Concilia prouincialia per quos celebrentur.
3 Metropolitani in ſuis concilijs an poſſint cõdere canones.

POrro. Nota quod cõcilia prouincialia aliquãdo ce-
lebrantur autoritate romani pontificis:vtpo-
1 te preſente legato ſedis apoſtolice.†Et ex hoc ⁊ ex text.ij.not.
quod id quod facit legatus in prouincia cenſetur facere auto-
ritate ſummi pontificis. Sed intelligo vbi de ſpeciali commiſ
ſione ſedis apoſtolice id faceret vt patet hic iuncta glo. Si au
tem ex officio legationis ſibi de iure competeret non diceretur
facere autoritate romani pontificis.ſed autoritate ſue legatio
nis.vt patet in.c.hi qui:⁊ in.c.ſi a ſede.de preben.lib.vj. probat
optime tex.in.c ſi apoſtolice.eodem titulo.⁊ lib.⁊ in.c. ſi abba-
tem.de electio.lib.vj. Qui tamen tex poteſt in contrariū pon-
derari vt ſic etiam ponat tertium caſum.ſcilicet quod in legato
de latere factum ab eo videatur a ſede apoſtolica factum. ⁊ ille
tex.hoc modo probat ſingulos ex tribus caſibus premiſſis.ſic
ponit reſponſa varia.contra hoc dicit Gemi.in.c.ſi apoſtolice.
per illum tex.de prebẽ.libro.vj.vbi dicitur quod in his que fa-
cit legatus etiam de latere:quia de legato de latere loquitur il
le textus vt etiam ibi declarat gloſ.debet dicere autoritate le-
gationis noſtre. Nam licet quo ad quedam equiparetur factū
a legato de latere ⁊ factum pape.tex.eſt et ibi Cardinal'.in cle-
men.per litteras.de preben. Tamen in his que ſunt veriſimili-
ter reſeruanda pape non equiparantur et in diuerſum iudica-
mus in vno q̃ alio. Jta intellige gloſ.in clemen.per litteras.
de preben.in ſecundo reſponſo.⁊ in.c.inquiſitores.in gloſſa.iij.
de here.libro.vj. Et ibi tractatur de prelatione in cõcurſu gra
tiaruʒ in dicto.c.hi qui.de preben.libro.vj.alias procedit equi
paratio.ita Cardinal'.in clementina.ij.in ſcd̃a queſtione.de of
ficio ordinarij.probatur in dicto.c.ſi abbatem. Si autem iura
loquerentur de romano pontifice.tunc non veniret legatus de
latere Jmol. in dicta clementina ſecunda in penultima colum-
na.de officio ordinarij per ea que habentur in clemen.ſi roma-
nus.de preben.ideo tex.in dicto.c.ſi abbatem.dicit a nobis vl'
ab apoſtolice ſedis legato.quaſi iſta ſint diuerſa ⁊ ſi dicat̃ qua-
re in dicto.c.ſi abbatem.procedit a pari factum pape ⁊ legati.
dicas procedere hoc ex ſpeciali prouiſione illius decretalis.fa
cit ad predicta.c.cum a nobis.in fine. ⁊ cum ibi cõcluſis per do
2 cto.extra de teſti. ℭ † No.vlterius ꝙ nedum concilia prouin-
cialia celebrãt archiepi̅:vt in.c.ſicut oliʒ.de accu.ſʒ ⁊ p̃triarche ⁊
primates.vt h.gl.ibi vl' etiã ꝓuinciale ꝯciliū.tʒ ğ iſta gl.ꝙ lega
tus ſedis apl'ice nedū nõ põt ꝯgregare cõciliuʒ gñale. ſʒ ẽt nec
cõciliū ꝓuinciale.de gñali nõ eſt dubiū q̃r ꝑ ſolū papã vl' habẽ
teʒ cõmiſſionẽ ſpãleʒ ab eo ꝯgregat̃.xvij.di.ꝑ totū.⁊ Archi.ibi
in ſumma.lxiij.di. Adrianꝰ.c.cõuenientibꝰ.j.q.vij.⁊ ibi gl.de ꝓ-
uinciali aūt ꝓcedit gl.h:ſi autoritate apl'ica vellet illd̃ ꝯgrega-
re.⁊ hoc innuit ſatis iſta gl. Secꝰ aūt ſi autoritate ſue legatõis h
facere vellet.nã vt dicit h Archi. ⁊ bene tūc ꝯcurreret cū q̇libet
ordiario i ꝓuicia ſibi decreta:vt i.c.j.de of.or.⁊ i.c.ꝙ trãſlatio-
neʒ.e.ti. Sicut ğ archiepi̅ ⁊ p̃mates pñt ꝯgregare ꝯcilia ꝓuin-
cialia.c.ſicut oli.ď accu.⁊ i.c.ſi q̇s epoꝝ.xviij.di.ita ẽt iſte pote-
rit. Sʒ iuxta h occurrit qd̃.an ſolꝰ legatꝰ poſſit ſtatuta facere.⁊
q̇dã dixer̃t ꝙ nõ ꝙ immo dʒ q̃rere cõſiliū p̄latoꝝ ꝓuincie.ix.q.
iij.ꝑ totū.⁊ maxĩe in.c.j.ij.⁊.iij. Sʒ Jnn.ĩ.c.fi.de of.deleg.tenet
hmõi ꝯſenſuʒ nõ neceſſe reqri.dūmodo ſtatuat de his q̃ ꝑtinẽt
ad iuriſditionẽ ſuã al's aūt ſecꝰ.vult dicere in tangẽtibꝰ p̄iudi-
cium alioꝝ:nõ ſic libere poſſet ſtatuta facere.naʒ eo caſu crede
rem eos vocari debere.de quorum preiudicio ageretur.gl.in.c.
fi.de his q̃ fi.a p̄la.ad qd̃ faciūt no.per Jnno.in.c.vr̃a, de loca.
⁊ hmõi legati ſtatuta durãt ẽt poſtq̃ ille exiuit ꝓuinciã.de offi.
deleg.c.fi.de alijs aūt p̄ceptis vl' inhibitionibꝰ vel interdictis
dicas ſm Archi.qd̃ ſi indignanter prohibet aliquem aduoca-
re poſt tempus adminiſtrationis eius poterit aduocare. vt in
l.fin.ff.de pe. Jſte tex.debet intelligi qñ iudex ſine cauſe cogni-
tione interdicet alicui vti arte ſua.illud enim interdictum non
durat vltra tempus adminiſtrationis ſue ſm Goffr.qui ita no.
in.c.fina.de offi.deleg.⁊ eodẽ tit.nouit.de quo remittit Archi.
ad not.per ſe.l.diſt.c.j.⁊.lxiij.diſt.ſalonitane.ſimiliter ſi ad tem
pus ſuſpendit illum.ff.de pe.l.moris.ſi vero ſententialiter cum
cauſe cognitione.etiaʒ ſuo officio finito manet diſpoſitio.C.de
3 poſtu,l.j.ſʒ Uin,qui ita no.in.d.c.nemini.de off.leg.†Finali-
ter

ter glo.mouet qõnem.an metropolitani in ſuis concilijs poſ-
ſint condere canones.finaliter determinat ꝙ in paruis nego-
cijs poterunt. Et in hoc verū dicit.in magnis non poſſunt pu-
ta in reſeruatis.ſuperiori vel cõtra ius.gl.in.c.ij.⁊ doc.in.c. ꝙ
ſuper his.de ma.⁊ obe.glo.in.c.fi.de here.lib.vj.xviij.di.in ſū-
ma. Jtẽ ſubiungit de his que pertinẽt ad onus ſtatuere pote-
rit. Non tñ intelligas ꝙ clericis iam ꝓmotis poſſit aſperiorẽ
a ſtatum a indicere eis inuitis vtpote ꝙ nõ comedant carnes vel
non induant̃ lineis vt Jnno.in.c.cū omnes.de cõſti.⁊ in.c. ſuꝑ
eo.de reg.⁊ glo.in.c.periculoſo.de ſta.mo.li.vj.⁊ in regula. qd̃
omnes.de reg.in.eo.li.in cle.ij.in verbo impoſterū de eta.⁊ q̃li.
glo.⁊ ibi Archi.in.c.de his.xxviij.di.in.c.ante trienniuʒ. xxxj.
di.in.c.certe.xij.q.j.⁊ ibi bonus tex.ꝙ de conſenſu clericorum
põt.facit gl.in.c.multoꝝ.xvij.q.ij.c.ſuper eo.de reg. Soleo po
nere poſt alios in.c.cum dilectus.quod me.cau.⁊ in.c.iij.de ap
pel. Subiungit finaliter gl.ꝙ de magnis rebus diſponere nõ
poterūt.inde tenet gl.xviij.di.in ſumma.quod ego intelligereʒ
de reſeruatis pape:vt in.c.maiores in princ.de baptiſ.⁊ in.c.j.
in prin.de iura.calū.⁊ per glo.in.c.quod tranſlationem.de off.
dele. Sicut in ſimili dicimus.ꝙ lʒ populus habeat facultatem
faciendi ſtatuta.vt in.l.oẽs populi ff.de iuſti.⁊ iur.nõ tñ in re-
ſeruatis principi poterunt ſtatuere.vt voluit Bar.in.d.l. oẽs
4 populi.⁊ in.l.non ambigitur.ff.de legi.idem†dicimus in lega
tis ſedis apl'ice.q̇ de reſeruatis ſe non intromittunt. de off. de
leg.c.niſi ſpecialis.⁊ in.c.tranſlationem.de off.deleg.⁊ ita ſen-
tit glo.hic.

1 ☞ Dictio ſicut quomodo accipiatur ⁊.5.
2 Diſpoſitū de lege hʒ locum in priuilegio ⁊ quando.
3 Priuilegium in corpore iuris clauſum non eſt ꝓprie priuile-
gium ⁊ ſi aliqua lex vel ſtatutum derogat priuilegijs non dici-
tur derogare priuilegijs in corpore iuris clauſis.
4 Priuate perſone que dicantur.
6 Arguere quando liceat de lege ad priuilegium.
7 Etimologia nominis an plus importet q̃ ipſum nomẽ etimo-
logiatum.
Arguere ab etimologia vocabuli an liceat.

PRiuilegia. No.ꝙ priuilegia dicunt̃ leges
concor.tex.de verbo.ſig.c.abba
1 te.ex quo ille tex.†arguit ꝙ dictio ſicut dʒ in priuile-
gijs ſumi cauſal'r ⁊ nõ conditional'r.q̃r cū lex debeat eſſe clara.
⁊ priuilegium ſit lex priuata per cõſequẽs verba eius debẽt eẽ
2 clara.†Ex quibꝰ ⁊ ex tex.no.ꝙ diſpoſitū de lege hʒ locū in pri
uilegio.qd̃ itellige i fauorabilibꝰ nõ aūt in odioſis:qñ ꝓprie ⁊
ſtricte priuilegiū nõ eſt lex.cū nõ ſit in cõi poſita. Nec habeat
alias qualitates quas lex dʒ habere.de q̇bꝰ in.c.erit aūt.j.iiij.
3 di. ℭ No.†ꝙ priuilegiū in corpe iuris clauſum nõ eſt ꝓprie
priuilegium.qm̃ non fertur in priuato.vt tex.iſte dicit.Et pro
pterea dicimus ꝙ ſi aliqua lex.vel ſtatutū derogat priuilegijs
non videt̃ derogare priuilegijs in corpore iuris clauſis.ſm gl.
no.in.l.heres abſens.ff.de iudi.⁊ in auf.qua in ꝓuincia.C. vbi
4 de crimi.agi opor. ℭ No†.primo ex gloſ.que ꝓprie dicuntur
priuate perſone.q̃r illi qui nullam habẽt dignitatem.ſimilẽ gl.
vide.j.iiij.di.deniq̃ʒ in glo.in ver.priuati.xxiiij.q.j.qui contra
quod no.ꝓpter ſtatuta que quandoq̃ʒ faciunt mentionẽ priua
5 torum. ℭ †No.ij.ꝙ illa dictio ſicut ponitur quãdoq̃ʒ affirma
6 tiue ⁊ nõ cauſatiue. ℭ †No.iij.ꝙ licitum eſt arguere de lege
ad priuilegium.quod intellige verū in his in quibus ſimul cõ
ueniūt ⁊ in materia que eſt ꝓportionabilis vtriq̃ʒ. Jta ꝓprie
loquitur iſta glo.q̃r verba legis debẽt intelligi certa ſicut ver-
ba priuilegij. Sed in materia non ꝓportionabili vtriq̃ʒ argu-
mentum de lege ad priuilegium non ꝓcederet.q̃r lex põt trahi
ad conſequentiam.de re iudi.c.in cauſis.ſed non priuilegiū de
7 pri.c.ſane.⁊.c.porro. ℭ †Quero an plus ĩportat etimologia
noĩs q̃ ipſum nomẽ etimologiatum.ſuper dubio glo.que vult
ꝙ etimologia vocabuli priuilegij ĩcludit vltra proprium ſigni
ficatum.an iſtud ſit verum diſtingue ſm Hug.ꝙ quandoq̃ʒ eti
mologia excedit nomen cui adiungit̃.qñq̃ʒ exceditur a nomĩe
quãdoq̃ʒ excedit ⁊ exceditur. Primo caſu dico ꝙ excedit quã-
doq̃ʒ. Exemplum preſbyter dicit̃ prebens iter.⁊ epi̅ dicunt̃ ſu
perintẽdentes.vt.xxj. di.cleros.etimologia excedit nomẽ ĩter
pretatuʒ.q̃r ẽt iuſti alij a ſacerdotibus ſunt prebẽtes iter.⁊ alij
q̃ epi̅ ſunt ſuꝑintẽdentes. Qñq̃ʒ etimologia exceditur a nomi
ne exemplum hic in tex.nam priuilegiū d̃r lex priuatoꝝ ⁊ tñ po
teſt eſſe lex alioꝝ exiſtentiū in dignitate.ecce ergo ꝙ excedit̃ eti
mologia a noĩe.quãdoq̃ʒ excedit ⁊ excedit̃ a noĩe.exẽplum.rex
d̃r a regẽdo.hic excedit etimologia nomẽ q̃r alij plures regūt.
Et ſic excedit etimologia nomẽ:q̃r hoc nomẽ rex eſt ſumptum
a regno in quo includuntur oẽs quodcūq̃ʒ regimẽ habentes.
de ma.⁊ obe.⁊.c.ſolite.ſm Hug. No.iſtud dictum Hug.q̃r ex
eo habes.ꝙ non eſt licitum arguere ab etimologia vocabuli:
q̃r quandoq̃ʒ plus importat q̃ nomen.quãdoq̃ʒ nomẽ in plus
q̃ etimologia.⁊ ita Bar.in.l.oẽs ppl'i.ff.de iuſti.⁊ iur.dicit ꝙ
iſtud argumentum non procedit.quãdo etimologia repugnat
nomini aut non ſibi oĩno congruit.exẽplum teſtm̃ dicitur teſta
tio mentis.tamen non ſequitur ꝙ quelibet teſtatio mentis ſit
teſtamentum niſi aſſint alie ſolẽnitates in teſtamento requiſite
de quo per glo.de preben.c.cū ſm ⁊ in.l.ij.§.appellata.ff.ſi cer.
peta.xxv.di.perlectis.

1 ☞ Lex quandoq̃ʒ permittit mala vt peiora euitentur nõ tñ
propter hoc lex mala dicitur.
Eccleſie permittit tacite publicas meretrices propter maiora
mala vitanda.

1 **Officium.** No.†ex text. ꝙ lex quandoq̃ʒ permittit
mala vt peiora euitentur:nec ꝓpterea lex
mala dicitur:naʒ iuxta phi ſententiam minima ſunt eligenda.
Et inde videmus ꝙ eccleſia permittit tacite publicas meretri
ces.propter maiora mala vitanda.videbimus.j.xiij.⁊.xiiij.di.
per totum.

1 ☞ Lex omnis circa quattuor vertitur.
2 Nuptias contrahere cum monialibus non licet.
3 Homicida punit̃ pena mortis ⁊ quot modis puniat̃ h crimen.
4 Teſtis deponẽs falſuʒ punit̃ pena talionis ⁊ ꝑtãs cõpellẽs te
ſtem dicere falſum in criminali eadem pena punitur.
5 Judex inquiſitus an fecerit decapitari homicidam poterit ne
gare ꝙ non fecerit ipſe ſed lex.
Judex qui ſm leges mandat puniri ad mortem ipm crimino-
ſum an cenſeatur homicida.
6 Permiſſio triplex.

OMnis autem lex. No.†ex tex. quat
tuor circa que om
nis lex vertitur.aut enim permittit aut punit aut p̄ci-
pit.concor.tex.in.l.legis virtus.ff.de leg. Circa quod conſide-
ra ꝙ lex principaliter intendit dirigere actus humanos.vt in
regula.ſ.ea.di.⁊ ibi dixi. Sunt autem tres differẽtie humano
rum actuum.nã quidam ſunt actus boni ex genere vtpote actꝰ
virtutum.⁊ reſpectu horum ponitur actus legis p̄cipere vel ĩ-
b perare.precipit enim lex oẽs actus virtutum:vt habetur.x.eti.
quidam enim ſunt actus mali ex genere ſicut ſunt actus vitio-
ſi.⁊ reſpectu hoꝝ lex hʒ ꝓhibere.quidã vero ex genere ſuo ſunt
actus indifferẽtes.⁊ reſpectu hoꝝ lex hʒ ꝑmittere.Et pñt quã
tum ad hoc dici indifferentes oẽs actus qui ſunt vel paruʒ bo
ni vel parum mali. Jd autem per qd̃ inducit lex vt ſibi obediat̃
eſt timor pene.Et quantum ad hec punitur legis effectu q̇ eſt
punire. Jta dicit ſctūs Tho.in.ij.ij.q.xcij.ar.ij.Et quantū ad
iſtud vltimum de actibus parum malis d̃r ꝙ parum malus di-
citur in comparatione eoꝝ qui ſunt magis mali. ℭ No.ꝙ a le
ge permittitur ꝙ vir fortis petat p̄mium.ad quod etiam facit
tex.in.c.militare.xxiij.q.j.nam vt dicit ibi tex.per hoc ꝙ ei aſſi
gnat̃ ſtipendiū tollitur ei occaſio ne ꝓpter bellum vt p̄do craſ
2 ſet̃. ℭ † No.vlterius ꝙ ꝓhibitum eſt nuptias contrahere cuʒ
monialibus.immo ⁊ carnalem actum attẽtare cū eis eſt ẽt pro
hibitum:⁊ attentanti imponitur pena capitalis.l.ſi q̇s nõ dicã
3 rapere.C.de epi.⁊ cle. ℭ No.†ꝙ homicida punit̃ pena b mor
b tis.de quo vide tex.in.l.qui ceden.C.ad.l.corn.de ſica. Quot
4 modis iſtud crimen cõmittat̃.vide pulchrum tex.in.l.j.ff.eo.†
Et inter cetera ꝓbat iſte tex.in. §.j.ꝙ teſtis falſum deponens
in criminali punitur pena talionis.de quo eſt glo.ij.qd̃. iij.c.j.
Et addit bar.in.d.l.j.ꝙ ꝑtãs compellens teſtem dicere falſum
in criminali eadẽ pena punitur. ℭ No.vlterius ꝙ qñ ex legis
diſpoſitione criminoſus punitur.non cenſetur a iudice:ſed ab
5 ipſa lege puniri. ℭ †Ex quo ĩfertur ꝙ iudex inquiſitus an fe
cerit decapitarū homicidam poterit negare ꝙ non fecerit ipſe
ſed lex.vt h in tex.facit ad idem.l.palam.ff.de ri.nup.b tʒ bal.
in.d.l.legis virtus.ff.de legi.Ex quo etiam poſſet inferri.ꝙ iu
dex qui ſm leges puniri mandat ad mortem ipſuʒ criminoſuʒ
non poteſt appellari homicida q̃r iudicis eſt pronunciare ſuꝑ
delicto.pena autem a lege infertur.vt in.l.j.§.j.ff.ad turpil.ij.
q.iij.§.notandum. Unde ſtatutuʒ diſponens de homicida nõ
comprehenderet iſtum.lʒ quo ad legem promotionis homici-
da cenſeatur.vt in.c.ex litteris.de exceſ.prela.⁊ in.c.fi.ne cler.
vel mona.lib.vj. ℭ Opponitur cõtra tex.⁊ videtur ꝙ ſit aliđ
officiū legis. Nã lex qñq̃ʒ cõſulit vt.ff.de rei ven.l.is qui deſti-
nauit.vt in.l.age.cum geminiano.C.de tranſac. Solutio ẽ ſm
glo.in.d.l.legis virtus.ꝙ opus conſulendi ipſius legis redu-
citur ad opus permittendi. Jtaq̃ʒ iſta ſunt equipollentia.
ℭ Ex quo no.ꝙ id qd̃ reducitur ad aliud cenſet̃ idem cū illo
pro quo eſt glo.in.l.j.ff.de ſta.ho.Et dic ſm Cy.⁊ Bar.ꝙ con
ſulere non eſt opus legis.q̃r lex eſt p̄ceptorum collectio ⁊ ars.
vt no.in.l.j.ff.de inſti.⁊ iur.vt apertius dicam.conſulere nõ eſt
ſm veritatem opus legis.cum ad vnūquẽq̃ʒ hominẽ pertineat

a ℭ Aſperioreʒ
ſtatū. Qñ cle
ricis ſcl'aribꝰ
vl' religioſis in
dici poſſit ſtri
ctior vita a pa
pa vel ab epo
ſeu ſuꝑiore. vi
de ſolẽnit̃ ꝑ.d.
Fel.in.c.iij.in
prin.de appe.

ADDJtio.
b ℭ Homicida
punit̃. Addꝙ
mãdans fieri
homicidiuʒ te
net̃ vt faciens
ſm bar.⁊ alios
in.l.ſi ꝑ alium
ff.ne q̇s eū.in
p̄nc.⁊ in.l. ſʒ ſi
vnus.§. ſi ſer-
uus.⁊ ibi Ale.
ff.ď iniur.⁊ q̇d
in nūcio ſcient̃
portante lr̃as
homicidij di-
cas ꝙ tenet̃ pe
na homicidij
ita ſing. dixit
Cy.in.l. nõ iõ
minus.C.ď ac
cu.ideʒ exp̄ſſe
firmat bal. al-
legãs Cy.ĩ.l.j.
§.ne aūt in pe.
col.v̄.extra q̃-
ro mãdaui.C.
de cad.tol.vbi
ẽt ſubdit idem
eſſe ſi mãdaui
titio vt faceret
homicidiū ⁊ ti
tius mãdauit
ſeio nã oẽs te
nẽtur allegat
tex. queʒ dicit
eſſe ſing.in.l.ſi
ego .ff. qd̃ vi
aut clã.refert ⁊
ſeq̃tur ꝓ ſing.
Hyppo. mar-
ſil.ſing.clxxxj.
ĩcipi.mandãs
fieri homicidi
um.H.F.

Archivo Rosario Histórico

vt phs docet.vj.ethi. ¶ Glo.j.no.glo.que dicit ꝙ tribus modis dr aliquid permitti. Et in fi.gl.etiam no.eā.inquantum dicit ꝙ cōparatiua permiſſio que permittit minus maluʒ ꝓpter maius malū.non excuſat a peccato.iuxta illud.multa per patientiam tolerant̃ ⁊c.vt in.c.cum iā dudum.de p̄bē.hoc em̄ caſu lex humana dr aliqd pmittere non quaſi approbans.ſed q̄ſi id dirigere nō valēs:vt dicit.ſ.Tho.i.ij.ij.q.lxxxiij.art.iij. Sʒ contra hoc facit tex.cū gl.in.c.q: circa.de ꝯſan.⁊ affi.vbi pbat̃ ꝙ permiſſio tacita inducit diſpenſationē.qualiter aūt illud intelligat̃ vide late per do.Ant.⁊ Panor.in.d.c.cum iam dudū
6 †Extra glo.poteris dicere ꝙ triplex eſt pmiſſio. Una eſt ſimplex dimittens ⁊ indulgens penam ⁊ dr ſimplex ⁊ indulgēs penam. Secundo accipitur tanq̄ tollens impedimētum.ſm quē modum iudei inter nos habitantes permittūtur viuere ſm ritus ſuos.xlv.di.qui ſincere. Et hec permiſſio diſſimilis eſt prime. Ibi enim eſt ſola remiſſio pene.hic etiam additur plus q: tollitur impedimētū.qd inſurgebat ex pte xpianoꝝ ne iudeos ipſos in ritu ſuo īpediant. Tertio modo dr permiſſio preſtans iuuamen ſm quē modū eccl'ia aliquando pmittit clericū occidi a iudice ſeculari. Et hec permiſſio includit primam ⁊ ſcdaʒ. Nam non incurrit̃ pena vt in prima. Et tollitur impedimentū quod inſurgebat ex clericatu vt in ſcda.⁊ vltra hoc p̄ſtat iuuamen.q: vt iudex ſecularis libere poſſit in eū exercere vindictā ſanguinis:degradatur:⁊ ponit̃ in manibus iudicis ſecularis. hec oīa ponit Jo.an.in regula pctm̄.de reg.iu.lib.vj.in mercu. Ubi ſubiungit ꝙ malū pōt permitti duabus de cauſis. vel ꝓpter bonum qd inde oritur.vel ꝓpter maius malum qd inde vitatur. Maius autem malū vitatur tribus modis Primo q̄n vitatur malū ſpūale in aīari.qd ē maius ꝓpter malū corporale qd minus. Scdo q̄n vitatur maius malum ſpūale ꝓpter minus malū ſpūale qd cōmittit̃. Tertio q̄n maius malum corpale vitat̃ ꝓpter minus malum. De qua materia vide longaʒ gl. in.c.non magno.ne cle.vel mona. ¶ Glo.ij.ibi.ſed nūquid. tacite opponit contra tex.in eo ꝙ dicit penam ſanguinis ⁊ mortis quaſi hoc iudici eccl'iaſtico non liceat. Soluit dicēdo ꝙ iudex eccleſiaſticus in pena ſanguinis pōt dicere ius interroganti.ſed non pōt p̄cipere vel cōſulere quaſi velit ꝙ de eo iure qd iam ſtatutum eſt pōt reſpondere.non tū de nouo illud ſtatuere vt in contrario.⁊ in.c.ſnīam.ne cle.vel mo. ⁊ in.c.fi.eo.tit.li. vj. Iſtud tū dictum glo.j.ſcilʒ de reſpondendo cōſulenti limitat Hoſti.in.c.ex literis.de exceſ.prela.eē verū quando crimen nō imminet puniendū.al's ſi ex conſilio ſuo ſiue generali ſiue ſpāli ſequit̃ ꝓpinquū homicidiū eſt irregularis.vt in.c.ſicut dignū. de homi. Et idem ſequitur.hic Archi.

Cauſavero. Diſtinctio.iiij.

1 ☞ Lex an intendat principaliter vitia cohibere ⁊ nu.3.
Audacia q̄nq; in bonā partem:quādoq; in malā ſumitur ⁊ ad que pertineat audacia.nu.3.
2 Lex imponens penam ſupplicij ad quem porrigat vires ſuas.
Pena corporalis vbi venit imponenda quid requiratur.

Facte ſunt.

1 Declarat ad quid facte ſunt leges. †Not. primo ꝙ lex intēdit principal'r vitia cohibere. Concor.tex.in.l.ſiq̄s in tātam.C.vnde vi. ¶ No.tex.ibi audacia q: h̄ verbū audacia in malam partem ſumit̃.facit cle.j.de offi.ord. Q̄nq; tamē in bo
2 nam partē capit̃.vt in.c.audacter.viij.q.j. ¶ No.† ꝙ lex imponens penā ſupplicij porrigit vires ſuas ad eū qui cuʒ audacia ⁊ per ꝯſequens doloſe vitiū cōmittit. Ex quo innuit̃ ſecus ſeē ſi per ignorantiam vel al's p culpam illud perpetraſſet.duʒ tū dolus abſit. Et iſta fuit ſnīa quā tʒ Cy.in.l.ſiquis nō dicaʒ rapere.C.de epi.⁊ cle.contra tamē tenuit Bar.in.l.j.§.j.ff. ſiquis teſt.lib eſſe iuſ.fue.p quo dicit eſſe tex.apertū.in.l. reſpiciēdū §.delinquit.iuxta gl.ff.de pe. Addit tū ꝙ vbi pena corporalis venit imponenda.eo caſu requirit̃ dolus intantuʒ ꝙ etiā caſu illo lata culpa non equiparet̃ dolo.vt in.l.in lege cornelia.ff.d ſica.⁊ in gl.in.l.in actionibus.ff.de in litē iur.⁊ in.l.magna negligentia.ff.de ver.ſig. Item dicit vbi lex tacite vel expreſſe requireret dolū:vt ꝓbatur in.c.ſiquis ſuadente.xvij.q.iiij. iūcto c.ſi v̄o.ij.de ſen.excō. Iſtam determinationē Bar.ſequitur.d. An.in.c.ij.de ꝯſti. Sed ꝓ opi. Cy.⁊ ꝯtra bar.multū facit.l.qui edes.ff.de incen.rui.nau.ſed Panor.in.d.ca.ij.inherendo opinioni Bar.reſpondit ad illum tex.ꝙ quando crimen pōt puniri ciuil'r vtpote q: fuit dānū datum.⁊ pōt agi ad emendā dāni. Et ſic ꝓcedit opi. Cy.opi.autē Bar.procedit vbi dānuʒ nō fuit datum. Itaq; opus eſt deuenire ad penam criminalē. Iteʒ ſm bal.in.l.j.ff.de legi.⁊ in.d.l.ſiq̄s non dicam.ꝓcedit opi.bar. in grauibus penis ſanguinis vel īfamie.ſecus in legibꝰ q: tūc culpa ēt punit̃. Idē dicimus.ſʒ bal.in.d.l.j.ff.de legi.in penis ſpūalibꝰ.q: ab illis excuſat̃ ignorās.nec punit̃ ſola culpa, ita

a ¶ Legē dare, Sicut donatiſte heretici olim nullus bonis pſuaſionibus poterant a ſua ſecta reuocari niſi p legē punitiuā latā ab impatore ꝯ donatiſtas.ſicut dicit btūs aug.i li. de ciuita. dei.

intelligit qd no.Jo.an.in.c.ij.de ꝯſti.lib.vj.in cle.j. de conſan. ⁊ affi.niſi eſſet craſſa vel ſupina ignorantia. Puta pretenditur ignorantia ꝓhibitionis iuris illius rei que omni iure ꝓhibita eſt vt ibi:in foro tū conſcientie de leuiſſima culpa quis non tenetur. Inno.in.c.ſicut dignū.de homi. Adde tamen quando vbi pro culpa quis punitur criminaliter mitius punit̃ q̄ ſi dolo deliquiſſet.iuxta glo.in.d.l.reſpiciendum.§.delinquūt.⁊ ibi
3 tenet bar. ¶ †Iuxta primum notabile illius text. Quero an ad legem humanam pertineat omnia vitia cohibere. Et videt̃ ꝙ ſic per tex.qui dicit.facte ſunt aūt leges vt eaꝝ metu humana coerceat̃ audacia.⁊ per.l.oīa mala vindicantur ⁊ cohibent̃. Non em̄ ſufficienter coercerent̃:niſi quelibet mala prohiberētur.ergo dʒ oīa mala cohibere. Unde ſm ſctm̄ Tho.in.ij.ij.q. cxvj.ar.ij.dicendum.ꝙ ſicut in ſuperioribus dictū eſt.lex ponitur vt quedā regula ⁊ menſura humanorum actuum. Menſura autē dʒ eſſe homogenea menſurato vt dicitur.x.metaphy.diuerſa enim diuerſis menſurantur.vnde ēt opʒ ꝙ leges īponantur hoībus ſm eorum conditioneʒ:q: dicit Iſido.lex dʒ eē poſſibilis ſm naturam ⁊ ſm conſuetudinem patrie. Ptās aūt ſiue facultas operādi ex exteriori habitu ſeu diſpoſitiōe procedit. No.ergo idem poſſibile eſt ei qui non hʒ habitū virtutis ⁊ virtuoſo.ſicut etiam non eſt idem poſſibile puero ⁊ viro perfecto. Et propter hoc non ponitur eadem lex pueris que datur adultis. Multa enim in pueris permittuntur que in adultis lege puniuntur vel etiam vituperantur. Et ſimiliter multa ſunt ꝑmittenda in hoībus non perfectis.que non eſſent tolerāda in hominibus virtuoſis. Lex autem humana ponitur multitudini hominum.in qua maior pars eſt non pfectoꝝ virtute. Et iō lege humana non ꝓhibent̃ oīa vitia a quibꝰ virtuoſi abſtinēt ſed ſolum grauiora a quibus poſſibile eſt maiorem parteʒ multitudinis abſtinere.⁊ p̄cipue que ſunt in nocumentum alioruʒ ſine quoꝝ exhibitione ſocietas humana conſeruari non pōt.ſicut homicidia furta ⁊ hmōi. ¶ Ad primū ergo dicēdum ꝙ audacia dr̃ ꝑtinere ad inuaſionē alioꝝ.vnde p̄cipue pertinet ad illa pctā.quibus iniuria ꝓximis irrogatur.que lege humana ꝓhibentur vt dictum eſt. No. tex.hunc dum loquitur.de coertione maloꝝ.⁊ vitioꝝ purgatione. Intendit etiā conſequēter virtutes introducere. Et intellige ꝙ lex humana intendit inducere homines ad virtutem nō ſubito ſed gradatim. Et ideo nō ſtatim multitudini imperfectorum imponit ea que ſunt iaʒ virtuoſoꝝ.vt ſcilʒ ab omnibus malis abſtineāt.alioquin impfecti hmōi precepta ferre non valentes in deteriora mala prorumperent.ſicut dicitur ꝓuer.xxx. Qui nimis emungit.ſanguinem elicit. Et matthei.ix. Quod ſi vinum nouū.i.precepta ꝑfecte vite mittat̃ in vtres veteres.i.in hoīes īperfectos. vtres rumpuntur ⁊ vinum effundit̃.i.p̄cepta cōtēnuntur.⁊ homines ex contēptu ad maiora mala prorūpunt. Et iō circa actꝰ virtutuʒ dicit ſctūs Tho.ij.ij.q.ix.ar.iij.ꝙ ſpecies virtutū diſtiguūtur circa obiecta.vt ex p̄dictis ptʒ. Oīa aūt obiecta virtutum referri poſſunt ad bonū priuatum alicuius perſone.vel ad bonum cōe multitudinis. ſicut ea que ſunt fortitudinis pōt aliquis exequi vel ꝓpter cōſeruationē ciuitatis vel ad conſeruādum ius amici ſui. Simile eſt in alijs. Lex aūt vt dictū eſt ordinat̃ ad bonum cōe.⁊ iō nulla virtus eſt de cuius actu lex p̄cipere nō poſſit. Inſuper tex.cū gl.innuit ꝙ nemo ꝓpter legē cogitur bene facere. Declarat ſctūs Tho.doctor ibi ꝓxime.ꝙ aliquis actus pōt dici virtuoſus dupl'r. Uno mō ex eo ꝙ hō opatur virtuoſa.ſicut actus v̄tutis iuſtitie eſt facere recte.⁊ actus virtutis fortitudinis eſt facere fortia. Et ſic lex p̄cipit actꝰ aliquos virtutū. Alio mō dicit̃ actus v̄tutis.q: aliq̄s opatur virtuoſa eo mō quo virtuoſus operat̃.⁊ talis actus ſemꝑ ꝓcedit a virtute.nec cadit ſub p̄cepto legis.ſed potiꝰ eſt finis ad quē intēdit legiſlator īducere.ſ.vt ex habitu virtutis operet̃ q: ad hoc tanq̄ ad finē vltimuʒ intēdit lex per hoc ꝙ diſponit bonū eſſe agendum. Et ex frequenti tali opatiōe deuenit̃ ad cauſandum talē habitū:ex quo poſtea virtuoſe ⁊ bene quis agit quaſi ex habitu ⁊ electione. Et ſic vr̃ innuere tex.xxiij.q.v.ad finem. Et videt̃ mihi tex.ꝓbare.xxiij.q.vj.c.fin. Adde ad predicta ꝙ ſunt quidam ita duri ⁊ pertinaces. ⁊ ad vitia ꝓcliues ꝙ ſolis verbis ⁊ exhortationibꝰ nō emēdant̃. Et ad hos opʒ legeʒ da
a re[a].vt ſub ipſius iugo domenẗ.vt phs dicit.x.ethi. Gloſ.fi. ſequendum.ſ.vt boni quiete viuant.nullum rectius conſiliuʒ reperitur q̄ illud qd iuriſconſultus adinuenit: vt in.l.congruit ff.de offi.preſi.ſ.vt ſi preſes ſummo ſtudio curet vt ꝓuinciam ſuam malis hominibus purget.

1 ☞ Impoſſibile nedum eſt illud qd eſt contra ius ſʒ etiā qd eſt contra conſuetudinem.
2 Leges non ſunt de facili mutande.
3 Legis finis dʒ eſſe publica vtilitas ⁊ nu.6.
4 Scriptura dicitur eſſe de ſubſtantia legis.

Per

5 Per prefationes tribuitur intellectus ad iura.
Appellari poteſt ab iniquitate ſtatuti.
Statutū iniquitatem continens eſt ipſo iure nullum.

Erit autē lex.

Declarat qualitates q̄s lex dʒ habere.h.d. Erit aūt lex. intelligitur de legibus cōibus in quibꝰ hec oīa ſunt conſiderāda. Uel intelligit̃ negatiue.ſ.ꝙ nō ferant̃ cōtra honeſtatē vel iuſtitiā. Et ſic in ſequētibus q̇cq̇d ꝯtineret lex contra ea que h̄ deſcribunt̃ dr̃ eſſe iniqua vt ab ea appellari poſſʒ vt in.c. cū oēs ⁊ ibi ſoleo ponere.de conſti.bal.in.c.iij.de app. bar.in.l.fi.ff.de app.reci.in.l.oēs populi.ff.d iuſti.⁊ iur.vbi diſtinguit bal.in.l.ij.§.ex actis.ff.de ori.iur.⁊ dicā in ſequēti col. No.ex tex.ꝙ lex dʒ eſſe iuſta.ve em̄ illis qui cōdunt leges iniquas.vt dr̃ Eſa.x.cum hic dicatur iuſta honeſta.ergo ⁊ bona Paulus ad Rom̄.vij.lex ſancta eſt ⁊ mandatum ſanctū iuſtū
1 ⁊ bonū.facit.l.ij.ff.d legi. ¶ †No.ꝙ illud dr̃ impoſſibile[a] qd
a eſt contra ꝯſuetudinē patrie. Et ſic dicas ꝙ nedū eſt īpoſſibile illud qd eſt contra ius vt dicit gl.iunc.tex.in.c.gr̄a.de reſcrip. lib.vj.⁊ Inno.in.c.paſtoralis.de cā poſ.⁊ ꝓprie.ſed etiam qd eſt contra cōſuetudinē.vt h̄.facit.c.quiſq̄s.xlj.di.⁊ in ꝓhemio ffoꝝ.§.in ſcdo.ibi nullo inſueto. ¶ No.vlterius ꝙ lex dʒ eē cōueniens loco ⁊ tēpori. Ex quo infert̃ ꝙ ſicut in ceteris actibꝰ locus ⁊ tēpus ſunt conſideranda vt late habet̃.xxix.di.per totum. Ita ⁊ in legibus condēdis eſt agenduʒ. Et ex his vlteriꝰ no.ꝙ pro diuerſitate temporum ſunt leges conſiderande vt in
2 c.non dʒ de conſan.⁊ affi.†Non dʒ tū legiſlator eſſe facilis in mutando leges.immo dʒ potius aliqd incōueniens dūmodo non ſit nimis magnū tolerare q̄ leges mutare:q: ex hoc aſſuefiunt hoīes vt non equo aīo ferant leges.ſed moliantur ipſarum frequētem mutationē.qd non modicum detrimentum infert reipublice. Et tradit phs ſcdo poli. ¶ No.tex.ibi neceſſaria.qui facit contra quoſdā.qui ex leui cā ſtatim prorūpunt ad leges faciendas. ¶ No.ꝙ illud nō dr̃ manifeſtū qd ꝯtinet in ſe obſcuritatē. No.ꝙ ꝓpter obſcuritatem verboꝝ quis inducitur in errorē.c.plerīq;.xxiiij.q.iij.⁊.l.contra legeʒ.ff.de legi. nihil tā ꝓprium legi q̄ claritas. §.j.in aut̃.de teſt.imper. facit ꝙ reſponſio facta poſitioni obſcure non p̄iudicet reſpondenti qui errore ductus confeſſus eſt.⁊ cōfeſſio facta per errorē pōt reuocari.de confeſ.c.fi. Item facit ad dubiū qualiter q̇s ꝓbet ſe ad errorem confeſſum q: probat eoipſo ꝙ probat ſe rn̄diſſe interrogationi obſcure q: vt vult tex.obſcuritas verborum in
3 ducit quē ad errandum. ¶ †No.ꝙ finis legis dʒ eſſe publica vtilitas non priuata. Ideo cōſtitutio facta ad cōmodū priuatum ſtatuentis non valet.⁊ hec de conſti.cū omnes. ¶ No.
4 †ar.ꝙ ſcriptura dicitur eſſe de ſubſtantia legis[b] ad hoc.ſ̄.di.
b j.lex.⁊ ibi dedi remiſſiones. No.ꝙ lex dʒ eſſe clara ne aliquaʒ obſcuritatem contineat. Concor.c.abbate.de verb.ſig. Et iō voluit imperator ꝙ breui ſermone leges conſcriberentur. ⁊ ꝙ ꝓhemia ⁊ prefationes ab eis excluderent̃.vt in prima conſtit. C.§.quibus facit tex.in ꝓhemio.ff.§.in ſcdo.imo facit tex.in.l. ij.§.ſed ⁊ ſi q̇d forſan.C.de ve.iur.enu.ꝙ vtilius eſt pauca idonea alijs etiam vtilibus p̄termiſſis attingere q̄ multis inutilibus hoīes pregrauare. Et ꝓpterea in.d.§.quibus.dicit bald. debere predicta intelligi de inutilibus prefationibus.al's aūt
5 ſecus †cū per prefationes tribuatur intellectus ad iura. Naʒ ex prefatiōe colligit̃ mens legiſlatoris vt eſt in.l.fi.ff.de here. inſti. Si aūt vis latius videre ex quibꝰ mens legis cōſideret̃ vide bar.in repetitione.l.oēs ppl'i.ff.de iuſti.⁊ iur.q: nō pn̄t leges eſſe adeo clare ꝙ dubitationē non contineant.permiſſum eſt illas gloſari intantum ꝙ ſi ſtatutum aliqd ꝓhiberet illas leges gloſari vt eſt.c.exijt qui ſeminat.de verb.ſig. lib. vj. quod ſuper regula fratrū minoꝝ eſt editū dʒ intelligi d extranea gl. ⁊ impertinenti ad literā:nō aūt per hoc excluſa vr̃ ea que conueniens eſt ⁊ ad literam pertinet vt voluit bar.in.l.oēs populi
6 preal. ¶ †No.ꝙ lex non dʒ edi pro facto vnius particulariter.ſed dʒ poni ꝓ cōi vtilitate:quod declarat ſan. Tho.ij.ij.q. xc.ar.xx. Que em̄ ſunt ad onus ⁊ ſine vtilitate extirpāda ſunt lviij.di.corepi. Ex quo infertur ꝙ ſi lex fiat ſpecial'r ⁊ in odiū certe perſone poterit ab ea appellari vt in.l.j.§.ſolent.ff.q̄n appel.ſit.⁊.C.de cenſi.l.j.⁊.l.qui grauato.lib.xj.imo licet ſtatutuʒ verbis generalibus concipiatur:ſi tū probari pōt aliquibus legitimis coniecturis ꝙ in odium certe perſone ſpecialiter eſt confectum a tali iniquitate licita eſſet appellatio.pro quo facit.l.j.in fi.ff.de doli excep.vbi dolum cōmiſſum in.l. cōdenda ſuccurrit leſo. Ita tenet Bar.in.l.oēs populi. Et ſumit̃ rō omnium predictoꝝ.q: cum reuera iſta non ſit poſita in cōi non eſt vere lex:vt hic in tex.al's non poſſet ab ea appellari.vt in.l. ſiq̄ pena.ff.de verb.ſig.⁊ in.c.q: nos.de ap. Ideo ēt appellari a tali lege poterit.vt.ſ̄.dixi apoſtillādo literā. ¶ Oppono ꝯ tex. ⁊ videt̃ ꝙ Iſidorus incōueniēter qualitatē legis ponende deſcribat in h̄ tex.nam.ſ̄.di.j.c.conſuetudo in tribus conditiōibus qualitatē legis exēplificat. Preterea iuſtitia eſt pars honeſtatis.vt dicit Tullius prio officioꝝ. Ergo poſtq̄ hic dixerat honeſta ſuperflue addit̃ iuſta. Preterea lex ſcripta contra conſuetudinē inducitur ⁊ ab ea diſtinguitur. Non ergo hic debuit poni qd eſſet contra conſuetudinē patrie. Neceſſariū dicitur dupliciter.ſ.qd eſt īpoſſibile aliter ſe habere ⁊ tale neceſſarium non ſubiacet humano iudicio nec legi humane ſubijcitur Eſt aliud neceſſarium propter finem.⁊ hoc ſub vtili cōprehenditur.ergo iſtud verbum neceſſarium ſuperfluit. Reſpondit ad hoc archi.iuxta ſanctū Tho.ꝙ vniuſcuiuſq; rei que eſt ꝓpter finem neceſſe eſt ꝙ forma determinetur iuxta ſuā proportionem que eſt ad finem.ſicut forma ſerre talis eſt ſicut conuenit ſectioni. quelibet enim res recta ⁊ menſurata:opʒ ꝙ habeat formā ꝓportionabilem ſue regule. Lex aūt humana hʒ vtrāq; q: eſt quid ordinatiuum ad finē.⁊ eſt quedam regula vel mēſura regulata ac menſurata quadā menſura ſuperiori: que q̇dem eſt duplex.ſ.lex diuina ⁊ lex nature. Finis autem humane legis eſt vtilitas hominum.⁊ ideo Iſidorus in conditione legis.ſ̄.di.j.c.conſuetudo.tria poſuit.ſ.ꝙ religioni cōgruat. in quantū eſt ꝓportionata legi diuine. Secundo ꝙ diſcipline cōueniat inquantum eſt ꝓportionata legi nature. Tertio ꝙ ſaluti ꝓficiat.inquantuʒ eſt ꝓportionata vtilitati humane. Et ad hec tria omnes conditiones quas in hoc.c.ponit reducuntur. Nam cum dicitur honeſta refert̃ ad hoc ꝙ religioni cōueniat. ꝙ autē ſubdit̃ iuſta poſſibilis ſm naturam.ſm conſuetudineʒ patrie loco ⁊ tempori conueniens additur ad hoc vt cōueniat diſcipline. Attenditur enim humana diſciplina. Primo quidem quantum ad ordinem rōnis qui importatur inquantū dr̃ iuſta. Secūdo quantū ad facultatē agentium dʒ diſciplina cōueniēs eſſe vnicuiq; ſm poſſibilitatem obſeruata enim poſſibilitate nature. Non enim eadem imponenda ſunt pueris que viris adultis ⁊ perfectis:⁊ ſm humanam conſuetudinem.nō em̄ pōt homo ſolus viuere in ſocietate alijs morē non gerēs. Tertio quantū ad debitas circūſtantias dicit.loco tēporiq; cōueniens. Qd vero ſubditur neceſſaria vtilis ⁊c.refertur ad hoc vt expediat ſaluti vt neceſſitas referat̃ ad reuerentiam maioꝝ vtilitas ad ꝯſuetudinem bonoꝝ.manifeſtatio vero ad cauendum nocumentum qd ex ipſa lege poſſet ꝓuenire. Et q: lex ordinatur ad bonum cōe.vt.ſ̄.dictum eſt:hoc ipm in hac parte vltima determinationis oſtenditur. Et per hoc pʒ rn̄ſio ad obiecta. Et formaliter reſpondendo dicit h̄ Gemi. ꝙ conſuetudo non contradicit huic textui. Quod enim ibi implicite in tribꝰ principalibus verbis eſt expreſſum hic expreſſe per nouē principalia exprimit̃.nec per hoc ſunt tex.contrarij.facit glo.in.c.j. de ſum.tri.⁊ fi.cath.li.vj.gl.ij. ¶ No.ꝙ lex que nō eſt iuſta:nō eſt lex:cui conſonat quod Aug.de lib.arbi.inquit.lex eſſe non videt̃ que iuſta non fuerit.ad hoc.xxiij.q.j.c.j.de verb. ſig.c. forus. Contra tamen viſi ſunt tenere Uin.⁊ quidā alij canoniſte.de conſti.c.cum omnes.dicentes talē legē tenere.ſed per cōtradictioneʒ poſſe reuocare.ſed bar.in.l.oēs populi. tenet pri
7 mum dictum ⁊ idē ſequit̃ Panor.in.d.c.cum omnes †dicētes ꝙ ſtatutū iniquitatē continēs eſt ipſo iure nullū.ꝓ quo bn̄ facit iſte tex.cum glo.⁊ ad.d.c.cū oēs.vbi videt̃ ſtatui ꝯriū.rn̄dēt iſti ꝙ reuocatio fuerat facta quatenus de facto illa ſtatuta ꝓceſſerāt.qd ſatis admittit̃ per tex.cuʒ glo.in.c.accedentes.j.vt lit.non conteſt.⁊ in.l. j. in prin.ff.de ferijs.

Ideo.

Hic incipit tertia pars huius diſt. In qua ponit ꝙ leges per diſſuetudinē abrogant̃ ⁊ per ꝯſuetudinē confirmant̃. Et hoc ꝓbat per q̄ttuor autoritates ſm Jo. de ſan.⁊ Arch. Sed mihi ꝓbabilius videt̃ ꝙ hec tertia ps incipiat.j.ea.di.§.leges. Naʒ ante iſtū.§.nulla fit mentio de abrogatione legum. Ipſa conſtitutione.ſ.legali. ſ.liberum. inferiori iudici.arg.viij.q.ij.c.ij.§.fi.Archi.

1 ☞ Lex qualiter condi debeat ⁊ de forma legis condende nume.2.
Papa an poſſit facere conſtitutionem vniuerſalem ſine cōſenſu cardinalium.
Papa ſolus poteſt creare cardinales.
3 Iudex an debeat iudicare ſecundum leges.
4 Error principis an faciat ius.
5 Sententia pape an preualeat ſententie totius cōcilij gn̄alis.
Papa nō poteſt ſtatuere contra articulos fidei.

Iniſtis.

1 De legibus eſt iudicādū cū īſtituunt̃: ſed poſtq̄ inſtitute ſunt eſt iudicandū ſm eas.h.d. ¶ †No.ꝙ in lege ꝯdēda multi debēt cōuenire vt iudicēt qual'r debēt ſtatui. Nam integrū eſt iudiciuʒ qd plurimoꝝ votis cōfirmatur.vt in.c.j.xx.di.⁊ in.c.prudētiā. in prin.de offi.deleg.concor.c.apl'ice. xxxv. q.ix.⁊.l. humanum C.de legi. Ubi princeps accerſitis ꝓceribus dʒ legem cōdere.

ADD Ito
a ¶ Illud dr̃ īpoſſibile. Adde ꝙ lʒ dicat̃ cōiter ꝙ illud qd nō pōt īpetrari niſi a ſolo p̄ncipe reputat̃ īpoſſibile tū illud limitat ro. in.l.ij.ī vl.car.ff.de re iud.niſi cōſueuiſſet p̄nceps illud facile cōcedere refert ⁊ ſeqnit̃ Alexā. in.l.apud iulianū.§.ꝯſtat in j.col.v̄.titius no.ff.de leg.j. B.F.

b ¶ Subſtātia legꝰ. An ſcp̄tura ſit d ſubſtātia legis.vide ēt ꝑ Jo.an. in c.nemo pōt.de reg.iu.ī mercuria.⁊ ꝑ.d.Fel. in rub.d ꝯſtit. col.iiij.poſt ꝓnci.v̄. Tangūt ēt hſcribētes.

Hoc aūt eſt de honeſtate ꝛ cōgruitate:nō autem de neceſſita-
te. Itaq̧ ſi princeps vel alius habens poteſtatē legis cōden-
de:hoc nō ſeruaret nō eo minus lex valeret vt tenet Bal.in.d.
l.humanū per eandē legē que dicit humanū ꝛ nō dicit neceſſa
riū. Vñ do. Car.ſancti Sixti in ſcdo dubio includit idem in
papa.vt de honeſtate nō debeat facere conſtitutionē vniuerſa
lē ſine cōſenſu cardinaliū. Sed ſi velit pōt propter plenitudi-
nē ꝑtātis facere cōſtitutiones ꝛ alia ardua ſine eoꝝ cōſenſu.ꝛ
ita tenet Inno.in cle.ne romani in.iiij.col.de elec.ꝛ facit quod
no.bellame.in.c.ſynodo.lxiij.diſt.ꝛ qd dicā in.c.abſit.l.di.qꝛ eo
rum ꝑtās emanat ab eo ſolo.c.ita dñs.xix.di.Et ipē ſolꝯ eos
creare pōt:vt eſt gl.ſingularis quā ibi pōderat Panoꝛ.in cle.
ne romani.de elec.facit.c.conqueſtꝯ.ꝛ.c. ipſi.ꝛ.c.cūcta ꝑ mūdū
ix.q.iij.c.decreto.ij.q.vj. Archi.c.que ad ꝑpetuā.ꝛ.c.ſunt q̄dā
xxv.q.j.ꝛ.c.q̄uis.de offi.oꝛ lib.vj. Albꝛi.in rub.ꝛin.l.humanū
C.de legi.ꝛin auẗ.habita.C.ne fi. ꝑ pa. Gemi.in.c.ſuꝑ eo.quic
q̇d ibi dixerit Jo.mo.de here.lib.vj.ꝛ.in.c.j.de ſciſma.eo.libꝛ.
Panoꝛ.in.c.ij.de cleri.nō reſi.vbi tenet qd nō valꝫ cōſuetudo
qd papa nō valeat ſine ɔſenſu cardīaliū.ɔſuluit Pau.d ca.cō
ſi.cclxxx.qd incipit.in facto pn̄ti.in antep.col.d. An. in.c.ſane
de cle.cōiug.bellamera in.c.nō liceat pape.in.xxij.col.xij.q.ij.
dicit cōſuetudinē talē non valere quominus papa nō poſſit in
ɔ̄rium facere valet tn̄ cōſuetudo talis.ꝛ ſi papa voluerit facere
cōtrariū reqriẗ.ꝙ deroget ɔſuetudini qd poſui in.c.j.in prin.
in titu.epm̄ vel abba. in vſ.feu.ꝛ ibi rn̄di ad.c.ꝑ venerabilem.
in ver.rōnibus q̇ fi.ſint leg. De cōgruo em̄ ardua ꝛ p̄iudicia-
lia eccleſie nō dꝫ papa ſine cardinalibus facere ideo nec ēt im-
mobilia alienare.ꝑ magno em̄ hn̄t hoīes ſuas ɔſuetudines eis
confirmari ꝛ non infringi.l. obſeruare.§.penul.ff.de offi.pro-
cōſul.ꝛ legati. Ita ſcandalū gn̄aẗ inter reuerendiſſimos dños
Cardi ſi pa.ſpꝛetis eis ɔ̄ eorum cōſuetudines ardua tractat
Nil em̄ dꝫ papa cū ſcandalo facere.c.nihil.de preſcrip. Ideo
ab hoc debet papa abſtinere. Ita bella.in.c.nō liceat pape.xij.
q.ij. Debent etiā interuenire illi de quoꝝ p̄iudicio agiẗ in lege
condēda.qd in inferioribꝯ indiſtincte eſt obſeruādū iuxta not.
ꝑ Inno.in.c.vr̄a.de loca. In principe tn̄ cū poſſit ius inferio-
rum tollere ex cā vt.l.itē ſi verberatū.§.j.ff.de rei vendi.ꝛ in.l.
lucius.ff.de euic.quinimmo dicit bellamera.in.d.c.non liceat
qd vbicūq̧ papa aliquid facit preiudiciale tertio expediret vt
prius audiret illū de cuius preiudicio tractaẗ.c.deus oīpotēs
ij.q.j.neq̧ dꝫ ius alterius ledere ſine cā vt not. Inn.ꝛ alij in. c.
que in eccleſiarum.de conſtitu.et in dubio preſumitur in eo cā
hoc caſu.vt no.ꝑ doc.in.d.c.que in eccleſiarum ꝛ in.l.fin.C.ſi ɔ̄
ius vel vti.pub. Non putarem hoc neceſſariū licet ſit ſatis de-
2 cens ꝛ honeſtum. ¶ † No.formam legis condende Prius em̄
dꝫ inſtitui.i.ordinari a multis.poſtea vo dꝫ firmari ꝛ approba
ri a legiſlatore.qui ad hoc hꝫ autoritatē legis cōdēde. Et iſtū
modū legis cōdende ponit tex.in.d.l.humanū.ꝛ per hoc itelli-
giẗ meliꝯ iſte tex.in vo.firmaẗ.ꝙ per glo. antiquoꝝ doc.que fue
runt h̄ poſite ſuꝑ tex. Et ex his ꝛ ex tex.no.ꝙ nō eſt cōpleta lex
ad hoc vt vigorē legis habeat donec hmōi principis aut legiſ
latoris approbatio interueniat. Idē eſt in teſtō ordinando.lꝫ
em̄ teſtator multa ordinauerit.ꝛ notariꝯ in ſcheda ſua illa ſcri
pſerit quouſq̧ tn̄ ex toto teſtator ſuā voluntatē expleuerit.ꝛ ēt
que ſcripta ſunt approbauerit. ac ſuū teſtm̄ velle eē dixerit.te
ſtamentū perfectū eſſe nō cenſeẗ.nec vires hꝫ tex.ſingularis in
3 l.fideicōmiſſa.§.j.ff.de leg.iij. ¶ † No.vlterius ꝙ iudex tene
tur iudicare ſm̄ leges. Cōtra hoc facit tex.in auẗ.iuſiur. qd p̄-
ſtatur ab his.col.iij.vbi tex.dicit oēm equitatē ſeruabo ſm̄ ꝙ
mihi viſum fuerit:qd dꝫ intelligi de his que ſunt extra iudiciū
gerenda vt in officijs dādis ꝛ in diſpēſationibus vel etiā in iu
dicijs.ꝛ in his que cōmitteṅẗ arbitrio iudicis:ꝛ in penis impo
nendis.ſaltē in extraordinarijs criminibus vel ēt ordinarijs:
vbi iudex ex iuſta cā eas viderit tēperādas vt.ff.de pe.l.aut fa
cta.§.j.ꝛ.l.di.c.vt cōſtitueretur.c.deus qui de peni.ꝛ remiſ. ar.
contra.ij.q.iij.§.notandum. Sed illud eſt intelligendum quā-
do ſine cā vel poſt ſn̄iam.ita determinat Inno.in.c.j.de conſti.
qd eſt bene notandum. Iudex em̄ poſtq̄ lex eſt edita ſi contra
illam iudicaret inique ꝛ errore exp̄ſſo in ſn̄ia nulliter ageret.c.
j.de re iudi.l.ij.C.qn̄ ꝓuo.non eſt neceſſe. Nam ſm̄ Bellame.ſi
inferior iudex vellet aliq̇d ꝓponere quare lex illa non deberet
condi facilius audireẗ primo q̄ poſtea.ar.ad h̄.xxxj.di. Nice-
na.nam multa ipediunt ꝓmouenda ꝛc.xv.q.j.c.fi. Lau. vel dic
4 vt ſcripſi poſt Panoꝛ.in.c.oēs.ɔ̄.e.ꝛ aduerte † ꝙ qn̄q̧ p̄nceps
vel alius hn̄s ꝑtātem legis cōdende errat.qꝛ nō intendit legē
conſtituere ſed legē cōſtitutā eſſe credens ea tanq̄ non ɔſtitu-
ta vtitur.ꝛ tūc non facit ius:qꝛ deficit conſenſus.vt.ff.de iuriſ
di.om.iudi.l.ſi per errorem.ꝛ.ff.de legi.l.qd nō rōne.ſm̄ vnā le
ctu.qn̄q̧ enim princeps non errat in ɔſtitutione. ſm̄ predictū
modum ſed errat in cā de preterito.qꝛ ſic iā conſtitutū erat.ſed

¶ Papa q̇d pōt facere ſi-
ne ɔſenſu car
dinaliū. ꝛan
papa poſſit
legē cōdere ſi
ne ɔſenſu car
dinaliū vide
per.d. Feli.i
rub.de cōſti.
col.j.ſeqū.

per diſſuetudinem iam ſublatum fuerat.quod princeps igno-
rabat ꝛ tūc error principis facit ius:tali tn̄ mō ꝙ nō trahiẗ ad
ɔn̄tiaꝫ.ꝛ ſic pōt intelligi.d.l.qd nō.ſm̄ aliā lec.vt ſi imꝑator ſta
tuit argentū eē in ſupellectili credētes ſic alˀs eē ſtatutū cū nō
eſſet.ꝛ ſic loquiẗ.d.l.iij.in fi.ff.de ſupel. leg. Sed ſi imꝑator er-
rat in caſu de p̄ſenti ꝛ eſſet talis error qui faceret ceſſare eq̇ta-
tem legis:tūc lex ceſſaret qꝛ ceſſaret cā finalis ipſius. Sꝫ ſi ta-
lis error non faceret ceſſare equitatē legis:tunc error faceret
ius.probatur.ff.de acqui.here.l.qui alienū.§.is qui putat. ſm̄
Jac.de are.ꝛ Ol.de laude.vt no.per bar.in.d.l.iij.in fi.ff.de ſu
pel.lega.de quo per Cy.C.que ſit lon.conſue.l.j.in quarto con
5 trario. Glo.j.no.† glo.que ꝓbat ꝙ ſi in concilio generali ſn̄ia
omnium epōrum ſit ex vna parte ꝛ ſententia pape ſolius ſit ex
alia parte.potius dꝫ ſtari ſn̄ie pape.ꝓbatur in.c.hec eſt fides
xxiiij.q.j.c.enīꝫ.xix.di.c.j.in fi.de ſum.tri.ꝛ in.c.minores.in p̄n.
de baptiſ. Concor.c.quodcūq̧.xxiiij.q.j. Vbi dicit ſn̄iaꝫ pape
preualere ſn̄ie totius concilij generalis.lꝫ gl.ibi teneat contra
Sed iſtud limita niſi in rebus fidei vt dicit gl.xv.di.c.j. ꝛ in.c.
poſt tranſlationē.de renun.ꝛ in.c.anaſtaſius.xix.di.ꝛ in.c.ſi pa
pa.xl.di. Archi.in.c.ſicut.xv.di.immo etiam oībus epīs ɔſen-
tientibus nō poſſet papa cōtra articulos fidei ſtatuere.c. que
ad perpetuam.xxv.q.j.tn̄ in dubio non preſumitur ꝙ deus nō
patiatur eccleſiam errare.glo.in.c.quodcunq̧.facit tex.in.c. a
recta.xxiiij.q.j.niſi ſcādalizareẗ eccleſia vtputa ſi vellet ſtatue-
re poſſe ſibi eligere ſucceſſorē qd nō poſſet.glo.in.§.his omni
bus.viij.q.j.vel deponere oēs epōs.gl.ix.q.iij.per principalē.
vel tollere canonē.ſiquis ſuadente.do. Ant.in.c.quanto.de cō
ſue. Panoꝛ.in.c.nulli.de ſen.excō.de quo magis eſſet cogitan
dum cum ſit mere iuris poſitiui. Hoc priuilegium canonis lꝫ
priuilegium fori de iure diuino ſit clericis conceſſum:vt eſt gl.
in.c.ſi imperator.xcvj.di. Declarat Cardinalis in repe.c. per-
pendimus.de ſen.excom.lꝫ Gemi.ſimpliciter tranſeat.ꝛ per h̄
limitatur id quod diciẗ per tex.in.c.nicena.xxxj.di. ꝙ conci
lium noluit acceptare continentie promulgationē. ꝛ obtinuit
non obſtante pape propoſitione.qꝛ illud procedit quando cō-
tradictionē concilij audit ꝛ non pertinaciter inſiſtit ſecus ſi pa
pa obnixe vult.nam tunc prefertur eius voluntas deliberatio
ni concilij. Ita procedit glo.hic ſm̄ Gemi.

1 ☞ Lex an poſſit tolli ꝛ abrogari per diſſuetudinē.ꝛ nu.2.ꝛ
3.ꝛ quantum tp̄s requiratur ad inducendam diſſuetudinē.4.
2 Populus nolens obedire legibus rōnabilibus ſui principis
poſſunt ad hoc cogi per papam.
3 Conſuetudo contra expreſſam conſtitutionem prohibitiuam
pape an valeat.
Pape tolerantia an faciat ius.

Leges. In ſumma hoc intendit. Sicut leges confirmā-
tur conſuetudine:ita abrogantur diſſuetudine.
¶ No.ꝙ conſuetudo firmat legem. Nil enim eſt quo magis
obtineat firmitatem lex q̄ ex more vtentiuꝫ vt dicit tex.in.l.de
quibus.ff.de legi. Nam facile homines obſeruant id quod in
cōſuetudine hn̄t. ¶ No.vlterius ꝙ leges abrogantur per diſ
ſuetudinem.concor.tex.in.c.fi.j. ea.di.ꝛ tex.in.d.l.de quibus.ꝛ
glo.in.c.j.de treu.ꝛ pa.ꝛ in prohemio inſti. ¶ Not.finaliter ꝙ
veniens contra legem per diſſuetudinem abrogatam non pec-
cat nec aliquam notam reatus incurrit.cōcor.tex.in.§.fi.j.eo.
1 ¶ Glo.† tractat an lex poſſit tolli ꝛ abrogari per diſſuetudi-
nem.ꝛ refert opi.Jo.qui tenuit ꝙ non niſi ad hoc accederet ex
preſſus conſenſus pape.licet quidam dicerent tantum ſuffice-
re per ſolam ſcientiam pape. Sed Bar.brix.dicit finaliter in
glo.per conſuetudinem tollere legem etiam ſine ſcientia prin-
cipis.dummodo ſit rationabilis ꝛ preſcripta. Sed iſtud non
facit contra opi.Jo.qꝛ loquitur in cōſuetudine.ꝛ nos ſumus
in caſu diuerſo.ſ.in diſſuetudine.ꝛ de diſſuetudine an tollat le-
gem.videas quid glo.Jo.hic ſenſerit.ꝛ dicebat Jo.de fa.iſtaꝫ
opi.Jo.ex hoc probari in papa quia ipſe non ex tranſlatione
populi:ſed diuina iuſſione ꝛ conciliorum autoritate ſuam ha-
bet autoritatem.diſt.xj.c.conſequēs. Sed pro vltima opinio-
ne quam ille recitat per dictionem aduerſatiuam licet facit.d.
l.de quibus.in fin.cum idem operetur tacitus cōſenſus quod
expreſſus.immo quandoq̧ plus vt notari conſueuit.liiij. diſt.
ſi ſeruus. Sed Hoſtiē.in.c.j.de treu.ꝛ pa.ſimpliciter dixit per
diſſuetudinem tolli legem dummodo lex non ſit precepti . ſed
ſimplex.vt eſt text.de maio.ꝛ obedien.c.ſtatuimus. Et pro hac
ſententia dicit h̄ Archi.optime facere.lxxxij.diſt.propoſuiſti.
ver.ſed ea.ꝛ verſi.ſiquis autē. Ita quia iuſſa romane eccleſie
ſeruare tenemur per obedientiam.xij.diſtin.c.ij.in princip. Et
qui non ſeruant peccant.lxiiij.diſtin.quia.addit etiam Archi.
ꝙ ſi ſubditi ſeruare volunt rationabilem conſtitutionem pote
runt compelli per ſuperiorem ad eam obſeruandam ꝛ nunc fa-
ctum fuit.xxiiij.qō.v.de liguribus. Cardinalis.in prohemio
clemē

clemē.§.vniuerſitati. Alˀs ꝑtās ſua videẗ eluſoria:imo elegā-
2 tius † dixit h̄ Archi.ꝙ ſi populus nō vult obedire rōnabilibꝯ
legibus principis ſui poſſunt ad hoc cogi per papā qui hꝫ ple
nitudinē ꝑtātis.ij.q.vj.decreto.c.ad honorē.de auto.ꝛ vſupa.
Item deuiantes a rōne monere ꝛ compellere pōt.lxij.di.in le-
gibus concilij clarū eſt ꝙ per diſſuetudinē abrogaṅẗ vel nō re
cepte non ligant vt hoc text.in.c.deniq̧.j.e.in.§.hec ꝛ ſi legibꝯ
dum loquitur de inchoādo ieiunio.facit que no. Pano.in.c.ij.
de obẛ.ieiu.ꝛ Arc.in.c.vtinā.lxx.di.c.q̇ſquis.ꝛ.c.qd precipiẗ.
xiij.q.j.ibi ēt Arch. Hoſt.in.c.j.de treu.ꝛ pa. Sꝫ in legibꝯ p̄ce
pti vel alˀs obligatorijs.quicq̇d dixerit Hoſti.in gl.in.d.c.j.d
treu.ꝛ pa.iſ̄cto tex.vr̄ ꝓbare dictū hoſti.imo ꝙ plus p̄ceptiuū
tollatur diſſuetudine. Idem tenet ibi Innoc.Jo.an.tn̄ recitat
opinionē quorundā qui dixerunt ꝙ vbi pena imponitur ipſo
iure:diſſuetudo nō tollit legem.cum cōtra talem cōmittēs ſta-
tim incidit in factū dānatū. Sed iſta opi.nō eſt vera:ſꝫ confun
ditur per tex.iuncta gl.xv.q.vj.cum multe. Quapropter ita ꝓ
cedit dictum Hoſt.in.d.c.j.ꝛ ſequiẗ Panoꝛ.in.c.cū olim d cle.
coniu.poſt Gemi.dicerem ꝙ vbi poſſet locum habere conſue-
tudo ɔtra ius iā introductū ꝛ moribus receptū vtpote.qꝛ poſ
ſet rationabilis eſſe.poterit etiam in principio ius per diſſue-
tudinē tolli. Vbi vero cōſuetudo nō haberet locum ꝓpter ir-
rationabilitatē.vtpote qꝛ ɔtra ius diuinū diſponeret.tunc diſ
ſuetudo locū non haberet. Itē vbi nondū eſſet ſuſceptū.immo
vniuerſaliter nō ſuſcipit ſuperiore ſciente etiaꝫ nō ligabit lex.
Et ita intelligit Gemi.in glo.hic.ꝛ in.d.c.j.de treu.ꝛ pa.§. ec-
ce.ver.illud autē.xxiij.di.ideo Gemi.dicit qd ēt fuit de mente
do. Car.in ꝓhemio cle.in.d.§.vniuerſitati.ꝙ ſi ſtatutū epī ipo
nens ipſo facto penā mulieribus deferētibus perlas pōt tol-
li per diſſuetudinem.ꝛ per eā excuſabuṅẗ mulieres perlas de-
ferentes ne excōicationē incurrāt. Voluit tn̄ Jo.an.in.c.cū de
beneficio.de p̄ben.lib.vj.ꝛ ibi Gemi.ita declarās glo.noſtraꝫ.
3 † ꝙ ēt ɔſuetudo ɔtra expreſſam ɔſtitutioneꝫ ꝓhibitiuā ꝓpape
maxime que hꝫ decretū.nō vꝫ quātocūq̧ tp̄e obſeruata niſi da
to ɔſenſu pape. Autoritas em̄ pape nō eſt ab hoīe.c.nouit.de
iud. Ideo inferioribus ſine ꝑmiſſo eius nō lꝫ expreſſe ɔ̄uenire
c.ɔn̄s.j.di.xj.ꝛ ponit Arch.in ſumma.j.xj.di. Et ad p̄dicta fa-
cit qd no. Bal.in auẗ.oēs peregrini.C.cōmu.de ſuc. archi. in
c.de concilijs.xix.di.facit que videbimus in.c.fruſtra.viij.diſt.
ponit Car.in cle.j.de elec. In his aūt in quibus ex officio ſu-
perior teneẗ ſupplere puta ſacramētalibus.tunc ſufficit vt cō
ſuetudo vel ɔtraria obſeruantia vigeat papa ſciente ꝛ tolerā-
te ꝛ ſic ſufficit cōſenſu pape.glo.in.c.vir.ibi Panoꝛ. de ſecun.
nup. Et ita intelligo qd no. Arch.in.c.obeuntibus.lxiij.diſ.in
c.nō confidat.l.di. In his em̄ que ineūbunt officio ſuperioris
magis de facili preſumimus data tolerātia ſuperioris vt ſuſti
neaṅẗ.facit que habētur in.c.ordinarij.de offi.or.lib.vj.in.c.lꝫ
heli.de ſimo.in.d.c.cū iam dudū.de p̄ben.in fi.ex quo arguiẗ ꝙ
tolerātia pape nō facit ius.dicit e ibi loquiẗ in abuſu quodaꝫ
illius qui ēt ɔtra ius diuinum tanto ambitu ducebaẗ ꝛ auari
cia vt plures curatas eccl̄ias preſumptuoſe occuparet:quo ca
ſu ſicut exp̄ſſe papa nō diſpenſaret.vt no.do. An.in.c.cum no-
ſtris.de ɔceſ.preben. Gemi.in.c.ɔſequēs.j.di.xj.ꝓbatur in ex
trauag. Execrabilis.ita nec tolerantia diſpēſationeꝫ inducit.
¶ Reſpondere reſtat mō ad vnū motiuum qd in lege p̄cepti-
ua nō militat cōſuetudo in contrarium. Nam in principio oēs
contrauenietēs peccauerunt mortalˀr.qn̄o ergo ex tali actu illi
cito potuerat induci ɔſuetudo. Nā ad h̄ eſt duplex reponſio.
Primo ꝙ ſi ad hoc fuerūt moti aliqua rōnabili cā intendētes
inducere diſſuetudinē cū hoc ſit a iure ꝑmiſſum nō peccauerūt
ad hoc qd no. Archi.lxxvj.di.vtinā. Panoꝛ.in.c.lꝫ ex quadaꝫ
de teſti.in.c.qm̄.in vltimo notabili.de proba.in repe.c.cū eſſes
de teſta.ꝛ facit que dixi in.c.oēs.ɔ̄.di.j. Vel ſcdo dicas ꝙ ſuc-
ceſſores illoꝝ primoꝝ nō peccauerunt.qꝛ crediderūt illos ali
qua iuſta rōne fuiſſe motos.ar.eoꝝ que no.glo.in.c.de quarta
ꝛ.c.fi.de preſcri.ꝛ in.c.cura.de iure pa. Cōſidera tamē iuxta h̄
vt per diſſuetudinē lex tollaẗ opꝫ ꝙ totus populus vel ſalteꝫ
maior pars non recipiat legē.alˀs aūt nō pōt diſſuetudo itro-
duci.ar.l.qd maior.ff.ad munici. Sicut enim ad introducēdaꝫ
conſuetudinem maior ꝑs ppl̄i requiritur vt tradiẗ per Jo.an.
ꝛ doc.in.c.fi.de conſue.ꝛ per legiſtas in.l.de quibus. ff.de leg.
ita ad introducēdam diſſuetudinē.ita tꝫ Panoꝛ.in.c.qꝛ circa.
de ɔſan.ꝛ affi.ꝛ in.c.cū iaꝫ dudū.de p̄bē. Et hoc ē qd dixit Car.
j.di.§.vniuerſitati.ꝙ gn̄alis ɔſuetudo in ɔtrariū facit vt lex di
catur non recepta nō aūt ſimplex nō vſus. Adde etiam ad pre
dicta ꝙ ita demum nō vſus inducit diſſuetudinē legis ſi in cō
trarium ſit inductus vſus.bar.in.l.fi.C.de iur.do.ipe. Panoꝛ.
in.c.fi.in.iiij.charta.de fo. cōpe.xxj.q.iij.in ſumma.do. An.i.c.
fi.in.vj.charta de ɔſue.do. Panoꝛ.in.c.cū ſit in.viij.col.de fo.
cōpe. Si em̄ eſſemus in mera priuatiōe.ita ꝙ nō eſſet lex.vtpu
ta qꝛ per longiſſima tp̄a nō occurriſſet caſus ſub lege cōprehē
ſus nō poſſet eo caſu diſſuetudo introduci. Pro quo no. glo.
in.c.vt priuilegia.de p̄uile. Vel cum caſus occurriſſet ꝛ lex nō
fuiſſet ſeruata nō tn̄ fuiſſet ſeruatū ɔ̄riū. Eo caſu diſſuetudo ꝑ
hmōi actū mere negatiuum nō tolleret viꝫ legis. Ad qd faciūt
aperte no.per Cy.in.l.ij.C.que ſit longa conſue.ꝛ per Jo. an.ī
c.ioānes.de cle.cōiu.ita tenet bar.auẗ.de here.ꝛ fal.in prī. Ar
chi.in.c.poſt q̇ngētas.xvj.q.iiij. Et ita vno mō exponiẗ text.in
d.l.de quibus.ff.de leg.per diſſuetudinē.i.per ɔtrariam cōſue
tudinē. Albꝛi.in prima ɔſti.C.in.v.col. Sed clarius in rub.C.
que ſit lon.ɔſue.xxiiij.col.vo.ꝛ qꝛ.ɔ̄.diximus ꝙ ɔſuetudo tollit
dicit tamen bal.in.d.l.de q̇bꝯ.xij.col.ꝙ vbi lex dat formā actui
que longo tp̄e non eſt obſeruata vr̄ introducta ſatis ɔſuetudo
abrogans illam formam.l.tribunus.§.fi.de teſta.mili. Ad p̄di
cta faciunt no.per Jo.an.ꝛ do. Ant.in.c.fi.de ɔſue. Et iudicio
meo tota vis ſtat in q̇ttuor ɔcluſiōibus. ¶ Prima in his que
ſunt conſilij diſſuetudine tolluntur vt h̄. ¶ Scda in lege iā re
cepta requiritur ɔtraria ɔſuetudo de iure.xl.annoꝝ.c.fi.de cō
ſue.lib.vj. Vel ꝙ in diſſuetudinem venerit lex ſuperiore ſcien
te vel conſentiente expreſſe:per no.in.d.c.cum beneficio. decla
rando vt dixi.niſi lex vel ɔſtitutio fauorem priuatū tm̄ reſpice
ret. Nam ſicut per renunciationem illoꝝ priuatoꝝ tolleret cō
ſtitutio.l.ſiquis in ɔſcribēdo.C.de pac. Ita per diſſuetudineꝫ
ſiue contrarium vſum.vt late in.c.cum acceſſiſſent.de cōſti.ꝛ.c.
accedentibus.de exceſ.p̄la.in.l.voluntarie.per cy.C.d excu.tu.
ita Panoꝛ.ꝛ Inno.in.d.c.j. ¶ Tertia cōcluſio anteq̄ vſu vtē
tium fuerit lex recepta per diſſuetudinem excludiẗ ſuꝑiore ſciē
te ꝛ patiente.ꝛ ſic ſufficit tacitus ɔſenſus. Ita Panoꝛ. in.d.c.
j.de treu.ꝛ pa.qꝛ tacitꝯ ɔſenſus colligiẗ ex bino actu ɔ̄rio ſcō
ſuperiore ſciente ꝛ non contradicente.dūmō nō ſimus in his q̄
ſunt de iure diuino vt dixi poſt Gemi.ꝛ eſt rō qꝛ in lege licite
actū vr̄ vt poſt ꝓmulgationē recipiaẗ vt h̄. Ideo ex quo ſupior
tolerat ꝙ nō recipiaẗ vr̄ haberi ꝓ nō facto.facit qd no. Car. in
cle.j.in.xviij.q.de elec.per gl.in ꝓhemio cle.in vo.de cetero. vbi
decretum in lege poſituꝫ ligat a die noticie ex tacita natura cō
ſtitutionis. Ita de priuilegio in lege dato regulaẗ ſm̄ naturā
legis. Ita in caſu nr̄o diſpoſitio pape in viā legis regulabitur
ſm̄ naturā que legi ineſt tacite.i.ſi recipiaẗ. Si aūt nō ɔſtat de
ſcientia ſuperioris.tunc ad inducendū diſſuetudineꝫ legis nō
recepte : vt ipſi p̄iudiceẗ ſufficiūt.x. anni ſeu per.x.ānos ppl̄s
ſtetit ꝙ non recepit legem illi preiudicatum eſt.ita Imol. poſt
Car.in.d.c.j.ꝛ ibi do. Ant.per no.h̄.ꝛ in.d.c.fi.de cōſue. Et ad
predicta facit qd no. Car.ī cle.gn̄alē.de eta.ꝛ quali. ¶ Quar
ta concluſio eſt ꝙ vbi ſubeſt aliqua cā per quā papa vel alius
ſuperior ſcit ꝛ tolerat non contradicēdo puta ꝓpter ſcandalū
vitandum.vt in.c.deniq̧.vbi tex.ꝛ glo.ꝛ vbi videbimus.j. eo.
Vel ꝓpter metum ꝛ vim preciſam.vt habetur in.C.qd met. cā.ī
l.decernimus.maxime per Bal.C.de ſac.ſan.eccl. Et tunc ne-
q̧ per diſſuetudinē neq̧ per tacitaꝫ approbationē ex dicta to
lerantia inductam tollitur legis effectus.ita ꝓbaẗ in.d.c.deni
q̧. Et ſub hac quarta ɔcluſiōe intelligit gl.in.d.c.fi.iij.di.c.cū
4 iā dudū.de p̄bē. ¶ † Sed iuxta p̄dicta q̇riẗ quātū tp̄s req̇raẗ
ad inducēdā diſſuetudinē. Jo.cal.in.d.c.j.de treu.ꝛ pa.tꝫ ſuffi
cere decēnium Panoꝛ.ibi dicit requiri.xl.annos niſi alˀs ap-
pareret ꝙ ſciēte.ꝛ patiente legiſlatore totꝯ ppl̄s vel maior ꝑs
non fuiſſent vſi ipſa lege. Nam tunc ſm̄ eum non requireẗ tan
tum tp̄s. Ego putarē qualecūq̧ tp̄s ſufficere vbi ſciente ꝛ pa-
tiente ſuperiore lex nō admittereẗ dūmō vltra ſciam ꝛ patien-
tiaꝫ ſuperioris interueniret aliquis actus ex quo p̄ſumeretur
aperte de conſenſu ꝛ bn̄placito ſuꝑioris.ſola enim ſcia ꝛ patiē
tia non arguit conſenſum ſuperioris. Nam multa per patien-
tiam tolerantur ꝛc.c.cum iam dudū. Ceſſante autē h̄ crederēꝫ
opi. Bal.verā.ſ.ꝙ.x.anni ſufficiant:qꝛ ex vſu tanti tp̄is qd lō
gum dr̄ a iure:ſatis arguiẗ conſenſus ppl̄i.ſicut in conſuetudi
ne diciẗ ꝙ cōſenſus ſuꝑioris ſufficit ille generalis qui hꝫ ꝙ ꝑ
diſſuetudineꝫ lex tollaẗ.nec.xl.annoꝝ hoc caſu tp̄s requiritur
Illud eniꝫ poſſet habere locū qn̄ ɔtra ius iā firmatū ꝛ receptū
conſuetudo induce reẗ.ꝛ hoc caſu loquereẗ.c.fi.de ɔſue. Secꝯ
aūt hic vbi deficit receptio ipſius legis facta per populuꝫ que
principaliter confirmat ipſam legeꝫ.ꝛ dicit tex.in.d.l.de q̇bus
Et probat etiam tex.in hoc.§. Car.poſt Pau.in cle.fi.de eta.
ꝛ quali.tamen Imo.ibi ꝛ in.c.cum iam dudum.ꝛ in.c.j.prealle
gatis aliter loquitur. Sed predictis inhereo.

1 ☞ Papa quibus nominibus appelletur.
2 Clericorum vita debet eſſe ſeparata a laicorum conuerſatione
ꝛ de clerico ludēte cum laico quo caſu poſſet incurrere irregu-
laritatem.
3 Teſtis deponens ꝙ viderit aliquem continuo poſſidere taleꝫ
rem vel exercere talem actum debet intelligi ꝙ viderit horis ꝛ
temporibus competentibus.

Universidad del Rosario Archivo Histórico

Statuimus. Septeʒ hebdomadas plenas debent ante paſcha a carne ⁊
1 delitijs ieiunare.h.d. ¶ No.†ex ſupraſcriptione tex.
ꝙ papa appellat archieps vrbis romane. Alibi etiã appellat
papa.v.q.iiij.c.ij. Aliqñ appellat patriarcha.xcij.di.c.fi. Ali
qñ romanus pontifex.de cõſti.c.j.li.vj. Aliqñ pontifex.j.q.iij.
c.ſaluator.⁊.c.pontifex.ſm Arch.de quo ẽt vide eundẽ in.d.c.
j.de ↄſti. ¶ No.ij.ꝙ nõ vitiat actꝰ plenitudine ꝓpter minimũ
qd ei ſubtrahit. Nã dicunt ieiunare per ſeptem hebdomadas
plenas qui ieiunãt a quinquageſima vſqʒ ad paſcha:ſed tamẽ
diebus dñicis non ieiunant.de conſe.di.v. quadrageſima.⁊.j.
xxx.di.ſiquis tanꝗ.cõcor.gl.extra in ꝓhe.de elec.vbi ꝓbatur a
ſimili ꝙ vniuerſalis diſpoſitio nõ vitiat.lʒ in aliquibus ꝑticu
laribus actibus pauciſſimis tñ deficiat. ¶ No.ꝙ iſtd ꝑceptũ
de quo hic nõ tñ iponebat ſacerdotibus.ſʒ oibus clericis qꝛ
2 oẽs ſunt in ſorte domini vocati. ¶† No.ꝙ vita clericoꝝ dʒ eẽ
diſcreta a laicoꝝ cõuerſatione. Ita vt in ꝑfectionis actibꝰ cle
rici debent longe excedere laicos.ↄcoꝛ.c.viliſſimus.j.q.j. Ali
bi etiam dr ꝙ dʒ eſſe ſeparata quo ad conuerſationem. Unde
nec ꝓfanis actibus nec tꝑalibus debent intereſſe clerici.xiiij.
q.ij.ꝗꝗ. Et inde eſt ꝙ lʒ als aliquis ludus eſſet licitus inter
clericos.ſi tamen illum ludum clericus exercuiſſet cum laico ⁊
ibi mors vel mutilatio fuiſſet per clericuʒ laico illata.etiã ſine
clerici culpa.tamen clericus irregularis cẽſendus eſt ex eo tñ
ꝙ in culpa eſt.qꝛ ludum cum laico miſcuit. Naʒ vt diximus cõ
uerſatio dʒ eſſe inter ipſos diſcreta.pro hoc tex.in.c.cõtineba
tur.ſm vnum intellectũ. Gl.de homi.⁊ ibi tenet Panoꝛ. No.
ꝙ diebus ieiunioꝝ nedum eſt abſtinendum a carnibus.veꝝ ẽt
ab alijs delitijs. ¶ No.ꝙ in diebus quadrageſimalibus ma
gis debent clerici inherere ieiunijs hymnis ⁊ oꝛonibus. Et in
de eſt ꝙ officium eccleſiaſticum eſt magis longe oꝛdinatum in
quadrageſima ꝗ alio tꝑe totius anni. ¶ No. finalr ex tex. ꝙ
illud dr continuo fieri qd fit horis cõpetentibus:nõ eſt eñ ſic
groſſo mõ intelligendum qd h tex.dicit.die noctuqʒ.vt nec die
bus nec noctibus ab hymnis ⁊ oꝛationibus non ſit ceſſanduʒ
3 concoꝛ.glo.in.c.nunꝗ.de conſe.di.v.facit†ad qõnem ſi teſtis
dixit ꝙ viderit aliquem continuo poſſidere talem rem vel exer
cere talem actum:dʒ intelligi ꝙ viderit horis ⁊ tꝑibus compe
tentibus ⁊ ponitur in pꝛohemio gregoꝛiano.
1 ☞ Statutum puniens cõmittentem tale delictum in qua
drageſima quomodo intelligatur.
2 Additum alteri non aſſumit naturam ⁊ nomen eius cui addit
Quadrageſima. Quadrageſime addi
ta eſt ſeptia hebdoma
da.h.d. Sex ſeptimanas dic:vt habet de ↄſe.di.v.qua
drageſima. No.pꝛimo ꝙ quadrageſima nõ hʒ niſi ſex hebdo
madas.quattuoꝛ eñ dies ꝗ pꝛimã dominicã ꝑcedunt quadra
geſime nõ quadrageſima ſʒ ꝗnquageſima vocant.vt ꝓbãt hic
1 tex.manifeſte. Ex quo ſequit†ꝙ ſi ſtatutum dicit ꝙ cõmittẽs
tale delictũ in ꝗdrageſima tali pena puniat nõ icluderet ꝗ in
pꝛedictis ꝗttuoꝛ diebꝰ cõmitteret. Saluo tñ vbi cõis vſus lo
quẽdi aliud haberet. Nã ille etiam in ſtatutis veꝝ ſignificatũ
dictionum vinceret.vt voluit bar.in.d.l.oẽs ppli.ff.de iuſti. ⁊
2 iur. ¶† Ex quibus tex.vlterius no.ꝙ additum alteri nõ aſſu
mit naturam ⁊ nomen eius cui additur. De quo vide Bal. in
d.l.etiam.C.de iur.do.vbi bene hoc pꝛoſequitur:⁊ per Bart.
in.l.ſi conuenerit.de pigno.acti.
1 ☞ Clerici a dominica que vocatur quinquageſima debent
incipere ieiunium ⁊ quare.nu.2.
A quibus ſit abſtinendum in quadrageſima ⁊ nu.6.
3 Reſcriptuʒ impetrans ſi nominat in eo laicum maximũ adie
cta clauſula quidam alij per talem clauſulam nõ poterit cleri
cus trahi niſi adijceret ⁊ quibuſdã alijs tam clericis ꝗ laicis.
4 Ebꝛietas vel crapula an ſit peccatum moꝛtale.
5 Iudicio ſuo quibus caſibus quis relinquatur.
6 Ieiuniũ quadrageſime an ſoluat ſiꝗs comedat oua vl caſeuʒ.
7 Ieiunium quid ſit.
8 Ieiunia indicta ab eccleſia que ſint.
9 Ieiuniũ quadrageſimale generalr oibus fidelibus iniungit
⁊ quare fuit introducta quadrageſima.17.
10 Ieiuniuʒ quattuoꝛ tẽpoꝛum ⁊ que ieiunia ſint neceſſitatis.17.
11 Ieiunium vbi fuit pꝛimo inſtitutum ⁊ per quem.
12 Ieiunium valet ad multa vide ibi.
13 Ieiunare qui teneãtur.
14 An diſpenſari poſſit ne ieiunetur
15 Cauſe diſpenſationis ieiunioꝛum ⁊ quis poſſit diſpenſare in
ieiunijs nu.16.
17 Ieiunia eccleſie non ſeruantes an peccent moꝛtaliter.
18 Uigilie ſanctoꝝ quare fuerunt inducte.
19 Ieiunia an aliquo tempoꝛe ſint pꝛohibita.
20 Foꝛma tenenda in obſeruatione ieiunij.
21 Quotiens ſit comedendum die ieiunioꝛum.
22 Qua hoꝛa ſit comedendum die ieiunij.
23 In iſtis ieiunijs eccleſie an conſuetudo poſſit operari.
24 In his ieiunijs quem moꝛem tenere debeant viatoꝛes ⁊ pere
grini.
25 Ieiunium violare an liceat pꝛopter ſalutem coꝛpoꝛis.
26 An id ad quod quis tenetur poſſit autoꝛitate ſuperioꝛis ad
aliud pium opus commutari.
27 Ieiunare an poſſit vnus pꝛo alio.
28 Perſone pꝛiuate dicunt que nõ habent dignitate.
29 Dictio ⁊ quando ponatur pꝛo ideſt.
30 Conſuetudo an excuſet a pena in delictis.
31 Uenia cui detur.
32 Excommunicatus an abſoluatur inuitus.
1 Deniqʒ. †A quinquageſima debẽt ecclaſtici vi
ri exoꝛdium ieiunandi aſſumere ⁊ domi
nica carniſpꝛiuij non debent ſe carnibus ingurgitare
⁊ in diebus ieiunioꝛum a lacte ⁊ caſeo ac ouis abſtinẽdum eſt.
⁊ ſumptuoſis epulis ẽt in piſcibus ceſſandum ebꝛietaſqʒ eſt vi
tãda.h.d. Sãcte inſtõnes facte de cõi ac generali ieiunio ieiu
nandi durius ⁊ aſperius ligant. ¶ No.ꝙ diebus quadrage
ſime pꝛohibetur ne comedamus de his que habẽt a carne oꝛi
ginem vel carnẽ ꝓducunt vt oua caſeum.hic ꝓhibentur iſta ra
tione inherentie qꝛ ex eadẽ radice.vt.C.de nup.l.fi. Et h iõ qꝛ
ꝓpter adipẽ ⁊ pinguedinẽ incendunt renes ⁊ carnis excitant
appetitum. Non ſic piſces lʒ carnes ſint iuxta aplm.qꝛ alia eſt
caro hoim alia pecudum alia piſcium. Lau.⁊ Archi.quod di
cit hic Gemi. No.ad ſtatuta ꝙ appellatione carnium non ve
niunt piſces vbi eſt diuerſa rõ. Ita ꝓbat h tex.iũcto dicto Ar
chi. Sementinam quaſi que de carne oꝛiunt.⁊ de carne habẽt
oꝛiginẽ:qꝛ vt dicit Hiero.in.ij.li.ↄtra iouinianum:ouum nihil
aliud eſt ꝗ caro liquida.iõ ꝓpter eoꝝ caliditatem magis ꝓhi
betur vnum ouum comedere ſm Archi.ꝗ bonam refectionem
piſcium. Et lac eſt ſanguis coloꝛe mutato. Sed caſeus eſt lac
coagulatum ſm Hug.lac a coloꝛe nominatur eo ꝙ ſit albus li
quoꝛ.leucos eñ greci album dicunt cuius natura ex ſanguine
pꝛocreat.infirmitates ꝓducit cibi vſus idebitus nõ ipſe cibꝰ
xlj.di.c.j.⁊.c.iij. Incẽtiuum.i.appetitum ſiue voluptateʒ.⁊ iſta
eſt cã quare eſus carnium eſt ꝓhibitus ⁊ piſciuʒ eſt ꝑmiſſus qꝛ
piſces naturalr frigidi ſunt ⁊ qꝛ nõ debuit vlterius vita huma
na artari a carne. Et no.ꝙ dicit ſumptuoſioꝛa que exigũt ma
gnum ſumptũ in emendo ⁊ ꝑparando ⁊ in coquẽdo qꝛ nõ ꝓhi
betur cibus hic.ſed voluptas que ſepius ⁊ frequentius in ma
gnis piſcibus ſolet eſſe. Et ſic pʒ per iſtum tex.ꝙ talium vſus
perfectioni ieiunij derogat.⁊ vtentes talibus nõ iã ſatiſfaciũt
pꝛecepto ieiunij quadrageſimalis.qd intellige in exceſſu ꝑpa
randi ⁊ impẽdendi circa talia non in vſu moderato.⁊ ita decla
rat etiã gl.vltima hic.⁊ ita declaro etiam tex.in.c.ij.de homi. ⁊
que ibi dixit Panoꝛ.qd no.ad ea que.j.dicã ſm Lau. ¶ No.
2 †duas rõnes ex ꝗbus clerici debent ieiunia inchoare in quin
quageſima. Pꝛima eſt vt aliquid ad impenſum ſancte inſtitu
tionis adijciant. Scda vt laicos antecellant.⁊ iſta ſcda ponit
in.c.ſtatuimus.ſ.e.di. No.ſcdo ꝙ clerici cuiuſcunqʒ oꝛdinis ꝑ
cellunt quoſcũqʒ laicos loco ⁊ dignitate. Ex quo habes extẽ
ſiões ad tex.in.c.ſolite.de ma.⁊ obe.qui loquitur de epis.⁊ ad
glo.in.c.duo ſunt.xcvj.di.que loquitur de ſacerdotibus vt illa
3 etiam ad alios clericos extendantur.† Et per hoc infertur ad
queſtionem impetrans reſcriptum nominat in eo laicum maxi
mum adiecta clauſula quidam alij. Nũquid per talem clauſu
lam poterit clericus trahi.⁊ per ꝑdicta põt determinari ꝙ nõ
qꝛ clericus maioꝛ eſt quocunqʒ laico ⁊ ſic ſub illa generalitate
nõ cõpꝛehendit per.c.ſedes.de reſcrip.niſi adijceret ⁊ ꝗbuſdã
alijs tam clericis ꝗ laicis.de reſcrip.c.ſignificauit. Ita tʒ ſpe.
de reſcrip.pꝛeſenta.§.ratione autem cauſe.verſic.quid ſi quis
nominauit. No.vlterius repꝛehenſibile illud quod in die car
niſpꝛiuij aliqui obſeruant vt curatius carnes comedant ⁊ ſu
perflue ſe ingurgitant.pertinet ſiquidem hoc ad gule vitium.
vt dicit tex.de conſecra.di.v.quinqʒ. ¶ Iteʒ no.ꝙ in carniſpꝛi
uio non eſt licitum comedere carnes vſqʒ ad mediam noctem.
Nam quo ad eſum carnium dies incipit poſt cenam.c.de eſu.ꝺ
conſe.di.iij. Et ex hoc etiam tex.not. Gemi.ꝙ tꝑe ieiunij hoꝛa
debita obſeruãda ẽ nec pꝛo trahenda nec pꝛeuenienda.c.ſolẽt
de conſe.di.j.de quo.j.dicã. ¶ No.ex tex.ꝙ ſi quando aliqua
repꝛoba conſuetudo inoleuit nec tolli ſine periculo poteſt. vt
pote.qꝛ ea ſublata illi ad deterioꝛa pꝛolaberentur ſub quadaʒ
diſſimulatione dʒ hmõi ↄſuetudo per ſuperioꝛẽ intacta ꝑmit
ti. Idem dico quando ſcandalum veriſimiliter ſperarent ↄſue
tudinẽ tollendo pꝛedictam.c.ſi de voto.⁊ Salomon pꝛuer.xxx.
c.bonus tex.xliiij.diſti.commeſſationes.ibi glo.vbi latius hu
mane

mane ſiquidẽ nature eſt ea que in diſſuetudinẽ ducunt abhoꝛ
rere ⁊ cõſueta vel magna cuſtodia diligere:vt dicit tex.xxiij.q.
vj.c.fi. ¶ No.vlterius ꝙ legiſlatoꝛ dʒ minoꝛa mala diſſimula
re vbi ex illoꝝ ꝓhibitione ſperat vniuerſaliter maioꝛa ꝓueni
re. Nam minima maloꝝ ſunt eligenda.vt dicit phs. ¶ Que
4 ro†an ebꝛietas vel crapula ſit pctm̃ moꝛtale.dicit Hug.ꝙ co
medere vel bibere plus iuſto qñqʒ pctm̃ moꝛtale eſt.vtpote qñ
ex certa ſciẽtia nimiũ ꝗs ſe ingurgitat vel bibit vel cũ hoc ipʒ
placet ei qꝛ pctm̃ eſt.qꝛ eoipſo illud facit. Si vero vltra ꝗ dʒ
pꝛopter appetitũ pctm̃ eſt veniale.vt in.§.als.ibi ẽt ponit Hu
go.⁊ alij.maxime Gemi.xxv.di.vbi tex.dicit ꝙ ebꝛietas tũc de
mum eſt pctm̃ moꝛtale qñ aſſidua eſt ſm ſanctũ Tho.ij.ij.q.cl.
ar.j.ij.⁊.iij.qui latius ⁊ melius hũc articulũ explicat dicẽs ꝙ
culpa ebꝛietatis cõſiſtit in inoꝛdinato vſu ⁊ cõcupiſcentia vini
Hoc aũt contingit eſſe tripliciter. Uno mõ ſic ꝙ neſciat potũ
eſſe imoderatum ⁊ inebꝛiare potentẽ. Et ſic ebꝛietas põt ſine
pctõ contingere. Alio mõ ſic ꝙ aliꝗs ꝑcipiat potũ eẽ imodera
tuʒ nõ tñ eſtimet potũ inebꝛiare potentẽ. Et ſic ebꝛietas põt eẽ
cũ pctõ veniali. Tertio mõ põt eſſe ꝙ aliꝗs bene aduertat po
tum immoderatum eſſe ebꝛietatẽ.⁊ tamen magis vult ebꝛieta
tẽ incurrere ꝗ a potu abſtinere.⁊ talis ꝓpꝛie dr ebꝛius.qꝛ moꝛ
talia accipiũt ſpẽm nõ ab his ꝗ per accidẽs eueniũt ꝑter intẽ
tionẽ.ſed ab eo qd eſt per ſe intẽtuʒ ⁊ ſic ebꝛietas eſt pctm̃ moꝛ
tale:qꝛ ſm hoc hõ ſciẽs ⁊ pꝛudens pꝛiuat vſu rõnis que ſm vir
tutẽ operat vt pctã declinet.⁊ ſic peccat moꝛtalr periculo pec
candi ſe ſubmittẽs.facit tex.in.c.ſane.xv.q.j.⁊ in.l.oẽ delictum
§.per vinũ.ff.de re mili.dicit eñ Ambꝛoſius in lib.de patriar
chis. Uitandã dicimus ebꝛietatẽ per quã vitia vitare nõ poſ
ſumus. Nã ea que ſobꝛij cauemus per ebꝛietatẽ ignoꝛãter cõ
mittimus. Et ex pꝛedictis infert ꝙ ebꝛietas qñ eſt aſſidua eſt
pctm̃ moꝛtale.nõ ꝓpter ſolam iterationẽ actus qꝛ nõ põt eẽ ꝙ
homo aſſidue inebꝛiet quin ſciens ⁊ volẽs ebꝛietatẽ incurrat
cũ multotiẽs experit foꝛtitudinẽ vini ⁊ ſuã habilitatẽ ad ebꝛie
tatẽ. Et per pꝛedicta inferri põt ꝙ ebꝛius delinquẽs alio deli
cto puta hoieʒ interficiẽdo eſt nihilominꝰ puniẽdus.tex.ẽ ⁊ ibi
Bar.in.l.reſpiciẽdũ.in.§.delinquunt.ff.de pe.tñ mitius puni
tur.d.c.ſane.⁊.d.l.oẽ delictum.§.per vinũ.ita Car.in cle.j.viij.
q.de homi. Sali.in.l.j.in fi.C.ad le.coꝛ.de ſica.⁊ ſic directa pe
na illius criminis nõ punit ⁊ videt potius puniri de ebꝛietate
que dedit cãm delicto tali ꝗ ſpecifice ꝓ delicto in ebꝛietate cõ
miſſo.ita tex.cũ glo.in.c.ſane ⁊ in.c.inebꝛiauerũt.xv.q.j. Si tñ
eſſet modica ebꝛietas puta qñ hõ pauliſper exhilaratꝰ eſt a vi
no nõ tñ alienus a rõne.tũc ẽt pena nõ mitigat. Ita intelligo
qd voluit bal.in.l.data opera.C.ꝗ accu.nõ poſ. Ange.de are.i
5 tractatu maleficioꝝ in verbo ſciẽter ⁊ doloſe. ¶† Ulterïꝰ ꝗro
iuxta qd in tex.dr ſuo ingenio relinquẽdi ſunt.an extra caſum
ſit quis relinquendus ſuo iudicio.ad hoc dicas ꝙ tribus caſi
bus quis relinquit ſuo iudicio. Pꝛimus eſt qñ actus eſt indif
ferens.qꝛ põt fieri ⁊ omitti ſine pctõ.xxiij.q.iiij.c.vir cũ ꝓpꝛia.
Scõs qñ timet ſcandalũ.vtpote qꝛ multitudo eſt in cã.j.q.vij.
c.quotiẽs.xxiij.q.vij.nõ põt.tũc eñ tolerat.⁊ iõ dicunt ſuo i
genio relinqui dñmõ delicta nõ ſunt nimis enoꝛmia:qꝛ tũc nul
lo mõ tolerãda ſunt ſi ↄpeſci pñt.c.flagitia.xxxiij.q.vij.c.fi.j.q.
iij. Tertiꝰ eſt qñ deficit iudiciũ.⁊ hoc dupliciter vel ꝓpter ꝑſo
nã que nõ põt iudicari.xvj.di.§.hinc etiaʒ.vel ꝓpter crimẽ qd
6 occultũ eſt.ij.q.v.cõſuluiſti.ſm Hen.⁊ Archi. ¶† Quero an
ſiꝗs in quadrageſima vel extra ieiunijs idictis oua vel caſeuʒ
cõederit ſoluat ex h ieiuniũ. Soluit hic Arc.allegando Inn.
in ſũma huiꝰ ti.dicẽs nõ ſolui per h ieiunium.niſi in quadrage
ſima.ſʒ tñ peccat.refert tñ alios tenere ↄtrariũ.ꝓ quibus facit
de conſe.di.iij.rogationes.in fi.ſan. Tho.ij.ij.q.cxlvij.ar.vl. di
cit ꝙ inter alia ieiunia ſolẽnius eſt quadrageſimale ieiuniũ.tñ
qꝛ ſeruat ad imitationẽ xp̃i.tñ ẽt qꝛ per ipſum diſponimur ad
redẽptionis nr̃e myſteria celebꝛanda. Et ideo ſi in quolibet ie
iunio interdicit eſus carniũ. In quadrageſimali interdicunt
vniuerſalr ẽt oua ⁊ lacticinia circa quoꝝ abſtinẽtiã i alijs ieiu
nijs diuerſe conſuetudines exiſtunt apud diuerſos.quas ꝗſqʒ
obſeruare dʒ ſm moꝛẽ eoꝝ inter quos conuerſat.vnde Hier.
dicit de ieiunijs loquẽs. Unaqueqʒ ꝓuincia abũdat in ſuo ſen
ſu ⁊ pꝛecepta maioꝝ leges aplicas arbitret.c.illa.di.xij. Ego
crederẽ in hac materia ſic foꝛe dicendum ꝙ de iure ſicut in qua
drageſima nõ eſt licitus vſus lacticinioꝝ ⁊ ouoꝝ:vt hic ꝓbat
tex.ita nec in alijs ieiunijs introductis extra quadrageſimam.
vt de rogationibus eſt tex.expꝛſſus in.d.c.rogatiões.in fi. vbi
dicit in eis cibis quadrageſimalibus foꝛe vtẽdũ:de alijs vero
ieiunijs idem ꝓbat tex.in.c.ij.§.cum autẽ.de obſer.ieiu.iuncto
iſto tex.ibi enim i ieiunijs ſolẽnibus generaliter ꝓhibet eſus
carnium.⁊ diſpẽſari ꝑmittit in hoc cum infirmis.⁊ debilibus.
Conſtat aũt ex iſto tex.ꝙ vbi ꝓhibetur eſus carnium ab oibꝰ
que a carnibus ſementinam trahunt oꝛiginẽ eſt abſtinendum
cum partẽ carniũ habeãt ex quo ab eis ꝓcedũt. Et arguit hic
tex.cũ gl.illatiue.qꝛ ex quo in quadrageſima ꝓhibent carnes:
ergo ⁊ ea que ab ipſis oꝛiginẽ ducent:ꝗ ↄñtia in alijs ieiunijs
etiã cõcludit per ſupꝛadicta placet tñ mihi quo ad ↄſuetudinẽ
illa opinio.ſ. Tho.vt videlʒ in ieiunijs extra ꝗdrageſimã ⁊ nõ
in quadrageſimalibus. Nã ẽt ſi vtrũqʒ iſtoꝝ ieiunioꝝ habeat
oꝛiginẽ a iure poſitiuo.cui per cõſuetudinẽ derogari põt. Ni
hilominꝰ tñ ſtrictius obſeruãdũ eſt ieiuniũ quadrageſimale ꝓ
pter rõnes quas ſuperius ſm eũ rettuli.⁊ ꝓpterea ↄſuetudo i
illis reddit irrõnabilis ⁊ ꝑ ↄñs nõ vinceret ius poſitiuuʒ ꝑ.c.
pe.⁊ fi.extra de ↄſue. Hoc tñ limita niſi iuſta cã ſubeſſet vtpo
te defectus piſciũ ſicut in mõtanis ⁊ in locis ſterilibꝰ ſolet ac
cidere. Pꝛo quo optimꝰ tex.in.d.c.ij.§.cũ aũt.de obſ.ieiu. fa
cit ad idẽ tex.in.c.lʒ.de peni.⁊ remi.ꝗ ẽt in ieiunio in pñia iniũ
cta loquitur dicam.j.materiã ieiunij cõplectẽdo qꝛ de illo tex.
iſte allegat ſepe.⁊ Io.an.per modũ ſumme in rub.de obſ.ieiu.
locutꝰ eſt ſatis plene. Hoſt.in ſum. Sʒ Tho.ij.ij.q.xlvij. vari
os poſuit articulos. Ego aliqua ponã ad materie itroductio
7 nem.† Pꝛimo querit ꝗd eſt ieiuniũ.ad qd dicẽdũ eſt ꝙ diuer
ſimode põt accipi ieiuniũ.vt ex dictis patebit. Una tñ diffini
tio poterit dari ꝗ ad oẽs eiꝰ ſpecies ſe extẽdet. ¶ Diffinit eñ
ſic ſm Iſid. Ieiuniũ eſt parſimonia victus abſtinẽtiaqʒ ciboꝝ.
Scdo ꝗrit vñ dicatur ieiuniũ.ad qd rñdet Inn.⁊ hoſt.in rub.
de obſer.ieiu.ꝙ dr a quodã inteſtino qd ſic vocat.qꝛ vt pluri
mũ eſt vacuum ⁊ ſubtile ⁊ exinanit.ſm Auicennã. Tertio ꝗro
quot ſunt ſpẽs ieiunij ⁊ nõ ſequẽdo opinionẽ Inno.⁊ Hoſt.⁊
doc.in.d.rub.ꝗ diuidũt illud cõiter in tres partes mihi conue
mẽtioꝛ vr diſtinctio quã ſentit ſan. Tho.in.ij.ij.q.cxlvij.ar. iij.
vt dicamꝰ ꝙ duplex ẽ ieiuniũ. Quoddã ẽ ieiuniũ nature. Aliꝺ
eſt ieiuniũ ecclie Ieiuniũ nature dr abſtinẽtia ab alimẽt. Ca
noniſte tñ ſtrictiꝰ ſumũt h ieiuniũ nature ⁊ dicũt illud eẽ cũ ꝗs
penitꝰ nil comedit vel bibit ea die. Ita no.gl.in.c.ex ꝑte.ꝺ cele.
miſ. Ieiuniũ ecclie dr qd per eccleſiã fuit inſtitutũ vel als ex oꝛ
dinatiõe eccleſie obligationẽ inducit. Et huic mẽbꝛo poteris
adiungere illud ieiunium qd canoniſte appellant voluntariũ
in.d.rubꝛica vtpote qd ex aliqua deuotione ꝗs facit:vel ex vo
to qd emiſit.qd in mõ obſeruãdi ieiuniũ eccleſie ſile ẽ de ꝗbus i
c.fi.de obſer.ieiu. Sunt etiam ieiunia penitẽtie que ſm pctã a
ſuperioꝛe vel a lege iniungunt.c.pꝛeſbyter.lxxxij.di.c.j. ⁊.xxij.
8 di.c.j.⁊.xxij.q.v. ¶† Sʒ iuxta hoc quero que ſunt ieiunia ab
eccleſia indicta. Ad quod dici põt ꝙ ſacerdotibus ⁊ eccleſia
ſticis viris indicta eſt quinquageſima.vt in.c.ſtatuimus.ſ.eo.
⁊ hoc tex.⁊ huius eſt duplex rõ. Pꝛima qꝛ ſicut diſcreta dʒ eſſe
vita clericoꝝ a vita laicoꝝ in alijs.ita ⁊ in ieiunio. Iſta rõ po
nitur in.d.c.ſtatuimꝰ. Scda rõ eſt vt ſicut loco ⁊ dignitate cle
rici laicos ꝑcellunt. Ita ⁊ religione ⁊ ſanctimonia antecedãt.
Et iſta rõ ponit hic in tex. Nam viliſſimus reputãdus eſt qui
pꝛecedit alios dignitate niſi eos ẽt pꝛecedat ſcientia ⁊ ſancti
tate.c. viliſſimus.j.q.j. Unde eſt ꝙ repꝛehendũtur pꝛelati qui
tumentes buccas ⁊ tumentia oꝛa demonſtrant.cum in palloꝛe
vultus ⁊ in macillentia genarum abſtinentiã plebibus ſuis ꝑ
dicare deberẽt. Pꝛo quo bonus tex.in.c.eccleſiaꝝ pꝛincipes.
xxxv.di. Nec per hoc ꝙ exterminẽt facies ſuas ſicut hypocrite
faciunt de ꝗbus habetur Mat.vj. Sed habentes reſpectum
ad deum qd vere interius operantur exterius ad exẽplum ſub
ditoꝝ appeat. Hoc tñ qd de quinquageſima dixi.⁊ ſi iure cau
tum eſſet ↄſuetudine tamen non eſt receptũ.vt in.§.hec etſi le
9 gibus.j.e.† Eſt etiã ieiunium quadrageſimale qd generaliter
oibus fidelibus iniungitur i quo exceptis diebus dominicis
quadraginta dies in abſtinentia manẽt. Que pꝛincipaliter ad
duo fuit introducta.ſ.ad decimã deo perſoluendaʒ de diebus
anni que.xxxvj.diebus cõpletur. Sed fuerũt ſupadidti quat
tuoꝛ in pꝛima hebdomada vt ad quadraginta numerus perue
niret vt poſſet ſtare. Secunda rõ fuit vt imitaremur xp̃m qui
quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus ieiunauit vt ha
betur Mat.iiij.c.hec omnia ꝓbat text.in.c.quadrageſima. de
conſe.di.v.⁊ de pꝛecepto iſtius ieiunij eſt tex.in.c.quadrageſi
ma.ſ.eo. Et hoc ieiunium cum ſit inter alia pꝛecipuum rõnibꝰ
pꝛedictis ſumma celebꝛatione obſeruandum eſt:vt eccleſiaſti
ci viri illis diebꝰ vigilijs hymnis ⁊ oꝛatiõibus die noctuqʒ in
ſiſtant.vt in.d.c.ſtatuimus.ſ.eo. Laici etiã ecclias tempoꝛe il
lo frequenter vltra ſolituʒ debent diuinis officijs intereſſe ac
paupꝛibus ſe liberales exhibere.vt in.c.ſolent.de cõſecra.di
ſtin.j. Nec ſufficit oꝛe ieiunare niſi a vitijs abſtineamus ⁊ bo
nis operibus intendamus.c.quid pꝛoderit.lxxxvj.diſt.c.nihil
pꝛodeſt.⁊.c.ieiunium.de conſe.diſt v. Et pꝛopter hoc iure cau
tum eſt ꝙ tempoꝛe iſto ciues qui villas incolũt ad ciuitates ſe
conferant:vbi ꝑmiſſa poterunt cõmodius explere.vt in.c. nul
li ciuium.de conſe.diſt.iij. Et eadeʒ rõne iura antiqua ſtatue
runt ꝙ in hoc ieiunio incipiendo a quinquageſima . iudicia ⁊

Archivo Histórico Rosario

foꝛus contentioſus ceſſarent vt ſpūalibus tātū actibus libere
omnes vacarent.vt in.c.placita.xv.q.iij. lꝫ illud conſuetudine
ſit ſublatum:vt dicit glo.⁊ illud ius antiquum ſatis erat cōfoꝛ
me voluntati diuine que demōſtrat̄ Johel.iij.ibi cū dr̄.ad cō
tentiones ⁊ lites ieiunatis ⁊c. vbi pulchꝛum ponūt circa ieiu-
nium ſeruandū.Leges etiam ciuiles hoc conſiderantes dieb⁹
quadrageſime mandarūt cauſas criminales ceſſare vt in.l.xl.
C.de fer.lꝫ ꝯſuetudine nō ſeruet̄.vt ibi no.⁊ ꝓpter predictā rō-
neꝫ treuge a iure dicto tp̄e indicunt̄ vt in.c.de treu.⁊ pa.niſi ar
10 ticulus neceſſitatis occurrat. ¶ † Eſt etiam ieiuniū quattuoꝛ
tēpoꝛuꝫ.de quibus in.c.de ieiunio.⁊.c.ieiuniū.lxxvj.di.Et tra
ditur ibi rō huius inſtitutiōis:vt pateat nullū tp̄s diuinis ob
ſequijs vacuuꝫ foꝛe.Eſt etiam vigilia aſſumptionis virginis
glorioſe.vt in.c.j.de obſer.ieiu.⁊ vigilie.xij.apl'oꝝ.p̄terq̄ vigi
lia Philippi ⁊ Jacobi ⁊ Joānis euāgeliſte.vt i.c.ij.de obſer.
ieiu.Eſt ēt in p̄cepto vigilia beati Matthie.lꝫ nō fuerit d̄ nu
mero duodenario a pꝛincipio.vt in.c.q̄ſiuit.de verb.ſig.⁊ in.d.
c.j.Itē rogationes ⁊ vigilia penteçoſtes.vt in.c.rogatiōes de
conſecra.di.iij.ſunt indicta ieiunia.ſed glo.ibi dicit ꝙ illud ie
iunium ſuadet̄.nō tū imperatur cuꝫ nullū ieiuniū neceſſitatis
inter paſcha ⁊ pentecoſtes exiſtat.vt in.§.nō aūt.lxxvij.di.Sꝫ
glo.in.c.ij.de obſeruatione ieiunioꝝ dicit predicta ieiunia fo-
re neceſſitatis.Et iſtud credo verius per tex.in.d.c.rogatiōes
⁊ in.c.ſcire.⁊ ibi glo.in.c.noſſe.⁊ in.c.poſt paſcha.lxxj.di.vt di-
cit de vigilia pentecoſtes que generali cōſuetudine ieiunāda
eſt ⁊ oī quarta ⁊ ſexta feria.vt in.c.ieiunia.de conſe.di.iij.ſꝫ iſtd̄
vltimū ꝯſuetudine nō obſeruat̄.c.ſabbato de cōſe.di.iij.videt̄
dici etiam de ſabbato ieiunando.ſed illud vbi eſt cōſuetudo ſe
cus vbi nō eſt conſuetudo.c.illa.xij.di.a carnibus illa die bene
eſt abſtinēdū.c.d̄ eſu.de cōſe.di.iij.⁊.c.qꝛ dies.de ꝯſe.di.v.c.cō
ſiliuꝫ.de obſer.ieiu.Item ⁊ ea que per ep̄os in ſuis dioceſib⁹ vl'
per p̄ſbyteros in ſuis parochijs īdicunt̄.vt in.c.ieiunia.de cō-
ſe.di.v.Itē ⁊ ꝯſuetudo pōt ieiuniū induceṙ. Et h̊ mō matrone
romane ſabbati ieiuniū introduxerūt.vt no.Inno.in.d.rub.⁊
ꝓbat tex.in.c.illa.xij.di.⁊ in.c.vtinā.lxxvj.di.⁊ in.c.ij.§.pen.de
11 obſer.ieiu. ¶ † Quarto q̄ro vbi fuit pꝛimo inſtitutū ieiunium
⁊ per quē.Ad hoc dicendum ꝙ fuit inſtitutū a deo ⁊ in ſtatu in
nocētie.imo aduertendū eſt.Iſtud fuit pꝛimū p̄ceptū qd̄ a deo
ad hoīem emanauit.vt habet̄ geñ.ij.c.ex quibus arguit̄ maxi-
ma ipſius excellentia.Et iſtud latius ꝓſequit̄ Ambꝛoſius in
ſermone de ieiunio ⁊ habet̄ tranſſumptiue in.c.ſexto die.xxxv.
12 di. ¶ † Quinto quero que vtilitas ex ieiunio ꝓueniat.Dicen
dū ad hoc ꝙ ieiuniū valet ad multa.Pꝛīo ad concupiſcētias
carnis refrenādas:⁊ hoc īnuit apl's.ij.Coꝛinth.vj.vbi dicit de
ieiunijs multis ſtatim ſubiungit.in caſtitate. vt pꝛobatur ī.§.
j.xxxv.di.⁊ in.c.vēter.⁊.c.ſexto die.⁊ in.c.luxuriā.ea.di.⁊ in.§.
j.xliij.di.⁊ nō tm̄ caſtitatē.immo ⁊ oēs alias virtutes cuſtodit
quaſi mur⁹ eaꝝ. Sicut ⁊ per ꝯ̄riuṁ intēperātia ⁊ gula muros
hierl'm.i.aīe deſtruit.vt habet̄ in.d.§.j.xiiij.di.Hinc ē ꝙ in iu-
uenibus ꝓpter paſſionis vehemētiā quā in carne patiunt̄ ſum
me vtile ē ieiuniū ⁊ ſobꝛietas.vt apl's inquit ad Titū.ij. dicēs
iuuenes ſil'r hoꝛtate vt ſobꝛij ſint.Et idē in mulierib⁹. qm̄ paſ
ſiōes cōcupiſcētie ſunt in eis periculoſe.qꝛ nō hn̄t robur men
tis vt paſſionibus reſiſtant ſm̄ ph'm.vij.ethi.⁊ ideo apoſtolus
dicit.j.ad Timo.iij.Mulieres ſimiliter pudicas ſobꝛias ⁊c.⁊
ſm̄ valerium maximū. Mulieres apud romanos antiquitus
nō bibebant vinum. ¶ Secūdo valet ieiuniū ad mētis eleua
tionē.pꝫ hoc Daniel'.x.vbi dr̄ ꝙ poſt ieiuniū trium hebdoma
daꝝ Daniel meruit viſionem intelligere.vt ꝓbatur Daniel'.j.
vbi qm̄ illi pueri abſtinentiā ſeruarūt dedit illis deus intelli-
gentiam in omni ſapientia.Hoc pꝛobat tex.aperte in.d.§.j.ex
quo ſequitur ꝙ ſenibus nimiū ꝯfert abſtinētia.qꝛ pꝛo debito
etatis eoꝛum dꝫ in eis vigere ratio ad eruditionem alioꝛum.
iuxta illud ad Titum.ij. Senes vt ſobꝛij ſint. ⁊ idem in pꝛe-
latis eccleſie ⁊ regibus ⁊ alijs qui regendi ⁊ gubernandi offi-
cium habent.iuxta illud Pꝛoue.xxxj.Mamuel noli regib⁹
dare vinum.Et idem in alijs miniſtris eccleſie qui mēte deuo-
ta debent ſpūalibus officijs inſiſtere.ꝓ quo bon⁹ tex.in. xxxv.
di. ¶ Tertio valet ieiunium ad ſatiſfaciendum pꝛo peccatis.
Johel'.ij.Unde cum pꝛo peccatis populi de⁹ ſumme irat⁹ cre
ditur ꝯſultū eſt vt artiſſimum ieiuniuꝫ indicatur ita vt ad par
uos ⁊ iumēta extēdat̄ vt fecerūt niniuite cuꝫ Jonas p̄dicaſſet
ſubuerſionē ciuitatis ſue ex diuina iuſſiōe ex quo reddiderūt
deum placatū.vt hr̄ Jone.ij. ¶ Quarto valet qm̄ p̄parat ad
eccleſiaſticoꝝ ſacroꝝ ꝑceptionē ⁊ eoꝝ adminiſtrationeꝫ. Sūt
enim a ieiunis ſumēda ⁊ etiam a ieiunis adminiſtranda: vt in
c.ieiuni.⁊ in.c.vt ep̄i.de conſe.di.v.Qd̄ in aliquibus ꝑtib⁹ no
ſtris nō bene obſeruat̄ vbi poſt pꝛādiū p̄ſb̄ri pueros baptizāt
⁊ aliq̄ ep̄i poſt cibū aſſumptū ſacr̄m ꝯfirmationis adminiſtrāt
Et intellige ieiunū in hoc caſu qui nihil pꝛegūſtauit vel bibit
al's quantūcunqꝫ modicū ſumpſiſſet nō cēſet̄ quo ad p̄dicta ie
iunus eſſe.vt in.c.nihil.vj.q.j.Jo.an.i.d.rubꝛ.de obſ.ieiu.Si
tū ſacerdos cū leuat de mane os ſuū caſu aliq̄d deglutiret non
impediret̄ miſſe celebꝛatio die illa ſm̄ Hoſt.in ſum.ti.de cele.
miſ.Ideꝫ tenet.ſ.Tho.in.iij.parte.Et ex pꝛedictis infert̄ ꝙ ſi
medicinam ſumpſiſſet nō diceret̄ etiam quantum ad pꝛedicta
ieiunus.vt dicit gl.quā cōiter doc.ſequunt̄ in.c.ex pte de cele.
miſ.⁊ intelligo ieiuniū in pꝛedictis a media nocte p̄cedente ſꝫ
Hoſt.⁊ Jo.an.in.d.c.ex pte.⁊ vltra hoc requirit̄ ꝙ cibus quē
pꝛecedenti die ſumpſit ſit digeſtus.Nō em̄ cum illo cibo ange
lico alius cibus dꝫ adiungi.vt in.c.tribus gradib⁹.de ꝯſe. di.
ij.⁊ ad hoc faciunt no.per Panoꝛ.poſt Hoſt.⁊ Jo.and.in.c.ſi
conſtiterit.de accu.vbi tenēt doꝛmitionē debere p̄cedere miſſa
rum celebꝛationē nō ꝓpter ſe ſed ꝓpter digeſtionem. Unde ſi
quis digeſtus eſſet:lꝫ p̄cedenti nocte nō doꝛmiſſet. non ex hoc
impediret̄ miſſaꝫ celebꝛare ſm̄ pꝛedictos doc.ibi. ¶ Quinto
valet ad ſanitatē coꝛpis tuēdam.Nihil em̄ ſic ſaluteꝫ ⁊ acumē
ſenſuum cuſtodit ſicut moderata refectio.vt in.c.nihil.de cōſe.
di.v.⁊ in.c.neqꝫ tales.⁊ in.c.legimus.ea.di.intellige tū de mo-
derata abſtinentia ⁊ cū diſtinctione habita.illa enim que īmo
derata eſſet ⁊ intellectum ⁊ coꝛpus deſtrueret nec deo placita:
ſꝫ odibil' foꝛet:vt in.c.nō mediocriter.d̄ ꝯſe.di.v.Diſcretio em̄
eſt illa que mr̄ virtutū oīm exiſtit.vt eſt tex.in.c.j.de offi. cuſto.
Ultimo valet ad tuendā libertatem vt pulchꝛe pꝛoſequit̄ am-
bꝛoſius in ſermone de ieiunio.in.d.c.ſexto die.xxxv.di.ibi.ma-
nebit aūt.⁊ idem Boetius de conſola.Si enim minimis pau-
ciſqꝫ redderemus naturam noſtrā contentaꝫ vt illa vult:a mul
tis laboꝛibus erūnis ac periculis liberati:letam ⁊ iocundā vi
13 tam in libertate maxima ageremus. ¶ † Sexto quero qui te-
neant̄ ad ieiuniū obſeruandū.Ad hoc dici pōt aut querimus
de ieiunio nature aut de ieiunio eccl'ie.Si d̄ ieiunio nature ad
hoc tenet̄ vnuſquiſqꝫ doli capax.quaten⁹ recta rō dictat.vt di-
cit.ſ.Tho.vbi.ſ̄.Poſſet hoc cōfirmari.Nā ſicut lex ꝯdita ab
habente poteſtatē inter alia requiſita in ſe ꝯtinet obligationē
⁊ aſtringit ſic ⁊ recta rō facit que lex dr̄.vt in.c.conſuetudo. di.
j.Et h̄ eſt lex quā apl's cōmemoꝛat gentiles in coꝛdib⁹ ſuis ha
buiſſe ſcriptā ad Ro.j.ſ.Tho.in.j.ij.q.xcvj.ar.iij.ex quo infer
tur ꝙ ex p̄cepto natural'r tenebit̄ q̇s abſtinentiā facere.quate-
nus eſt ſibi neceſſariū ad ſalutē coꝛpoꝛis.cū ex p̄cepto charita
tis teneat̄ quis coꝛpus ꝓpꝛium diligere in deū deferēdo ⁊ pꝛo
pter deū.Uñ ſiq̇s cognoſceret aliquē cibū vel potū vel q̇cquid
aliud ſaluti ſue nociuū ⁊ ab illo nō abſtineret peccaret. ageret
em̄ ꝯtra p̄ceptū charitatis.de quo p̄dictū eſt.Ita dicit Inno.ī
c.tua.de homi.Itē dico per ꝯ̄riū.Si magnis ⁊ īmoderatis vi-
gilijs ⁊ ieiunijs coꝛpus ſuum notabil'r dānificaret ac ſaluti ꝓ
pꝛie detrimentum inferret etiā peccaret qꝛ ageret ꝯtra charita
tem rōne pꝛedicta.pꝛo quo eſt tex.in.c.nō mediocriter de cōſe.
di.v.Per eandē rōnem dico ꝙ cū ieiuniū valeat ad cōcupiſcē
tias carnis refrenādas ⁊ ad purgationē vitioꝝ ex iſto p̄cepto
nature tenebit̄ quis abſtinētiā facere quatenus ad p̄dicta ſibi
neceſſariū exiſtit.Et iſtud dr̄ magnū ⁊ gñale ⁊ ꝑfectū ieiuniuꝫ
videlꝫ ab iniquitatibus abſtinere.vt in.c.ieiunium aūt. ⁊ in.c.
nihil ꝓdeſt.de ꝯſe.di.v.⁊ in.c.q̇d ꝓdeſt.lxxxvj.di.Si vero que-
ramus de ieiunio eccleſie.⁊ ad illud tenent̄ oēs illi ad alia p̄ce
pta eccl'ie obligant̄ vtpote oēs ſubditi doli capaces ieiunare.
vt in.c.j.de cōſti.⁊ in.l.cunctos populos.C.d̄ ſum.tri.ſm̄ Inn.
14 ⁊ Jo.an.in rub.de obſ.ieiu. † Diſpēſatiue tū ſm̄ p̄dictos doc.
poterit agi circa ieiuniū cū aliquibus qui iuſtā excuſationem
hn̄t ne ieiunēt.de q̇bus inferius dicet̄.Tho.tū.ij.ij.q.cxlvij.ar
ti.iiij.dicit ꝙ lex oꝛdinat actus ſubditoꝝ quibus imponit̄ ꝓut
in pluribus ad finem intentū cōducit.vt habet̄.v.ethi.Uñ illi
ſpāles quibus illud non cōuenit ſub illa generali regula non
cōpꝛehenduntur quaſi hoc non videat̄ a legiſlatoꝛe intentum
¶ Ex quo īfert debiles ⁊ infirmos ⁊ qui laboꝛāt coꝛpoꝛaliter
ex neceſſitate querendo vite neceſſaria vel peregrinantes.pꝛe
gnantes quoqꝫ mulieres ⁊ lactantes filios a ieiunio excuſari.
Circa diſpēſationē requiritur ſi ſit euidēs cā diſpenſandi tūc
nō ſit neceſſaria ſuꝑioꝛis diſpēſatio.Et h̊ tꝫ Albꝛi.in.l.j.ff.de
offi.ꝯſu.dicens ꝙ ex neceſſitate excuſat̄ nō implens ieiunium
etiā votiuū.ſecus aūt vbi dubiū extitit.tūc em̄ ad ſuperioꝛeꝫ ꝓ
diſpēſatione recurrendū erit.Et ꝓ hac diſtinctiōe facit bn̄ tex.
in.c.ij.de obſ.ieiu.vbi vtrūqꝫ membꝛū ipſius bene ⁊ aperte ꝓ-
batur.⁊ faciūt que dixi in.c.oēs.j.di.Non eniꝫ ꝓpꝛia autoꝛita
te licitum eſt inferioꝛi ex eo ꝙ ſibi videat̄ ceſſare diſpoſitio le-
gis recedere a legis ſtatuto.Albꝛi.in.l.⁊ ideo.ff.de legi.⁊ ideo
qñ pōt haberi ſuperioꝛis diſpēſatio ꝯſulo illā habēdā.facit.c.
erit aūt.ſ̄.ea.di.Et in pꝛīo caſu.ſ.cū euidēs eſt cā diſpenſandi
dicit illud p̄ſertim obtinere ſi ꝯſuetudo h̊ habeat vt ſuperioꝛ
cōmode haberi non poſſit. ¶ Ex q̇bus infert minoꝛes.xxj. an
nis ad ieiunia coꝛpoꝛalia nō teneri.cum enim ſint in augmēto
coꝛpoꝛali.

coꝛpoꝛali.⁊ per cōſequēs egeant multo cibo:nemo dubi: et q̇n
ieiuniū ingerat eis magnū diſpendiū.de quo tū inferius dicā.
Infert̄ ēt per ſimilē rōnem de languidis ⁊ infirmis ⁊ pauperi
bus ⁊ ſimilibus de quibus ſuperius diximus.Ex p̄dictis poſ
ſumus generalē doctrinā colligere.videlꝫ vbi cā iuſta ſubſit di
ſpēſandi circa ieiunia vel abſtinētiā poſſit ſuꝑioꝛ diſpenſare.
gr̄a tū exempli doctoꝛes canoniſte ſolent aliquas rōnes enu-
15 merare per quas iuſte poſſit q̇s diſpenſari. † Cauſe aūt enu-
merate per ipſos ſunt he. Debilitas nature.infirmitas.ciboꝝ
cariſtia ſiue penuria.paupertas ſiue peregrīatio. laboꝛ.nimia
menſe ꝯtractio in ſeruientibus menſis magnatum . Declaro
aūt id qd̄ dr̄ de paupere.dꝫ em̄ ſic ītelligi.dūmodo de elemoſy-
na non poſſet tantū habere vñ poſſet cōpetēter in die vnū pa-
ſtum facere.Qd̄ vero dr̄ de peregrinatione intellige.dūmodo
in aliud tp̄s nō poſſet cōmode peregrinationē differre.al's nō
deberet legē ſuꝑioꝛis ſuꝑ ieiunio editā pꝛopter ſuā peregrina
tionē pꝛeterire.ita dicit ſanctus Tho.in.ij.ij.q.cxlvij.ar.v. Et
qd̄ dr̄ de laboꝛe intelligendū eſt de laboꝛantib⁹ q̇ al's non poſ
ſent ſuſtētari.niſi per totā diē laboꝛarēt.al's aūt dieb⁹ ieiunio
ruꝫ ceſſare debēt a laboꝛe vel laboꝛē taliter tēperare ꝙ ieiuniū
nō impediatur.ita dicit ſctūs Tho.vbi.ſ̄.Et in hoc credo cul
pabiles dños foꝛe qui mercēnarios hn̄t.ceſſante enim notabi
li eoꝝ detrimēto circa ſuum exercitiū debuiſſent facere ꝙ mer
cēnarij ſui ⁊ ſerui diebus ieiunioꝝ laboꝛi taliter vacarent ꝙ ie
iunare poſſent.vt in.c.rogationes.de conſe.diſ.iij.Pꝛedictis
aūt adiungēde ſunt mulieres p̄gnantes.cū ꝓpter nutrimētuꝫ
fet⁹ tales abſtinētie foꝛēt eis dānoſe ita ⁊ lactātes filios.Iteꝫ
ſenectute magna ꝯfecti.Itē etiam minoꝛes etate nō tenent̄ ie-
iunare.De qua aūt etate intelligēdū ſit eſt diuerſitas inter ca
noniſtas.cū quidā de vna etate.alij de alia ſentiāt.vt ꝑ Jo.an.
in.c.ij.de obſer.ieiu.Quapꝛopter crederē arbitrio ſuꝑioꝛis h̊
foꝛe cōmittēdū.qui nō ſolū neceſſitatē nature ꝯſiderabit.ſed ⁊
neceſſitatē aīe.Cū em̄ adoleſcēs ab ineunte etate vehemētes
paſſiones p̄ſertiꝫ circa venerē patiant̄.vt dicit ph's.vij.ethi.ad
quas refrenādas ieiuniū potiſſime valet.potius in hmōi ſub-
ueniet ſaluti aīe q̄̄ coꝛpis.iuxta.c.cū infirmitas.in fi.de pen.⁊
16 remiſ. ¶ † Sed quero cū in aliquo caſuum p̄dictoꝝ vel in ali
quo ſibi ſimili neceſſitas diſpēſandi ſibi occurrerit.quis eā fa-
cere poterit.Dicendū eſt ꝙ ep̄s dioceſan⁹ diſpēſabit.vt in.c.ie
iunia.de cōſe.di.iij.⁊ in.c.quadrageſima.de cōſe.di.v.Nec ſuf
ficit ſacerdotis lnīa.ar.de voto.c.j.niſi in ſumma neceſſitate cū
ad ep̄m recurſus haberi nō pōt. ar.xxvj.q.vj. ep̄s incōſulto.ij.
Ita determinat Jo.an.de obſer.ieiu.c.ij.Adderē ego aliū ca-
ſum in quo ſacerdos hmōi diſpenſationē facere pōt.ſ.cum cō-
ſuetudo hoc haberet.Nam illā iuriſditionē tribuere pōt vt in
l.j.C.de emā.⁊ in.c.conqueſtus.ix.q.iij.⁊ in.c.duo ſimul.de off.
oꝛ.⁊ in.c.cum contingat.de foꝛo cōpe.cū multis ſimilibus.etiā
cū exercitio hoꝝ actuū ſpūaliuꝫ ⁊ penitentialiū vt in.d.c.qꝛ cō
tingit.in fi.de reli.do.⁊ ita in multis ſeruat̄ in p̄ria nr̄a. ¶ Sꝫ
iuxta hoc vidi dubitare.An vicarius generalis ep̄i poſſit in p̄
dictis vel ſimilibus diſpēſare ex gñali officio ſui officialatus.
Et vr̄ dicendum ꝙ nō:qm̄ eius poteſtas ad hmōi ſpūalia que
iudicialiter expediunt̄ ſe non extēdit niſi ep̄o.in remoto agēte
ꝓbat hoc tex.in.c.cum nullus.§.ep̄o.de tēpo.oꝛ.li.vj.ad quod
poſſet adaptari glo.in.c.quāuis.de fo.cōpe.in v̄.dioceſani. iu
17 xta qd̄ vide Fe.de ſenis in ꝯſi.xij.gl.ij.q.v.que de cā. ¶ † Se
ptimo quero an ieiunia eccl'ie non ſeruātes moꝛtaliter peccēt.
⁊ credo ꝙ ſic cū iuris p̄cepti tranſgreſſoꝛes moꝛtalē culpā īcur
rant.vt in ca.ij.de ma.⁊ obe.⁊ in.c.qd̄ p̄cipitur.xiiij.q.j.Et hoc
ſentiūt doc.⁊ p̄ſertim noui.d.Ant.⁊ Panoꝛ.in rub.de obſ.ie-
iu.ꝓ quo eſt glo.in §.al's demū.xxv.di.ſiq̇s tamen nō violans
ſine intentū ab eo q̇ ieiuniū indixit ſine ꝯtēptu ieiunium viola
ret non eſſet iudicandus moꝛtaliter peccare ſm̄ ſctm̄ Tho.i.ij.
ij.q.cxlviij.ar.iij.Idē ſequit̄ Arc.in.c.vtinā.lxxvij.di.⁊ in.c.j.d̄
conſe.di.iij.⁊ ꝓ hoc poſſet facere tex.in.c.qm̄ contra.de ꝓba.in
fi.⁊ ibi Panoꝛ.videte que in ſil'i dixi in.c.oēs.j.di.Ego tū nō
video qual'r qui non ieiunat in hmōi indictis ieiunijs poſſet
ſeruare ſinē intētum ab inſtituente.Nā quadrageſimale ieiu-
nium fuit inductum ad decimā anni deo ꝑſoluēdam.⁊ ad imi-
tationē xp̄i vt diximus.vt in.c.q̄drageſima.de ꝯſe.di.iiij.adeo
ꝙ qui vnā diem eius violat totā q̄drageſimaꝫ violaſſe videat̄.
vt ibi:⁊ idē tꝫ Auguſti. in ſermone de quadrageſima qui inci-
pit.ſancte quadrageſime qui non peruenit ad illā xp̄i imitatio
neꝫ.qñō ergo iſti fines ꝑ nō ieiunātes teneri pñt ego nō capio
Item ieiunium quattuoꝛ tēpoꝝ fuit inductum vt in oī tp̄e āni
aliqd̄ obſequiū coꝛꝑis nr̄i deo īpendamus.vt in.c. hui⁹ obſer
18 uantie.lxxvj.di.Non ieiunās aūt iſtū fineꝫ nō ſeruat. ¶ † Ui
gilie aūt ſanctoꝝ fuerūt iducte:vt p̄paratioꝛes iueniamur ad
futura ſolēnia ſuſcipiēda.Et etiā vt in paſſionibus ⁊ laboꝛib⁹
illis aliquantulū ꝯfoꝛmemur.Qui fines efficacius ieiunio p̄-
cedente inueniunt̄.Itē qꝛ non eſt ſubditi iudicare de iſto fine
vbi ſuꝑioꝛ dedit ei legem.cū tantum dꝫ habere intellectū quā-
tum eſt intelligendum quid ei iniungit̄.Et quid ope iplenduꝫ
19 eſt.⁊ illd̄ ph's plene ꝯtractat.iij.poli. ¶ † Octauo q̄ro an ſicut
certis tp̄ibus ieiunia d̄ neceſſitate iducunt̄.ita ⁊ ꝓhibeant̄ cer
tis dieb⁹.⁊ vr̄ ꝙ ieiuniū ꝓhibeat̄ die dñico vt in.c.ieiunium.de
conſe.di.iij.In ꝯ̄rium facit tex.in.c.vtinā.lxxvj.di.veritas ē ꝙ
ſiquis die dominica ieiunaret ꝓpter ſuꝑſtitionem peccaret. ꝓ
pter deuotionē tū liceret h̊ facere.⁊ ita ꝯcoꝛdāt iſta iura ꝯtra-
ria.Et ꝓ hoc vltimo bene facit tex.in ar.in.c.fi.de obſ.ieiu.ibi
20 cū dicit.niſi ex voto facit ⁊c.Nono † quero de foꝛma tenēda in
obſeruatione ieiunij.circa qd̄ q̄rere occurrit de plurib⁹.Pꝛīo
de hoꝛa in qua incipit ieiuniū ⁊ in qua terminat̄.Ad hoc dico
ꝙ a fine cene diei p̄cedentis que a p̄ncipio noctis celebꝛatur
⁊ terminat̄ diluculo diei ſequētis vt in.c.de eſu.de ꝯſe. diſt.iij.
Conſuetudo tamen hꝫ ꝙ a media nocte p̄cedenti vſqꝫ ad me-
diam ſequētē illud obſeruet̄.quā ego nō reſpuerē.ſicut ī feſto
rum obſeruatiōe circa pꝛincipium ⁊ finē diei admittit̄ vt in.c.
21 qm̄ de ferijs. ¶ † Quero etiā circa h̊ quotiēs in die ieiunioꝝ
ſit comedendum. ad hoc dicendū ꝙ ſemel.vt in.c.ſolent.de cō-
ſe.di.j.Et ſatis dr̄ ſemel comedere qui ꝓpter ſeruitiū qd̄ īpen
ſurus eſt in mēſa dñi aliq̄d p̄guſtat.vel de ſingulis ferculis do
mino appoſitis aliq̄d comedit.vt dominū ſecuꝝ de toxico red
dat.ita tꝫ Jo.an.⁊ Ho.⁊ alij doc.in Rub.d̄ obſ.ieiu.Ualeret
tamē conſuetudo q̄ haberet ꝙ de ſero modicū cibū q̇s ſumeret
cum collationē facit nō ad nutrimētuꝫ vel ſuſtentationē ſed ne
vinū ei noceat.vnde dꝫ eſſe adeo modicū ꝙ nō videat̄ nutrimē
tum poſſe dare.Nā qd̄ modicum eſt ꝓ nihilo eſt reputandū. i-
22 mo etiā ſine ꝯſuetudie eſſet licitū.⁊ ita oēs tenēt. ¶ † Ulteri⁹
iuxta hoc q̄ro qua hoꝛa ſit comedēdum die ieiunij.Dicendum
ꝙ hoꝛa nona.Ita hꝫ ꝯſuetudo eccleſie.ita tꝫ.ſ. Tho.in.ij.ij.q.
cxlvij.ar.vij.Nō tū diceret̄ violare ieiuniū ſꝫ eū qui ꝑ modicū
ſpacium hoꝛā anticiparet.ſecus ꝑ magnū.Ad qd̄ ſatis faciūt
no.per ph'm.ij.ethi.vbi tractat materiaꝫ de eo q̇ modicū diſtat
a medio vt non videat̄ a medio virtutis diſtare cū valde diffici
le ſit punctual'r viuere.Is aūt q̇ a medio multum diſtat tranſ-
gredit̄ ſm̄ eum.Quid aūt de eo q̇ multum retardat hoꝛā.an di
catur ieiuniū violare.⁊ Do.h̄ dicit ꝙ ſic per illum text. Sꝫ vt
ego video ille tex.non ꝓbat intentū ſuum.Nec puto ꝯcluſionē
pꝛedictā foꝛe verā.qm̄ de hoꝛa nō p̄ueniēdo habem⁹ ꝯſuetudi
nem eccl'ie.ēt diſpoſitionē iuri s.c.ſolēt.de ꝯſe.di.j.vbi vltra h̊
in ieiunijs quadrageſimalib⁹ ſtatuit̄ ꝙ ante officiū veſpertinū
celebꝛatum nō māducet quiſq̄ al's diceret̄ ieiuniū violare. nō
tū habemus diſpoſitū de hoꝛa nō retardāda.iō cum ieiunium
eccl'ie legib⁹ eccl'ie ſubſit.ſatis eſt illas nō violare ad h̊ ꝙ ieiu-
niuꝫ nō cenſeat̄ violatū.⁊ ꝑ hāc rōnē dicit.ſ. Tho.vbi.ſ̄.ar.vj.
ꝙ ſiq̇s dieb⁹ ieiunij pluries bibit ante pꝛandiū ⁊ ēt poſt.nō dr̄
ieiunium violare.qm̄ circa potum nō reperit̄ lex ieiunio data.
peccaret tū ⁊ meritū ꝑderet ſi ad delitias ⁊ nō ad neceſſitatem
ſepi⁹ biberet.Et ꝓpter hoc dicit ꝙ ſiq̇s die ieiunij ſemel come-
dendo multū comedat vel delitioſe nō ſoluit ieiunium eccleſie
peccat tū ⁊ meritum ꝑdit vt p̄diximus. Et iſtud vltimum tenēt
Hoſt.Inno.⁊ Jo.an.in rub.de obſ.ieiu.lꝫ referāt alios tenere
cōtrarium.Et iſtis vltimis ego aſſentirē.ſi ſtudioſe ad h̊ vt nō
ſentiret̄ laboꝛ ieiunij iſtud fieret.h̊ videt̄ fundare iſte tex.vt.ſ̄.
dixi ⁊ facit tex.in.c.an putatis.lxxxvj.di.Quid em̄ ꝓdeſt ven-
trem vacuum biduo aut triduo poꝛtare.ſi pariter obſeruat̄ vt
in.c.ſint tibi de ꝯſe.di.v.hoc etiā confirmat̄.qꝛ cum ieiuniuꝫ ſit
abſtinentia.qui ſemel comedendo nō abſtinet nō dr̄ ieiunare.
Nā cui nō cōpetit diffinitio nec diffinitum.Item hoc eſſet ſer
uare legem quantum ad coꝛticē.⁊ violare eius mēteꝫ.⁊ in legē
cōmittere ⁊ fraudē ei facere vt in.l.ꝯtra legē.ff.d̄ legi.⁊ in.l. nō
dubium.C.eo.ti.⁊ in.c.fi.de reg.iur.lib.vj.Uide gl.in. c.ſint ti
bi.de cōſe.diſt.v.cibi antē quibus vtendum eſt in iſtis ieiunijs
indictis.ſunt oēs p̄ter carnes ⁊ qui ſemētinā trahūt a carnib⁹
oꝛiginem.vt caſeum oua pꝛo quo eſt tex.celebꝛatus h̄. ¶ Deci
23 mo † quero an conſuetudo poſſit operari in iſtis ieiunijs eccle
ſie.⁊ cōiter ſolet teneri ꝙ in ieiunijs quadrageſimalib⁹ ⁊ ī coꝝ
obſeruantia non operatur.In alijs vero ſic.Et iſtud vltimum
ſatis ꝓbatur in.c.fi.de obſer.ieiu.vbi etiam ante illam decreta
lem conditam erat conſuetudo de comedendo carnes die nata
lis dñi cum in ſexta feria occurrebat.que tamen cōſuetudo ibi
non ꝓbatur.idem ꝓbat tex.in.§.hec ⁊ ſi legibus.j.ea.di.vbi de
ieiunio quinquageſime loquitur.quod diſſuetudine fuit ſubla
tum.Stante tū iuſta cā vt ſi patria penuriā pateretur in piſci-
bus ⁊ in alijs cibis quadrageſimalibus vt ī montaneis aliq̄ū
contingere ſolet.honeſta eſſet conſuetudo ⁊ toleranda vt etiaꝫ
in quadrageſima ouis ac lacte ⁊ caſeo vterentur.facit in ſimili
in.c.licet.de ferijs.ita dicunt Inno.⁊ Ho.⁊ Jo.an.in rubꝛi. de
obſer.ieiu.vbi ſubinferunt ꝙ etiam ex cauſa ieiunia tranſmu-

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

tantūr de die in diem. ſicut in Francia. vbi vigilia oīm ſancto
rum ꝓpter feſtum ſancti Quintini occurrēs trāſmutaẽ ad ter
24 tiaȝ diem precedentē. Sed iuxta hoc q̄ro. † An viatores ⁊ pe
grini teneanẽ ſeruare in his ieiunijs morē locoꝝ in q̄bus ſe re
periunt vel ēt morē ꝓprium vel patrie. Et dicendū ꝙ debēt ſer
uare morē illoꝝ inter quos verſanẽ. vt in. c. illa. xij. di. Lex eniȝ
ſui territorij extra territoriū ꝓpriū nō potuit eū diſtrīgere. vt
in. c. ij. §. fi. de ꝯſti. li. vj. ⁊ in. l. fi. ff. de iuriſ. om. iu. vnde ſi aliq̄s d
in. c. ij. §. fi. de ꝯſti. li. vj. ⁊ in. l. fi. ff. de iuriſ. om. iu. vnde ſi aliq̄s d
cathalonia vbi comedūt carnes die ſabbati ſe repiret in hiſpa
nia vbi carnes nō comedunẽ. nō debite carnib⁹ vtereẽ imo pec
caret carnes comedēdo. ⁊ ꝯ hiſpanus reperiēs ſe ī cathalonia
25 licite comederet carnes die ſabbati. ¶ † Quero iuxta hoc an
ꝓpter ſalutē corporis ⁊ medicinā eiuſdē ſit licitū violare ieiu
nium. Ad hoc dicendum ꝙ ꝓ remouēda infirmitate quā q̄s iā
incurrit. vel de p̄cauēda illa de quo eſſet valde veriſimilis cōie
ctura hoc foret licitū. nō tñ ꝓ cōſeruāda ſanitate tm̄ vbi nō eſt
aliqđ ſignū infirmitatis. Ita no. Inno. ⁊ Hoſt. ⁊ Jo. an. in di
cta rub. Ad qđ in ſilr̄ faciunt no. per Inno. in. c. tua. de homic.
Nam qui medicine p̄ceptis nimis dediti ſunt legi diuine ꝯtria
26 faciunt. ⁊ ſeipos abnegāt. vt in. c. ꝯtria. de ꝯſe. di. v. ¶ † Ulte
ri⁹ q̄ro an ieiuniū ad qđ q̄s teneẽ poſſit autoritate ſuꝑioris ad
aliud piū opus cōmutari. Inn. Ho. ⁊ Jo. an. in rub. de obſ. ie
iu. dicunt ꝙ aut querimus de ieiunio indicto. ⁊ illud nō poſſu
mus cōmutare. nec iuxta illud diſpēſari niſi inſtāte neceſſitate.
vt in. c. de obſ. ieiu. aut querim⁹ in ieiunijs volūtarijs vtpote:
q̄ ex voto debenẽ. ⁊ in talib⁹ nedū in neceſſitatis articulo: ſed
etiam vtilitatis cā poterit fieri diſpēſatio circa illa ⁊ cōmuta
tio. Sȝ ego credo ꝙ etiā in ieiunijs indictis illud idē dicam⁹.
q̄m nō min⁹ obligat votū q̄ ꝯſtō ecclie. Si em̄ in voto illđ ē qđ
fatenẽ doc. p̄dicti. qđ ēt ꝓbaẽ ī. c. ex multa. de voto. ī. c. ſcripture
eo. ti. Quare non erit ideȝ in ieiunio indicto ab eccleſia. hec ꝓ
banẽ in gl. c. tp̄a penitudinis. xxvj. q. vij. ⁊ ī. c. latore. xxxiij. q. ij.
Rota deciſione. cclvj. Panor. in. c. at ſi clerici. §. de adulterijs
de iudi. Preſertim intra cās iuſtas ad diſpenſandū ſicut ⁊ ne
ceſſitaẽ poniẽ. ita ⁊ vtilitatis. vt in. §. vtilitatis. cū. c. ſequenti. j.
q. vij. Item q̄ diſpenſatio eſt q̄dā diſcreta diſtributio vt Joā.
an. no. poſt. ſ. Tho. in. c. de multa. de prebē. Nō ergo ſaẽ diſcre
tus dicereẽ prelatus qui maius bonum in hac diſpenſatione
nō p̄poneret. Nec ꝯueniret ei illud euāgelij fidelis ſeru⁹ ⁊ pru
dens quē ꝯſtituit dñs ſuper familiā ſuā cū imprudēter circa p̄
dicta ſe haberet. Ieiunia etiā indicta ī alia pia opa mutari poſ
ſunt ex iuſta cā vt eſt tex. cum glo. in. c. p̄ſbyter. lxxxij. di. per cō
feſſorem vel ſuum ſuperiorem. vt dicit gl. in. c. ꝙ ſup his. de vo
to. Nō aūt per inferiorem vt dicit Domi. in. c. ij. de offi. vica. li.
27 vj. ¶ Sed quero † an ſi ieiunium ſit indictum vni in penitētia
ſatiſfaciat alius ieiunās ꝓ eo. gl. in. c. p̄ſbyter. lxxxij. di. dicit ꝙ
ſic. gl. ēt ī. §. pnīa. de peni. di. iij. dicit ꝙ etſi de alijs dubitareẽ: h̄
tamen certum eſt ꝙ filius pro p̄re ieiunare pōt. q̄m eadē perſo
na cenſenẽ ⁊ patres in filijs torquētur. vt in. §. fi. in. l. iſti quidē
ff. qđ me. cā. ⁊ in. §. fi. inſti. de noxa. faciūt q̄ ī filr̄ hñr in. c. lȝ. ⁊ in
c. magne. de voto. Sed Arch. in. d. §. penitētia. dicit ꝙ duplex
effectus ſatiſfactionis in ieiunio indicto attendi pōt. Un⁹ eſt
ſatiſfactio pro debito peccati preteriti. alius eſt exciſio cauſe
quantum ad futuꝝ. Quantum ad primum bene pōt vnus pro
alio ſatiſfacere. h̄ tamen dȝ admittere iuſto īpedimēto ſubſiſtē
te. ⁊ in ipſo penitente ꝓpter qđ per ſeipm̄ ieiunare non pōt. Et
intelligendū eſſe neceſſariā diſpenſationem vt in ꝓxima q̄one
dixi. Quantū aūt ad effectū ſm certū eſt ꝙ vnus ꝓ alio ſatiſ
facere nō pōt per ieiunium q̄ vnius caro alterius nō domaẽ.
¶ Gl. j. No. iſtā glo. que ponit multiplicē ſignificationē hui⁹
verbi dignitas. Sed h̄ ꝓcedit lato ſūpto vocabulo. ſtricte aūt
q̄ñ aſſumaẽ hoc nomē. ⁊ que dicaẽ dignitas eccl'iaſtica ſtricte
ſumpta ſignificatiōe vide Inno. in. c. de multa. de p̄ben. Car. ī
cle. j. de preben. ⁊ ꝑ Arch. in. c. j. de conſue. li. vj. No. ſcđo ex gl.
ꝙ clerici nō dicuntur priuate ꝑſone. Et vlterius ex eadeȝ glo.
28 no. † ꝙ priuate perſone dicunẽ que nō hñt dignitatē. Et cum
hoc vltimo concor. glo. ſ. di. iij. c. priuilegium. Glo. iij. in ver. ſe
29 culares. no. † ꝙ q̄ñ dictio ⁊ poniẽ inter illa q̄ idē importāt. im
propriaẽ ⁊ ponitur expoſitiue pro. i. ⁊ per hoc limita gl. in. c. q̄
relam. extra de ſimo. ⁊ in Rub. ff. de diuer. tē. p̄ſcri. que dicunt
30 ꝙ dictio ⁊ notat diuerſitatē inter ea inẽ q̄ poniẽ. ¶ Gl. † ī ꝟſi.
conſuetudine intrat illam materiam. an in delictis conſuetudo
excuſet a pena[a]. ⁊ arguit pro ⁊ ꝯtra. finalr̄ cōcludit ꝙ excuſat
a pena temporali. ſȝ nō a gehēnali. quo ad id qđ gl. dicit ꝙ cō
ſuetudo excuſat a pena tp̄ali eſt notabilis iſta gl. ⁊ hȝ ſimilē in
c. cum venerabilis. de conſue. ⁊ in. c. vnico de poſtu. prela. in ꝟ.
decetero. Sed hoc limita niſi iure declareẽ irrationabilis illa
conſuetudo. nam tunc non excuſaret a pena. pro quo eſt gl. no
tabilis in cle. ſi vna. de re. ecc. non alie. quā ſequiẽ do. An. in. c.
fi. de cōſti. ⁊ gemi. in. d. c. vnico de poſtu. prela. Secūdo limita

ADDItio. a ¶ Excuſet a pena. An ꝯſuetudo excuſet notarios ⁊ alios ſcribētes a pena falſi vidē alexā. ī ꝯſi. cxxxij. incipi. viſa facti narratione in. ij. col. ꝟ. ad p̄dicta ēt in. j. volu. H. F.

illam glo. niſi vtens ꝯſuetudine ſciret ipſam irrationabilē. ⁊ h̄
caſu loquitur gl. in. l. iniuriaꝝ. §. fi. ff. de iniur. Niſi cōi opinio
ne habereẽ pro rōnabili ⁊ obſeruareẽ nā tunc in foro cōtentio
ſo excuſaret quē illā ſequentē lȝ forte in foro ꝯſcientie nō excu
ſaret ſcientē vere illā irrōnabilitatem: puta ſi eſſet ſolēnis do
ctor qui bene ſcit ꝙ conſuetudo excludens ſcđo genitum ſtan
te primogenito nō eſt iuſta quo ad bona que ſunt priuata non
regna vel magne dignitates. Nā tunc ipſe doctor vt primoge
nitus in foro ꝯſcientie nō poſſet excludere fratrem ſecundoge
nitum per ea que no. Jo. an. in regula. poſſeſſor. de re. iu. lib. vj.
Inno. in. c. q̄ pleriq̄ȝ. de imu. ec. ita Albri. ī. l. barbarius. ī. viij.
col. ff. de offi. p̄to. lȝ poſtea arguat in contrarium. q̄ nō dȝ eſſe
mitior lege. qđ argumentum nō concludit hoc caſu in foro cō
ſcientie vt ex preal. patet. Tertio ego limitarem illud veꝝ vbi
ageretur de eo qđ ꝓpter legis humane diſpenſationeȝ eſt pro
hibitum. vbi vero illud eſſet lege diuina ꝓhibitum huiuſmodi
conſuetudo a pena non excuſaret. nam in his conſuetudo locū
non hȝ. vt. c. fi. de conſue. facit ad hoc qđ no. Inno. in. c. ad nr̄aȝ
de appe. vbi tȝ ꝙ in delictis corrigendis non valet cōſuetudo
que tollit correctionem. idem cōfirmatur per ea que voluit for
tioribus terminis loquens hoſt. in. c. fi. de conſue. vbi dicit nō
valere conſuetudinem que hȝ ꝙ pro homicidio imponaẽ pena
pecuniaria q̄ ex hoc inuitarenẽ hoīes ad delinquendū ex quo
redditur improba ꝯſuetudo. vt eſt tex. in. c. ex parte. de conſue.
Hoſti. in ti. de peni. ⁊ remiſ. in ſumma in. §. quib⁹ ⁊ qualr̄. Jo.
an. poſt Hoſti. in. c. venerabileȝ. de elec. Bal. in. l. fi. C. ſi contra
ius vel pub. vti. Et ad iſtum tex. qui videẽ contra hoc ſtare di
cendum eſt ꝙ hic diſſimulaẽ pena ꝓpter periculū ſciſmatis vel
ſcandali. vt in gl. j. ꝓxi. in fi. gl. quatenus de pena gehēnali di
cit: verumtamen diminuereẽ aliquātulū ille reatus ꝓpter illaȝ
ignorātiā. ſi cōmittēs eſſet talis cui nō poſſet ad culpam aſcri
bi quod ignorauerit. Adde. q. Pe. de anc. ꝯſi. cclxxxvij. glo. in
31 ver. venia. No. glo. † que limitat regulā que hȝ. ꝙ peccati ve
nia non datur niſi correcto. vt in. c. peccati. de re. iur. li. vj. ꝓce
dit in venia culpe ſecus in venia pene. ex qua gl. iuſtificaẽ illđ
quod Jo. an. dicit poſt ſanctum Tho. in. c. cum medicinalis. d
32 ſen. ex. li. vj. ꝙ † excōicatus abſoluiẽ inuitus. vbi excōicatione
fit deterior. Panor. in. c. ab excōicato. de reſcri. ī fi. col. vbi gl.
videẽ tenere ꝯtra. ⁊ d. An. poſt gl. in. c. ſignificaſti. d eo q̄ duxit
in matrimonio quā polluit per adulterium.

1 ☞ Lex vbi per diſſuetudinem eſt ſublata non tenenẽ ipſius violatores ad penam.
2 Jus diſponens exhortādo nō obligat ꝯtrauenietes ad penā.
3 Uerba legis que videnẽ preceptiua interduȝ impropriantur vt cēſeanẽ exhortatiua vel conſultiua ⁊ q̄ñ dicatur ſcriptura loqui de conſilio ⁊ quando de precepto.
4 Canonis tranſgreſſor an indiſtincte deponatur.
5 Legis ciuilis tranſgreſſor qua pena puniatur.

Hec ſi legibus.

Jura predicta d quīquageſima
loquētia diſſuetudine ſunt ſub
lata. h. d. Et dic ꝙ hic nō cōprehendit niſi que ſupradicta ſunt
vt in tribus ꝓximis capitulis de ꝓpoſito ieiunandi a quīqua
geſima ſuſcipiēdo ſm Hug. legibus. i. conſtitutionibus. ⁊ ſimi
1 le. xxxj. di. nicena. in prin. ¶ No. † ꝙ vbi lex ꝑ diſſuetudinem
eſt ſublata nō tenenẽ ipſius violatores ad penam. concor. tex.
iunc. gl. de treu. ⁊ pa. c. j. de q̄ late dixi. j. ea. di. §. leges. ¶ Not.
ſecūdo ꝙ nō obſeruans canones dȝ deponi. ad idē. xlviij. di. c.
2 q̄m. de quo latius. j. diceẽ. No. † vlterius ꝙ ius diſponens ex
hortando nō obligat cōtrauenientes ad penā. de quo vide la
te Panor. poſt ſctm̄ Tho. de conſti. in. c. nam concupiſcentiā.
3 per domi. in. c. generali de elec. li. vj. Not. † ꝙ verba legis que
videnẽ preceptiua īterdū impropriantẽ vt cenſeantur exhorta
tiua vel ꝯſultiua. Arch. xxxij. di. interdixit. ⁊ ſuper glo. ſumme.
lvj. di. dño ſancto. ⁊ ibi glo. l. di. Sed q̄ñ dicimus ſcripturā lo
qui de conſilio ⁊ quando de precepto ſoluit Archi. ꝙ tunc tm̄
loquitur de conſilio: q̄ñ id in ea exprimiẽ vel cū alia rō euidēs
cogit ſic intelligere. vt hic. Non em̄ qui ſic exhortanẽ ⁊c. vt. ff.
qui no. infa. l. ob hec verba. Lau. ⁊ ſic ſubiecta materia eſt attē
denda. facit gl. in. c. Mattheus de ſimo. glo. econtra in cle. j. in
ver. hortamur. de iur. pa. in. c. quod p̄cipitur. xiiij. q. j. tex. magi
ſtralis in cle. exiui de paradiſo. de verb. ſig. glo. xj. q. iij. c. rogo.
ij. q. j. c. notandum. ⁊ in. c. reuertimini. xvj. q. j. Archi. in. c. igno
rantia. xvj. diſt. In conſilijs tamen reuerentie obediendum eſt
ſub peccato veniali. Archi. vj. diſti. §. teſtamentum. ⁊ in. §. al's.
xxv. di. Ita intelligitur quod no. per Innoc. in. c. ad aures. de
eta. ⁊ qua. in cle. j. de teſta. ita gemi. hic. ¶ Quero an ſit verum
4 indiſtincte † ꝙ tranſgreſſor canonis deponatur. Diſtingue ꝙ
aut certa pena eſt in canone impoſita ⁊ iſta dȝ infligi trāſgreſ
ſori. de offi. dele. c. de cauſis. §. fi. Aut illa nō eſt determinata. ⁊
aut ſemel trāſgrediẽ canonē. ⁊ nō eſt ex hoc deponēdus. lxxiij.
diſt. c.

di. c. honoratus. Aut hȝ de hoc conſuetudinē. ⁊ tūc merito d̄po
nitur. ⁊ ſic intelligiẽ iſte tex. ita colligiẽ ex verbis domi. in. d. c.
generali. Ubi tñ non ſeruaret quis canones. q̄ crederet ꝙ pa
pa nō haberet autoritatem cōdendi canones. tunc heretic⁹ iu
dicareẽ. xix. di. nulli. De hac materia vide per Arch. in. d. c. nul
5 li. ⁊. xix. di. in ſūma. p̄dicta ꝟa ſunt de iure canōico. ¶ † Quid
aūt ſi lex ciuilis īperat ⁊ contēniẽ mādatū que pena eſt. ⁊ vr̄ ꝙ
puniatur tanq̄ violator ſupreme ꝑtātis. ⁊ ſic pena capitis. C.
de ve. nūmi. po. l. fi. li. xj. Nā qui diſciplinam cōtēnunt capite
puniunẽ. in. l. omne delictū. §. ꝯtumaciā. ff. de re mili. ſȝ alibi im
ponitur pena exilij. C. de fundis limi. l. fi. li. x. Sed interdū ſuf
ficit facti mali correctio vt in autētico. de nup. §. aſcripticios.
col. iij. ⁊ toleraẽ ex miſericordia potius q̄ ex iuſtitia calcate le
gis impunitas. C. de veſti. olo. l. temperet. li. xj. Solutio eſt ſm
bal. in. l. legis virtus. ff. de legi. Aut in mandato eſt determina
ta pena. ⁊ illa incurritur ⁊ nō alia. q̄ ſpecies dȝ magis attendi
q̄ genus. vt ī. l. ſanctio legū. de penis. Aut pena nō eſt determi
nata. ⁊ tunc contra rebellem eſt pena mortis tñ nō pōt incōſul
to principe affligi: ſi principis eſt copia. ſed de equitate eſt ar
bitraria pro qualitate criminis temperanda. l. j. §. expilatores
ff. de effracto. ⁊ ſic pena comtemptus delicto cōgruat vt in au
tentico. vt iudi. ſine quoquo ſuff. in. §. ſic agiẽ. Et iudex pōt ēt
inſeuire: ſi inobediētia ſit atrox infligere morteȝ. ar. C. de p̄mi.
l. j. li. xij. q̄ pena dȝ imponi iuxta regiā voluntatē. C. d ſum. tri.
l. cunctos populos in fi. Et lex dicit ꝙ falſus eſt ille qui prin
cipi rebellat vt in autē. vt defun. ſeu fu. circa fi. colla. v. cōcludit
ꝙ eſt pena arbitraria. C. de ſac. ſan. ecc. l. nemo martyres. Naȝ
pena arbitraria eſt pena generalis. ⁊ ideo vbi ſpecialis pena
nō infligiẽ gñalis pena ineſſe videẽ. ⁊ qđ dictū eſt de tranſgreſ
ſore legis: ꝓcedit etiā de tranſgreſſore conſuetudinis. in. c. in
his. xj. di. ¶ Diſtin. v.

1 ☞ Jus naturale quid ſit.
2 Jus naturale an poſſit mutari.

Nunc autem de privilegijs...

HEc de priuilegijs. No. primo ꝙ diſpoſitio canonica
appellaẽ lex. Et veꝝ eſt ꝙ nomē legis gñale eſt ad oēȝ
legem tā ad eccleſiaſticā q̄ ad ſecularē ſeu ciuilē. In ſpāli aūt
denominatione aliud nomē ſortitur lex canonica. aliud lex ci
1 uilis. ſ. e. di. iij. §. j. ¶ † No. vlterius ꝙ veri⁹ ⁊ ꝓprius eſt ius
naturale qđ hoī competit ſm ꝙ homo eſt: q̄ illđ qđ ſimul ei cō
petit cū alijs aīalibus vt pȝ ibi exordio rōnabilis creature. qđ
facit contra quoſdā iuriſtas qui groſſo modo intelligētes pu
tant ꝙ non ſit ius naturale niſi qđ hō hȝ cōe cū alijs aīalibus.
¶ No. vlterius ꝙ ius naturale eſt immutabile. concor. §. ſed
2 naturalia. inſti. de iure natu. ¶ † No. ꝙ aliqua que in lege cō
tinenẽ: tunc reperiuntur immutata. Sȝ hec difficultas ſoluiẽ
in. §. his ita. vj. di. vbi dicemus. Sed oppono contra tex. in eo
ꝙ dicit ius naturale eſt īmutabile. q̄ ſup illud eccleſiaſtici. xvj
addidit ei legē vite ⁊ diſcipline. Dicit gl. legē vite ad correctio
nem legis naturalis ſcribi voluit: ſed illud quod corrigiẽ mu
tatur ergo lex naturalis mutari pōt. Preterea contra legē na
turalē eſt homicidium innocentum ⁊ adulterium ⁊ furtū. ⁊ iſta
inuenimus mutata eſſe a deo. cum deus p̄cepit Abrae vt occi
deret filium innocentē: vt habeẽ geñ. xxij. vt habeẽ. xxij. q. ij. §.
q̄ñq̄ȝ. ⁊. xxiij. q. v. ſi nō lȝ. Et cum precepit Oſee vt mulierē for
nicariā acciperet in vxorem Oſee. j. ⁊. ij. ⁊. j. xxxij. q. j. §. vltimo.
Et cum precepit iudeis mutuata egyptioꝝ ſurripere. xiiij. q. v
dixit. vt Exo. iiij. c. Ad hoc dicit Arch. poſt ſanctuȝ Tho. ꝙ le
gem mutari pōt dupliciter intelligi. Uno mō ꝓpter h̄ ꝙ ei ali
quid adijciẽ. Et ſic nil ꝓhibet legē naturalē mutari. multa em̄
ſunt addita ſuper legē naturalē ad humanam vitā vtilia. taȝ ꝑ
legem diuinā q̄ per legē humanā. Alio mō intelligiẽ mutatio
legis naturalis per modum ſubtractiōis vt ſi aliq̄d adeſſe de
ſinit de iure naturali qđ prius fuit. Et ſic lex naturalis eſt īmu
tabilis. Ad primum ergo dicēdū lex ſcriptura dr̄ ad correctio
nem legis nature. vel q̄ ſuppleuit qđ legi nature deerat. vl' q̄
lex nature in aliquoꝝ ordinibus quantum ad aliquid intantū
erat corrupta vt eſtimarenẽ bona que erāt mala naturalr̄. Et
talis corruptio reformatione indigebat. ¶ Ad ſcđm dicendū
ꝙ naturali iure moriuntur oēs cōiter tam nocentes q̄ innocē
tes. que quidem naturalis mors diuina diſpoſitione induciẽ
ꝓpter peccatū originale. iuxta illud. j. Reg. ij. dñs mortificat
⁊ viuificat. Et iđ abſq̄ȝ aliqua iniuſtitia per mādatū dei pōt ī
fligi mors vnicuiq̄ȝ ſiue nocenti ſiue innocenti. Et ſimiliter ad
ulterium eſt concubitus cum vxore aliena: que nō eſt ei deputa
ta ſm legem diuinitus traditā. ſed ad quancūq̄ȝ mulierē acce
dat ex mandato diuino: nō eſt adulterium neq̄ȝ fornicatio. Ea
dem rō eſt de furto qđ eſt acceptio rei aliene. quicquid enim ac
cipitur ex mādato dei qui eſt dominus vniuerſoꝝ. viij. di. c. quo
iure. non accipitur ꝯtra voluntatem dñi. nec ſoluȝ in rebus hu
manis quicquid a deo mandatur eſt debitum: ſed etiā in reb⁹
naturalibus quicquid a deo fit eſt naturale. Sed ſi volum⁹ lo
qui more iuriſtaꝝ dicemus ꝙ ius poſitiuum nō pōt in totum
mutare ius naturale ſeu gentiū. ſȝ pōt in aliquo caſu ei adde
re vel detrahere. ita dicit glo. in. l. manumiſſiones. ff. de iuſti. ⁊
iur. legiſte. in. l. fi. C. ſi ꝯtra ius vel pub. vti. doc. nr̄i. in. c. que in
eccleſiaꝝ. de conſti. diſtinguunt. Gemi. in. §. his ita. vj. diſt. Jō
ibi infert ꝙ ex cā pōt fieri ſtatutuȝ ꝙ die feriato in honorē dei
aliqđ opus fieri poſſit in. c. lȝ. de fer. ⁊ ad primū dictū facit gl.
xvj. q. j. §. ſi ergo. Hoſt. in. c. a nobis. de deci. Aut ea que ſunt a
iure diuino ſpiritualia ſunt. ⁊ tūc ſuper his nec imperator nec
populus legem condere pōt. vt de conſti. c. eccleſia ſancte ma
rie. C. de epi. ⁊ cle. auẽ. clericus. ⁊ auẽ. ſtatuimus. Aut ſunt tp̄a
lia ⁊ tunc aut de iure diuino nō eſt ſimpliciter ſtatutum. ſed q̄ñ
q̄ȝ reperitur etiam a iure diuino limitatum. vt in illo precepto
non occides. Nam alibi permittitur ex cā cū dicitur. Qui oc
cidit occidetur. ⁊ tunc ex cauſa permittitur per leges ⁊ ſtatuta
ꝙ occidatur. vt in. l. j. ⁊. ij. C. quando liceat vni. ſine iudi. ſe vin
di. Aut de iure diuino eſt ſimpliciter ſtatutum ⁊ tunc aut cā le
gis excludit ſtatutum. ⁊ valet lex vel ſtatutū. vt pȝ in teſtđ vbi
requiruutur ſeptē teſtes. ⁊ non ſufficiunt duo. q̄ tunc preſumi
tur fraudulenter ⁊ doloſe fieri. vt. C. de teſta. l. iubemus. in fi. ⁊
qui teſta. fa. poſ. hac conſultiſſima. in fi. ꝓpter quā violentā p̄
ſumptionē iuri diuino addit qđ dicit in ore duoꝝ vel trium ⁊c.
Aut cum. l. poſitiua expreſſa non excludit peccatum. ⁊ nō valet
hmōi. l. vel ſtatutum. Exemplum in alienatione rei dotalis fir
mata iuramēto de quo in. c. cum contingat. de iureiu. ⁊ in. c. lȝ.
eo. ti. li. vj. Et idē in legibus que permittūt preſcriptionē cum
mala fide q̄ nō tenent per. c. fi. de preſcri. q̄ nō excludunt pec
catum. gl. in ver. ſed cū naturale. obijcit ⁊ ſolutio fiet in. §. his
ita. j. ꝓxi. di. vt. ſ. dictū eſt glo. in ver. xl. ¶ No. glo. in qua ha
bes quare in teſtamēto veteri illa differentia inter maſculinū
⁊ femininuȝ erat inducta vt duplicaretur tempus in femina. di
cit hic Archi. horum rōnem expetendam. q̄ formata deo pla
cent. informata non ꝯſiderant. c. moyſes. ⁊. c. ſeq. xxxij. q. ij. Ni
col. de lira aſſignat aliam rōnem. dicens ꝙ in cōceptu femine
eſt minor caliditas. ideo tardius naturā digerit. ⁊ ſic materia ī
munda tardius purificaẽ. Rō huius abſtinentie ab ingreſſu
eccleſie poſt partum. q̄ ꝓpter incertitudineȝ. q̄ ignoratur an
maſculus ſit conceptus vel femina ignoratur ante partuȝ quā
to tempore debeat abſtinere. Ideo expectatur partus. Et qđ
prius debuit fieri ſm ordinem nature ſit poſt partum cum ſi
mus certi de qualitate partus.

1 ☞ Dies purificationis q̄ñ computantur.
2 Peccatum mortale non tollit ingreſſum eccleſie fallit in excōicato maiori excōmunicatione.
3 Pena ſi ex culpa ſequatur nō propterea ex illa pena dȝ ſequi alia pena quod eſt no.

Cum enixa. ¶ Iſtud principiū tex. vſq̄ȝ ibi. ſi mulier. eſt palea. No † q̄ñ in
1 telliguntur ⁊ cōputantur dies purificationis. de qui
bus in. c. preceden. Nam computādo a die circunciſionis que
fiebat octaua die ab ortu. additis ſeptem trigintatribus ſunt
quadraginta ſic in partu femine. ⁊. lxvj. diebus eius partus cō
putandis ſit duplicatio cōputatis tp̄ib⁹ que cōputanẽ in ma
ſculo incipiendo a die quo nomen ei imponitur. naȝ a. xiiij. die
ab ortu quo nomē ei īponebaẽ puelle. additis ergo. xiiij. dieb⁹
ſexaginta ſex ſunt. lxxx. ſm Hug. ⁊ facit ad hanc cōputationeȝ
taȝ in maſculo q̄ in femina lex leuitici. xij. in myſterio. i. in figu
ra ⁊ ſignificatione predicta. qui tex. myſtice fuit diſpoſituȝ po
tuit recedere manente iure naturali immutabili. Hug. ¶ No
ta. ibi in myſterio. ꝙ ea que in lege veteri ſtatuebantur in figu
ra tantum ſtatuebantur. iuxa illud apoſtoli. oīa in figura ꝯtin
gebant illis. ⁊ ad Hebre. x. Umbrā habens futuroꝝ bonoruȝ.
¶ No. vlterius ꝙ illi qui intrant eccleſiam debent ad hoc in
trare vt agant gr̄as deo. non em̄ ad alia opa peragenda. Dñs
em̄ nec vas ſinebat tranſire per templū de quo vide lōgū ⁊ pul
chrum tex. in. c. decet. de immu. ecc. lib. vj. ¶ No. etiam ꝙ ſi vir
cum vxore ꝓpria carnalem copulam habeat. ex qua ꝓlem ſuſci
piat nihilomin⁹ pctm̄ in hoc cōmittiẽ. cōcor. tex. xxiij. q. iiij. vir
cum ꝓpria. No. ꝙ pctm̄ cōmiſſum arcet pctōrē ne eccl'iaȝ īgre
di poſſit. ꝯcor. tex. in. d. c. vir cū ꝓpria. ſed ꝯtriū dicit ibi gl. ⁊ bñ
2 ꝙ † pctm̄ mortale nō tollit īgreſſum eccl'ie. imo tūc magis dȝ ī
trare vt de⁹ miſereaẽ ſui: ⁊ dimittat ei pctā ſua. fallit tñ in excōi
cato maiori excōicatione. c. illud. d cle. excō. mi. Uerūtñ pctōr
dȝ cū maiori reuerētia orare exēplo publicani q̄ pctm̄ ſuum co
gnoſcēs nō audebat oculos leuare in celū pre ꝯfuſiōe ſȝ percu
3 tiens pect⁹ ſuū dicebat de⁹ ꝓpiti⁹ eſto mihi pctōri. ¶ No. † fi
nalr̄ ex tex. ꝙ ſi ex culpa ſequaẽ pena. non ꝓpterea ex illa pena
dȝ ſeq̄ alia pena qđ ē multū notādū. ꝯcor. tex. in. c. q̄ diuerſita

Universidad del Rosario Archivo Histórico

tem.de ꝯceſ.p̄ben.de quo vide bonā gl.in.c.imputari.de regu.
iu.li.vj.facit ad idē tex.cū gl.in.l.ij.§.ſimili mō.ff.ſiq̄s cautiōi
bus.vbi detentus ē culpa ſua ſi ꝓpter hanc detentionē nō po
terat venire excuſat̄.⁊ rō eſt ſm bar.ibi q̄ iſta culpa non fuit or
dinata ad iſtā cauſam. Poſſet etiā addi rō per iſtū text. Ne ex
vna pena ſequatur alia.vt ſic duplici pena quis puniatur.con
tra.c.at ſi clerici.§.fi.de iudicijs.

1 Baptizari non pōt infans anteꝙ̄ ſit natus.
Baptizandi an ſint pueri vel adulti.
2 Baptizari an poſſit puer non ex toto egreſſus de ventre ⁊ que
ſit forma.
3 Baptiſmus quid ſit.

Baptizari. ¶Mulier que parit ⁊ id qđ pa
rit pōt in ipa hora baptizari.h.d.
No.tex.ibi que gignit.i.parit quaſi poſt partū ꝓhibe
ri nō dꝫ a baptiſmo.de cōſe.di.iiij.ſi q̄.lau.⁊ qui gignit̄ poſtꝙ̄
natus q̄ ante nō pōt.vt de ꝯſe.diſ.iiij.c.q̄ in maternis.⁊ in.c.ſi
baptizata.ſed ſtatim vt natus ē nō ꝓhibet̄ baptizari. Et ſic he
retici hoc ꝓhibētes ſunt excōicati.vt de cōſe.diſ.iiij. placuit.⁊
c.quicūq̄. Potuit eē rō dubitādi quo ad mulierē. q̄ quemad
modū ſm ꝓceptum legis veteris cenſebat̄ immūda tunc ne tē
plum itraret.vt.š.c.ꝓxi. Ita videbat̄ imūda.ſ.ne ad baptiſmi
ſacramētū accederet. Sꝫ ꝯriū hic diſponit̄.q̄ illa immūdicia
que ex pena ꝓuenit nō dꝫ aliā penā ex ſe inducere.vt in.c.š.ꝓ
xi. Eo p̄ſertim caſu quo agit̄ de ſacramēto tā neceſſario ad ſa
lutē vt eſt baptiſmꝰ.vt in.c.j.đ ſum.tri.⁊ fi.ca. No.ex tex.ꝙ ceſ
ſante ꝑiculo pōt differri baptiſmus.facit de ꝯſe.di.iiij.ꝑuulis
1 qđ facit ad no.in cle.j.de baptiſmo. No.†ꝙ ante ꝙ̄ infans ſit
natus nō pōt baptizari.vñ ſi mulier pregnans baptizet̄ ei ſoli
baptiſmus ꝓdeſt nec ad filiū qui in vētre eſt ſe extēdit.vt in.c.
ſi qua mulier.de conſe.di.iiij.ꝓ quo ēt tex.ea.diſ.qui in mater
nis. Sꝫ iuxta h̄ ſm ſctm̄ Tho.in.iij.parte.q.lxviij. arti.iij. dic
diſtinguēdū fore vtrū ſint baptizandi pueri vel adulti. Si eniꝫ
pueri ſunt baptizandi nō eſt differēdum baptiſma. Primo q̄
dem q̄ nō expectat̄ in eis maior inſtructio ēt plenior cōuerſio
Secūdo ꝓpter ꝑiculū mortis q̄ nō pōt eis alio remedio ſub
ueniri ꝙ̄ ꝑ baptiſmū. Adultis ṽo ſubueniri pōt ꝑ ſoliꝰ baptiſ
mi deſideriū.⁊ iō adultis non ſtatiꝫ cū conuertunt̄ eſt ſacramē
tum baptiſmi conferendū. Sed oportet differri vſq̄ ad aliqđ
certum tempus. Primo quidē ꝓpter cautelam eccleſie ne de
cipiatur ſacramentum cōferens ficte accedentibus iuxta illđ
apoſtoli ad Ro.iiij.nolite credere oī ſpūi.ſꝫ probate ſpūs an
ex deo ſint. Scđo hoc ē neceſſarium ad vtilitatem eoꝝ qui ba
ptizant̄ qui aliquo tꝑis ſpacio indigent ad h̄ vt plene inſtruā
tur in fide.⁊ exercitent̄ ī his que pertinēt ad fidē xp̄ianā. Ter
tio hoc eſt neceſſariū ad reuerentiā ſacramēti.dū in feſtiuitati
bus precipue.ſ.paſche ⁊ pentecoſtes hoīes ad baptiſmum ad
mittuntur.⁊ ita deuotius ſacramentū ſuſcipiunt. hec ṽo dila
tio eſt pretermittēda duplici rōne. Primo qñ illi qui baptizā
di ſunt apparent plene inſtructi in fide ⁊ ad baptizanduꝫ ido
nei.ſicut philippus baptizauit eunuchum.vt habet̄ actuū.viij
⁊ Petrus corneliū ⁊ eos q̄ cū eo erant.vt habet̄ act̄.x. Secun
do ꝓpter infirmitatē vel aliđ periculū mortis.vt dicit Leo pa
pa.illa tamē expectatio illoꝝ dieꝝ de quibus dicit.ſ. Tho.ho
die non eſt neceſſaria cū ſit de more ꝙ generalia baptiſmata il
lis diebus dentur.ſed indiſtincte quibuſcūq̄ diebus oēs ad
mittunt̄.vnde crederem ꝙ qñcunq̄ adultus ſit in hoc inſtructꝰ
deberet ad baptiſmum admitti ⁊c.vt not.in.c.ſi qua mulier.de
conſe.di.iiij.pro quo ēt facit tex.ea.di.qui in maternis.š. alle
gatus.vbi dicit̄ ꝙ ille qui nō eſt natus nō pōt eſſe renatus.cō
ſonat ad hoc quod dicitur Joan.iij.oportet vos naſci denuo.
2 ¶†Sed pono cū mulier eſt i partu iā puer caput extra miſit
⁊ nō pōt egredi.⁊ dubitat̄ de vita eius nūquid eſt baptizandꝰ
vr̄ ꝙ ſic.ff.de reli.cū diuerſis.ſm Lau.⁊ Archi.vide allegat la
pū.⁊ ſanc. Tho.iiij.ſen.di.vj.arti.j.dicit ꝙ expectāda ē totalis
egreſſio.qđ ꝓbari videt̄ per.l.iij.ibi Bal.C.de poſth.here.in
ſti.niſi periculum mortis timeatur.tunc em̄ egreſſa parte prin
cipali.ſ.capite in quo operationes aīe magis manifeſtant̄ vt q̄
dam dicunt baptizari dꝫ.ſecus aūt in alijs partibus.vt de ma
nu vel pede.ita Hoſt.in ſumma.ti.de bapti.§.que ſit forma.ṽ.
quid ſi mulier.⁊ ibi ponit formā.q̄ apparente ſolū capite cum
nō poſſimus ſcire an ſit maſculus vel femina dꝫ baptizans di
cere creatura dei ego te baptizo in noīe patris liniendo caput
⁊ filij iteꝝ liniendo caput.⁊ ſpūſſancti iteꝝ ⁊ tertio liniendo ca
put ꝙ̄uis nō liceat ſi apparentibꝰ alijs partibus.tūc aſpergā
tur iſte partes aqua baptiſmali.q̄ diuina miſericordia nō eſt
artāda.ita Car.in cle.j.§.fi.de ſum.tri.⁊ fi.ca.ſi tū plenarie na
ſcatur nō eſt rebaptizandus ſm quoſdā ſed nihil periculi acci
dit ſi ad maiorem cautelā baptizet̄ ſub hac forma.ſi non es ba
ptizatus ego te baptizo ⁊c. Sed in.iij.parte.q.lxviij.ar.xj.ap
tius dicit ꝙ qñ caput qđ tū erat extra ventrē matris baptiſma
habuit.non eſt rebaptizādus poſt totalē egreſſum ex vtero.qñ
fuerit plene baptizatus cū in capite fundātur oēs ſenſus. ſi tū
alia parte fuiſſet baptizatus tunc eēt rebaptizādus mō predi
3 cto propter dubiū. No.†vlterius ꝙ celeritas deſideratur vbi
mora eſſet periculum allatura. No.ꝙ baptiſmus eſt ſacramen
tum redēptionis.nam in eo tā actuale ꝙ̄ originale peccatū de
letur ⁊ mundatur.vt in.c.maiores.de bapti.

1 Mulieres an licite tradant filios ſuos alijs mulieribꝰ
lacte nutriendos.
2 De dictionibus ſiue:abſq̄:vſq̄:ſeu.
3 Feminaruꝫ natura debilis eſt ⁊ minoris caloris ꝙ̄ maris na
tura.
4 Infirmo an liceat ſacras res tangere ꝓ liberatiōe infirmitat̄.
5 Lex loquens per verba preceptiua vel prohibitiua reſoluitur
in vim conſilij.
6 Immunitate an gaudeat malefactor ꝯfugiēs ad corpꝰ chriſti.
7 Conſcientiam ſcrupuloſam habentes an ſint laudandi.
8 Naturales defectus vnde proueniant.
9 Maritus quare tempore ablactatiōis prohibetur cōmiſceri
cum vxore ⁊ quare tempore menſtruorum.
10 Mulier ſi petat debitū a viro tꝑe mēſtrui vel tempore purga
tionis an reddet ei debitum ⁊ quid econtra.
11 An id quod quis inuitus patitur debet ei imputari.
12 An ⁊ qñ actus factus per metum imputatur patienti.

Adeius vero. ¶Anteꝙ̄ infans ablactet̄ ⁊
mater purificet̄ interim viro
ſuo carnalr̄ iungi nō dꝫ. Et mulier mēſtrua patiens ec
cleſiā intrare ⁊ ſacra recipere nō ꝓhibet̄.lꝫ ex deuotione lauda
1 biliter abſtinere poſſit.h.d. ¶†No.ex tex.dānabile eſſe ꝙ mu
lieres tradūt filios ſuos alijs mulieribus lacte nutriēdos.in
tellige tū hoc vt in tex.dr̄ qñ hoc facerent ꝓpter incontinētiaꝫ
vt licentius poſſent vacare libidini.ſi ṽo illud facerent ex iuſta
cā vtpote q̄ nō habēt lac.aut ſunt infirme.vl̄ q̄ ſunt illuſtres
mulieres que ꝓpter altitudinē ſui ſtatus habēt alijs maioribꝰ
occupari.⁊ nō deceret eas iſtis ſordibus que in nutriēdis pue
ris occurrūt occupari.ſecus foret dicēdū. Et vltra hoc qđ hic
in tex.exprimit̄ expedit ꝙ filios mr̄es per ſe nutriāt.q̄ magis
nutrit lac maternū ꝙ̄ lac alterius mulieris vt ph̄i dicunt.qm̄ ē
magis cōueniens īfanti cū ſit ſibi naturale. ¶No.ꝙ dr̄ ex cō
temptu delinquere qui omittit agere id ad qđ tenet̄.vt q̄ com
mittit aliud qđ illicitū eſt in ſe.qđ ē notādū. Adde ad illud qđ
notat gemi.poſt gl.in.c.j.de ſen.excō.lib.vj.de illa materia qñ
2 dicat̄ quis temere vel ex contēptu agere. ¶†No.vlterius ex
tex.ſm mentē Arch.ꝙ dictio ſiue ponitur ibi incluſiue. q̄ ſi ſit
ſenſus ꝙ in hoc caſu ꝓhibet̄ in alio.ſ.cū eſt in mēſtruis.xxxiij.
q.iiij.c.ſi ea.⁊.c.ſi vir.ſm Lau.Hug.⁊ Jo.de fan. Et ſic etiam
abſq̄ ⁊ vſq̄ incluſiue ponunt̄.de quo dic vt.xxiij.q.v.nō eſt no
ſtrum. Et dictio ſeu anget ſm Arch.lxiij.diſ.ego. de iſta tū di
ctione ſeu vel ſiue.vide bar.in.l.ſiquis ita.ff.de aur.⁊ argē.leg.
3 ¶†No.vlterius ꝙ menſtrua dicunt̄ venire mulieribus ex cō
ſuetudine.ſed intelligitur ſic ꝙ a natura eis prouenit:dr̄ etiaꝫ
ex conſuetudine illis prouenire. Ad cuius euidētiā ſcias.ꝙ ex
eo ꝙ natura feminarum eſt debilis ⁊ minoris caloris ꝙ̄ maris
natura eſt neceſſarium ꝙ in feminis ſit cibus minus digeſtus
⁊ coctus ꝙ̄ in maribꝰ ꝓpter qđ ſuperfluū in eis q̄rte digeſtio
nis magis hꝫ rōnē ſanguinis ꝙ̄ ſpermatis.⁊ ideo lꝫ id qđ exit
a muliere in colore cōueniat cū eo qđ exit a viro.ſ.ſpermate.nō
tū in virtute cōuenit.q̄ aqua eſt ⁊ tenue magis aptum forma
ri ꝙ̄ formare.⁊ ideo magis hꝫ rōnem ſanguinis menſtruum ꝙ̄
ſeminis ſiue ſpermatis ꝙ cū diſtillatio ſanguinis ſit a mulie
re ſiue ſpermatis a viro. cognoſcit̄ ex hoc.q̄ fere eadē accidē
tia contingūt in vtriſq̄. Nam circa idem tempus etatis inci
pit eſſe ſperma in viris ⁊ mēſtruum in mulieribꝰ.⁊ illo tꝑe mu
tatur vox.⁊ eleuant̄ poma mamillaꝝ ⁊ ad hoc etiā in eadē eta
te ſenectutis deficit in mulieribꝰ menſtruū.⁊ ceſſat in viris vir
tus generatiua. Iſta oīa ponit Albertus magnus in li.de aīa
libus. No.defectus qui naturaliter ꝓueniūt:nō imputant̄ ali
cui. Hoc idē ponit ph̄s.iij.ethi.ꝙ ſiq̄s naturali īfirmitate ocu
los amiſit non eſt vituperādus.qui aūt ꝓpter infirmitatē ami
4 ſit acerrime eſt arguendus. ¶No.†poſt Gemi.licitū eſſe īfir
mo ſacras res tangere pro liberatione infirmitatis.ideo īfer
tur eſſe licitū vt patiens morbū in aliquo mēbro poſſit ītingi
oleo ſancto in loco infirmitatis vt ſanet̄.facit tex.in.c.j.de ſac.
vnc. Contrarium no. Gemi.in.c.is igitur.xxiij.diſt. Et hoc mi
hi magis placet per regulā.ſemel deo.de reg.iur.in.vj.ꝙ vendi
non poſſint. Pondera gl.in.c.placuit vt nullus.j.q.j. ¶No.
5 tex.ibi†prohibetur ſm Gemi.ꝙ lꝫ loquatur lex per verba pre
ceptiua vel prohibitiua.tamen reſoluitur in vim cōſilij. Ita eſt
tex.hic iniuncta gl.⁊ poſui.š.iiij.di.in.§.hec ⁊ ſi legibꝰ Gemi.
tamen

tamen hic reprobat in hoc gl.imo cū hic tex.loquatur in exigē
te debitū nō obſtāte vitio eſt ꝓhibitio obligatoria ad penam
6 pctī mortalis.d.c.vir cū ꝓpria.xxxiij.q.iiij. ¶†Not.vlterius
optimū argumētū ex tex.ꝙ cōfugiens malefactor ad corpꝰ xp̄i
gaudet īmunitate a fortiori ꝙ̄ ſi ad eccl̄iam confugiſſet. Con
7 trariū tꝫ gl.in.c.queſitū.xiij.q.ij.de quo ibi no.†ꝙ laudant̄ il
li qui habēt ꝯſcientiā ſcrupuloſaꝫ ⁊ in quibuſcūq̄ timēt deuꝫ
offendere formidātes.cōcor.tex.in.c.ij.de obſ̄.ieiu. de quo tū
8 dicemꝰ.j. ¶†No.finalr̄ ꝙ iſti đfectꝰ naturales eſurire ⁊ hmōi
ꝓueniūt ex pctō primoꝝ parentū qđ etiā ſic cōfirmat̄. Cibus
em̄ eſt homini neceſſarius ad recuperationē deperditi. Sed in
corpe Ade ante pctm̄ nulla fiebat deperditio q̄ incorruptibi
le erat.ergo nō erat ei cibus neceſſarius. Itē cibꝰ eſt neceſſariꝰ
ad nutriēdū.ſed nutritio nō eſt ſine paſſione. Cū ergo corpus
hoīs eſſet impaſſibile ante pctm̄ nō erat ei neceſſarius cibꝰ vt
vr̄. Itē cibꝰ dr̄ eē in nobis neceſſarius ad vite ꝯſeruatiōeꝫ.ſed
Adā aliter vitā cōſeruare poterat q̄ ſi nō peccaſſet mori non
poterat. Ergo cibꝰ nō erat ei neceſſariꝰ. Preterea ad receptio
nē cibi ſequitur emiſſio ſuperfluitatum que habēt quandā tur
pitudinē nō conueniētē decētie primi ſtatus. Ergo videret̄ ꝙ
hō in primo ſtatu cibis nō vteret̄. Sꝫ cōtra hoc eſt qđ dr̄ geñ.
ij. De oī ligno qđ eſt in paradiſo comedetis. ¶Rñdeo dicen
dum ꝙ hō in ſtatu innocētie habebat vitā animalē cibis indi
gentē:poſt reſurrectionē habebit vitā ſpūalē cibis nō indigē
tem. Ad cuius euidētiā cōſiderandū eſt ꝙ aīa rōnalis ⁊ aīa eſt
⁊ ſpūs. Dr̄ aūt eſſe aīa ſm illud qđ ē ſibi cōe ⁊ alijs aīalibꝰ qđ
eſt vitā corpori dare. Vñ dr̄ geñ.ij.factus eſt hō in aīam viuen
tem.i.vitā corpori dantem.ſed ſpūs dr̄ ſm illud qđ eſt ꝓprium
ſibi ⁊ alijs aīalibꝰ.ſ.ꝙ hꝫ virtutē intellectiuā īmaterialē. In p̄
mo igit̄ ſtatu aīa rōnalis cōicabat corpori id qđ cōpetit ei in
quantū eſt aīa ⁊ ideo corpus illud dicebat̄ aīale inquātū.ſ.ha
bebat vitā ab aīa. Primū aūt preceptū vite in iſtis inferiori
bus vt dr̄ in libris de aīa eſt aīa vegetabilis cuiꝰ opera ſunt ali
menta vti ⁊ grauare ⁊ augeri. Et ideo hec opa homini in prio
ſtatu cōpetebant. In vltimo vero ſtatu poſt reſurrectionē cōi
cabit aīa quodāmō corpori ea que ſunt ꝓpria inquātū ē ſpūs
immutabilitatē quidem quantum ad oēs.impaſſibilitatē vero
⁊ gl̄iam ⁊ virtutē quātum ad bonos quoꝝ corpa ſpūalia dicē
tur.vnde poſt reſurrectionē hoīes cibis nō indigebūt.ſꝫ ī ſta
tu innocentie eis indigebant. ¶Ad primum ergo dicēdū ꝙ ſi
cut dicit Augu.in li.de.q. no.⁊ ve.teſta. quomodo corpus im
mortale habebat ⁊ cibis ſuſtentabatur. immortale enim non
eget eſca ⁊ potu. immortalis enim primus ſtatus erat ſm vim
quādam ſpūalem in aīa reſidentem.non aūt ſm aliquā diſpoſi
tionē corpori inherentem vnde per actionē caloris aliquid de
humido corporis illius poterat deperdi.⁊ ne totaliter cōſume
ret̄ neceſſe erat ꝑ aſſumptionem cibi homini ſubueniri. ¶Ad
ſcđm dicendū ꝙ in nutritione eſt quedā paſſio ⁊ alimetatio.ſ.
ex parte alimenti qđ conuertitur in ſubſtantiaꝫ eius qđ alitur
vnde ex hoc nō poterit concludi ꝙ corpus hoīs fuerit paſſibi
le.ſ.ꝙ cibus aſſumptus erat paſſibilis. quāuis etiā talis paſ
ſio eſſet ad perfectionē nature. ¶Ad tertiū dicendum ꝙ ſi hō
ſibi non ſubueniret de cibo peccaret ſicut peccauit ſumēdo ve
titū cibum.ſimul em̄ ſibi preceptū fuit.vt a ligno ſcientie boni
⁊ mali abſtineret ⁊ vt oī alio ligno paradiſi veſceret̄. ¶Ad q̄r
tum dicendum ꝙ quidā dicunt ꝙ homo in ſtatu innocētie non
aſſumpſiſſet de cibo niſi inquātum ſibi neceſſariuꝫ fuiſſet. vnde
non fuiſſet ibi ſuperfluitatū emiſſio. Sed hoc irrōnabile vide
tur ꝙ in cibo aſſumpto non eſſet aliqua feculentia que nō eſſet
apta vt conuerteret̄ in hoīs nutrimēta.vnde opꝫ ſuꝑfluitates
emitti.tū fuiſſet diuinitus ꝓuiſum vt nulla ex hoc indecētia eſ
ſet.hec ponit ſctūs Tho.in.j.parte.q.xcvij.ar.iij.⁊ ad text.nr̄m
ego dicerem ꝙ etſi cibꝰ eēt neceſſarius homini ante pctm̄ vt ex
predictis concluditur.non tū hō cibū illū eſuriret.cū enim in il
lo ſtatu eſſet impoſſibilis ſm ꝙ vnum ꝯriuꝫ patitur ab alio nō
poterat hmōi paſſiones ſuſtinere.per hoc aūt ꝙ oēs actiones
ordinatas habebat prouidiſſet ſibi totaliter de cibo ꝙ nō eſu
9 riret.⁊ de potu qđ non ſitiret.⁊ ſic de ceteris. ¶†Gl.j. No.eā
in eo ꝙ dat rationē quare tꝑe ablactatōis vir ꝓhibet̄ cōmiſce
ri cum vxore eo ꝙ ex tali coitu naſcunt̄ morboſi ⁊ leproſi.⁊ hoc
propter nimiā humiditatē quam mulieres illo tꝑe habent ⁊ ꝓ
pter maximā lactis abūdātiā. Et ſi queris que ſit rō quare tꝑe
mēſtruorū etiā idem prohibeatur.vt hic in text. dic ꝙ illud eſt
propter immūdiciam ſanguinis mēſtrui.⁊ etiā ne vitioſus par
tus ex illo coitu naſcat̄. tūc em̄ concepti fetus vitium ſeminis
cōtrahūt ita ꝙ leproſi ⁊ epilentici ex hac corruptiōe naſcūtur
⁊ fetida corpora in vtroq̄ ſexu ex hac corruptione oriantur ſe
cundum. Jo.fa.et Archi.qui etiā loquendo de iſtis menſtruis
dicunt ꝙ dr̄ menſtruum quia ſingulis menſibus infert hec. et
10 alio nomine muliebria nuncupantur. Vlterius†glo. mouet
queſtionem.an ſi petat mulier debitum a viro tēpore menſtrui
vel tempore purgationis an reddet ei debitum. ⁊ glo. dicit ꝙ
nō niſi timeatur fornicatio eius.et idem dicit econtra.ſi vir pe
tit a muliere debitum illo tēpore.no.glo.que tenet debituꝫ nō
reddendū per viruꝫ mulieri menſtruate. ſꝫ h̄ limita dupliciter.
Primo per id qđ ſequitur in glo.ſcꝫ niſi timeretur fornicatio
eius. Scđo limita in menſtruis naturalibꝰ. de quibus loquit̄
leui.xviij.ſecus autē ſi eſſent menſtrua innaturalia vtpote flu
xus ſanguinis qui ex aliqua infirmitate proueniret q̄ acceſſꝰ
ad talem non reperitur prohibitus.iſtud vltimū tenet ſanctus
Tho.iiij.ſen.di.xxxij.arti.ij. Circa vltimā vero partē.ſ. qñ vir
petit ab vxore menſtruata debitum carnis vide quid ſenſerit
glo.ſed ſanc. Tho.vbi ſupra latius loquit̄ referens diuerſas
in hoc aliquoꝝ opiniones.ꝙ aut vir petit debitū ſciēter.⁊ tūc
dꝫ eū auertere precibꝰ ⁊ monitis nō tū ita efficaciter vt poſſet
ei eſſe occaſio in alijs dānabilibus corruptelis incidendi:ſi ad
hoc ꝓnus credatur.aut ignoranter ⁊ tunc aliquā occaſionē p̄
tendere vel infirmitatē allegare ne debitū tradat̄ niſi periculū
viro timeat̄.tū finaliter ſi vir nō deſiſtit a petito dꝫ debitū red
dere poſcēti.paſſionē ṽo ſuā nō eſt tutū indicare ne forte vir ad
eā ex hoc abominationē concipiat niſi de viri prudentia preſu
11 matur. Glo.in ver.†inuita.gl.intrat iſtā materiā an id qđ q̄s
inuitus patitur dꝫ ei īputari. Et arguit ꝓ ⁊ cōtra.finalr̄ diſti
guit.vt in ea.⁊ adde qđ no.de peni.di.j.pōt fieri.xj.q.iij.nō ſo
lum.al̄s incipit timendo.⁊ dicā.l.diſ.preſbr̄os.⁊ maxīe vbi q̄s
aliena culpa grauatur.vt in ea.gl.cū dicit inter virgines.addit
12 Arch.xxxij.q.v.c.reuera. No.gl.an ⁊ qñ† actꝰ factus ꝑ metuꝫ
imputat̄ patienti.⁊ no.ꝙ qñ quis incidit in metū culpa ſua:ꝙ
tunc nō excuſat̄ ꝓpter metū quo ad actū per ipſum geſtū ideꝫ
ſentit glo.in verbo ſciuimus rōnabiliter.vt in.c.vt debitꝰ.đ ap
pel.contrariū tꝫ gl.xxxj.q.ij.in ſumma.⁊ gl.fi.in.c.veniens.ij.đ
ſpon.cōcludit veritatē ſi querit̄ an metus quē quis īcurrit cul
pa ſua inducit validitatē actus vel ſalteꝫ vt inualidari poſſit.
aut metꝰ eſt iuris.⁊ tūc ſibi p̄iudicat.⁊ ita ꝓcedit glo.hic. Naꝫ
ſi liberta delinquit contra patronū.⁊ patronus vult ꝓpter illđ
eā reuocare in ſeruitutē.cuiꝰ timore ipſa al̄s ꝑmittit patrono
ſibi preiudicat q̄ ille metus ⁊ timor tanꝙ̄ illatus a iure nō ab
hoīe nō inficit actū.aut metus eſt facti ⁊ tunc ēt ſi culpa ſua in
ciderit excuſatur.⁊ ita ꝓcedunt ꝯria. Glo.ſuper verbo cogno
ſcere.in fi. De hoc dicite.vt no.in.d.c.humilitatis.gl.fi.in fin.
In cōtrarium facit.xv.q.j.ſiquis inſaniens. So.dic ꝙ vbi cul
pa eſt ꝓpria tunc ſibi imputatur factū inde proueniens.vt hic.
ſecus in contrario.

¶Diſtin. vj.

1 Pollutio corporis an īpediat ſumptionē corporis xp̄i
⁊ ſacre miſſe celebrationē ⁊ an ſit peccatum.
2 Salomon nō meruit in dormiēdo ſapiētiā a deo ſꝫ fuit ſignuꝫ
precedētis deſiderij ꝓpter qđ dicit̄ talis petitio placuiſſe deo.

Vlia vero. ¶In p̄mis continuat iſtā diſtin
ctionē ad.š.ꝓximā dicens ꝙ in ꝓ
xima di.cepit haberi de ſuꝑfluitate nature que eſt per
mēſtrua:cōſequēs eſt vt ī hac diſtinctiōe de ea q̄ ſit per noctur
1 nā pollutionē mētio fiat. ¶Circa†qđ querit an pollutio cor
poris īpediat ſumptionē corꝑis xp̄i.⁊ ſacre miſſe celebratiōeꝫ
Et qm̄ hec qđ vr̄ p̄ſupponere an nocturna pollutio ſit peccatū
vel non.ideo gl.hic aggredit̄ illam materiā:circa quam refert
duas opiniones. Videt̄ tū aſſentire prime opinioni. Alio mō
pōt conſiderari per cōparationē ad aliā cauſam q̄ pōt eſſe tri
plex.vt pꝫ hic in gl.⁊ in.c.j.ī.in tex. Et tunc eſſet peccatū nō ꝓ
pter ſe ſed ꝓpter aliquā cāꝫ a qua trahit originē. Vnde rectiꝰ
conſiderādo potius eſt dicēda ſequela peccati ꝙ̄ peccatū. ⁊ an
in caſibus in quibus dicit̄ ꝙ ſit peccatū poſſet concludi cū gl.
ſic. Si pollutio contingit ex debilitate vel ſuperfluitate natu
re nullum eſt peccatū.ſi ex crapula eſt veniale.ſi ex turpi cogita
tione cū conſenſu ſi hec cogitatio dirigat̄ in ꝓpriā vxorem nul
lo mō peccat ſm glo. Si dirigitur in aliā ſiue ipſo actu pollu
tionis interuenit conſenſus ſiue non.ſiue fuerit etiam reuoca
tus peccat mortaliter.q̄ iſtud nō attribuit̄ illi actui.ſed attri
buit̄ culpe p̄cedenti. Si aūt contingit ex ſola concupiſcentia
naturali.⁊ ex lege originalis peccati.nō tū deuenit ad conſen
ſum tunc non eſt veniale nec mortale peccatum. ſanctus Tho.
in.ij.ij.q.cliiij.arti.v.in.iij.parte.q.lxxx.arti.vij.tenet indiſtin
cte ꝙ nocturna pollutio non ſit peccatum in ſe.cuius rō eſt q̄
omne peccatum dependet ex iudicio rōnis. Nam etiā primus
motus ſenſualitatis non hꝫ ꝙ ſit peccatum niſi inquantum iu
dicio rōnis reprimi poteſt. Et ideo ſublato iudicio rōnis tol
litur peccati rō. In dormiendo aūt rō non hꝫ liberum iudiciū.
Nam dormiens intendit ſimilitudinibus fantaſmatum. ſicut
rebus ipſis quod vnuſquiſq̄ in ſe experit̄:⁊ id quod agit dor
miens cū non habeat liberum iudicium rōnis:non imputat̄ ei

Archivo Histórico Rosario

ad culpam.ſicut nec illud quod agit furioſus aut amens.Naꝫ ipſa pollutio eſt ſequela peccati vtpote cauſata ab aliquo peccato a vigilante cõmiſſo.puta ex ſuꝑfluitate cibi ⁊ potus vl'ex aliqua turpi cogitatione p̄cedenti.aut eſt ex negligẽtia ſe p̄parandi anteꝙ̃ dormiret.cõtra enim diaboli tẽtationẽ per ſignũ crucis.vbi iſta ceſſant nulla rõ eſt quare peccatũ ẽt veniale dici debeat.Et dicit hic.d.Car.ꝙ quando eſt ſine aliquo fantaſmate.⁊ ſine conſenſu dormientis.⁊ tunc eſt ſine pctõ.Itẽ quãdo nulla culpa p̄ceſſit declarãdo vt ꝓxime.vr̃ potius ꝓuenire ex diabolica ſuggeſtione.facit que ponit beatus Tho. in.iiii. di.ix.Ideo non tam peccatum eſt ꝙ̃ demonis tentatio.c.teſtm̃ ⁊.c.ſeq.⁊.c.nõ eſt peccatũ.j.ea.di.In dubio polluẽs exiſtimare dꝫ id ſua culpa ꝓueniſſe.Iõ contritionẽ de pctõ ⁊ pollutione tali habere dꝫ.d.c.non eſt peccatũ.Et proſequitur hoſtiẽ.in ſumma.ti.de adul.§.fi.⁊ idem in ſumma.de cele.miſ.in princ.⁊ confunditur id qd̃ gl.dicit ꝙ dormiens põt mereri.Naꝫ cũ radix meriti conſiſtit in voluntate ⁊ illa in dormiendo ſit impedita non põt in ea ſequi meritum.Nec facit ad propoſituꝫ qd̃ inducit glo.ego dormio ⁊ cor meum vigilat.potius tamen facit
2 id quod ſcribitur tertio reſponſo†tertio de ſalomõe q̃ in ſomniis petiit a domino ſapientiã ad regendum populum ⁊ ſubiũgit̃ ibi ꝙ in hoc placuit deo.ſed ſan. Tho.vbi ſupra dicit poſt
a augu.ſuper geñ.ad literã.ſalomon non meruit[a] in dormiendo ſapientiam a deo.ſed fuit ſignũ precedentis deſiderii: propter quod dicitur talis petitio placuiſſe deo.Eſt dicere ꝙ deo placuit deſiderium qd̃ ille invigilia habuerat ex quo fuit ſequutũ ꝙ in ſomniis illud peteretur.Et deus oſtendit per ſciẽtiã quã in ſomniis infudit ſibi. Nec etiam motiuum gloſ. valet qd̃ de furioſo inducit qui ſua culpa incurrit furorem. Nam etſi ĩputaretur ei quod in furore facit.Illud eſt intelligendũ quotiẽs illud quod committit in ſe eſt peccatum.Secus tamen in hac pollutione que eſt defectus nature.

ADDItio.
a Salomon nõ meruit. Et an ſalomõ ſit dãnat⁹ vel ne vide Panor.ĩ c.ne ĩnitaris ĩ vlt.no.de ꝯſti. H.F.

1 Lex euangelica dicitur lex ſpiritualis.
2 Subtilitas nimia reprobatur ⁊ ſcrupuloſa conſcientia.
3 Delectatiões carnis in venereis actibus quaſi quedã ſomnia reputantur ⁊ quare.
4 Pollutio nocturna quibus cauſis cauſetur in dormiente.
5 Pollutio que impediat ſumptionem aut cõfectionẽ corporis domini.⁊ nu.11.
6 Pollutio nocturna proueniens ex gula an prohibeat perceptionem corporis domini.⁊ nu.12.
7 Suſpenſus a celebrando ſiue remotus nõ propter hoc ĩtelligitur ſuſpenſus vl' remotus ab ĩtereſſendo diuinis niſi ſolẽniter intereſſet autoritatem preſtando celebrationi.
Suſpenſus a celebrando miſſas non eſt ſuſpenſus a percipiẽdo alias corpus chriſti.
8 Carnis opera quare magis impediunt acceſſum ad ſacramentum corporis xp̄i ꝙ̃ alia opera que ſunt venialia peccata.
9 Sacerdos quilibet an teneatur celebrare miſſaꝫ diebus feſtis ⁊ an quotidie.
10 Prelato nõ lꝫ obedire in his que ſunt contra deum.
12 Ebrietas ſiue crapula an ſit peccatum veniale.

TEſtamentũ. Nocturna pollutio que ſine culpa ꝓuenit a ꝑceptione corporis dñi nõ excludit.q̃ aũt ex culpa veniali ꝑceptionẽ non impedit ſed celebrationẽ dumtamẽ neceſſitatis caſus nõ occurrat.que vero ex culpa mortali oĩno excludit.h.d.
1 †No.ꝙ lex euãgelica dicitur lex ſpũalis.⁊ hoc ideo q: lex vetus aſſumit interpretatiõeꝫ corporalem ſiue litteralem. lex euangelica aſſumit ſpiritualem.vel dicitur ſpiritualis q: ſpiritualia promittit.vtpote ſi vis ad vitam ingredi ſerua mãdata.⁊ centupluꝫ accipietis.⁊ vitã eternã poſſidebitis.antiq̃s dictum eſt.ſi hec feceritis ⁊ audieritis me bona terre comedetis. de qua ſpũalitate legis noue ⁊ differẽtia ad legem vetereꝫ tractat magiſter ſnĩarũ in.iii.vlti.di.⁊ per ſanc. Tho.in.j.ii.q.cvii. No.ꝙ ille dicit̃ quaſi reus criminis qui nondũ animũ peccandi depoſuit.iõ abſolui non põt.c.ꝙ quidam.de peni.⁊ remiſſ. No.hic diſcretã ſubtilitatem ⁊ aduertentiam cõmendari.facit
2 c.capellan⁹.de feriis.†Sicut ecõtra nimia ſubtilitas a reprobatur.c.dilecti.de iudi.⁊ ſcrupuloſa conſcientia.c.per tuas.de
3 ſimo. †No.vlteri⁹ ꝙ carnis delectationes in venereis actibus quaſi quedam ſomnia reputant̃.tum ex earum breuitate. tum ex eo ꝙ intellectum ⁊ rõneꝫ ex toto abſorbent vt dicit philoſophus.vii.ethi.ita homo cum eſt in illis extra ſe poſitus videtur.No.vlterius ꝙ tentatus interius in cogitatione.de peccato carnis dũmodo veram egerit penitentiam:põt ea die qua hoc ſibi accidit ad altaris ſacramenta accedere.qd̃ a ꝯrio huius tex.colligit̃.Quid aũt ſi actualiter pctm̃ ꝑpetrauit ĩferius dicet̃.
4 No.†diuerſas cauſas ex quib⁹ cauſat̃ in dormiẽte nocturna pollutio,aliqñ cauſat̃ ex crapula,aliqñ ex nature fragilitate.interdũ ex infirmitate.nõnunꝙ̃ vero ex precedenti cogitatione.⁊ extra has cauſas que in tex.colligũtur interdũ occurrit alia videlꝫ ex demonũ oꝑatione.qui cõmouent fantaſmata dormiẽtis ad talẽ effectum.vnde in cõpletorio cãtamus.
5 hoſtẽq; noſtꝝ cõprime ne polluant̃ corpora. No.†ꝙ pollutio ꝓueniens ex nature infirmitate vel ſuꝑfluitate:nõ impedit ſumptionẽ aut cõfectionẽ corporis dñi.Sed hoc intellige verum ex neceſſitate.impedit tñ per totã illã diẽ ex quadã ꝯgruẽtia ſiue honeſtate ꝓpter duo.Priõ ꝓpter feditatẽ corꝑalẽ que actum ſequit̃.aliud eſt euagatio mẽtis.Hec tñ cõgruitas ſiue decẽtia excluderet̃ qñ caſus neceſſitatis vrgeret ad celebrandum puta dies feſtus ⁊c.Sãctus Tho.in.iiii.ſen.di.viii.vbi tꝫ predicta.vide ẽt per eũ in.iii.ꝑte.q.lxxx.arti.vii.vt pꝫ inferius
6 in tex. No.†ꝙ pollutio nocturna ꝓueniẽs ex gula nõ ꝓhibet ꝑceptionẽ corporis dñi.impedit tñ ei⁹ ĩmolationẽ.niſi articulus neceſſitatis occurrat.vl' q: dies feſtus eſt.aut neceſſitas celebrandi ꝓ eo ꝙ deeſt alius ſacerdos.hec tamẽ limita dupliciter.Primo qñ crapula p̄dicta ex qua prouenit pollutio eẽt pctm̃ veniale.ſecus ſi eſſet mortale:q: tunc de neceſſitate impediret quouſq; per cõdignã penitẽtiam dilueret̃:quãdo autem ſit mortale ⁊ qñ veniale dicet̃.j.xxv.di.§.al's ea demũ. Scdõ limita vt ſuꝑius diximus niſi ex congruẽtia vel honeſtate.Sed dicas vnde eſt iſta differentia inter conficientẽ:⁊ al's aſſumentem tãtum corpus domini ⁊ nõ cõficientẽ.dicas ꝙ ideo maior mũdicia requirit̃ in ꝯfectione q: hꝫ manibus tãgere ſacramẽ-
7 tum:qd̃ nõ eſt in recipiẽte.†Ex his ⁊ vlterius ex tex.no. ꝙ minus eſt audire diuina ꝙ̃ ea celebrare.⁊ lꝫ quis ſit ſuſpẽſus a celebrãdo ſiue remotus nõ ꝓpter hoc intelligitur ſuſpenſus vel remotus ab intereſſendo diuinis.facit.xxxiii.q.iii.de his.⁊.ii. c.latorem.⁊ hoc Inno.in.c.cum medicinalis de ſen.excõ.li. vi. ⁊ lꝫ Archi.hic.c.eos.de cõſe.di.iiii.niſi intereſſet ſolẽniter autoritatem preſtãdo celebrationi.q: tunc eſſet irregularis.c. illud.de cle.excõ.habet̃.in.c.fi.de exceſ.prela.gl.in cle.ii. in v̄bo celebrari de priui.ĩmo tex. magis ꝓbat ꝙ ſuſpenſus a celebrãdo miſſas nõ eſt ſuſpẽſus a ꝑcipiẽdo al's corp⁹ domini.cuius rõ eſt q: cũ iſta ſit pena reſtringẽda eſt.vt in.c.odia.⁊ in.c.in penis.de reg.iu.li.vi.nõ ergo dꝫ extendi vltra expreſſum.que no. ad ea que habent̃ per glo.magiſtrã.in cle.cupientes.de penis.
8 †Sed querit hic Car.quare oꝑa carnis magis impediunt acceſſum ad ſacr̃m corporis xp̄i ꝙ̃ alia opera que ſunt venialia peccata.Reſpondet ſm̃ Alex.de ales.q: alia venialia nõ ꝑuertunt ordinẽ nature.nec habent tacitam reuerentiã vel feditateꝫ annexã ⁊ ꝓpter difficultatẽ cauendi a veniali.dicitur eñ eccl'i.vii.non eſt iuſtus qui non peccat.Et proinde dicit etiam hic Archi.ꝙ veniale non prohibet a baptiſmo ſacerdotem.j. q.j.ſicut xp̄s.lꝫ a celebratiõe debeat abſtinere.vt hic.q: maior mundicia requirit̃ in accedẽdo ad ſacr̃m corporis xp̄i.de con-
9 ſe.di.ii.ſicut ſanguinis. No.†vlterius ꝙ in diebus feſtiuis vnuſquiſq; ſacerdos dꝫ miſſam celebrare.Circa hoc tñ fuerũt opiniones.quidam enim dixerunt ꝙ ſacerdos põt oĩno a celebratiõe miſſe abſtinere niſi teneat̃ ex cura ſibi cõmiſſa celebrare populo ⁊ ſacramẽta p̄bere.Et hoc tenuit Panor. in.c.j. de vi.⁊ hone.cle.per tex.in.c. ⁊ h̊ attẽdendũ.de ꝯſe.di.j.vbi arctat laicos ⁊ ſacerdotes audire ſolẽnẽ miſſam dieb⁹ dñicis apd̃ eccleſiã cathedralẽ.Et ſic ſentit ꝙ ſacerdotes nõ tenent̃ ſingulis dñicis celebrare.cũ ſolũ p̄cipit̃ eis ꝙ audiãt miſſaꝫ. Sed põt rñderi ꝙ loquit̃ de illis qui aliquo reſpectu iuſto detinent̃ vt nõ celebrent hi debẽt audire.q: al's h̊ vr̃ irrõnabile dictum q: vnuſquiſq; vti dꝫ gratia ſibi data cũ fuerit opportunũ iuxta illud apl'i.ii.Corinth.vi.Hortamur vos ne in vacuũ gr̃aꝫ dei recipiatis.Opportunitas aũt offerendi ſacrificiũ.nõ ſolũ attẽdit̃ per cõparationẽ ad fideles xp̄i q̇bus opꝫ ſacr̃a miniſtrare ſed principl'r per cõparationẽ ad deũ:cui in ꝯſecratiõe huius ſacramenti ſacrificium offertur.vnde ſacerdoti etiã ſi non habeat curã aĩaꝝ non licet oĩno a celebratione ceſſare.ſed falteꝫ videtur ꝙ celebrationi teneat̃ in precipuis feſtis ⁊ maxime in illis dieb⁹ q̇b⁹ alii fideles cõicare ꝯſueuerũt tex.in.c.dolẽtes. de cele.miſſ.Reprehendit etiã prelatos qui tm̃ ter in anno celebrãt.Ideo dicit ibi do.Anto.ꝙ congruis tꝑibus debent celebrare quotidie non arctãtur.c.quotidie.de conſe.di.iii. Nec eſt pctm̃ non celebrare oĩ die:niſi conſuetudo aliud inducat.vt c.illa.di.xii,ibi ponderãs Gemi.tex.Archi.in.c.ſufficit.de cõſe.di.j.tenet ꝙ celebrare quotidie nõ tenetur nec audire ſemꝑ tamen peccat ſacerdos qui non celebrat cum poſſit per rõnem ne in vanũ aſſumpſiſſe videat̃ gratiã a deo ſibi datã. Et ita tꝫ. d.Ant.ĩ repe.c.veſtra.in.iiii.charta d̃ coha.cle.⁊ mulie.vbi cõcludit ꝙ peccat nõ celebrãdo niſi iuſta cã impediat̃.Comedũt enim ſacerdotes pctã ppl'i.vt.j.q.j.c. ſacerdotes. q: quotidie pctõribus neceſſaria ſunt remedia.in.c.iterat̃.de peni.di.ii.facit glo.in.c.ꝓpoſuiſti,lxxxii.di.item dꝫ ſtare quotidie circa altare.c.ſacerdotib⁹.xxxj.di.Et demum q: facit cõtra charitatẽ negando ſuffragia miſericordie indigẽtib⁹ aĩabus ſi haberet iuſtã cãm excuſat̃.dũmõ curet eximi ab ea ꝙ̃ citius põt.gl.ĩ.c. ſi inimicus.xj.q.iii.⁊ in.c.qui ſctũs.de peni.di.j.Tñ ad allegata per dñm An.põt rñderi vt ꝓcedãt quo ad ſacerdotes habẽtes bñficia curata vel p̄laturas vel q̇ al's rõne bñficioꝝ tenent̃ quo aũt ad alios ſtẽt p̄dicta.neq; eñ ſemꝑ omiſſio actuũ charitatis inducit pctm̃ mortale.vt ptꝫ ex his que habent̃ poſt.d. Ant.in.c.nã concupiſcentiã.de conſti.⁊ ꝓbat̃.in cle.exiui.d̃ v̄. ſig.⁊ ad p̄dicta.facit gl.c.hoſpitiolũ.xxxii.di.dicam ẽt poſt.d. Car.in.c.ſancta.xcii.di.Audire aũt miſſã quotidie debẽt epi. nõ tñ ꝙ ſit de neceſſitate.ita ꝙ cõtrafaciẽtes peccẽt mortal'r.ſꝫ ex quadã decentia tex.in.c.fi.de priui.li.vi.dũ vtitur v̄bo d̃cet. quẽ ita intelligit Car.in cle.j.in.ix.q.de cele.miſſ.⁊.d.Car.ſancti Sixti in.c.in ſancta.⁊ ibi dicã.xcii.di.vnde quo ad celebrãdum relinquẽdũ puto p̄latoꝝ cõſcientiis vt hi qui nõ ſunt mole negocioꝝ vel gerendoꝝ neceſſario impliciti ſepius debẽt celebrare ꝙ̃ illi qui multis vel ꝓpter onera eccl'ie ſue:vel alia iuſta cã ſunt impliciti.dũmõ ſi in eccl'ia ſua degunt vt tenẽtur ſaltem in principalibus feſtis celebrẽt.vt ſenſit Hoſt.in ſumma. de cele.miſſ.circa finẽ.Si v̄o abſunt ab eccl'ia ſua tunc magis excuſant̃.Sed ꝑ predicta debẽt faltẽ celebrare his diebus q̇bus alii fideles cõicare cõſueuerũt.ſ.in paſchate pentecoſte.⁊ natali dñi.c.etſi non frequẽtius.de ꝯſe.di.ii.Et qd̃ dr̃ de abſentibus intellige de abſentibus iuſta cã.aut d̃ licẽtia pape.c.magne.devoto. Nã ex quo ſuꝑ p̄ſentia ſunt relaxati intelligũtur etiam relaxati ab ita aſſidua celebratiõe ad quã tenerent̃ ſi in eccl'ia ſua reſiderent.arg.gl.no.c.q: intãtum.de prebẽ.faciunt que habentur in cle.j.de foro cõpe.Hinc eſt ꝙ.ii. macha.iiii.ꝯ quoſdã ſacerdotes dicit̃ ꝙ iã non circa altaris miniſteria dediti erant contempto templo ⁊ ſacrificiis neglectis ſm̃ ſanctũ
10 Tho.in.iii.parte.q.lxxxii.arti.ix. †Sed quid ſi prelat⁹ p̄cipiat ſacerdoti in peccato mortali exiſtenti vt miſſaꝫ celebret ẽt in caſu neceſſitatis.an teneatur ei obedire.Dic ꝙ non q: nullum malũ eſt faciendum ꝓpter obedientiã.vt.x.q.iii.quid ergo c.ſi dñs.⁊.c.iulianus.Itẽ hoc eſſet cõtra apoſtolũ dicentẽ.qui manducat indigne ⁊c.⁊ in his que ſunt ꝯtra deũ obediendum non eſt p̄latis.xj.q.iii.non eñ.etiaꝫ ſi allegetur metus excõicationis.vel depoſitionis.potius dꝫ penã ſuſtinere ꝙ̃ malo ꝯſentire.q: facit ꝯtra ꝯſcientiam ⁊ ſic edificat ad gehennã. xviii.q.
11 j.§.ex his. †No.ꝙ pollutio proueniẽs ex turpi cogitatiõe ĩpedit eucharistie ꝑceptionẽ.⁊ põdera tex.in eo qd̃ dicit ꝙ du-
12 rat per totam illam diẽ illud impedimẽtuꝫ†Gl.in verbo reatuꝫ includit duo.Primũ ꝙ hmõi ebrietas ſiue crapula ſit peccatũ veniale.aliud eſt ꝙ pollutio ex hac cauſa ꝓueniens nõ impedit aſſumptionẽ eucharistie.ſed tm̃ a confectione diſſuadet ſuperius dictũ.glo.in verbo humilem tꝫ ꝙ iſto caſu ſit conſiliũ abſtinere.hoc tamẽ intellige.vt dixi ſuperius in tex.peccat tamen iſte ſaltem venialiter ſm̃ quoſdam ſi hoc ꝯſilium nõ ſequatur.⁊ hoc eſt quod dicit.d.Anto.in.c.fi.de coha.cle. ⁊ mu. ꝙ lꝫ conſtitutus in peccato veniali poſſit celebrare miſſam.vt h̃ gl. peccat tamen venialiter celebrando ⁊ ſe immiſcendo cum non ſit ex toto mundus.immo ibi tꝫ in hoc ꝯtrarium.naꝫ tollit̃ peccatum veniale per generalem ꝯfeſſionem.vt no.gl.in verbo benedictionẽ in ſupraſcriptione ſexti.Cum ergo quilibet ſacerdos celebrando faciat ꝯfeſſionẽ generalẽ in initio miſſe ⁊ ſic liberat̃ a pctõ veniali.qũo intelligitur celebrando venial'r peccare ex quo acceſſit ad celebrãdũ cũ eſſet in pctõ veniali.Preterea nõ ſequẽdo h̊ ꝯſilium ꝙ non peccet do.Ant.in.c. veſtra. in repetitiõe ĩ.xii.col.de coha.cle.⁊ mulie.ĩtelligit predicta qñ nõ ꝯtritus de pctõ veniali accedit ad celebrãdũ.nã tunc venialiter peccat.⁊ ad p̄dicta faciũt q̃ videbimus in.§.criminis.xxv. di.inducit̃. nã imputatur ei qui ꝯſilio nõ vtit̃.xiiii.q.j.quiſq̇s. Sed illi reſpondẽt ad hoc ꝙ illud ĩtelligitur de ꝯſilio ꝑfectionis ſecus de ꝯſilio reuerentie.de quo loquitur hoc.c. ita tenet Archi.hic.facit que habentur in.c.ad aures.de eta.⁊ qua. ⁊ in ca.Mattheus.in glo.de ſimo.

1 Peccati perpetratio quomodo procedat in nobis.
2 Pugna inter ſpiritum ⁊ carnem qualiter fiat.
3 Captiuus quis dicatur.
4 Peccata oĩa an ꝓueniant ex diabolica tentatione ⁊ quãdo q̇s dicatur incurrere peccatum mortale.5.
5 Tentatio quomodo procedat in nobis.
Intellectus noſter rationalis habet duas partes.

SEd penſandum. Pctm̃ qd̃ in cogitatiõe verſat̃ nõ ꝯſumat̃ quouſq; rõnis ꝯſenſus accedat.h.d. No.ꝙ trib⁹ modis cõmittit̃ pctm̃ mẽtale.ſ.ſuggeſtione delectatione ⁊ conſenſu.ꝯcor.de peni.di.ii.ſed ſicut trib⁹ gradib⁹.⁊.§.inter h̊ ſciẽdum.eadem di. No.ꝙ in actu pcti diabolus oꝑat̃ tanꝙ̃ inſtigator vel ſuggeſtor malarũ cupiditatũ:de quo inferius dice-
1 tur. Not.†vlteri⁹ ꝙ ꝑpetratio pcti ꝓcedit in nobis eo mõ quo ꝓceſſit in primis parẽtib⁹ qñ de ligno cibi vetiti comederũt.q: primo culpã ſerpẽs ſuggeſſit deinde eua comedit ⁊ delectata eſt velut caro.Adã v̄o velut ſpirit⁹ vltimo cõſenſit.Hoc apertius magiſter declarat.ii.ſen.di.xxiiii.vbi ait. Vt eñ vbi ſerpẽs perſuaſit mulieri ⁊ mulier viro:ita ⁊ in nobis ſenſualis motus cũ illecebram peccati cõceperat quaſi ſerpẽs ſuggerit mulieri.ſ.inferiori ꝑte rõnis.i.rõne ſcientie q̃ ſi cõſenſerit illecebri mulier edit cibũ vetitũ.poſtea de eodẽ dat viro cũ ſuꝑiori parte rõnis.i.rõni ſapientie eandẽ illecebrã ſuggerit q̃ ſi cõſenſerit tunc vir ẽt cũ femina cibũ vetituꝫ guſtat. No.ꝙ qñ ſuggeſtio p̄cedit etſi nulla delectatio ſequat̃ nullũ peccatũ incurrit̃ etiam veniale.impoſſibile eñ eſt ꝙ vbi oĩno ceſſat ꝯſen-
2 ſus pctm̃ ſequi poſſit. †No.qualiter fiat reluctatio ſiue pugna inter ſpm̃ ⁊ carnẽ.caro eñ offert res d̃lectabiles aĩo ſine q̃ delectari nõ põt.animus v̄o non cõſentit illi delectationi ĩmo illam reiicit ⁊ ei ꝯtradicit.caro iteꝝ atq; iteꝝ pulſat ex q̊ mirabilis ⁊ ſatis pericuſoſa inter ſpiritũ ⁊ carnẽ fit colluctatio.Et hoc eſt qd̃ apoſtolus cum clamore deplorat. ad Ro.vii. video aliã legem in mẽbris meis ⁊c.Et idẽ apl's caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritũ ⁊ ſpũs aduerſus carnem. de quo ẽt ph̃s dicit.j. ethi.ꝙ rõ ꝓuocat ad optima:appetitus v̄o repugnat reſiſtitq; rationi.vnde euenit aĩo id qd̃ in languente ſolet vt cum velit in
3 dextram tendere in ſiniſtram feratur. No.vlterius † ꝙ ille non dicitur captiuus qui aliquã habet libertatem.etiã ſi quo ad aliud inuitus detineat̃:qui tñ detinet̃ inuitus ne ab aliquo loco ſiue oppido ſiue ciuitate recedat.ſatis dicitur captiu⁹.vt ĩ l.titio centum.§.ii.ff.de cõdi.⁊ demon.⁊ in.l.j.⁊.ii.ff.de li.homi. exhi.⁊ glo.in.l.antiquitas.C.de vſufru.⁊ in.§.ne tñ.inſti.e.ti.c. nuper.de ſen.excõ.qd̃ facit ad ſtatuta loquentia de captiuis.⁊ ad materiam.l. qui in carcerem.ff. quod metus cã. ⁊ in.c. acce-
4 dens.de procu.per Panor. †Quero pro declaratione tex. ⁊ eius qd̃ dixi in ſcdõ notabili.An oĩa pctã ꝓcedãt ex diabolica tentatione.Ad quod dicendũ eſt ſm̃ ſan. Tho.in.j.parte.q. cxiiii.arti.iii.ꝙ aliquid põt dici cã alterius dupliciter.vno modo directe.alio modo indirecte.Indirecte quidem cum aliqd̃ agens cauſat diſpoſitionẽ aliquã ad aliquẽ effectũ dicitur occaſionaliter ⁊ indirecte cauſa illius effectus.ſicut ſi dicatur ꝙ ille qui ſecat ligna eſt cauſa cõbuſtionis eoꝝ.Et hoc mõ eſt dicendum ꝙ diabolus eſt cauſa omniuꝫ peccatoꝝ noſtroꝝ.q: ipſe inſtigauit primũ hoĩem ad peccandũ ex cuius peccato cõſequuta eſt in toto genere humano quedam pronitas ad peccatum.Directe aũt dr̃ aliquid eſſe cã quod operatur directe ad illud.Et hoc modo diabolus nõ eſt cauſa omnis peccati.Nõ enim omnia pctã cõmittunt̃ diabolo inſtigãte.ſed quedã ex libertate arbitrii ⁊ carnis corruptione.c.non eſt. xv.q.j. Q: vt origenes dicit etiã ſi diabolus non eſſet hoĩes haberent appetitum cibi ⁊ venereoꝝ ⁊ hmõi circa que multe inordinationes cõtingunt niſi per rõnem tales appetitus refrenent̃.⁊ maxime ſuperpoſita corruptione nature.Refrenatio autẽ ⁊ ordinatio hmõi appetitus ſubiacet libero arbitrio.ſic eñ non eſt neceſſarium oĩa pctã ex inſtinctu diaboli ꝓuenire.Ideꝫ ipſe ſequit̃ in j.ii.q.lxxx.ar.iiii.Inter alias aũt tentationes quibus hõ ĩpellitur ad peccandũ illa videt̃ fortior que a diabolo ꝓcedit.propter aſtutiã enim ſuam diuerſis modis aggreditur hoĩeꝫ quouſq; ad peccandum inclinet.xxvi.q.iiii.c.fi.gl.de peni.di.iii.§. ſi eniꝫ.zelo enim inuidie factus eſt ſathan.i.aduerſarius.⁊.xvj q.ii.c.viſis.dicit diabolus oĩbus modis conatur humanũ genus euertere ⁊ turbare.dolet eniꝫ ſatis ⁊ erubeſcit.qualiter autem diaboli tentationes nobis imprimunt̃:⁊ per quem moduꝫ
5 vide ſan.Tho.in.j.ii.q.lxxx.art.j.⁊.ii. Quero†vlterius circa id quod dicitur in tex. ꝙ tentatio ꝓcedit in nobis eo modo quo in primis parentibus.ſ.ſuggeſtione delectatione ⁊ cõſenſu.Qualiter hoc ſit intelligendum.Pro cuius euidentia cõſidera.ꝙ tam ſm̃ ph̃m.j.ethicorum.ꝙ̃ etiam ſm̃ theologos. vt pꝫ per magiſtrum.ii.ſen.di.xxiiii.rõ ſiue intellectus noſter rõnalis hꝫ duas ꝑtes.ſ.ſuꝑiorem ⁊ inferiorẽ ſm̃ ſuperioreꝫ ſuperius conſpiciendis ſiue conſiderandis intẽdit.ſm̃ vero inferiorem ad tꝑalium diſpoſitioneꝫ ꝓſpicit.Preter hec aũt ẽ ſenſualitas que eſt quedam vis aĩe inferior que nullaꝫ rõnem hꝫ: ſed quẽdã motum naturalẽ que tendit in corporis ſenſus atq; appetitus rerũ pertinentium ad corpus.Et in hoc cõicamus ipſis brutis aĩalibus.His preſuppoſitis dicendũ ꝙ ſi diabolus abextra tentat.⁊ ſi nõ ꝯſentiat̃ ei nullũ pctm̃ cõmittit̃ ĩmo hoc eſt materia exercende virtutis:vt magiſter dicit.ii.ſen.diſt.xxj. Si autẽ in carne cõtingat tentatio ⁊ perſiſtat in ſola ſenſualitate.nec vltra ꝓgredit̃ ita ꝙ nec a rõne.nec ſuꝑiori nec inferiori admittatur peccatum veniale eſt ac leuiſſimum.Si vero vlterius ꝓgrediat̃.vtpote q: inferior pars rõnis conſenſit.tũc eſt

Archivo Histórico Rosario

peccatum veniale:niſi peccatum diu teneatur delectatione co-
gitationis.qꝛ tũc eſſet peccatũ mortale cõmiſſum. Iſtud ꝓbat
iſte tex. per ſuperius in cõtrarium allegata. Et hec ſunt de mẽ
te magiſtri.ij.ſen.di.xxiiij. Et aduerte circa id qđ diximus ꝙ ſi
peccatũ diu tenetur in inferiori parte rõnis peccatum morta-
le cõmittitur.qꝛ iſta delectatio moroſa non dijudicatur ex mo
ra tp̃is.ſed ex eo ꝙ rõ ſuperior deliberans immorat̃ eã tenens
⁊ volens libenter.que tñ ſtatiꝫ vt attigit eã reſpuere debuiſſet
vt Aug.dicit.xij.de trinitate.⁊ hꝫ ꝫ ſan. Tho.in.j.ij.q. lxxiiij.
arti.vj. Conſidera etiã ſm eũ.ea.q.arti.vij. ꝙ longa differẽtia
eſt inter hec ꝙ hõ cõſentiat delectationi que eſt in peccato vel
actu ipſius peccati. Circa conſenſum in delectatione eſt notã-
dum ꝙ ſi pars inferior rõnis tñ eum amplectatur:non eſt pec
catum mortale niſi eſſet moroſa delectatio.qđ eſt intelligendũ
mõ p̃miſſo. Si aũt ſuperior pars rõnis que cõſiderat de rõni
bus eternis ipſis conſideratis in eadẽ delectatiõe ꝑſiſtat:⁊ eã
acceptet eſt peccatum mortale. ¶ Circa ꝯſenſum vero in actũ
peccati eſt dicendum indiſtincte ꝙ ſit pctm̃ mortale.ſiue quã-
do iſte conſenſus accidit cogitet̃ de lege eterna ſiue nõ. cũ eñ
decernere pctm̃ efficaciter perpetrandũ ad ſup̃iorẽ partem rõ
nis pertineat.vt dicit Aug.xij.de trini.⁊ recitat magiſter in li
tera vbi.ſ.cũ decernit actum pcti cõmittẽdũ fore.ſi cogitet de
rebus diuinis ⁊ eternis actu legẽ diuinã contẽnit.ſi ṽo non co
gitat de lege dei eã negligit per modũ omiſſionis cuiuſdam.⁊
per ꝯſequẽs vtroqꝫ caſu imputat̃ ad mortale peccatum.⁊ ſub-
iungit idẽ ar.vij.ꝙ etiam conſenſus deliberatus in delectatio
ne/in conſequente actum peccati eſt mortale peccatum ⁊ hoc vl
timum tenet glo.c.ad noſtram.de here.⁊ qm̃ iſti motus rõnis
ſubtiliter ⁊ imperceptibiliter tranſeunt ſepiſſime:ideo cuꝫ du
bium occurrit circa hec tutius eſt dolere ⁊ cõfiteri de iſtis tan
quam de mortalibus.

1 ☞ Pollutio noturna eſt peccatum in ſua cã nõ autẽ in ſe ⁊
an paſſus pollutionẽ debeat dolere ⁊ confiteri.3.
2 Imagines quas in vigilia ⁊ in fantaſia recollegimus repreſen
tantur nobis ſepenumero in ſomnis.
3 Mentium bonaꝝ eſt timere culpã vbi culpa non eſt.

Non eſt. Declarat qñ ſit pctm̃ mortale pollu-
1 tio nocturna.h.d. ¶ No.† ꝙ tũc dm̃ũ
eſt pctm̃ nocturna pollutio qñ ꝓuenit ex turpi cogita-
tiõe p̃cedente. Sed intellige ſm Aug.ꝙ iſta cogitatio eſt pec
catũ mortale nõ aũt pollutio.cũ ad eã nulla pars cõſenſus ac
cedat.⁊ idem tꝫ in.c.j.ſ. e.di.⁊ iſta iura que videntur dicere ꝙ
nocturna pollutio ſit pctm̃.dicas ꝙ dꝫ intelligi ꝙ ſit pctm̃ in
2 ſua cã non aũt in ſe. ¶ No.† ꝙ imagines quas in vigilia ⁊ in
fantaſia recollegimus.rep̃ſentantur nobis ſepenumero ĩ ſom
nis. Et idẽ dicit ph̃s.j.ethi.ex quo infert ꝙ mali hoĩes ſomni-
ant mala ⁊ boni bona.qm̃ eaſdẽ imagines in fantaſia vigilan-
tes habuerũt.iterdũ vero ſomniat hõ eas res quaꝝ ſpecies nũ
quã in fantaſia fuerũt.diabolo in ſomno in fantaſia ſua inge-
3 rẽte.de quo ẽ optimus tex.xxvj.q.v.epi. ¶ No.† finaliter ꝙ
quando quis patitur nocturnã pollutionẽ in dubio ſi ignorat
cãm vnde prouenerit dꝫ interpretari ꝙ ex aliqua eius culpa ac
ciderit ⁊ ꝓpterea dꝫ dolere ⁊ confiteri de hoc.nam in dubio hꝫ
pars tanꝙ tutior aĩe tenẽda eſt.vt in.c.iuuenis.de ſpon.⁊.c.ad
audientiam.⁊.c.ſignificaſti.ij.de homi.bonarum enim mentiũ
eſt timere culpam vbi culpa non eſt.ſ.di.proxi.ad eius vero. ⁊
c.ij.de obſerua.ieiu.

1 ☞ Ad legem diuinam quid pertineat.
2 Precepta moralia quare nõ recipiant mutabilitatem.
3 Mixtum ſortitur duobus modis naturã vtriuſqꝫ quatenus
vnicuiqꝫ conuenire poteſt.
4 Duplicitas eſt triplex.

His ita. Iſte.§.diſtinguit ius quod in lege ⁊ euãgelio
cõtinet̃.h.d. No.diſtinctionẽ legis diuine. q̃-
daꝫ eñ ſunt moralia:q̃dã cerimonialia ſiue myſtica ⁊ aliud mẽ
1 brum abextra ſolet addi.ſunt eñ alia iudicialia.† Ad cuiꝰ eui
dentiã cõſidera ꝙ ad legẽ diuinã pertinet vt ordinet hoĩes ad
inuicẽ:⁊ in deũ.vtrũqꝫ aũt iſtoꝝ in cõi ꝑtinet ad dictamẽ legis
nature.ad qđ referant̃ moralia precepta:ſed opꝫ ꝙ vtrũqꝫ iſto
rum determinet̃ per legẽ diuinã vel humanã:verbi grã:lꝫ natu
ralis rõ dictet deũ eẽ colẽdũ.nõ tñ in prõptu ſe offert rõni ⁊ p̃-
ſertim ignorantiũ hoĩm qualiter ⁊ quibus cerimonijs ſit colẽ-
dus.⁊ quãtum ad hoc fuerũt data p̃cepta cerimonialia.per id
etiã ꝙ lꝫ ꝓximi ſint diligendi ⁊ eis nõ ſit nocendũ rõ natura-
lis dictat.huius tamen obſeruãtie ⁊ modi ſm quẽ illud cõmo-
dius obſeruet̃ fuit adiectũ in alijs p̃ceptis que iudicialia ap-
pellant̃.ipſa aũt p̃cepta que a dictamine naturalis rõnis de-
ſcendunt:moralia p̃cepta appellant̃.vt ſan. Tho. proſequitur
in.j.ij.q.xcix.arti.iiij.⁊ huius rõ fuit ꝙ ⁊ ſi quãtum ad cõiſſima
nature p̃cepta non poterat error contingere in vniuerſali:ſed
tñ ꝓpter cõſuetudinem peccandi obſeruabatur rõ in particu-
laribus agendis. Rurſus circa alia precepta moralia que eli
ciunt̃ a lege ſiue rõne naturali.itaqꝫ qm̃ ex p̃ncipijs multoꝝ rõ
oberrat.ita vt q̃ ſm ſe ſunt mala multoꝝ rõ licita iudicaret. vñ
oportuit contra vtrũqꝫ hoĩm defectũ ſubueniri per legẽ diui-
2 nam. ¶ † No.ꝙ precepta moralia ideo nõ recipiũt mutabili-
tatẽ. qꝛ a lege naturali deriuant̃.naturalia ſiquidem iura im-
mutabilia ſunt vt in.§.ſed naturalia.inſti.de iur.na. ¶ No.vl
3 terius † ꝙ mixtum duobꝰ modis ſortit̃ naturã vtriuſqꝫ quate
nus vnicuiqꝫ cõuenire põt.qđ deducit̃ hoc mõ.nã myſtica p̃ce-
pta quãtum ad ſuperficiem litere nõ ſunt naturalia.⁊ ex hac ꝑ
te ſunt mutabilia.quãtũ ṽo ad interiorẽ intellectũ a lege natu
rali diſcendũt.⁊ quãtũ ad hoc immutabilia permanent.ꝓ quo
etiam facit glo.notabilis.in.c.indẽnitatibus.de elc.li.vj. Su
per alio dubio glo.ꝙ p̃cepto criminali rõ reddi non põt:dicit
iſtud veꝝ quo ad ſenſum literalẽ:ſed quo ad ſenſum myſticum
⁊ moralem bene põt reddi rõ. Ad cuius euidentiaꝫ premitto ꝙ
4 triplex eſt duplicitas.† Prima in corde. Secũda in ore. Ter-
tia in corpore.ſicut tripliciter ꝯtingit peccare.ſ.corde ore ⁊ cor
pore. Prima duplicitas cordis prohibetur illo precepto. Nõ
induaris veſte lino lanaqꝫ contexta. Per linum eniꝫ quod eſt
ſubtile ⁊ occultum:qꝛ ſub tegmine lane ponitur malicia intelli
gitur que latet ĩ corpore. Per lanã que blãda eſt ⁊ mollis dũ
tangitur.intelligitur blãda ⁊ mollis ſiue amicabilis facies ex
terius. Per hoc ꝙ lex ꝓhibet talem veſtem ꝓhibet ꝙ aliquis
habeat blãdiciem in facie ⁊ maliciam in corde. Per hoc ꝙ lex
prohibet diuerſo ſemine ſeri agrum:ꝓhibet ſecundam duplici
tatem ne quis verbum detractiõis in occulto habeat. ⁊ verbũ
adulationis habeat in aperto.ꝙ aũt ſemen ſignificat verbuꝫ.
hoc in euãgelio.⁊ ꝓbatur.xliij.di.c.j.circa finem. Per hoc ꝙ ꝓ
hibet nõ arandum cum boue ⁊ aſino:prohibet tertiam duplici
tatem que conſiſtit in operatione.ſ.ne quis operetur bonũ in
aperto.⁊ in occulto faciat malum ſicut hypocrite. Per bouem
autem intellige opus bonum qꝛ bos eſt animal laborioſum ⁊
fructuoſum. Per aſinum intelligitur malum opus ſm Pet.⁊
Archi.ponit ſanctus Tho.alias expoſitiones.j.ij.q.cij.art.ij.
Alex.de ales.in.iij.

1 ☞ Conſuetudo vt introducatur quid requiritur.4.
2 Cayn primus edificauit ciuitatem ⁊ quare nõ diu ꝑmanſit.
3 Conſuetudinis ius incepit a cayn ⁊ ius cõſtitutiõis a moyſe.
4 Conſuetudo ſemel introducta in ciuitate ſiue vniuerſitate nõ
extiguitur licet talis ciuitas vel vniuerſitas ad valde paucos
reducatur.⁊ nu.2.
Collegium poteſt facere leges.
5 Populum faciunt.x.⁊ non pauciores q̃.x.
6 Conſuetudo an poſſit introduci vbi dominium eſt violentum
vel tyrannicum.
Mala omnia que in hoc ſeculo fiunt deo permittente perpe-
trantur eius tamen iuſto iudicio puniuntur.

Ius vero. Hic determinat quo tp̃e incipiat cõſue-
1 tudo.h.d. No.† primo ad introducendaꝫ
conſutudinem non ſufficiunt ſingulares perſone ſed requiri-
tur vt multi conueniant in vnum vt vniuerſitas.concor.gloſ.j.
viij.diſtin.c.fruſtra. Cuius ratio eſt qꝛ cum hec obtineat viceꝫ
legis.vt.l.de quibus.ff.de legi.§.ex nõ ſcripto.inſti.de iur.na.
Sicut ſingulares perſone non habent autoritatem legis con
dẽde.ſed vniuerſitas.vt.l.omnes populi.ff.de iuſt.⁊ iur.⁊ in.§.
ius autẽ.inſti.de iure natu. Ita ⁊ de cõſuetudine pari rõne eſt
2 dicendũ.⁊ ita etiam tenet Bar.in repe.d.l.de quibꝰ. ¶ No.†
ꝙ Cayn primus fuit qui edificauit ciuitatem.⁊ quia ille pec-
cator erat non diu permanſit.quod moraliter poſſumus dice-
re quod prouenit in pluribus ciuitatibus que a peccatoribus
inhabitantur. ¶ No.vlterius inquantum dicit tex.vere vide-
batur ⁊c.ꝙ ꝯſuetudo ſemel introducta in ciuitãte ſiue vniuer-
ſitate non extinguitur licet talis ciuitas ſiue vniuerſitas ad
valde paucos reducatur de quo latius dicetur in glo. ¶ No.
ꝙ in dominio ſiue gubernatione violenta poteſt introduci cõ-
ſuetudo.de quo etiaꝫ.j̃.dicetur. ¶ No.vltĩo.ꝙ nẽroth fuit p̃n
cipalis edificator ⁊ autor edificij turris babylonie. Ipſe ⁊ qui
cum eo erant vt multiplicarẽt nomẽ ſuũ ⁊ gloriã ⁊ famam ſuaꝫ
per terrã inani ſuperbia hoc facere tẽtauerũt. Propter qđ in
hiſtoria lib.geñ.infert̃.deus diſſipauit eoꝝ ꝯſiliũ:⁊ impediuit
per lingue cõfuſionẽ:ne opus inceptũ ad cõſummationem de-
ueniret ſicut ⁊ ſepe fuit excellentiã ſuꝑboꝝ reprimẽs. iuxta il-
lud p̃s.dñs diſſipat conſilia gentiũ:reprobat aũt cogitatiões
5 populorum:⁊ reprobat conſilia p̃ncipũ. † Oppo.ꝯtra tex.in
eo qđ dicit ꝙ ius ꝯſuetudinis ĩcepit a Cayn. Nã moyſes fuit
primus legiſlator.vt pꝫ ex ꝓxima di.moyſes.glo.j.ſoluit con-
trarium

trarium dicẽs ꝙ ius cõſuetudinariũ incepit a Cayn. ⁊ ius cõ-
ſtitutionis a Moyſe. Ex qua ſolutione infert̃ ꝙ ius cõſuetu-
dinis p̃ceſſit ius cõſtitutiõis tp̃e. Ex quo ſequit̃ aliud qꝛ con-
ſuetudo nõ ſumpſit vires ex lege ſcripta.qđ patet qꝛ p̃ceſſit ip-
4 ſam de quo latiꝰ dicemꝰ.j.viij.diſt.fruſtra. ¶ † Glo. iij. in ṽbo
extinctũ.no.gloſ.que dicit qđ cõſuetudo nõ terminat̃ in ſeptẽ.
Et idẽ qđ dixi ſuꝑ tex.ꝙ etiã ſi vniuerſitas redigat̃ ad paucos
nõ ꝓpterea tollit̃ cõſuetudo que ſemel in ea fuit legitime ĩtro-
ducta. Sequit̃ poſtea glo.ꝙ cũ pauciores q̃ decem nõ poſſint
facere plebẽ.x.q.iij.vnio.ꝑ minorẽ numerũ nõ poterit cõſuetu-
do introduci. Sed iſta particula glo.nõ eſt vera.nã regula ge
neralis eſt quã tradit Bar.in.l.de q̇bus.ꝙ oẽs q̇ pñt legẽ tol-
lere:pñt etiã cõſuetudinẽ introducere.illud enim pñt ꝑ tacitum
cõſenſum ex quo vires ſumit cõſuetudo ꝙ pñt per exp̃ſſum ex
quo lex habet efficaciã.pro quo facit tex.in.l.de quibus.qđ in-
telligo dũmodo illa poteſtas ſtatuẽdi ꝯſiſtat apud plures.vnꝰ
eñ nõ poſſet introducere cõſuetudinẽ.cũ repugnet hoc eiꝰ ſub
ſtantie ⁊ nature vt patet ex vocabulo.nã cõſuetudo dꝛ cõis aſ-
ſuetudo. Ex quo ſeq̇tur ꝙ collegiũ approbatum põt facere le-
ges iuxta not.ꝑ Bar.in.l.oẽs populi.ff.de iuſti.⁊ iur.⁊ ꝑ Inn.
in.c.cũ acceſſiſſent.de cõſti.⁊ collegiũ poſſet ex tribꝰ ꝑſonis tñ
cõſtitui.vt voluit glo.in.d.c.vnio.⁊ in.c.j.de elec. Per tres ſo-
los poterit cõſuetudo introduci.infert̃ etiã ꝙ cõſuetudo cau-
ſata ⁊ in eſſe ꝓducta poſſit cõſeruari in paucis qui manſerũt in
vniuerſitate.vt ꝓbat tex.cũ glo.adeo qđ etiã in vno conſeruari
põt ſicut ⁊ alia iura vniuerſitatis que redacta ſunt ex multis in
vnũ cõſeruant̃ in ea iuxta no.in.l.ſicut.ff.qđ cuiuſqꝫ vni.⁊ glo.
in.c.ij.de poſtu.p̃la.⁊ in.c.ſicut cuꝫ perfectũ.de elec.lib.vj.⁊ per
Inn.in.c.cũ ex iniuncto.de no.ope.nũ.nõ tamẽ per vnũ etſi per
vnum vniuerſitas ius retineat:cõſuetudo poſſet de nouo intro
5 duci:qꝛ vt dixi repugnaret nature ⁊ vocabulo cõſuetudinis.†
Tene tñ menti iſtã glo.q̃ dicit ꝙ minꝰ q̃.x.nõ faciũt populũ:et
idẽ dicũt glo.ſuperius allegate. Ex quo infert̃ qđ iſta villagia
vbi habitant pauciores q̃ decẽ non poſſunt dici populi.qđ fa-
cit ad ſtatuta ⁊ alias diſpoſitiões que de populo faciũt mẽtio-
6 nem:vt ad talia ſe nõ extendãt. ¶ † Oppo.finaliter cõtra tex.
in eo qđ ꝓbat ꝙ vbi dñiuꝫ eſt violentũ vel tyrannicũ põt intro
duci cõſuetudo.de iure enim eſt ꝙ geſta tẽpore tyrannidis non
habent iuris effectum aut ſaltẽ debeãt reuocari vt probat tex.
no.in.l.decernimꝰ.C.de ſacro ſan.eccle.⁊ ibi tenet Bar.⁊ Bal.
per illũ tex.glo.fi.tacite ſoluit hoc contrariũ/in eo qđ ſentit ꝙ
iuſtificabitur eius dñium ex eo ꝙ qñ permittẽte dño iſtã ſubie
ctionẽ habebat in iſtis.iſtud tamẽ nõ tollit cõtrariũ.nã oĩa ma
la que in hoc ſeculo fiunt deo permittẽte perpetrantur.vt dicit
tex.xxvj.q.v.nec mirum.nõ tamẽ ideo a deo approbant̃ immo
eius iuſto iudicio puniunt̃:⁊ ſic etiã oẽs tyrãni iudicio dei per-
mittẽtis imperant.nõ tamẽ geſta per eos durãte tyrãnide ſunt
poſtea admittenda:immo reijcienda:vt in.d.l.decernimꝰ. Ioã.
de ſan.dicit ꝙ ideo hec habuerũt autoritatẽ:qꝛ iuſſu ⁊ autori-
tate dei hoc fecit. Ego tamẽ hoc non admitterẽ.cũ nulla autori
tate fundetur ꝙ deus dedit iſti mandatũ ⁊ autoritatẽ vt predi-
cta faceret.qua propter dicerẽ ꝙ aliud eſt de his que per ſoluꝫ
tyrannũ exercent̃ vel per alios eius autoritate:⁊ illa veniũt caſ
ſanda:⁊ ſic intelligit̃.d.c.decernimus. Aliud eſt in his que po-
pulus qui ſub eo eſt gerit ꝓprio ſuo iure.vt pote facere ſtatuta
vel introducere cõſuetudines que ad populũ ſpectãt:⁊ iſta be-
ne valent.dũmodo ꝓpria volũtate in his gerẽdis vtant̃. iſtud
eſt de mente Bal.in.d.l.decernimꝰ.ad qđ faciũt.no. per Inno.
de no.ope.nun.c.ex iniuncto. Nõ eñ ꝓpter delictum ⁊ violen-
tiam debẽt priuari iure ſuo ⁊ facultate eis conceſſa.

¶ Diſtinctio.vij.

1 ☞ Lex vetus primum fuit data a dño Moyſi ⁊ per Moy-
ſen Hebreis ita quod non alijs populis tanꝙ populo electo
ex quo dei filius naſciturus erat.
2 Lex ex quo non fuit data gentilibus aliqui gentiles fuerunt
ſaluati et ſancti ſine obſeruantia legis veteris.
Lex data Hebreis perfectiores eos arguẽbat.
3 De anno iubileo in lege veteri.

Ius autem cõſtitutionis.
In hac diſtinctione oſtẽdit magiſter qñ ⁊ a quibus
ceperunt humane conſtitutiones tam eccleſiaſtice q̃
1 ſeculares.vt dicit glo.j.ſumme. ¶ † No.tex.ibi quas dñs tra-
didit Moyſi iuncto tex.c.ſequentis.ibi gentis Hebree.qđ lex
vetus primũ fuit data a dño Moyſi:⁊ per Moyſen Hebreis
ita ꝙ nõ alijs populis tanꝙ populo electo. ex quo deus naſci
deſtinauerat.vt dicit ſctũs Tho.in.j.ij.q.xcviij.vel ſm Alex.de
ales quẽ hic ſequitur do. Car.qꝛ hic populus erat ſolus vnum
deũ cognoſcens ⁊ colens.alijs idola ſequentibus. lꝫ qñqꝫ de-
clinauerit ad idola tñ cito reuerſus:⁊ vt diſcerneretur ille popu
2 lus a deo electus.ex quo dei filius erat naſciturus. ¶ † Et ex
iſto tex.infert Card.ꝙ ex quo gentilibus non fuit data lex. ꝙ
aliqui gentiles fuerunt ſaluati ⁊ ſancti ſine obſeruantia legis
veteris.vt dicit Dionyſius in cõ.de angelica hierarchia. ſicut
legimus in beato Iob qui fuit gentilis ⁊ ſanctus.lex enim da-
ta hebreis perfectiores eos arguebat. Deute.xviij. Perfectꝰ
eris ⁊ abſqꝫ macula cum dño deo tuo.non tñ alios a regno ce-
lorum excludebat. Simile videmus regulares habent perfe-
ctiorem vitam non tamen alios laicos per hoc dicimus exclu-
ſos a regno celorum.glo.in ver.iuſtificationibus exponit.i. iu-
dicibus adde.ſ.ad lites dirimendas.ibi enim.ſ. Exo.xxi.c. In
cipiunt precepta iudicialia vbi tex.incipit exordiri.vt hic dici-
tur.ſi emeris ſeruum hebreum ⁊c.quam autoritatem glo. proſe
quitur hic ad longum.⁊ quia facit mentionem de anno iubileo
3 conſidera ꝙ de hoc habetur Leuit̃. xxv.c. ⁊ † erat annus iubi-
leus in lege veteri quolibet quinquageſimo anno. ⁊ tunc qui
erant ſerui efficiebantur liberi ⁊ carcerati dimittebantur. erat
autem alius iubileus in quolibet ſeptimo anno.ſed in tali non
fiebant tot remiſſiones ſicut in quinquageſimo. de quo vide
tex. Leuit̃.ſ. Et iubileus eſt ſermo hebraicus a clangore bucci
narum qui fiebat in ſeptimo menſe. quando publicabatur iſte
iubileus. Et vbi nos dicimus iubileũ in hebreo habet̃ Iobel.
quod ſignificat cornu vel buccinã.vt dicit Nico.de lyra ibi.

1 ☞ Leges ⁊ iudicia/quomodo differant inter ſe.
2 Legis condende poteſtas cõmitti poteſt per rem publicam ſi-
ue vniuerſitatem.
3 Modicum pro nihilo reputatur.
Teſtis dictum non vitiat modica diuerſitas.
4 Leges ciuiles/vnde habuerint hoc nomen quod leges.xij.ta-
bularum appellarentur.
5 Legem condendi poteſtas ſicui data eſt non/cẽſetur data po-
teſtas corrigendi ſiue interpretandi legem.
6 Interpretari eius eſt cuius eſt condere quomodo hoc intelli-
gatur.
7 An poſſit aliquibus cõmitti vt faciant ſtatuta.
8 Leges condendi poteſtatẽ habẽtes a populo qualiter poſſunt
eas condere.
9 Nihil tam ſtudioſum in omnibus rebus inuenitur q̃ legum
autoritas.

Moyſes. Ponit qui fuerunt in diuerſis rebuſ-
publicis primi legum conditores.h.d.
Not.primo ꝙ dicitur actum facere qui tanꝙ miniſter
cooperatur in expletione eius. Nam deus fuit qui leges illas
edidit. Moyſes autem fuit cooperatus per modum miniſte-
rij ſcribendo leges illas populo : vt patet ex decurſu librorum
Exo. Leui. Nuñ.⁊ Deuter. Quot autẽ modis dicitur coope
rari in facto.vide per glo.in.c.j.de offi.dele. ⁊ tex. in.c. ſicut di-
1 gnum.de homi. ¶ † No.differentiam eſſe inter leges ⁊ iudicia
Nam leges ſunt decreta ipſius principis. Iudicia vero ſciẽtie
2 ⁊ executiones illoꝝ decretoꝝ.† No.ꝙ ptãs legis cõdende cõ-
mitti põt ꝑ rẽ publicã ſiue vniuerſitatẽ. ¶ No.vlterius ꝙ con
ſultũ eſt ei q̇ leges hꝫ cõdere ꝙ ad leges aliaꝝ rerũpublicarum
proſpiciat.prout fecerunt iſti qui leges romanis volentes tri-
buere:ad grecas leges recurrerunt. Ex ꝑſpectione enim aliaꝝ
legũ:viſo etiã ſtatu reipublice:⁊ diligenter ſingulis circunſtan-
tijs cõſideratis deprehendit̃ in quo ille leges ſunt imitande et
in quo ab eis recedendũ.latius ꝓſequitur text.in.l.ij. ꝑ totum
3 ff.de ori.iur. ¶ † Glo.ij.ibi primus.ꝙ id qđ modicũ eſt ꝓ nihi
lo reputat̃.concor.tex.de conſe.di.ij.reuera.⁊ glo. in aut̃. mino
res.C.qui dari tu.poſ.que dicit ꝙ creditor aut debitor pupilli
in modica quantitate poterit ei dari tutor. non obſtante ꝓhibi
a tione illius tex. qꝛ id modicũ[a] ꝓ nihilo reputat̃.c. terrulas.xij.
q.ij.de quo in.c.ſi ꝓponente.de reſcrip.facit glo. in ꝓhe. Greg.
in verbo iudicijs.qđ infert hic Gemi. vt modica diuerſitas nõ
vitiet dictum teſtis. facit quod do. Anto. in.c.ij. de regu. ideo
etiam infert ꝙ ſi quis parum de vna capella incepit:alius per-
fecit:ille eſt patronus qui perfecit. Et ſic quod dicitur ꝙ actus
principio attribuitur.c.literis.de reſcript̃. procedit in princi-
pio non modico ſecus in princip.modico:ita gloſ. hic commu-
4 niter approbat,† Gloſ.fin.not.eam tu canoniſta que declarat
vnde leges ciuiles habuerunt hoc nomen ꝙ leges.xij.tabulaꝝ
appellarentur. Et totum progreſſum huius gloſ. probat text.
5 in.l.ij.§.exactis.ff. de origine iuris. † Et ex gloſſ. iſta ⁊ ex illo
text. etiã not.quod data alicui poteſtate legem condendi : non
cenſetur data poteſtas legem corrigendi ſiue interpretandi.
quod apparet quia illis decem viris prius fuit data poteſtas
leges condendi. Poſtea vero ad partem quaſi prima non ſuf-
ficeret.fuit de nouo data facultas corrigendi et interpretandi.
6 Et ſi obijcitur eius eſt interpretari cuius eſt condere. Reſpon
detur ꝙ illud obtinet in eo qui iure proprio condidit leges.

ADDItio.
a ¶ Modicum ꝓ nihilo. Addõ ꝙ modicũ additũ paritati reducit pares ad imparitatẽ vt ꝑ Paul./de ca.in.l. maiorẽ ff.de.pact.

Archivo Histórico Rosario

et ſic intelligit.l.cū de nouo.ff.de legi.τ.c.inter alia.de ſen. exc.
τ.c.cū veniſſent.de iudi.Sec' aūt ī eo qui iure delegato.Nam
in eo φ legē ſtatuit officio ſuo funct' eſt.ar.c.in lris.de offi.de
7 leg.τ in.c.ſi cōpromiſſarius.de elec.lib.vj.Quero an poſſit
aliqbus cōmitti vt faciāt ſtatuta.Et videt φ nō ſicut nec teſta
menti factio que eſt lex particularis cōmitti pōt:vt.l.captato
rias.ff.de teſta.mili.ecōtra vt poſſit:vt in.l.ij.§.ſed qꝛ difficilis
ff.de ori.iur. Diſtingue aut iudices qui habent poteſtatem le
ges condēdi ſibi a populo cōmiſſam volunt delegare τ non pñt
quia eſt electa induſtria perſone.vt.ff.de offi.eius cui man.eſt
iuriſ.l.j.Aut populus vult hoc committere τ poteſt.vt.l.ij.§.ex
actis.ff.de ori.iur.nam ille qui habet a populo videtur ordina
rius potius φ delegatus quia populus ordinariā dat iuriſdi
tionē.De iure tamē canonico crederem qd ſemp poſſet delega
ri hec poteſtas.cum ordinarius omnia pōt delegare de offi.or
8 di.c.qd ſedē.†Vlterius quero an qui poteſtatē habent a po
pulo leges condendi indiſtincte pñt leges condere prout ſibi
videbitur.ad qd dicas qd non pñt ſtatuere contra alias leges
ſiue ſtatuta edita a populo:qui ſibi hāc dedit autoritatē.No.
in.c.ſtuduiſti.de offi.ordi.niſi de nouo ſuperueniſſet aliqua cā
vel cauſa antiqua eſſet manifeſta de nouo quam tpe legis con
dite ppl's ignorabat.pro quo facit.l.ſi hominem.ff.man.ita no.
Bar.in.l.ambitioſa.ff.de decre.ab or.fa.τ in.d.l.hominē τ ita
poteſtas legis condende dicit maxima poteſtas in republica.
vt dixit tex.in.d.§.ex actis.τ requirit maximam prudētiā que
particularē ſpeciē conſtituit in diuiſione partium prudentie.
Et appellatur legū poſitiua p quā ſtatus potius rei publice di
rigitur τ gubernat.vt dicit phs.vj.ethi.Idē dicit tex.in.l.j.C.
9 de vete.iur.enuc.in prin.†nihil.eñ inquit tam ſtudioſū in oī
bus rebus inuenit:φ legum autoritas:que τ diuinas τ huma
nas res bene diſponit.τ in legūlatione illud potiſſimū cōſide
rari oportet qd leges ſint cōformes ad finem intētum in re pu
blica in qua ponuntur.nec enim condere leges conuenit pau
corum potentie et populari ſtatui.vt dicit Phyloſophus.iiij.
politi.Semper tamen hoc ſit preſuppoſitum quod lex habeat
qualitates quas ponit tex.ſ.iiij.diſtin. erit autem lex.

1 Bona facere nō lꝫ omittere ꝓpter metū obtrectatoꝝ.
2 Librū ſi qs cōpilauit ex dictis alioꝝ debet cuiqꝫ ſua aſcribere
τ non attribuere ſibiipſi alienos ſudores.
3 Supraſcriptio legū τ libroꝝ eſt attēdenda.
4 Legis abrogate noticia an ſit neceſſaria.
Leges correcte an poſſint allegari τ ex eis ar.ſumi.
Lege correcta vel ſublata an tollatur etiam rō ipſius legis.

Fuerunt. Ponit nomina antiquoꝝ legūlatorum qui leges.xij.tabul. ediderunt.
hoc dicit. No.primo diligētiā quā antiqui habuerūt
in annotādis τ ſcribēdis noibus iuriſperitoꝝ.Et longe maio
rem laborē aſſumpſit circa hoc iuriſconſultus.vt in.l.ij.§.iuris
ciuilis.ff.de ori.iur.vbi vſqꝫ ad fi.longū tractatū fecit deſcri
bēs noīa multoꝝ iuriſperitoꝝ.per hoc eñ ſatiſfit debito.qm̄
premium virtutis eſt honor.vt dicit phs.iiij.ethi.τ euitat inui
die zelus.qd in celādo merita pximoꝝ latere cōſtat.preponi
turqꝫ multis exēplis qd valeat imitari.eundē eñ modū tenuit
1 eccliaſtic'.xliiij.ibi incipiēs.Laudem' viros glorioſos τc.vſqꝫ
ad finē libri cōpleuit.†No.reprehēdēdos fore q metu ob
trectatoꝝ omittūt libros edere vel alia bona facere ptinet eñ
hoc ad puſillanimitatē.nō eñ debem' curare qd loquentum
inique loquat diſtamē nō recedam' a tramite veritatis vt de vo
to τ vo.redē.c.magne.ops eñ p bonā famā τ malā ad regna
celoꝝ teſte aplo trāſire.No.vlteri' φ leges abolent vetuſta
te τ incuria p nō vſu abrogant τ in deſuetudinē abeūt.ſ.iiij.
2 di.§.leges.†No.†φ q cōpilauit aliquē librū ex dictis alioꝝ
ds cuiqꝫ ſua aſcribere τ nō attribuere ſibiipſi alienos ſudores
quos dānat Plini' in principio nat.hyſtorie.Not.etiā hic
3 †Gemi.φ ſupraſcriptio legū eſt attēdēda.facit gl.in
cle.ij.de reſcrip.in proe.cle.in vbo ante.in.c.futurā.xij.q.v.τ in
c.quoddā.de elec.lib.vj.dū gl.arguit de metu'bali.dicit φ ſa
tis pcedit in excōicatiōe q̄ eſt iniuſta timēda eē:ideo metuz iu
ſtum inducit regulariter τ arbitrio iudicis relinquit qs dicat
verbis iuſtū metū incutere:attēta qualitate minantis.Bar.in
l.de pupillo.§.ſi qs ipſi.ff.de no.ope.nun.facit glo.in.c.fi.q cle.
vel vo.ma.Archi.in.c.j.cv.q.vj.Gemi.hic.habet in.c.cū dile
4 ctus.qd me.cau.†Glo.ij.arguit cōtra tex.in eo qd dicit qd
noticia iuris abrogati ſit neceſſaria τ pro cōtraria ſolutiōe di
cit glo.φ noticia legis pmō eſt neceſſaria vt ſciat ad quā cām
illa ſunt ſublata:vel aliter eſt neceſſaria nō tñ vt pbet.ſed vt re
probent male dicta in eadē glo.in.l.vnica.in princ.C.de lati.li.
tol.idē ſentit qd iſta ſol.φ leges correcte non poſſunt allegari.
nec ex eis pōt ar.ſumi.τ ſatis videt fundari p illā tex.in princ.
ad qd etiā facit tex.in.l.vnica.C.de emen.iuſti.co.ibi pducēs in

iudicio leges correctas ſiue abrogatas pena falſi punit.Driuꝫ
tenet glo.in.c.nouit.de iudi.τ in.l.j.in princip.ff.de coniun.cuꝫ
eman.li.que volunt ex lege abrogata efficax ſumi argumentū.
ſed glo.in dicto.c.nouit.loquitur limitate dicens non ſumi ar
gumentuꝫ ex lege correcta ſed ex ratione expreſſa.Sed hoc de
ſtruitur per tex.vt dicta.l.vnica.C.de cadu.tollen.vbi probat
qd correcta lege tollitur etiam ratio in ea contenta.Joannes
an.tenebat quod in pncipe eſt ſpeciale cū ipſe habeat poteſta
tem leges de nouo condendi.poteſt etiā de abrogatis argumē
tum ſumi.τ in hoc caſu intelligitur tex.in dicto.c.nouit.vbi pa
pa ex iure abrogato aſſumit argumentū.Bar.in repeti.l.de q
bus.ff.de legi.diſtinguit qꝛ aut lex eſt ſublata per aliā legem:τ
tunc ex ea non poteſt ſumi argu.Aut eſt abrogata p cōſuetudi
nem τ pōt ab ea ſumi efficax arg.ſaltē ex eius ratione τ huius
diuerſitatis ratio ſumi poteſt qꝛ cōſuetudo aſſumit vires ex ta
cito conſenſu:lex autem de expreſſo:τ minus excludit tacitū φ
expreſſum vt dicimus in tacita pupillari que matrem nō exclu
dit.vt in.l.precibus.C.de impu.τ alijs ſubſtitu.τ poſſet etiā iu
ſtificari ex alio qꝛ conſuetudo eſt ſeruanda tantum in terminis
in quibus procedit.vt in.c.cuꝫ dilectus.de conſue.τ in.l.j.C.de
eman.τ ſic ad vnguem dicimus conſuetudinem ſeruandā.Inn.
in.c.ij.de conſue.Bal.in.l.quicunqꝫ.C.de ſer.fugi.ſi ergo tollit
legem:non ſequitur quod rationem legis tollat.ad quod non
debet extendi.glo.in.c.nouit.voluit aliud ſentire.quod vbi ra
tio legis eſt naturalis:ſublata lege nō cenſetur eſſe ſublata ra
tio.Et quod de naturalis ratione tantū loquatur innuit ex le
ge eas.de cap.dimi.quā allegat que dicit quod naturalis ra
tio per iura ciuilia tolli non poteſt.Et ideo predicta per Bar
tol.declara procedere quando eſſet abrogata lex cum ratione
ſua contraria ratione vel alio reſpectu al's a ratione legis cor
recte poteſt argui.τ ita cōiter allegant τ ſaluant glo.cōtrarie.

Diſtintio.viij.

1 Communiter poſſeſſum ſolet negligi.
2 Proprietas rerum eſt de iure conſuetudinario ſiue poſitiuo.

Differt autem. No.φ īter alios Phyloſophos
qui dixerunt omnia debere eſſe cōia precipuus
fuit Plato.eiuſdē etiā opinionis fuit Socra
tes:et iſtorum opiniones Phyloſophus nar
rat.ſcdo Politicorum.in principio:poſtea ve
ro proſequendo tractatum multipliciter deſtruit illa.Primo
improbando multipliciter communitatem in vxoribus τ filijs
quam illi inducebant.Secundo circa poſſeſſiones.τ quoniaꝫ
abſurditas que ſequeretur ex vxorum et filiorum communi
tate eſt euidens etiam in rebus τ propter vitandas diſcordias
lege cum pater.§.dulciſſimis.ff.de legatis ſecundo communio
parit diſcordiam ex quo eneruat totaliter motiuum contrariū
ſcientium qui ex communitate intendebant maxime ciuitatem
efficere vnam.Hoc idem phyloſophus dicit vbi ſupra.omnis
conuentus et communitas hominum difficilis eſt:quod maxi
me probatur exemplo eorum qui ſimul peregrinantur.quorum
plerıqꝫ fere diſſident inter ſe de paruis vilibuſqꝫ offenſi.Et qꝛ
1 tolleretur debita diligentia ad res procurandas.†Nam ſo
let negligi quod communiter poſſidetur.l.ij.C.quando τ qui
bus quarta pars debetur ad propriam vero rem vnuſquiqꝫ
ſedulo incumbit:et quia tolleretur illud inenarrabile gaudiuꝫ
quod magnam affert voluptatem conſiderare ſcilicet aliquid
proprium.τ quia tollerentur alie voluptates que ex rerū pro
prietate proueniunt ſcilicet largiri et opem ferre amicis:τ fa
miliaribus et hoſpitibus:quod dulciſſimum eſt:et quia tolle
retur virtus liberalitatis:cum data cōmunitate ceſſaret mate
ria liberalitatis exercende.et hoc notat ſanctus Thomas in
prima parte queſtione.xcviij.articulo primo τ Scotus.iiij.ſen
2 tentiarum.diſtinctione decimaquinta.†Nota vlterius quod
proprietas rerum eſt de iure conſuetudinario ſiue poſitiuo.

1 Argumentum a ſufficienti partium diuiſione valet.
2 Qualiter probetur quem eſſe de aliqua vniuerſitate.
3 Jura ciuilia poſſunt eſſe diuina cum etiam a deo proceſſerūt.
4 Cautela ad conuincendum aduerſarium.
5 Pauper quis dicatur.
6 Legis condende poteſtas nō ſolum competit imperatoribus
ſed etiam alijs rectoribus inferioribus.
7 Legis condende poteſtatem habent a deo princeps τ alij re
ctores.
Princeps habet poteſtatem legis condende a populo inſtru
mentaliter autoritatiue tamē a deo nec ſeruari debet lex iniu
ſta diſcordans legi diuine.
8 Heretici qualiter puniantur τ an exceptio hereſis obſtet petē
ti reſtitutionem bonorum. 15.
9 Acceptans aliquid quatenus facit pro ſe an debeat illud ad
mittere

mittere quatenus facit contra ſe.
10 Beneficio ſtatuti vel legis vbi quis vtitur videtur ſe aſtringe
rere ad omnia conſequentia ex illa lege ſeu per illā requiſita.
11 Dominium poteſt auferri per leges principum ſicut poteſt in
troduci.Idem de cōmunitate vel vniuerſitate inferiori ſi iuſta
cauſa ſubſit eſt tamen differentia vt ibi.
12 Petens quod ſuum eſt an dicatur defendere.
13 Actor an dicatur defendere.
Proprietas poſſeſſionum quo iure fuerit introducta.
14 Clerici parum curare debent de temporalibus τ quare.
16 Libellus an requirat expreſſionem nominis actionis.
17 De pronominibus meum τ tuum.
18 Priuilegium inductum ab imperatore alicui eccleſie de pre
ſcriptione.xl.annorum vel centum an valeat.
19 Lex imperialis procedēs priuilegiādo valet in fauorē eccl'ie.

Quo iure. Qm̄ hūano iure dñia reꝝ ſunt indu
cta:iuſte p legē humanā dñio rerum
ſuarū heretici priuant.h.d.†No.φ argumētū a ſuffi
a cienti partiū diuiſiōe eſt validū in iure.[a] tex.de cog.ſpiri.ſi vir.
2 de elec.venerabilē.†No.qualiter pbet quē eſſe de certa vni
uerſitate:qꝛ eo ipſo qd eſt deſcript' in matricula vniuerſitatis.
ad hoc glo.τ tex.de excep.c.cū venerabilis.p Bal.in.l.ſcrinia
rios.C.de teſta.mili.vide gl.in ſumma.τ in.xix.diſt.ſi romanoꝝ
No.φ dñia reꝝ ſunt de iure hūano τ nō de iure diuino.de quo
etiā.ſ.diſt.j.ius naturale.No.φ ſeruit' eſt de iure hūano d
3 quo.ſ.di.j.ius gentiū.No.argumētū φ iura ciuilia pñt dici di
uina.cū etiā a deo pceſſerūt.No.arg.φ p impatores τ nō p
inferiores leges ciuiles poſſunt fieri.vide glo.ſ.diſt.ij.lex eſt.
No.qd heretic' non eſt capax poſſidēdi bona eccleſiaſtica.
No.φ ille q eſt excluſus ꝓpter ei' delictū a pfeſſione alicuius
vniuerſitatis non pōt ſe denoīare de illa.vide tex.de ſciſma.c.
vnico.lib.vj.No.φ impatori τ regi eſt obediēdū.de ma.τ obe.
c.ij.τ.c.ſolite.No.ar.φ ex eo qd qs impugnat ſe fundare nō de
4 bet ad h regula ex eo qd ibi no.de reg.iur.lib.vj.No.†vnū
modū cōuincēdi aduerſariū vt intelligeres eū τ ex rñſione eum
cōfunderes.τ eſt euidētiſſima victoria.Sil'e fecit xps in euāge
lio Matthei.vbi volens confundere iudeos interrogabat an
baptiſmus Joānis de celo eſſet an de hoibus.at illi videntes re
ſponſionē illā pplexā dixerūt neſcim'.ſic τ logici facere ſolēt.τ
appellāt illā artē obligatoriā.Et eūdem modū arguēdi tenuit
Anaſtaſius cōtra Arriū hereſiarchā.qñ eū publice cōfudit.vt
patet eoꝝ diſputationē intuēti.No.φ dñia rerū τ ꝓprietas
eoꝝ inducta eſt de iure poſitiuo τ humano.nam iure diuino dñi
eſt terra τ plenitudo eius τc.Iſtud vero qd de cōitate reꝝ dici
tur eſt intelligēdū ſm ſtatū nature integre.id eſt in ſtatu inno
centie.verūtamē iſta diſtinctio dñiorū lꝫ iure humano ſit intro
ducta:ſeruabat tñ ante oēs gētes.vnde dicūt legiſte φ dñia re
rum ſunt de iure gētiū.p quo eſt tex.in.l.ex hoc iure.ff.de iuſti.
5 τ iur.†No.qd pauper[b] dicit qui nihil ꝓpriū poſſidet qd pa
b tet ex tex.nam ad excludēdū ꝓprietatē reꝝ inducit tex.φ paupe
res τ diuites deus fecit τ vna terra eos ſupportat.qd ar.nō cō
cluderet niſi pauperes dicam' eos qui nihil hñt.de h autē ſunt
diuerſe glo.que videnť ad vulgi opinionē referre qs dicat pau
per.vt voluit gl.in.l.vbi.C.de iure do.Bal.etiā aliqd poſuit in
l.ſi quis ad declinādā.C.de epiſ.τ cle.vbi tex.ſed plenior eſt illa
diſtinctio quā in materia poſuit Bal.in.l.ſi cōſtāte.in princ.ff.
ſolu.matri.in repe.qd qñqꝫ lex aliqbus caſibus limitat quali
ter debeat intelligi pauper.τ ſtandū eſt eo caſu diſpoſitioni le
gis.vt in.l.nōnulli.ff.de accuſa.ij.q.j.in primis.τ in.c.prohibē
tur.vbi paup dicit qui nō habet in bōis quinquagīta aureos:
ſimile eſt in.§.ſed noſtra.inſti.de ſucc.liber.ſi autem lex nō limi
tat ſummā:τ tūc in caſibus in quibus ex paupertate parat par
uum preiudiciū:ſtandū eſt vulgi opinioni.vt in glo.ſuperi' al
legata.in caſibus vō vbi parat magnū preiudiciuꝫ.relinquen
dum eſt arbitrio iudicis.vt tenet glo.in autē.preterea.C.vnde
vir.τ vxor.arbitrat aūt hoc iudex diuerſimode ſm diuerſitateꝫ
perſonarū τ factoꝝ:vnde vnus miles vel nobilis homo habēs
mille in bonis eſt pauper.vnus vero ruſticus habens minus eſt
diues.arg.ff.de verbo.ſignifi.l.nepos proculo.τ quod nota.de
regulis iuris.l.in condemnatione.τ.ff.de iudicijs.l.ſed et ſi ſuſ
ceperit.§.j.Item ex qualitate factorū.conſideratur eniꝫ onus
iniunctum.τ vtrum ſit ille cui imponitur ſufficiens vel non ſm
hoc dicitur diues vel pauper.vt in.l.paupertas.de excuſatio.
tuto.et in.§.ſi propter paupertatem.inſtitu.eo.titu.circunſtan
6 tijs ergo probatis remanebit in iudicis arbitrio.Nota †
quod poteſtas legis condende neduꝫ competit imperatorib':
ſed etiam alijs rectoribus inferioribus.ponit Bartol.in.l.om
7 nes populi.ff.de iuſtitia τ iure.Nota †vlterius quod prin
ceps τ alij rectores a deo habent poteſtatem legis condende.
Et ſi in contrariuꝫ inducis tex.in.§.ſed quod principi.inſtitu.

de iure natu.vbi probatur quod princeps habet poteſtateꝫ le
gis condende a populo.dicas iſtud veruꝫ inſtrumentaliter.au
toritatiue tamē a deo.iuxta illd apoſtoli ad Roma.omnis po
teſtas a deo eſt.Ex quo euidēter oſtēditur qd quādo princeps
edit legem iniuſtam τ per conſequens non concordantem legi
diuine:nil agit ex quo vt hic patet ex autoritate diuina habet
poteſtateꝫ legis condende de quo latius diximus.ſ.iiij.diſtin.
8 erit auteꝫ lex.†No.qd iure imperiali heretici nihil poſſunt
nomine eccleſie poſſidere.hodie tamē etiam in hoc aucta eſt pe
na eorum:quia propria ipſorum bona per leges ciuiles etiam
confiſcant.vt ī aut.idē eſt de neſtorianis.C.de here.facit.c.ver
gentis.de here.cum ſimilibus.τ ſic ſm Gemi.habetis ex tex.cū
glo.limitationem ad dictum Innocen.c.cuꝫ noſtris.de conceſ.
preben.dum dixit quod nullum crimen inhabilitat vel priuat
ipſo iure beneficio.fallit in hereſi.Not.qd heretici nō poſſunt
proprie dici nec vere appellari chriſtiani.immo vſurpāt ſibi in
debite hoc nomē.quod facit ad ſtatuta diſponentia de chriſtia
9 nis vt ad iſtos ſe non extendant.†No.qd ille qui aliquid
acceptat quaten' facit pro ſe:debet illud admittere quatenus a
facit cōtra ſe.illud fallit in priuilegiatis perſonis:fauore enim
minoris claudicat contractus an poſſit illum acceptare quate
nus facit pro ſe τ refutare.quatenus facit cōtra ſe.vt in.l.iulia
nus.§.ſi quis colludente.τ.§.ſequen.ff.de acti.empt.τ inſtit.de
auto.tuto.in princi.Simile eſt in iudicio cum eo agitato.vt in
l.non minus.C.de procur.idem dicemus de clerico vel eccleſia
ſtica perſona quod poteſt ſe iuuare ſtatutis laycoruꝫ patrie ſue
quatenus pro ſe faciunt.Non tamē cōtra ſe recipere tenet:niſi
tertio monitus nō deſiſteret a ſecularibus negotiatiōibus:vt
10 probat tex.de vita τ honeſtate clericoꝝ.c.fina.†Et ſic habetis
hic bonum tex.iuncta gloſ.in ver.noli ergo:qꝛ vbi quis vtit be
neficio ſtatuti vel legis videtur ſe aſtringere ad omnia conſe
quentia ex illa lege ſeu per illaꝫ requiſita.concor.tex.quem ibi
ad hoc Bald.τ Paul.de caſt.in.l.ſi duo.ff.de acquiren.here.
11 Bal.in.l.fi.§.ſi vō poſtq.C.de iure delibe.†Not.φ per le
ges principū pōt auferri dñium ſicut pōt introduci vt hic.pro b
quo facit illa regula iuris:qꝛ omnis res per quaſcunqꝫ cauſas
naſcitur per eaſdē diſſoluit.pro quo facit.l.item ſi verberatum
§.j.ff.de rei ven.τ qd not.Cy.τ docto.in.l.fi.C.ſi contra ius vel
publi.vti.τ per Inno.τ cano.in.c.que in eccleſiaꝝ.de cōſti.Idē
dicas de cōmunitate vel vniuerſitate inferiori vt per legē ſuam
ſiue conſuetudinē ſubſiſtēte iuſta cā poſſit hoc.vt in.l.ſi vēditor
§.ſi conſtat.ff.cōmunia.predio.Secus aūt ſi iuſta cā nō ſubſit.
vt in.l.qui priuat'.ff.qui τ a quib.τ ſic voluit Bar.in proemio.
digeſtoꝝ:ſed eſt differētia.nam in principe ſufficit cā pbabilis:
τ impellens.In populo autem ſiue vniuerſitate requirit cā pro
babilis ſiue etiam cōdigna:vt in.d.l.ſi priuat'.ſm Bal.in.l.re
ſcripta.C.de preci.impe.offe.Glo.j.pro intellectu eius dum ex
ponit tex.quo iure defendis.ideſt petis videtur velle tex.loqui
12 eo caſu quo iſte veniret tanq actor.Not.ex gloſ.†qd qui pe
tit quod ſuū eſt dicitur ſuum defendere.facit gl.in.c.j.de lit.cō
teſta.lib.vj.Bar.in.l.de pupillo.§.fina.ff.de oper.no.nun.glo.
tamen videns qd iſta eſſet impropriatio:tranſit ad aliam τ di
cit defendis.ideſt defendendo retines.τ ſm hanc expoſitionem
militat contrariū τ tunc ſtaret ſolutio quod agebat cōtra iſtos
hereticos qui adhuc bonis ſuis nō erant ſpoliati:ſed eis incū
bebant licet de facto τ cum pretextu hereſis poſſint excludi vo
lebant ſe defendendo retinere bona dicentes eſſe ſua.τ quod lē
ge imperiali non poterant rebus ſuis priuari.Ad tollendū au
tem iſtud motiuum inducitur tex.noſter contra eos.Quo iure
defendis villas τc.Et iſtud ſequitur hic Hug.Ex prima tamē
13 ſolutiōe gl.no.†φ etiā actor dicit defendere defendit eñ reꝫ et
ius ſuum.ſed hoc eſt dictum largo modo.Gloſ.ij.arguit cō
tra tex.in eo quod tantum iure humano proprietas poſſeſſio
num fuerit introducta.de.c.j.xxiij.q.vij.vbi dicit quod iure di
uino aliquid poſſidetur.ad quod gloſ.dat duas ſolutiōes.vel
dic extra glo.ſm Archi.quod id quod in contrario dicitur qd
iuſtorum ſunt omnia:debet intelligi ſcilicet iudicio iuſtorum
ſunt omnia eorum:quia iuſtus nihil habens eſt tanq habens
omnia.xiij.qōne.iiij.quid dicam.de exceſ.prelato.nimis.vnde
apoſtolus dicit tanq nihil habentes et omnia poſſidētes.Et
dic ſm eum quod omnia ſunt iuſtorum ſm merita vite.et iſta vl
tima ſolutio eſt ſatis conueniens.Sed ſm aſſignationem do
minorum facta a legibus quas principes ediderunt etiam ma
li obtinent dominia rerum et proprietates vt ſatis clare in
nuit iſte tex.Sed ex hac gloſſa nota quod ius diuinum dici
tur ius canonicum.Et forte ideo quia trahit originem a iure
diuino in multis.Nam vt dicit textus in capitulo qualiter.ij.
de accu.ex autoritate noui τ veteris teſtī pceſſerunt canonice
ſanctiōes.Probat ēt gl qd dicit ius humanū qd ideo eſt:qꝛ in
iſta parte trahit originem a legib' ciuilib' vt pꝫ in materijs iu

ADDItio.
Eſt validū ī iure.Argumētū a ſufficienti partiū enumeratione validū eſt vt ī.§.actiones.inſti.d act.Alex.in cōſil.xlix.incip.inuocato diuino in.iij.col.vō.ad idē.adduco,in iiij.volu.
H.F.

ADDItio.
Paup dr.Quis dicat paup τ an differant inter ſe paup τ inops.vid Alex.ī auten.preterea.in ij.col.vō.ī gl.in vbo locuples.C.vñ vir τ vxor τ add φ paupertate ſordeſcimus τ ēt dignitas eccl'iaſtica paupertate vileſcit.Alex.ī cōſil.xlviij.incip.hāc dubitationem in pe.col.vſi.preterea ego pōdero.in.iiij.volumine.
H.F.

Archivo Rosario | Archivo Histórico

dialibus ꝛ rerū tꝑaliuʒ. Et vtriuſqꝫ dicti ratio eſt: qꝛ cum ſit
quoddam mixtuʒ ex iure diuino ꝛ humano ſapienſqꝫ naturam
vtriuſqꝫ ſumit denominationē ab vtroqꝫ. Et ideo ad cōprehen
dendum qn̄ hoc mixtū ſub his ſimplicibꝰ denoīationibus com
prehēdat: vide Bar. in. l. ij. in prin. de v̄b. ſig. Panor. ꝛ. d. An.
14 in. c. at ſi clerici. ver. de adulterijs. de iudi. ¶ † Nota vlterius
ex iſta glo. ꝙ ius canonicū parū tractat de poſſeſſionibus ꝛ de
earū ꝓprietate: ſed potiꝰ de ſpūalibus puta de decimis ꝛ pri
mitijs. Et inde innuit ꝙ nos eccleſiaſtici viri parū debemꝰ cu
rare de tꝑalibus. Nam cui portio deus: nil aliud p̄ter deū cu
rare debet. xij. q. j. cui portio. ſimile dicit glo. in. c. ſi annū. de iu
rare debet. xij. q. j. cui portio. ſimile dicit glo. in. c. ſi annū. de iu
di. lib. vj. ꝙ ius canonicū nō tractat de materia tutoꝝ ꝛ curato
15 rum vt pote nobis nō neceſſaria. ¶ † No. vlterius glo. que di
cit ꝙ petēti reſtōnem bonoꝝ obſtat exceptio hereſis. ꝛ hoc
colligit ex tex. ſm vnū intellectū quē ſuperius tetigi in prima
gloſ. ſcʒ ꝙ hic dicit. quo iure defendis villas: intelligit defen
dis id eſt petis. Et huius ratio eſt quoniam iſtud crimen ne
dum priuat ꝛ inhabilitat quo ad ꝓprietatem ſed etiaʒ quo ad
poſſeſſionem. ꝛ ideo talis exceptio concernens poſſeſſionem
eſt admittenda: vt in. c. ſollicite. de reſti. ſpol. ꝛ in. c. cām. de dolo
ꝛ cōtu. facit gloſ. iij. q. j. in ſumma. niſi in papa heretico parato
corrigi: tunc ſibi nō ob. glo. in. c. nūc aūt. xxj. diſt. In filijs autē
hereticoꝝ qui nati ſunt poſt paternaʒ hereſim dicerē idē ꝑ tex.
in. c. quicūqꝫ. in. §. heretici. de here. lib. vj. qui tex. inhabilitat fi
lios hereticoꝝ ad beneficia cū clauſula irritantis decreti. con
tra id qd̄ dictū eſt de filijs hereticoꝝ ꝙ hereſis paterna obſtat
eis ſi petant reſtitui ad poſſeſſionē beneficij: videt̄ ſtringere qd̄
no. Panor. in. c. vergētis. de here. qui dixit ꝙ filij hereticorum
nō ſunt priuati beneficijs ipſo iure. ſed veniūt priuādi per glo.
in. c. ſatis peruerſuʒ. lvj. diſt. que tū̄ loquit̄ in crimine leſe maie
ſtatis. Ergo nō obſtat petēti reſtitui per. c. itē cū q̇s. ꝛ ibi doc.
de reſti. ſpol. Contrariū tū̄ tenet Gemi. poſt Jo. an. in. c. vt cō
miſſi. §. priuādi. de here. lib. vj. vbi tenēt ꝙ ipſo iure filij hereti
coꝝ ſunt priuati. Ergo cū ipſo iure ſint priuati beneficio. ꝛ ſic
titulus ſit reſolutꝰ. ꝛ ius reſiſtat poſſeſſioni ꝛ illam afficiat vt
patet ex decreto irritanti. de quo in. d. §. heretici. melius videt̄
cōcludere ꝙ crimen hereſis paterne de quo conſtat obſtat filio
petenti poſſeſſionē beneficij quo dicit ſe ſpoliatū. qd̄ intellige
de natis poſt hereſim a patre incurſam. Secus ſi eſſent nati an
te hereſim paternā qꝛ tales nō habilitant̄. Cal. in rub. de here.
cōſilio. iij. facit qd̄ in ſimili no. Bar. in. l. ij. §. in filijs. ff. d̄ decur.
dum loquit̄ de nobilitate ſuperueniēte. ꝛ pro inductiōe. d. §. he
retici. ꝙ ꝓpter eius decretū eſt poſſeſſio affecta eſt deci. in ſimi
li. in anti. in ti. de reſti. ſpol. xvij. ꝛ alia deciſio in nouis. de reſti.
ſpol. al'ſ ſʒ primū numerū. deciſ. xj. Et ꝑ p̄dicta infert hic Ar
chidia. ꝙ aliud eſt poſſidere ꝛ aliud eſt in poſſeſſioneʒ eſſe. ff. de
acquir. poſ. l. iij. §. fi. ꝛ. l. ſi q̇s. vnde qui nō poſſidet lʒ ſit in poſ
ſeſſione: ſi poſtea ſpoliet̄ reſtōnem nō habebit. c. cōſultationi
bus. de offi. deleg. qd̄ videt̄ ꝯ ea que habent̄ in. c. reintegrāda.
iij. q. j. in. l. aq̇lius. ff. de dona. vbi gloſ. cōiter approbata ꝙ de
tentori ſpoliato cōpetit ſuꝑ reſtitutione officiū iudicis: ꝛ ꝯ cō
munem practicā Rote: qua reſtituimꝰ ad ſtatū ſpoliatos. ar. l.
cū ſpōſo. §. fi. ff. de publi. ibi momēto. Sed credo oīa iſta inui
cem poſſe cōcordari. Aut poſſeſſio vel detētatio eſt improbata
a iure vt hic de heretico poſſidēte beneficia. ꝛ tūc tali ſpoliato
nō dat̄ reſtitutio. Aut nō eſt a iure improbata. ꝛ tūc dat̄ ei reſti
tutio ſiue ad poſſeſſionē ſiue ad detentationē ſiue ad ſtatū quē
habebat prius. ex quo nō improbat̄ de iure: ſi aūt eſſet crimen
qd̄ priuaret ipſo iure ꝓprietate nō tū̄ poſſeſſione ꝛ tūc ſi exce
ptio nō eſſet notoria nō foret admittēda: qꝛ videt̄ impertinēs
exceptio ad poſſeſſoriū recuperāde: vt in. c. fi. de ordi. cogni. ꝛ in
c. in lr̄is. ꝛ in. c. itē cū q̇s. de reſt. ſpo. Et ibi cōiter ꝑ doct. Si v̄o
eſſet notoriū aut ſumus in materia beneficiali: ꝛ admitteret̄ ex
ceptio ne det̄ vitioſus ingreſſus ad beneficiū. c. ſi cōſtiterit. de
accu. ibi late. de fil. preſby. c. cōſtitutꝰ. ꝛ ibi ꝑ Inno. Aut in pro
phanis ꝛ non admitteret̄ exceptio. qꝛ non ſufficit qd̄ notorius
defectus ꝓprietatis excludat petentem reſtitutionem: niſi fun
det intētionē excipientis. de reſti. ſpo. ad decimas. ꝛ ibi glo. lib.
vj. de quo Ludo. poſt. Barto. in. l. naturaliter. §. nihil cōe. ff. de
acq̇. poſſeſ. dicā. iij. q. j. ſuꝑ gl. ſumme: aut obijceret̄ crimē qd̄ nō
priuaret ipſo iure: ꝛ nō admitteret̄ cū tale crimē ex ſe non repel
leret. Et ad oppoſitionē exceptionis non poſſet iudex priuare:
qꝛ nō eſt iſte finis exceptiōis: vt ꝓbat tex. de ord. cog. c. ij. Bar.
in. l. lʒ. C. de excep. tū̄ Gemi. i h̄ tʒ ꝯriū indiſtincte hic. ꝑ not. per
Inn. in. c. inter dilectos. de exceſ. p̄la. Sʒ vbi ageret̄ ſuꝑ bene
ficio iudicio petitorio. tūc indiſtincte admitteret̄ exceptio crīs
q̇ induceret p̄uationē ip̄o iure ſiue crimē eēt notoriū ſiue nō: qꝛ
talis exceptio eſt ꝓportionabilis actioni. Secꝰ aūt ſi nō indu
ceret p̄uationē ip̄o iure: ſʒ ꝑ ſn̄ias: ꝛ h̄ caſu loq̇t̄ Inn. i. c. iter di
lectos. de exceſ. p̄la. Et cōpo. i. c. qd̄ ſicut. de elec. ꝛ Arch. ꝑ quo

a ¶ Suas appellāt. Nec mirū qꝛ etiā mangones equos dn̄orum ſuorū quos gubernant ſuos appellant. Et ancille ſcutellas q̄s lauāt ſuas vocāt. inquiūt enim. Je men vois lauer mes eſcueles. Je men vois penſer mes cheuaulx.

induco gl. no. i. l. his ꝯſr̄. ff. famil. hercis. In ꝓphanis aūt Pa
noꝛ. poſt gl. i. c. paſtoralis. in. xiij. ꝛ. xiiij. col. de cauſa poſſeſ. ꝛ ꝓ
prie. videt̄ velle ꝙ poſſit opponi exceptio criminis qd̄ nō p̄uat
ipſo iure: ſed dat facultatē priuādi ꝑ ſn̄iaʒ: mihi tū̄ plus placet
16 premiſſa. ꝑ. d. c. ij. facit. c. j. de excep. ¶ † Ulteriꝰ glo. intrat illā
materiā an actiōis nomē dʒ exprimi in libello. glo. tenet ꝙ nō:
tamē modus exprimi debet vt poſſit cōprehēdi quo iure actor
venit ad iudiciū: ꝛ iuxta illud iudex feret ſn̄iam: ipſi tū̄ actio in
libello nō eſt neceſſario exprimēda nec iure canonico nec ciuili.
Et quantū ad iſtud de actione nō exprimēda de iure canonico
nō eſt dubitatio ꝑ. c. dilecti. de iud. tenet glo. de do. ꝛ con. c. fi. ſʒ
quo ad ius ciuile ꝯriuʒ tenet glo. in. d. c. dilecti. immo ꝙ neceſſa
rio dʒ actio exprimi. ꝛ idē tenet glo. in. l. j. ff. de edē. ſed Bar. ibi
ꝛ cōiter legiſte. ꝛ Jo. an. ꝛ cōiter canoniſte in. d. c. dilecti. tenent
opi. huiꝰ gl. Et idē tenet gl. in aut̄. de exhi. ꝛ intro. re. in princi.
17 col. v. Glo. in verbo mea. ¶ Not. † iſtam glo. ꝙ iſta ꝓnomina
meū ꝛ tuū verificant̄ in vero dn̄o ꝛ nō in bone fidei poſſeſſore. ꝛ
tu limita hoc verum proprie ꝛ ſtricte ſumpto vocabulo prout
in ſtricta materia debet ſumi. ſecus aūt large ſumpto. nā tūc ēt
ad bone fidei poſſeſſoreʒ ſe extēdit de quo allego glo. in. c. j. de
poſtu. prela. Ruſtici etiā poſſeſſiones quas tenēt ad laborādū
a cōductas. in q̇bus nudā habēt detētationē ſuas appellant. [a] vt
dicit glo. in. l. ij. in prin. ff. de ori. iur. ꝛ vt late proſequit̄ Bar. in
rubri. ff. de no. ope. nun. ꝛ in proemio. C. pro quo faciunt no. per
Specul. in titu. de probatio. §. videndū. verſic. Sed pone. Iſta
tamen improprietatio eſſet admittenda in verbis viri idiote. ſe
cus in viro perito. ad quod faciunt not. per glo. in. l. ſtipulatio
iſta. §. quoqꝫ. de ver. ob. ꝛ quod no. gloſ. in. l. ꝙ ſi nepotes. ff. de
teſta. tute. ꝛ per Bar. in. l. quintus. in. §. argento. ff. de aur. ꝛ ar.
leg. ¶ Glo. in ver. leges. hoc idē ſequit̄ hic Hug. dicens ꝙ ta
les conſtitutiones habent autoritateʒ non ab imperatoribus:
ſed ab eccleſia. non quia imperatores fecerūt: ſed quia eccleſia
18 eas approbauit. † Ex quo colligit̄ argumētū ꝙ priuilegiū in
ductuʒ ab imperatore alicui eccleſie. de preſcriptione. xl. anno.
vel centum valeat. Sed dicit valere quantuʒ ad priuatos ſibi
ſubditos. nō tamen quantū ad eccleſias qꝛ nō ſunt ſibi ſubie
cte. niſi autoritas Pape interueniat. x. diſt. c. lege. hodie tamen
in exēplo quadragenaria preſcriptione res eſſet ſine dubio qd̄
ꝯ eccleſiam vel aliū quēcūqꝫ illa ꝓcederēt cū iura canonica idē
ſtatuerint. vt. c. de quarta. ꝛ in. c. ad aures. ꝛ in. c. illud. de p̄ſcri.
ꝛ etiam quo ad centenariā in eccleſia Romana. eo. titu. cum no
19 bis. ꝛ eo. titu. c. fi. lib. vj. No. † tamē ex iſto dicto ꝙ lex imperia
lis procedens priuilegiādo valet in fauorē eccleſie. nō tamē ſe
extēdit in preiudiciū nō ſubditoꝝ eidē imperatori priuilegiā
ti qꝛ non ſubditos nequiuit imperator grauare per ſuū priui
legium de qua tamē materia dicet̄ in. dicto. c. lege.

Dignitate. Hic incipit ſecunda pars huius diſtin
ctiōis in qua probatur per. viij. capitu
la ꝙ mala conſuetudo nō valet. Et cōcludit̄ dignitas iuris na
turalis ex hoc: qꝛ quecunqꝫ conſtitutio ſiue conſuetudo eſt cō
tra illud nihil valet immo vana ꝛ irrita eſt habenda.

1 ☞ Pactū illius qui pōt legē cōdere obtinet vim legis.
2 Uniuerſitas poteſt condere legem iuxta limites ſue iuriſditio
nis et poteſtatis.
3 Deus nil contra virtutem precipere poteſt.
4 Argumētuʒ a minori ad maius affirmatiue validum eſt.
5 Lex principis que eſt contra bonum communitatis ſubditoꝝ
ſuorum eſt iniqua.
6 Rex pōt ſtatuere cōtra legē vel cōſuetudinē ciuitatis.
7 Lex ſiue ſtatutū ciuitatis an habeat vim pacti. et. x.
8 Peregrini et ſcholares an teneantur ſequi conſuetudines il
lorum inter quos commorantur.

Ve contra. No. ꝙ aliqua ſunt illi
cita ꝛ vitāda ex eo ꝙ cō
ſuetudine ſunt reprobata. Itaqꝫ ſunt q̄daʒ que
in ſe nō ſunt mala ſed ꝓpter moreʒ patrie red
duntur illicita vt ꝓbat iſte tex. ibi cū dicit. pro
moruʒ diuerſitate. c. q̇ſq̇s. xlj. diſt. Alia v̄o ſunt
de ſe mala ꝛ reproba ꝛ huiuſmodi vbiqꝫ ſunt mala. Ita vt ſi to
tus mundus eis vteret̄: nō minus reprobāda forēt vt ſunt fla
gitia que cōtra naturā cōmittunt̄ qualia fuerūt ſodomitarum.
xxxij. q. vij. flagitia. Et idē in alijs que lege diuina aut natura
1 li rōne ſunt illicita. † No. ꝙ cōſuetudo ſiue lex ciuitatis habet
vim cuiuſdā pacti. Et eo mō dicimꝰ ꝑ ꝯriū ꝙ pactuʒ illiꝰ q̇ pōt
legem condere vim legis obtinet. vt in. l. ceſar. ff. de pub. ꝛ vecti.
2 et in. l. donationes. C. de donatio. inter vir. ꝛ vxorem. ¶ † No.
ꝙ nedū ciuitas pōt cōſuetudinē introducere ꝛ legem condere.
ſed etiam alia gens. Generale eſt ꝙ quelibet vniuerſitas licite
pōt legē cōdere. iuxta limites ſue iuriſditionis ꝛ poteſtatis. de
quo per Bar. in repe. l. oēs populi. ff. de iuſti. ꝛ iure. ¶ Nota
vlterius

vlterius ꝙ lex ſiue cōſuetudo ciuitatis ligat: etiam peregrinos
de quo dicet̄ ſuꝑ gl. ¶ No. iſtud vulgare. turpis eſt pars que
ſuo nō cōgruit vniuerſo. facit. c. ꝑ tuas. de cōdi. appoſ. Sed h̄
limitat̄ niſi pars iuſta rōne moueat̄. Nam tūc dʒ inſurgere cō
tra totū. in. c. nicena ſynodus. xxxj. diſtin. ꝛ in. c. de his que fi. a
maio. par. cap. ¶ No. tex. ibi reſtaurāduʒ eſt ꝙ etiā lapſo tēpo
re implendi pactū vel iuramētū ſi pōt impleri ſine pacto debet
impleri. cōcor. c. cū dilecti. de do. ꝛ contu. Ideo nō ſufficeret ob
ligato velle agere penitētiaʒ de periurio vel de peccato fracte
promiſſionis. ꝛ nō ſeruare pactū vel iuramētum. Ita Archi. h̄
arg. c. ſancimꝰ. xij. q. j. ¶ No. ꝙ lex ſiue voluntas diuina vincit
omnem legem ꝛ tollit quācunqꝫ cōſuetudineʒ. Et inde iuſtifi
catur illud furtū qd̄ filij iſrael cōmiſiſſe vident̄. cuʒ exierint de
captiuitate egypti. Et de Abraā qui filiū ſuū iuſſus eſt immo
lare. Cū em̄ feciſſent mādato dei qui ſuper omnē legeʒ eſt: iuſte
feciſſe dicunt̄. Et idē dicas de homicidio Samſonis ꝛ de mul
tis ſimilibus: pro quo eſt tex. de diuor. gaudemus. in fi. Naʒ vt
dicit hic Car. deo in oībus eſt obediendū ꝓbat hoc tex. Exod̄.
xxiiij. oīa que locutus eſt dn̄s faciemus ꝛ erimus obedientes.
3 † Deus aūt nil cōtra virtutē pōt precipere vt dicit glo. epiſto
le Pauli ad Roma. xj. preceptū Abrae ꝙ filium immolaret a
deo emanatuʒ nō deuiat a rectitudine. cum ipſe deus ſit autor
in oībus vite ꝛ mortis. Ita de precepto facto Samſoni. Nec
fuit cōtra iuſtitiā ꝙ deus mādaret iudeis. egyptioꝝ res aſpor
tare qꝛ dei ſunt oīa ꝛ cui vult dat illa: nec fuit cōtra caſtitatem
preceptū Ozee factū vt mulierē adulterā acciperet: qꝛ ipſe deꝰ
eſt humane generationis ordinator: ꝛ ille debitꝰ eſt modus mu
4 lieribus vtendi quē deus inſtituit. ¶ † No. bonū fore argumē
tum a minori ad maius affirmatiue vt hic: licet minori poteſta
ti ergo ꝛ maiori. facit aut̄. multo magis. C. de ſac. ſan. ecc. ꝛ in. c.
cum in cunctis. de elec. vbi vide glo. de argumēto de minori ad
5 maius ꝛ de maiori ad minus. ¶ † No. ꝙ lex principis que eſt
cōtra bonū cōitatis ſubditoꝝ ſuoꝝ eſt iniqua ꝛ ſubditi nō te
nentur tali legi obtēperare. Ratio pōt reddi qm̄ leges ad hoc
vt ſint recte poſite debēt eſſe accōmodate ad finem rei publice
cui imponunt̄ qd̄ ph̄s late ꝓſequit̄. iiij. Poli. vbi vero ab hoc
deuiant vim legū nō habēt. Pōdera multū iſtum tex. ad hoc et
preſertiʒ in eo qd̄ dicit a ꝯrio ſenſu ꝙ tali legi nō obtēperatur.
6 Et adde ad no. iiij. diſt. erit aūt lex. ¶ † No. qd̄ rex poteſt ſta
tuere contra legē vel conſuetudinē ciuitatis. hoc colligit̄: nam
al'ſ iſtud argu. qd̄ tex. facit de rege tꝑali ad deum nō conclude
ret: nec ad ꝓpoſitū faceret. Hoc etiā cōfirmat̄ per ea que Phi
loſophus. iiij. Poli. tradit vbi dicit qd̄ regia poteſtas eſt ple
niſſima per quā oīa ex volūtate ſua gubernat. Mutare em̄ po
teſt quadrata rotūdis. Hoſtien. in. c. cū veniſſet. de iudi. Nam
qui ſm leges gubernare aſtringit̄ nō dicit̄ ꝓprie rex. dum tamē
in his que ſunt pacti cōtra legē diuinaʒ nō faciat tūc enim nec
proprie rex diceret̄. c. zelus. ij. q. j. ¶ Not. ꝙ generale pactū eſt
ſocietatis humane regibus obtēperare. Et ideo qui non obe
dit regi nec obedit legibus eius cōtra ius ſocietatis ꝛ cōitatis
agit. ex quo ſequit̄ qd̄ rēpublicam ledit. ¶ No. qd̄ in obedien
tia eſt iſte ordo. qd̄ maior minori preponat̄: ꝛ deus preponat̄
oībus. ita ꝙ ſi inferior aliquid precipiet ꝛ eius ſuperior mādet
contrariū ſuperiori potius eſt obediendū dūmodo mādatū ſit
iuſtū: pro quo facit etiā. c. qui reſiſtit. ꝛ. c. iulianus. xj. q. iij. ꝛ. l. ꝯ
pupillū. ff. de re iudi. ſi aūt deus cōtra precipiat ei tanq̄ ſupe
7 riori eſt obedienduʒ vt hic: ꝛ qm̄ in notabilibꝰ dixi † ꝙ lex ſiue
ſtatutū ciuitatis vim habet pacti: quero an ſit verū indiſtincte
ꝙ id qd̄ pōt fieri ꝑ pactū poſſit fieri per ſtatutū vel ecōtra. ꝛ in
hoc glo. iuris ciuilis videt̄ cōtraria. nam gloſ. in rubrica. C. de
decre. decu. lib. x. tenet qd̄ iſta equiparent̄: ꝛ qd̄ pōt fieri ꝑ vnū
eorū pōt fieri per aliud. ꝛ qd̄ non poteſt fieri per vnum nec per
aliud. In contrariū ꝙ iſta equiparatio nō ſit bona videt̄ face
re glo. ff. de reg. iur. l. nec ex pretorio. ꝛ. l. neqꝫ pignus. §. priua
toruʒ. eo. ti. ꝛ not. C. que ſit long. cōſue. l. ij. in glo. magna. Pro
concordia horū dicas ſm Bar. in repe. l. oēs populi. ff. de iuſti.
ꝛ iur. quod quando prohibetur aliquid fieri per pactum. quo
niam aliud eſt contra bonos mores: ꝛ tunc procedit argumen
tum: qm̄ nec illud poterit fieri per ſtatutum: ꝛ in hoc caſu intel
ligitur gloſ. C. de decre. decu. ſuper rubrica. ratio quia ſtatutuʒ
ꝛ lex debent eſſe iuſta ꝛ honeſta. aut eſt prohibitum fieri per pa
ctum alia ratione puta vtilitatis publice vel alterius iuris ſub
tilitatis: exēplum in. §. alteri. inſti. de inuti. ſtipul. ꝛ tunc tale ar
gumentū non ꝓcedit: ꝛ ita intelligantur glo. pro alia parte in
ducte. Iſtud tamen dictū Bar. vltimū ego limitareʒ quotiens
pactū eſſet priuatoꝝ. Si em̄ pactū eſſet cōitatis vel reipublice
que ſtatuere pōt tūc ego tenerē indiſtincte iſta eq̇parari ꝑ text.
iſtū. ad qd̄ faciūt gl. in. d. l. neqꝫ ex p̄torio. ꝛ. d. l. neqꝫ pignꝰ. §. p̄i
8 uatorū. † Glo. in decre. peregrini. mouet qōneʒ an peregrini et
ſcholares tenētur ſequi cōſuetudines illoꝝ inter quos cōmo
rantur arguit pro ꝛ ꝯ. Finaliter inclinat ꝙ ſoli ꝑpetui habitā
tes obligant̄ legi ciuitatis: atqꝫ eſt mēs. gl. ꝙ ex defectu iuriſdi
tionis: nec cōſuetudo nec lex ſcripta ſe extēdat ad peregrinos
vel viatores aut ſcholares: ſʒ dūtaxat ad ꝑpetuos habitātes ꝛ
domiciliarios in ea ciuitate cuiꝰ eſt talis cōſuetudo vl' ſtatutū ꝯ
rium tʒ gl. in. c. a nobis. j. de ſen. excō. vbi dicit ꝙ ſi ep̄us gn̄ale
ſtatutū edidit ꝯ furtū faciētes etiā includunt̄ extranei q̇ ibi fur
tum cōmittūt. idē ſequit̄ ibi Inn. idē tʒ hic Archi. ꝓ quo tex. ꝛ
remouet ꝯriū qd̄ dicit̄ ꝙ lex nō pōt aſtringere nō ſubditos tol
litur qꝛ iſti ex delicto cōmiſſo efficiunt̄ ſubditi. vt in. l. j. ꝛ in au
tenti. qua in ꝓuincia. C. vbi de cri. agi opor. idem tʒ Bart. in. l.
cūctos populos. C. de ſum. tri. ꝛ in. l. a q̇bus. ff. de legi. diſtiguit
aūt latiꝰ ibi dicēs ꝙ aut ſtatutū ſiue cōſuetudo diſponit circa
perſonā in habilitādo illā: ꝛ nō extēdit̄ ad forēſeʒ qꝛ nō eſt ſub
dita ꝑſona illiꝰ: aut circa formā ꝯtractuū gerēdoꝝ tunc ex quo
actus ibi gerit̄ dʒ obſeruari ius illius p̄rie etiā ꝑ forēſes. Ad
de tu ꝙ idē erit i ieiunijs ꝛ abſtinētijs obſeruādis ne cū ſcāda
lo alioꝝ forēſes velint nouā viuēdi normā ꝛ in p̄riam nō vſita
tam inducere: ꝛ ſic intelligit̄ text. hic. ꝛ in. c. illa. ꝛ in. c. illud. xij.
diſt. no. Bal. in. l. ſi nō ſpeciali. C. de teſta. aut diſponit circa rē:
ꝛ debet locus attendi vbi res ſita eſt: vt dicit Bart. vbi. ſ̄. quia
etiā attribuit iuriſditionē: aut circa delictū ꝛ tūc etiā forenſes
ligant̄: ꝛ ſi dicas qūo iſti forēſes aſtringunt̄ qꝛ forte neſciūt ſta
tuta iſtoꝝ locorū. ad hoc iuſtificandū diſtinguit Bar. vbi. ſ̄. qꝛ
aut ſtatutū diſponit circa illud qd̄ al'ſ ex ſe eſt delictū vl' ꝓhibi
tum de iure cōi: ꝛ ſtatutuʒ tale ligat extraneos: nec ꝓbabiliter
ſe poſſunt excuſare propter ignorantiam. aut illud nō erat pro
hibitum de iure cōmuni. ꝛ tūc aut ille forenſis tantā moraʒ ibi
traxit qd̄ veriſimiliter ſtatuta deberet ſcire: ꝛ tūc ponitur pena
ſtatuti. pro quo facit quod vbi de crimine agi oportet. l. ij. ꝛ qd̄
ibi no. in gloſ. vlti. aut non traxit ibi tantā morā. ꝛ tūc aut illud
erat cōmuniter per totam prouinciam ꝓhibituʒ: vtputa ne ex
trahatur frumentū extra territoriuʒ qd̄ eſt cōmuniter ꝓhibitū
per totaʒ Italiam. vel vt nullus deferat arma: ꝛ in hoc caſu nō
licet ignorātiam allegare ad totalē excuſationē: vt. ff. de publi.
licet. §. fina. aut nō eſt ita cōmuniter prohibitū. Et tūc ignoran
tia excuſaret extraneū. vt in. l. fi. ff. de decre. ab ordi. fa. Inno. in
c. dudum. de conuer. coniuga. Eandem diſtinctionē eodeʒ mo
do proſequit̄ Bar. in repe. l. de quibus. ff. de legi. do. An. in. c.
qd̄ clericis. de foro cōpe. ibi alij. Adde tamen ad predicta qd̄
ſpeciale eſt in ſtatuto vbi imponitur ſententia excōmunicatio
nis cōtra in contrariū venientes. Non enim ligat contrauenie
tes ſi ſunt ignorantes. niſi talis ignorātia eſſet craſſa ꝛ ſupina.
Et hoc ꝓpter periculum animarum vitandū. Et iſto caſu intel
ligitur. c. vt animarū. in princi. de cōſti. lib. vj. hoc tenet do. An.
ꝛ Panor. in. d. c. a nobis. limita etiaʒ predicta niſi ſtatutū diſ
poneret expreſſe qd̄ etiā ſtatutuʒ ſe extendat ad ignorātes. pro
quo induco tex. opti. in. l. diuus. in principio. ff. de falſis. ꝛ ibi te
net Bartol. gloſ. in clemen. ij. in verſic. ex nunc. de hereti.

1 ☞ Principijs malis eſt reſiſtendum.
2 Archiepiſcopus quo caſu habeat iuriſditionē in dyoceſi ſuo
rum ſuffraganeorum.

Mala conſuetudo. Radicitus eſt euel
lēda pernicioſa cō
ſuetudo. hoc dicit. No. ꝙ mala cōſuetudo eſt pernicio
ſa corruptela: corrumpit enim ꝛ mortificat. No. vlterius ꝙ ma
la conſuetudo eſt extirpanda citius ꝛ radicitus: iſta enim duo
in eius extirpatione ſeruari oportet. Et habemus caſum vbi
deſyderatur celeritas: ꝛ hoc propter metum condemnationis
ſeu infectionis quo ad reliquos. Aliquādo propter metū de
fectus. v. diſtin. baptizari. aliquando propter metū vſurpatio
nis. xxxv. q. ix. loci. alibi propter magnitudinem tranſgreſſio
nis. xxvj. q. j. ſi cuſtos. aliquando propter culpam inobediētie.
xij. q. ij. qui diuinis. alibi propter delictū inobediētie. xciij. diſ.
c. j. alibi propter rectitudinem diſpenſationis. xlv. diſtin. diſci
1 plina ſm Hug. ꝛ Archidia. ¶ † Nota quod malis principijs
eſt reſiſtendum cum crimina incipiunt veteraſcere aſſumuntur
in priuilegium quia difficulter tolluntur: vt dicit tex. Simile
eſt quod Phyloſophus. v. Ethi. dicit qd̄ iſte puſillitates que
latenter in re publica ſubcreſcunt interdum in magnum quid
latenter euadunt ſi negligantur. Ideo ab initio eis eſt obuiā
dum etiam ſi parua videantur. Ut enim ait ſapiens qui modi
ca ſpernit paulatim decidit. xxiiij. queſtion e. iij. c. ecce. ꝛ caplo
reſecande. ¶ Nota quod ad iudicem ſpectat celerrime obuia
re ne mala cōſuetudo radices faciat. c. amputato. xxv. queſtio
2 ne. ij. † Et iſte eſt caſus in quo archiep̄s habet iuriſditioneʒ in
dyoceſi ſuffraganeoꝝ ſuoꝝ ſcʒ ad extirpandū malam conſuetu
dinem que generalis eſt in prouincia ſua. pro quo eſt tex. nota.
in. c. ex frequentibus. de inſti. c. intantū. de ſymo. ꝛ in quo inter
laycos ep̄s habet iuriſditionē vt a malis conſuetudinibus ob

Universidad del Rosario Archivo Histórico

ſeruandis ꝓhibeant. Panor. per illū tex. in. c. ad apoſtolicam
de ſymo. ⁊ ibi Panor. Et ideo ibi iſta celeritas deſyderat. q;
vbi diu praua conſuetudo inualuit quodammodo eſt conuerſa
in naturā. naʒ conſuetudo eſt altera natura. vt Phyloſophus
dicit. vij. Ethi. ⁊ ideo ꝑpter illā difficultatē in ea tollēda qñ eſt
antiqua ſeruari debet modus. de quo in. c. comeſationes. xliij.
diſt. No. quod priuilegia vniuerſitati conceſſa in dubio intel-
ligunt ꝑpetua. Nam iſte tex. loquit de conſuetudine que non
introducitur niſi ab vniuerſitate. Et dicit in fi. quod more pri-
uilegiorum perpetuo celebret. Idē dico de priuilegio dato ec-
cleſie iuxta no. per glo. inſti. c. cū veniſſent. glo. j. arguit pro ⁊ cō
tra. An illud qđ eſt illicitum tollat ꝑ cōſuetudinē. Pro ſolu-
tione huius cōtrarij collige ex his que dicam infra eo. fruſtra.
1 Conſuetudo cedit veritati qñ veritas eſt manifeſta.
2 Scholaris cui fuerat datus fundus per abbatem ipſo reuerſo
ad domū vt ipſum vſufructuaret ⁊ cām monaſterij diceret an ſi
neſciuit cauſam defendere debeat ſibi auferri fundus.
Et quid de vaſallo cui dñs dedit feudū credens illū virū pro-
bum qui repertus eſt vilis ⁊ inutilis.
3 Sententia que tranſiuit in rem iudicatam ſi poſtea appareat
iniuſta an ſit retractanda. et. 4.
4 Veritas an preferatur opinioni.

Veritate. Conſuetudo cedit veritati. h. d. No.
primo ex tex. ꝙ etiā ſi a principio nō
appareat eā nō fore rōnabilem ſi tñ poſtea deteget et
manifeſtet eius irrationabilitas excludit effectus conſuetudi-
1 nis. † No. vlterius ꝙ tūc demū cōſuetudo cedit veritati qñ
veritas eſt manifeſta. Si ꝗ aliqua dubitatio oriat circa eaʒ in
dubio ſtandū eſt cōſuetudini. Iſte tex. facit in argumentum ad
2 qōnem. † Scholaris reuerſus eſt de ſtudio. Abbas dedit ſibi
fundū vt fruct⁹ haberet ad fruendū. videt in dubio tacite actuʒ
vt eum iuuaret in queſtionibus ſuis. Et ideo ſi neſcit iuuare:
q; eſt ignorās auferꝫ ab eo. vt in. l. qui tutelā. ff. de teſta. tu. ⁊ in
l. etiam ſi parcis. ff. de leg. j. ⁊. l. neſennius. §. fi. cū. l. ſeq. de excu.
tuto. Ita etiā tenet Bar. in. l. cū quid. ff. ſi cer. peta. Ad qđ etiā
facit iſte tex. in vltimo membro. Nam veritate manifeſtata ⁊c.
Huic ſimilis eſt queſtio quā ꝓſequit Ioan. an. poſt Goffre. in
addi. ad Specul. ti. de preben. in prin. de vaſallo cui dñs dedit
feudū credens illū virū ꝓbum. qui repertus eſt vilis ⁊ inutilis.
Pro ſolutione aūt dicit epm a clerico vel dñm a vaſallo ꝓben
dam vel feudū reuocare nō poſſe. ex quo cā mouens fuit mente
concepta: nō aūt fuit expreſſa in collatione fundi vel feudi. pro
quo facit. C. de condi. ob. cau. l. ſi repetēdi. Inducit etiā q; non
licet alicui venire contra factū ſuū dato ꝙ nō teneat. ff. de ado
ptio. l. poſt morteʒ. ⁊ de cleri. coniug. c. diuerſis fallacijs. ⁊. ff. de
ſerui. ruſtic. predi. l. per fundū. Itē q; a principio id examinare
debuit. de elec. nihil eſt. dicit tñ Goffre. ꝙ extraordinario iudi-
cio ſcʒ reſtitutiōis in integrū eccleſia ſe iuuare poſſet que vtit
iure rei publice. C. de ſac. ſan. eccle. l. vlti. ⁊ res publica vtit iure
minoris. vt. C. qui. ex cau. ma. l. res publica. ⁊ de reſti. in integ. c.
j. Aduerte tamē q; in hoc ꝙ de feudo dicit. Ego eſſem in opi-
nione ꝙ ſi cā finalis cōceſſionis feudi fuit illa vt iſte vaſallus
tanꝗ vir ꝓbus ⁊ aptus ſeruiret dño ⁊ cōperto ꝙ tpe cōceſſio-
nis erat vilis ⁊ inutilis auferēdū eſſet ab eo feudū remedio iu-
ris cōis ſcʒ cōdictiōe ob cāʒ. ad qđ faciūt ea que dixi poſt bar.
ſuper qōne ꝓxima. nec obſtat qđ dicit ꝙ cōditio eſt mēte retē-
ta. ⁊ ideo nō eſt habēda in cōſideratione per. l. ſi repetēdi. C. de
condic. ob cauſam. ⁊ eo. ti. l. j. ⁊ ibi Bald. ⁊ in. d. l. ſi repetendi. ⁊
huiuſmodi eſt in ꝓpoſito qđ preſumitur cauſatuʒ q; hoc eſt de
natura feudi vt ꝑpter aliquod ſeruitiū concedatur vt patet ex
diffinitione eius. tum etiam q; eſt cōtractus reſpectiuus vbi ⁊
vaſallus obligatur dño. ⁊ dñs vaſallo quibus caſib⁹ in dubio
preſumit vt diximus ſm Bal. vbi. ſ. † Preſtat etiā iſte tex.
3 a argumentum ad queſtionē lata ſentētia[a]. ⁊ poſtꝗ trāſiuit in rē
iudicatā apparet de iniuſtitia eiuſdem an ſit retractanda ⁊ per
iſtum tex. videret qđ ſic. q; veritate comperta ⁊c. Sed tu dicas
contrariū. nam ꝓtextu ꝓbationū nouiter inuentaruʒ ſententia
nō dʒ retractari. C. de re iudi. ſub ſpecie. qđ procedit etiā in ec-
cleſia. ꝓ quo text. no. de re iudi. c. inter monaſteriū ⁊. c. ſuborta.
de quo vide Bar. in. d. l. j. C. de condic. indebi. ⁊ per Panor. in
d. c. ſuborta. vbi tamen notorie apparet de iniuſtitia tunc dice-
remus retractandā immo nulla iudicanda foret ſententia lata
de quo in. c. inter ceteras. de re iudi. ⁊ de fri. et malefi. vbi alias
poſui. c. fraternitatis. ⁊ eſt tex. de pur. vulga. c. ſignificantib⁹. fa
cit ad hoc qđ no. Inno. de immu. eccleſia. c. q; pleriq; . de illo ꝗ
confitetur ſententiam pro ſe latā fore iniuſtam quod ex hoc ve
niet retractāda: vt per Cy. in auc. ſʒ iam neceſſe. C. de dona. an
te nup. idem etiā dico qđ ſi de hac iniuſtitia apparet per ꝓba-
tiones factas in iudicio parte contra quam producuntur non
contradicente nec excipiente. de re iudi. hoc tenet Inno. de re-

a Sententia que trāſiuit in rem iudicataʒ ſi poſtea appareat iniuſta an ſit retractāda.

ſcriptis. cū dilecta. ⁊ de re iudi. cū berthold⁹. nam tales ꝓbatio
nes faciunt notoriū. c. cū olim. de verbo. ſigni. ⁊ per gloſ. in. c. ſi-
4 gnificauerunt. de teſti. † Et horū ratio eſt: q; ꝓſumptio iuſtitie
que eſt pro ſententia: tollit per notoriā veritatē. contrariū dixi
in. d. c. fraternitatis. vel etiam vbi ageret de periculo anime ve-
ritati manifeſte inherendū pluſꝗ rei iudicate que pro veritate
habet. l. j. cum vulgaribus. ff. de re iudi. ⁊ in. §. ex his ita. xxx. q.
ix. Item apud ſupremū principē qui eſt ſupra ius etiam magis
veritas attendit manifeſta ꝗ ſnīa vel opinio ſeu preſumptio ꝗ
ex ſnīa reſultant. l. j. §. fi. ff. de queſti. facit qđ no. glo. in. c. paſto-
ralis. §. q; vero. de offi. delega. ⁊ ibi docto. glo. j. colligit argu-
mentum ex tex. ꝙ veritas preiudicat opinioni ⁊ adducit iura
in corpo. pro contraria parte etiā inducit alia iura ⁊ nō ſoluit.
glo. in. c. nuper. de biga. format etiā iſta cōtraria ⁊ ſoluit dicēs
verum eſſe veritatem regulariter preferri opinioni ⁊ contraria
in ꝗbus veritas cedit opinioni ſunt cauſalia. vel in fauorē con
trahentium ⁊ odium decipientiū. ff. ad macedo. l. iij. vel in fauo-
rem prolis. c. per tuas. qui fil. ſint legi. vel fauore militū: vt. C.
de teſta. l. j. vel etiaʒ ſententiarū. iij. q. vij. §. tria. verſic. ſi ſeruus.
idem dicas generaliter fauore publice vtilitatis: vt. d. §. tria. ff.
de offi. preto. l. barbarius philippus. l. ij. C. de ſen. de re iudi. c.
ad probandū. idem vbi actus pendet ab animo alicuius. l. is ꝗ
putat. ff. de acquiren. here. ⁊ ibi tenet Barto. glo. fi. tacite op-
ponit contra tex. in eo qđ dicit ꝙ ratio vincit conſuetudinem.
nam videmus quod de ſubſtātia legis eſt quod ſit ratione fun-
data. iiij. diſtin. erit autem lex. ⁊ tamen conſuetudo vincit legē.
ergo vincit rationem ſuper qua fundata eſt lex. iſtud contrariū
non ſoluit gl. ſed ipſius ſolutio poteſt colligi ex his que Hug.
ſentit quod iſtud intelligitur quod hic dicitur de ratione ⁊ ve-
ritate que dependet a lege diuina et naturali contra talem em̄
rationem nulla conſuetudo valet. vt hic et in multis capitulis
ſequen. pro quo eſt caplūm fina. de conſue. quaſi innuat quod
eſſet ſecus in alia ratione que a predictis iuribus non deriue-
tur. Primum ergo indubitanter admitterem per predicta iu-
ra. Sed hoc vltimum non eſt ſic indiſtincte verum. Inter cete-
ras illa opinio Hoſtien. videtur mihi eſſe preſtantior inquan-
tum dicit arbitrio iudicis eſſe relinquenduʒ. pro qua facit etiā
gloſ. in. c. j. de conſuetu. libro. vj.
1 Chriſtus eſt vita et qui ſine chriſto viuunt mortui ſunt li
cet viuere videantur.
2 Nomine conſuetudinis quid veniat.
3 Ius excipiendi an competat ex conſuetudine.

Si conſuetudinem. Cōſuetudo ꝗ-
tūcunq; ātiqua
eſt veritati poſtponēda. hoc dicit. Nota qđ ex conſue-
tudine competit ius excipiēdi: quod patet ex verbo opponas.
1 Nota † quod chriſtus eſt vita. Illi ergo qui ſine chriſto viuūt
mortui ſunt licet viuere videantur. iuxta illud. Vidua que in
2 delitijs eſt viuens mortua eſt in ſemetipſa. j. Timo. v. No. †
vlterius quod ſimplici appellatione conſuetudinis. venit con-
ſuetudo quantūuis vulgata quantūuis antiqua. quando agi-
tur de ea tanꝗ de rationabili. reprobata itaq; dānata cōſuetu
dine propter irrationabilitatem etiam immemorabilis cenſe-
3 tur damnata: quod bene not. † Et quādo in primo notabili di
xi qđ ex conſuetudine oritur ius excipiendi cōſiderate. Aut tri
buit ius agendi criminaliter: ⁊ tunc nulla oritur actio: q; cau-
ſe criminales non expediuntur per actiones ſed per accuſatio-
nes. inſtit. de publi. iudi. in princi. Sed erit accuſatio ex lege il
la: vel erit iudicis officio: ſi iudex ex officio ſuo per inquiſitio-
nem procedit. Aut tribuit ius agendi ciuiliter. ⁊ tunc aut con-
ſuetudine eſt introducta certa actio. ⁊ tunc illa agendum eſt ſi-
ne dubio. Aut non eſt cautum de actione ⁊ tunc aut eſt conſue
tudo que aliquam legem communem interpretatur ⁊ agetur ea
que locum habet de iure communi. Nam illa actio videtur in
conſuetudine interpretante repetita. vt. ff. de coniūgē. cuʒ emā.
libe. l. nihil. Aut eſt conſuetudo de nouo inducens. et tunc non
agetur ex conſuetudine. ⁊ hoc ſi diſponit aliquid formiter ſed
ex illo iure formato ex conſuetudine: vnde ſi conſuetudo indu-
cit contractum agetur ex illo contractu. ſi inducit ius ſuccedē
di. agetur petitione hereditatis. ſi inducit dominium agetur
rei vendicatione ſicut dicimus in iuramento: vt in lege ſi duo
patroni. §. ſi quis iurauerit. ff. de iureiurando. aut diſponit
informiter. ita quod non cadit in aliquod ius formatum ita ꝙ
poſſit oriri actio de iure communi. et tunc agetur ex lege ſiue
ex conſuetudine. vt. ff. de condi. ex leg. l. j. Si autem queramus
quo ad ius excipiendi. et tunc aut reſcindit ius actoris ipſo
iure: ⁊ tunc nō eſt neceſſe qđ aliqua proponat exceptio: ſed ſuf-
ficit qđ conſuetudo probetur. Nec enim eſt neceſſe ꝙ petatur a
iudice vt reſcindatur illud qđ a iure reſcinditur. vt. ff. de condi.
inſtitu. l. que ſub conditione. §. finali. aut non ſic reſcindit: ſed
tribuit

tribuit ius excipiendi ſiue excuſandi: ⁊ tunc debet proponi in-
fra tempus ſtatutuʒ a iure: vt. ff. de excu. tuto. l. ſcire oportet. §.
j. ⁊. C. de appella. l. ciues. ⁊ facit qđ ſolet diſtingui in ſtatuto. an
ex eo oriatur actio per Bar. in. j. §. j. ff. ad. l. falci.
1 Eccleſia regitur inſpiratione diuina et ideo non errat:
nec errare poteſt.

Vbi contēpta. Veritate reuelata poti⁹ ei
ꝗ cōſuetudini eſt ſtanduʒ
hoc dicit. Et diuidit in tres partes. No. ꝙ ad reuela-
tiones aliꝗbus factas a deo mutāde ſunt cōtrarie conſuetudi-
1 nes ⁊ reijciende tanꝗ reprobe. No. † ꝙ eccleſia regit inſpira-
tione diuina. ſic etiā dicim⁹ in collecta. Deus cuius ſpiritu to-
tum corpus eccleſie regitur ⁊ gubernat. Inde eſt ꝙ eccleſia nō
errat nec errare pōt. vtpote que a tali regit: vt ī. c. a recta. xxiiij.
q. j. No. hic tex. expreſſuʒ ꝯ Hierony. qui in quadā epiſtola
ad Auguſtinuʒ tenebat ꝙ Petrus nō peccauit in illa ſimula-
tione quā fecit ad Gal. ij. vbi lʒ cū cōuerſis gētilibus cōmuni-
bus cibis vteret. ſuperuenietibus tamē cōuerſis ex iudeis ab
his cibis abſtinebat. Hic eniʒ aperte improbatur illa opinio.
Et ſic impugnauit Auguſtin⁹ in epla rñſiua ad illā. ꝓ quo in-
ducebat illū tex. vbi Paulus dicebat. reſtiti ei in faciē: qm̄ re-
prehenſibilis erat. In quo tñ an peccauerit mortaliter: an ve-
nialiter: vide ſctm̄ Tho. in. ij. ij. q. ciij. arti. iiij. Oppo. cōtra
id qđ dixi ſuper tex. in primo. no. ꝙ iſtis reuelatiōibus ſit ſtan-
dum ⁊ credēdū de. c. placuit. de conſe. diſt. j. in fi. vbi aperte ꝓba
tur ꝯriū. Solutio eſt ꝙ iſte tex. intelligit eo caſu. quo de reuela
tione apparere poſſet aliqua euidēti ratiōe. ſiue autoritate ſa-
cre ſcripture. aut confirmatione alicuius miraculi. pro quo eſt
tex. in. c. cum ex iniuncto. de here. als nō eſt credendum.
1 Conſuetudo non pōt diſponere quod quis retineat plu-
ra beneficia curata vel incompatibilia.
2 Cōſuetudo qñ dicat irrationabilis relinꝗt arbitrio iudicis.
Conſuetudo in dubio preſumitur rationabilis niſi appareat
eius irrationabilitas.
3 Argumentū a cōtrario ſenſu quo caſu nō procedat.
4 Requiſita ad validitatem conſuetudinis. Et quanto tempo-
re debeat eſſe preſcripta. et. 9.
5 Conſuetudo rigoroſa ⁊ mala non extenditur extra caſum ſuū.
vide numero. 10.
Ad tollendam conſuetudinem per contrariam conſuetudineʒ
ſufficit tempus. x. annorum.
6 In preſcribenda conſuetudine contra ius canonicuʒ quare re
quiratur tempus. xl. annorum.
7 Conſuetudo contra particulare ſtatutum capituli quanto tē-
pore introducatur.
8 Cōſuetudo etiā in actibus extraiudicialibus inducitur.
Conſuetudo qualiter introducatur in cōtradictorio iudicio.
9 Ad inducendam conſuetudinem an requiratur ſcientia pape
ſiue principis.
10 Conſuetudinem inducere non poſſunt femine ad earum vſum
nec legem condere poſſunt.
11 Conſuetudinem inducere an poſſit minor pars populi vel le-
gem facere.

Fruſtra. Conſuetudo rationi ⁊ veritati nō eſt
preponēda. h. d. No. ex tex. ibi: qui
ratiōe. qđ qui innitit rationi oēm cōſuetudineʒ vincit.
vnde inquit Augu. Si vis tibi cūcta ſubijcere: ſubijcias te ra-
tioni. Nam rōne vincēdū eſt vt. xxiij. q. vj. vides. Reuelatum
em̄ per euāgeliū vel alio modo ſuffragat: tūc em̄ cuʒ deficit lex
vel canon cōſuetudo talis ꝓ lege recipit. j. diſti. cōſuetudo. Et
datur intelligi a cōtrario ꝙ ſi ꝯſuetudo nō innitit rationi abo
1 lenda eſt ſm Hug. Ideo dicit hic Gemi. † ꝙ cōſuetudo nō po-
teſt diſponere ꝙ ꝗs retineat plura beneficia curata vel incom-
patibilia cōtra. c. de multa. de prebē. ponit Hoſti. in. c. q; nōnul
li. de cleri. nō reſi. Ioā. an. in regula. que ꝯ iura. de reg. iur. li. vj.
eſt em̄ cōtra oēm rationē talis pluralitas beneficiorum ex fomite
2 auaritie procedens. Et probatur in extrauagan. execrabilis. †
quomodo autem cōſuetudo dicat irrationabilis relinquendū
eſt arbitrio iudicis conſideratis circunſtantijs loci tēporis vti
litate publica ⁊ ſimilibus. ita Archi. in. §. leges. iij. diſt. Gemi.
ibi ⁊ hic. ⁊ docto. in. c. fi. de cōſue. ⁊ in. l. de ꝗbus. ff. de legi. Ho-
ſtien. in ſumma de peni. ⁊ remiſ. §. quibus ⁊ qualiter. Et in du-
bio niſi appareat eius irrationabilitas ꝓſumit rōnabilis. tex.
eſt. j. c. illa. xij. diſt. ibi datur intelligi. No. ex cōſuetudine da
tur ius excipiendi. Cōcor. tex. ſ. ea. diſt. ſi cōſuetudinē. ꝙ ſi con
3 ſuetudo ſit iniuſta exceptio habet pro friuola. † Not. qđ in
ſpiritualibus ſequendum eſt quod a ſpiritu ſancto reuelatum
eſt neq; ergo retrahas argumentū a contrario ſenſu vt in tem-
poralibus ſit contrariū dicendū. qm̄ illud contineret abſurdi-

tatem quo caſu argumentū a contrario ſenſu non ꝓcedit iuxta
nota. per Bal. in. l. cū quidam. C. de condi. inſer. ita etiā in tem
poralibus qđ ꝑ reuelationē a deo habet. oībus eſt legib⁹ pre-
ponendū. vt in. c. que cōtra. ſ. ea. diſt. No. ꝙ nihil. eſt firmi⁹
ꝗ veritas conſuetudine firmata ⁊ munita. vſus etiā populi ma
xime firmat legem vt dicit Phyloſophus li. poli. ⁊ eſt tex. in. l.
4 de quibus. ff. de legi. ⁊ gloſ. diſcurrit per multos caſus. † Pro
ſolutione contrarij glo. intrat illam materiā cōſuetudinis po-
nens requiſita ad validitatem conſuetudinis. ita ꝙ his concur
rentibus vincit cōſuetudo. Et iſto caſu intelliguntur iura in-
ducta in glo. ⁊ quecunq; alia contraria que poſſent in iſta ma-
teria formari. ⁊ que ſunt iſta requiſita ad validitatē conſuetu-
dinis: vide in glo. que videtur tenere qđ ſufficit ꝙ conſuetudo
ſit rationabilis ⁊ preſcripta. ⁊ cōcordat glo. in. c. fi. cōmuniter
approbata. de conſue. Et aliquid per gl. in. l. diuturna. ff. de le-
gi. ⁊. l. de quibus. eo. ti. Et primo glo. iſta ad eſſe cōſuetudinis a
a requirit ꝙ ſit preſcripta. Et quāto tpe[a] debeat eſſe preſcripta.
quicꝗd dicat gloſ. in dicta. l. de quibus. ⁊ in. l. diuturna. ⁊ in. §.
ex nō ſcripto. inſti. de iure natu. cōis concluſio legiſtarū ⁊ cano
niſtarum eſt qđ ſufficiant. x. anni. ⁊ hoc procedit de iure ciuili.
de iure autē canonico ꝙ ſi conſuetudo eſt preter ius commune
ſufficiūt etiam. x. anni. vt voluit glo. xij. diſt. c. conſuetudo. ſi au-
tem eſt contra ius reꝗritur quadragenaria. iſtam diſtinctioneʒ
ponunt glo. in. c. fi. de cōſue. lib. vj. ⁊ in. c. vt litigātes. eo. titu. de
offi. ordi. Rota. deciſ. cccclij. que incipit. quātitpis. Et vt pul-
chre declarat Panor. in. c. mos. j. diſt. nec etiā in hoc mēbro re
quiritur titulus. lʒ ſit contra ius. licet obſeruet aliud in ꝓſcri-
ptione contra ius. in cōſuetudine ꝓprie ſumpta non requirit ti
tulus. hoc eniʒ iure nō cauet. vt no. Ioan. an. in. c. iij. de conſue.
lib. vj. in nouel. lʒ aliud ibi videat ſentire glo. ſed illaʒ ſalua vt
dicam in ſequenti mēbro. Et ſʒ predicta intellige ⁊ limita tex.
nota. in. c. cumana. de elec. vbi colligit ꝙ nomine cōſuetudinis
intelligitur de preſcripta. vel poteſt dici qđ erit noua opi. Pa
normi. ꝙ quelibet cōſuetudo debet eſſe preſcripta ideſt ſuo tē-
pore obſeruata: q; proprie conſuetudo cuʒ ſit quoddā ius. j. c.
proxi. nō preſcribit. vt no. in. c. fi. de conſue. ⁊ ſi nō eſt cōtra ius
ſufficit ꝓſcriptio. x. annorum. ſi aūt eſt contra ius reꝗrit ꝓſcriptio
ideſt curſus. xl. annorum. vt dicto. c. fi. iuncto. c. cum eccleſia ſutri
na. de cauſa poſ. ⁊ proprie. ⁊. dicto. c. cumana. Itē poſſet dici ꝙ
ſicut preſcriptio dicit longa ⁊ longiſſima ex breuitate vel lōgin
quitate tēporis. inſti. de perpetuis ⁊ tēpo. preſcrip. in princip.
⁊. C. de preſcrip. long. tempo. ⁊ de preſcrip. xxx. vel. xl. ann. ſic et
conſuetudo pōt dici longi tēporis ⁊ longiſſimi modo predicto
⁊ iſtis reſpectibus cōſuetudo debet dici ꝓſcripta. de iure autē
ciuili nō reperio veritatē in tpe inducēde conſuetudinis. vt in
l. de quibus. cum ibi no. ff. de legi. ſi aūt loquimur de cōſuetudi
ne improprie ſumpta que in aliquo ſapit naturā ꝓſcriptionis.
q; vni de iure ſuo detrahit in alium trāſferendo qđ tamen de-
clara: vt no. Io. an. in. d. c. iij. de cōſue. lib. vj. in nouel. tunc reꝗ-
ritur etiā titul⁹ cū ſit ꝯ ius vt vni ſubtrahat ⁊ alteri approprieт.
Panor. poſt alios. in. d. c. cum eccleſia ſutrina. ⁊ dixi in dicto. c.
mos. ⁊ ita debet intelligi tex. iūcta glo. in. d. c. iij. in ver. canoni- b
ce. ⁊ hic no. ⁊ vide materiā vbi. ſ. remiſi ⁊ rationeʒ differētie in-
ter conſuetudinem contra ius canonicum ⁊ conſuetudinem cō-
tra ius ciuile Panor. eſſe dixit. q; ciuile tēdit in bonum publi-
cum vel priuatū. ideo nō curauit imperator impedire ſʒ voluit
permittere populo facultatē ſtatuēdi ⁊ cōſuetudinē introducē-
di cōtra ſe ⁊ vtilitatē publicā ⁊ ſubditorum ipſorum inducentiū cō-
ſuetudinē. ⁊ tēpore breuiori hoc fit. nō ſic in iure canonico: q; fi
nis illius tēdit ad bonū aīe. ideo ſtatutū contrariū cenſetur te-
merarium: q; bono aīe contrariū. Ideo papa non ꝑmiſit facul-
tatem ſtatuēdi cōtra ius canonicū inferiorib⁹. Ideo qm̄ veniē
do ꝯ ius canonicū apponunt manū ad ea ꝗ ſibi nō ſunt ꝑmiſſa
immo ꝓhibita. c. qđ ſuꝑ his. de ma. ⁊ obe. cū filib⁹. Iđ vt videa
tur ex quodā tacito cōſenſu ſuperioris derogari iuri reꝗrit ꝙ cō
ſuetudo ſit ꝓſcripta ſpacio. xl. anno. Iſta rō Panor. ī. d. c. fi. mi
hi nō placet. In multis etiā iura canonica loquunt de vtilitate
publica ⁊ priuata. ⁊ nō attinētib⁹ ad ſalutē aīe. ⁊ tñ etiā in illis
nō valeret cōſuetudo ꝯ ius canonicū niſi. xl. anno. glo. in. c. fi. de
cōſue. lib. vj. Preterea hoc retēto cū ſaperet quādam naturaʒ
ꝙ in preſcriptione reꝗreret hoc caſu ſemꝑ titulus qñ cōſuetu-
do eſt cōtra ius. Cuius tamē contrarium tenet ipſe Panor. vt
b predixi. vnde dicerē[b] rōnem eſſe ex mēte do. Anto. in. c. cū. M.
in prin. repe. de conſti. ⁊ ſumit ex notatis. in. c. j. de trāſla. prela.
ꝙ imꝑator habuit ꝑtāteʒ a populo lege hortēſia. §. ſed qđ prin-
cipi placuit. inſti. de iur. nat. gen. ⁊ ciui. Iđ eis quaſi in antido
ra ꝑmiſit facultatē ſtatuēdi contra ius vel tacito conſenſu per
conſuetudineʒ ius quo ad eos tollēdi tempus appoſuit. x. an-
norum ad eliciendū ex perſeuerantia tacitū cōſenſum populi.

a Quāto tēpore ꝓſcribat cōſuetudo vid ꝑ do. Nico. de mi. in ſuo deciſorio ſeu repertorio in verbo cōſuetudo vſi. Cōſuetudo tā tum tempus.

b Vnde dicereʒ. Hec ratio quā ſubnectit non eſt magne efficacie: cū imperiū ꝓcedat a deo. ī auc. qño opor. epi. ī ꝓn. colla. ij. facit. c. nouit cū gl. ſuper vbo noſtrā ibi imperiū ei. extra de iudi. Itē teſtāte ſacro eloquio. ꝑ me reges regnāt: ⁊ potentes ſcribūt iuſtitiā. vt habet ī epla inter claras. C. de ſum. tri. ⁊ fi. catho. xxiij. q. iiij. c. ꝗ ſitū cū multis ſimilibus. concor. tam iuris canonici ꝗ ciuilis.

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

Nō ſic in papa.qꝛ ipe habet a deo poteſtatē nō a clero.c.quod
cūqꝫ.xxiiij.q.j.Ideo nō ꝑmiſit eis facultatē ſtatuēdi cōtra ius
canonicū a ſummis pōtificibꝰ editū vel approbatū.Sed quia
tam diuturno vſu.xl.annoꝝ reſultare preſumiť tacitus cōſen-
ſus populi in cōſuetudine.⁊ tacita approbatio ſuperioris.tūc
vt videať iſtud maturius introduci cū ſit cōtra ꝓhibitionē ſu
perioris generalē:ideo tēpus annoꝝ.xl.requiriť ad cōſuetudi
nem inducendam.vbi vero agereť de acquirendo iura reſerua
ta principi in ſignū priuilegij ſpecialis requireretur immemo-
rabilis.iuxta tex.de verb.ſig.ſuper quibuſdā.§.ꝑterea.Et pro
cedit etiam de iure ciuili.l.hoc iure.§.ductus aque.ff.de aqua
quoti.⁊ eſti.Ita Panor.⁊ Imol.i.d.c.fi.Itē vbi a ſtatuto alio
requirereť certū tēpus ad cōſuetudinē introducēdam.tūc illi
ſtatuto ſtandū eſſet.⁊ nō valeret cōſuetudo niſi preſcripta tem
pore a ſtatuto reqſito.Ita Cy.in.l.ij.C.que ſit long.conſuetu.
Item vbi a iure eſſet ꝓhibita conſuetudo tunc nō valeret.Ita
Bal.in auť.nauigia.per illū tex.C.de fur.facit.l.eos.C.de vſu.
c.venerabilis.⁊.c.ex parte.de cōſue.tunc em̄ ſm Innoc.in.d.c.
fi.nō valeret conſuetudo etiam immemorabilis tēporis.quod
crederē eſſe verū qn̄ cōſuetudo eſſet ꝓhibita de iure qꝛ ꝯtra bo
nos mores vel bonū anime.Sed ſi eſſet cōſuetudo cōtra bonū
priuatū vel etiā publicū dūmodo nō nutriat peccatū vel nō ſit
cōtra bonos mores:tūc crederem valere cōſuetudinē ſaltē per
tempus immemorabile introducā.qꝛ glo.in.c.j.§.preterea.de
capel.mona.Panor.poſt glo.in cle.ij.in fi.de re.eccle.nō alie.
qꝺ no.Ange.in.l.oēs.C.de preſcrip.xxx.vel.xl.ann.vel etiā cre
derē ex noua ratione que nō ſuberat tpe introducte ꝓhibitio-
nis cōſuetudinis valere cōſuetudinē poſtea introductā.xl.an-
nis.de iure canonico.⁊.x.annis de iure ciuili.Ita Panorm̄.in
dicto.c.fi.in fi.col.Ita intelligit glo.in cle.ſtatutū.de elec.per
tex.in.l.ſi hominē.§.j.ff.manda.Et facit qꝺ vult Panor.in.c.
at ſi clerici.ver.de adulterijs.de iudi.Bald.in.l.oēs populi.ff.
de iuſti.⁊ iur.⁊ in.l.ſed reprobari.§.amplius.per illuꝫ tex.ff.de
excuſa.tuto.Iteꝫ ibi cōſuetudo introducereť in rebus eccleſia
ſticis reqruntur.xl.anni ſicut in preſcriptione rerum eccleſiaſti
carum.Ita Ioan.an.poſt glo.in.d.c.fi.dum allegat auť.quas
actiones.C.de ſacroſan.eccle.que eſt.xvj.q.iij.c.quas actiões.
puto verū vbi preiudicaret alicui iuri eccleſie.alˀs etiā ſoluꝫ.x.
annis in eccleſiaſticis introducereť conſuetudo vt vult deciſi.
Rote preal.ccccliij.dum loqtur de cōſuetudine de optādo iuri
non cōtraria.⁊ ita loquiť Innocē.in.c.cū dilectus.de cōſuetu.
Item quādo cōſuetudo eſſet mala:qꝛ rigoroſa ⁊ abſqꝫ ratione
apparenti requiriť tēpus immemorabile ad eam inducēdam.
Ita glo.in.l.dn̄i prediorꝫ.C.de agri.⁊ cenſi.lib.xj.Et valeret
conſuetudo dūmodo nō eſſet contra libertatē eccleſie.⁊ tūc nō
valeret vt vult Bal.in.c.clerici.de iudi.⁊ contineret peccatum
in dicto.c.fi.⁊ hoc tex.noſter.⁊ ita Card.⁊ Inno.in dicto.c.fin.
dicentes tamē reſpectu tēporis ꝙ requiriť ad inducendā con
ſuetudinē ꝙ in caſu predicto mala conſuetudo que non nutrit
peccatum nec eſt cōtra bonos mores nec contra libertatē eccle
ſie induceretur tāto tpe quāto quelibet alia cōſuetudo.l.quod
nō ratiōe.ff.de legi.quā legē ita intelligūt.ſed in hoc differen-
tia eſt.qꝛ in caſu in quo loquiť ipſa cōſuetudo rigoroſa ſufficit
tēpus predictū qꝺ requiriť in alijs cōſuetudinibus.quo autē
ad extendēdum ad aliū caſum.de quo exꝑſſe nō loquebať con
ſuetudo.tūc reqriť ꝙ durauerit cōſuetudo ꝑ tēpus immemora
5 bile ſm Car.flo.in.d.c.fi.qꝺ tū Inn.† impugnat qꝛ immo nul
lo caſu extenditur cōſuetudo rigoroſa ⁊ mala extra caſum ſuū.
d.l.qꝺ nō rōne.⁊ eſt cōis ſen.in.d.l.de qbus.tū ad tollēdū con-
ſuetudinē per cōtrariā cōſuetudinē ſufficit tēpus.x.anno.ꝑ qꝺ
populus fuerit vſus cōtrario vſu cōtra primā conſuetudinē.ꝑ
glo.in.l.nemo alieno.§.j.de reg.iu.⁊ in.l.cū de cōſue.ff.de legi.
6 ita Inn.⁊ Panor.in.d.c.fi.† Et ideo ꝯſideratis rōnibꝰ quas
ponūt doc.in.d.c.fi.quare in ꝑſcribēda cōſuetudine cōtra ius
canonicū reqrať tēpus.xl.ann.que deduciť vt.ſ.deduxi:qꝛ pa
pa nō hꝫ a clero ptāteꝫ.ſed a deo.iō clero nō dedit ptātem ſta-
tuēdi cōtra ſuū ius.ar.c.j.cū gl.de trāſla.ꝑla.dicerē argumēto
7 ſumpto a rōne ceſſante ꝙ† cōſuetudo cōtra particulare ſtatu
tum capituli inducereť ſpacio.x.ann.ex quo em̄ ſolū tractatur
de derogādo facto ⁊ ſtatuto vel cōſuetudini eoꝝ qui nūc cōtra
rium inducūt ⁊ facit qꝛ videmus ꝙ eoꝝ facto qui fecerūt ſtatu
tuꝫ pōt particulariter recedi.ita ꝗ eoꝝ cōi aſſenſu tacito q̇ per
lapſuꝫ tpis cū actibꝰ ꝯrijs colligiť ⁊ cōſuetudinē inducit tolli
poterūt ſtatuta eoꝝ neqꝫ expectabiť curſus.xl.ann.q̇ vř ꝯſide-
rari ad eliciēdū tacitū ꝯſenſuꝫ ſuꝑioris vt mō dixi.⁊ faciūt ad
predicta q̄ poni ſolēt per ordinarie ſcribētes tex.in.c.cū acceſ-
ſiſſent.in.c.cuꝫ.M.de cōſti.in.c.dilecto.de prebē.in.c.j.de his
8 que fi.a maio.parte capi.† Secūdo refert iſtā gloſ.requiri qꝺ
cōſuetudo fuerit obtēta in cōtradictorio iudicio populi.iſtud
cōmuniter reprobať her legiſtas in dicta.l.de quibus.⁊ per ca

noniſtas.in dicto.c.finali.nam conſuetudo etiā in actibus ex-
traiudicialibus introducitur.Et habet pro principali funda
mento conſenſum populi.vt in dicta.l.de quibus.Et percon-
ſequens actum iudicialem non requirit.in contradictorio ta-
men iudicio poſſet hoc modo conſuetudo introduci.quādo de
aliquo actu ego dico conſuetudinem eſſe ⁊ tu dicis nō eſſe.⁊ iu
dex pronunciat conſuetudinem eſſe.⁊ non appellatur infra de-
cem dies iam inducta eſt conſuetudo in contradictorio iudicio
tantū.ꝙ ſi poſtea negaretur in iudicio per quoſcunqꝫ talis con
ſuetudo non eſt neceſſe probare eam quod in alio iudicio fuit
iudicatū eſſe cōſuetudinē ⁊ nō fuit appellatuꝫ.Et erit ſpeciale
ꝙ res inter alios acta ⁊c.ff.ſi ſer.ven.l.vēditor.§.j.ſm Vin.de
iudi.nouit.idem ſequiť hic Archi.per multa verba.ad qꝺ in-
ducit.l.cum de conſuetudine.ff.de legi.Ego credereꝫ iſta dicta
fore vera quotiens ſepius ſic iudicatū fuiſſet ⁊ tranſiſſet in no-
ticiam populi atqꝫ tātū tēpus effluxiſſet quantū eſt neceſſariū
ad cōſuetudinem inducendā.de quo ſuperius dixi.Naꝫ ſolus
iudex non poteſt inducere conſuetudinem cum ſit actus popu
li inducere ipſam vt ſuperius dixi.nec etiā res inter alios acta
alijs preiudicaret:niſi demus populi conſenſum per eum mo-
dum quē dixi.iſta confirmatur per no.per Bar.in.d.l.de qui-
bus.in eo vero ꝙ glo.dicit ꝙ debeat eſſe res ꝑſcriptibilis exē
plifica per.c.cām.de preſcrip.qn̄cunqꝫ enim lōgo tpe layci con
ſueuerint recipere decimas.nequaꝙ̄ ex tali conſuetudine illas
ſibi vendicare poſſent.intantū ꝙ etiam hoc caſu propter inca-
pacitatem eorū etiam immemorabilis preſcriptio ſiue conſue-
tudo eis nō prodeſſet.vt dicit Io.an.quē cōmuniter ſequūtur
docto.in.c.ij.de preben.lib.vj.in nouel.qꝺ declara.vt dicā in.c.
9 catholica.j.xj.diſt.in fi.col.¶† Vlterius gloſ.reqrit ſcientiā
pape ſiue principis in cōſuetudine introducēda lꝫ nō ſit neceſ-
ſaria tolerātia.contrariū tenet glo.iiij.diſt.§.leges.q̄ neqꝫ req
rit ſcientiā principis neqꝫ tolerantiam.⁊ iſtud eſt verius nullo
enim iure fundatur iſtud eſſe neceſſarium ⁊ ſatis habemus cō-
ſenſum principis ſeu pape ex quo ipſe permiſit per multa iura
ab eo edita conſuetudinem per inferiores introductam valere.
probatur in.c.j.de cōſti.lib.vj.vbi expreſſe dicitur ꝙ papa pre
ſumitur ignorare conſuetudines:qꝺ non eſſet verū ſi ad eſſe cō-
ſuetudinis reqrereť conſenſus eius.⁊ ita tenet Innocē.⁊ Pa-
normi.in dicto.c.fina.⁊ do.An.⁊ tenuit etiam conſulendo Pa
normi.in.j.vol.conſiliorū.conſil.vij.allegat que not.Bal.in.c.
imperialem.§.ꝑterea ducatꝰ.de prohi.feu.per Fede.ita tenet
Gemi.⁊ ibi etiā dicā.xj.diſt.in ſumma.niſi introducereť cōſue-
tudo ꝯ ius publicū autoritate ⁊ vtilitate.qꝛ tunc vult ipſe ꝙ re
quiriť certa ſcientia pape ad inducendū conſuetudinem ꝯ tale
ius.⁊ ita intelligit Io.an.poſt Inn.in.c.fi.de cen.lib.vj.⁊ Ar-
chi.in.c.relata.x.q.j.in fi.col.⁊ qꝺ no.Io.an.in addi.ad Spec.
in rubri.de feu.dū dicit nō valere cōſuetudineꝫ ꝙ feuda impe-
rialia diuidanť.ego tū indiſtincte ſequerer cōeꝫ opi.per ratio
nes allegatas ꝑ tex.per.d.c.fi.de cōſue.q̇ indiſtincte vult con-
ſuetudinē cōtra ius valere.nō obſtāt allegata per Gemi.in cō
trariū.qꝛ loquunť in cōſuetudine ꝑ quā ꝑiudicať ſuperiori in
viſitando vel iterādo viſitationē vel feudū imperiale diuidēdo
quibꝰ caſibꝰ nō eſt dubiū q̇n talis cōſuetudo ſit ablatiua iuris
alterius videlicet ſuperioris.Nō mirū ſi reqriť cōſenſus ipſiꝰ
ſuperioris exꝑſſus vř ſaltē tacitus qui reſultat ex certa ſciētia
ipſius principis.cū imiteť hoc caſu cōſuetudo naturā preſcri-
ptionis:vt volūt Panor.⁊ Imol.in.c.cū eccleſia ſutrina.de cā
poſ.⁊ proprie.⁊ facit que vult Bar.in.d.l.de qbus.Sed in pre
ſcriptione iuriū principis certum eſt qꝺ requiritur eiꝰ ſciētia.l.
j.§.fi.⁊ ibi Bar.ff.de aqua plu.arcen.⁊ Inno.⁊ alij.c.bone.il
primo.de poſtu.prela.Nō mirū ergo ſi doc.allegati per Gemi.
in dictis caſibus requirunt ſcientiam principis.Et ſic iſta con
cluſio eſt verior ꝙ ad inducendam conſuetudinē non requiriť
expreſſus conſenſus nec ſcientia certa principis.quā cōcluſio-
nem limita preterꝙ̄ in ſacramētalibus.Nā in eis ſciētia ⁊ tole
rantia pape requirereť.Et ita intelligiť gloſ.in.c.vir aut mu-
lier.de ſecū.nup.Deinde glo.requiriť ꝙ nō per errorē ſit indu
cta per.l.qꝺ nō ratione.ff.de legi.Et ponit ibi glo.exemplū de
conſuetudine bononienſi que habet ꝙ ſi dn̄s appoſuerit manꝰ
ad plauſtrū etiā ad iuuandū ⁊ tunc ſit periculum ſuū.Sed ſi be
ne ponderas hunc tex.non dicit qꝺ conſuetudo illa nō teneat
ſed quod non ſit extendenda ad alium caſum.quaſi velit quod
in eo caſu in quo introducta eſt ſit ſeruanda.Vel aliter glo.ibi
intelligit ꝙ in alijs ſimilibus nō ſit ſeruanda.debet ſic intelli-
gi ꝙ ſi in vim illius cōſuetudinis fuit inter duos iudicatū.non
debet ſimiliter iudicari inter alios etiam eodem caſu.Nam cū
illud ſit fundatū in errore nō potuit fundare conſuetudinē cuꝫ
nihil ſit tam contrarium conſenſui ꝙ̄ error.ff.de iuriſ.om.iud.
l.ſi per errorem.Sed iſte intellectus eſt nimis alienus ab il-
lo tex.vbi innuiť cōſuetudinē valere illo caſu lꝫ nō debeat ex-
tendi

tēdi ad ſimile.Et ideo ego crederē illā legem loqui eo caſu quo
a principio cepit vſus populi per errorem.deinde tū etiam co-
gnito errore perſeuerauit populus in vtendo actibus vt prius
⁊ ſic fuit introducta cōſuetudo.vnde illo caſu valebit.Non ta-
men extenderetur ad caſum ſimilē.nā cū extenſio fiat per idēti-
tatem.vt in.l.nō dubium.C.de legi.⁊ de legi.pa.tu.in prin.⁊ ꝑ
glo.in.c.j.de tēpo.or.lib.vj.vbi cōſuetudo nō habet fundamē-
tū rōnis deficit illud ꝑ qꝺ deberet extendi.ſ.ipſa ratio.Naꝫ.d.
l.quod nō ratione.dicit ꝙ error primū.pōdera illud verbum.
poſtea ſubiūgitur:deinde cōſuetudine.quaſi velit ꝙ error in-
teruenit ſolū a principio nō autem in introducenda ⁊ cōplen-
da cōſuetudine.Nam ſi ſemper duraſſet error nō potuiſſet effi
caciter cōſuetudo introduci cū nihil magis ſit cōtrarium con-
ſenſui ꝙ̄ error.l.ſi per errorem.ff.de iuriſdi.om.iu.Subiungit
etiā glo.aliud requiſitū.ſ.ꝙ maior pars populi vſus fuerit il-
la conſuetudine quia ſicut minor pars populi non poſſet legeꝫ
inducere.ita nec cōſuetudinem.¶† Ex hoc infertur ad que-
ſtionē an femine poſſent inducere conſuetudinē ad earū vſum.
Et per hanc glo.dicendum videtur ꝙ nō:quia nec legem con
dere poſſunt per.l.j.ff.de legi.Et ita tenet Bart.in.d.l.j.ff.de
11 leg.† Pondera etiam glo.in eo qꝺ dicit ꝙ minor pars popu-
li non poteſt inducere cōſuetudineꝫ nec legē facere.Sed Bar.
poſt Guil.i.d.l.de quibus tenet contrarium.Et motiuū iſtius
glo.eſt falſum quia.ſ.nō pōt legē condere immo ⁊ pōt:vt in.l.
ſi quis a filio.§.j.ff.de lega.j.vbi pars ciuitatis.ſ.quarterium
vel alia hmōi pars poteſt ſtatuta facere.Ad qꝺ facit etiam.l.ij.
§.deinde.ff.de ori.iur.Quod tū intellige nō de ſtatutis ad de-
ciſiones cauſarū quia cum iſta poteſtas iuriſditionis conſiſtat
apud totum populuꝫ.eodem modo ptās circa iſtud ſtatuendi.
Sed debet intelligi de cōcernētibus ad ſtatū eorū vtpote quali
ter contributiones tributorū que imponunť illi quarterio de-
beāt fieri inter eos.vel ſi aliqua onera perſonalia eis imponun
tur qualiter inter eos ſint diſtribuenda.hoc voluit Bar.in re-
pe.l.oēs populi.ff.de iuſti.⁊ iur.Et eadē rōne idem intelligas
de cōſuetudine vt per eū modū poſſint inducere conſuetudineꝫ
per quē poſſunt ſtatuere.tū inducentur a pari.

1 ☞ Veritas preualet conſuetudini et eam vincit.
De dictionibus contra et ſine:preter et contra.
2 Veritas ſuper omnia vincit.
3 Ignorantia an excuſet delinquentem.
4 Peccatū quibus modis cōmittatur.

1 **Conſuetudo.** † Veritas preualet con-
ſuetudini:⁊ eam vincit.
hoc.d.Not.ꝙ contra ⁊ ſine equipollent.Tex.enī iſte
premittit ꝙ veritas debet vincere conſuetudinem in
quo preſupponitur ꝙ erat contrarietas inter ea.et poſtea ſub-
infert ꝙ conſuetudo ſine veritate eſt vetuſtas erroris.ad hoc fa
cit gl.in.c.ſi cui.de elec.libro.vj.que dicit ꝙ preter ⁊ cōtra equi-
parantur.Sed hoc intellige vbi certa forma eſt actui prefixa.
tunc em̄ ſiue preter eā fiat.ſiue contra eam.vel ſine ipſa non te-
net quod agitur.Secus autem in alijs caſibus.nam iſta longe
differunt.Videmus em̄ ꝙ ſtatutuꝫ inferiorum contra canones
non valet:vt.c.qꝺ ſuper his.de ma.⁊ obe.⁊ in clemen.ne roma
ni.in prin.de elec.valet tamen preter ius.vt not.gloſ.in dicta
2 cle.⁊ per Io.an.in.c.fi.de offi.archi.¶† Not.maxima preco-
nia veritatis.Et ſunt verba que apud Eſdrā legunť de illis tri
bus iuuenibus ꝗ inter ſe certabant ſuꝑ hoc qꝺ eſſet fortius in-
ter oīa.finalis ſnīa fuit quā tulit vnus eorꝫ ꝗ dicebatur zoro-
babel dicēs.ꝙ ſuper oīa vincit veritas.⁊ ſubintulit verba que
hic ponūtur.veritas valet ⁊ inualeſcit ⁊c.Et iſta vba intelligū
tur ſꝫ Nico.de lira ibi de prima veritate que deus eſt.nā illa ſo
la vincit ineternū:⁊ obtinet in ſecula ſeculoꝝ.iuxta illud ꝑs.
Solus altiſſimus ineternum domine.Et alibi poſtꝙ̄ premiſit
ꝙ omnia peritura ſunt ſubiūxit.Tu aūt idem ipſe es ⁊ anni tui
3 nō deficient.¶ No.† ꝙ eſt cā ignoſcēdi delinquenti ſi ignorās
delinquit.Sed hoc intellige ſi ignorātia ex toto eſſet ſine cul-
pa ⁊ ꝑ cōſequēs excuſabilis.vbi tū eēt in culpa vtputa quia ꝗs
neſcit qꝺ tenebať ſcire.tūc puniendū eſt commiſſum ꝑ ignoran-
tiā.vt.xxxviij.di.c.ꝗ ea.xxv.q.j.merito.⁊.c.illud.⁊.c.inebriaue
runt.⁊ per magiſtrū ſen.in.ij.⁊ philoſophū.iij.Ethi.eſſet tamē
iuſta cā diminuendi peccati penā niſi eſſet ignorantia affecta-
ta.Et hoc ꝓdeſt ad aliam materiā diminutionis penarum de
qua ꝑ legiſtas in.l.qꝺ ergo.§.pena grauior.ff.de his qui no.in
fa.⁊ in.l.ſi poſſidonium.⁊ in.l.⁊ ſi ſeuerior.C.eo.ti.⁊.ij.q.iij.§.
notandum.⁊.c.de cauſis.de offi.dele.¶ Not.vlterius ꝙ quis
poteſt mereri miſericordiaꝫ ſiue gratiam.ſed illud eſſet falſuꝫ.
nā ſi ex meritis iā eſſet debitum ⁊ nō gratia.vt apoſtolus dicit
ad Ro.xi.⁊.xxiij.q.iiij.Nabuchodonoſor.de quo per magiſtrū
ſen.ij.diſt.xxvj.⁊ per ſanctum Tho.in.j.ij.q.cxiiij.ar.iij.vnde
debemus gloſare iſtum tex.merui.i.facilius cōſequutus ſum.

4 facilius de dono dei propter ignorantiam.¶† No.vlterius ꝙ
qui ſcienter peccat videtur ex quodam cōtemptu ⁊ obſtinatio-
ne peccare.⁊ ſic in dubio eſt preſumendum.poſſet tamen eſſe ꝙ
ex infirmitate peccaret.nam peccatum interdum committitur
ex ignorantia.interdum ex infirmitate.interdū ex malitia ⁊ ob
ſtinatione.Pondera text.in eo quod vult ꝙ qui ſciens ac pru-
dens peccat:non eſt dignus aliqua venia.gl.ij.inſtat circa hāc
hiſtoriam Eſdre.de qua ſit mentio in tex.ſed omiſſis alijs tene
vltimā opi.glo.an cōſonat qꝺ dixi ſuper tex.

1 ☞ De dictione ſolus.3.
2 Chriſtus eſt ante omnes homines.
4 Iudei an olim regebantur humanis conſtitutionibus.

Si ſolus. Non hominis conſuetudineꝫ:ſed
dei ſequi oportet veritatem.h.d.
1 ¶ No.† ꝙ dictio ſolus excludit omnem aliam perſo
nam.concor.ff.de vſu ⁊ habi.l.ij.ff.de condi.inde.l.
his ſolum.qn̄qꝫ tū excludit ſingula generū.non tamen genera
ſinguloꝝ.vt voluit glo.in.l.fi.C.de legi.iunc.tex.ꝗ dicit ꝙ ſo-
lus imperator pōt ſine quocūqꝫ alio leges cōdere.non tamen ꝑ
hoc excludiť quin populus poſſit leges cōdere.ſed intelligitur
ſic ꝙ ſolus imperator poteſt ſine quocūqꝫ alio leges condere.
Aduerte inſuper ꝙ dictio ſolus non excludit id qꝺ de iure com
muni eſt neceſſariuꝫ in actu.ita tenet glo.notabilis in.c.teneri.
xxxj.di.que de dictione preter loquitur que idē qꝺ dictio ſolus
2 importat.¶ Not.† ꝙ xp̄s eſt ante omnes hoīes.⁊ ſi obijcias ꝙ
multi homines ante xp̄m fuerunt.dicendū ꝙ iſta ꝓpoſitio veri
ficatur ꝓpter inſeparabilē vnionē ad verbū in perſona diuina.
quod verbum erat in prin.⁊ erat apud deum.per ſanctū Tho.
in.iij.parte.q.xvj.ar.ix.no.reprehendendos fore qui mandata
⁊ traditiones hominum ſequuntur.Sed hoc intelligenduꝫ eſt
eo caſu quo conſtaret ꝙ ipſi contra deum aliquid ſtatuerunt ſi-
ue preceperunt.Et hoc eſt de quo chriſtus redarguebat iudeos
Matth.xv.Irritum inquit feciſtis mandatuꝫ dei propter tra-
ditionem veſtram.alˀs in dubio autoritas ſanctorum patrū eſt
ſequēda.ar.xxxvij.di.que de menſa.ix.q.ij.lugduneň.⁊ de ma.
⁊ obe.c.ij.cū ſimi.iſtud innuit hic gloſ.j.inquātum exponit ſo-
3 lus.i.nullus ei cōtrarius.† Ex qua glo.no.vnam expoſitioneꝫ
huius verbi ſolus que ſit eo mō ad excludendū iuris contrarie
tatem que orireť ſi in ꝓprio ſignificato hec dictio aſſumeretur.
cum iura iſta vltimo inducta velint ꝙ etiam autoritates ſancto
4 ruꝫ patrū ſequi debemus.¶† Glo.ij.colligit notabile ex tex.
ꝙ iudei regebantur humanis cōſtitutiōibus cōtra hoc.Archi.
in.c.omnia.xij.di.Soluit ꝙ olim regebātur humanis cōſtitu-
tiōibus hodie non.vel dicas ſm Archi.ꝙ illud.c.reſpicit prin
cipium quando lex fuit data.Illud vero qn̄ ſibi inuenerūt ſuꝑ-
ſtitiones.diuerſitas ergo temporū tollit cōtrarietatē.Sed iſta
ſolutio non videtur cōueniens.qm̄ Aug.autor illiꝰ tex.loquiť
ſm tēpus preſens.qm̄ ipſi traditiones hominū diu āte habue-
rūt:vt patet ꝑ autoritatē ſupra inductam Matth.xv.Et ideo
crederem veram ſolutionē eſſe ex tex.in.d.c.omnia.de ſacramē
tis legalibus.nulla em̄ ſacramēta ex hominū traditiōe vim re
ceperūt:ſed tm̄ illa que deus in lege ſeruāda mādauit:in alijs
aūt pertinētibus ad mores ⁊ ad populi gubernationem habue
runt multa precepta ⁊ traditiōes datas a maioribus ſuis ꝓut
eſt notiſſimum. ¶ Diſt. ix.

Quod autē. Gloſ.ſumme cōtinuat
iſtam diſtinctionē ad ꝓ
cedentē.Qm̄ in ꝓxima diſtinctione oſtenſum
eſt qualiter ius nature ꝓualeat conſuetudini.
In hac autē.ix.diſt.oſtēdit qualiter ius natu
rale preualet ⁊ preiudicat conſtitutioni.

1 ☞ Legū bonarū ⁊ iuſtarū effectus.
2 Regi imputatur ſi non reuocat leges iniuſte poſitas per ſe vel
per predeceſſores ſuos.
3 Dānatus ad morteꝫ an perdat bona ſua ⁊ an poſſit teſtari.
4 Argumentū a cōtrario ſenſu validum eſt.

Imperatores. Legibus imperatoꝝ
que ſunt cōtra legem
dei obtēperandū non eſt.eis autem que ſm legem dei
ſunt obedire oportet.hoc.d.⁊ eſt palea.¶ No.ꝙ illi
qui prauis legibus ⁊ ꝯrijs legi diuine cōtradicunt ⁊ ꝑſeuerant
eis renitētes priuilegiū cōſequunť a deo.Et ꝯ hos legiſlatores
ꝗ tales leges ꝓmulgant eſt a deo inflicta maledictio per os ꝓ-
1 phete Eſaie.ve qui cōdūt leges iniquas ⁊c.No.† ꝙ bone leges
⁊ iuſte terrēt ſeuientes ⁊ inconſideratos non habētes animum
habilem ad virtutem.Intelligentes aūt ⁊ diſciplinabiles cor-
rigūt ⁊ efficiunt virtuoſos.Et iſtud eſt potiſſimum opus legis
quod intēdit legiſlator.ſ.vt ciues bonos efficiat.tex.i.§.fi.xiij.
q.vj.Et iſti ſunt optimi effectus legis.No.ꝙ qn̄ leges recte po
ſite ſunt nedū cōtrafaciētes puniunť in foro iudiciali ſed etiaꝫ

Rosario Archivo Histórico

quātū ad deū incurrūt magnū reatum. Et ſic videt̃ ꝙ non obtē
perare legi rōnabili ſuperioꝛis ſit peccatum moꝛtale. nam ꝓve
niali deus nō irrogat magnam penā. de qua materia vide per
Panoꝛ.in.c.nā cōcupiſceutiam.de conſti.et ibi ſoleo ponere.
2 ¶†No.ꝙ imputat̃ regi ſi non reuocat leges iniuſte poſitas p
ſe vel p pꝛedeceſſoꝛes ſuos. Negligentia em̄ in eo qui incumbit
alicui officio imputat̃ ei ad peccatū graue. de quo eſt tex.in.c.
j.⁊.ij.p totā.lxxxiij.di.⁊ p glo.in.c.ea que.de offic.archi.⁊ in.c.
ſi.de ſta.reg. Et hec hiſtoꝛia q̄ ponitur hic de Nabuchodono
ſoꝛ habetur Daniel.iij.c. ¶†No.dānatum ad moꝛtem perdere
3 eoipſo bona ſua. cū em̄ efficiatur ſeru⁹ pene nihil poteſt poſſide
re cū nec ſuipſius dn̄ium habeat. Et inde eſt ꝙ teſtari nō pōt.
vt in.l.eius q.ff.de teſta.p quo.l.q ad ſtatū.⁊.l.q vltimo.ff.de
pe.⁊.l.j.⁊.ij.ff.de bo.dā.⁊ in.l.fin.C.de bo.dā.vñ ⁊ iſtoꝛum bo
nis fiſcus ſuccedit. vt in dictis iuribus. qd tñ recipit limitatio
4 nē p aut̃.bona dānatoꝝ.C.de bo.dā.glo.ij. ¶†No.glo.que di
cit ꝙ argumentū a cōtrario ſenſu eſt validiſſimum in iure. ſimi
lem glo.habemus in.c.ſignificaſti de fo.compe.⁊ in.c.permitti
mus.de eta.⁊ qua.li.vj.p quibus ē tex.in.l.j.§.j.ff.de offi. eius
cui man.eſt iuriſdi.⁊ per Bar.in.l.conuenticulam.C.de epi.et
cle.⁊ in.l.j.C.de cōdi.inſer.⁊ que dixi in.c.j.diſt.j.
1 ☞ Princeps an ligetur legibus ſuis.
2 Leges vt bene obſeruentur a ſubditis expedit vt ipſemet legiſla
toꝛ eas cuſtodiat.

Iuſtum. Tunc demum iura ſeruantur a ſubditis quando ab ipſomet legiſlatoꝛe ſer
1 uātur.h.d. Iſtud.c. palea eſt vt dicit hic archi.† Not.
ex tex.ꝙ pꝛinceps ligatur legibus ſuis. hoc intellige verum de
honeſtate. ⁊ ſic intelligitur.l.digna vox.C.de legi. ſm bal.ibi.
Et hoc ſatis innuit iſte tex. inquātum dicit hoc eſſe iuſtum. qua
ſi velit hoc non eſſe de neceſſitate. nam pꝛinceps legibus eſt ſo
lutus.l.pꝛinceps.ff.de legi.⁊.§.fi.inſti.qui.mo.teſta.infir. Et
idem dicas in quocunqꝫ alio legiſlatoꝛe inferioꝛe vt ſuo ſtatu
to non ligetur. de quo vide queſtionem latiſſime diſputatam
per Io.an.in regula.cui licet.de re.iur.i mercu.li.vj. Sed iſtud
limita quoad vim coactiuam. tamen bene ligat eū quoad vim
2 directiuam. ¶†No.longe magis mouere facta ꝙ̄ verba. vt em̄
bene leges a ſubditis obſeruentur expedit vt ipſemet legiſlatoꝛ
eas cuſtodiat. vbi tamen verbo tantum ipſas poneret opere ta
men non cuſtodiret non debet ſperare eas a ſubditis obſeruari.
Idem tenet philoſophus.x. Ethi.
1 ☞ Canonicis ſcripturis credendū eſt.
2 Canonice ſcripture que dicantur.
3 Credulitas nimia ⁊ facilitas in credendo repꝛobatur.
Certum dupliciter quis habere poteſt.
4 Teſtis qui dixit ſe certum de actu ⁊ poſtea dixit ſe credere non
eſt ſibiipſi contrarius.
5 Dictis ſanctoꝛum an ſtandum ſit.

1 **Noli.** †Scripturis canonicis indubitata fides eſt adhibenda: non ſic in dictis ſanctoꝛū.
2 hoc.d. No.pꝛimo ꝙ tenemur credere his que in cano
nicis ſcripturis continent̃. cōcoꝛ.j.eo.ego ſolis. †Et
dicūtur canonice ſcripture nouum ⁊ vetus teſtamentum. vt in
c.ſancta romana.xv.di. facit quod dicit Pau.ad Gal.v.cum
glo.ibi Auguſtini de doctrina xp̄iana.c.xxxiiij. nō tñ oēs libꝛi
q in biblia cōtinent̃ dicūtur canonici. qꝛ ſunt inter eos quidā
qui inter apocripha numerantur. de quibus vide per pꝛologū
galeatum Hieronymi ſuper libꝛos regum. vbi per ſingula hoc
pſequitur. Pondera etiam iſtum tex. inquātū vult: ꝙ incūctā
ter ſit canonicis ſcripturis credendum. Itaqꝫ ſecluſa quacūqꝫ
moꝛa ⁊ difficultate ac ambiguitate. nam dubius in fide infide
3 lis eſt. de here.c.j. ¶†No.ꝙ nō debem⁹ eē faciles ad credendū
dictis doctoꝛum. ſed ſubſiſtere debemus quouſqꝫ ſufficienti au
toꝛitate aut euidenti ratione intētū ſuum fundāt. nimia em̄ cre
dulitas ⁊ facilitas in credendo repꝛobatur. vt in.c.inocēs.xxij.
q.ij.⁊ in.c.cū dilectus. qd me.cā.et i.l.iij.ff.qd cū fal.tu. de quo
vide glo.l.diſt.ſi quis pꝑoſtera. Oppo.ꝙ tex. habeat repugnā
tiam in ſe. Nam pꝛimo dicit. ſi habeas aliquid certum non te
neas firmū niſi certum intelligas. Sed ſi habeat certū quomō
exigitur ꝙ etiā intelligat certū. Solutio. dic ꝙ quis pōt habe
re certū dupliciter. vno mō quātū ad animi credulitatē vel ſuū
videre ⁊ opinionē. Et iſto mō ſumit̃ hic pꝛimū verbum certū.
Et iſtud exponat̃ certū habeas quātū ad tui opinionē ⁊ credu
litatem. Scd̄o mō pōt ſumi certum quādo quis eſt certus ꝓve
rā repꝛehēſionē act⁹ ⁊ iſto mō ſumit̃ hic i.ij. loco tex. ſm Hug.
4 ⁊ Archi. ¶†No. iſtud dictū qd ſaluaret dictū teſtis qui pꝛimo
diceret ſe certū de actu ⁊ poſtea diceret ſe credere: per hoc non
eſſet ſibiipſi cōtrarius. quia certitudo pōt referri ad id qd quis
ſcit p credulitatem de quo aliqd per Io.an.de accu.c.inqſitio
5 nis. †dū glo. vult ꝙ olim ſctōꝝ dicta nō erāt autētica. ſꝫ hodie

a ¶ Moꝛtaliter peccat celās veritatem. Seneca de foꝛmula vite. Cogitatio tua nunꝙ̄ recedat a vero. ꝙ aūt veritatem celare ſit peccatum tenet Specu.i ti.de teſte.§.de teſtiū cōpulſiōe.v.Quid ſi quis. vbi inuenies cōcoꝛdantias iurium.

iubent̃ oīa teneri vſqꝫ ad vltimū iota.xv.di.c.vl. Et ſubdit qꝛ
maioꝛ eſt autoꝛitas veteris teſtamenti ꝙ̄ ſctōꝝ patrū.xix.diſt.
in canonicis. Hugo tñ tenet hic indiſtincte iſtū tex. intelligi de
bere etiā ſm moderna tēpoꝛa vt ſi qd interueniat in dictis do
ctoꝝ catholicoꝝ qd nō fundat̃ autoꝛitate veteris ⁊ noui teſta
mēti ſiue ꝓbabili ⁊ canonica ratione ei non ſit credendū. idem
videt̃ ſentire Archi.hic. ad qd facit glo.in.c.nuptiarū.xxvij.q.
j.q̄ icipit. ſalua pace. Inno.tñ in.c.ne innitaris.de conſti. dicit
ꝙ dictis ſctōꝝ doctoꝝ eſt ſtandū. Et qui dicit qd ipſi dicūt: nō
pōt temeritate redargui. niſi ea diceret q̄ retractata ſunt ſicut
Aug. multa retractauit de dictis ſuis q̄ habētur in libꝛis retra
ctationū ⁊ niſi ſint p eccleſiā coꝛrecta ſil̃e.xxvj.di.c.j.⁊.ij.⁊.xxij.
di.§.j.in fi. ſi vero ſancti inter ſe diuerſas opiniones habeāt. vt
de coꝛpoꝛe beate Marie aſſumpto. vel de Salomone dānato:
licitū eſt vnicuiqꝫ dicere qd vult. ſi vero inter ſanctos nulla di
uerſitas inuenitur: neceſſe eſt ad vnum iota ſeruare qd dicunt.
di.xv.c.fina. poſtꝙ̄ opuſcula eoꝛū ſunt a ſancta eccleſia autēti
cata. olim aūt anteꝙ̄ eſſent ab eccleſia autēticata: non erat ne
ceſſe ea teneri vt hic. vbi tamen in aliquo caſu eſſet varietas in
ter ſanctos doc. non ſimpliciter licitum eſt vnicuiqꝫ credere qd
vult. nam dico ꝙ eo caſu tenēda eſt illa opi. que melioꝛibus ra
tionibus et fundamentis fulcitur. vt in.c.capellanus.de fer.
⁊ in.l.ij.§.ſi quis.C.de ve.iur.enu. Item intellige pꝛedicta in il
lis doctoꝛibus de quibus expꝛeſſe cauetur in.c.ſancta romana.
xv.di. in aliis autem non crederem niſi inquantum fundaret di
cta ſua vt hic. in tex. limita etiā pꝛedicta: niſi autoꝛitate ſacre
ſcripture cōuinceretur falſa opi alicuius de pꝛedictis doc. ap
pꝛobatis. nam cum autoꝛitas ſacre ſcripture ſit poꝛtioꝛ inter
omnes ſcripturas.xix.di.in canonicis. quecūqꝫ autoꝛitas de
uiaret ab iſta eſſet reiicienda. Idem dico vbi euidenti ratione
cōuinceretur: nam cū debet ſtari dicto alicuius eſt intelligendū
niſi ſufficienter pꝛobaretur contrarium. vt ꝓbat tex.in.c.ppo
ſuiſti.de pꝛoba. Inno.in.c.cōtinebatur.de deſpō.impu. Bal.
in.l.cōtra negantem.C.ad.l.aquil.
1 ☞ Veritatē negare an liceat alicui etiā in his que ſibi igno
miniam vel verecundiam ingerūt.
2 Poſitioni criminoſe qñ quis teneatur reſpondere. remiſ.
3 Aug. quare fecerit libꝛū retractationum.
4 Ignoꝛantiam pꝛobabilem poteſt quis pꝛetendere etiam in fa
cto ꝓpꝛio qd cōtinet multa negotia vel intrincata.
5 Dicta alioꝛū nō ſunt inculpanda temere ⁊ leuiter ſed mature.

1 **Negare.** In tractatoꝛum opuſculis multa reperiuntur merito coꝛrigēda. hoc.d.
et non diuiditur. ¶†Not.ꝙ non debet quis negare
veritatem etiam in his que ſibi ignominiam vel ve
recundiam ingerunt. idem dicas ſi penam huius ingerit. Pꝛo
veritate huius eſt dicendum ꝙ quicunqꝫ facit contra debitum
iuſtitie moꝛtaliter peccat. pertinet autem ad debitum iuſtitie
ꝙ aliquis obediat ſuo ſuperioꝛi in his ad que ius pꝛelationis
ſe extendit. iudex autem ſuperioꝛ eſt reſpectu eius qui iudica
tur. ⁊ ideo ex debito tenetur accuſatus iudici exponere verita
tem quam ab eo ſm iuris foꝛmam exigit. Et ideo ſi cōfiteri no
luerit veritatem quam dicere tenetur. vel eam mendaciter nega
a uerit moꝛtaliter peccat[a]. habetur in.c.j.de cri.fal. ſi autem iu
dex hoc exquirat quod non poteſt ſm oꝛdinem iuris non tene
tur ei accuſatus reſpondere ſed poteſt vel per appellationē vel
aliter licite ſubterfugere: mendaciū tamen non licet dicere. fa
cit quod no. Gemi. poſt glo.in.c.cupientes.in pꝛin.in ver.ma
lignantium.de elec.lib.vj. hec ſunt verba ſancti Tho.in.ij.ij.q.
2 lxix.arti.j. quando †autem tenetur quis reſpōdere poſitioni ſi
ue criminoſe ſiue interrogationi de crimine ꝓpꝛio ſibi facte. vi
de Innocen.in.c.dudum.de elec.⁊.c.ij.de confeſ.lib.vj.et ali
quid per eum in.c.j.de teſti.cogē. et per Barto.in.l.marcellus
ff.re.amo.⁊ per glo.⁊ doc.in.l.ij.C.de iur.calū. et per gloſ.in.c.
3 ij.de confeſ.lib.vj. ¶†No. limitationem ſancti Aug. videtur
enim de plano in multis erraſſe. ⁊ hanc ob cauſam fecit libꝛum
retractationū. facit tex.in.c.certe.xij.q.j.c.vides.xxxiij.q.vj.
quodam loco.xxiiij.q.iiij. No. ex multitudine ſcripturarum de
facili poteſt quis cōtraria dicere ſine malitia tamē. qd no. qꝛ p
hoc excuſarentur doc. qui multa ſcripſerunt ſi aliqua dicta repe
4 riant̃ contraria. †Item facit ꝙ etiā in facto pꝛopꝛio qd cōtinet
multa negotia vel intrincata poſſet quis pꝛetendere pꝛobabi
lem ignoꝛantiā. de quo bonus tex.in.l.emptoꝛ.§.lucius.ff.de
pac. habetur in.l.ſi res oblata.in pꝛin.ff.de leg. ¶Not.ꝙ non
debet aſcribi ad temeritatem qñ quis ꝓbabili rōne cōtradicit
5 dictis doctoꝛum. †No.ꝙ qui inculpare vult alioꝛum dicta: nō
debet moueri temere ⁊ leuiter ſed mature ⁊ cum iuſto iudicio et
aperta veritate. qd eſt cōtra quoſdā moꝛdaces qui vel modica
reperta occaſiōe alioꝝ ſcripta moꝛdēt. Et vbi aliud nō poſſunt
ſyllabas ventilant apices calūniātur. Sunt enim quales dicit
Hiero.in

Hiero.in ꝓlogo Galeato. quid in hoc peritos ſe oſtendunt. ſi
aliis detrahūt cōtra quos ſagittas potentis acutas cum carbo
nibus deſolatoꝛiis pſalmus ille regius impꝛecatur.
1 ☞ Canonicis ſcripturis debetur timoꝛ ⁊ honoꝛ reuerētialis.
et quare.
2 Erroꝛ qui in aliqua ſcriptura autentica reperit̃ dꝫ ſaluari.
Notarii ſcriptura qñ ſaluari debeat.
3 Doctoꝛibus ſacre ſcripture quando ſit credendum.
4 Teſti honoꝛabili an magis credatur ꝙ̄ aliī.
5 Clerici cenſentur dignioꝛes laicis. ⁊ ideo in teſtimonio eis pꝛe
feruntur.

Ego ſolis. In canonicis ſcripturis mēdacia non admittuntur Et alibi
dicit vitandum foꝛe eoꝛum ſupercilium: qui iudica
re tm̄ de aliis ⁊ ipſi facere nihil nouerūt. Et ſi errata
videātur iuſte ſunt excuſanda. Secus autē de alioꝝ ſcripturis
1 eſt agendū.h.d. ¶†No.ꝙ ſcripturis canonicis debetur timoꝛ
⁊ honoꝛ reuerētialis. Et ꝓpter hunc honoꝛem debitū ipſis ha
bēt iudei de moꝛe ꝙ libꝛos legis cum magno honoꝛe tractāt: ⁊
nullus ſuper eos ſedet. Et ratio eſt ſm Cardi.hic. qꝛ ex ſpū ſctō
autoꝛes canonicarū ſcripturarum huiuſmodi loquuti ſunt.ij.
Petri.j. idē dicit̃ ꝙ ſpū ſctō loquuti ſunt ſancti dei. ⁊ ꝑs.xliiij.
Lingua mea calam⁹ ſcribe velociter ſcribētis. Ideo nephas eſt
2 dicere canonicas ſcripturas erraſſe.xxij.q.v.qd ergo. ¶†No.
vlterius ꝙ multipliciter dꝫ ſaluari erroꝛ qui in aliqua ſcriptu
ra autētica reperitur. qd facit ꝓ ſcriptura notarii ꝙ in dubio ꝓ
pter ipſius autoꝛitatē ſi falſa videatur pꝛimo aſpectu nihilomi
nus debet ſaluari ꝓut melius poteſt. Et hoc vbi notarius erat
bone fame ⁊ opinionis. Si autem eſſet male fame tunc ex perſo
na pꝛeſumeretur de falſitate contra inſtrumentum. per ea que
notant gloſ.⁊ doc.in.l.iubemus.C.de pꝛoba. Nam ex perſona
dicta penſamus. vt in.l.vnica.C.ſi quis impe. male. vnde niſi
iuſte excuſaretur non iudicaret̃ ex eodē inſtrumento. non ꝓpter
vitium perſone tm̄. ſed ꝓpter vitiū quod apparet in ſcriptura.
3 ad quod faciunt no.per Inno.in.c.j.de fide inſtru. ¶†Not.ꝙ
quātūcūqꝫ doctoꝛes ſacre ſcripture polleant ſanctitate. quātū
cunqꝫ etiam doctrina pꝛefulgeant. niſi ratione vel autoꝛitate
ſacre ſcripture dicta ſua muniant non eſt eis neceſſario creden
dum. de conſe.diſt.iiij.c.ſanctum ſi. Archi.in.c.nolite.xj.q.iij.
Et pꝛo hac differentia inter ſacras ſcripturas ⁊ nō ita autenti
cas facit qd dixit Pau.ad ro.iij. Eſt autē deus verax: omnis
autem homo mēdax. ſ. Tho.in ſumma ſua parte.j.q.j.ar.viij.
concoꝛ. tex.lx.di.ſi quis pꝛepoſtera. no.ꝙ doctrina quam aliis
impendimus impꝛimitur eis per modum cuiuſdam perſuaſio
nis. de hac tamē materia vide.ſ. Tho.in.j.parte.q.cxvij.ar.j.
¶Glo. in ver. quam talibus. colligit argumentū ex tex.ꝙ nō
4 eſt conſiderandum qs dicat: ſed qd dicat̃. † Ex quo infertur ad
dicta qꝛ ꝙ nō ſit magis credendū honoꝛabili perſone ꝙ̄ alii. qꝛ
veritas a quocūqꝫ pꝛolata ſemper eſt pꝛeferēda. Eis enim ma
gis creditur qui dicunt aptioꝛa negotio ſuper quo deponunt.
In cōtrarium arguitur in.c.quicunqꝫ.xj.q.j.⁊.c.nobiliſſimus.
xcvij.diſt. Et de aliis iuribus vide in ea ⁊ non ſoluit. Sed ar
chi. dicit ꝙ contraria illa non obſtant. fundant em̄ ꝙ creditur
vni perſone: aut pꝛeſumatur ꝓ perſona ꝓpter ipſius dignita
tē ⁊ autoꝛitatē nō tamen cōparant ex vna parte autoꝛitatem ⁊
ex alia veriſimilitudinē teſtimonii. Sed quoad pꝛincipale in
tentum aduerte quia iura pꝛincipaliter videntur pōderare au
toꝛitatem ⁊ dignitatem teſtium: vt dicit tex.§.item in crimina
li. ver.teſtium fides. ibi.in pꝛimis conditio teſtis ⁊c.iiij.q.iij.
Ad idem tex.c.in noſtra.de teſta.⁊ in materia vide bonum tex.
in.l.ob carmē.§.ſi teſtes.ff.de teſti. Sed in his opoꝛtet recurre
re ad illam generalem doctrinam iuriſcōſulti in.l.iij.in.§.j.ff.
de teſti. Tu magis ſcire poteris ⁊c. vt illud arbitrio iudicis re
linquatur: quod ſpecifice in terminis noſtris dicit tex.in.§.eiuſ
dem.l.ꝙ iudex ponderat qualitatem veriſimilitudinis et quā
titatem dignitatis ⁊ autoꝛitatem teſtiū. ⁊ ex his arbitrium face
re poteſt per que poterit etiam determinari illa difficultas quā
tāgit Bar.in.l.cū quid.ff.ſi cer.pe. vbi tractat an ſit potius cre
5 dendū teſtibus ſenibus ꝙ̄ iunioꝛibus. ¶†Et no.ꝙ inter cete
ra in dignitate pſone cōſiderat̃ clericatus: vtpote qꝛ clerici cen
ſeātur laicis dignioꝛes ⁊ ideo in teſtimonio eis ꝓferūtur: vt vo
luit glo.in.c.monachus nouitius.lxxvij.di. de quo etiā ibi di
cetur. Glo.ſi. colligit argumentū ex tex.ꝙ ratio equiualet ca
noni.ſ̄.di.j.conſuetudo.
1 ☞ Cum dubitatur de aliquo libꝛo ſacre ſcripture an ſit men
dax: quid faciendum ſit.
2 Iudeoꝛū libꝛi vetus teſtamentū continentes habent magnam
autoꝛitatem: vt hic.
3 Chꝛiſtiani ſi noſcerēt litteras hebꝛeas ꝙ̄ta reſultaret vtilitas:
et quid in litteris grecis.3.
Iudei qualiter facilius cōuerterentur ad fidem catholicam.
4 Auguſtino magis credendum eſt in diſputatiōibus. Hierony
mo in hiſtoꝛiis et tranſlationibus. Gregoꝛio in moꝛalibus.
Inter peritos eiuſdem pꝛofeſſionis cui magis credatur.
5 Oꝛiginale an ſemꝑ ſit exhibēdū et qñ cogat̃ pars de nouo face
re cōtractū ſuꝑ quo pꝛimū inſtrumētū fuit fabꝛicatū.

1 **Ut veterum.** †Super fide veteris teſtamēti ad hebꝛea volumina
⁊ noui ad greca eſt recurrēdū.h.d. Oꝛ.ſ̄.in pꝛoximo
c. dictū eſt libꝛos ſacre ſcripture qñqꝫ eſſe mendoſos.
Ideo autoꝛitate Auguſtini oſtendit qd ſit faciendū cū dubita
tur de aliquo libꝛo ſacre ſcripture an ſit mēdax ſꝫ Hug. vel dic
aliter. qꝛ dictū hactenus ꝙ ius naturale ꝑcedit ius cōſtitutio
nis. ſed qm̄ ius naturale in libꝛis veteris ⁊ noui teſti cōtinetur
ſcriptū. Ipſa aūt diuinoꝝ libꝛoꝝ exemplaria frequēter inter ſe
cōtraria vidētur intantū etiā vt qdā eoꝝ rōni derogari videā
tur: iō ſupponit autoꝛitatē Aug. q ſi aliqua exēplaria diuine
legis veritati aduerſa videātur ad antiquioꝛa recurrendum eſt
iuxta diſtinctionem huius tex. nā certitudo trahenda eſt de he
bꝛeis tanꝙ̄ de oꝛiginali. vt.lxxvij.di.ieiuniū.in pn̄. Archi. ⁊ in
veritate examināda i illis eſt recurrēdū ad hebꝛeoꝝ volumina
quaſi ad oꝛiginale. totū em̄ vetus teſtamētū ſcriptū ē hebꝛaice.
Et ſi dubitat̃ de libꝛis noui teſtamēti recurrēdū eſt ad greca vo
2 lumina. quaſi ad oꝛiginale libꝛoꝝ noui teſti. Archi. ¶†Not.ꝙ
libꝛi iudeoꝝ vetus teſtm̄ cōtinētes habent magnam autoꝛitatē
qd inde depꝛehēdit̃. qꝛ cū de veritate noſtroꝝ libꝛoꝝ dubitat̃ ad
eos ꝓ veritate habēda recurrit̃. Et ideo optimū eſſet ꝙ xp̄iani
noſcerēt lr̃as hebꝛeas ⁊ ꝙ eoꝛū oꝛiginalia apud nos exiſterent
ad effectū pꝛedictū. ⁊ etiā qꝛ illa vidētes nos in eoꝝ lingua au
toꝛitates ſuoꝝ doctoꝝ cōtra eos ⁊ ex libꝛis eoꝝ ipſos cōuincere
poſſemus ⁊ ſic facilius ad fidē catholicam conuerterent̃. ⁊ dicit
tex.xlv.di.qui ſincera. ꝙ ſua lingua vnūquēqꝫ potius delectat
3 ꝙ̄ peregrina vt experimēto cognoſcimus. ¶†No. vlterius no
ui teſti etiā linguā grecā eſſe in magna veneratione apud lati
nos: ⁊ ideo etiā optimū eſſet ꝙ latini potiſſimū q ſacris litteris
inſudāt: nedum hebꝛaicas verūetiā grecas noſcerent litteras.
et vt hoc efficacius ad effectū ꝓduci poſſet: vide ꝓuiſionē quam
nouiſſime fecit cle.j.de magi. ¶Glo.in ver.greci. opponit con
tra tex. de eo qd Hiero. ſcribit in ꝓlogo biblie. ſed meli⁹ dixiſ
ſet in ꝓlogo ſuper pentatheucū ꝙ emendatioꝛa ſunt exēplaria
4 latina ꝙ̄ greca. ⁊ greca ꝙ̄ hebꝛea. ſoluit glo. quā vide. ¶†No.
ex tertia ſolutione glo.ꝙ inter iſtos tres Auguſtinum ⁊ Hiero
nymū ⁊ Gregoꝛiū. Auguſtino magis credendū eſt in diſputa
tionibus. Hieronymo in hiſtoꝛiis ⁊ tranſlationibus. Gregoꝛio
in moꝛalibus. ⁊ ſic habes ex glo.ꝙ inter peritos eiuſdē ꝓfeſſio
nis qui tñ diuerſa mēbꝛa ⁊ exercitia habēt credit̃ magis verſa
to in exercitio vno vel membꝛo ꝙ̄ alteri nō ita verſato in dicto
exercitio. licet eiuſdē ꝓfeſſiōis. ideo in iudicādo de vulnere ma
gis creditur chyꝛurgico ꝙ̄ phyſico. ⁊ ita hic Gemi. Redeo ad
pꝛincipale dictū gl. ego vō credo ſtandū verbis Auguſt. de q
bus in tex.nr̃o. ⁊ hoc idē Hiero. in diuerſis ꝓlogis ſacre ſcriptu
re affirmat. Ait em̄ in dicto ꝓlogo ſuꝑ pētatheucum. ſicubi in
trāſlatiōe te videoꝛ errare interroga hebꝛeos diuerſarū vꝛbiū
magiſtros cōſide. ⁊ in pꝛimo ꝓlogo ſuꝑ paralipomenō. Ad he
bꝛeos igit̃ reuertēdū eſt. vñ ⁊ dn̄s loquit̃ ⁊ diſcipuli exēpla pꝛe
ſumūt. ⁊ in ꝓlogo ſuꝑ Eſdrā interrogent inquit hebꝛeos ⁊ ip
ſis autoꝛibus trāſlationi mee vel arrogent vel derogēt fidē. nec
illa verba Hieronymi q̄ in pꝛin. glo. inducūtur in cōtrariū fun
dant cōtrariā partē. nō em̄ ille ꝓtulit illa verba aſſertiue. ſꝫ po
tius dirigēdo eos q editionē.lxx. interpꝛetum que in greco fa
cta eſt et alias latinas trāſlatiōes que ex ea in latinū verſe ſunt
pꝛeferre volebāt tranſlationi Hieronymi que immediate ex he
bꝛaica veritate ſumpta erat que oꝛiginalis ſcriptura eſt veteris
teſtamenti: al̃s cōtrarius eſſet ſibiipſi qui contrarium dixerat
in verbis immediate pꝛecedentibus in eodem ꝓlogo. ſ. ad he
bꝛeos eſſe recurrendum. Not. tamē hanc glo. in eo ꝙ inter iſtos
tres maximos doctoꝛes eccleſie ponit differentiā in quo vnus
5 alium exceſſerit. ¶†Ulterius glo. colligit argumentū ex tex.
ꝙ quātūcūqꝫ ſit autenticū aliquod inſtrumētū: ſi tamen in ip
ſo in dubium aliquid reuocetur ſemper ſit exhibēdū oꝛiginale.
⁊ per hoc dānatur opinio Alberti qui diſtinguebat inter publi
cam ⁊ pꝛiuatam ſcripturam. Remittit tamen gl. ad no. per ſe.
c.di.c.ꝯtra moꝛē. vbi ꝓbatur ꝙ poſtꝙ̄ fides impoſita eſt ſcriptu
re exemplate vtpote quia iudicis autoꝛitate interueniente de
bita ſolēnitate eſt exemplata: non eſt neceſſe oꝛiginalē ſcriptu
ram exhibere niſi pars vellet illam impꝛobare de falſo. eo ta
men caſu releuaret̃ ille cui⁹ eſt ſcriptura: ſi iuraret ſe illā oꝛigi
nalē perdidiſſe. hoc totū ꝓbat̃ p tex.in.l.ſi.C.de ſi.inſtru. ⁊ idē
tenuit glo.in.c.abbate.de ver.ſigni. Cōſidera etiā ꝙ ſi exēplum
eſſet perditū ad oꝛiginale recurreret̃ iuxta ea que no. Bart.i.l.

Archivo Histórico Rosario

ſi qs ex argẽtarijs. §. ſi initiũ. ff. de edẽ. Et ſi illud non reperire-
tur tunc eſſet pars cogenda de nouo facere cõtractũ ſuper quo
primũ inſtrumentũ fuit fabricatũ ſm doctrinam Bar. in. l. chy
rographis. ff. de adminiſtratio. tu. de quo vide eũdẽ. in. l. ſi fini
ta. §. eleganter. ff. de dã. infec. ⁊ in. l. iij. §. nunc de effectu. ff. de
lib. lega. Panoꝛ. in. c. accipimus. de fi. inſtru. eſſet etiam aliud
remediũ vbi oꝛiginale eſſet perditũ ꝙ ſi eſſet aliquod exemplũ
ſumptũ ex eo in foꝛma autẽtica ex illa ſumi poſſent alia inſtru-
menta que neceſſaria foꝛẽt. p quo eſt tex. no. in auf. vt fratrum
filij. §. illud quoq;. col. ix. allegatus hic in glo. q ſic debet intelli
gi in ſi. glo. no. gl. inquãtũ dicit ꝙ in glo. ſi. adde ad gl. ⁊ epiſto
lam Pau. ad hebꝛeos q̃ ſcripta eſt hebꝛaice ſm Hug. ⁊ Lau.
1 ☞ Mẽdacia etiam officioſa ſcripturis ſacris non ſunt admi-
ſcenda. 2.
Mendacia officioſa dicũtur que pꝛoſunt ⁊ nõ officiũt. ⁊. 2.
Mendacia non ſunt fingenda in pdicationibus ⁊ ſcripturis:
vt populus trahatur ad deuotionem.
2 Scriptura in q̃ etiã mẽdaciũ officioſum adducit nõ valet ⁊ qñ.
3 Mendacis pena.
4 Scripture ſacre duo maximi effectus.
5 Inſtrumenta vel atteſtationes an vitientur rõne partis falſe.

Si ad ſcripturas.

Ad ſcripturas ſacras etiã offi
1 cioſa mendacia non ſunt admiſcẽda. hoc. d. † Not. ꝙ
ſcripturis ſacris etiam officioſa mendacia non ſunt
admiſcenda. ⁊ dicuntur officioſa mendacia que pſunt ⁊ nõ offi
ciunt, vt dicit glo. j. Et de diſtinctione mendacioꝝ. vide magi
ſtrum. iij. ſen. di. xxxix. ſanctũ Tho. in. ij. ij. q. xc. arti. ij. Et hoc
facit ſm Gemi. cõtra quoſdã q vt populũ trahant ad deuotio
nem quedam mendacia fingunt in pꝛedicationibus et ſcriptu-
ris ſuis. cõtra quos dicit Job. Nũquid deus indiget veſtro mẽ
dacio: vt loquamini p illo dolos. Errãt eñi ibi grauiter et ſcri-
pturam ſacram notabiliter offendunt ⁊ ſimplices hoc audien-
tes in periculũ adducũt cum depꝛehendũt ꝙ hoc ſit falſum qd
illi dixerunt: vnde autoꝛitatem ſacre ſcripture cõtẽnunt. quaſi
omnia in ea ſint falſa ſicut et illud. vt pbat iſte tex. Tot enim ⁊
tanta vera que audientes poſſunt edificare continentur in ſa-
cra doctrina ꝙ errare non poſſunt. vnde ad hec mẽdacia ⁊ ſom-
nia non recurrant: niſi ſimplices et idiote quibus doctrina ve-
2 ritatis non ſuppetit. ¶ † No. ſm Archi. ꝙ non valet ſcriptura
in qua etiam officioſum mẽdacium adducitur. Et dicitur offi-
cioſum. vt dictum eſt. quod alicui pdeſt ⁊ nemini nocet. qd in-
telligit hic Archi. quando circa circũſtantias negotij vel circa
ſubſtantialia admiſcef. Inno. in. c. fraternitatis. de here. facit
quod no. d. An. in. c. ij. de reg. Bal. in. l. teſtium. C. de teſti. ⁊ in
c. cum cauſam. de teſti. que no. ad declarationem eoꝝ que ſcri-
bit Saly. poſt Bar. in. l. damus. C. de fal. et in. l. diuus. ff. ad. l.
3 coꝛne. de fal. no. † penam mẽdacis vt etiã ſi verum dicat nõ cre-
datur ei. vnde viri mendaces autoꝛitatem ex toto perdũt quod
etiam illis qui in minimo mentiunf contingit immo foꝛtius q̃
alijs. vñ philoſophus. iiij. ethi. Qui in his vbi nõ intereſt fallit
4 a foꝛtioꝛi vbi intereſſet falleret. ¶ † No. duos maximos effect⁹
ſacre ſcripture. Ex ea enim in rebus dubijs certa fertur ſenten-
tia. Et falſitas ſi qua impꝛobe deducitur iuſte conuincitur. Et
inde eſt ꝙ in diſputationibus locus ab autoꝛitate eſſet firmioꝛ.
vt Thom. dicit in. j. parte. q. arti. viij. Ad inſtruendum tamen
ſcholares in theologia vt inducantur ad intellectum veritatis
quod doctoꝛ intendit opoꝛtet rationibus inniti inueſtiganti-
bus veritatis radicem: ⁊ facientibus ſcire quomodo ſit verum
quod dicitur alioquin ſi nudis autoꝛitatibus magiſter queſtio
nem determinet: certificabitur quidem auditoꝛ ꝙ ita eſt ⁊ nihil
ſcientie vel interius acquirit pꝛopter non reſolutionem mate-
5 rie. vt Tho. in. j. parte dicit. q. iiij. arti. xviij. ¶ † Gloſ. ij. colli-
git ar. ex tex. ꝙ ſi inſtrumenta vel atteſtationes pꝛo parte inue-
niunf falſe ꝙ in totũ repꝛobantur. Ad quod inducit multa iu-
ra in cõcoꝛ. In cõtrariuz etiã inducit alia iura ⁊ ſoluit ꝙ ſi plu
ra illa capitula ſunt connexa vel vnum eſt acceſſoꝛium ad alte
rum vno caſſato reliqua connexa vel acceſſoꝛia caſſantur. Se-
cus ſi ſint diuerſa vel ſeparata. vbi dicit glo. diſtinguendum fo
re iuxta tex. in. c. litteris. de fide inſtru. qd eſt an fuerit vitiũ ſcri
pture in loco ſuſpecto vel non. et ita ſe expediuit Jo. gloſ. Sed
Bartho. brix. cõcludit finaliter in glo. ꝙ ſi aliquid falſitatis re
peritur in inſtrumento totum redditur ſuſpectum nec ei credi-
tur. vt. ff. de fid. inſtru. l. ij. in fin. gloſ. tamen in. l. ex falſis. C. de
tranſac. tenet ratione partis falſe inſtrumentum non vitiari in
alijs capitulis niſi ſint connexa. Inno. in. c. fraternitatis. de he
re. tenet ꝙ ſi teſtis in parte dicit falſum vitiatur in totum teſti
monium quia periurus eſt: qua ratione idem dicendũ eſt de no
tario cũ ipſe teſtis cenſeatur. vt i. l. domitius labeo. ff. de teſta.
niſi illa falſitas cõtingeret circa ea que incidenter veniũt in te-
ſtimonio vel inſtr̃o ⁊ nõ pꝛincipaliter vt circa nomẽ partis illi⁹
p quo vel cõtra quẽ diſponit. tunc ſiquidẽ non vitiaf teſtimo-
niũ vel inſtr̃m: cũ iuramẽtũ ad illa nõ extendaf. Sed licet iſtud
vltimũ ſit verũ. Iſtud pꝛimũ tñ mihi non placet. Non eñ p oĩa
ſimile eſt in teſte ⁊ notario. Nam teſtimoniũ piuri ſiue crimino-
ſi non admittitur. vt in. c. teſtimonium. de teſti. ⁊ in. c. ſuper eo.
eo. ti. Non tamen inſtrumentũ cõfectũ per tabellionez crimino
ſum perdit fidẽ quouſq; officio fuerit pꝛiuatus. iuxta no. p In-
nocen. in. d. c. fraternitatis. et in. c. qualiter. ij. de accuſ. Et ple-
nius per Bar. in. l. eadẽ. ff. ad. l. iuli. repe. quẽ oĩno vide. Ratio
eſt: quia fides notarij roboꝛaf a teſtibus in ſcriptis in inſtrumẽ
to. Recipit etiã autoꝛitatẽ ab officio publico qd hʒ. nõ ſic eſt in
teſte. bꝛeuiter teneas de teſte qd pꝛediximus. In notario vero
ſeu inſtr̃o p eũ cõfecto dicas ſequendo Barto. in. d. l. ex falſis.
Aut inſtrumentũ eſt falſuz ex vitio notarij vt ſi eſſet de falſo cõ
dẽnatus. vt voluit Innoc. in. d. c. fraternitatis. qd tñ intellige
iuxta no. p Bart. in. d. l. eadẽ. Et ſine dubio totũ inſtr̃m eſt fal-
ſum. vt in. l. ſi aliquid. C. de ſuſcep. ⁊ archa. li. xij. et. l. ſi quis ex
argentarijs. §. j. et ibi no. ff. de edẽ. Aut pp̃ter alium defectũ. ⁊
tũc aut ẽ defectus circa ſubſtãtialia. vtpote circa diem ⁊ conſu-
lẽ ⁊ vitiaf totũ inſtr̃m. vt in auf. vt pꝛepo. no. impe. i pꝛin. facit
ad hoc qd no. in. l. ſi. in ſi. C. de ve. iur. enu. aut eſt defectus circa
aliam ſubſtantiam inſtrumenti: et tunc aut eſt defectus in eo-
dem capitulo aut in diuerſis. ſi in eodẽ totũ illud capitulum vi
tiatur. vt in. d. l. ex falſis. aut in diuerſis. et tunc ſi capitula ſunt
cõnexa: idẽ dicẽdũ eſt. vt in. l. etiã. §. ex cauſa. de mino. aut ſunt
capitula ſeparata. ⁊ tũc ſecus. vt in. d. l. ex falſis.
1 ☞ Canonici libꝛi dicũtur nedũ noui: ſʒ etiã veteris teſtamẽti.
2 De contentis in canone noui et veteris teſtamẽti non licet du-
bitare aut diſceptare.
3 Teſtes deponẽtes ſe vidiſſe tale inſtrumentũ talis cõtinentie
an pꝛobent cõtenta in inſtrumento.
4 Eccleſia gaudet pꝛiuilegio fiſci: ⁊ idem quod in fiſco erit in ec-
cleſia.
Inſtrumenti tenoꝛ pꝛobatur per quoſcũq; teſtes etiam p non
peritos vbi pꝛobaretur aduerſariũ ſubtraxiſſe inſtrumentum.
Intellectus verus ad. l. ſi de poſſeſſione. C. de pꝛoba.
5 Canon noui et veteris teſtamenti recipit autoꝛitatem ex cõfir-
matione et appꝛobatione eccleſie.
Euangelio non creditur niſi pꝛo eo ꝙ ab eccleſia eſt receptum.
6 Doctoꝛibus clarioꝛibus an ſemp ſtandum ſit.
Deus interdũ reuelat inſipientibus quod a ſapientibus ⁊ pꝛu
dentibus abſcondit.
7 Opiniones ſi reperiuntur diuerſe cui ſtari debeat.
8 Concilij generalis autoꝛitas.
9 Diſputare de ſacra ſcriptura an et qñ liceat.

Quis neſciat.

Scriptis omnium epoꝝ ſcriptura ſacra pꝛeponif.
Redit ad pꝛopoſitũ ſuum. ſ. oſtendẽdo ꝙ ſcripturis
1 patrum pꝛeponatur ſacra ſcriptura. ¶ † Not. pꝛimo
ꝙ canonici libꝛi dicuntur nedum noui: ſed etiam veteris teſta-
menti. concoꝛ. tex. xv. di. c. j. qui ſunt illi libꝛi canonici veteris
teſtamenti. vide Hieronymũ i plogo galeato. et quod dixi. ſ.
2 ea. di. c. j. ¶ † Not. de contentis in canone noui ⁊ veteris teſta-
menti nõ licet dubitare aut diſceptare. cõcoꝛ. immo qui de illis
dubitaret hereticus eſſet iudicandus. cũ eñ illa deum habeant
autoꝛẽ qui de illis dubitaret videretur de dei veritate dubita-
re. vnde talis dubitatio hereſim induceret iuxta tex. in. c. j. de
here. ad hoc faciunt no. iuxta ſanctum Tho. in. j. parte. q. xxxij.
arti. iiij. ¶ Not. ꝙ nedum fides adhibetur his que ſunt ſcripta
in autẽtico inſtr̃o. ſed etiã his q̃ cõſtat ibi fuiſſe contẽta. ex quo
inferf ꝙ ſi pbaretur i aliquo ſtatutoꝝ libꝛo fuiſſe al's aliqua ſta-
tuta deſcripta q̃ tñ mõ nõ reperiũtur credere dictis teſtium ſup
hoc. Et haberef pinde acſi in dictis libꝛis hmõi ſtatuta ſcripta
3 reperirentur. † an aũt teſtibus deponentibus ſe vidiſſe tale in-
ſtrumentũ talis continẽtie fides adhibeaf adeo vt p hoc pbẽt
cõtẽta in inſtr̃o. Bar. tãgit hanc qõnẽ in. l. j. ff. ſi cer. pe. ⁊ tenet
ꝙ nõ niſi oſtendaf publicum inſtr̃m. vt i auf. ſi qs in aliquo do
cumento. C. de edẽ. vel niſi oſtẽdaf tñ qd pinde habeaf acſi in-
ſtrumẽtũ habeaf. vtputa qꝛ pbaf inſtr̃m pditũ ⁊ ei⁹ tenoꝛ pbaf
per viros bonos idoneos et peritos. vt in. c. cum olim. j. de pꝛi
uile. ad quod faciũt no. i. l. ſicut. C. de fi. inſtr. ⁊ tũc teſtis ille nõ
pbat factũ qd cõtinef in inſtr̃o ſed pbaf inſtrumentuz ⁊ inſtru-
mentũ pbat factũ. põdera tñ illud qd illi teſtes p quos pbaf te
noꝛ inſtr̃i debent eſſe periti vtpote qui inſtr̃oꝝ defectus ſciant
cognoſcere vtpote notarij ⁊ aduocati ⁊ alij iuris pꝛactici q ſciãt
diſcernere inſtrumentum et qualitates inſtrumenti illius: al's ſi
teſtes non eſſent adeo piti eoꝝ dicta non facerẽt plenam fidez.
pꝛo quo induco glo. in. d. c. cũ olim. ⁊ hãc ſententiam ſequitur
Bar. in. d. auf. ſi qs in aliquo documẽto. et in. d. l. ſicut. ⁊ i. l. ij.
§. diuus. ff.

§. diuus. ff. de iur. fiſ. vbi tamẽ teſtes nõ eſſent adeo periti eſſet
ſpeciale in fiſco. vt iſti teſtes pbarẽt qꝛ pꝛeſumitur aduerſariũ
ſubtraxiſſe ⁊ inſtrumentum continere qd aduerſario nociturũ
4 erat: vt pꝛobat text. in. d. §. diuus. † Ex quo poſſet inferri ꝙ cũ
eccleſia gaudeat pꝛiuilegio fiſci. iuxta no. per gl. in. c. auditis.
de in integ. reſt. idem qd in fiſco erit in eccleſia dicendum. adde
ꝙ vbi pbaretur aduerſarium ſubtraxiſſe inſtr̃m: ſufficeret per
quoſcũq; teſtes etiam p nõ peritos pbare eius tenoꝛez. vt in. l.
ſi de poſſeſſione. C. de pba. ita tenet Bart. in. d. §. diuus. facit
que no. Inno. in. c. intimauit. et cõiter doc. in. c. conſtitutis. de
teſti. ⁊ in. c. olim. de reſcrip. ex quo habes verum intellectuz ad
d. l. ſi de poſſeſſione. vt non ſufficiat in caſu illius legis pꝛoba-
re ꝙ aduerſarius ſubtraxerit inſtrumentum: ſed debeat pꝛoba
ri tenoꝛ inſtrumenti. ⁊ hunc intellectũ tenet ibi Bal. ⁊ Salyce.
ergo ſpeciale i illo caſu vt ſufficiat pbare tenoꝛẽ inſtr̃i p teſtes
etiã nõ peritos: vt colligif ex pdictis. in alijs aũt caſibus a pdi
ctis vbi p non peritos fieret iſta pꝛobatio licet non ſufficeret ad
plenã pbationem: valeret tñ ad ſemiplenã. itaq; deueniri poſ
ſet inſpecta qualitate perſonarũ ad iuramentũ in ſupplemen-
tũ pbationis ſm gloſ. d. l. ſicut. quã ſequunf ibi Bart. ⁊ Bal.
5 No. † ꝙ canon noui ⁊ veteris teſtamẽti recipit autoꝛitatẽ ex cõ-
firmatione ⁊ appꝛobatione eccleſie. ad qd facit qd dicit Aug.
ꝙ euangelio nõ crederet niſi p eo ꝙ ab eccleſia eſt receptuz. nec
per hoc debes ꝯcludere ꝙ eccleſia hʒ maioꝛẽ autoꝛitatẽ q̃ xp̃s:
cũ autoꝛitas et ptãs eccleſie ſit a xp̃o: ſed niſi eccleſia appꝛoba-
ret nõ haberemus certitudinez ꝙ illa fuiſſent a xp̃o plata aut
6 in teſtamento veteri cõtẽta. ¶ No. † ꝙ dictũ ſiue ſcriptura ali
cuius magni viri in doctrina licite reijcif per ſentẽtiã alicuius
alterius q abſolute loquendo eſt minus doctus. ſi tñ in ea re de
qua agitur eſt magis doctus. Ex quo infertur ꝙ i difficilibus
queſtionibus non ſemper ſtandum eſt clarioꝛibus viris: immo
illis qui rectius ſenſerunt licet nõ fuerint tante autoꝛitatis vel
doctrine: interdum enim in vna materia particulari vnus qui
eſt minus doctus magis ſentit ⁊ plenius videt q̃ alij doctoꝛes.
Ad quod bene facit tex. in. l. j. §. ſi quid. C. de ve. iur. enu. vbi di
cit ꝙ non omnia per omnes. ſed certi per certa melioꝛes vel de-
terioꝛes inueniant. Interdum etiam deus reuelat inſipiẽtibus
quod a ſapientibus ⁊ pꝛudentibus abſcõdit. vt in. c. ad noſtrã.
de conſue. et ibi glo. et docto. Et pꝛopterea apoſtolus dicebat
ꝙ ſi minoꝛi aliquid reuelatum fuerit de eccleſia pꝛioꝛ taceat.
vt habetur. j. ad Coꝛinth. c. eſto ſubiectus. xcv. di. in fi. c. habeo
7 libꝛum. xxiiij. q. j. ¶ † No. ꝙ in diuerſitate opinionum tenen-
da eſt illa que fundatur ſuper autoꝛitate grauioꝛi ⁊ pꝛudentia
doctioꝛi. ꝯcoꝛ. c. capellanus. de fer. facit que videbimus i. c. in
canonicis. xix. di. Nõ aũt vt quidã exiſtimãt debet de neceſſita
te ſtari opinioni glo. vel etiam cõi opi. ſed potius verioꝛi ⁊ illi
que maioꝛa et euidentioꝛa habet fundamenta. Panoꝛ. in. c. j.
de cõſti. qui inducit tex. in. d. l. j. §. ſi quid al'r. C. de. ve. iur. enu.
Uerũ eſt tñ ꝙ in dubio cõmuni opi. deberet ſtari vbi non appa-
ret de eius falſitate. Et hoc caſu poteſt obtinere locum ea que
no. in. c. j. et. c. ne innitaris. de cõſti. et in. c. finẽ. de do. et contu.
Barto. in. l. ij. C. de pe. iudi. qui ma. iudi. ⁊ in. l. cum platis. ff.
8 de re iudi. ¶ No. † ꝙ cõcilia generalia habẽt autoꝛitatẽ coꝛri-
gendi ſentẽtias ſanctoꝝ patrũ q erronee reperirenf. Et eſſet ſa
tis expediens ꝙ in concilio generali huic rei attenderetur cum
reperiamus inter doctoꝛes theologie qui nouiſſime ſcripſerũt
multas concluſiones in quibus ſibijnuicem aduerſantur ſicut
⁊ concilium. facit in. c. dãnamus. de ſum. tri. et in cle. vnica. eo.
titu. Finaliter iſte tex. pꝛeſtat optimum argumentum ꝙ dicta
Gꝛatiani compilatoꝛis huius voluminis in hoc li. inſerta nõ
habent autoꝛitatem niſi quãtum fundamentum habent verita
tis. Sed hoc intelligit hic Archi. quoad ſolutiones quas ipſe
dat. Quo autem ad compilationes et autoꝛitates ſanctoꝝ pa-
trum quos inducit ſtare ei cum hoc volumen ſit ab eccleſia ap-
pꝛobatum. De materia tamen iſta vide que diximus. ſ. in p-
9 he. glo. in ver. diſceptare. ¶ † No. glo. que dicit ꝙ non eſt licitũ
de ſacra ſcriptura diſputare reducendo in dubiũ que in ea ſcri-
pta ſunt. Sed ad maioꝛem intelligentiam licitum eſt de ea di-
ſputare. Ad quod etiã facit no. gl. xvj. di. nos ad fidem. ⁊ in. l.
iij. C. de ſum. tri. Et ad confutandum etiam erroꝛes infideliuz
licitum eſt de iſtis diſputare. Eſt tamen in hoc adhibenda di-
ſcretio vt coꝛam doctis viris tantum fiat iſta diſputatio de re-
bus fidei catholice. quia nullum periculum eſt coꝛam talibus
diſputare. coꝛam autem ſimplicibus et idiotis non eſt de his
diſputandum pꝛopter periculum: quia eoꝛum fides ex hoc eſt
firmioꝛ quia nihil contrarium audiuerunt nec diuerſum ab eo
qd credunt. Ubi tamen neceſſitas ſubeſſet vtputa quia ab infi
delibus vel hereticis ſumus ſollicitati intendentibus coꝛrum-
pere fidem noſtram. Eo caſu etiam coꝛã ſimplicibus poſſet li-
cite diſputari de fide catholica. Ita determinat ſanctus Tho.
in. ij. ij. q. x. arti. vij. dummodo homo ſe ſufficientem ſentiat ad
diſputandũ: al's non exponat de periculo. glo. in. d. l. ⁊ in. c. cũ
quibus. xxiiij. q. iij. Item vbi heretici vellent diſputare ad illu
dendum fidem noſtram pꝛudenter ſunt per nos eludendi nec
cum eis diſputandum non detractando ſed eludendo eos. c. in
mandatis. cum glo. xliij. di. §. j. cum gl. ea. di. facit glo. xxvij. q.
ij. c. cum inuenta. Laicis tamẽ ſub pena excõicationis publice
diſputare de fide eſt pꝛohibitum. c. quicunq;. §. inhibemus. de
here. lib. vj. Et no. ex iſta gloſ. ſm Gemi. hic ꝙ dicens aliquid
contra articulos fidei diſputationis cauſa nõ eſt cẽſendus he-
reticus. Et ſi habetis ꝙ ex abundanti ⁊ non de neceſſitate eſt
iſta pꝛoteſtatio quam faciunt de fide diſputantes dũ pteſtanf
ꝙ ſi quid diſputando dixerint quod ſit cõtra fidem ſubijciunt
ſe determinationi ſancte matris eccleſie.
1 ☞ Legem calũniari quis dicatur.
2 Limitatio ad. c. fraternitatis. de here.
3 Inſtrumẽta confecta per notarium anteq̃ cõdẽnetur de falſo
pꝛobant: al's ſecus. et an index in ſententia condẽnatoꝛia poſ-
ſet ſibi reſeruare facultatem cõficiendi inſtr̃a.
4 Dicta ſanctoꝝ patrũ repꝛehenduntur vbi aliquid ſentiunt cõ
tra veritatem.
5 Conſtitutione dubia declarata ſi apparet ſententiam retro la-
tam ſiue matrimoniũ cõtractũ ſm pꝛioꝛem intellectũ nunc de-
claratũ falſum an retractabitur ſententia ſiue matri. diſſoluef.

Noli.

Pꝛecepta diuina non ſunt ex dictis do-
ctoꝛum calũnianda. h. d. Not. ex tex. intel
legentiam legis diuine. Continet enĩ pꝛecepta mul-
ta ⁊ pꝛeclara ⁊ indubitata. Ex quo etiam inferri po-
teſt ad leges inferioꝛes ꝙ his reddantur perfectioꝛes: videlicet
ſi multa dubia decidant ⁊ in dictamine ſuo fuerit clara et indu
bitata. lex enim inter ceteras cõditiones habere debet ꝙ ſit cla
ra et nõ obſcura vel ambigua. vt in. c. erit aũt. iiij. di. et ſunt ver
ba tex. in. c. ſi. de cõſti. Et eſt ratio. ne p eius obſcuritatẽ hoĩes
inducantur in erroꝛẽ ⁊ nõ obſeruãtiam eius. de quo vide gloſ.
Sunt eñ alie cõditiones legis diuine ex qbus excellẽtiſſime cõ
pꝛobanf quas ponit pp̃heta in pſ. Celi enarrãt. Lex dñi ima-
1 culata cõuertẽs aĩas. ¶ Not. † repꝛehendẽdos foꝛe q ex dictis
doctoꝝ volũt calũnias inferre ꝯtra ſacri canonis autoꝛitatez.
ad quã facit. c. relatũ. xxxvij. di. ⁊ in. c. nõ iuenif. xxij. q. iiij. Ex
quo credif puerilis modus argumentandi quẽ qdã inducũt ex
theoꝛicis doctoꝝ arguentes contra tex. Et nedũ contra legem
diuinam excluditur calũnia: vt hic. ſed etiam contra legem hu
manã. Et dicitur eã calũniari qui ex coꝛtice verboꝛum vult ali
quid cõcludere. hoc eſt cõtra mentẽ legiſlatoꝛis. hoc totum p-
2 bat tex. in. l. penul. ff. ad exhi. No. † ibi anteq̃ ⁊c. a cõtrario ſen
ſu. ꝙ ſcripta eoꝝ qui lapſi fuerũt in hereſim edita pꝛiuſq̃ labe
rentur in huiuſmodi erroꝛẽ non ſunt reſpuenda. per hoc habes
limitationẽ ad. c. fraternitatis. de here. vt ille tex. intelligatur
de hereticoꝛum ſcriptis factis poſtq̃ erant heretici. ſecus autez
3 de editis p eos ante: vt hic. † ex quo infertur ꝙ inſtr̃a cõfecta p
notarium anteq̃ cõdẽnaref de falſo fidem facerent: licet ſecus
eſſet in his que cõficerentur per eũ poſtq̃ de falſo condẽnatus
fuiſſet. idẽ tenet Inno. in. c. fraternitatis. de here. quem ſequũ
tur cõiter doc. idẽ tenet gloſ. in. l. ea. ff. ad. l. iuli. repe. ⁊ Bald.
in. l. ſi veteris. C. de fi. inſtr. Ad qd facit. l. ſi aliqd. C. de ſuſcep.
et archa. lib. xij. no. in. l. ſi quis ex argentarijs. §. j. ff. de edẽ. Et
hoc eſt dubitandum qñ notarius eſt dãnatus de falſo commiſ-
ſo in officio notariatus. Sed an in tali ſententia cõdẽnatoꝛia
poſſet ſibi iudex reſeruare facultatem cõficiendi inſtrumenta.
Bart. in. l. ex militibus. C. de teſta. mili. tenet ꝙ ſic dummõ cã
cognita hoc faciat. ad qd inducit tex. in. l. diu⁹. ff. de iniur. ⁊ ibi
etiã Bar. ⁊ in. l. ex militari. in pꝛin. ff. de teſta. mili. Jmo. in. l.
quotiẽs. §. ſed cũ pꝛimũ. ff. de here. inſti. qd intellige qñ reſerua
tio ſit ex cã. ſi aũt fieret ſine cã tũc reſeruatio non valeret. vt. l. ſi
quis. in pꝛin. §. miles. ff. de le. iij. et ita intelligo Pau. ⁊ Lu. in
d. l. ex militibus. ⁊ ſequaces. ſ. Ang. in. d. l. militari. et in. l. qd
ergo. §. pena grauioꝛ. ff. de his qui no. infa. in. d. l. ex militibus.
⁊ in. d. l. ex militari. ſicut al's penas ex cã mitigare iudex põt vt
habef in. c. i cauſis. de offi. delega. ⁊ in. d. §. pena grauioꝛ. Ang.
4 in. l. ſi ſeuerioꝛ. C. quibus ex cauſis infa. irro. No. † ꝙ dicta ſan-
ctoꝝ patrũ nõ ſunt tãte autoꝛitatis quin repꝛehẽdi poſſint vbi
aliquid ſentiũt ꝯtra veritatem. vt in. d. c. negare. ⁊. c. ego ſolis.
5 ſ. ea. di. Ex tex. iuxta ea q̃ in pꝛimo no. cõtinenf qro. pone † de
clarata cõſtitutione dubia appareat ſententiam retro latã ſiue
mr̃imoniũ cõtractũ ſm pꝛioꝛẽ intellectũ nũc falſum declaratũ.
an ſententia retractabif ſiue matrimoniũ diſſoluef. d. An. tan-
git hãc queſtionẽ in. d. c. ſi. de cõſti. ⁊ dicit quoad ſententiam ꝙ
non retractabif. ar. l. barbarius. ff. de offi. pto. niſi eſſet a ſenten
tia appellatuz et declaratio fieret in cauſa appellationis. de re
iudic. c. cũ cã. quo vero ad matrimonium iam contractũ dic ꝙ

Rosario | Archivo Histórico

valet ſi diu eſt q fuit cōtractum.xxxij.q.iiij. obijciuntur.maxi me quia dolus tm̄ inficit thor.xxxiij.q.ij.in lectum.et non cen ſetur fornicatio illa que nupſit dato libello repudij.de diuor. gaudemus.in ſi.de frigi.⁊ malefi.c. fraternitatis.⁊ maxime ſi precedat conſuetudo.vt eſt caſus de ſpon.duo.in ſi.in alijs ve ro ſacramentis ꝓpter periculum aīe tunc iteranda.de pſbr. non bapti.c.ij.ſaluatur tamen vt pcedat dictu3.d.Anto.de matrimonio.ſi iſte abſonus intellectus qui poſtea per declara tionem fuit reprobatus fuit velatus in conſuetudine:tūc enim tolerari debet matrimonium cōtractum ⁊ hoc preterita conſue tudinis.⁊ ſic intelligunt doc.c.ſi.de ſpon.duo.facit gloſ.et ibi Panor.in.c.venerabilis.de conſuetu.nec debes facere illam diſtinctionem quam ipſe fecit ſi diu eſt q fuit contractū vel nō: ſufficit enim fuiſſe contractum ante q lex declaratiua veniſſet. ad hoc facit glo.in.c.vnico.de poſtu.pla.lib.vi.et hoc ſi illa conſuetudo iuſta cōmuniter apud omnes reputabatur.hoc ta men limita niſi lex declaratoria pcederet declarando irritatio nabilitatem preterite conſuetudinis.nam tunc non validare tur matrimonium prius contractum vigore eiuſdem. vt vo luit glo.no.in cle.ſi vna.de re.eccle.non alie.ſi tamen vis gene raliter ⁊ pleniſſime videre materiam:vide que ſcripſi.§.iiij.di. c.denicq3.

Additio. a Non preſumitur. Vide oīno Socy.in ſuo tract. fallentia? in regu.376.vbi ponit regulā q ſolēnitas extrinſeca nō pſumit niſi pbet. quā regu.limitat pluribus modis.

1 Deciſiones rote poſſunt reprobari.
2 Iniurioſum verbum eſt ſi quis dicat tu mentiris ſaluo honore tuo.
3 Veritas ſacre ſcripture aperitur nobis adiutorio diuino.

Eq3 quorūlibet. Doctorum ſententie non ſunt tante auctoritatis quin per cōtrariā veritatē reſpui aut ſperni poſſint.h.d.Not.tex.q laudati homines et famoſi in ſciētia ſunt maioris auctoritatis q alij.ex fama eñ inducitur preſumptio veritatis et exiſtentie rei.ad quod facit tex.in.l.prudendum.C.de poſtu.No.vlterius q doctorum di
1 cta poſſunt reprobari. Et ideo dicit Gemi.† hic q deciſiones noſtre rote poſſunt reprobari nec ſunt de iure. ideo tā Gemi. in.c.duobus.de reſcrip.li.vj.colligi tamen inſtructionē ex pr q ille qui improbat dicta ⁊ ſententias doctorū debet illud facere ſalua eorū honorificentia inquātū pōt:q3 eſt cōtra quoſdā qui verba iniurioſa proferunt contra eos quorum dicta reprehendūt.de multiplici aūt reprehenſiōe vide Hoſti.in ſumma.
2 in prin.† Nec per hoc credas q qui infert alicui iniuriā reuera excuſet p hoc q dicat ſaluo honore veſtro ⁊c. Vt ſi aliqs dicat tu mentiris ſaluo honore tuo.non eñ excuſaf ab iniuria ꝓpter adiectionē horū verborū.cū pteſtatio ſua ſit ɔtraria facto.vt.c. ſollicitudinē.de appel.in ſi.hoc tenet Dy.et Bart.in.l.ſi quis extraneus.i prin.ff.de acqui.here.et.d.An.et Abb.in.c.eā te. de iureiu.No.q dictis ⁊ laudatis hominibus debetur honorificentia.facit ad idē.l.j.ff.de offi.aſſeſ.et in.c.de multa.de pre
3 ben.in ſi.† Nota q veritas ſacre ſcripture aperitur nobis adiutorio diuino.iuxta illud Jacobi in canonica ſua. Omne datum optimum ⁊ omne donū perfectū deſurſum eſt deſcendens a patre luminū.xvj.q.j.c.reuertimini.No.vlterius q3 debet velle alij q8 ſibipſi vellet.cōcor.c.humanum genus.§.di.j.et in c.dilecti.de ma.et obe.et in.l.ſi.C.de ſolu.Et intellige ex hoc fo re ſumptam equitatem illius tituli.ff.quod quiſq3 iur.per totum. In quo cauetur q quis debeat eo iure vti quod quis in alium ſtatuit.De cuius tituli efficacia vide aliqua bona exempla per glo.in.l.fauore.ff.de legi.Iſta tamen equitas interdu3 ceſſat in contractibus et hoc ꝓpter ea que fuerunt acta inter contrahentes et eorum mentem coniecturatam.vt p3 text.in.l. ea lege.in prin.ff.loca.Gloſ.j.in ſi.adde ad hoc no.§.q.vij.hec etia3.⁊.ff.de his qui no.infa.l.lycius.et in.c.j.de excep.⁊ in.c. ij.de confeſ.

1 Exempla an et qñ ſint imitatione digna.4.⁊.5.
2 Ordinatis ad ordines ſuperiores an debeat docere ſe fuiſſe ordinatum ad inferiores.
Solēnitas extrinſeca an preſumatur.
3 Senes in dubio preſumūtur magis prouidi ⁊ prudentes q̄ melioꝛes q iuuenes.
5 Miſericordia an ſit ſequenda.

Ana quippe. Exemplis ſana ratio debet preponi.Hoc capitulum oſtendit q ius diuinum et naturalis ratio nedum dictis doctorum preualēt vt in ſuperioribus capitulis dictum eſt ſed etiam exemplis.Et ideo dicit ratio.i. ius ſcriptum vel non ſcriptum naturale ſm Hug.xij.q.ij.non exiſtimemus.Anteponenda cum illa ſint contraria.cui.ſ.rationi exempla.hoc vult dicere q pia exempla ſemper concordano rationi.et imitatione ſunt digna.Pone exemplum.lxxxij.di
1 non ſatis.† No.q tunc demum exempla non ſunt ſequenda qñ ſana ratio eis aduerſatur.Si enim non eſſent aliena a ratione tunc adhibenda forent.vbi ergo eſſent cōtra rōnē exēpla non eſſent imitatione digna.vt ſenſit hic glo.de lucretia cuius exēplum fuit contra rōnem cū homicidiu3 cōmiſerit de propoſito. xxij.q.v.ſi non licet.Debet tamē adhiberi iſta diſcretio q exēpla probatiſſimorū ſequanf.vt inſti.de codi.§.j.habent enim tales homines preſumptionē pro ſe q facta ſua prudenter ⁊ iuſte procedunt.vt in.c.ſicut.de re iudi.et in.c.noſtra.de procu.
2 et in.c.miſſeſſent.de preben.⁊ q8 no.Inn.in.c.j.de cle.pere.† vbi dicit q ille q ordinatus eſt ad ordines ſuperiores docere debet ſe fuiſſe ordinatū ad inferiores niſi per epm̄ doctū ⁊ pbatū fuiſſet ad maiores ordinatus.Nam eo caſu ꝓpter qualitatē ordinātis preſumitur q ille fuit debite informatus de ordinatione ad inferiores ordines ⁊ q alsnō pmouiſſet ad ſupiores.Ex quo pōt limitari illa opinio que habet q ſolēnitas extrinſeca
a nō pſumif a.vt.l.ſcñq3.§.ſi.ff.de pub.et p gloſ.in.l.j.C.de fide inſtru.et iur.haſte fiſca.li.x.⁊ per.l.ſciendū.ff.de ver.oblig.vt illud intelligatur verū eſſe niſi p puidū et diſcretum actus geſtus fuiſſet.Et hoc clare elicif ex dicto Inno.Et hoc etiam cōfirmat tex.iuncta glo.in.c.niſi eſſent.vbi pbatur q etiā ſi actus primo aſpectu pſumeref iniuſte factus.ſi tñ ſit p diſcretū ⁊ prouidū habet p ſe pſumptionē iuſtitie.Ex quo Abb.dicit ibi limitari poſſe q8 not.Inno.in materia citationū.in.c.preterea.
3 de appel.† In dubio autē ſenes pſumuntur magis prouidi et prudentes q iuuenes.vt in.l.fin.ff.de fide inſtru.⁊ p
4 c.tanta.lxxxvj.di.⁊ per philoſophū.vj.ethi.† No.q inter exēpla ea potiſſime ſunt ſequenda que ad pietatem inducūt.ſemper enim in humaniorem partem inclinare debemus.vt.i.c.ſi.
5 de tranſac.Glo.† colligit ex tex.miam fore ſequendam p multa iura.arguit poſtea de alijs iuribus in ɔtrariū et nō ſoluit. Sed veritas eſt q mia ſemper eſt ſequēda niſi forte multis craſſantibus opus eſſet exemplo.vt in.l.aut facta.§.ſi.ff.de penis.ſiue quādo non eſſet ſpes de correctiōe ipſius delinquētis.vt in.c. abſit.l.di.⁊ de mia ſequenda vide gloſ in.c.ſi.de tranſac.⁊ latiſſime per Spec.ti.de lega.§.ſi.in ſi.Alio mō expoīt hic pietate.i.religionis cultu.Nā dicit Augu.iiij.de ciui.dei.pietas ꝓprie dei cultus eſt.ideo illa exempla digniora imitatiōe que excellentiora ſunt quoad dei cultum et ſanctimoniam.Ita hic d.Car.et ſimilem expoſitionem facit in.c.non licet.iij.di.vbi bonus tex.

1 Argumentandi modus de primo ad vltimū ⁊ de multiplici modo argumentandi.remiſ.

Cum ergo. In hoc.§.ex ſuperioribus concludit intentum ſuum.ſ.q ius naturale prefertur cuicūq3 conſtitutioni humane ſiue conſuetudini:quod fuerat thema ſuu3 in prin.huius diſtinctionis.† No.de iſto.§. modū argumētandi de primo ad vltimū.⁊ multiplici modo argumentādi.vide per Bal.in.l.conuenticulā.C.de epi.et cle.de modis ſoluendi argumēta.vide per Specu.in tit.de allega.et diſpu.§.j.Oppo.q magiſter non bene concludit quia ex pcedēti.c.huius diſtinctionis nō infertur hoc q8 ipſe hic cōcludit.ſ. conſtitutiones diuinas ſiue leges dei preferendas eſſe his que ſunt contra ius naturale ſicut ius naturale talibus contrarijs preualet.Archi.pro ſolutione dicit q iſtud ergo non debet inferri ad precedentia capitula in quibus non ponitur id q8 ſequitur immediate in iſto.§.ſed q3 iſtud ergo referri ad id q8 ſequitur.vt ſit ſenſus.iam ergo ⁊c.No.iſtud dictū.p iſta dictiōe ergo q licet ſenſus eius ſit concludere ex precedentibus:tñ fallit vbi precedentia non concludūt ad intentū cōcludentis ⁊ tūc debet referri ad ſequentia. Diſt.x.

Onſtitutiones. Hec diſtinctio cōtinuatur ad pcedentē hoc mō.in pcedēti nq3 diſtinctione oñdit q ɔſtitutio ſecularis ⁊ eccleſiaſtica pponitur iuri naturali.i hac diſtinctiōe oſtēdit inter ipſos ſeculares ɔſtitutiones q cui preualeat.Et dicit q eccleſiaſtica ſeculari ſm Hug.vel aliter.§.dictū fuit de cōſtitutiōibus imperatorū ⁊ aliorū.⁊ quia in eccleſiaſticis negotijs ſepe videbant neceſſarie cōſtitutiones tam eccleſiaſtice q ſeculares p cōſequens erat videndū an preminerent cōſtitutionibus eccleſiaſticis ſeculares ſm Jo.de.ſ.

1 Dictio preſertim quō accipiatur.
2 Legibus an ⁊ qñ ſit vtendū in negotijs eccleſiaſticis.11.18.
3 De differentia inter legem ciuilem:canonicā ⁊ theologiam.⁊ cui magis ſtetur.
4 Papa qñ vult aliquid fundare quid agere debeat.
5 Statutum inducens pro ſe in iudicio debet totum extenſum p ducere.
6 De verbo videtur.
7 Teſtimonia duorum doctorum ad aliqd aſtruēdū an requirant.
8 Prouincia vna

8 Prouincia vna poteſt diuidi in plures:⁊ per quem.
9 Prouincie mutatione per principē ſecularem nō ſequitur mutatio ſtatus eccleſiaſtici quoad dioceſim vel prouinciam.
10 Decime prediales debentur eccleſie ifra cuius parochiā pdia conſiſtunt.
11 Hereſis crimen eſt eccleſiaſticū.
12 In conſtitutione etiam in fauorem eccleſie ordinanda licitum eſt allegare fundamēta aliorū pontificum auctoritate inducta.⁊ de poteſtate pape vide hic.14.
13 Epiſcopus an poſſit inuitis parochianis diuidere parochiaz.
14 Papa an poſſit reſtuiē eccleſie tollere ⁊ dare alteri:⁊ que poſſit papa.
15 Vſure an ſint permiſſe.
16 Legitimatus in temporalibus an videatur legitimatus in ſpiritualibus ſeu ſpiritualibus annexis.
Reſtitutus fame an cenſeatur reſtitutus quoad ſpiritualia.
17 Legitimatio principis ſecularis an extendatur ad bona exiſtētia extra territorium.
18 Lex imperialis an ⁊ qñ ſe extendat ad clericos ⁊ eccleſias.

Ege. Licet leges imperiales ⁊ eccleſiaſticis negotijs non ſint penitus refutāde:in eo tamē q euāgelicis ⁊ aplicis nō paruerint mādatis ⁊ decretis canonicis ɔdicūt ſunt penitus reijciende.h.d.
1 † No.q dictio preſertim qñq3 ponitur p taxatiua tm̄.ita hic. facit Archi.c.ad extirpandas cū glo.de fil.pſby.⁊ ideo hic dī preſertim.ſ.tūc tm̄ non eſt vtendū cū inueniunt ⁊c.Archi.nā ſm eū dictio preſertim multotiēs accipitur p tm̄.xj.di.illud.vbi de
2 hoc.xj.q.iij.ſi qs.† No.q aliqbus negotijs eccliaſticis vtēdū ē legibus.ad hoc etiā induco tex.in.c.dudū.de pbē.li.vj.et in.c.auctoritate martini.de cōceſ.preben.lib.vj.⁊ in.c.ſi iudex laicus.de ſenten.ex com.li.vj.hoc tamen eſt intelligendum vbi ius canonicum non inuenitur.tunc enim ius canonicum vtitur legum ciuilium famulatu.vt.§.ea.di.c.ſi in adiutorium.et de no. ope.nūtia.c.j.dū tamē de rebus eccleſiaſticis vel ſpiritualibus ſpecifice non diſponat:eo enim caſu ex defectu poteſtatis conſtituentis nō teneret hmōi lex ciuilis.vt in.c.eccleſia ſctē Marie.de conſti.⁊ in.c.ſi.de re.eccle.nō alie.niſi diſponeret priuilegiando.nam etiam non ſubdito poterit priuilegium concedi. de quo remitto ad ea que late notan.per Abb.in.d.c.eccleſia. in lec.repe.raro tamen inueniuntur eccleſiaſtice cauſe:que iure canonico diffiniri nequeant.vt dicit tex.de priuile.c.ſuper ſpecula.vbi Hoſt.inuehit contra illos qui per argumenta legalia diffiniunt eccleſiaſticas contēntiones ius expreſſum.cum tunc demum ſit ad hec ſuffragia recurrendum quando ius canonicum deficit.quo deficiente ad leges ad conſuetudines ad naturales rationes ad exempla dicit fore recurrendum. vt patet ex no.in.c.ſ.de no.oper.nū.de ſepul.certificari.de elec.venerabilem.ver.quod autem.et ſeq.⁊ tandem ad vulgaria prouerbia ⁊ dicta philoſophorum rationabilia.de conſe.diſt.v.ne tales.
3 de iude.et ſi iudeos.de iureiur.c.quemadmodum.⁊ propterea dicit† Hoſti.de eta.cum ſit ars habens duas leges.ſ.canonicā ⁊ ciuilem.vnam cum theologia eſſe neceſſariam ad regimen eccleſie.Differunt tamen quia ciuilis principaliter tractat de temporalibus.Theologia principaliter de anima.canonica vero ſcientia cōmuniter de vtroq3.Et vna excedit aliā ex qualitate ſubiecti.Et dicit.d.An.in.c.tua nuper.de decl.ſuper tex.i his que attinēt ad precepta diuina ſtandum eſt potius declarationi canoniſtarum q theologorum quorum eſt cōuenientius ſcripturas ſacras interpretari q precipere aut de preceptis decernere.Ex pdictis etiam inferri pōt q licet clerici ſecularibus negotijs ſe immiſcere non debeant:nihilominus iura ciuilia ſtudere poterūt ⁊ audire vt melius intelligant canones vt inopiā iuris canonici ſuppleant ex affluentia iuris ciuilis.⁊ hoc per pdicta iura voluit Jo.an.in.c.cum ex eo.de elec.li.vj.in nouel. q8 nō pcedit in preſbyteris ⁊ alijs prelatis ⁊ religioſis:q ſunt phibiti leges audire.vt i.c.nō magno.et in.c.ſuper ſpecula.ne clerici vel mo.⁊ in.c.j.eo.titu.lib.vj.ſed intellige de alijs clericis qui ſpecifice non ſunt prohibiti.† Not.q lex imperialis vel alia quecūq3 que eſt contra legem dei non tenet.cōcor.tex.in.c. pri.de quo ibi latius dicetur.immo qui ſeruaret tales leges phibitas vel a canone arrogatas qua facit cōtra legem dei peccat mortaliter.vt declarat Car.in.c.cōſtitutiones.ſ.e.di.puta in.c.pgenie.xxxv.q.iij.in.c.non debet.de conſan.⁊ affi.vel exēplum in.c.ſi.de rapto.Panor.in.c.veniens.ij.de ſpon.§.obijcitur.xxxj.q.j.vel in.c.ſi.de ſe ſecun.nup.c.cum haberet.de eo qui dux.in ma.quā pol.per adul.in.c.j.de emp.⁊ ven.⁊ faciūt q
4 ponit ſanctus Tho.in.ij.ij.q.xcvi.† No.conſentaneum eſſe q papa aliquid vult fundare debet aliorum romanorum pontificum preſertim ſanctorum inducere teſtimonia.vt hic fecit Nicolaus inducens auctoritates Innocentij et Gregorij romanorū pontificum.Conſueuerunt etiam romani pontifices pro teſtimonio aliorū exēpla inducere.vnde de ſtilo dicūt.nos predeceſ
5 ſorum noſtrorū veſtigijs inherētes.c.ſana.§.di.ix.† No.argumentū q inducens p ſe ſtatutum in iudicio:non ſolum illud allegare debet ſed totū extēſum pducere.vt facit hic papa.de quo per Bar.in.l.omnes populi.ff.de iuſti.et iur.Canoniſte in c.contingit.de fide inſtru.legiſte in rubrica.ff.de no. ope. nun.
6 Not.† q per verbum videf.rñdef de iure.quod no.pro doctore cōſulente qui dicit mihi videf.q3 per hoc reſpondere intelligit
7 de iure.ad hoc de appel.preterea.† No.q ſufficiunt duo doctorum teſtimonia ad aliquid aſtruendum immo ⁊ vnicū fundamentum ſufficit.vt in.l.ita vulneratus.in prin.ff.ad.l.aqui.immo in his nō oportet autor allegare multitudinem ad verboſitatem vitandam.c.non mediocriter.de cōſe.di.v.iuxta glo.in c.tales.⁊.xxij.di.q3 melius eſt pauca ⁊ vtilia effundere q multis ⁊ inutilibus pregrauari.vt in.l.tāta.§.ſi quid C.de iureiu.
8 Jo.an.in.c.inquiſitionis.in prin.de accu.† No.q prouincia tota pōt diuidere vnā puinciā in plures.cōcor.l.ſi eadem.ff.de offi.aſſeſſo.Et p ſolū principem poteſt hoc fieri.vt hic pbatur. per hoc dicit Barto.in.l.vnica.C.de metro.lib.xi.q cōitates non poſſunt per ſeipſas ſe diuidere in plures ſine licentia ciuitatis cui ſubſunt:q8 intelligitur verū quoad iurdicium ciuitatis cui ſubſunt ſed cauſa cōmodioris adminiſtrationis inter ſe poſſunt hoc facere.ſicut i plurimus tutoribus obſeruatur. vt in l.ij.ff.de admi.tu.Dñium tñ commune manebit.vt in.l.inter tutores.eo.ti.pōt etiā princeps facere vt eadem prouincia habeat duas matrices ⁊ principales ciuitates.vt in.d.l.vnica.
9 † No.vlterius q ad mutationem vel diuiſionem puinciarū factā p ſeculares principes nō ſeqtur mutatio eccleſiaſtici ſtatus quoad dioceſes vel prouincias.concor.c.querimoniaz.de
10 iurepa.† Ex quo infero q cū decime prediales debeātur eccleſie infra cui parochiā predia cōſiſtunt.vt in.c.apoſtolice.⁊.c. cum ſit.⁊.c.cū cōtingit.de deci.⁊.c.eccleſie.⁊.c.quoniā.⁊.c.de decimis.xvj.q.j.q licet pacto vel conuentione vel alio mō per diſpoſitionē eccleſiaſticā fines terminorū ipſarū cōitatu3 immutētur nō ꝓpter hoc ad decimas prudicabitur eccleſijs parochialibus immo manebunt fines parochiarū prout fuerunt ab anti
11 quo.† No.q ecclia vtif ſepe legibus ciuilib9 ɔ̄ hereticos.nō tñ ꝓpter hoc intelligas q ſeculares poſſint ſpecifice ſup crimine hereſis diſponere:nā hoc nequeūt cum ſit crimen mere eccleſiaſticū.vt in.c.inquiſitiōis.§.prohibemus.de here.li.vj. Sed intellige eiſdē vtēdum quatenus reperiānf per eccleſiā approbate.vt fuerunt leges federici que in hereticorū exterminium fuerunt edite.vt in.d.c.inquiſitionis.in prin.Et ſi obijcias reperiri auctoritates veteris teſtamenti per quas probari videtur punitionem et iudicium huius criminis ſecularibus principibus fuiſſe cōmiſſum. vt deuterono.vij.⁊.xij.⁊ quod de ioſia rege iſrael legitur qui occidit ſacerdotes idolatras:qui colebant Baal.iiij.reg.xxiij. Et ad hec et ſimilia rñdetur:q per id q8 habef.xj.q.vij.§.itez cum Balaā.ver.his ita.vbi dicitur q multa in veteri teſtamento concedebantur q hodie prohibita ſunt nec ſunt in noſtre actionis exēpla trahenda. Et idem xxij.q.ij.ſi quis peruerſus.⁊ de peni.diſtinc.j.ij.ſi enim inquit. ver.qñ aūt.vtrobiq3 ⁊.ſeruiuit Abraam tempori ſuo ſeruiamus ⁊ nos legi ex tp̄i noſtro.fuerūt enim facta preterita figure futurorū.xxij.q.j.niſi bella.Itē ſatis e hoc per conſtitutiones eccleſie fore prohibitum. Et ſicubi canon circa hoc eis aliquid pmittat hoc ſemper intelligif ad mandatū eccleſie vel in caſum executionis fiende:ſentētia lata vel precepto facto p eccleſiam ſm Jo.an.in.d.c.inquiſitionis.in nouel.preſertim etiam cua di faciliter illa motiua veteris teſtamenti:q3 fuerunt precepta iudicialia que in lege noua nō remanent put eſt doctrina vulgaris.d.Anto.in.c.in aliqbus.de deci.et cōiter theologorum
12 et canoniſtarū.† Ante q veniam ad glo.† No.q licitum eſt in conſtitutione etiam in fauorem eccleſie ordinanda allegare fundamenta aliorum pontificum auctoritate inducta prout hic Nicolaus papa autor huius capituli ad fundamentum huius intentionis introduxit alios romanos pontifices.Dicas ad hoc ſm Hug.⁊ Archidi.q congrue illi inducuntur et q3 de eorum ſanctitate non dubitatur.ar.xl.di.non nos.xix.q.iij. abſit. Et inducuntur vt iuris cōditores vt per eorum decreta Nicolaus papa iuſtificaret intentum ſuum. Sed tunc obſtaret id quod multi detractores dicūt.ſ.q ſummi pontifices ita ſtatuerūt in fauorem ſui.Sed Inno.in.c.licet de ſuſcepto.de ſocompe.dicit q q talia dicunt ve ſacrilegij crimen incurrūt.q8 ſic oſtendit q3 deus in principio creauit celum et terram et ea que in eis ſunt et angelicam et humanam naturam:ſpualia et tpalia iamq3 per ſeipm regit ⁊ homini quem fecerat dixit.ex omni ligno comede ⁊c.Gen.ij.demū propter tranſgreſſionem Adam et Eua primos parentes puniuit et ſic vſq3 ad Noe p

Archivo Histórico Rosario

ſeipm mundum gubernauit. Noe vero primo gubernationem tradidit cum in Arca in qua totum humanum genus erat recluſum ipm prepoſuit qui et ipſe ſacerdos fuit: quoniaꝫ altare dño obtulit. vt habetur geñ. viij. In hac autem gubernatione ſucceſſerunt patriache iudices et reges et ſacerdotes et alij qui pro tempore fuerunt in regimine populi vſqꝫ ad chriſtum qui fuit naturalis dñs ⁊ rex nr̃. de quo in ps̄. deus iudicium tuum regi da. ⁊ ipe ieſus xp̃s vicariũ ſuum conſtituit Petrum et ſucceſſores ſuos: qñ ei claues regni celorum tradidit: et qñ dixit ei paſce oues meas. breuius tñ et nõ tam a longe repetito principio. idẽmet Inno loquitur in. c. aplice. de re. iur. li. vi. dicens ꝙ xp̃s filius dei dum fuit in hoc ſeculo etiã ab eterno fuit naturalis dñs oim. itaqꝫ naturale dñium habuit in oẽs creaturas quas creauerat. qua rõne hanc iuriſditionez vicarius ſuus: ſcꝫ papa habere iudicandus eſt: cum vice eius fungatur. nec videretur ad dominum diſcretum ſpectare ſi abſente eo preſentia corporali ab hoc mundo talem vniuerſalem vicarium non reliquiſſet. fuit autem eius vicarius Petrus. Matthei. xvj. Et idem dicendum eſt de ſucceſſoribus cum eadem abſurditas inſurgeret: ſi poſt mortẽ Petri naturam humanã a ſe creatam ſine regimine vniꝰ perſone reliquiſſet. vnde cum etiam habuit papa ptãtem canones condendi et diſponendi ea que diſpoſita ſunt. vr̃ in breuibus explicare tex. in. c. j. de trãſla. prela. vbi dicit ꝙ hec ptãs emanauit ex illo priuilegio qꝺ dominus Petro conceſſit videlꝫ quodcunqꝫ ligaueris ⁊c. ſed vno modo intelligitur. ſ. per precepta et conſtitutiones. vt dicit Inno. in. c. quanto. de conſue. Et per illa verba. paſce oues meas. et ideo cum chriſto autore iſta fundata fuit. ſimiliter et que ab eis proueniunt. ideo nõ eſt preſumẽdum ꝙ particulari affectu decreta põtificum ſint ſtatuta: ſed pro vniuerſali bono ſpũſctõ dictan

13 te. c. violatores. et. c. q̃ ad ꝑpetuam. xv. q. j. ¶ † Glo. ij. colligit argumentum ex tex. ꝙ eps̃ poſſit inuito parochiano diuidere parochiam: ſed hoc intellige iuſta ſubſiſtẽte cauſa. Nam eo caſu põt res vnius eccleſie dare alteri. vt voluit etiam glo. in. c. j. de re. eccleſie nõ alie. ⁊ in. c. cõſtitutus. de reli. domi. non tamẽ ſufficit iuſta cauſa niſi etiã accedat aſſenſus capituli ſui iuxta no. in. c. j. de his que fi. a prela. et in. c. cũ aplica. eo. ti. et ꝑ doc. in. c. conſtitutus. vbi etiã addunt aliud tertiũ requiſitũ videlicet ꝙ illud non ingerat enorme preiudicium eccleſie cui illud auferꝛ. pro quo facit glo. s̃. xv. q. j. c. eccleſie. pro quo facit glo. allegata. ⁊ cũ hoc temperamẽto debes intelligere id quod no. Hoſtien. et Joã. an. poſt Inno. in. d. c. j. de re. eccle. non alie. videlicet ꝙ ſi iuſta de cã edificaret eps̃ nouam eccleſiam illi eccleſie poteſt dare iura matricis eccleſie que habebat in parochianis noue eccleſie applicata: puta decimas oblationes morticinia et ſimilia. ad quod facit. c. ad audientiam. de eccle. edificã.

14 ¶ † Scdõ gloſ. ſentit. ꝙ papa poteſt ex iuſta cauſa res vnius eccleſie tollere et dare alteri. et non aliter. idem tenet gloſ. in. c. omnes. xxij. di. que loquitur per verbũ dꝫ. cõtrariuꝫ tamẽ tenet glo. in. c. cõſtitutus. et illã ibi ſequunꝛ cõmuniter doctores. licꝫ dicant ꝙ quantum ad deũ ipſe teneatur cum debeat eſſe iuxta illud euangelij fidelis diſpenſator et prudens ſuper familiam domini. ad quod faciunt no. per Jo. an. poſt ſanctũ Tho. in. c. de multa de prebem. Et ſi dicatur immo videtur ꝙ ſine cauſa papa hoc nõ poſſet. nam cum dñia rerum ſint de iure gentium. vt in. l. ex hoc iure. ff. de iuſti. et iur. §. ius aũt. inſti. de iur. na. cõtra ius aũt gentiũ princeps non põt diſponere ſine iuſta cauſa. iuxta no. per. Inno. in. c. que in eccleſiarũ. de conſti. ⁊ per Bar. in ꝓhe. ff. ⁊ per legiſtas in. l. fi. C. ſi contra ius vel pub. vti. So. poſſumus dicere ꝙ in papa preſumeretur in dubio iuſta cauſa quoad forum iudiciale. vt no. in iuribus vltimo allegatis. vel aliter poſſumus dicere ꝙ papa eſt adminiſtrator omniuꝫ eccleſiarum ⁊ rerũ earũ ⁊ cõis rector: et ideo liberius poteſt in eis q̃ alius rector vel princeps in bonis ſubditoruꝫ. vt in. c. ſicut vnire. ij. ibi. d. Aut. ponderat. de exceſ. pla. ⁊ facit quod no. Inno. in. c. cum ſuper. de cauſa poſſeſ. ⁊ ꝓprie. dum dicit bona eccleſiarum omnia eſſe in patrimonio chriſti. c. cum ex eo. de elec. li. vj. c. certum. j. eo. cuiꝰ vicarius eſt papa. ideo plus iuris habet papa in bonis eccleſiarũ q̃ imperator in bonis priuatorum q non habet dñium niſi in vniuerſo. dñia aũt particulariũ perſonarũ non ſunt imperatoris. l. bene a zenone. C. de quadri. preſcript. Eccleſie enim particulares ⁊ prelati eorũ ſunt potius quidam tituli adminiſtrationis. c. ij. de dona. Et principaliter nomine eccleſie vniuerſalis ⁊ chriſti eius paſtoris omnia tenentur ⁊ adminiſtrantur. et maxime ex quo dando vni eccleſie quod alteri tollit: non tamẽ dicitur ꝓprie alienare. vt no. gloſ. in ſimili de re. eccle. non alie. in cle. ij. Hoſtien. in. c. nouit. de his que fiunt a p̃la. ibi. Panor. et Jmo. in. c. poſſeſſiones. in fi. de rebus eccle. nõ alie. In titulis beneficiorum dandis transferendis cõmutandis ⁊ vniẽdis clarum eſt ꝙ papa hꝫ liberas habenas. d. c. ſicut vnire. ⁊ cle. j. in fi. vt lit. pẽ. c. ij. de ꝓben. li. vj. glo. vij. q. j. eps̃. in c. per principalẽ. xiiij. q. iij. Jo. an. in. c. fi. de poſtu. prela. Et videtur mihi bonus tex. in. c. decimas. in fi. ibi. vel etiã metropolitano inuito. xvj. q. j. Itẽ priuilegiare vnã eccleſiã ꝯtra aliã põt. glo. in. c. cõqueſtus. ix. q. iij. Archi. xxv. q. ij. c. ſeruatis. Sed coram deo ⁊ in foro cõſciẽtie ſtatur veritati et nõ ꝓſumptioni. Inn. in. c. quia plerique. de imu. eccle. Panor. tñ in. d. c. cum ſuper. tenet ꝙ dñium bonorum reuera cõſiſtat penes eccleſiam particularem. qꝺ pꝫ. Nã eius nomine intentatur iudiciũ petitorium ⁊ poſſeſſorium. de quo latius vide ibi per eũ et in ſua diſputatione. Nec eſt mirum ꝙ ex ſpeciali prouiſione legis ſit penes duos diuerſo reſpectu vt de dñio rerum dotalium dicimus durãte matrimonio. l. in rebus. C. de rei ven. Ponit etiam Panor. in repe. c. cũ eſſes. de teſta. ſi tamen papa de talibus diſponit in graue damnũ eccleſie vel ſcandalũ: nõ poteſt ſine pctõ talia facere. immo grauiter peccat. ita Archi. in. c. non liceat pape. xij. q. ij. Inno. in. c. inquiſitioni. de ſen. excõ. et capientes ab eo ꝑ has vias bona ſeu beneficia: cũ ipſe papa dans peccet. non remanẽt in con

15 ſciẽtia tuti. ꝑ ea que dicã in. c. cõſequẽs. xj. di. ¶ † Glo. iij. obijcit. glo. dat tres rñſiones quã ꝑ te videre poteris. Sed conſiderandum eſt tamen circa iſtum articulũ. glo. hic videtur tenere ꝙ vſure ſunt ꝑmiſſe de iure ciuili. Adẽſentit gl. j. c. ꝑximo. Sꝫ cõtrariũ huius tenet. xiiij. q. iiij. q̃d dicã. ⁊. c. quia in oibus. de vſur. ⁊ in aut. ad hec. C. de vſu. ⁊ in aut. de eccle. ti. in prin. Et motiuũ glo. eſt ꝙ imperator mãdat obſeruari quattuor ꝯcilia ⁊ vim legũ obtinere. vt in preallegata aut. de eccle. ti. j prin. Inter que eſt cõciliũ nicenũ qꝺ ꝓhibet vſuras. vt in. c. qm̃. xlvij. di. Ergo etiã hodie vſure de iure ciuili ſunt prohibite. l. cunctos populos. C. de ſum tri. tenetur ꝙ de mente iuris ciuilis erat vſuras ꝑmittere ſcḋm moderationem. l. eos. C. de vſu. Iſta tamen diſpoſitio non tenuit quia imperator tanq̃ inferior nõ potuit legẽ facere ꝯtra legẽ ſuperioris. ſ. dei q indiſtincte ꝓhibuit vſuras. Luc. vj. Mutuũ date nihil inde ſperãtes. Quõ ergo excuſabimus Juſtinianũ legiſlatorẽ q eas ꝑmiſit: cum fuerit valde catholicus. Dicebat Bart. ꝙ rõnes quas glo. huius capituli inducit ad ipſius excuſationem. Et hanc opi. Barto. tenet etiã Bal. in. d. l. cunctos populos. Et predicta conſideratione tex. in cle. vnica. de vſu. que cle. eſt in ſingulis ſuis determinationibus contra ciuitates ſtatuta ⁊ principes italie qui varie dubito ne incidant in illã cle. Excuſari poteſt imperator ꝙ permiſerit vſuras credens eas fore licitas. Non tamen põt dici hoc lege ſua ſtatuiſſe cum ꝓteſtatio illa de qua in. d. aut. de eccle. ti. declaret intentionẽ ſuã ⁊ qualificet illã legẽ de vſuris diſponentẽ. ſ. dũmodo nõ ſit cõtra aliquod quattuor cõciliorum. Nam hec eſt vis ꝓteſtatiõis q̃ eſt declaratiua volũtatis. de quo eſt tex. in. c. dãnamus. de hereticis. ⁊ glo. in ꝓhe. vj. faciunt ad ideꝫ no. per Bar. in. l. non ſolum. §. morte. ff. de no. ope. nũ. ⁊ per cano. in. c. cũ m. de conſti. vbi de proteſtatione voluntatis declaratorie agũt. Ad idem faciunt no. in autent. caſſa ⁊ irrita. C. de ſacroſanc. eccle.

16 ¶ † Glo. ſuper ver. iudicio. colligit arg. ex tex. ꝙ ſi princeps legitimat aliquẽ in tpalibus nõ videtur legitimatus i ſpũalibus. Sed extra glo. cõtra hoc põt obijci. Nã ſi ſeruus vel curialis a quocũqꝫ liberatus vel abſolutꝰ fuerit ꝓmoueri põt de iure cõi. ⁊ dicit Hug. Ad quos etiã põt induci gl. nr̃a q̃ dicit ꝙ ſi rõne paterni criminis q̃s eſt infamis. ⁊ princeps reſtituit eũ cẽſetur etiã quoad ſpũalia reſtitutus. quare ergo nõ ſic in illegitimo. Ad hoc rñdit Hug. ꝙ rõ huius diuerſitatis quia precise ⁊ ſine rõne ab eccl'ia ſtatutũ eſt vt tales ſpurij ad ordines non ꝓmoueãtur: ſed de ſeruis ⁊ curialibus facta eſt exceptio a canone. ſ. vt liberati ꝓmoueantur. Unde videtur ꝙ de iure canonico talis liberatus poſſit ꝓmoueri. quia tacite eccleſia dat autoritatem tali abſolutioni ⁊ liberationi: ⁊ eam approbat. Uel eſt ſcḋm euꝫ alia ratio diuerſitatis. quia ſcḋm eũ nõ poteſt remoueri impedimẽtũ eccleſie cũ eorum curialitas vel ſeruitus ad hoc nõ ſpectet: et in talibus cuiuſlibet habẽtis ptãtẽ ſup eos bñficij collatio eis facta ſufficit ad hoc vt ꝓmoueri poſſit. ſed legitimatio ſuperiorum ita ſpectat ad eccleſiam ſicut ad imperatorem. vñ ſi ab eccleſia non legitimantur quoad ordines non erunt legitimi propter legitimationem imperatoris. idẽ ſequitur Lau. ex eo ꝙ littera hic dicit in oibus. Et ex eo ꝙ ſequitur eccleſiaſtica iura ſolui colligit ꝙ ſpurius vel illegitimꝰ vel al's infamis vel criminoſus a principe ſeculari reſtitutus nõ poteſt ꝓmoueri. idem ſequitur Archi. predicta tamen videntur loq̃ qñ infamia ex delicto ꝓprio naſcitur. ⁊ ideo ſignanter glo. hic in fi. loq̃tur qñ infamia ex crimine paterno ⁊ nõ ꝓprio orta fuit. Unde no. ex glo. ꝙ legitimatus ꝑ imperatorẽ nõ eſt habilitatus quoad ſpũalia iura. licet ſecus ſit qñ quis eſt reſtitutus fame ꝓpter infamiam quã incurrit deſcendenteꝫ a crimine paterno: quia tunc etiam poſſet admitti ad honores eccleſiaſticos. ita ꝓprie loquitur glo. hic. quam etiã hic declarat Archi. vj. q. j. ſi quis cũ militibus. ſecus tamen eſſet ſi eſſent infames

eſſent infames ex proprio delicto: quia tunc licet reſtitueret imperator eũ fame non tñ talis reſtitutio prodeſſet in ſpiritualibus ſcḋm Archi. quia ꝙ filius ſit infamis ex crimine paterno eſt introductum de iure ciuili. Gemi. etiã in. §. hinc colligitur. ij. q. iij. remoto ergo impedimento per legẽ ciuilem cẽſetur habilis etiaꝫ quo ad ius canonicum. ſed ſecus eſt in infamia ⁊ legitimatiõe criminis proprij: quia pretextu talis infamie vt illegitimatus repellitur per ius canonicum ⁊ ciuile licet imperator remoueat vitium prouenιens ex iure ciuili non poteſt tollere prouenιens ex iure canonico ſcḋm Archi. qꝺ bene no. vide gloſ. qui aliquid tangit de materia huius glo. lix. diſt. c. ij. Ad confirmationem etiam predictorum faciunt no. per Innocen. in. c. per venerabilem. qui fil. ſint legi. Inno. in. c. cum te. ⁊ ibi Panor. in. ix. col. de re iudi. videntur tenere ꝙ habilitatio imperatoris licet tollat infamiam in ciuilibus tñ non ſuffragetur quo ad promotionem ad ordines eccleſiaſticos. dicit tñ Panor. ꝙ eps̃ poterit diſpenſare: ſicut facit cũ criminoſis notorie tñ ſine infamia. vt. c. ſi. de tẽpo. ordi. ⁊ legitimatus ⁊ reſtitutus fame omnia facere poteſt in quocunqꝫ foro tam eccleſiaſtico q̃ ciuili quo ad ea tñ in quibus hꝫ poteſtatem is qui diſpenſauit ſeu legitimauit vel fame reſtituit. poterit eniꝫ in omni iudicio eccleſiaſtico teſtimonium prebere ⁊ ad ciuiles honores vocari niſi talia ſint que tendant in alterius preiudicium. nam legitimatus ab vno principe vel ciuitate non obtinebit ab inteſtato bona hereditaria in terra que non ſit ſubdita legitimãti: ⁊ ſic nõ aufert bona conſanguineis defuncti vel fiſco. inde eſt ꝙ legitimatus a iudice ſeculari non intelligitur ad ordines legitimatus. quia promoueri ad ordines non eſt de ſeculari iuriſditiõe. Et ex his dictis infertur ad vnam concluſionem ꝙ ſi princeps ſecularis legitimat ſpurium ſiue al's illegitimum licet in hereditate paterna poſſit ſuccedere in vim huius legitimationis non tñ ſuccedit in iurepatronatus eccleſie qꝺ patri competebat. non enim potuit ſe extẽdere talis legitimatio principis ſecularis ad iuſpatronatus quia ſpirituali annexum. ⁊ ideo ſub iuriſditione laicali non cadit. vt in. c. quanto. de iudi. ita Gemi. hic: qui poſtea arguit ad partem contrariam ⁊ non firmat pedes. Et melior videtur ratio quam facit pro parte affirmatiua. nam ad hoc iuſpatronatus licet ſpirituali annexum ſit quilibet laicus admittitur. c. qm̃. de iurepa. ⁊ tranſit cum vniuerſitate bonorum. c. ex litteris. ⁊. c. cum ſeculum. de iurepa. ergo ex quo per legitimationem eſt habilitatus ad ſucceſſionem: etiam erit habilitatus ad iuſpatronatus lꝫ ex omni bonorum vniuerſali tranſlatione nõ trãſeat iuſpatronatus. vt no. Jmo. in cle. paſtoralis. in pe. col. de re iudi. iſtud procedit in tranſlatione odioſa que fit contra voluntatem transferentis: puta in confiſcatione bonorum. facit glo. in. d. cle. paſtoralis. in ver. ſubditos. in. c. filijs vel nepotibus. xvj. q. vij. ⁊ in. c. ſatis peruerſum. lvj. diſt. non ſic ergo in alia vniuerſali tranſlatione puta hereditatis vel alia ſimili. c.

17 cum ſeculũ. c. ex litteris. c. ex inſinuatione. de iurepa. † Ex p̃dictis etiã infero ꝙ legitimatus ꝑ principẽ ſeculareꝫ põt ex teſtamẽto ſuccedere etiã in bonis exiſtentibus extra territoriũ legitimantis. quia talis legitimatio dirigitur ad perſonam ⁊ per cõſequens trahit ad ſe illa bona que per teſtamentum fuerũt applicata perſone vbicunqꝫ illa exiſtant. ſecus tñ eſt in ſucceſſiõe ab inteſtato. quia diſpoſitio iuris eo caſu aſpicit directe ipſa bona. ſ. ꝙ talia bona deueniant ad tales ⁊c. quo caſu inſpicitur lex territorij in quo ſunt bona ⁊ non vbi eſt perſona. iuxta no. per Inno. in. c. poſtulaſti. de fo. compe. vnde ⁊ legitimatio ſe non poteſt ad bona extra territorium exiſtentia extendere. Et hoc innuit Inno. in verbis de quibus. s̃. vbi non ſine myſterio dixit ab inteſtato. Ad predictam diſtinctionẽ optime faciũt no.

18 per Bar. in. l. cunctos populos. C. de ſum. tri. ¶ † Gl. in verbo prohibuit. dat regulã generalẽ ꝙ imperator ſuper rebus eccleſie non poteſt ſtatuta facere. Excipit duos caſus. quorum vnus eſt ſi eccleſia hoc petierit. Alius eſt ſi in eccleſia priuilegiũ hoc ſtatuat. Archi. dat duas regulas in hac materia. quarum prima eſt lex imperialis eccleſijs fauens ſemper eſt recipienda niſi forſan per ſedem apoſtolicaꝫ reprobetur. Secunda regula eſt hec lex imperialis eccleſie contraria vel ipſam impugnans nunq̃ admittenda eſt niſi per ſedem apoſtolicam approbetur. Eliciũtur he due regule ex eo qꝺ legitur in hoc capitulo ⁊ no. per totã iſtam diſtinctionem. ⁊. xxxvij. diſtin. ſi quid veri. ⁊ in. c. ſeq. ad fi. ⁊ de no. ope. nun. c. j. Predicte vero due regule etiam locum habent circa conſuetudines. vt patet de conſue. c. j. ¶ Statuta vero ſiue leges aliorum laicorum inferiorum etiam ſi in fauorem eccleſie vel perſonarum eccleſiaſticarum nõ obtinẽt vim niſi per ſedem apoſtolicam approbentur expreſſe. xcvj. diſt. bene quidem. de cõſti. que in eccleſiarum. ⁊. c. eccleſia ſancte Marie. ſcḋm Hoſti. qui ita ſcripſit. de ſolu. is qui. In hoc poſſumus ſic diſtinguere. quia aut ſtatutum laicoruꝫ ſiue lex imperialis diſponit ſpecifice de clericis ſiue de rebus eccleſiaſticis: ⁊ nullo modo tenet etiam ſi fauorem eccleſiarum vel clericorum cõtineret. ⁊ hoc ex defectu poteſtatis cõſtituentis. pro quo eſt text. in. d. c. eccleſia. ⁊. c. que in eccleſiarũ. de conſti ⁊. c. fi. de re. eccle. non alie. fallit hoc ſi talis lex diſponeret priuilegiando. ꝓ quo eſt glo. hic. Nam tunc non in vim legis ſed in vim priuilegij tenet: qꝺ quidem priuilegium etiam non ſubiecto concedi poteſt iuxta no. per Inno. ⁊ doc. in. c. nouit. de iudi. Concluſiue ponit Hoſti. in. c. fi. de ſolu. Et per ibi no. dicereꝫ ꝙ talis lex ſit priuilegium conceſſum nõ ſubdito: non poſſet reuocari etiã ꝑ legiſlatorem. quod tene menti. Aut nõ diſponit ſic ſpecifice ſed generaliter. Et tunc ſi eſt mere fauorabile extendit ſe ad clericos et ad eccleſias vtpote ſtatutum ꝙ ſtantibus maſculis femine non ſuccedunt. ⁊ hec eſt communis opi. legiſtarum. Bar. ⁊ Bal. in l. cũctos populos. C. de ſum. tri. ⁊ per canoniſtas in. c. eccleſia. de conſti. ⁊ per Hoſtien. in. c. fi. de ſolu. Ideo ꝙ ſtatutum diſponat ꝙ quilibet teſtator debet legare eccleſie decem: non comprehendit clericos teſtantes ſcḋm Hug. hic et Gemi. ponit domi. Anto. conſi. lxv. Aut diſpoſitio ſeu lex laicoruꝫ eſt indifferẽs. quia poteſt ſe habere ad damnum ⁊ ad commodum ipſorum: vtpote ſtatutum ꝙ inſtrumentum guarentigiatum habet paratam executionem qꝺ eſt fauorabile clericis: ſi in fauorem ipſorum talis contractus ſit factus. Et eſt odioſum ſi in tali contractu ipſe erat obligatus. ⁊ Barto. in. d. l. cunctos populos. fuit ſententia ꝙ huiuſmodi ſtatutum ſe extenderet ad clericos ⁊ eccleſias. ſed Bald. in aut. caſſa ⁊ irrita. C. de ſacroſan. eccl. impugnat illud dictum. Idem tenet do. Anto. in. c. fi. de vi. et hone. cleri. pro quo inducit tex. expreſſum in. d. c. fi. qui aperte deſtruit opinionem Barto. nam vt ibi patet tunc demum clerici tenentur iſtis ſtatutis quando immiſcuiſſent ſe negotiationibus. ⁊ tertio moniti non deſiſtunt. Ideo hoc ceſſante non tenentur. nec valet qꝺ abbas ſicu. hic dicit ꝙ illa ſtatuta diſponebant tantum de laicis. nam illa eſt diuinatio. ſed cõtra hoc facit tex. in. c. conſtitutus. de in integrum reſtitu. Sed Joan. an. in regula. ſine culpa. de reg. iur. lib. vj. intelligit illuꝫ tex. quãdo conſuetudo vel ſtatutum iniecerat vinculum ante clericatũ. Et communiter doc. intelligunt predicta que in principali cõcluſione diximus ꝙ locum habent in ſtatutis vel legibus inferiorum. in legibus tñ imperialibus ſecus eſt. Lex enim imperialis indifferens. ſ. que poteſt habere ſe ad dãnum vel commodũ clericorum ſi generaliter diſponat ⁊ nõ ſpecificet de clericis vel eccleſijs extendat ſe ad clericos ⁊ eccleſias. pro quo eſt text. in c. j. de no. oper. nun. Et hec eſt cõmunis opinio docto. in locis predictis. Quecunqꝫ dixi in ſtatutis inferiorum intellige per omnia in conſuetudinibus eorum. ⁊ probat text. in. c. fi. de vi. ⁊ hone. cleri. Et hoc facit: quia conſuetudo et ſtatutuꝫ differũt tanq̃ tacitum ⁊ expreſſum: quia per ſtatutũ exprimitur voce mens communitatis. per conſuetudinem vero ipſis rebus ⁊ factis. vt in. l. de quibus. ff. de legi. ⁊ in. §. ex non ſcripto. in fi. inſti. de iur. na. Hoc etiam ſequitur Hoſtien. in ſumma. de conſue. §. que cui. ver. ſed pone. qꝺ limita niſi conſuetudo communiter eſſet obſeruata. nedum inter laicos ſed etiam inter clericos. Nam eo caſu etiam ad clericos ſe extenderet. vt ibi Hoſti. dicit. ⁊ facit. c. cum veniſſet. de eo qui mit. in poſ. in. c. cũ cauſa. de re iudica. Gloſ. in verbo contra hereticos arguit pro ⁊ contra. Pro ſolutione huius contrarij dicemus. j. diſtin. xxxvij. c. ſi quid veri.

1 ☞ Imperator an veniat ſub generalitate: ⁊ quid de regibꝰ ⁊ reginis.

2 Leges que abradi debeant de libris.

Libri improbate lectionis debent flãmis exuri.

NOn licet. Nemini contra legem diuinam euangelicam propheticam ſeu apoſtolicam regulam aliquid agere licet. hoc dicit.

1 ¶ † No. primo ꝙ ſub generalitate nõ cõprehẽditur imperator. patet quia ponitur hic diſiunctiua inter imperatoreꝫ ⁊ generalitatẽ poſtea ſubſecutam. idem dicas de regibus ⁊ reginis. vt in. c. fina. §. j. de offi. delega. lib. vj. ⁊ in. c. ne aliqui. de priuile. eo. lib. Sed ſi dicas ꝙ illa iura probant contrariuꝫ per locum a ſpeciali. reſpondetur ꝙ hoc non patitur ratio que ponitur in dicto. c. fina. videlicet ꝙ prerogatiua tante celſitudinis exigit eos ſub generalitate non comprehendi. ſed ſpeciali prerogatiua attolli. ad quod facit illud generale que ſpeciali no. ſunt digna ⁊c. vt in. l. item apud Labeonem. §. hoc edictum. de iniur. Quantum attinet ad hunc text. credo ꝙ cum hec ſubiecta materia ita liget imperatorem ⁊ reges ſicut alios quia loquitur de obſeruantia legis dei qui preeſt imperatori et regibus. c. duo. ⁊. c. cum ad verum. ⁊. l. ſi imperator. xcvj. diſtinctio. depoſuit enim potentes de ſede. Et ideo omnino in generalitate huius prohibitionis veniſſet imperator. ſed

Archivo Histórico

hic ſolum expreſſit imperatorem ⁊ ſubiecit generalem clauſu
lam cuiꝙ pietatem colenti.⁊ vt imperatorem anaſtaſium pa-
rum obedientẽ mandatis dei:⁊ fauorem hereticorũ.⁊ theodo-
ricum gottorum regem qui italiam occupabat: ⁊ hereticis fa-
uebat generaliter ex ſententia ſynodi corriperet. horum enim
temporibus eccleſie Romane prefuit.anno domini.ccccxcvij.
ſymmachus qui hoc decretum edidit.quod etiam clarius dixe
rat felix qui pauloante papatum rexerat.vt in.c.ſequen.gene-
ralius poſtea loquutus eſt Nicolaus qui anno domini. dccc.
2 lxvj.eccleſie prefuit Romane.in.c.conſtitutus.ĩ.eo.¶†Not.
ꝙ quemadmodum lex edita contra legem diuinam vel euan-
gelicam non tenet.ita nec edita contra propheticas aut apoſto
licas regulas.gloſ.j. arguit contra iſtas leges qui permittunt
vſuras.ſimilem glo.ſ̃.c.proxi.Et dicit Hug.huiuſmodi leges
cum ſint contra deum non debent dici leges vel iura. cum ius
dicatur quia iuſtum eſt.⁊ quia legitime agere docet.vt in di.j.
ius naturale,autoritate ergo canonica ⁊ diuĩa tales leges ſunt
abrogate.vt.xix.di.ſi Romanorum.⁊ ex his dictis Hug.colli-
ge aliqua no.Primum ꝙ lex iniuſta eſt ipſo iure nulla nec etiã
nomen legis debet habere.quod etiam corroboratur. nam iu-
ſtitia eſt de ſubſtantia legis.quod probatur.ſ̃.iiij.diſt. erit au-
tem lex.vbi dicit ꝙ iuſta ⁊c. Infertur etiam ꝙ leges iniuſte de
bent de libris abradi:ne earum memoria habeatur.ad idem.c.
nouit.de ſenten.excom.⁊ cle.vnica.de vſu. facit in ſimili nam
libri improbate lectionis debent flammis exuri.l. cetere.ff. fa-
mi.herciſ.⁊ in.l.mathematici.C.de epi.audien.vbi tamen ali-
qua lex in prin.fuit iuſta ⁊ rationabilis ex aliqua tamen cauſa
fuit reuocata non debet abradi propterea de libris: immo vti-
le eſt eorum notitiam habere.ita intelligit tex.inſti.de teſta.in
prin.ibi vt nihil antiquitatis penitus ignoretur.adde rationẽ
vt ex tali lege videatur ratio que antiquum legiſlatorem mo-
uit.vt no.glo.in.c.nouit.de iudi.nam principale quod in lege
conſiderandum ⁊ menti tenendum eſt dicitur ipſa ratio legis:
cum illa ſit ipſius legis virtus ⁊ anima vt in.l.ſcire leges.ff.de
legi.Glo.in verbo obtinet.arguit contra text. de.c. adrianus.
lxiij.diſtin.⁊ non ſoluit.ſed dicit Archi.ꝙ iſtud fuit ex permiſ-
ſione eccleſie.

1 ☞ Eccleſie res dicuntur ſpectare ad patrimoniũ chriſti.
2 Nomine ſcholarium an veniant doctores ⁊ econtra.
3 Imperator debet collum ſubmittere eccleſie etiam ſi dura pre-
cipiantur ab eccleſia.
4 Impator ⁊ alie poteſtates ſeculares ſubſunt ſacerdotibus vbi
agitur de ſpiritualibus.
Reges iuſſu dei ſunt inſtituti a ſacerdotibus.
5 Canones violans dicitur blaſphemare ſpiritumſanctum.
6 Epiſcopus an poſſit excommunicare regem ⁊ imperatorem.

a ¶ Statutum diſponẽs ꝙ ſpuri⁹ ſuccedat pr̃i ſuo an valeat.

CErtum. In cauſis eccleſie rex dz legib⁹ ec-
cleſie ſubiacere: non autem ſuper
1 illas legem condere.h.d.¶†No.ꝙ cã eccleſie dicit
cã dei.⁊ res eccleſie dicunt eſſe dei.ↄcor.c.cum ex eo.
de ele.li.vj.vbi dicunt res eccleſie ſpectare ad patrimoniũ xp̃i.
de hac tñ materia vide glo.in.c.cãm carpeñ.de ver.ſigni. ⁊ per
Inno.in.c.cum ſuper.de cã poſ.⁊ proprie.No.ꝙ diſcretum dz
2 eſſe officium diſcentis ⁊ doctoris.†Ex quo collige ꝙ appella-
tione ſcholariũ nõ veniũt doctores nec ecõtra. ↄriũ tñ tz Egi.
in ꝓhemio decreti qñ materia eſt indifferẽs ⁊ ꝑmiſcua. inducit
ſimile de abbate qui venit appellatiõe monachorũ. vt in.c.ſi.
de ſimo.ſed Io.an.in.d.ꝓhemio dicit ꝙ eſt verũ in materia fa
uorabili.ſecus in odioſa.ar.regule.odia.de reg.iur.libr.vj.ſed
do.Car.⁊ Ioã.de lig.⁊ Abb.tenẽt ↄriũ:immo etiã in materia
fauorabili non comprehendi:qđ pz per illud ꝓhemiũ vbi agit
de benedictione fauorabili. ⁊ tñ ponũtur vt diuerſi. Preterea
nomina ⁊ officia eorũ ſunt diuerſa.⁊ hoc credo verius. ſi tñ ali
quis eſſet doctor in vna ſcientia ⁊ ſcholaris in alia.an veniat
appellatione ſcholaris vel doctoris.dicenduz foret cui magis
daret operã: videlicet ad audienduz vel ad docendũ ⁊ ab illo
deberet nominari.ſicut hermaphroditus. vt in.l. queritur.ff.
de ſta.ho.Ex quo etiã infertur ꝙ ſcholares nõ debẽt dare ope-
ram vt doceant.⁊ ſi interdũ hoc faciant potius debent hoc fa-
cere vt edificent ꝙ̃ vt doceant.vñ non cuz ſupercilio docere de-
bent.Nec tñ hoc intelligas per contrariuz ꝙ doctor nõ debeat
diſcere.Io.an.in.c.cũ ex eo.de elec.lib.vj.in nouel.quinimmo
debent doctores cum Auguſtino dicere paratus ſum ab anni-
culo doceri.c.ſi habes.xxiiij.q.iij.⁊ Pomponius iuriſcõſultus
poſt iulianum.in.l.apud iulianum.ff.de fideicommiſſarijs li-
bertatibus.⁊ dixit etiã.ſi alterum pedum in ſepulchro haberẽ
3 adhuc addiſcere vellem.¶†No.ꝙ imperator dz collũ ſubmit
tere eccleſie:qđ intellige etiam ſi dura precipiãtur ab eccleſia.
4 vt in.c.in memoriã.xix.di.¶†No.ſm Car.tex.ibi ſm eius cõ-
ſtitutionẽ.ꝙ de iure diuino imperator ⁊ alie poteſtates ſecula-
res ſubſunt ſacerdotibus vbi de ſpiritualibus agitur. cõcor.c.
ſuſceptis.c.qm̃.ĩ.eo.⁊.c.cũ ad veruz.⁊.c. duo.⁊.c. ſi imperator.
xcvj.di.facit q: a ſacerdotibus reges iuſſu dei inſtituti ſunt.vt
legitur in libro Regũ de ſamuele q regẽ Saul ordinauit. Sa-
cerdotes enim vt dixit Pau.ij.ad Cor.v.pro chriſto legatiõe
5 fungunt.†No.hic argumẽtũ ſm Archi.ꝙ q cõſtitutionez vio-
lat autori facit iniuriã ⁊ inde eſt ꝙ qui canones violat dicitur
blaſphemare ſpiritum ſanctũ.xvj.q.j.violatores.¶Not.ꝙ q
abutitur poteſtate ſibi a ſuperiore data dicit irrogare iniuriaz
ei qui dedit.Ex quo infero ꝙ ſi delegatus abutit poteſtate ſibi
delata.Aut vicarius ep̃i poteſtate ſui officij.ꝙ delegãs ↄ dele-
gatũ.ep̃s contra vicarium poterint agere actione iniuriarum.
6 ¶Gl.in verbo ſubmittere.†No.ex ea ſm Gemi.ꝙ ep̃s põt ex-
cõmunicare regẽ ⁊ imperatorẽ.idẽ gl.xviij.di.qm̃.⁊.lxiij. diſt.
valentinianus.tex.⁊ gl.xcvj.di.duo ſunt. gl.xj.q.iij.c. ſi autẽ.
Hoc limitat verũ Inn.ĩ.c.j.de offi.ordi.in notorijs iniurijs in
quibus ꝑcedẽte monitione excõicabit impatorẽ ſi nõ obediet.⁊
etiam ſine monitione vbi rex vel imperator erit nimis ſeuerus
⁊ iniurioſus.vt no.Hoſti.in.c.quãto.de trãſla.p̃la.⁊.c.que lo-
tharius.⁊.c.manifeſta.⁊.c.de manifeſta.ij.q.j.⁊ tũc debebit p
papã ⁊ non per ep̃m excõicari.ar.de iudi.c.nouit.

1 ☞ Conſtitutio que eſt contra canones non tenet. quod fieri
poteſt duobus modis.
2 Conſtitutio que eſt contra bonos mores non tenet.idẽ de con-
ſuetudine.
3 Sta.ꝙ ſpurius ſuccedat patri ſuo an valeat.
4 Per ſtatuta inferiorum non poſſunt legitimari ſpurij nec con-
cedi poteſt venia etatis nec aliquid horuz que ſunt principi re-
ſeruata immutari.
5 Legibus an ſemper derogetur per canones.

COnſtitutiones. Leges diſponen-
tes contra cano-
1 nes vel bonos mores non tenent.h.d.†No.ꝙ conſti
tutio que eſt contra canones non tenet. qđ duobus
modis fieri poteſt ſm Hug.ſ.ratione conſtituti ⁊ ratione con-
ſtituentis. Ratione conſtituti ſi illa conſtituantur que cõſtitui
non debent:vt in legibus que permittunt vſuras vel ſeparatio
nem cõiugũ:vt.ſ̃.ea.c.j.⁊.xvij.q.ij.ſunt qui dicunt. Rõne con
ſtituẽtis ſi fiat ab eo qui nõ hz poteſtatẽ ſtatuẽdi vt legitur de
de Baſilio qui expreſſe de rebus eccleſie diſponebat.xcvj. diſt.
2 bene quidẽ.⁊ de conſti.eccleſia ſancte Marie.¶†No.ꝙ conſti
tutio que eſt contra bonos mores non tenet.idem dicas de con
3 ſuetudine.c.ex parte.de conſue.†Ex his infert ad.q. an valeat
a ſtatutum diſponens[a] ꝙ ſpurius poſſit ſuccedere patri ſuo.Ho-
ſtien.mouet hanc queſtionem in ſum.in titu.qui ſi.ſint legit.§.
qualiter.ver.quid ſi imperator. Et tenet ꝙ non. mouetur tali
fundamento.Nam ⁊ ſi poſſet tanꝙ legitimos eos legitimãdo
ad hereditatem admittere.non tamen poteſt ſuper hoc legem
generalez condere: q: multi eſſent qui non curarent vnde filios
haberẽt ſi ſcirent eos ſibi ſuccedere debere.⁊ ſic illud eſſet cauſa
multorum peccatorum mortalium.ergo talis lex eſſet abolen-
da.de preſcrip.c.ſi.de pe.⁊ re.cum infirmitas.Hec queſtio fuit
olim diſputata ⁊ reputata multum ardua: vt refert Bar.in.l.
teſtamenti.ff.de teſta.dicens quendã Petrum determinaſſe p
ſtatutum hoc fieri nõ poſſe per.l.j.ff.de na.reſti.Itẽ conſulẽdo
tenuit.d.Cy.per autent.qui.mo.natu.effi.ſui.§.pe.vbi dicitur
ꝙ ſpurij ad preſentẽ legẽ nullam habebãt participationez ſed
ſpuria.in eadẽ cõſtitutiõe dictũ eſt de legitimatione que fit per
oblationem curie ciuitatis.ergo apparet expreſſe prohibitum
per ordinamenta ciuitatis quẽ legitimari ſeu capacez effici nõ
poſſe.⁊ ita etiã Bal.in.l.eaz quã.in.ix.col.C.de fideicom. vbi
confirmat ꝙ non valet ſtatutum tanꝙ dans de futuro materiã
facilem peccandi.⁊ loquitur in.l.imperatoris generali. q: ſm
eum tale ſtatutum eſt contra ius diuinum quo cauetur.nõ erit
heres filius ancille cum filio libere.xxxij.q.iiij.dicat aliquis. ⁊
q.ij.non omnis.⁊.xxxv.q.vij.quid eſt. Preterea iſta pena im-
ponitur per legem ipſi ſpurio ergo nõ põt tolli per ſtatutum:
vt in.l.j.§.de qua.ff.de poſtu.Et Io.an.in addi.ad Spe.in ti.
de ſucceſ.ab inteſt.§.fin.ver.ſed ex facto.tenet ꝙ princeps põt
ſtatuere ꝙ tales ſuccedant patribus ſicut ſtatuit ꝙ ſuccederent
matribus potiſſime cũ natura ⁊ generatione ſint filij ⁊ conſan
guinei.Licet ad comprimendum illicitos coitus primo exclu-
ſerit illos per legem ſuaz.vt in aut.qui.mo.na.effi.ſui.§. opor
tet.col.viij.Si ergo ad primordium nature reducitur ſpurius
ceſſante cauſa querelandi.C.de impo.lucra.deſcrip.l.j.lib.x.⁊
xxxv.diſ. ab exordio.⁊ qđ ibi no.Finalr̃ tñ refert Hoſti.tenere
contrariuz vbi.ſ̃.⁊ hanc opi.Hoſti.ſequutus eſt Fede.de ſenis
cõſi.cclxxv.nã dicit ꝙ nulla lex generalis vel particularis ſiue
conſuetudo valet.que ſit cã ſiue occaſio peccati vel que dat ali
cui materiã peccãdi vel per quã poſſet quis induci ad peccan-
dum.ad

dum.ad hoc.viij.di.mala cõſuetudo.cũ ſimilibus.ff. de pact.
l.ſi vnus.§.pactus.de iureiur.queãdmodũ.⁊ de ↄſue.c. penul.
Et hac de cã leges permittentes p̃ſcriptionẽ cũ mala fide dici-
mus nõ valere.q: per eas quis induci ad detrimentũ alienũ.
de preſcrip.c.ſi.⁊ ob hoc dicit Io.an.de preben.c.extirpande.
ſuper ver.cõſuetudine qualibet.ꝙ omnis conſuetudo conſtitu
tio iuramentũ ⁊ priuilegiũ per que nutriri pñt peccata nõ va-
lent:⁊ ꝙ in talibus nõ ad imperatorẽ ſed ad papã recurrendũ
eſt.ſed per hoc daretur occaſio maritis habẽtibus ſteriles vxo
res ad mulieres extraneas accedendi. Tales enim occaſiones
ſunt preſcindende.c.quãto.de diuor.in ſi.⁊ Bald.in.l.j.C.de
iur.aur.anu.in hac queſtione arguit pro ⁊ contra.Finaliter te
net ꝙ lz ſit cõis opi.ꝙ ſtatutuz nõ valeat tamen hoc eſt verum
in natis ex damnato coitu vt dicit tex.in auſ.lz.C.de natu.lib.
Et prohibita eſt in eis ſucceſſio propter iuſtitiã publice hone-
ſtatis.⁊ ne detur materia delinquendi:in alijs vero ſpurijs ſi-
cut valet ſtatutum iuris cõis ꝙ ſuccedant matri:ita valet ſta-
tutum municipij ꝙ ſuccedant patri.nã vbicũqz nõ eſt neceſſa-
ria generalis clauſula nõ obſtante poteſt ius cõe per ſtatutum
extendi.vt in.l.omnes populi.ff. de iuſti.⁊ iur. ⁊ quicquid alij
cãtent dicit hoc ſibi placere.d.Car.flo.in.c.venerabilem.in ṽ.
qđ aũt.qui ſi.ſint leg.vbi ego poſui in.v.q.principali.ver.viij.
quero.⁊ vr̃ tenere cum Cal.⁊ Gaſpar.cõſulentibus ꝙ immovz
ſtatutũ.vñ conſiderando arguo ꝙ ſicut in lege imperiali dici-
mus eam tenere in quocunqz illegitimo ꝙ̃tũcunqz nato ex dã-
nato coitu.ad qđ facit illa ratio:nam cum eadẽ lege ſpurij ma-
tribus ſuccedant.vt.l.ſi qua illuſtris.C.ad tertul.⁊.§. nouiſſi-
me.inſti.eo.tit.quo caſu militat etiam ratio peccati vitandi.
ita ⁊ in.l.ciuili dicamus ꝙ ſi ciuilis lex hoc ſtatuat illos patri
ſuccedere debere ꝙ ſit admittenda.Preterea iſte ſucceſſiones
ſunt delate de iure ciuili.lz in filijs perſuadeat hoc naturalis
ratio.vt.l.cuz ratio.ff.de bo.damna.ideo ius ciuile poteſt eas
modificare augere ⁊ circa eas diſponere.ad quod multum fa-
ciunt no.per Dy.in regula.indultum.de reg.iur.lib.vj.nec fa
cit differentiam de natis ex dãnato coitu ⁊ alijs cum predicta
fundamenta in vtriſqz militent.⁊ illa differẽtia quã inter iſtos
fecit Bal.que ſuper peccato fundatur nõ ꝓcedit q: in vtroqz
eſt peccatum mortale.licet in natis ex dãnato coitu ſit maius.
¶Reſtat nunc videre ad motiua contraria que totale funda-
mentum habent ſuper peccato cui dicta lex occaſionem darevi
detur.nam illud procedit vbi lex directe diſponeret ad pecca-
tum:ſecus ſi a remotis.nam cauſa remota non ordinatur dire
cte ad effectum.⁊ ideo non habetur in conſideratione.vt.ff. lo-
ca.l.qui domum habebat.in ſi.⁊.l.neratius.ff.de ſer.corrup.⁊
in.c.de occidendis.xxiij.q.v.⁊ de homi.exhibita.al's dicerem⁹
ꝙ lex euangelica que ꝓhibuit repudiũ dari vxori per virũ eſſet
iniqua ſi cõtingeret ⁊ ob hanc indiſſolubilitatẽ aliquis occide
ret vxorẽ ſuã quã haberet exoſaz.nec obſtat illud dictũ apoſto
li de quo.ſ̃.nã apoſtolus loquit ſm illas leges quatenus erãt
⁊ nũc ſunt.per hoc tñ nõ dicũt legẽ imperialẽ de nouo ſup hoc
edi nõ poſſe qđ eſſet abſurdũ.in ſtatuto inferiorũ dicerem tale
ſtatutũ nõ valere:q: cũ hec pena ſit inducta per legẽ cõmunem
non poteſt tolli per ſtatutuz:vt in.l.j.§.de qua.ff.de poſtu. niſi
ſit talis ciuitas que habeat poteſtatem ſupremi principis vel
poteſtatẽ cõtra ius imperatoris ſtatuendi:vt in.d.§.de qua. ⁊
in.c.cũ te.de re iudi.facit que no.in.d.c.per venerabilem.in ṽ.
qđ autez.vbi poſui.in.xl.⁊.xlj.⁊.xlij.charta.ꝓpterea hic ma
gis ſicco pede tranſeo.ad hoc etiã faciunt que ſcribunt doc.in
4 l.non ambigitur.ff.de legi.†vbi tenent ꝙ per ſtatuta inferiorũ
non poſſunt legitimari ſpurij nec concedi poteſt venia etatis.
nec aliquid horũ que ſunt principi reſeruata immutari. idem
tenet Bar.in.l.omnes populi.ff.de iuſti.⁊ iur.q: aliter dicẽdo
faciliter populus ⁊ alij inferiores applicarent ſibi ius impera-
toris per conſtitutiones ſuas.qđ tñ minime pñt.vt in.c. veniẽ
5 tes.de iureiur.†Glo.j.querit an legibus ſemper derogetur p
canones. Primo dicit ꝙ non niſi quo ad cauſas ſpirituales.
immo nec papa poſſet tollere leges niſi ꝙ̃tum ad ſuum forum.
Imperium enim ⁊ ſacerdotium ab eodem fonte proceſſerunt.
Finaliter tamen gl.concludit ↄrium per.c.ſi.de preſcrip. Hũc
articulum proſequitur glo.in.c.cum eſſes.de teſta.⁊ tenet ꝙ in
terris ſubiectis temporali iuriſditioni eccleſie ⁊ in cauſis eccle-
ſiaſticis ⁊ pijs papa poteſt derogare legibus. alias autẽ leges
imperiales in foro ſunt ſeruande.ſ.ſeculari.nec papa eis dero
gat.Gloſ.in regula.poſſeſſor.de regu.iur.libr.vj.Et cum hac
diſtinctione gloſ. in.c.ij. de arbi. libro. vj. facit quod notat
Bar.in.l.priuilegia.C.de ſacroſan.eccl.⁊ qđ no.in.c.j.de no.
ope.nun.⁊ quod voluit Archi.in.c.bene quidem.xcvj.diſt. in
verbo concepte.vbi videtur ꝙ omnes leges que canonibus nõ
obuiant videntur a papa cõfirmari.⁊ qđ no.per Inn.in.c.inq
ſitioni.de ſen.excõ.vbi tenet papã nõ poſſe priuare laicũ dñio
rei ſue cum non ſit de ſua iuriſditione.

1 ☞ Imperator non eſt dominus mundi ſed adminiſtrator,
2 Vſurpare quis dicatur.
3 Reges an poſſint conferre beneficia:⁊ an poſſint eligere vel p̃-
ſentare prelatum.
4 Laici ⁊ preſertim reges an poſſint preſcribere ius conferendi
beneficia eccleſiaſtica ſiue prebendas.

IMperium. Imperator ſacerdotuz iu-
riſditionem vſurpare non
debet.h.d.Et hoc capitulum conſonat ei qđ habet
xcvj.di.c.ſi imperator.⁊ exponit finem ſuperioris.c.
certum eſt.¶No.papam ſm iſta tẽpora alloqui vnum in plu
rali numero.facit.c.de capitulis.ĩ.e.⁊ in epiſtola inter claras.
⁊ in epiſtola liquet.C.de ſum.tri.Hodie talis lr̃a eſſet falſa.de
1 cri.fal.ꝙ̃ graui.¶†No.argumentum ꝙ dñs imperator nõ eſt
a dñs mundi:ſed adminiſtrator[a].vñ glo.xxiij.q.vij.cõuenior. ⁊
glo.iij.§.ꝙ̃uis.e.cã ⁊.q.⁊ ibi per Archi. Licet gloſ. dicat ꝙ eſt
2 dñs rerũ fiſci.⁊ no.gl.in.c.cũ veniſſent.de iudi. ¶†No.ꝙ ille
dicitur vſurpare qui apponit manum rei non ſubiecte ſue po-
teſtati.vide tex.c.di.contra morẽ.glo.pe.ij.q.j.multi. ¶Not.
ꝙ adminiſtratio reipublice pertinet ad imperatorez. Nõ ergo
putet princeps ſuperior ſe exoneratum propter hoc ꝙ habeat
alios inferiores preſidentes ſuper rempublicam.tenebit enim
ſi minus idoneus inſtituatur ad gubernãdũ.aut ſi male inſti-
tutos ſeu male gerentes ab adminiſtratione non remouet .ad
quod facit bona gloſ.in.c.ad hec.de offic.archi.⁊ in.c.eos. de
tempo.ordi.lib.vj.⁊ in.c.j.de ſupplen.negli.prela. No.tex.ꝙ
princeps non tantum in confuſo aut in genere debet intende-
re vtilitatibus reipublice.ſed etiam quotidianis adminiſtra-
tionibus.nec tamen per hoc intelligo ꝙ ſingulis quotidianis
occurrentibus debeat per ſeipſum intẽdere qm̃ hoc foret ei im-
poſſibile.ſed ꝓpter hanc difficultatem debet alios loco ſui po
nere.vt in.c.fina.de offic. archi.⁊ in.c.mandata.de preſumpt.
3 ¶†Glo.in verbo impium.no.glo.que vult ꝙ reges interduz
pñt ↄferre beneficia.⁊ poteſtatẽ p̃ſentãdi nõ eſt dubiũ ꝙ habẽt
laici ex diſpẽſatione eccleſie hodie in corpore iuris clauſa vt di
xit Archi.ĩ.c.hortamur.lxxiij.di.c.qm̃.de iurepa.ſ.qñ ſunt pa
troni beneficiorum.Et hoc ꝓcedit in eccleſijs collegiatis quo
ad particularia beneficia.c.dilectus.el.iij.de p̃ben.c.ſi. de con-
ceſ.p̃ben.Sed quo ad principales dignitates in collegiatis.lz
habeant iuſpatronatus. non tñ poterunt eligere vel p̃ſentare
prelatum.c.nobis.de iur.pa.⁊ ibi cõiter doc.niſi hoc haberent
ex priuilegio apoſtolico.glo.in.c.adrianus.il.ij.lxiij.di.Et iõ
ex hoc habetis declarationem eius quod dixit Bal.in.c.quã-
to.de iudi.⁊ alibi dum dixit vnum dictum qđ male intelligẽti
bus fuit ſeminarium mali.ſ.ꝙ reges habeant iuſpatronatus
epiſcopatuum regni ſui.q: intelligitur etiam poſito ꝙ ſit di-
ctum verũ.quod hic reprobat Archi.⁊ ſic ſaluatur iſtud dictũ
quo ad ꝓtectionẽ rerũ eccleſie ⁊ ipſius eccleſie.c. principes.⁊.c.
res oẽs.xxiij.q.v.Sed nõ vt habeãt poteſtatẽ eligẽdi nominã-
di vel al's p̃ſentãdi ep̃os.facit.c. ſacroſancta.⁊.c.maſſana.⁊.c.
cum terra.⁊ ibi per doc.de elec.⁊ quod no.do.Ant.in.d.c. no-
bis.nec obſtat qđ ſolet a ſcandaloſis allegari quod ſcribitur.j.
Macha.iiij.dum ibi dicitur ꝙ iudas dux Machabeorꝫ elegit
ſacerdotes qui purgarẽt ſancta.q: iſte text.nõ loquit de diſpu-
tatione vel electione tituli vel iuris cauſatiua ſed electione.ĩ.
vocatiõe ad ſancta purgãda.iam enim erãt prius illi ſacerdo-
tes inſtituti.ſed elegit eos qui fuerãt inter alios ſanctiores. ſi-
cut vulgariter diceremus ſi quis inter multos ſacerdotes voca
ret aliquos ſanctiores qui ꝓ eo orarent.diceremus ꝙ tales ſa-
cerdotes elegit ⁊ extraxit. Qđ aũt dicit gloſ.ꝙ interdũ pñt re-
ges conferre beneficia.Gloſ.xvj.q.vij.in ſumma.cõgruentius
loquitur dicẽs hoc ſolummodo licere laicis qñ a papa eẽt hoc
eis indultũ.queãdmodũ ex apulia hz p qđ innuit ꝙ inferior a
papa nõ poſſet hãc autoritatẽ cõferẽdi beneficia dare laico.Et
hoc ꝓbat bene gl.xxxij.di.§.verum.xcvj.diſ.bene quidẽ. ⁊.c.ij.
4 de iudi.¶†Sed an p̃ſcriptione pñt laici ⁊ p̃ſertim reges p̃ſcri
bere ius cõferẽdi bñficia eccleſiaſtica ſiue p̃bẽdas. Io.an. in.c.
ij.de preben.lib.vj.tenet ꝙ non.naz ius conferendi prebendas
eſt adeo ſpirituale:ꝙ non cadit in laicũ.xvj.q.vij.ſi quis dein-
ceps.⁊ in.c.ſeq.⁊ de iurepa.c. p̃terea.nec laicus illud p̃ſcribere
poſſet.de p̃ſcrip.cãmqz.⁊ ſic nec p̃ſcribere.de re.iur.ſine poſſeſ-
ſione.lib.vj.Et iura in contrarium inducta loquuntur in iure
ꝙ in laicũ poſſet cadere abſqz expreſſa autoritate ſedis apoſto-
lice.nec tolerantia hoc caſu ſufficeret.de preben. cum iam du-
duz.Subiũgit tñ ꝙ ſicut aliqñ hoc ius laicis ex certa cã fuit cõ
ceſſum ſi ſit ſcandalum in auferendo putat ꝙ ſit melius eis di-
mitti.Et eo fortius in eccleſijs quas eorꝫ predeceſſores aut ipſi
fundauerũt ⁊ dotauerũt.¶Et ex his dictis inferas duo. Pri-
mo limitationẽ ad illã regulaz q̃ hz ꝙ p̃ſcriptio imemorabilis

Additio.
a ¶Sz adminiſtrator.vide alexan.in conſi.ccxviij.inci.in cã ⁊ lite.in.iij.col.ver.ij.principaliter. in.ij. vol. vbi ꝙ ꝙ̃uis imperator ſit dñs toti⁹ mũdi quo ad iuriſditionẽ ⁊ protectionez. l.deprecatio. ff. ad leg. rho. de iactu. ⁊.l. bene a zenone.C. de quadri. preſcri. nõ tñ intelligit dñs rerũ particulariũ. vt not. gl.⁊ Bar. in ꝓhemio. ffor. in prin.⁊ p Bart. in.l.j.§.p hanc. ff.de rei vẽ.⁊ in extrauag.ad reprimendã.in v̄. totius orbis. ⁊ an habeat adminiſtrationez ante coronationẽ.vide late Oldra.ĩ cõſi.clxxx. inci. queſtio eſt vtrum imperator.H.F.

Archivo Histórico Rosario

habet vim priuilegij.vt in dictis iuribus.ꝛ.c.ſuper quibuſdā.
de ver.ſig.vt illud procedat data capacitate in pſcribente al's
ſecus.Panor.poſt Inno.in.c.quanto.de conſue.¶ Infertur
ſecundo quāto cū periculo iſti principes ſeculares ſe intromit
tunt in conferendo beneficia eccleſiaſtica cū ſi nō appareat de
expreſſo priuilegio apoſtolico nulla temporum longinquitas
etiā ſi ſit immemorabilis ipſos excuſat.nec pro ipſis aliquam
preſumptionem releuantem inducat.nec tolerantia pape taci
ta eos iuuat:vt pꝫ ex pdictis.maxime qꝛ in geſtis per iſtos po-
tentes ſic exorbitantes potius preſumitur papā diſſimulare p
pter vitādū ſcandalū ꝙ propterea factis eorū aſſentire.ad qꝺ
in ſimili no.Inn.in.c.ſi diligēti.de preſcrip.ꝛ aliquid dixi in
ſimili in.§.leges.iiij.di.Cōſtat etiā de periculo eoꝝ qui de ma-
nu ipſorū talia beneficia recipiūt qui fures ſunt ꝛ latrones.cū
ſine titulo illa poſſideant.ꝛ nō intrant per oſtiū in ouile ouiū.
vt in.c.relatū.de iurepa.ꝛ in.c.preterea.ꝛ ibi Panor.eod.titu.
¶ Et ſi beneficium eſt curatum maius inde periculum ſurget
propter animas parochianoruꝫ quas taliter inſtitutus dāna-
biliter decipit.cum nullum in tali beneficio titulum habeat ꝛ
per conſequens nec exercitiū cure animarū illarū.vt gloſ.in ꝟ.
decepte.in.c.dudū.ij.de elec.Vide etiā penas quas ꝯtra tales
imponunt decreta ſanctorū patrū.vt in.c.nullus omnino.ꝛ in
c.ſiquis deinceps.ꝛ in.c.ſiquis imperatorū.ꝛ in.c.qm̄.xvi.qō.
vij.Etiā principes caueant ſibi ꝛ preponāt ſibi exemplū Ozie.
vt Paralip.xxvj.c.vel exemplum Hieroboā.iij.Reg.xiij.vel
exemplum Oſee.vt eſt tex.ij.Reg.vj.ij.q.vij.§.itē cū Balaā.
Imperator tū vt refert Spe.in tit.de preben.in ver.item no.hꝫ
priuilegiū qꝺ dicit ſe vidiſſe bullatū ꝙ in qualibet eccleſiarum
Alemanie poſſit facere recipi vnū ꝛ appellant hodie primarie
preces.habet illud priuilegiū hanc moderationē ꝙ per has p̄-
marias preces impiales vnus collator nō poſſit grauari niſi ſe
mel.nec etiā vna eccleſia grauat vltra ſemel.iſtud tū priuilegiū
vt dicit Jo.an.in addi.ad Spe.vbi.s.nō dat imperatori col-
lationē cōferēdi ſed facultatē faciēdi recipi ex fi.glo.id qꝺ con
tinetur in deciſis decretaliū allegari pōt ꝓ iure ad determina-
tionē cauſarū.ita Gemi.voluit ꝛ Jo.an.poſt glo.in ꝓhemio
Grego.in.c.j.ſuper glo.fi.de pur.ca.
1 ☞ Prelatus an teneat ſe exponere morti pro iuribus eccle-
ſie tuendis.
2 Statuta libertati eccleſie contraria que dicantur.
3 Imperatoris poteſtas eſt a deo.
4 Principatus eccleſiaſticus eſt longe perfectior ꝙ principatus
ſecularis ꝛ multo dignior.

Suſcipitis. Tribunal imperatorum tri-
bunali eccleſie ſubijcitur.h.d.
1 No.† ꝙ prelati eccleſiaſtici debent habere libertatē
dicendi etiam imperatoribus ꝛ regibus ea que ad
ius eccleſie ſpectant pro quibus iuribus tuendis tenetur pre-
latus etiaꝫ ſi opus fuerit ſe morti exponere que mors adeo eſt
meritoria ꝙ qui ob hanc cām moreretur inter martyres reputa
retur:vt fuit in ſancto Tho.epiſcopo cātuarienſi ſm Inno.in
2 c.niſi pridem.de renun.† Ex quo infertur ꝙ ſtatuta laicorum
que tolerent eccleſiaſticis hanc libertatē non valerēt tanꝙ fa-
cta ꝯ libertatē eccleſie:immo faciētes incurrerēt penas.c.noue
rint.de ſen.excō.ꝛ aut.caſſa ꝛ irrita.C.de ſa.ſan.eccle.que autē
ſtatuta dicant libertati eccleſie ꝯria vide Inn.i.d.c.nouerint.
ꝛ p Bal.ꝛ Bar.poſt Cy.in.d.aut.caſſa ꝛ irrita.Bar.in.l.j.§.
que onerāde.ff.quarū rerū ac.nō dat.de quo in.c.nouit.de iu-
3 di.ꝛ late p gl.ꝛ doc.in.c.licet ex ſuſcepto.de foro cōpe.Not.† ꝙ
a ſicut poteſtas pape eſt a deo:ita ꝛ poteſtas imperatoris[a].cōcor.
j.ea.diſ.c.qm̄.ꝛ in.c.ſolite.de ma.ꝛ obe.ibi dū dicit.fecit deus
duo luminaria magna ꝛc.de hac tū materia dicemus lati⁹ in
4 d.c.qm̄.Unū tū ꝯſtat ex hoc tex.† ꝙ principatus eccleſiaſticus
eſt longe pfectior ꝙ principatus ſecularis.ꝛ multo dignior:nā
vt dicit tex.in.d.c.ſolite.precellit eū ꝙtū ſol pcellit lunā.Not.
ex fine tex.ꝙ principatus eccleſie pcellit principatū imperij ſe-
cularis ꝙtū ſpirit⁹ pfert carni.Et ſic habetis hic text.de eo qꝺ
poſuit.ſ.Tho.in.ij.ij.q.lx.hoc firmans maxime in arti.vlti.

Additio.
a ¶ Ita ꝛ ptās
impatoris.Vi-
de late p Oldr.
in cōſil.lxix.ici.
cōſueuit dubita
ri.ꝛ vide Alex.
in cōſi.xxiiij.in-
cip.ponderatis
his.col.fi.circa
fi.i.v.vo.H.F.
b ¶ Ciuis ap-
pellatione q ve-
niant.vide per
d.Fely.in.c.ro-
dulphus.colū.
viij.ver.Quar-
ta concluſio.

1 ☞ Heretici an poſſint ſe iuuare legibus ciuilibus.
2 Arguere quando liceat exemplis.
3 Nomine ciuium veniunt etiam laici.
4 Leges an ſint allegande in defectum canonuꝫ:ꝛ quid econtra.
ꝛ quid ſi eſt queſtio mere legalis inter legiſtas an ſtandum ſit
determinationi iuris canonici.
5 Paulus an peccauerit dicens ſe eſſe ciuem romanum.6.
6 Nomine ciuis an comprehendatur ciuis factus ex priuilegio.

Si in adiutorium. Leges in adiu-
torium eccleſie
1 licite aſſumuntur.h.d.Not.† ꝙ heretici poſſunt ſe
iuuare legibus ciuilibus quatenus eorum fauorem
cōcernūt.hoc probat iuncta ſuprascriptione.vbi Petilianus
qui erat hereticus:vt dicit hic Archi.iuuabat ſe contra Augu
ſtinum legibus imperatorum.ꝛ tex.dicit hoc non eſſe reprehē-
ſibile.hoc tū limitarem dummodo non eſſent ſtatuta ſeu iura
que priuilegium inducerēt in fauorem religionis chriſtiane.qꝛ
ad eos propter eorum horridū crimen ſe non extenderent.vt in
l.j.C.de here.immo militiā ſeu dignitatē aut officiū publicum
habere nō poſſent.vt in aut.de priui.dotis.in prin.colla.vij.ꝛ
in.c.excōmunicatus.c.credētes.ꝛ.c.quicunqꝫ.de here.lib.vj.
Quo autē ad mulieres ꝛ hereticas habes aut.iteꝫ priuilegia.
eo.tit.que tollit priuilegia ſuper dotibus ꝛ quibuſcunqꝫ alijs
cōceſſis ipſis mulieribus.Idē dicit text.in.d.aut.de priui.do.
2 §.qꝛ enim.¶ † No.licitum fore arguere ex exēplis ſicut hic ar-
guit ex eo ꝙ fecit apoſtolus Paulus:qꝺ intellige qū ſunt exē-
pla ſanctorum ꝛ rationi concordant:vt in.c.ſana.s.diſ.prox.
3 ¶ No.ſm Gemi.ex tex.† ꝙ ciuium appellatione comprehēdū
tur etiam clerici.ꝛ no.Lap.in.c.fina.de officio delega.lib.vj.
4 ¶ Glo†.ij.dicit leges allegandas non eſſe niſi in defectum ca
nonum.Addit hic Archi.i.in cauſis eccleſiaſticis recipiēdis.
Sed tu dic ꝙ iſtud intelligitur qū eſſent contrarie canonibus
al's autem ſi concordarent bene poſſent allegari.Et ita quoti-
die vtimur qū facimus allegationes.ad quod facit tex.de im-
mu.eccle.c.inter alia.quem ibi ponderat Panor.qū vero in
cauſis eccleſiaſticis deficerent canones.recurrendum foret ad
leges ciuiles in ſubſidium.concor.tex.in.c.j.de no.oper.nun.ꝛ
in.c.in audientia.de ſen.excom.cuꝫ multis ſimilibus.quod tū
eſt intelligendum iuxta diſtinctionem quaꝫ poſui in.c.lege.s.
ea.diſ.Sic etiam dicimus per contrarium ꝙ deficiente iure ci-
uili recurritur in adiutorium ad deciſioneꝫ iuris canonici.nā
cum in tali defectu ſit recurrendum ad ſimile legis vel conſue-
tudinis.vt in.l.non poſſunt.cum.l.ſeq.ꝛ in.l.de quibus.ff.de
leg.fortius ergo ad ius canonicum cum ſit autorizabilius ſm
Hoſtien.ꝛ Joan.and.in.c.j.de no.oper.nun.Bar.in.l.omni
innouatione.C.de epiſco.ꝛ cleri.¶ Et eſt aliud notandum in
hac materia vbi aliqua queſtio mere legalis fluctuat inter le-
giſtas propter varietatem opinionum ſtari debere determina
tioni iuris canonici:ſi in eo hoc reperiatur deciſum.Ita tenet
Abb.antiquus quem ſequitur Joan.and.ꝛ docto.in.c.per ve
nerabilem.§.rationibus.qui fi.ſint legit.ꝛ probatur per illum
5 text.¶ Sed† queritur an paulus peccauerit dicens ſe eſſe ciuē
romanum cum non eſſet.Ad hoc reſpondet glo.ꝙ dixit ſe eſſe
ciuem romanum ex eo ꝙ pater eius inierat ſocietatem cum ro-
manis.Et in ſignum huius fuit ei data penula.Et hoc ſequū
tur communiter doc.de qua etiam penula facit idem Paulus
memoriam.ij.Timoth.iiij.ꝛ dicit ibi Nico.de lyra ꝙ penula
erat veſtis quā romani dederūt patri Pauli apoſtoli in ſignū
ꝙ eſſet ciuis romanus.Unde ꝛ Paulus in memoriam huius
6 mortuo patre ſuo retinebat eam.¶ † Ex gl.ita declarata col-
b ligit hic Gemi.ꝙ appellatione ciuis[b] comprehēditur ciuis fa-
ctus ex priuilegio.Ita ꝙ pena irrogata offendenti ciuem per
ſtatutum extenditur etiam ad ciuem ex priuilegio.ſed qꝛ hoc
eſt dubium per ea que no.Barto.in.l.j.§.j.ff.de fonte.Bart.
ꝛ alij in.l.gallus.§.quid ſi tantum.ff.de lib.ꝛ poſthu.Panor.
in.c.ad audientiam.de cle.non reſi.Imol.in.l.j.§.lex falcidia.
ff.ad.l.fal.dum ſit concluſio ꝙ in odioſis caſus fictus non vi-
detur comprehenſus in ſtatuto loquente de vero.Poteſt dici
ꝙ hoc non debuit elici ex glo.ponitur enim hic in glo.iſta expo
ſitio verborum Pauli qui dixit ſe ciuē:tanꝙ allegatio a pau-
lo facta qui fungebatur vice patris.vnde non facit ius vt di-
cit Joan.and.in.c.ex parte ad de.de teſti.ꝛ idem gloſ.in.l.j.C.
quando nō peten.par.Uel hic iſta expoſitio ſit per impropria
tiones quas facimus ad excuſandum teſtes a falſo.c.cum tu.ꝛ
ibi per omnes.de teſti.
1 ☞ Chriſtus inquātū homo dicitur mediator dei ꝛ hominū.
2 Dignitas vnaqueqꝫ habet ſuum diſtinctum officium.
3 Humilitas eleuat in celū:ſupbia vero demergit ad infernum.
4 Leges due vel duo ſtatuta per omnia ſimilia non dicunt ſup-
flua ſi in diuerſis locis ꝛ ad diuerſum fineꝫ inducuntur.
Doctores ſcribentes excuſantur qui eandem materiaꝫ ponūt
in diuerſis titulis ſiue locis ꝛ ad diuerſos fines.
5 Epiſcopus quando dicatur habere iuriſditionem temporalē
ꝛ quando ſpiritualem.
6 Appellari ad quem debeat in temporalibus.
7 Papa an poſſit legitimare quo ad temporalia in terris de tem
porali iuriſditione imperij vel regis.
Papa an habeat vtrunqꝫ gladium.
Imperium an dependeat a papa.
8 Ad regem Francie ꝛ regnicolas ſuos ſe non extēdit ex traua.
Bonifacij.viij.que incipit vnam ſanctam.
9 De dictione tantummodo.

Quonia m

Quoniam. Iuriſditio eccleſiaſtica ꝛ ſecu-
laris ſunt diſtincte:nec vna cir
1 ca aliam ſe intromittere debet.h.d.¶ † No.ꝙ chri
ſtus inquātum homo dicitur mediator dei ꝛ homi-
num.hoc idem dicit Apoſto.j.Thimo.ij.Unus eſt mediator
dei ꝛ hominū homo chriſtus ieſus.Ad officiū enim mediato-
ris pertinet cōiungere ꝛ vnire eos inter quos eſt mediator.Nā
extrema vniuntur in medio.Unire aūt homines deo pfecto q-
dem cōuenit chriſto:per quē homines ſunt reconciliati deo ſꝫ
illud.j.Cor.v.Deus erat in xp̄o mūdū recōcilians ſibi.Et iō
ſolus chriſtus eſt pfectus dei ꝛ hominū mediator inquātū per
ſuam mortē humanū genus deo reconciliauit.Uñ cū apoſto-
lus dixiſſet mediator dei ꝛ hominū homo chriſtus ieſus.ſubiū
xit.qui dedit ſemetipſum in redemptionem pro omnibus.Nō
tamen prohibet etiā alios ſm qꝺ dicit mediatores inter deum
ꝛ homines fuiſſe prout.ſ.cooperantur ad vnionē hominū cum
deo diſpoſitiue ꝛ miniſterialiter.ꝛ tales fuerunt ſacerdotes et
prophete veteris teſtamenti inquantū.ſ.pronunciabant ꝛ p̄fi-
gurabant verū ꝛ perfectū dei ꝛ hominū mediatorē chriſtū.Si-
militer ſacerdotes noui teſtamenti pñt dici mediatores dei et
hominū.inquātū ſunt miniſtri veri mediatoris vice ipſius ſa-
lutaria monita ꝛ ſacramenta hominibus exhibentes.ꝛ dicit.ſ.
Tho.iij.par.q.xxvj.ar.j.Hoc autē qꝺ dixi de chriſto cōpetit
ei nō inquātū deus ſed inquātū homo.vt dicit etiā Aug.in li.
ix.de ciuita.dei.nō enim inqt mediator eſt chriſtus.qꝛ eſt ver-
bū maxime immortale.ꝛ maxime beatū verbū longe a morta-
2 lib⁹ miſeris:ſed mediator eſt ſm ꝙ homo.¶ † No.ꝙ vnaqueqꝫ
dignitas hꝫ ſuum diſtinctū officiū ꝛ actū ſeparatuꝫ.hinc eſt ꝙ
vnā dignitatē habēs de exercitio alterius dignitatis ſe impe-
dire non debet.ne promiſcuis actibus rerū perturbent officia.
3 vt in.l.repetita.C.de epiſ.ꝛ cle.† No.differētiā inter humilita-
tem ꝛ ſuperbiam.humilitas enim eleuat in celū.ſuperbia vero
demergit ad infernū.No.ꝙ ſicut eccleſiaſtici viri negotijs ſecu
laribus ſe immiſcere non debēt.concor.ne cle.vel mona.p totū
in rubro ꝛ nigro.ꝛ.lxxxviij.diſt.per totū.ita ꝛ laici ſpiritualia
vſurpare non debent ſed ea ptractāda viris eccleſiaſticis relin
quere.ꝯcor.c.cū ad verū.xcvj.di.glo.j.dicit ꝙ iſtud.c.eſt pars
illius.c.cū ad verū.xcvj.di.Sed vt dicit hic Archi.poſt Hug.
ad aliud inducitur hic ꝙ ibi.nā hic inducitur ad oſtendendū
ꝙ eccleſia in neceſſitate pōt vti ſeculari lege ꝛ principuꝫ defen-
ſione:ibi vero inducitur ad oſtendēdū ꝙ imperator nō pōt iu-
dicare vel diſponere de rebus eccleſie.ꝛ ibi aliquid p̄mittit ad
4 qꝺ cōtinuatur iſtud.c.quoniā.qꝺ hic ponit in prin.†ex hoc po
teris inferre ꝙ ſi in eodem volumine reperiuntur due leges vel
duo ſtatuta per omnia ſimilia:nō dicunt ſuperflua ſi in diuer-
ſis locis ꝛ ad diuerſum finē inducuntur.ꝛ hoc patet ex.c.ſigni-
ficantibus.de li.ob.qꝺ ad litterā ponitur in ti.de appel.ꝓpter
diuerſum finē.idē in.l.additos.C.de epi.aud.que ad litteram
ponit in ti.de appel.ꝛ in hoc excuſant doc.ſcribentes qui eādē
materiā ponūt in diuerſis titulis ſiue locis ad diuerſos fines:
vt dicit Jo.an.in.d.c.ſignificātibus.de li.obla.¶ Gl.in ver-
bo actibus dicit ꝙ chriſtus in perſona exercuit aliquos actus
tanꝙ imperator.qū.ſ.emētes ꝛ vēdentes eiecit de templo fla-
gellando.ſed iudicio meo hoc nō eſt recte dictū.Hoc enim ad
officiuꝫ eccleſiaſticū ſpectat eijcere.ſ.de templo eos qui aliqua
illicita ibi cōmittunt vt probat in.c.cū indecoꝝ.de vi.ꝛ hone.
cleri.ꝛ in.c.veniens.de ſen.excō.ꝛ cle.j.de cele.miſ.immo ſpiri
tualis ordo eſt iſtitutus in eccleſia.ſ.oſtiarij ad p̄dictos ꝛ alios
qui ad eccleſiā intrare nō debēt inde excludēdos.Id ꝟo qꝺ gl.
noſtra ſubiunxit ꝙ chriſtus exercuit iura impatoris eſt verum.
¶ Not.primo ex glo.qualiter chriſtus exercuit poteſtatem re-
giam ꝛ ſacerdotalē.vide glo.xcvj.di.cū ad verū.in ꝟ.vſurpa-
5 uit.ꝛ ibi videbimus.¶ † No.glo.que facit in argumētū ad co
gnoſcēdū qū ep̄s hꝫ in ciuitate vel in caſtro dñiū ſpirituale ꝛ tē
porale.qꝛ ſi exercet iuriſditionē penalē in laicos loci dicit ha-
bere temporalē.ad qꝺ facit de deli.pue.c.fi.ꝛ qꝺ no.gloſ.de fo.
cōpe.qꝺ clericis.ꝛ qꝺ no.Inn.de capel.mo.dilectus.ſpiritua-
leꝫ aūt qū exercet cōpetētia ordini ſacerdotali ꝛ circa ſacramē-
ta eccleſiaſtica.Glo.ſuper ver.decreuit.recitat per contrarium
incipiendo in ver.ſed cōtra.ꝛ recitato cōtrario reuocat in du-
biū id qꝺ ponit in text.ꝛ aſſumit allegata in prima gloſ.ꝓ vna
6 parte.ꝛ allegata in ver.fi.¶ † Not.primo ex gloſ.ꝙ in tempo-
ralibus dꝫ appellari ad illum qui iuriſditionē tradidit iudici
a quo appellat.a poteſtate ciuitatis vel caſtri eſt appellanduꝫ
ad illuꝫ qui poteſtatē creauit vel elegit.vbi aliter ſtatuta nō di
ſponunt.qꝺ no.pro iſtis poteſtatibus qui ponuntur p caſtra ci
uitatis Bononie ad quē debeat appellari dꝫ ad illos qui po-
7 teſtatē creauerunt vel elegerūt qꝺ bene no.¶ † Scꝺo no.ex gl.
ꝙ papa nō pōt legitimare quo ad temporalia in terris de tpali
iuriſditione imperij vel regis niſi ille cōſentiat.de quo in.d.c.
per venerabilem.Glo.in.c.nouit.de iudi.ꝛ in.c.cāmqꝫ.qui fi.
ſint legi.tenent poteſtatē vtriuſqꝫ gladij fore apud papaꝫ:iu-
xta illud euangelij.Ecce gladij duo hic.verūtū exercitiū gla-
dij temporalis ecclia cōmiſit imperatori:ꝛ papa illud habet.
eccleſia tū ſibi aliquos caſus particulares retinuit quibus in
quoſlibet etiā laicos iuriſditionē exercet.Lau.xxij.diſt.c.ij.te-
net ꝙ vterqꝫ gladius fuit petro cōceſſus.nō aūt vtriuſqꝫ execu
tio ſicut patet in ep̄o qui res eccleſie pōt alijs tradere.nō autem
ſibi retinere.xij.q.ij.quattuor.nec ob.c.legimus.xciij.diſt.vbi
dicit tex.ꝙ exercitus facit imperatorē:qꝛ innuit ꝙ ſit confirmā
da ſicut clericorū.ꝛ ſm iſtā ſniam que hꝫ ꝙ papa tenet vtrunqꝫ
gladiū.oportet cōcedere nullū impatorē rite exercuiſſe gladiū
qui illum nō acceperit a romana eccleſia:preſertim cū chriſtus
conceſſiſſet iura vtriuſqꝫ imperij petro.Quod intelligens con
ſtantinus in reſignatione regaliuꝫ reſignauit beato Silueſtro
gladium oſtendens non legitime vſum fuiſſe gladij poteſtate:
nec legitime ſe exercuiſſe:cum ab eccleſia non receperit.Hug.
tamen in.c.cum ad verū.xcvj.di.late pſequens hunc articuluꝫ
tenet ꝙ imperium non dependet a papa:immo ꝙ ſunt due po-
teſtates diſtincte.nā prius fuit imperiū ꝙ papatus.ꝛ ſicubi re-
periatur ꝙ a papa imperator habeat poteſtatē illud intelligit
propter vnctionē quā recipit ab eo.Idē tenet Hoſtiē.qui hoc
plene tractat in ſumma qui filij ſint legit.§.quis ꝛ a quo.Sed
Lau.confirmans opinionē quā.s.recitaui.dicit ꝙ cū recepta
vnctione demum ſint reges que a nullo niſi a ſacerdote haberi
poteſt.exemplo Dauid ꝛ Saul qui a ſamuele vncti ſunt.Li-
quet oēm principem regnorū a iudice eccleſie confirmationē ꝛ
executionē cōſequi.Actus tū diuiſi ſunt vt hic dicit.Nec credi
tur vnam pendere ex altera.Et ꝙ papa maximam poteſtateꝫ
habeat circa imperiū patet.j.lxiij.di.in ſynodo.ſm Archi.te-
net Hoſti.in.c.cāmqꝫ.ij.qui fi.ſint legit.Subiungit tamen ꝙ
papa non debet ſe intromittere in temporalibus niſi in certis
caſibus.Idem tenet.Oldra.conſi.clxxx.ꝛ poſui poſt.d.Anto.
in.c.per venerabilem.eo.tit.vbi latius aſſumit hunc articulū.
ꝛ tenet ꝙ ponere duos generales vicarios ꝛ ſibi equales in ter
ris hereticum videtur qꝺ ad ius pertinet ſicut ꝛ vnus eſt deus
immortalis.ſic ꝛ vnus eſt vicarius in terris vt ſic inferior hie-
rarchia conueniat ſuperiori.Hec etiam perſuadet ratio vnita-
tis que diuiſionē non recipit.Ideo cū ſit vna eccleſia ſimul col
lecta:vnum baptiſma:vnus deus:vna fides:vna ſponſa gene-
ralis nō poteſt habere niſi vnum ſponſum generalem.nec vnū
corpus poteſt habere niſi vnum caput de quo vide optimā glo.
in cle.ad noſtram.de here.Idē tenet Oldra.conſi.clxxx.Jo.de
ligna.in.d.c.nouit.tenens eandē opi.facit primo hanc ratio-
nem.Et in habētibus ordinem in vniuerſo impoſſibile eſt eſſe
duo eque perfecta:ſed imperator non eſt maior papa.ergo nō
erit equalis.Item multitudo principatus mala eſt.Item qꝛ
imperator eſt dominus temporaliuꝫ.Papa vero ſpiritualiū.
Temporalia vero ordinantur ad finem ſpiritualium.j.q.iij.ſi
quis obiecerit.Sicut ergo anima dominat corpori ita papa
imperatori.Item principatus pape eſt infuſus a deo.xxj.diſt.
in nouo.principatus imperatoris ab homine.lxiij.diſtin.legi-
mus.ergo principatus pape debet precellere.Item petrus vt
generalis vicarius habuit omnimodam poteſtatem:ergo alij
ſucceſſores in vicariatu.Item qꝛ optimus eſt principatus vbi
vnus principatur vt Philoſophus.iij.Poli.Qꝺ tū executio
temporalis gladij ſit eccleſie interdicta:inducitur illud Joan.
xviij.conuerte gladiū tuum in vaginam.Hoc idem tenet bea-
tus Bernardus in tit.de diſputationibus ad Eugeniuꝫ dicēs
ad eum.Aggredere ſubditos tuos verbo:ſed non ferro.Quid
vſurpare tentas gladium quem ſemel iuſſus es mittere in vagi
nam.Et poſt hoc ſubiungit.Gladium materialē habet papa
nutu.Imperator vero vſu.Miles vſu vel manu.Idem tenet
ſ.Tho.in.iiij.ſen.di.iij.Idē tenet Panor.de iud.c.nouit.di-
cens ꝙ chriſtus in hoc mundo exercuit vtranqꝫ poteſtatem ꝛ
tranſtulit eam generaliter in petrū ꝛ ſucceſſores ſuos per illa
verba.Paſce oues meas.non diſtinguens in modo paſcendi
immo cū Petrus diceret.Ecce gladij duo hic.reſpondit chri-
ſtus ſatis eſt.Et pondera qꝛ non dixit nimis eſt.Itē cū petrus
vellet vti gladio chriſtus prohibuit euꝫ dicens.Mitte gladiū
in vaginam:nec dixit abijce gladiuꝫ.Ex quo apparet ꝙ execu
tionem tū ſibi interdixit.Hinc eſt ꝙ papa transfert imperium
de gēte in gētē.cōfirmat approbat ꝛ reprobat coronat ꝛ inun-
git imperatorem.ꝛ propter demerita ſua euꝫ deponit.de elec.
venerabilem.ꝛ.c.ad apoſtolice.de re iudi.lib.vj.ꝛ in cle.roma-
ni.de iureiur.Et ſi tu dicas ad quid valet ꝙ papa habeat iuriſ
ditionem temporalem habitu:ex quo nō habet eam exercitio.
Reſpondit Abb.in.d.c.nouit.ꝙ ratione illius habitus iuriſ-
ditionis pōt deponere imperatorem ſicut ꝛ pluries legitur fa-
ctuꝫ.vt in.c.autoritate.xv.q.vj.ꝛ in.c.apoſtolice.de re iudica.

Universidad del Rosario Archivo Histórico

libro.vj.Cōfirmat quoqꝫ ⁊ approbat electionem imperatoris
inūgit ⁊ coronat ipſum.d.c.venerabilem.cle.j.de iureiurā .vt
ſuperius dictū eſt.idē in omnibus arduis negotijs ⁊ maximis
difficultatibus ⁊ generātibus ſcandalū in chriſtianitate papa
poteſt ſe intromittere.Ratione huius autoritatis etiam inter
laicos exercet poteſtatē ſibi attributā a deo.vt optime probat
c.pro humani.de homi.lib.vj.Bart.in.l.j.ff.de reg.re.innitēs
8 huic ſnie†magis cōis opinio hꝫ ꝙ vterqꝫ gladius ſit apud ec-
cleſiam ſm modū quem premiſimus.⁊ hec opi.eſt hodie appro
bata per extraua.Bonifacij.viij.que incipit.vnā ſanctā. que
tantum ad regem Frācie ⁊ regnicolas ſuos ſe nō extendit īmo
relinquunt in ea diſpoſitione in qua erant anteꝙ̄ dicta extra-
uagans eſſet facta prout declarauit Clemens papa.v.in ſua
extrauaganti que incipit.meruit.Gl.fi.tractat materiā an in
9 cauſis ſpiritualibus ſit vtendū legibus imperialibꝰ.C†No.
tamen ex hac glo.ꝙ dictio tantummodo eſt reſtringenda ⁊ ap-
plicanda ad immediate precedentia ne ſequatur iuriū correctio.
1 Crimen falſum ſiquis mihi īponat an licite ei dicere poſ-
ſum tu mentiris.⁊ quid in preſentia principis.
2 Scire pro certo quando quis dicatur.
Papa an fateatur ſe obſeruaturum leges imperiales.

DE capitulis. Leges imperatorum per eccleſiā ſunt ſeruāde.h.
d.C Not.ꝙ quis nedum tenetur leges cuſtodire.i.
eis non contrauenire verumetiā eas conſeruare.i.
ꝙ̄tum in eo eſt facere ne reuocentur vel per alios ipſis contra-
1 ueniatur.C†Not.ꝙ ſiquis imponat mihi falſum crimē licite
ei dicere poſſum eum mendacem fore.concor.l.que omnia.§.
ſed ſi aduerſus.ff.de procu.⁊ ibi hoc tenet Bar.per illum text.
dicens ꝙ in ſua preſentia poterit ei dici.tu mentiris.eſt enim li
citum hoc in ipſum retorquere.vt.l.qui cum maior.§.ſi liber-
tus.ff.de bo.liber.⁊ in.l.ſiquis in graui.§.vtrum.ff.ad ſil.⁊.ff.
de in ius voc.l.libertus patrono.⁊ iſte text.probat ꝙ etiam in
preſentia principis dici poſſit ꝙ mentitur.Sed iſte text.nō eſt
forte quo ad hoc tradendus ad conſequentias inferiorum cū
loquatur de papa loquente imperatori:cui non debet tantā re
2 uerentiam quātam inferior loquens coram principe.C†No.
a ꝙ quis dicitur ſcire pro certo[a]:quando eſt certificatus ab vno
fidedigno.Archi.de peni.di.iij.in domo.facit.c.ſicut.de ſimo.
Glo.ij.tacite ſentit contrarium quod ad tex.fieri poſſet. quo-
modo cum papa ſit ſupra imperatorē prout.ſ.c.proximo de-
duxi.⁊ videbimus in.c.cum ad verum.xcvj.di.hic fateatur ſe
obſeruaſſe in preteritum ⁊ obſeruaturum in futurū leges im-
periales.cui rñdet ꝙ papa ex magna humilitate hoc facit put
fecit in.c.nos ſi incōpetenter.ij.q.vij.vel aliter dicas ſꝫ Hug.
ꝙ iſte tex.loquitur de legibus que cōtinent honeſtatem ⁊ a ca-
nonibus non diſcordant.
1 Papa ſcribens imperatori ſeu loquens eidem appellat
eum filium chariſſimum:ſic etiam appellat reges:inferiores ta
men regibus appellat filios dilectos.
2 Uidere quis dicatur.
3 Teſtis ſi dicit ſe vidiſſe aliquid quod tamen oculo corporali
non vidit ſed iudicio intellectus percepit an eius dictum poſ-
ſit iuſtificari.
4 Sententia reuocata an reuocetur eius executio.
5 Factum contra legem an teneat.
6 Solēnitas quando poteſt interuenire poſt actum nunꝙ̄ dicit
ſubſtantialis ſolēnitas.
7 Sta.ꝙ de quolibet contractu ſoluatur gabella quomodo in-
telligatur.
8 Lex preceptiua que al's imponit penam temporalem non ob-
ſtante hoc obligat tranſgredientem ad peccatum mortale.

VIdes. Factum contra legem diſſoluitur per legem.h.d.C†No.ex text.iuncta ſu-
1 praſcriptione ꝙ papa ſcribens impatori ſeu loquēs
eidem appellat eum filium chariſſimum. ſic etiam
appellat reges.in.c.ꝙ̄ graui.de cri.fal.inferiores tamen regi-
bus appellat filios:non tamen chariſſimos ſed dilectos.⁊ ſic
2 habet ſtilus curie.vt ibi dicit Jo.an.C†No.vlterius ꝙ dicit
quis videre id qđ oculis nō perſpicitur ſed ad iudicium intelle
ctus ſpectat.nam ꝙ factum cōtra legem non teneat nō perſpi-
3 citur oculo carnali ſꝫ iudicio intellectus.†Scđm hoc iuſtifica-
ri pōt dictū teſtis qui dicit ſe vidiſſe aliquid qđ tñ oculo corpo
rali nō vidit ſed iudicio intellectus pcepit.ſꝫ iſtud intellige vbi
teſtis redderet rōnē dicti ſui que ſufficienter ꝯcluderet.vtpote
ſi diceret.vidi talem eſſe dñm illius rei.hoc nō ſufficeret qꝛ do-
minium non vr oculo corporali cū ſit ꝗd iuris:ſed ſi adduceret
rōnē qua cōcluderet titulus dñij:tūc ſufficiēs eſſet teſtimoniū.
iuxta no.p Inno.in.c.cū cām.de teſt.⁊ per Bar.in.l.j.ff.ſi cer.
pet.hoc tñ eſt certū ꝙ ſi teſtis deponat de re pceptibili ſenſu cor
poreo:⁊ ſi ad auditū ptineat vt ſonus vel vox:vel ad guſtū vel
per quēcunqꝫ aliū de alijs ſenſibus ſufficiēs erit teſtimoniū:ſi
teſtis reddit rōnē per viſum:vtpote qꝛ dicit vidi vinū eſſe dul-
ce.qꝛ vidi:nam ſenſus viſus eſt generalis ad omnes:vt voluit
glo.notabilis in.c.teſtes.iij.q.ix.⁊ hec eſt veritas.lꝫ Bal.in.l.
ſolam.C.de teſti.ſyllogizando tenuerit contrarium ſine funda
4 mēto tñ.C†Not.ex tex.ibi.qꝛ ꝗcqđ p annullationē actus que
reſultat ex eo qđ ſit cōtra legē annullatur omnis eius effectus.
⁊ ꝗcqđ accipitur ex eo.l.nō dubiū.C.de le.⁊.c.iter dilectos.de fi.
inſtru.ideo lata ſnīa contra iuris formā ⁊ facta eius executiōe
reuocata ſnīa in vim nullitatis reuocari poteſt eiuſdē ſnīe exe-
cutio facta ⁊ ſic ꝗcqđ acceptū eſt in executiōe ſnīe nulle.⁊ venit
hec reuocatio acceſſorie.ita probat iſte tex.iūcto principio gl.
in cle.j.in verbo donec.⁊ ibi Inn.de re iudi.pbatur in tex.c.ex
inſinuatione.ṽ.fin.⁊ ibi Inno.⁊ alij.de procu.c.accedens.il.i.
ibi Panor.vt lit.non conteſt.clarius in.c.cū dilecti.maxime
per Imo.⁊.d.Ant.ibi de emp.⁊ vēdi.Ang.poſt Bar.in.l.j.in
fi.principij.ff.de fer.Panor.in.c.cū ex litteris.in.xj.colū.de in
integ.reſti.vbi dicit reuocationē executionis acceſſorie ex reuo-
catione ſnīe debere fieri p eandē ſnīam:etiā ſi aperte nō petatur.
5 †Glo.i.multa format cōtraria cōtra id qđ tex.h dicit ꝙ factū
contra legem non tenet:finaliter ſoluit dicens hanc regulā ve
ram eſſe in his que habent perpetuam cām prohibitiōis vt eſt
illud ne filius cōtrahat cum matre:vel aliter dicit ꝙ iſta regu-
la eſt vera niſi per aliam legem tolleretur.vltra hanc gloſ.ha-
bes multas alias glo.que in hac materia loquuntur.nā eſt gl.
in.l.dubium.C.de legi.⁊.c.duo.de ſpon.duo.⁊ in.c.prouida.
de elec.lib.vj.⁊ in cle.i.de iur.pa.⁊ in regula.que a iure.de reg.
iur.lib.vj.d.Car.dat in materia alium intellectum iuribus cō
trarijs.dicens ꝙ tex.noſter cum ſua regula procedit in his que
inſtitutione humane legis originē traxerunt:iō facta contra
legem nō valent.contraria inducta procedunt in illis que pen
dent a ſacramentalibus.que cū ex origine diuine inſtitutionis
procedūt mirū ſi facta ꝯtra prohibitionē humane legis tenēt.
vel aliter ſm Archi.poſt Hug.dicētem ꝙ iſta regula hꝫ locum
in his que de iure habent effectū ⁊ qui actus nō tam conſiderā
tur reſpectu ipſius facti ꝙ̄ reſpectu effectus iuris ipſius actꝰ ce-
lebrati vt eſt matrimonij cōtractus emptio venditio donatio
⁊ huiuſmodi:⁊ ſic remouetur obiectio de homicidio ⁊ de adulte-
rio ⁊ huiuſmodi que a iure effectū nō habēt:⁊ potiꝰ in eis cōſi
deratur ipſa perpetratio facti ꝙ̄ aliquis iuris effectus.⁊ iō fa-
cta p infectis haberi nō poſſunt.c.ferrū.l.di.l.in bello.§.facto.
ff.de cap.⁊ poſtlimi.reuer.Nimirū ſi talia cōtra legē facta nō
habentur pro nullis quo ad hoc vt non puniantur.ita Archi.
hic facit glo.in cle.j.in verbo incurrant.de here.⁊ ita declarat
Gemi.hic.⁊ cā intelligitur hoc caſu tm̄ vbi eſt perpetua cā p-
hibitionis.⁊ in exemplo per gl.hic poſito.⁊ idē tenet Lau.qui
etiā addit dummodo prohibitio fiat ſine pene adiectione ⁊ ſic
ſequens ſolutio que in glo.ponitur nō eſt couenieñs ſm Archi.
Et hanc diſtinctionem.ſ.an conſtitutio habeat perpetuā cām
prohibitionis vel non ſequuntur cōiter doc.In ſacramētalibꝰ
tamen in quibus imprimitur character.etiam ſi actus ſit con-
tra legem non eſt nullus.Et hoc propter indelebilitatem cha-
racteris:vt voluit gl.in.d.c.prouida.in cle.in pleriſqꝫ.de elec.
Idem ſi non imprimatur character:ſed actus de ſe ⁊ ſui natura
non ſit iterabilis iuxta no.per Gemi.in.d.c.puida.Item vbi
a lege prefigitur certa forma ei qui al's habebat ex ſua poteſta
te ⁊ officio facultatē exercēdi actū lꝫ ille gerat actū ſine illa for
ma.tñ actus tenebit.Joā.an.in.c.j.de offi.or.lib.vj.§.pe.ſup
glo.d.c.prouida.⁊ eſt tex.iuncta gl.in.d.cle.j.de iur.pa.Pre
dicta vera ſunt qñ lex nō eſt penalis.qñ vero diſpoſitio cōtinet
penā varij varia ſenſerunt.vt no.per legiſtas.in.l.non dubiū.
preal.⁊ per Bar.in.l.pretor.in prin.ff.de no.oper.nun.cū quo
tranſit Panor.in.c.ij.de teſti.Imo.in.c.ij.de dona.lꝫ multū
inſtet.finaliter tñ cōcludit.Si certū eſt de mente legis ⁊ ſtamus
certo vt ſi lex expreſſe diſponit ꝙ actus nō valeat vt in diſtin.l.
iubemus ⁊ ſtamus certo.Et ideo ſi in lege penali prohibitiua
eſſet decretū reſultaret nullitas cōtrarij.Glo.in.c.inter cetera.
de prebē.c.conſuluit.de offi.deleg.⁊.c.cum ex eo.de peni.⁊ re-
miſ.vel qꝛ vtatur verbo nullatenus vel ſimili vniuerſali abne
gatiuo.Glo.in cle.j.de ſeq.poſ.⁊ fru.in verbo nullatenus.vel
lex vtatur verbo penitus.vt in.c.j.de priuileg.lib.vj.⁊ ibi Jo.
an.in nouella in verbo officialis.Et ita econtra ſi lex diceret
ꝙ nihilominus actus valeret non reſultaret nullitas:quia ſta
mus certo.ita glo.hic.Aut eſt dubium:⁊ tunc ſi pena que ap-
ponitur reſpicit annullationē actus:⁊ tunc actus eſt nullus:
vt in.d.l.pretor ait.⁊.l.ſi vero non remunerandi.§.rei turpis.
ff.mā.Aut apponitur pena extrinſeca puta qui hoc fecerit ſol-
uet.x.⁊ tunc aut pena non eſt pena actu remanente inualido ⁊
tunc actus remanet validus.vt in.l.fi.ff.de diuor.Aut eſt pena
actu

actu remanente inualido ⁊ tūc ſubdiſtinguite.aut pena poteſt
concurrere cū actus nullitate.⁊ tūc aut nullitas tendit in pre-
iudiciū facientis cōtra legē.⁊ tunc ſtet pena appoſita:⁊ actus
nullitas.qꝛ factus cōtra legem.⁊ hoc in odium illius qui actū
voluit gerere contra legem.ad hoc facit.d.l.iubemus.Si vero
nullitas actus tenderet in preiudicium alterius qui non facit
contra legē.⁊ tunc actus remanet validus.ſed pena cōmitti.
Jaco.de rauen.⁊ multi alij in.d.l.non dubiū dicebāt:aut lex
penalis eſt a lege ſimpliciter prohibente:⁊ tūc actus eſt nullus
reſpectu legis phibentis.⁊ cōmittitur pena reſpectu legis pe
nalis.aut non reperitur lex ſpecialiter prohibēs:ſed lex que di
ſponit ſuper actu inducit penā ⁊ tunc valet actus.qꝛ eadē lege
ſe nō cōpatitur.qꝛ pena generalis cū ſpeciali:vt ī.l.ſanctio le-
gū.ff.de pen.ſed diuerſa lege bene cōpatitur ſm eū ſi tñ nulli-
tas extrinſecus nō puenit.ſed in eo ꝙ ineſt actui nullitas actꝰ
nō eſt pena vtpote qñ lex detrahit poteſtati dantis vel accipiē
tis vel adminiſtrantis vel delictū preſumit ⁊ tūc ſpecialis pe-
na inſerta a lege non facit ceſſare generalem.ſ.annullationem
actus qꝛ ſua natura phibetur.⁊ hꝫ nullitatē intrinſecam.ita bal.
in.d.l.nō dubium.C Aduerte tñ ad vnū ꝙ vbi lex inducit cer
tam ſolēnitatem debere interuenire poſt actū celebratū etiā ſi
actus fiat ⁊ illa ſolēnitas nō ſeruetur actus proptere nō eſt nul
lus:immo eo caſu ſi lex expreſſe diſponeret ꝙ actus in cōtrariū
factus non valeret intelligitur nullitas inducta non ipſo iure
ſed ope exceptionis:vt probat tex.iuncta gl.in.l.vniuerſa.C.
de preci.impe.offe.⁊ ibi Bar.glo.in.c.qm̄ frequenter.in prin.
in glo.antepe.⁊ ibi Panor.extra.vt lit.non conteſt.Bar.in.l.
ſi quid.C.de cano.fru.lib.xj.⁊ in.l.ſi ita quis.§.ea lege.ff.de ṽ.
6 obli.d.An.in.c.cōſuetudinis.de cōſue.†Nā qñ ſolēnitas pōt
interuenire poſt actū nunꝙ̄ dicitur ſubſtantialis ſolēnitas.ita
Gemi.hic per glo.in cle.j.in fi.de iur.pa.in.c.j.lxxv.di.in cle.
7 cām.in verbo deuoluta.de elec.†Ex quo infertur ꝙ ſi ſtatutū di-
cit ꝙ de quolibet cōtractu ſoluatur gabella.x.ſolidorū pro libra
al's ꝯtus nō valeat dꝫ intelligi ope exceptiōis:nō aūt ꝙ ipſo
iure ſit nullus niſi adderetur ipſo iure vel ipſo facto vel eo ipſo
iuxta glo.in.c.quicunqꝫ.de here.lib.vj.⁊ regu.in penis.de re.
iur.eo.lib.predicta vera ſunt qñ actus ſit cōtra legē.ſi tamē nō
eſſet ꝯ legem ſed preter legē vtpote quia lex non reſiſtit actui.
ſed tñ non aſſiſtit.⁊ tūc eo caſu actus valeret.vt in.l.ſtipulatio
iſta habere licere.§.alteri.ff.de verb.obli.⁊ in.§.alteri.inſti.de
inuti.ſtipu.de quo per glo.in.l.pacta que contra.C.de pac.qñ
autem dicatur legem reſiſtere actui:⁊ qñ nō aſſiſtere vide pul-
8 chre per Bar.in.d.l.cum lex.ff.de fideiuſ.C†Sed iuxta pre-
miſſa quero an lex preceptiua que al's imponit penam tempo-
ralem non obſtante hoc obliget tranſgredientem ad peccatum
mortale.Domi.in.c.perpetua ⁊ commiſſa.§.fi.de elec.lib.vj.
tenet ꝙ ſic ⁊ allegat alios duos tex.
1 Magiſter an poſſit facere ſtatuta ſuper ſcholares.
Pater an poſſit filium facere carcerari vt corrigatur.
2 Facilitas venie incentiuum tribuit delinquendi.
3 Leges precepti contēnens peccat mortaliter:⁊ an peccet tranſ-
grediens legem.4.
4 Contēnere ⁊ non parere quomodo differant inter ſe.

QUis autem. Leges principum aut regule patrum non debēt cō
1 temni.h.d.†No.j.tex.ꝙ pater poteſt ſuper domum
vel familiā ſuā leges ſtatuere.⁊ admonitiones face
re.cōcor.tex.in.l.ꝯgruentius.C.de pa po.⁊.l.veluti.ff.de iuſti.
⁊ iur.iuxta tamen hoc Bart.in.l.omnes populi.ff.de iuſti.⁊
iur.permiſcendo etiā inſimul de magiſtro ꝙ poſſit facere ſtatu-
ta ſuper ſcholares:qđ intellige preterꝙ̄ quo ad cauſas nā quo
ad mores valēt qꝛ magiſtris ⁊ patribus parēdum eſt vt dictis
iuribus.⁊ gloſ.in.l.liberto.ff.de obſeq.lib.ſi pena eſt pecunia-
ria nō tenet quatenus cōcernit penā:cū ad reformandū mores
non debeat fieri pecunie receptio:vt in.l.vnica.§.taceat.C.de
rei vxo.act.imponitur tñ pena alterius correctionis cū caſus
euenerit.⁊ tūc dꝫ puniri ſuo arbitrio non excedēdo modū.vbi
tamen res maiorem vltionem requireret:aut filius vltra debi-
tum a patre caſtigatum conqueretur:pater ſe intromittere nō
poſſet.nā ſolū in paruis ⁊ leuibus habet correctionem in fami
liam.ff.de fur.l.ſerui.in fi.primi reſponſi.⁊ de pen.l.reſpicien
dum.§.furta domi facta.ſed poſſet filius contra ſeuientem pa-
trem implorare officium iudicis.Gloſ.in.§.j.inſti.de his qui
ſunt ſui vel alieni iuris.in.c.pōt quis.de reg.iur.lib.vj.in.l.j.
C.de emen.propin.Joā.an.in.c.cū ſingula.de preben.lib.vj.
⁊ poteſt pater filiū facere carcerari vt corrigatur.l.ſi filius.C.
de pa.po.Item ſi queſtio pecuniaria in iudicium deduceretur:
pater nec ſtatuere ſuper his nec iudicare poſſet:ſed ad iudicia-
riam cognitionē huiuſmodi deberēt deduci:vt in.d.l.cōgruē-
2 tius.⁊.l.ſi filius.C.de pa.po.C†Not.ꝙ īpunitas ſeu ſpes im-
punitatis facit homines eſſe legum contemptores iuxta illud.
facilitas venie incētiuum tribuit delinquēdi.vt.c.vt clericorū.
de vi.⁊ hone.cle.C Gloſ.j.propter contrarium ꝙ non puniatur
3 contemptor legis.glo.diſtinguit in fi.glo.C†No.primo iſtā
gloſ.ꝙ contēnens leges precepti peccat mortaliter.de hoc ha-
bes etiam gloſ.de elec.in.c.generali.lib.vj.ponit.ſ.Tho.in.j.
ij.q.xcvj.ar.iiij.Et pondera.qꝛ glo.iuncto text.vult ꝙ habeat
4 locum in contēnente leges imperiales.C†Scđo no.differen-
tiam ex glo.inter cōtemnere ⁊ nō parere.qꝛ ille dicitur cōtēnere
qui venit cōtra legem precepti.nō parere vero qui venit cōtra
legem conſilij.hoc no.qꝛ facit ad dubiū qñ quis dicatur cele-
brare ex cōtēptu.de quo dicā poſt Archi.lv.di.c.nullus.Sup
dubio glo.videlꝫ qua pena puniatur veniens cōtra legem.de
hac materia per glo.in.c.generali.de elec.libro.vi.per Archi.
xxv.q.j.violatores.per Pau.in cle.j.de eta.⁊ quali.hic tenet
glo.ꝙ tranſgredientes legē cōſilij nō peccāt:hoc tñ limita niſi
ſit conſiliū reuerentie:nā illi neceſſario eſt obtemperādū.iuxta
glo.in.c.ad aures.de eta.⁊ quali.C No.vlterius ex glo.ꝙ nō
omnis qui nō obedit legi dicitur eā cōtemnere.ſed qñ quis di-
catur agere ex cōtemptu.gl.in.c.metropolitanū.ij.q.vij.dicit
ꝙ tunc demū qñ ſine cauſa hoc facit.ſ.Tho.in.ij.ij.q.clxxxvj.
arti.iiij.latius loquitur dicens ꝙ tunc demū aliquis peccat ex
contemptu qñ volūtas eius renuit ſubijci legibus vel regulis
⁊ ex hoc procedit ad faciendū cōtra legē vel regulā.qñ vero p-
pter aliquam particularem cām puta cōcupiſcētiā vel irā du-
citur ad illud faciēdū.nō peccat ex cōtēptu etiā ſi frequēter ex ea-
dem cā illud peccatū iteret.ſicut ⁊ Aug.dicit in li.de natura et
gratia.frequentia tamen peccati diſpoſitiue inducit ad contē-
ptum.iuxta illud Prouer.xviij.peccator cū in profundū ma-
lorum venerit cōtemnit.Quot modis autem dicatur quis con-
temnere excōmunicationem.vide Joan.an.de ſen.excōmu.c.
dilecto.lib.vj.in nouel.
1 Argumentum a maiori validum eſt.
2 Principum ſecularium felicitas augetur quando ad ſanctos
⁊ eccleſias ſunt deuoti.
3 De relatiuo quis vel qui.

CErtum eſt. Leges imperiales precipue in fauorem eccleſie ſunt ſer-
1 uande.h.d.†Not.argumētū a maiori eſſe validum
in iure.concordat tex.in auth.multomagis.C.de epi.
⁊ cle.de qua materia vide glo.in.c.cum in cunctis.de elec.No.
ꝙ propter reuerentiam ſancti Petri dꝫ impendi fauor eccleſie
2 ipſius.C†No.ꝙ felicitas principum ſecularium augetur qñ
ad ſanctos ⁊ eccleſias ſunt deuoti.concor.in auth.vt eccle.tit.§.
j.col.ix.⁊.§.ꝙ̄uis.xxiij.q.viij.vbi conſtans ⁊ conſtantinus di-
xerunt.Gaudere enim ⁊ gloriari ex fide volumus ſuper ſcien-
tes magis religionibus ꝙ̄ officijs ⁊ labore corporis vel ſudore
3 noſtram rempublicam contineri.C†Gloſ.i.recitat per cōtra-
rium ꝙ tex.male dicit dum dicit obſeruādas leges quas prin-
cipes precipiunt ſuis ſubditis quaſi velit ꝙ non oēs ſint ſeruā-
de.qꝛ relatiuū quis vel qui iunctū generi ſine copula reſtringit
genus.vt no.glo.ij.⁊ ibi tex.de conſue.di.iij.ſextā.Sed hoc eſt
falſum qꝛ quilibet laicus debet obſeruare leges imperatoris.
vt.l.oēs populi.ff.de iuſti.⁊ iur.⁊.l.cunctos pplos.C.de ſum.
tri.glo.ſoluit fatēdo ꝯriū.ſed text.hic rñdet exponēdo qꝛ eas:
vt ſic relatiuū exponatur ⁊ reſoluatur in relatiuū cauſe.C No.
a ex iſta glo.ꝙ relatiuum quis vel qui[a] iunctū generi non ſtat in
vi relatiui.ſed exponitur pro qꝛ qñ oēs ſpecies ſub illo cōprehēſe
de neceſſitate inducuntur ſub genere.Sed hec ſolutio non pla
cet qꝛ deſtruit litteram exponendo pro qꝛ.Ideo dic ꝙ qñqꝫ re-
latiuū quis vel qui iungitur generi ſine copula ⁊ ſpecies cōprehē-
ſe ſub relatiuo oēs cōgruunt generi.⁊ tūc relatiuū quis vel qui
non ſtat reſtrictiue ſed declaratiue vt ſit ſenſus.leges romano-
rū quas.ſ.leges in negotijs hominū ⁊c.⁊ ita ſumitur hic.⁊ ꝙ ſic
pōt ſumi hec dictio tenet gl.in fi.de cā poſ.⁊ ppríe.paſtoralis.
aut ſpecies iuncto relatiuo nō coueniūt oēs generi ⁊ tūc ſtat re
ſtrictiue.gl.in verbo reſeruari.in.c.qꝛ ſepe.de elec.lib.vj.gl.in
fi.in regula.actus.de reg.iur.lib.vj.Archi.ſ.di.j.humanū ge-
nus.aut ponitur relatiuū cū copula ⁊ tūc ſtat augmētatiue.tex.
de offi.ordi.ꝯquerēte.ṽ.nos.aut ponitur cū dictiōe implicatiua
⁊ ſtat reſtrictiue.tex.in.c.ij.de do.poſt diuor.reſti.
1 Lex quando dicatur corrumpi.
2 Leges debent intacte ſeruari ⁊ in obſeruantia legis nō debet
eſſe acceptio perſonarum.

VEſtram. Leges imperiales abſqꝫ aliquo impedimento ſine acceptione p-
b ſonarum ab omnibus ſeruande ſunt[b].h.d.Not.pri-
mo ꝙ lex debet vniuerſaliter ſeruari nec pro aliqua
1 perſona debet corrumpi.ad hoc.iiij.di.erit autem lex.†No.ꝙ
lex dicitur corrumpi qñ non ſeruatur etiā intuitu pſone alicuiꝰ.

Additio.
a C Scire p certo.Adde ꝙ tūc ſcire quis dicitur ⁊ etiā certus eē de quo vehemēter opinatur.vt.l.ſi quis ita.§.ſiqs cum ignoraret.ante ſi.in verſi.⁊ ſi quaſi certꝰ.ff.de teſta.tute.Paul.de ca.in.l.ſi poſthumꝰ.§.ſiqs.ff.de lib.⁊ poſthu.H.F.

a C Relatiuū quis vel qui qualiter accipiatur.Et dicit Bart.in.l.ſiquis ſeruū.§.fi.ff.ſi fami.fur.feciſ.di.ꝙ relatiuū qui repetit precedētia cū oībꝰ ſuis qualitatibus.

b C Seruande ſunt.Et recte.nā vt dicit Ariſto.li.vj.Politicorū.Nō facile eſt ciuitatē permanere nō legibus ⁊ ꝯſuetudinibꝰ cōpoſitā.

Rosario | Archivo Histórico

Et facit ꝙ diſpenſatio que fit contra legem potius dicit̃ legis
corruptio ⁊ deſtructio ad hoc qđ no.doc.de preben.de multa.
2 ¶No.† ꝙ nõ obſtante qbuſcunqȝ procellis ⁊ turbinibus guer
rarum leges debent intacte ſeruari. Verũtamen lȝ ſic fieri de-
beret: malitia tñ bellorũ hȝ ꝙ in eis ſepiſſime iuſtitia violatur
⁊ legis tranſgreſſionibus ſubijciuntur: vt in.l.vnica.in princ.
C.de cadu.tol. Not. ꝙ in obſeruantia legis nulla dȝ eſſe acce-
ptio perſonarũ. Et ideo ſicut minores ad ipſius obſeruantiã.
ita ⁊ maiores tenent̃ iuxta illud Deut. Ita magnũ iudicabis
vt paruum nec erit apud te acceptio perſonarum. de iudi.no-
uit. Ponit.ſ. Tho.in.j.ij.q.xvj.ar.ij.aliqui ſubſunt legi quo
ad vim coactiuam ⁊ directiuam vt inferiores. Aliqui quo ad
vim directiuã vt principes ⁊ ſuperiores qui lȝ ad legis obſer-
uantiam cogi non poſſint.eius tñ ratione diriguntur ad legis
vel cõſtitutionis obſeruãtiaȝ.⁊ facit qđ dixit Bal.in.l.preſul.
ff.de legi.in.c.j.de ꝓba.⁊.l.digna vox.C.de legi.verũtñ in pe-
nis corporalibus imponẽdis his qui leges tranſgrediunt̃ ſeu
al's crimẽ cõmittũt.mitius agitur cũ maioribꝰ ꝙ̃ cũ minoribꝰ:
vt ĩ.l.aut facta.§.perſona.ff.de pe.⁊.l.ij.ff. de termi.amo. Et
ratione ſingularis miniſterij erranti qñqȝ magnũ peccatũ in-
dulgetur cõſulto prius principe.l.ad beſtias.§.j.ff.de pen.fa-
cit in argumẽtum tex.in.l.ſed ⁊ reprobari.§.eo amplius.ff. de
excu.tu. ¶No. ꝙ ad iudicẽ eccleſiaſticũ ſpectat hortari iudicẽ
ſecularẽ vt leges obſeruet ⁊ ſm eas iudicet.nec aliquẽ eas trãſ
gredi permittat. ¶Diſtin.xj.

1 ☞ Conſuetudo quas conditiones debeat habere ad hoc vt
teneat ⁊ an requiratur ꝙ princeps conſentiat cõſuetudini que
eſt contra legem.4.
2 Conſuetudo que prebet cãm malignandi an teneat.
3 Conſuetudo ⁊ vſus idem ſunt.
4 Lex ſcripta vbi deficit ratio obtinet vim legis.

Uod vero. Hec diſtictio diuidit̃ ĩ
duas ptes. Nã in pma
magiſter Gra. ĩducit aliqua capl'a ad ꝓbãdũ
ꝙ ꝯſuetudo cedit legi. In ſcđa ĩducit alia ad
ꝓbãdũ ꝙ qñ ꝯſuetudo nec ꝯ̃riat̃ ſacris canoni
bus nec legibꝰ humanis illa ſit incõcuſſe ſeruã
da.ſecunda ibi.§.cum vero. Et continuatur ſic ad precedẽtia.
ſ̃.di.proxi.oſtenſum eſt leges principũ canonibus eſſe poſtpo
nendas. In hac aũt di.oſtendit eaſdem principum leges con-
ſuetudini preponendas ſm off.⁊ quatenus dicitur ꝙ conſue-
tudo cedit legibus debet intelligi qñ ꝯſuetudo eſt mala. Et ſic
intelliguntur omnia.c.ſequentia vſqȝ ad.§.cuȝ vero. Deinde
vero vſqȝ ad finẽ intelligũtur de bona cõſuetudine ſm Bart.
1 brix.⁊ Archi. ¶† Glo.iſtius ſumme diuidit conſuetudinẽ ge-
neralẽ ⁊ ſpecialẽ.poſtea glo.ponit aliquas ꝯditiones quas dȝ
habere cõſuetudo ad hoc vt teneat.⁊ inter ceteras ponit illã.ſ.
niſi ſit oneroſa. ꝙ autem ea que eccleſie eſſet oneroſa nõ teneat
eſt tex.expreſſus.in.c.j.de cõſuetudine.qđ ꝓcedit etiã ſi ſit ĩme
morabilis vt dicit ibi collecta.ponit tñ ꝙ ſi nõ ſit euidẽter one-
roſa qđ poſſet eſſe vtpote ſi epiſcopus pretendit ꝙ quotiẽs ad
aliquam eccleſiam declinauerit debeat ex cõſuetudine ſplẽdi-
de procurari: talis enim cõſuetudo non tenet ꝙ poſſet eſſe gra-
uoſa eccleſie ſi epiſcopus ſepe viſitaret ⁊ preſertim qñ eccleſia
laberetur in bonis.ita tenet Hoſti.tit.de conſuetudine.§.ſi.v̇.
ſi.ad qđ in ſimili facit tex.ĩ.c.peruenit.de arbi.cũ ibi no. ad qđ
2 habetur.c.cũ ab omni.de vi.⁊ hone.cle. ¶Not.† ꝙ cõſuetudo
que prebet cãm malignandi nõ tenet.⁊ ita per hanc gl.dicitur
pone ꝙ cõſuetudo habet ꝙ interfectorem patris poſſim occide
re: vel ꝙ percutientem in facie licite occidã: vel ꝙ ſi vxor nõ pe
perit filios infra quinquenniũ licite poſſum ex cõcubina filios
procreare: vel erat ꝙ homicida vel alius ſimilis delinquẽs ſa-
tiſfaciat in pecunia.certe ex hac glo.infertur tales conſuetudi
nes non tenere: q̇ꝛ prebent occaſionem malignandi vel delin-
quendi.idem eadem ratione dicas de ſtatuto diſponente ꝙ ho
micida pecunialiter puniatur vt dicit Hoſti.⁊ poſt eum Joã.
an.in.c.ſi.de conſue.idem tenet Hoſti.in ſumma ti.de conſue.
§.qualiter probari.ver.quid de conſuetudine.⁊ ver.ſeq.idẽ di-
cunt hic predicti doc.eadem rõne de cõſuetudine que permit-
tit ꝙ creditor licite poſſit propria autoritate impignorare de-
bitorem vel fideiuſſorem propter rixas ⁊ ſcandala que poſſunt
inde oriri.⁊ hoc qñ conſuetudo haberet ꝙ inuitum poſſet pi-
3 gnorare.ſecus autem ſi volentem. ¶† Item no. ꝙ conſuetudo
⁊ vſus idem ſunt: ex quo apparet ꝙ conſuetudo non poteſt in-
duci niſi per vſum.quanti autem temporis vſus requiratur et
quot actus dixi.ſ̃.viij.diſt.fruſtra.vide etiã Joã.an.in.c.ſi.de
cõſue.vbi late de hac materia loquutus eſt.⁊ Cy.in.l.ij.C. que
4 ſit long.conſue.⁊ Bar.in.l.de quibus.ff.de legi. ¶† Not. vbi
lex ſcripta deficit ratio obtinet vim legis.concor.diſt.j.c.ꝯſue-
tudo.⁊ ibi glo.⁊ in.c.ex eo.de elec.lib.vj.facit tex.ſ̃.diſtin.viij.
fruſtra.⁊.ĩ.xix.diſt.ſi romanorum. Gemi. hic dicit aduertẽdũ
ad glo.in eo ꝙ dicitur in gloſ. ꝙ requiritur ꝙ princeps conſen-
tiat conſuetudini que eſt contra legem. dicit hic Archidia.
ꝙ non requiritur cõſenſus.ſed ſufficit ꝙ ſciat ⁊ taceat et ex cer-
ta ſcientia toleret eã ſm Joã.de ſan.et Archi.qui remittit ad
no.iij.di.leges.ibi dixi.videt̃ ꝙ ibi non requiritur ſcientia nec
conſenſus principis.ſed ſufficiat ꝙ ſit rationabilis et preſcri-
pta licet contra ius.de cõſue.c.ſi.et ꝙ valeat ſine principis con
ſenſu vel ſcientia vr̃ tex. expreſſus de conſti.c.j.li. vj. vbi dicit
ꝙ papa ignorat cõſuetudines locorũ: ⁊ tñ vult ꝙ ſi ſint rationa
biles ꝙ valeãt. Super iſto dubio gl.poſſet diſtingui. Aut con
ſuetudo introducitur contra ius publicũ autoritate ⁊ vtilita-
te.et tunc valet niſi habeat expreſſum conſenſum principis vel
tacitũ vel ex certa ſcientia per principẽ toleretur ſm Jo.an.in
c.ſi.de cenſi.li.vj.all'.xij.di. nos conſuetudineȝ. Et idem notat
Archi.x.q.j.relata.ſuper gl.in ſi. Aut non diſponit ſuper ius
publicum autoritate.⁊ tunc aut lex contra quam introducitur
conſuetudo improbat conſuetudinem.⁊ tunc requiritur expreſ
ſus conſenſus principis.dictũ eſt Joã.an.in addi. ad Spe.de
inſtru.edi.§.compendioſe.ver.ſed nunquid. Et ita põt intelli
gi glo. hic etiam.ſ̃.di.iiij.leges.idem poteſt dici ſi conſuetudo
introduceretur contra rationem per legem approbatam.q̇ꝛ cõ
tra talem nõ poſſet induci noua conſuetudo.no. Pau. in cle.j.
de elec.in ver.elegãter.in ſi.vide qđ dicam.xxxij.diſt. placuit.
Aut lex non improbat conſuetudinem.⁊ tunc aut conſuetudo
tenuit circa reſeruata ex priuilegio principis ⁊ non valet. ita
no.glo.ij.in.c.penul.de fil.preſby.⁊ ita poteſt intelligi gloſ.in
verbo.non obſtare.in.c.j.de cle.egro.lib.vj. Niſi eſſet conſuetu
do tanti temporis cuius initij memoria in contrarium nõ exi-
ſteret.⁊ ita poteſt intelligi tex.in.c.ſuper quibuſdam.§. preter-
ea.de verbo.ſigni. Aut conſuetudo non diſponit circa reſerua-
ta ex priuilegio principis ſi euidens neceſſitas vel vtilitas illi
fauet vtputa ſi eo loco legem ſeruare eſſet damnoſum. ⁊ vale-
ret conſuetudo ſine principis ſcientia.quia credẽdum eſt prin-
cipem qui ad ſubiectorum vtilitatem tendit id fuiſſe conceſſu-
rum.⁊ ita procedere poteſt.c.j.de conſti.lib.vj.⁊ eſt etiam dictũ
Joã.an.in predicta addi.ad ſpec.

1 ☞ Cauſa ⁊ occaſio quomodo differant inter ſe.
2 Voluntas.hoc verbum importat nudam voluntatem liberã ⁊
non ſubnixam freno rationis.
Et ſi committitur aliquid voluntati alicuius quomodo hoc
intelligatur.
3 Verbum videtur ⁊ placuerit ⁊ ſimilia important arbitrium
boni viri.
4 Diſpenſare contra leges ſuperiorum an poſſint inferiores.
5 Diſpenſatio an poſſit fieri per ſuperiorẽ abſqȝ cauſa: ⁊ ibi la-
te de diſpẽſatione: ⁊ an requirat cauſe cognitionem.⁊ nu.6.
6 Conſuetudo prebet iuſtam cauſam facilius diſpenſandi.

Onſequens. Conſuetudo praua ſta-
tuta pontificum tollere
1 non poteſt.h.d. Not.† tex.ibi occaſione. Simile ver
bum eſt de maio.⁊ obe.c. ſolite.in prin. vbi Hoſtiẽ.
ꝙ inter cauſam ⁊ occaſionem eſt differentia. naȝ cauſa conſiſtit
in iure ⁊ eſt rationabilis.ſed occaſio cõſiſtit in facto: ⁊ eſt irra-
tionabilis ⁊ iniuſta.vñ põt dici occaſione.i. quacunqȝ motio-
ne. ¶No. ꝙ tunc demũ cõſuetudo nõ hȝ vires vt conſtitutionẽ
apoſtolicam tollat qñ nõ hȝ fundamentuȝ rõnis efficacis: ſed
ſolum nuda voluntate fundat̃.ex quo infert̃ ꝙ ad hoc vt cõſue
tudo que eſt contra ius canonicum dicatur rationabilis nõ ſuf
ficit ꝙ non videatur aliquid illicitum continere.immo requiri
tur ꝙ aliqua iuſta rõne ſuffulciat̃. quo vero ad iſtam materiã
quando dicatur conſuetudo rõnabilis.de qua per gl. in.c.j. de
conſti.lib.vj.⁊ per glo.⁊ doc.in.c.ſi.de conſue.vt dixi in.c. fru-
2 ſtra.viij.di.iſta ſunt arbitrio iudicis relinquẽda. ¶† No. ꝙ il-
lud verbum voluntas importat nudã voluntatẽ liberaȝ ⁊ non
ſubnixam freno rationis.concor.text.in.c.j.de his que fiunt a
ma.par.ca.l.in fideicõmiſſa.§.ꝙ̃ꝙ̃.ff.de le.iij. Ex quo infertur
ꝙ ſi committitur aliquid voluntati alicuius.vr̃ ſibi data facul
tas vt ad libitũ ſuũ faciat etiã nõ ſequẽdo regulam rationis.
quod facit ad compromiſſa que interdum fiunt modo ꝓdicto.
non tamen intelligas ſibi commiſſum ꝙ doloſe verſetur in cã
ſeu negotio ſibi commiſſo.vt.l.creditor.§.lucius.ff. mandati.
⁊ ibi Bart.⁊ argueretur dolus ſi nimis exceſſiue leſiſſet iuxta
no.per Barto.in.l.ſi ſocietatem.§.arbitrorum.ff.pro ſocio. et
3 cõmuniter in.c.quintauallis.de iureiur.† De verbo autem vi-
detur ⁊ placuerit ⁊ ſimilibus dicimus ꝙ important arbitrium
boni viri.vt in.l.thays.§.ſororem.ff.de fideicõ.liber.de quo p
Bar.in extraua.ad reprimẽdã.in verbo videbitur.⁊ in.l.ſi ſic.
4 in prin.ff.de legi. ¶† Colligit̃ arg.hic ex tex. ꝙ rectores multi
tudinis in legibus humanis poſſunt diſpẽſare. Hoc autem ex
tex.non

tex.nõ colligit̃. An aũt hoc ſit verũ.dicamus ꝙ regulariter cõ
tra leges ſuperiorũ inferiores diſpenſare nõ poſſunt niſi repe-
riatur eiꝰ permiſſum: q̇ꝛ inferior nõ poteſt tollere legẽ ſuperio
ris.vt in.c.inferior.de maio.⁊ obe.⁊ dicit̃ tollere ille qui diſpẽ-
ſat cõtra eã.in cle.ne romani.de elec. Quãtũ ad legẽ propriã.
vt in.c.licet canon.de elec.lib.vj. Joan.an.in.c.eos.⁊.c.dile-
ctus.de temp.ordi.videtur tenere ꝙ poſſit.⁊ idem tenẽt cõiter
doct.in.c.at ſi clerici.§.de adulterijs.⁊ de iudi.⁊ Joã.and.in
regula cui licet.de reg.iur.in mercu. Ad qđ facit doctrina In
nocen.in.c.cũ ad monaſteriũ.de ſta.reg. vbi tenet licitum fore
vnicuiqȝ diſpẽſare contra ſuã conſtitutionẽ. Hoc etiam appa
ret.nam poſſet eam tollere in totum vtpote ſi ipſam in totum
reuocaret.ergo a fortiori in parte per diſpenſationẽ. ⁊ facit il-
lud apl'i.j.Corinth.ix.dum dicit.diſpenſatio mihi credita eſt.
¶ Proſequitur tamen Archi.materiã optimã. An ad hoc ꝙ
diſpenſatio debite fiat debeat fieri ex iuſta cauſa. ⁊ dicit ſequẽ
do ſctũ Tho.in.j.ij.q.xcvij.arti.iiij. ꝙ diſpenſatio proprie im
portat cõmẽſurationẽ cõis ad ſingula. vnde etiã gubernator
familie dicitur diſpenſator inquantũ vnicuiqȝ de familia cuȝ
pondere ⁊ menſura diſtribuit ⁊ operationes ⁊ neceſſaria vite.
Sic ergo in quacunqȝ multitudine ex eo dicitur aliqs diſpen
ſare q̇ꝛ ordinat equaliter aliqđ cõmune preceptum qđ ſit a ſin-
gulis implendũ. Contingit ꝙ aut illud preceptũ qđ eſt ad vti-
litatẽ multitudinis vt in pluribus non eſt huic perſone conue-
niens in hoc caſu: vel q̇ꝛ per hoc impedit̃ aliquid meliꝰ: vel q̇ꝛ
induceretur aliqđ maluȝ periculoſum aut eſſet vt hoc iudicio
cuiuſlibet cõmitteretur niſi forte propter euidens vel ſubitũ pe
riculũ: ⁊ ideo ille qui habet regere multitudinẽ habet faculta
tem diſpenſandi in lege humana que ſua autoritate innitit̃.ſ.
in perſonis vel caſibus in qbus rõ legis deficit: tribuat licẽtiã
per diſpenſationẽ vt preceptũ legis nõ ſeruetur. Si aũt ſine ra
tione pro ſola volũtate hanc licentiã tribuat nõ erit fidelis di
ſpenſator et prudens. Infidelis quidẽ ſi nõ habet intentioneȝ
ad cõe bonũ. Imprudens aũt ſi non habet rationẽ ⁊ modũ di-
ſpẽſandi ignoret. Et eandẽ materiã poſt Tho.ſequit̃ Jo.an.
in.c.de multa.de prebẽ. Gemi.hic dicit ꝙ Archi. plene hic di
5 ſputat† an diſpenſatio ſit actus permiſſus: ⁊ nihil addit ſed ſo
lum ponit id qđ ponit Hoſti.in.c.de multa.de preben. vñ con
cludit ꝙ diſpenſatio eſt permiſſa qñ ſubeſt cauſa legitima al's
non. Conclude ſi queritur an diſpenſatio poſſit fieri per ſupe-
riorem abſqȝ cauſa.dicit aut ſuperior diſpenſare intendit con-
tra legem diuinã. Et tunc quedã ſunt precepta legis diuine q̃
nullã recipiunt limitationẽ ſicut eſt colere vnũ deũ verũ ⁊ ſimi
lia: ⁊ tunc diſpẽſare contra iſta aliquo modo non põt. Inno.
⁊ cõiter doct.in.c.q̃ in eccleſiarũ.de cõſti. Archi.in.c. ſunt qui
dam.xxv.q.j.facit.c.ſi is qui preeſt.xj.q.iij. Jo.and. in.c.cum
xp̃s.de here.ſctũs Tho.in.iiij.diſt.xvij.arti.xlij. Spec.in titu.
de lega.§.nunc breuiter dicendũ.ver.j.⁊.ij. Joã.and.in.c. per
venerabilẽ.qui filij ſint legi. Hoſtiẽ.⁊ Panor.in.c.propoſuit.
de cõceſ.preben.⁊ idẽ ſi diſpenſaretur in his que decolorarent
vniuerſum ſtatũ eccleſie.not. idem Inno.in.c. inquiſitioni.de
ſen.excom.⁊ in.c.quanto.de cõſue. expreſſe Inno.de diſpenſa
tione loquens in.c. cũ ad monaſteriũ. de ſta. mona. Cuius di-
cta cõmendat Panor.in diſputatione que incipit ep̃s.in p̃ma
charta.bonus tex.⁊ ibi dicã in.c.⁊ ſi illa.j.q.vij. Quedam ſunt
precepta diuina que limitationem recipiunt vt eſt ꝙ mutuum
non reddatur proditori patrie vel excõicato: ⁊ tunc in talibus
diſpenſari poteſt: dũ tamen legitima cauſa ſubſit al's tutus nõ
eſt ille cũ quo diſpẽſatur.xv.q.vj.autoritati.⁊ in.c.nos ſancto
rum.not. Inno.de renũtia.c.ij.⁊ in.c.cũ ad monaſteriũ.de ſta-
tu regu.ſuper glo.glo.in.c.nõ eſt.de voto.in.c.qñ.de iureiurã.
dicã in.c.j.lxxxix.diſtin. Archi.ĩ.c.quid culpat̃.xxiij.q.j. Jo.
an.in.c.a nobis.il.ij.de ſenten.excom.glo.in.c.paſtoralis.de
fide inſtru. Inno.in.c.ne dei.de ſimo.glo.in.c cũ olim.de cleri.
cõiug.tenet ſanctus Tho.in ſcđa.ij.q.lxxxviij.arti.ſi. Aut ſu-
perior vult diſpenſare cõtra legẽ poſitiuã: ⁊ tunc aut eſt papa:
⁊ poteſt ſine cauſa diſpenſare: q̇ꝛ ſunt talia que in propria vo-
luntate cõſiſtunt: ⁊ iõ ea etiã ꝓpria volũtate relaxat: cũ ipſe ſit
ſupra leges.c.ad hec.de cõceſ.prebẽ.⁊.c.cũ veſtris.⁊.c.propo-
ſuit.dictũ eſt Joan.and.poſt Inno.in.d.c.cuȝ ad monaſteriũ.
⁊ Joan.and.in.c.j.de reb.eccle.non alie.lib.vj. Inno.in.c.cuȝ
ad monaſteriũ.de ſta.mo.⁊.c.preſbyter.de ſacra. nõ reiterã.gl.
in cle.vnica.⁊ ibi cõiter doct.de conſang.⁊ affi.⁊ in.c.de illa.⁊
ibi Archi.⁊ Gemi.xxxij.diſt.in.d.c.ſunt quidã. ⁊ ita tex.in.l.
idem vulpianus.ff.de excu.tu.in.l.quidã conſulebãt.⁊ ibi cõ-
muniter legiſte.ff.de re iudi. Pañ.poſt alios.in.d.c. per vene-
rabilem.do. Anto.poſt Jo.and.in.c.de multa.de prebẽ. Spe.
in.d.§.nũc breuiter.v̇.xv.in voto.licet in hac materia ſtrictiꝰ
loquatur Panor.in.c.de multa.⁊ in.c.extirpande.in.§.qui ve
ro.de prebẽ.⁊ in.c.cõſtitutus.de relig.domi. Car.in cle.ij.in v̇.
ad hec.in.vij.col.de peni.⁊ remiſ. Inno.in.c.cũ olim. in ver. ꝓ
portariũ.de priui.glo.in.c.ſtatutũ.in v̇bo. litteras. de reſcrip.
lib.vj.d. Anto.in.c.cũ nr̃is.de ꝯceſ.ꝓben. Et hãc diſtinctionẽ
Gemi.hic inconuenies eſſe cõem ſniam quo ad ea q̃ mere ſunt
iuris poſitiui: nec in aliquo pendẽt a iure diuino: vel ſunt con
tra bonos mores: iſtis caſibus enim procederet opinio ꝯ̃ria. ⁊
ita intelligit̃ qđ Panor.in.c. dudũ.il.ij.de elec. Et ita tranſit
in effectu Petrus de ancha.in.c.j. in.iij charta.de ꝯſti. ſanctꝰ
Tho.in ſcđa.ij.q.lxxxviij.arti.vlti ponit Cardi.xiiij. diſt.c.ſi.
⁊ Bellamera.in.c.anaſtaſius.xix.di. Aut eſt inferior papa: et
vult diſpẽſare ꝯ̃ ꝓpriũ ſtatutũ: ⁊ tunc etiã poſſet ſine cauſa cũ
illud poſſet etiã totaliter remouere. Jo.an.in reg.cui licȝ. de re
gu.iur.lib.vj. Aut vult diſpenſare contra ius cõmune vel al's
ꝯ̃ ſtatutũ ſupioris.et tũc regulariter nõ põt ita ꝓcedit dictum
Inno.in.c.dilectꝰ.de tẽp.or. qđ tñ declara pleniꝰ p ea q̃ ſcribit
Pañ.in.c.at ſi clerici.§.de adulterijs.de iudi. Aut impoſitio
pene eſt pape reſeruata. et tũc ſup illa etiã pape vr̃ diſpenſatio
reſeruata nõ inferiori. Hoſt. et.d. Ant.ĩ.c.ij.de biga. q̇ꝛ eiꝰ eſt
ſoluere cuiꝰ eſt ligare.vt.ĩ.xxj.di.inferior. Aut q̃rimꝰ quoad fo
rũ penitẽtialẽ.et tũc niſi ſit ꝓhibita diſpẽſatio vr̃ in dubio etiã
ꝓmiſſa inferioribꝰ ab ep̃o.glo.ĩ.c.mẽſura. de peni.di.j. Archi.
in.§.niſi rigor.j.q.vij.ĩ.c.deus.de pen.et remiſ. Panor.in.c.ſi
cut dignũ.in.ij.col.de homi.certi tñ caſus reſeruantur diſpen-
ſatiõi ep̃i.de qbꝰ in.c.ij.de remiſ.lib.vj.et aliqñ reſeruantur ali
qui pape.vt in.c.latorẽ.et in.c.accedẽs.l.di.glo.ĩ.c.ſicut.et ibi
videbimꝰ.ĩ.xv.di.et in cle.ij.§.ad hec.de peni.et remiſ.et cle.j.
in prin.de ꝓuile.ex magna tamẽ cã ſupueniẽte puta neceſſita-
tis vel alia hmõi inferior puta ſacerdos poſſet remittere penã
impoſitã a ſuperiore puta ep̃o vel papa.glo.in.c.tpe plenitudi
nis.xxvj.q.vij.et in.c.latorẽ.xxxiij.q.ij.facit tex.et ibi Hoſt. in
c.conſtitutꝰ.de appel. Jo.an.ĩ.c.ſtuduiſti.de offi.delega. Pa
nor.in.c.dilecti.de appel.et in.d.§.de adulterijs.et ſolet alle-
gari tex.in.l.ſi hominẽ.ff.mãdati.etiam diſpenſare vbi al's nõ
poſſet.c.veniens.q cle.vel vo.matri.facit quod dicam poſt Ge
mi.in.c.ſi vir.xxxvij.di. Aut querimus de diſpenſatione in fo
ro contentioſo.et tunc ſi lex expſſe concedit diſpenſationeȝ fieri
poſſe p ep̃m.vel etiã ꝓhibet: ſtamus certe legis determinatio-
ni.c.poſtulaſti.de cle.excõ.mini.c.cum dilecti.de ele.⁊ cle.j.eo.
ti. Et ita Inn.ĩ.d.c.dilectꝰ. Aut lex permittẽdo diſpenſationẽ
nõ exprimit de ep̃o ſed iperſonaliter loquit̃.tunc eniȝ in dubio
vr̃ ep̃is ꝓmiſſa talis diſpẽſatio. Archiđ.in.c.qñ.⁊ ibi Gemi.
xxviij.di.glo. et ibi.d. Anto.in.c. ꝓterea.de eta.⁊ qua. Pan.
in.c.ij.de cle.pug.in duel. ita gl.in.c.quibuſdã.de penis. Pa-
nor.in.d.§. de adulterijs. Aut lex aliquo caſu tm̃ permittit di-
ſpẽſationẽ. Et tunc vr̃ in alijs caſibus ꝓhibere.ita glo.in.c. li-
cet canon. in verbo carere. et ibi Gemi.de elec.lib.vj.facit gl.
in.§.de adulterijs.niſi de ſimilibus ad ſimilia hec facultas di-
ſpenſandi identitate rationis extẽderetur p ea que dicam poſt
Gemi.in.c.nos cõſuetudinẽ.xij.di. Aut lex nõ reſeruat diſpẽ
ſationẽ ⁊ tunc in delictis adulterio minoribꝰ diſpenſat ep̃s niſi
reperiat̃ ꝓhibitũ. Et econtra in delictis adulterio maioribus
nõ diſpenſat ep̃s niſi reperiatur permiſſum: ita ꝯcor. cõiter do
cto.in.d.§.de adulterijs. Et cũ diſpenſatio dicatur quedã iu-
ris vulneratio: vt vult glo.in.§. niſi rigor.j.q.vij.c. diſplicet.
xxiij.q.iiij. Et inferior nõ põt cõtra legẽ ſupioris nec cõtra eiꝰ
cõmune diſponere.cle.ne romani.de elec.ideo ſit regula ꝙ ep̃s
nõ põt diſpenſare ꝯ̃ ius cõe niſi in caſibꝰ a iure permiſſis. ⁊ ge
neralior exceptio facit Panor.ĩ.d.§.de adulterijs.niſi ex ma-
gna cã de nouo ſupueniẽte.l.ſed ⁊ reprobari.§.hi qui.ff. de in-
iuſt.rup.⁊ irri.teſta. ⁊ in.d.l.ſi hoĩem.⁊ Inno.in.c.ij. ⁊ ibi cõi-
ter doc.de cõſti. Bal.⁊ Saly.in.l.ſi ſeuerior.C. qbus ex cau.in
fa.irro.l.qd ergo.§.pena.ff.de his q not. infa. rota deci.cclxij.
incipi.in religioſo. Inno.in.c.ſi.per illũ tex.de trãſac. Et ſub-
inde ſit alia regula ꝙ vbi eſt permiſſa diſpenſatio ep̃o nõ tñ eſt
permiſſa inferiori etiã curã habẽti aĩaꝝ vel iuriſditionẽ epiſco
palẽ.ita Panor.in.d.§.de adul.p glo.in cle.j.in v̇bo proprij.
de reb.eccle.nõ alie.⁊ in hoc ſm Panor.in.c.ſi.de poſtu.p̃la.
Eſt differẽtia inter ep̃m ⁊ inferiores: q̇ꝛ ep̃o vbicunqȝ etiã imp-
ſonaliter ꝓmittit̃ diſpẽſatio tũc diſpẽſat: inferior autẽ nõ diſpẽ
ſat niſi in caſibꝰ a iure vel ab homine ſibi expſſe conceſſis.p no.
per Inno.in.c.ij.de eo q fur.or.ſuſce.immo etiã in caſibꝰ in qui
bus al's ep̃s poſſet diſpẽſare ſi tractatur de facto de delicto ſuo
quia participauerit ipſe in delicto puta ſi contulerit beneficiuȝ
per ſimoniã nõ poterit cũ illo diſpenſare.glo eſt in c.ſi.v.q.v.⁊
ita vbicunqȝ lex inijcit vinculũ ipſi ep̃o: ſiue ſit ius cõe ſiue ſta-
tutũ ipſius ep̃i: nõ põt ꝯ̃ talia diſpenſare.ita Joan.and.in.c.j.
de ſupplẽ.negli.p̃la.lib.vj. Panor.in.d.§.de adulterijs. Et iõ
etiã ſi ſtatutũ ep̃i eſt iuratũ p eũ nõ põt ꝯ̃ illud diſpenſari.ideo
do. Anto.⁊ Panor.in.d.§.de adul.per ea q̃ habent̃ in.d.c.dile
cto.de ꝓbẽ.facit qđ vult Bal.in.l.j.C. ſi aduer.delictũ. ⁊ in.l.

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

quid ergo.§.pena.ff.de his qui no.infa. Et ita dicimus etiam
ſi ſtatutum tranſiuiſſet in contractū vel priuilegiū non ſubditi
non poterit eps in talibus diſpenſare per ea que not. Innocē.
in.c.in noſtra.de iniu.et que habentur in.c.nouit.de iudi. Bar
in.l.quod ſemel.ff.de decre. ab or.fa. Ita Panor.et.d. Anto.ī
6 d.c.at ſi clerici.§.de adul.† Et in dictis caſibus in quibus epi
ſcopus vel inferior diſpenſat:requiritur cauſe cognitio. Et di⸗
ſpenſatio ſine cauſe cognitiōe facta non valeret.ita Inn.in.d.
c.cū ad monaſterium.et glo.in.d.c.niſi rigor.et in hoc differt a
diſpenſatione pape.que vt patet ex predictis non requirit cau
ſe cognitionē.huiuſmodi tamē pape diſpenſatio ſi reperiretur
ex falſa cauſa facta vitiaretur.ita Hoſt.in.c.ſignificauit.et ibi
Panor.de offi.or. Oldr.in conſilio.cclvj.incipiente.clemens
eps.facit.c.dudum.il.ij.de electio.⁊ in.c.j.de fi.preſby.lib.vj.
immo dicit Inno.in.d.c.cum ad monaſteriū.ꝙ inordinate di
ſpenſationes reuocande ſunt:interea tamē donec reuocenť ex⸗
cuſant a peccato illū cū quo diſpenſatū extitit.ita etiam tenet
Inno.in.c.diuerſis fallacijs.de cleri.cōiug. Et inter cauſas di
ſpenſandi ſolet adduci ꝙ conſuetudo prebet iuſtā cauſam faci
lius diſpenſandi.ita Panor.in.c.cum venerabilis.per glo.ibi
de conſue. Gemi.in.d.c.nos cōſuetudinem. Et tal's diſpenſa
tio qñ fit ab epo requirit ꝯſenſum capituli.glo.in.c.preſentiū.
j.q.v. Inno.in.c.ꝙ dei timorē.de ſta.reg. Archi.in.c.cū ex eo.
de elec.lib.vj.licet Ioā.an.ibi aliter. Panor.in.d.§.de adul.
Et hec opinio mihi placet.licet multi teneant contrariū ad cō
peſcendū:tamen ne epi per ſuas diſpenſationes faciant cōtra
iura tutū eſt tenere ꝙ requirant cōſiliū capituli:vt cum maiori
maturitate a tramite iuris receſſiſſe videanť.⁊ ideo cū cōſtitu⸗
tiones cōcilij magna maturitate facte dicanť:de facili non re⸗
uocantur:nec cōtra ea permittiť diſpenſatio:niſi fiat mētio de
autoritate concilij.c.ex parte.⁊ ibi Hoſt.de capel.mo. Archi.
in.c.j.de ꝯſti. Bal.in.l.humanū.C.de legi. Oldra.cōſilio.ccc⸗
xxvj.qd incipit ꝙ articuli. Et ideo cōtra talia ꝯcilia in dubio
non videť epo permiſſa diſpēſatio.glo.in.c.cū dilecti. Etiam ſi
permitteref expreſſe diſpēſatio intelligiť de papa ⁊ nō de epo.
ita do. Anto.in.d.§.de adulterijs.ꝯ qd decidit ibi Panor.q2
immo videtur etiā permiſſa epo vt aliquid operetur dicta per⸗
miſſio:⁊ mihi placet per ſupradicta. Itē vbi lex facit epm exe
cutorē ſue diſpoſitiōis ſuper taliter a lege diſpoſitis eps diſpē
ſare nō pōt.c.decet.§.ordinarij.de immu.eccle.lib.vj. Itē vbi
pena venit imponēda ſolū per papā:ſolū eni papa ſuper ea di⸗
ſpenſat.dixi.ſ.allegādo.do. Anto.in.c.ij.de biga. Glo.ij.di
cit ꝙ eſt autoritas plena ⁊ iſta pertinet ad papam qui eſt voca
tus in plenitudinē poteſtatis. Et eſt ſemiplena eporū qui ſunt
vocati in partē ſolicitudinis. Et ſm Hug.prima ſ.pape dici⸗
tur plena:q2 cōtinet preceptū ⁊ generalitatē ⁊ obſeruantie ne⸗
ceſſitatem:inferiorū aūt cōtinet preceptū ⁊ neceſſitatem obſer
uantie.non autē generalitatē ſm Archi.

1 ☞ Opiniones et doctrinas varias ⁊ peregrinas imitātes re⸗
licta ſana ⁊ certa doctrina errant.
2 Sedes petri eſt rome ex diuina inſtitutiōe collocata:⁊ ideo cuz
iuſſu chriſti petrus collocauerit ſedem rome non videtur lici⸗
cum ſucceſſoribus ſuis mutare ſedem.
Papa an poſſit cauſa ſubſiſtēte mutare ſedē ab vrbe romana.
3 Conſuetudo romane eccleſie an ſit ſeruanda per inferiores ec⸗
cleſias.

Nolite.

Ab inſtitutis romane eccleſie eccle
ſijs inferioribus recedere nō licet.
1 h.d.† Not. errare illos qui varias ⁊ peregrinas
imitantur opiniones ⁊ doctrinas:⁊ relinquūt cer
tam ⁊ ſanā doctrinā.facit contra doctores q mo⸗
dum legendi ⁊ explicandi ita alterant vt ꝯfundāt veras theo
ricas:⁊ dū varias opiniones referre ſtudent antiquū chaos ſu
ſcitant. Not.ꝙ obſeruātia canonū armat nos aduerſus que
cunqz iacula inimicorū:qui eni recte ⁊ ſm leges viuit neminez
timet.iuxta illud prouer. Vir fortis quaſi leo cōfidēs.⁊ apl's ad
Roma. Vis non timere poteſtatem fac bonū habebis laudem
ex illo. Ex cōtrario autē mali hoīes ⁊ peccatores aſſiduo timo
re conteruntur.iuxta illud. Fugit impius nemine perſequēte.
Et Iob. Sonitus terroris ſemper in aurib9 eius ⁊ cū ſit pax,il
le inſidias ſuſpicatur. Not.tex.ꝙ multū eſt cōueniēs ꝙ om⸗
nes eccleſie inferiores eccleſie romane in legibus cōcordent.de
2 quo ſuper glo.concor.c.ſi.de ſpon.duo. †Not. ꝙ tota eccle⸗
ſia eſt vnū corp9.⁊ eccleſia Ro.eſt caput. hoc intellige reſpectu
pape eidē eccleſie Ro.pſidet. ⁊ pbat tex.hoc fore verū ex inſti⸗
tutione diuina. Et hoc per illud qd petro fuit dictū Mat.xvj.
quodcunqz ligaueris ⁊c.idē pbat.xij.diſt.oēs.⁊.xxiiij.q.j.Ro
gamus.⁊ ꝙ etiā ſedes petri ſit rome ex diuina inſtitutione col⸗
locata probat tex.in dicto.c. rogamus.⁊ in.c.fundamenta.de
elec.lib.vj. Et ibi hoc tenet Archi.⁊ Io.an.in nouel. Et pꝑter

ea etiam vt dicit Inno.in dicto.c.per venerabilem.ꝙ cū iuſ⸗
ſu chriſti Petrus collocauerat ſedē rome:non videtur licitum
ſucceſſoribus ſuis mutare ſedē:q2 cōtrauenirēt iuſſui ⁊ ordina⸗
tioni chriſti qd non licet pape.c.ſunt quidam.xxv.q.j. Cuz eni
petrus vrbē exiuiſſet quaſi ab ea diſceſſurus obuiā habuit xp̄z
in via apia:quem cum interrogaſſet.domine quo vadis.reſpō
dit xp̄s.venio romā iterum crucifigi.qd intelligēs petrus in ſuaz
admonitionē dictū romā reuerſus eſt:⁊ ibi martyrio ſedē ſibi ⁊
ſucceſſorib9 vna cuz paulo ſtabiliuit.c.bti.ij.q.vij.c.ſacroſctē
xxij.di. Sic etiā in teſtō veteri dn̄s elegit ſyō habitaculū ſuū.i.
locū vbi fieret tēplū ſibi:ideo nō fuit licitū ſacerdoti ſummo
etiā ſub illa lege veteri locū illū mutare et alibi facere templū.
Et propterea Eliachim dr̄ peccaſſe in epoleas egypti ſimile tē
plū faciēs tēplo hieroſolymorum:vt ioſephus refert.propterea ſi
ne magna cā ⁊ rōnabili ⁊ de ꝯſenſu ꝯcilij gn̄alis ⁊ dei reuelatio
ne pri9 inuocata nō dz papa nec pōt mutare ſedē ab vrbe roma
na. Et ita vr̄ de mēte Inno.⁊ Panor.ī.d.c.p venerabilē. Ar⸗
chi.⁊ Io.an.ī.d.c.fundamēta. Albri.ī epl'a.inter claras.C.de
ſum.tri.in.l.j.ff.de offi.pfe. Aug.facit qd not. Archi.in.c.ſunt
qdā.⁊ q̄ dixi in.c.ī iſtis.iiij.di. Et ſi dicať ꝙ Petrus mutauit
ſedē de antiochia romā.prio eni elegerat ſedē ī ātiochia.rn̄deť
ꝙ illā electionē fecerat petrus motu pprio nō imperio xp̄i:iō
non mirū ſi etiā mutare potuit locū et ſedē iuxta vulgare regu
le prime de re.iu.vel aliter illā mutationez ſedis de antiochia
romā fecit petrus iuſſu xp̄i.d.c.rogamus.xxiiij.q.j. Et ita etiā
fateor ꝙ iuſſu ⁊ reuelatiōe dei qn̄ de illo appareret poſſet papa
mutare ſedē rome collocatā vt predixi.et ita firmat Archieps
florentinus in ſumma ſua magna quā formicā appellauit ī.ij.
parte.iij.partis.ti.xxiij.c.iij.ver.ſeptia ⁊ vltima. Mihi placet
di. Aug.de anchona in ſumma de eccleſiaſtica ptāte.q.xxj.ar
ti.j.vt dicamus. Aut q̄riť de neceſſario ſi papa neceſſitatur te⸗
nere ſedem rome et ibi reſidere.et dicendū eſt ꝙ non quia vbiqz
eſt tribunal ſuū et ſedes ſua.c.cūcta per mundū.ix.q.iij.iuxta
illud Eſaie.lxvj.implet enim celum et terram ſua poteſtate et
iuriſditione.vt ſcribitur Miere.xij.et dixit dauid.domini eſt
terra et plenitudo eius.⁊ per hoc tollitur omne fundamentum
contrariū.quia in ordinatis a xp̄o q̄ fidei ſubſtantiā et ſalutem
animarū nō impediūt papa hz libertatē et dn̄ium iuriſditiōis
et poteſtatis vt poſſit illa limitare et ex cauſa mutare vt dictū
eſt in.c.in iſtis.iiij.di.⁊ videbim9 in.c.ſicut.xv.diſt.factum.que
habentur in.c.j.et in.c.tranſlato.et in.c.que in eccleſiarum.per
Inno.et.d. Anto.maxime de conſtit. Aut q̄ritur de congruo ⁊
tunc conuenienti9 magis congruit vt papa ſedē habeat rome
q̄ alibi:tum iuſſu dn̄i noſtri ieſu xp̄i ita mandantis.tum pꝑter
preſentiā apoſtolorū petri et pauli in quorum martyrio ⁊ ſanguie
fundata eſt ſedes apoſtolica et romana eccleſia:vt.ſ.dixi.tū vt
illa ſit diſciplina veritatis que fuit magiſtra erroris vt ſcribiť p
glo.ſuper epiſtola pauli ad Rom.et que habentur in.d.c.fun
damēta.multū cōferūt ad ppoſitū. Et predicta diſtinctio Au
guſtini de anchona videtur de mēte Albri.in.l.iubem9.la grā
de.in prin.in.iiij.col.C.de ſacroſan.eccle.vbi etiam monet pa
pam ꝙ etiam propter maxima delicta romanorum puta rebel
lionem vt ſciſmata non debere ab illa ſancta vrbe auferre priui
legia que habet neqz ſuſpendere propter ſalutem populoruz ⁊
3 ſcandala vitanda.vnde late per Oldr.conſil.lxxxv. †Glo.
hic tractat illam materiam an conſuetudo romane eccleſie ſit
ſeruanda per inferiores eccleſias.⁊ dicit ꝙ non niſi romana ec⸗
cleſia iubeat eam debere ſeruari. Item tenet glo.in.c.j.de tēp.
or.alibi glo.dicit hoc verum niſi in concernentibus articulos
fidei. Nam in tangentibus fidem debemus illam conſuetudi⸗
nem ⁊ obſeruantiam tenere quā ro.eccle.tenet vt.xxij.qō.j.hec
eſt fides. Hoc tenet glo.in.c.j.de ſum.tri.lib.vj. Idem ⁊ in ad⸗
miniſtratione ſacramentorū.c.ſi.j.e.quo ad ea que ſunt de for⸗
ma ſacramenti.iuxta glo.in.c.ꝙ ſicut.de elec.⁊ iuxta no.p In⸗
no.de conſue.c.quāto.de regula.porrectuz.⁊ in.c.j.de baptiſ.
Secus autem quo ad certa que ſunt de ſolennitate.quo ad il⸗
la enim nihil vetat quominus vnaqueqz eccleſia ſua regať con
ſuetudine.de conſe.diſt.iiij.de trina.

1 ☞ Conſuetudo vt vires obtineat quid requiratur. Et quan
ti temporis requiritur preſcriptio ſiue vſus.ſ.
2 Conſuetudo an equiparetur pacto.
Pactum ⁊ ſtatutum an equiparentur.
3 Conſuetudo ligat minores:⁊ ad quos extendatur.ſ.
4 Intellect9 legis vel cuiuſcūqz diſpoſitionis dz eſſe vniformis.
5 Intellectus ad iſtud.c.ꝫ.
Lex vel ſtatutū debet intelligi vt ſeruiat in caſu dubitabili.
Conſuetudo an vincat legem.

Conſuetudinis.

Cōſuetudo nō po⸗
teſt vincere ratio⸗
1 nem aut legem ſcriptam,h.d.† Not.ꝙ ad hoc vt cōſue
tudo vires obtineat oportet ꝙ ſit lōgeua. Et inde eſt ꝙ ſimpli
citer prolato verbo conſuetudinis intelligiť de preſcripta. Sz
quāti temporis requiritur pſcriptio ſiue vſus. Ad hoc dicēdū
ꝙ aut eſt preter ius ⁊ ſufficit ſpaciū.x.annorū.aut eſt cōtra ius
⁊ requiriť ſpaciū.xl.annorum ſm glo.in.c.fi.de conſue.lib.vj.et
2 in.c.vt litigātes.de offi.ordi.lib.vj. †Not.ꝙ cōſuetudo nō
eſt vilis autoritatis.concor.text.in.c.conſuetudinis.de con⸗
ſue.⁊ dicit Archi.ꝙ cū cōſuetudo dicatur tacit9 cōſenſus po⸗
puli.vt.l.de quibus.ff.de legi.equiparať pacto.⁊ ideo vbi pa⸗
ctum poteſt contra legem poteſt ⁊ cōſuetudo.l.venditor.ff.cō
munia predi.vnde ſicut nō valet pactū vbi clericus ſubijcit ſe
iuriſditioni iudicis ſecularis.vt de foro cōpe.ſi diligenti.⁊.c.
ſignificaſti.ita nec valebit conſuetudo. Nam pactum ⁊ cōſue⸗
tudo equiparātur:ita qd poteſt fieri per pactū pōt induci p cō
ſuetudinem.ipſe tamen poſtea concludit contrarium:⁊ hoc p
glo.in.l.ij.C.que ſit long.conſue. In hoc articulo reperiuntur
glo.cōtrarie. Nam glo.C.de decre.decu.in rubri.lib.x.dicit ꝙ
pactū et ſtatutū equiparantur.idē de conſuetudine. Eadē ra
tione in contrariū facit glo.in.l.ij.C.que ſit long.cōſue.⁊ in.l.
nec pignus.⁊ in.l.nec ex pretorio.ff.de reg.iur. Bart.facit di⸗
ſtinctionē in hac materia in.l.omnes populi.ff.de iuſti.⁊ iure.
affirmatiue procedit argu.pōt fieri per pactum:ergo ⁊ per ſta
tutum. Negatiue autē cōmuniter dicitur ꝙ argu.nō procedit.
non poteſt fieri per ſtatutū ergo nec per pactum.melius tamē
hoc declarat ipſe Bar.in.l.nō impoſſibile.ff.de pact.vbi ſen⸗
tit ꝙ regula ſit vera generaliter ꝙ iſta equiparantur etiam ne
gatiue. Nec ob.ꝙ pacto priuatorū iuri publico derogari nō po
teſt.lege autem vniuerſitatis vel ſtatuto ſic vt dicūt glo.dictis
legibus.nec pignus.⁊.l.nec ex pretorio.qd ideo eſt q2 pactum
⁊ lex non concurrūt in eadē perſona.ſecus autē ſi concurrerent
vtpote q2 pactū etiā ipſius vniuerſitatis eſſet. Nam tūc dero⸗
garet iuri publico ſicut ⁊ ipſa lex vel ſtatutū vniuerſitatis:ita
aperte ſentiūt ille glo.poteſt etiā hoc ꝯformari:qm̄ pactū illi9
qui poteſt cōdere legē habet vim legis.vt.l.ceſar.ff.de publi.
⁊ vecti.⁊ in.l.pe.C.de dona.inter vir.⁊ vxo.⁊ qd dico de ſtatu
to an procedat argumentū de pacto ad ſtatutū vel econtra.idē
3 dicendū de cōſuetudine per predicta. † Vlterius colligitur
ex dictis Inno.⁊ Archi.ꝙ cōſuetudo ligat minores.qd eſt ve
rum.pro quo etiā eſt tex.in.l.ſi ſine.§.lucius.ff.de admi.tut.et
glo.in.d.l.ij.C.que ſit long.conſue. Glo.j.opponit de con⸗
trarietate principij iſtius tex.ad fi.aut eni principiū hui9 text.
loquitur de bona cōſuetudine aut de mala.ſi de bona ⁊ tūc vin
cit legem.⁊ per cōſequēs autoritas tex.nō procedit. Si aūt lo
quitur de mala cōſuetudine:tunc principiū tex.male ſtat.qm̄
talis cōſuetudo nullius eſt autoritatis. Ad hoc cōtrariū glo.
dat multas ſolutiones. Prima eſt ꝙ principiū tex.loquitur de
bona cōſuetudine:finis vero de mala. Sed glo.reprobat hūc
4 intellectum:qm̄ ſeparat caudā a capite. †No.ex hac glo.ꝙ
intellectus legis vel cuiuſqz diſpoſitionis debet eſſe vnifor⸗
mis.idē tenet glo.de bapť.maiores. Et ideo glo.trāſit ad aliā
ſolutionē:videlicet ꝙ totus text.loquatur de bona cōſuetudi
ne.ſed finis verificetur in particulari q̄ extra locū vbi eſt indu⸗
cta non vincit legem. Similiter glo.reprobat hunc intellectū:
quia tunc de nullo ſeruiret iſte tex.quis enim dubitat ꝙ lex nō
extēdat vires ſuas extra locū in quo eſt introducta. Ex qua gl.
5 not.† ꝙ lex vel ſtatutū debet intelligi vt ſeruiat in caſu dubita
bili nō autē indubitabili.ſimilis eſt glo.in.c.corā.de offi.dele
ga.⁊.l.ancille.C.de fur.⁊ in.l.qd labeo.ff.ad carbo. Quo ad
principale vero dictū glo.habemus ſimilem glo.ſ.ea.diſt.in
ſumma.que dicit ꝙ conſuetudo generalis aſtringit oēs.cōſue
tudo vero particularis ſe nō extendit extra territoriuz in quo
eſt inducta. Et qd dicit de cōſuetudine generali nō intelligas
tantū de ea que in ſingulis locis eſſet:q2 de tali nō eſſet dubitā
dum:ſed etiā de ea q̄ pro maiori parte in prouincia vel dioceſi
obſeruatur.hec enim extenditur ad alia loca que cōtrariā con
ſuetudinē non habent.vt in.c.cū olim.de conſue.⁊ de elec.cum
eccleſia vulterana.⁊ in.c.fi.de offi.archi.⁊.c.ſuper eo.de cenſi.
quod tamen intellige duobus concurrentibus.ſ.ꝙ nō ſit talis
conſuetudo cōtra ius:⁊ ꝙ non ſit nimium oneroſa.ita no. In
no.d.c.fi.de offi.archi.propter predictas ſolutiones tangen⸗
tes intellectū illius tex. Finaliter glo.tranſit ad tertiā ſolutio⸗
nem dicens ꝙ totus iſte tex.loquitur de conſuetudine particu⸗
lari que licet ſit bona:non tamen vincit legem etiā in illo loco
niſi habeat omnia requiſita.de quib9.viij.diſt.fruſtra. Vel dic
ſm cōpo.in.c.fi.de conſue.ꝙ principiū huius capituli loquiť
de bona conſuetudine:non tamen preſcripta.cui ius aliquod
directe non obuiat:⁊ talis cōſuetudo ſeruari debet et ſi pſcri⸗
pta non ſit. Scd̄a vero pars loquitur de cōſuetudine iuri con⸗
traria que ad hoc vt legem vincat preſcripta eſſe debet.vn̄ ſub
iungit ꝙ cōſuetudo vincit legem ſi legem ſequatur:ſed ſi legē

precedit vincitur a lege.vt.l.iij.§.diuus.ff.de ſepul.vio.qd in
tellige quādo lex ſuperueniens expreſſe derogat conſuetudini
precedenti:al's aūt per legē ſequentē nō toleref cōſuetudo vel
ſtatutū cōtrariū:qd pcedit cū princeps legiſlator particulares
cōſuetudines vel ſtatuta que facti ſunt ⁊ in facto conſiſtunt ve
riſimiliter ignorare preſumatur.vt in.c.j.de conſti.lib.vj. Ex
quo poſſumus inferre ꝙ cū princeps multū vulgatas cōſuetu
dines ſcire preſumatur de illis in.l.contraria.poſtea edita mē
tionē facere opus non eſſet.ad qd induco tex.in ratione ſui in
d.c.j.idem Bal.in.l.ij.C.que ſit long.conſuetu.ad qd allegat
glo.in auť.de defen.ciui.§.nulla.col.iij.vbi tamen lex prohi⸗
bet conſuetudinē ⁊ eam reprobat nō poterit de nouo introdu
ci.C.de vſur.l.eos.§.penul.de conſue.c.quanto.de elec.c.maſ⸗
ſana.ſm ꝙ not.cōpoſt.in.c.fi.de conſue.vbi etiā not. Phy.ꝙ ſi
cōſuetudo iuri cōi non eſt contraria tunc ſufficit curſus.x.an⸗
norū:q2 dicit lex ꝙ conſuetudo longa vim legis obtinet.C.que
ſit longa cōſuetu.l.j.ſubiungit Archi.qd per id qd ſuperius di
ctū eſt bonā conſuetudinē debere ſeruari etiam ſi non ſit pſcri⸗
pta obtinuit in eccleſia Mediolaneñ.ꝙ prior canonicus opta⸗
re poſſet vacantem domum dimiſſa ſua ſtante conſuetudine lz
non fuiſſet pſcripta ſpacio.xl.annorum.laudabilis erat huiuſmo
di cōſuetudo ⁊ iuri conſona cum in beneficio ſit habenda ratio
prolixioris temporis.vt.C.de offi.ma.l.nemo.de maio.⁊ obe.
ſtatuimus.⁊ hoc dicit tenere cōpo.in dicto.c.vul.de conſue.⁊
eandem queſtionez tenet glo.in.c.fi.de conſue.lib.vj. Sed do.
de ro.latiſſime aſſumpſerunt hunc articulum deci.cccclxiij.et
tandem faciunt talem diſtinctionem ꝙ aut prebende ſunt di⸗
ſtincte ad tp̄s.⁊ tūc cū pbēda cōſiſtat in mera temporalitate et
nullū ius tituli beneficialis obtineat poterit ſpacio.x.annoruz
introduci.aut ſunt pbende perpetuo diſtincte ⁊ eo caſu q2 pre⸗
bēda nō cōſiſtit in mera tēporalitate.imo eſt titulus bn̄ficialis
adeo ꝙ trahit ad ſe tituluz canonicalem vtpote collecta hmōi
prebenda cenſetur collatus canonicatus iuxta notata p cōpo.
⁊ Ioan.and.in.c.cum.m.de conſti.⁊ per Ioan.and.in.c.cleri
cus.de prebē.lib.vj. Petrus de ancha in regula acceſſoriū.de
reg.iur.lib.vj.nō pōt introduci hec cōſuetudo minori ſpacio
q̄.xl.annorum.nam eo caſu hec conſuetudo ex multis cauſis
eſt cōtra ius. Primo ꝙ optans propria autoritate amittit pri
mā prebendā ꝫ.c.admonet.⁊.c.ꝙ in dubijs.de renū. Secundo
ꝙ ſine inſtitutione ſuperioris adipiſcitur nouā pbēdā ⁊ nouū
titulū beneficialē.ergo ſm predicta in tali conſuetudine intro
ducēda quadragenaria preſcriptio requireť.idē etiā p pdictas
rationes ſequiť Egi.de bellamera.deci.j. Sed aduertendum
eſt ꝙ tota vis huius qōnis ſtat in hoc.vtrum huiuſmodi con⸗
ſuetudo in his prebendis ppetuo diſtinctis ſit cōtra ius:⁊ vt vi
des ex pdicta deciſi.rote ibi tenuerunt ꝙ ſic.⁊ ideo quadrage⸗
naria preſcriptio in eis requiriť. Redeundo ad intellectuz hu⸗
ius tex.diuerſi intellectus dantur tam per legiſtas q̄ per cano
niſtas.de quibus per gloſ.in.d.l.ij.C.que ſit lon.conſue.vnde
Archi.dicit ex predictis et ſequitur Gemi.ſe colligere verum
intellectum huius tex. Magiſter ſiquidē Gratia.in.d.§.j.hu
ius diſtin.vult probare ꝙ conſuetudo cedit legibus ad qd fun
damētū introducit multa capitula inter que inducit hoc capi⸗
tulū.vn̄ mens huius eſt ꝙ lz magna ſit autoritas ꝯſuetudinis
non eſt tamen tanta ꝙ legē vincat ſiue rationē. Et per verbum
vincit qd proprie ſignificat quando ſe homo opponit ꝯ alterū
vt ei reſiſtat.vt.c.noli.xxiij.q.j.in fi.ptz ꝙ in hoc ver.non vſqz
adeo declarat principij generalitatē nō pcedere vbi ꝯſuetudo
eſſet ꝯtra ius vel irrationabilis.⁊ in hoc v̄.cū ꝓ nec ſacris.fir
mat generalitatem primi dicti procedere.vt conſuetudo non
ſit vilis autoritatis ſed inconcuſſe ſeruāda vbi nec canonibus
obuiat.et ſic etiam rationabilis ſic nec etiaz legibus humanis
cōtraria. Et ideo ipſe Archi.qd ex tex.habetis dicit quādo cō
ſuetudo obuiat omni iuri:quia iuri penitus reſiſtit nec reperi⸗
tur eodem iure aliquo caſu limitatum:⁊ tunc indiſtincte cōſue
tudo ſuccumbit ⁊ non valet propter bonum obedientie.c.ſta⸗
tuimus.in princi.lxj.di.et cōtrarium faciens peccat grauiter.
lxiiij.di.quia.quādo v̄o aliquo iure in his repugnans conſue⸗
tudini reperitur limitatum licet conſuetudo iuri contradicat
in aliquo tamen toleratur quia multa facta tenēt ⁊c.c.ad apo⸗
ſtolicam.de reg.⁊.c.leges.et.§.hec ⁊ ſi legibus.ſ.iiij.di.et ibi
poſui.§.ex his itaqz.in fi.xxviij.q.j.⁊ ſimile dicit Inno.de iu⸗
re diuino.an tolli particulariter poſſit.vt in.c.que in eccleſia⸗
rum.de conſti. Et ad predicta facit quod no.ſanctus Tho.in
j.ij.q.lxvij.arti.iij. In his tamen que et ratione ſui.et autori⸗
tate mere ſunt iuris poſitiui:non eſt dubium ꝙ conſuetudo dū
modo habeat ſua requiſita ius vincit.vt.d.l.de quibus.ff.de
leg.⁊ dicto c.fina.de conſuetu.⁊ cōmuniter docto.in.d.l.ij.C.
que ſit lon.ꝯſue.vn̄ iſte tex.tractus eſt. Et ſic vbi diuerſa ratio
ſubeſt tollit conſuetudo ius cōmune.tex.eſt clarus.in.d.c.fi.de

Quale tēp9 requiriť ad pſcribēdā cōſuetudinem. Quale autem tp̄s requiratur ad obolēdaz cōſuetudinē.vide per do. Fely. poſt Abb.in.c.cuz acceſſiſſent.col.xvj.v̄. Et ibi ſubdit do. Abb.extra de cōſtitu.

Archivo Histórico Rosario

conſuetu. dūmodo in terris eccleſie vel al's in foro canonico ſit legitime preſcripta qꝺ non requiritur in foro ceſaris: ⁊ ratio nabilis ſit vt late Hoſtien. in ſumma de peni. ⁊ remiſ. §. quibus ⁊ qualiter. ⁊ in. c. venerabilem. de elec. vbi etiā Joā. and. ⁊ cōcludūt cōiter doct. in. d. c. fi. ⁊ in. d. l. de quibus. ⁊ in. d. l ij. Et ideo hic tex. in ver. verū. nō vſqꝫ adeo ſui valitura momē to vtitur illis verbis. q. d. ꝙ ſui viribus proprijs ſimplex vſus ex quo reſultat cōſuetudo non vincit legē ſed concurrente aliqua ratione: id eſt ꝙ diuerſa ratione moueatur in recedendo a lege. ideo ratio poſita in ver. cū vero. ſubijcit incōcuſſa conſuetudo ſeruanda eſt quaſi cum fuerit bene ſuis circunſtātijs tolerata. Propterea dicit inconcuſſa ſeruanda eſt. Panor. in. c. cum ex officij. in. v. col. de preſcrip. ad qꝺ ponit ipſe vnū exemplū vulgare. Eſt ne marchio magne potentie ſiue autoritatis. de plano reſpondebo ꝙ ſic. ⁊ vlterius adijcio. eſt ne tante potē tie ꝙ poſſet vincere Bononiā. reſpōdebo ꝙ nō: ſic ⁊ in propo ſito. licet conſuetudo ſit magne potentie. non tamē eſt tante ꝙ vincat legē. vnde vbi non eſt cōtra legē habet vires ſuas ⁊ vicem legis obtinet. Secus aūt vbi eſt contra legem ſcriptā. Et ſic concludit ꝙ aliqui in vanū turbantur circa intellectū huius tex. caput a cauda ſeparātes cū in ſumma ſit dicendū ꝙ vbi cō ſuetudo obtinet omni iure. Itaqꝫ non tolerat aliquo iure tūc indiſtincte ſuccumbit conſuetudo. vbi vero concordat iuri ſeu toleratur aliquo iure: ꝙuis alijs iuribus contradicere videatur huiuſmodi conſuetudo vires obtinet.

Additio.
a ❡ Multa dicunt ⁊ pferunt. Quare oro dnica magis pcipitur pferri poſt finē horarum ꝙ alia oratio. vide Jo. de thure cremata in. c. id ſemp placuit. de cōſe. di. v. Adde Ludo. ro ſingu. lij. incip. fui rome interrogat⁹. vbi dicit ſe fuiſſe interrogatuz per cardinalem de vrſinis an debeat dici pr̄ noſter in principio officij vel in fi. et dixi ꝙ debeat dici in fine officij. vt eſt text. in d. c. id ſemp placuit. et dicit ꝙ p hoc ab eodē dn̄o lucratus eſt vnā cenam. H. F.

Cum vero.

Hic incipit ſecūda pars huius diffinitionis in qua probat p ſeptē capitula ꝙ conſuetudo bona que non obuiat ſacris canonib⁹ aut humanis legibus eſt amplectanda.

1 ☞ Eccleſiaſticarum inſtitutionū tripartita forma.
2 Liquidum quid dicatur.
3 Signum crucis ex ſola traditione et conſuetudine eccleſie eſt in vſu.
Signum crucis qualiter debeat formari: et in quo loco debet terminari.
Signum crucis debet fieri tribus digitis.
4 Miſſam celebrādi ordo ſiue modus a quibus fuerit traditus.
5 Eccleſia an poſſit aliquid addere vel detrahere circa formam ſacramentorū tam in ſacramento altaris ꝙ in alijs.
6 Orare debemus verſus oriētē et quibus de cauſis: ſecus olim lege veteri.
7 Nomine olei ꝓprie ſumpto vocabulo nō cōprehēdit chriſma.
8 Conſuetudo non debet contineri in ſcriptis: lex autem in ſcriptis eſt tradenda. ⁊ de ratione diuerſitatis.
Et qualiter probabitur tunc conſuetudo.
9 Doctori affirmanti an debeat credi ſine alia probatione.
10 De dictione magis.
11 Silentium quadruplex in miſſa.
12 Canon miſſe debet dici ſub ſilentio rationibus de quibus hic.

Eccleſiaſticarum.

Laudabiles cōſuetudines eccleſie eadē pietate qua ſcriptis relicte aut ab apoſtolis date nobiſqꝫ tradite merito ſunt obſeruāde. hoc
1 dicit. † No. tripartitā eccleſiaſticar inſtitutionū formā. Quaſdam habemus in ſcriptis traditas. quaſdā vero que ex apoſtolica traditione ad nos peruenerunt. Alias vero generalis eccleſie conſuetudo ⁊ obſeruantia nobis tradidit. Eſt conſiderādum ꝙ ſi in formis ſacramentorū reperiatur aliquid adiectuz qꝺ in euāgelijs nō reperitur: vt eſt illud in cōſecratiōe calicis: myſteriū fidei. credēdū eſt ꝙ eccleſia ab apoſtolis illud habuerit ⁊ apoſtoli a xp̄o acceperūt. vt dicit tex. in. c. cum marthe in prin. de celebra. miſ. ❡ Not. ꝙ equalis obſeruātia debetur cōſuetudini ſiue obſeruantie eccleſie ſicut diuine aut apoſtolorū traditioni. Alibi etiā dicit glo. ꝙ trāſgreſſor conſuetudinis ſi
2 cut tranſgreſſor legis eſt puniendus. j. ea. di. c. in his. ❡ † No. ꝙ aliquid dicitur liquidū de quo cū leui inſpectiōe cōſtat. Ex quo inferri poteſt intellectus ad id qꝺ dicitur ꝙ probatio que ſit per inſtrumentū dicitur euidens. ꝓbat tex. de dona. cum dilecti. debet etiā intelligi quando aliquali leui inſpectione probatio ex inſtrumento colligitur. Idē debet intelligi cōcluſione facta in cauſa. Nam ante concluſionē nulla probatio facit notoriū cū poſſit impugnari. pro quo eſt glo. in. c. ſignificauerūt. de teſti. per eundē etiā modū debet intelligi qꝺ dr̄ ⁊ colligitur
3 per cōiecturā dici euidēs vt in. l. licet. ff. de leg. i. ❡ † Not. ꝙ ſignum crucis ex ſola traditione ⁊ ꝯſuetudine eccleſie eſt in vſu. ❡ Qualiter aūt formari debeat crucis ſignū. Quero in quo loco dꝫ ſignū crucis terminari. So. dic ꝙ in ſiniſtro latere terminari dꝫ. rō: qꝛ iudei pmo crucifixerunt dexterā ꝙ ſiniſtrā: vt hr̄ ſup ep̄las Pau. ſup illo v̄bo. q̄ ſit lōgitudo ſublimitas ⁊ ꝓfunditas. Itē qn̄ qs ab hoſte capit ⁊ ligatur. pmo ligatur manus dextera ꝙ ſiniſtra. qꝛ fortior eſt homo in illa vt alludatur illi facto. vnde debet prius incipere a ſuperiori parte ⁊ deſcendere in inferiori. poſtea redire in parte dextera ⁊ tranſire ad ſiniſtrā ſm Hug. hic. ⁊ de hoc etiaꝫ de conſecra. di. v. c. nunquid. ⁊ ibi glo dicit ꝙ chriſtus egreſſus eſt a patre ⁊ deſcendit ad inferos ⁊ ad dexteram reuertitur patris. per inferos intelligit ſiniſtrā. Dicite aliam rationem. qꝛ primo ponit patrem in fronte ⁊ deſcendit ad pectus. qꝛ filius venit in terram. poſtea ad dexterā: qꝛ filius poſt reſurrectionem ſedet ad dexteram patris in ſiniſtra ponit ſpiritūſanctum. ⁊ ita videt iſta cōſideratio melior ꝙ illa quā facit gloſ. in. d. c. nunquid. qꝛ in iſta ſignificatione inuocamus patrem ⁊ filium ⁊ ſpiritūſanctuꝫ. ⁊ illa non facit mē tionē de ſpirituſancto. Quot digitis debeat fieri. dic ꝙ tribus. quia ſub inuocatione trinitatis exprimitur. de qua dicit propheta. qui appendit tribus digitis molē terre. ſm Innocen. ⁊ Archi. hic. Illud tamen qꝺ dicitur ꝙ debeat terminari in ſiniſtro latere in multis partibus non obſeruatur. immo termināt multi in dextro latere. vnde cum hoc ſit de conſuetudine ſic in
4 troductum debet in hoc conſuetudo ſeruari. ❡ † No. ꝙ in ce
a lebratione miſſe multa dicūtur ⁊ proferūtur[a] ab eccleſia vltra ea que in euangelio continentur: ⁊ hoc patet clare quoniam ordo celebrandi miſſam quo ad ritū ⁊ ordinem ipſius atqꝫ orationes et cerimonias. pmo ab apoſtolo Jacobo qui frater domini fuit cognominatus: et a beato baſilio epiſcopo ceſarieñ. miſſe celebrande modus et ordo in ſcriptis traditus fuit.
5 vt in. c. Jacobus. j. de cōſecra. diſt. i. ❡ † An autē circa formā ſacramētor tā in ſacramēto altaris de quo agimus ꝙ in alijs eccleſia poſſit aliqd addere vel detrahere. Inno. in. c. i. de baptiſ. vbi latiſſime ꝓſequitur hūc articulū: tenet ꝙ ſic. ⁊ fundamentū ſuum eſt: quia in primitiua eccleſia forma baptiſmi fuit ego te baptizo in noīe chriſti. vt in. c. a quodā. de conſe. di. iiij. nunc vero forma eſt. ego te baptizo in noīe patris ⁊ filij et ſpiritusſancti. idē tenet in. c. quanto. de conſue. c. porrectum. de reg. ſed hoſtienſis in. d. c. j. dicit ꝙ clemens papa. iiij. de hac queſtione cōſultus dicebat tales non eſſe baptizatos qui mutata forma modo p̄dicto baptizant. ſ. Tho. in. iiij. ſen. di. iij. ar. iij. dicit ꝙ ſacr̄a hn̄t efficaciā ex diuina inſtitutione. et in ſacramē tis pricipalior eſt forma ⁊ ideo ſicut nulli licꝫ mutare ſacr̄m vel aliqd de nouo inſtituere ita nulli licet mutare formā ſacr̄i quā tū ad id qꝺ eſt de eſſentia forme abſqꝫ ſpeciali cōſilio ſpirituſſancti q virtutē ſuā illis verbis nō alligauit. et ſi forma mutatur nihil agitur. c. detrahere. j. q. j. Ad id qꝺ dicit ꝙ ap̄li mutauerūt formā baptiſmi et baptizauerūt in noīe xp̄i cuꝫ tn̄ a xp̄o forma fuiſſet tradita ſub explicatiōe trinitatis. vt pꝫ Matthei vlti. reſpondit ſanctus Tho. vbi. ſ. ꝙ quātū ad intellectū non fuit ⁊ hoc mutata forma quia in xp̄i noīe tota trinitas habetur ⁊ intelligitur: ⁊ hoc eſt ꝙ quidam dicunt ꝙ fuit mutata forma ſenſibilis non aūt intelligibilis: nec etiam potuiſſent apoſtoli hoc facere niſi ex familari conſilio ſpirituſſancti. Ratio enim mutationis tunc fuit vt nomen chriſti amabile redderetur: ſi in eius noīe baptiſmus fieret. ⁊ hoc etiam nō poſſet niſi ſpeciale preceptū a ſpirituſancto haberetur. nō autē autoritate propria. Ad confirmationem huius videtur mihi text. ſatis apertus de cele. miſ. cum marthe. j. reſponſo. vbi ad ſatiſfaciendum illi queſtioni qui fuit auſus addere aliqua verba in forma cōſecrationis in ſacramento altaris de quibus ibi text. ex quo in euangelio illa nō reperiuntur expreſſa. reſpondit tex. ꝙ nō omnia que xp̄s fecit ⁊ dixit fuerunt ab apoſtolis in ſcriptis tradita. de quo ibi varia inducuntur exempla. vnde credendū ꝙ illā formā ſic late traditā prout habemus hodie habuerūt apoſtoli a xp̄o: ⁊ ipſi in poſteros trāſmiſerūt ex quo innuitur clare ꝙ al's nō licuiſſet eccleſie huius forme a chriſto tradere aliqd mu
6 tare vel ei addere. ❡ † Not. ꝙ orare debemus verſus orientem ſm Jo. damaſ. vt refert hic olim oratio lege veteri ad occidentem fiebat. oſtium enim tabernaculi ad orientem reſpiciebat. Exo. xxvi. ⁊ inter abominationes erat ad orientē orare. Eze. viij. hodie ad oriētem debet fieri oratio. Dicit ſanctus Tho. in. j. ij. q. cij. arti. iiij. ꝙ adoratio ad occidentē fuit introducta in lege veteri ad excludendū idolatriā cū gentiles in reuerentiaꝫ ſolis adorabant ad orientē. Item ex eo ꝙ totus ſtatus prioris tabernaculi ordinabatur ad figurandū mortē chriſti q̄ ſignificatur per occaſum. iuxta illud p̄s. Qui aſcendit ſuper occaſuꝫ dn̄s nomē illi. cū illa hodie ceſſant: qꝛ in aduētu xp̄i idolatrie ceſſauerunt vt plurimuꝫ nec tm̄ timetur de idolatria. itē figure ſunt implete per veritatē. ideo hodie introductū eſt vt ad orientem orandū ſit. Et iō refert hic Archi. ꝙ octo ſunt cauſe quare fideles orant verſus orientē. Prima qꝛ ex iſta parte incipit principiū lucis ſolis q̄ oibus grata eſt. Eccl'i. xj. dulce lumen ⁊ delectabile

delectabile videre ſolē. Secūda qꝛ in hac parte eſt poſitus paradiſus a quo expulſi ſumus ⁊ ad illā ſpiramus. Geñ. ij. plantauit dn̄s paradiſum in edom. i. in delitijs ad hortum. Tertia tribus iuda honorabilius alijs ex hac parte tabernaculi defenſionis locum habebat ſue manſionis. Numeri. c. j. ad orientem iudas figit tabernauclū. ita ⁊ nos ad defenſionē noſtri tabernaculi idē corpis ⁊ aie debem⁹ orare deū. Quarta eſt nominationis xp̄i vt de vno noīe vocetur oriens. Zacha. vi. oriens eſt nomen eius. Alia ratione crucifixionis: qꝛ ex parte oriētis eſt crucifixus. vnde populus verſus orientē orat. Item ratiōe aſcenſionis: qꝛ aſcendit in montem oliueti verſus orientē. Zacha. vj. ſtabant pedes eius ſuper montem oliueti ad orientem. Alia ratione aduentus eius ad iudiciū: qꝛ veniet ad iudiciuꝫ ſcꝫ verſus orientē. Act. Sic veniet quēadmodū vidiſtis euntē illuꝫ. Mat. xxiiij. Sicut enim fulgur exit ab oriente ⁊ apparet vſqꝫ ad occidentē: ſic erit aduentus filij hoīs. Octaua ratione ſic erat tempore apoſtolorū: qui orauerūt verſus orientem: cuꝫ poſt aſcenſionem redierunt in hieruſalē ⁊ orauerunt ad orientē vſqꝫ ad pēthecoſtes ſm Damaſcenū. ⁊ Archi. Glo. fi. recitat per contratrium incipiendo ibi. tertio ⁊c. Et ſolue vt in glo. in
7 fi. glo. ❡ † Not. ꝙ proprie ⁊ ſtricte ſumpto vocabulo appellatione olei nō cōprehendit chriſma. qꝺ facit ꝙ vbi in pontificali fit mentio de vnctione cū oleo: nō intelligatur ꝙ fiat cū chriſmate. ⁊ vide ſimilem glo. de conſecra. diſtin. iiij. preſbyteris.
8 ❡ † Not. ꝙ cōſuetudo non debet cōtineri in ſcriptis. Lex autez in ſcriptis eſt tradenda. Ratio aūt diuerſitatis ſumit ex tex. qꝛ cōſuetudo ex obſeruātia diuturna innoteſcit ⁊ publicatur. Lex vero ſine ſcriptura non poſſet eſſe publica ſiue generaliter no
a ta. ❡ Sed qualiter ꝓbabit tunc conſuetudo[a]. dicas ſm Bar. in. d. l. de quibus. in repe. ff. de legi. ſi redacta eſt in ſcriptis ſuperioris vel populi autoritate. tunc eo caſu probatur p apertionem librorꝫ ſicut in alio iure ſcripto quādo redigitur in ſcriptis ab aliquo doctore ſcribente. prout fecit glo. in. l. dos a pa
9 tre. C. ſol. mat. ⁊ in auṫ. qualitas. C. de pac. cōuen. † Itē glo. in §. alie. inſti. de act. que dicit ꝙ procedit libellus ſi peto rem quā dico ad me ſpectare iure dominij vel quaſi: ⁊ arguit pro ⁊ contra an debeat credi doctori affirmanti ſine alia probatione. finaliter cōcludit ꝙ debeat ſibi credi. Nam autoritati poete vel alicuius docti viri in arte ſua creditur. vt in. l. ſeptimo mēſe. ff. de ſta. homi. ⁊ in. l. antique. ſi pars here. pe. ergo ⁊ autoritati excellentis doctoris credendū eſt. Propterea credit libris argētariorū. vt in. l. nūmularios. §. quedā. ff. de eden. Preterea doctorū interpretatio dicitur probabilis in ſcriptis redigēda. C. de profeſ. qui in vr. conſtan. li. xij. l. j. pro quo eſt glo. in. l. j. C. de legi. ⁊ in. c. i. de poſtu p̄la. ⁊ ita Bart. ⁊ Albri. in. d. l. de qui
10 bus. ❡ † Not. ꝙ dictio magis ſtat electiue qꝛ non habet terminum ad quē fiat comparatio. Glo. in v̄bo ſcriptura ponit multa ex veteri teſtamēto in quibus oſtenditur prefiguratiuū fuiſ
11 ſe ſignū crucis. ❡ † Glo. in verbo trifariā. Ponit ꝙ triplex ſilentiū fit in miſſa. ſ. vnū ante ſctn̄s: aliud ante orationem dominicam: tertium inde vſqꝫ ad agnus dei. Sꝫ nos facimus illud vltimū vſqꝫ ad per omnia ſecula qꝺ precedit pax dn̄i. Et adiūgimus aliud quartū ſilentiū ab agnus dei vſqꝫ ad poſtcōmunionem. Et iſtum morem tenet eccleſia romana ⁊ oēs eccleſie la
12 tine cōiter. † Hoc tamen indubitatū eſt ꝙ canō miſſe debet dici ſub ſilentio. Cuius aſſignant alique rationes: quaruꝫ prima eſt: qꝛ deus cordis non clamorē vocis attendit. Scꝺo ne ſacerdos longo clamore deficiat. Tertio ne impediat populus orare. Quarto ne verba tanti myſterij quotidiano vſu vileſcant. Quinto qꝛ hec ad ſolū ſacerdotē pertinēt. Sexto ne verba canonis ſepius repetita diſcantur a laicis: ⁊ in locis incongruis recitentur. Has ponit Joan. and. poſt Pet. in. c. cū marthe. in princip. de celebra. miſſa.

1 ☞ Conſuetudo mala perdit nomen cōſuetudinis ⁊ dicitur vſurpatio. ⁊ que ſint requiſita ad validitatem conſuetudinis.
2 Glo. in. c. ſi non ſanctificetur. de conſecra. diſt. iiij.

Conſuetudinem.

Conſuetudo cōtra fidē catholicam reprobanda eſt. h. d. No. ꝙ conſuetudo rationabilis eſt laudāda: ꝙ enim ipſi de populo legem ſibi voluntarie impoſuerunt: prout eſt in conſuetudine vbi ex voluntarijs actibus cōſuetudo cepit fundamentū ſatis eſt laudabi
1 le. ❡ † Not. ꝙ mala conſuetudo perdit nomen cōſuetudinis: ⁊ dicitur vſurpatio. vt in. c. fi. de cōſue. immo qn̄ conſuetudo eſt mala ita ꝙ nutrit peccatū vel venit in odiū eccleſiarū tunc epiſcopus contra quēcunqꝫ laicū vt non ſeruet talis conſuetudo habet iuriſditionē. Panor. per illū tex. in. c. ad apoſtolicā. de ſimo. Glo. j. intelligit iſtū tex. de cōſuetudine tolerabili. Et glo. ij. de cōſuetudine que nō eſt cōtra bonos mores. Tamen intellige generaliter de ꝯſuetudine que habet oīa requiſita. illa em̄ eſt laudanda: requiſita autem ad validitatem cōſuetudinis q̄ ſint. vide per doct. in. c. fi. de conſue. ⁊ ea que diximus. ſ. vij. di
2 ſtin. fruſtra. † ⁊ per hūc tex. reprobat hic dn̄s Car. glo. in. c. ſi nō ſanctificetur. de cōſe. diſt. iiij. que voluit valere cōſuetudinē baptizandi que addit forme baptiſmi. ego te baptizo in noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti ⁊ diaboli. qꝛ corrūpit fidē quaſi videretur virtutē baptizandi ponere nō ſolū in trinitate vt vere in illa ſola eſt: ſed etiam in creatura ⁊ damnata vt eſt diabolus.

1 ☞ Populus laicus de temporali iuriſditione eccleſie nō poteſt facere ſtatuta contra ius canonicum.
2 Conſuetudinis trāſgreſſor punitur ſicut ⁊ trāſgreſſor legis. 8.
3 Conſuetudo an tollatur vnico actu cōtrario.
4 Priuilegiū cōceſſum a ſtatuto tollitur vnico actu cōtrario: ſecus in priuilegio creato a conſuetudine.
5 Conſuetudo induci nō poteſt cōtra legē diuinā. Et quid ſi dubitatur de intellectu legis diuine. 6.
7 Conſuetudo non valet contra ſtatuta maiorum.
Lex humana licet non poſſit tollere legem diuinam: poteſt tamen eam limitare.
9 Conſuetudo parificatur legi in multis iuris articulis de quibus hic.
10 Conſuetudo an obtineat vicem legis: ⁊ qui poſſint inducere cōſuetudinem.
11 Canonici an poſſint venire contra conſuetudinem iuratam. 12.
12 Juramentum obligat ſm materiam ſup qua interponitur.

In his.

Ubi lex diuina contrariū nō ſtatuit conſuetudo populi ⁊ maiorū eſt tenē
1 da. h. d. ❡ † Not. hic optimū argumentuꝫ ꝙ populus laicus de temporali iuriſditione eccleſie non poteſt facere ſtatuta cōtra ius canonicū. hoc probat tex. hic intelligendo diuinā ſcripturā etiā pro iure canonico ſm qꝺ intelligit hic Hug. qꝺ bene no. ad qꝺ facit. j. diſtin. proxi. ſcit ſancta.
2 ❡ † Not. ꝙ equaliter punitur trāſgreſſor cōſuetudinis ⁊ tranſgreſſor legis. ⁊ ſic ſicut veniens contra preceptum legis peccat
3 mortaliter: ita ⁊ veniens ꝯ conſuetudinē preceptiuā. † ❡ Quero poſt an ſi queſita eſt aliqua poteſtas ad aliqꝺ ius ex cōſuetudine etiam ſi nullū dominiū eſſet queſitū ex vnica cōtrauentio
b ne[b] tollatur. puta eſt cōſuetudo in eccleſia Bononieñ ꝙ nullus recipiatur in canonicū niſi ſit in ſacris conſtitutus. canonici ſemel receperunt vnū in ſacris nō cōſtitutū. an ſit ſublata cōſuetudo. Archi. hic tenet ꝙ non. motiuū eſt eius iſte tex. vbi apparet ꝙ non licet bonas conſuetudines infringere. allegat etiā not. per Inno. ⁊ Hoſtien. de priui. accedentibus. ſm Archi. de quo ſoleo ponere in. c. cum acceſſiſſent. de conſtitu. poſt alios.
4 ❡ † No. ſm Gemi ꝙ licet priuilegiū conceſſuꝫ a ſtatuto tollatur vna cotrauentione. de cōſti. cū acceſſiſſent. nō tn̄ priuilegiū a cōſuetudine creatū tollitur vno actu cōtrario. ⁊ poteſt eſſe ratio ſm eū: qꝛ conſuetudo ſic introducta nō tollit niſi ꝯtraria conſuetudine. not. in. c. fi. de conſue. ⁊ in. c. cum de beneficio. de pre
5 ben. lib. v. ❡ † Not. ꝙ contra legē diuinā nō pōt introduci aliqua cōſuetudo. cōcor. c. ex pte. ⁊. c. fi. de cōſue. imo huiuſmodi cōſuetudo quāto eſt diuturnior tāto eſt deterior. tanto em̄ grauiora ſunt delicta quāto maiori tpe infelicē animū detinent alligatū. vt in. d. c. fi. ⁊ in. c. cū haberet. de eo q dux. in matri. quā
6 pol. per adul. ❡ † Not. ꝙ vbi diſpoſitio legis diuine nō eſt certa ſed dubitatur de eius intellectu poſſet conſuetudo vires habere. ⁊ hoc vt credo ꝙ quodāmodo legē diuinā interpretaret. facit gl. in. c. j. de poſtula. prela. lib. vj. ⁊. c. cū venerabilis. ⁊ ibi Panor. de conſue. nā preſumendū eſt in dubio pro eo qꝺ multi certo modo intelligunt vel dicūt. l. minime. ff. de legi. ⁊ in. c. cū dilectus. de conſue. ⁊ vt philoſopus dicit. vij. ethi. cūcta em̄
7 habent aliquid diuinū natura. ❡ † Not. ꝙ ſicut cōſuetudo nō valet que eſt cōtra legem diuinā: ita nec que eſt contra ſtatuta maiorum. ſed aduerte ꝙ licet lex humana nō poſſet legem tollere diuinaꝫ pōt tn̄ eam ex cauſa limitare. verbi gratia. lex diuina habet ꝙ in ore duorū vel trium ſtet omne verbū. lex tamen humana in aliquibus caſibus requirit vlteriores teſtes vt in teſtamentis vel codicillis vel alijs caſibus: de quibus per glo. in c. licet vniuerſis. de teſt. Item lex diuina prohibet homicidiuꝫ lex tamen humana limitat illud: niſi ad defenſionem neceſſariam vt in iudice penam capitalem inferēte pro crimine: ita tenet glo. quam ſequuntur doct. in. l. fi. C. ſi ꝯ ius vel pub. vtili. ⁊ docto. canoniſte in. c. cum acceſſiſſent. ⁊ pleni⁹ in. c. que in ec
8 cleſiarū. de conſti. ❡ † Not. ꝙ tranſgreſſores ſiue cōſuetudinū eccleſiaſticarum violatores ſunt puniendi ſicut diuinarū legū
9 tranſgreſſores. † ⁊ colligitur ex text. ſm Archi. ꝙ parificatur cōſuetudo legi. Et hoc ſm eum in multis iuris articulis. Primo in nouo iure inducendo in his in quibus non eſt ius conſtitutum ⁊ conſuetudo introducta. vt in. l. omnes populi. ff. de iuſti. ⁊ iure. inſti. ⁊ de iure natu. §. ex non ſcripto. Item parificat

a ❡ Qualr̄ ꝓbabit conſuetudo. de hoc etiā vide per. Alex. in ꝯſi. xlv. ij. parte. Itē an p teſtes ſingulares. alex. cōſi. clxxj. ij. parte.

b ❡ Cōſuetudo an tollat ex vnica ꝯuētiōe. vide glo. no. in. l. neo. §. tēporales. de reg. iur. Pau. ď caſt. in. l. cū conſuetudo. ff. de legi. ⁊ per Bal. in marga. v̄ſi. ſtatutū. v̄. ſi. p Bal. i l. j. i. i. col. v̄. ibi frequēter. iūcto v̄. Tu dic. ⁊ in. l. ij. in. vlt. col. v̄ſi. deinde q̄rit glo. C. q̄ ſit longa cōſuetudo. vbi vid omnino p cano. ⁊ maxie p Abb. i c. fi. in. x. col. v̄ſi. ſꝫ q̄ro circa iſtaꝫ partē. extra ď cōſue. ⁊ p Alex. in d. l. nemo. Et vide do. Fely. i. c. cū acceſſiſſent. i xvj. col. v̄. Sunt tamen qnqꝫ caſus. extra de cōſti. vbi ponit qnqꝫ caſus in quibus conſuetudo vnico actu ꝯtrario.

Rosario | Archivo Histórico

In interpretatione: qꝛ ſicut vna lex interpretatur aliam: ita cõſuetudo legem. vt. ff. de legi. l. ſi de intepretatiõe. ⁊ l. minime. de cõſue. cū dilectus. ⁊ de ſepul. c. certificari. Item ſicut in iure ſcripto procedit de ſimilibus ad ſimilia: ⁊ ita in iure conſuetudinario. vt. ff. de legi. l. de quibus. de cēſi. c. ſuper eo. C. que ſit long. cõſue. l. i. C. de edifi. priua. l. iij. Item ſicut lex facit aliquem iudicem ordinariū. ita ⁊ cõſuetudo. vt in. l. i. C. de emā. lib. de foro cõpe. cū contingat. itē ſicut lex informat iudicem ⁊ iuriſditionem ita ⁊ conſuetudo. ff. de offi. procõſul. l. ſolēt. §. i. C. de ſentē. l. prolatā. Itē ſicut lex dat certis perſonis poteſtatem eligēdi. ita ⁊ cõſuetudo. de poſtula. p̄la. c. bone. de elec. venerabilem. c. cumana. de cauſa poſſeſ. ⁊ proprie. c. cū eccleſia ſutrina. de verb. ſig. c. abbate. Itē ſicut ⁊ ius canonicū attēditur in electionibus faciendis ita ⁊ conſuetudo. de cõceſ. p̄ben. c. ex parte. immo plus valet conſuetudo: qꝛ tollit iuriſditionem ei cui de iure cõpetit. ff. qđ cuiuſq; vni. l. item eorū. §. ſi decuriones. de his que fiunt a prela. c. ea noſcitur. Item ſicut forma iuris extēditur in penis exagitandis ⁊ diminuendis: ita ⁊ forma conſuetudinis. de ſimo. per tuas. Itē ſicut lex põt cõcedere alicui vt edificet in loco publico. ita ⁊ cõſuetudo. ff. qđ vi aut clā. l. prohibet. §. plane. Item ſicut lex dat immunitatē ab aliquibus muneribus: ita ⁊ conſuetudo. ff. de iure immu. l. ſemp. §. i. Item ſicut lex derogat conſuetudini. ita ⁊ conſuetudo legi. ff. de ſepulchro viola. l. iij. §. diuus. ⁊ ff. de legi. l. de quibus. quod intelligit quando princeps per ſuam legem vel reſcriptum intendit tollere cõſuetudinē: ⁊ ita habet intelligi dict᷒. §. diuus.

a ¶ Cum. M. Ubi vide p do. Fely. ponentez quattuor declarationes valde pulchras; ⁊ more ſuo hāc materiam elegāter declarantem.

10 al's in cõtrariū faceret. c. i. de conſti. lib. vi. † Anteq̄ veniaꝫ ad glo. opponitur contra tex. Ex quo tanta autoritas daꝛ cõſuetudini ꝙ vbi valida eſt pro lege tenenda eſt. Duo enim videntur ad hoc nimiū repugnare. Primū ē: qꝛ ex multis malis nõ põt fieri vnū bonū: ſed iſti qui faciūt cõtra ius poſitiuū anteq̄ conſuetudo ſit introducta male faciunt: nõ ergo videꝛ ꝙ ex illis actibus illicitis valida poſſit introduci cõſuetudo. Preterea nõ eſt licitū facere legē niſi illi q tanq̄ ſuperior gerit ꝑſonaꝫ multitudinis: ſed clarū eſt ꝙ conſuetudo cauſaꝛ ex multiplicatis actibus priuatorū: nõ ergo debet vicem legis obtinere. Ad hoc reſpondet Archi. ſm Tho. quo ad primū: leges enim debent adaptari ad ea que frequētius accidūt. nõ poſſunt ita generaliter prouidere quin in aliquibus actibus particularibus deficiant. Unde illo caſu facere preter legē non erit malum: et cum in ea ſpecie multiplicarentur actus formaretur ex illis cõſuetudo. Nā detegeretur iniquitas legis in illis caſibus. In illis vero caſibus in quibus remanet ratio legis nõ poſſet cõſuetudo introduci tanq̄ non rationabilis ita lex vinceret conſuetudinē: niſi dicas ꝙ lex illo modo non eſſet admittenda: qꝛ nõ eſt poſſibilis ſm cõſuetudinē patrie que eſt vna cõditio legis. ſ. iiij. diſt. erit aūt lex. Et hoc ponit ſctūs Tho. in. i. ij. q. xcvij. arti. iij. Sed in hoc vltimo verbo oportet cogitare cuꝫ. d. c. erit aūt ꝙ debeat intelligi iudicio meo de bona conſuetudine. Nā contra cõſuetudinem prauam valet lex immo multa iura ſunt edita ad particulares conſuetudines reprobandas tanq̄ iniquas ⁊ prauas. vt patet per totū titu. de cõſue. immo talis nõ appellatur conſuetudo: quinimmo verius corruptela. vt in. c. ad audientiā. de conſue. Albri. tamen poſt Io. and. in. c. fi. de conſue. aliter reſpondet ad illud cõtrariū principaliter formatum. Dicit enim ſepe contingit ꝙ ius habita vna conſideratione eſt rationabile: ſi habeatur alia eſt irrationabile. verbi gratia diſponit ꝙ ep̄s non diſponat in arduis ſine cõſilio capituli. vt in. c. nouit. ⁊ in. c. quanto. de his que fiunt a prela. hoc eſt rationabile qꝛ integrū eſt iudiciū qđ ſententijs plurimorū confirmatur. de offi. deleg. prudentiam. in prin. Si tamen habeaꝛ conſideratio ꝙ per hoc interdū negotiorū expeditio retardaꝛ: couenienſ videtur conſuetudo que habet ꝙ ſolus ep̄s etiā ſine capitulo valeat talia ardua expedire. vt in. c. nõ eſt. de conſue. lib. vi. De alio ꝯrio qđ formatur de defectu poteſtatis ⁊c. Reſpondet Archi. poſt ſanctū Tho. vbi. ſ. ꝙ multitudo inducēs cõſuetudinē põt eſſe duplicis ꝯſideratiõis vel ꝯditiõis. Si em̄ ſit libera que poſſit ſibi legem condere: tūc in dubio poterit inducere conſuetudinē cū ex actibus repetitis quelibet inducaꝛ conſuetudo: ⁊ per tales actus ⁊ ſic non liber. de populi voluntate. Si vero populus eſt inferior vtpote non habēs poteſtatē legē condēdi valet conſuetudo inquantū toleraꝛ a ſuperiore q habet poteſtatē legē condendi. Intelligo toleratur ex permiſſione generali qua permittitur populis vt poſſint legem facere. vt in. l. oēs populi. ff. de iuſti. ⁊ iur. vel conſuetudines inducere. l. de quibus. ff. de legi. faciunt q̄ vidimus in. c. fruſtra. viij.

Additio. b ¶ Super qua interponiꝛ. Ad de ꝙ iuramentū ſemper hꝫ illam tacitā cõditionē quā hꝫ promiſſio cui adheret ⁊ ad plus nõ extēditur iuramētū q̄ extendaꝛ vꝛt᷒ pmiſſionis. ita Ang. in ꝯſi. cccxv. incipi. ſtatuto caueꝛ. col. i. ⁊ Oldra. conſi. ccxxviij. et refert Philip. deci. i cõſi. ccxl. incip. ⁊ diligenter. circa finem. H. F.

11 diſt. ¶ † Glo. ij. Not. glo. ꝙ canonici poſſunt venire contra cõſuetudinem etiā iuratam dūmodo ſubſit iuſta cauſa: ad qđ allegat de iniur. ſi vero. de elec. venerabilē. cū ibi not. per Inno. ⁊ Hoſtien. Secus tamen forte dicendū foret vbi cauſa non fuiſſet. ⁊ allegat iſtā glo. Ioan. an. ⁊ do. Anto. in. c. i. de his q̄ fiūt a maio. par. ca. vbi dicit ꝙ cõiter tenetur ꝙ iuramentū quo ſingulares de collegio vel corpore iurarūt ſeruare etiam collegialiter conſtitutiones vel ſtatuta non impedit quomin᷒ illa collegialiter per eos ad quos pertinent tolli poſſint. artāt enim ſingulares q̄diu ſunt ſtatuta: ⁊ ſic ſeruat totus orbis. al's fere oēs ſtudentes eſſent periuri: cū ſingulariter iurant ſeruare ſtatuta vniuerſitatis que per eos poſtea correcta ⁊ ſublata nõ ſeruantur. Sed quinimmo faciendo collegialiter ꝯ ſtatutū vidētur tollere tacite ſtatutū: ⁊ a periurio excuſantur. vt Paul. in
a d. cle. i. ⁊ do. Anto. in. c. cum. M.[a] in repe. in. i. charta. de conſti. ⁊ in. d. c. i. ⁊ in. c. dilecto. de preben. licet Ioā. and. ibi videatur tenere ꝯriū. Gemi. tamen hic tranſit cū do. Anto. Idem in officialibus locorū ſiue corporū: ⁊ minime ſunt mutanda ⁊c. ff. de legi. l. minime. ſicut ergo iuramentū de obediendo prelato non obligat illo remoto a prelatura. de quo de elec. c. venerabilem. in vlti. glo. ſic nec iuramentum de obſeruādo ſtatutū obligat illo ſublato: aliquos tamē refert ad tollendum omne ſcrupulum eſſe q faciunt de hoc ſpeciale ſtatutū. ſ. ꝙ iuramentū de obſeruantia ſtatutorū preſtandū nõ impediat illa tolli vel immutari etiā ſine cauſa nuda voluntate niſi id ſuper quo fit ſtatutū reſpiciat vtilitatē tertij. nam tunc ſicut in preiudiciū tertij nõ poſſunt ſtatutū reuocare. arg. not. per Inno. in. c. nouit. de iudi. ⁊ c. in noſtra. de iniur. ita contraueniendo ſtatuto erūt periuri. ita Gemi. hic. arg. glo in. c. ſi diligēti. de foro compe. idem dicit ſi haberet aliā cauſam q̄ ſimplicis vtilitatis ſtatuētiuꝫ: puta qꝛ ſtatutū eſſet ſalutem aīarū reſpiciens: nam nõ excuſantur a periurio ſi cõtraueniant etiā collegialiter. Io. and. in. c. preterea. de ſpon. ita Gemi. hic. Item fallit quando vt ſinguli contrauenirent non excuſantur a periurio. Imo. in. d. cle. i. poſt Pau. Gemi. hic poſt not. per Inno. in. c. bone. de poſtula. prela. immo impetrando contra ſtatutum iuratum niſi faceret mentionem ſtatuti ⁊ ꝙ eſſet iuratum non excuſaretur a periurio: ſi tamen iuraſſet ſeruare contenta in ſtatuto vt declarabo tūc requiriꝛ ꝙ ex aliqua cā derogationē obtineat: al's eſſet periurus. ita Gemi. hic ⁊ cõiter doc. in. d. c. i. tex. ⁊ ibi Panor. in. c. conſtitutus. de reſcrip. Glo. in. c. cū nõ deceat. de elec. lib. vi. niſi gratia eſſet motu proprio: qꝛ tunc etiā nõ incurrit cõtraueniens vigore reſcripti periuriū. ita Gemi. hic qꝛ in quolibet iuramento videtur excepta autoritas ſuperioris. c. venientes. de iureiuran. in quo crederem recurrendum ad ea que habētur per doc. in. c. ei cui. de prebē. lib. vi. Et ad deci. iij. rot. in nouis. Et ideo mihi nõ placet qđ voluit do. Anto. in. d. c. i. ⁊ Gemi. hic dū dixerūt ꝙ ſi ſuperior reuocat ſtatutū qđ canonici iurauerunt: canonici contraueniēdo nõ excuſantur a periurio. nam immo cū iuramento videatur excepta autoritas ſuperioris. d.
12 c. venientes. ſunt excuſati. Preterea iuramentuꝫ obligat ſm
b materiam ſuper qua interponitur[b]. l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. l. fi. ⁊ ibi per Bal. C. de nõ nume. pecu. Inno. in. c. per tuas. de arbi. ſed ſubiecta materia habet in ſtatutis vt valeant niſi a ſtatuentibus vel ſuperiore reuocētur. c. cum acceſſiſſent. ⁊ c. cum omnes. de conſti. ergo iuramentū ita limitabitur niſi ſtatutuꝫ ſuperioris autoritate tollatur eo em̄ caſu contraueniendo eos periuros non iudicarē. faciunt que no. Bal. in. l. fi. ff. qui ſatiſda. cog. ⁊ Bal. in. l. barbarius. in. ij. charta. ff. de offi. preto. in l. humanum. ⁊ ibi Bar. C. de legi. Fallit etiā hec cõcluſio quādo vniuerſitas vel canonici non iurant generaliter ſtatuta vel ſpeciale ſtatutū: ſed iurant expreſſe id qđ in ſtatuto contineꝛ: puta ꝙ non recipient aliquam apoſtatam vel ſimilia. nam tūc contraueniendo etiam ſi ſtatutū reuocarent nõ excuſarentur a periurio. Ioan. and. in. d. c. i. ⁊ in. c. dilecto. de preben. ⁊ ſignāter intellige qn̄ nulla relatio fit ad ſtatutū: vtputa ſi dixerūt iuramus non recipere aliquem qui non ſit graduatus. Inno. in c. cū venerabilis. de excep. ſecus ſi adderetur ſicut in ſtatuto cõtineꝛ: ⁊ in hoc caſu idē eſt ac ſi iuraſſent ſeruare ſtatutuꝫ. iuxta not. in ſimili per Inno. de cenſi. c. cum olim ſm Ioā. de lig. in clemē. i. de reg. vbi etiam Pau. ⁊ Cardi. tenent opi. de qua. ſ. ſcꝫ ꝙ iuramentū de obſeruando ſtatutū non impediat quominus poſſit reuocari. Abb. ſi. in. c. i. de his q̄ ſi a maio. par. ca. dicit ꝙ iſta materia ſemper fuit ſibi viſa dubia. vn̄ diſtinguit ꝙ aut id qđ deducitur in iuramento concernit eos ſingulos vtpote qꝛ ſtatutū eſt ꝙ nullus det vocem niſi ſit matriculatus. ⁊ tūc poſſunt iſti ſine metu periurij collegialiter cõtrauenire. aut iuramentū concernit ipſos etiam collegialiter vt qꝛ canonici iurauerunt ſtatutū de certo numero canonicorū qđ cõcernit actū collegialiter fiendū: ſcꝫ ipſam receptionem: ⁊ eo caſu nõ euaderent periuriū ſine iuſta cā reuocādo ſtatutū. nā hoc iuramentū concernit eos vt collegiatos. hanc diſtinctionē nõ admitterē: qm̄ manifeſtū eſt ꝙ iuramentū nõ cõcernit collegium vt collegium: cū nõ habeat aīam: ſed tm̄ ſingulares perſonas quas iuramentum

ramentum aſtringere poteſt ⁊ artare eos ſi contraueniant ad periuriū. vnde eſſem in opinione Archi. de qua. ſ. quā etiā ſequutus eſt Io. de lig. in cle. de reg. ⁊ ibi Car. late. pro qua facit glo. noſtra hac ratione. nam totum fundamentum opi. contrarie conſiſtit in hoc ꝙ iuramentum aſtringit iſtos ſingulariter faciēdo tm̄ ſtatutū reuocatoriū interueniūt tanq̄ collegiū. ſed hoc motiuū nõ põt facile tolli: lꝫ enim ſtatuentes faciant ſtatutū vt collegiū. nihilominus ille cõſenſus capitularis precedit ⁊ formatur ex actibus ⁊ cõſenſu ſingulariū qn̄ ergo iſti faciunt ſtatutū per qđ reuocant id qđ fuit iuratū ex actibus ſingulorū formatur ille cõis ꝯſenſus ⁊ ex illis reſultat. oportet ergo cõcludere ꝙ ſtatuentes ſint periuri cū ille cõſenſus collegialis preſupponat cõſenſus particulares. pro hoc videtur tex. ſatis clarus. de his que fiūt a maio. par. capi. in. c. i. vbi allegatio illius qui noluit accedere cõſenſui aliorū canonicorū propter conſuetudinē iuratā excludiꝛ ꝑ eo ꝙ obſeruatio illius iuramenti tendebat in preiudiciū eccleſie. Si ergo illud ceſſaret iuramentū ibi impediret ne iſte actui etiā collegiali poſſet cõſentire. Hoc idem perſuaderi põt ex glo. in. c. cū nõ deceat. de elec. lib. vi. que dicit ꝙ ſublato ſtatuto nõ cenſeꝛ ſublatū illud. Ratio eſt qꝛ eſt qualificatū. ergo iuramentū interpoſitū in ſtatuto aliquid firmitatis adijcit ſtatuto: vt cuꝫ maiori videlicet difficultate reuocetur. ⁊ nõ eo modo quo reuocatur illud qđ nõ eſt iuramentum. Inſuper not. iſtam glo. ſm Gemi. q̄ facit ꝙ ſi conſuetudo eſt in eccleſia cathedrali: vt dicatur officium aliter q̄ obſeruat eccleſia romana: ⁊ ſic clericorū ſeculariū ꝙ ep̄s cuꝫ conſenſu clericorum ſuorū ſine licentia pape poteſt conſuetudinem introducere vt officient ſm morem romane eccleſie: qđ intelligo quādo faceret hoc ex cauſa legitima. Et ad idem facit quod not. Archi. xij. diſt. nos conſuetudinem.

1 ☞ Eccleſia an poſſit ſtatuere ſine cõſenſu epiſcopi.
Capitulū non poteſt ſtatuere ſine epiſcopo in rebus tangentibus epiſcopū ſiue concernentibus ſtatū eccleſie: ⁊ quid in concernentibus ipſum capitulū tantū ſeu canonicos.
2 Illa que poſſunt queri priuilegio tātū an ſint acquiſibilia tātum conſuetudine particulari.

Catholica. Autoritate ⁊ traditiõe generali tota: ſpeciali vero particularis eccleſia regitur. h. d. ¶ Not. ꝙ virtus ⁊ neruus eccleſie in quibus conſiſtit ſunt leges eccleſiaſtice conſuetudines. vnde Philoſo. dicit. v. Ethi. Condere leges principalē eſſe partē in republica: neq; em̄ ſufficit bonas leges facere niſi ſit qui eas tueaꝛ: ⁊ facit ad effectū deduci. vt i. c. vbi maius periculum. de elec. lib. vi. immo reſpublica q̄ habet bonas leges ⁊ non habet eas in obſeruantia: ſimilis eſt homini habenti pulchras tibias: qui tamen ex aliquo latenti impedi-
1 mento ſe non poteſt mouere. ¶ † Not. ꝙ vnaqueq; eccleſia poteſt ſibi ſpecialia iura facere ⁊ cõſuetudinem introducere. Dicet tamen Archi. ꝙ nõ põt eccleſia ſtatuere ſine cõſenſu epiſcopi: ⁊ hoc ſiue ſit eccleſia cathedralis ſiue alia inferior. de cõſue. c. cū conſuetudinis. ⁊ de his que fi. a prela. c. nouit. niſi fiat ſtatutum ſuper rebus minimis. ⁊ ratio huius eſt: qꝛ epiſcopus eſt caput eccleſie cathedralis ⁊ etiā aliarū ſue dioceſis. de teſta. c. requiſiſti. ⁊ ſine capite nihil eſt faciendū. ad qđ inducit no. per Inno. in. c. cū acceſſiſſent. de cõſti. vbi ipſe hoc tenet. idē tenet Inno. in. c. cū oēs. eo. titu. ſed latius loquitur in. d. c. cū cõſuetudinis. vbi dicit ꝙ capitulū nõ põt ſtatuere ſine ep̄o in reb᷒ tāgentibus ep̄m ſiue concernentibus ſtatum eccleſie. In cõcernētibus autē ipſum capitulum tm̄ ſeu canonicos: ſoli poſſunt facere ſtatuta ſine ep̄o ſi ſunt parue res: ſup arduis vero ſemper ꝯſenſus epiſcopi eſt neceſſarius. Idē tꝫ Copo. in. d. c. cū oēs. dicens p p̄miſſa ꝙ cū reſidētia canonicorū vel aliorū bn̄ficiorū cõcernat ſtatū eccl'ie oportet ꝙ in ſtatutis inferiorū circa reſidentiā diſponentiū interueniat ꝯſenſus ep̄i ſeu autoritas qđ ꝓbatur in. d. c. cū oēs. ſm vnū intellectū. vide etiā bonā glo. in. c. cõſtitutionē. de vb. ſig. lib. vi. qua cū p̄dictis cõcordat immo addit nedū in canonicis eccl'ie cathedralis: verūetiā in quibuſcūq; inferioribus eccleſijs: etiā ſi cū conſenſu ſuorū p̄latorū immediatorū feciſſent ſtatutū neceſſariū fore in p̄miſſis caſib᷒ autoritatē ſiue ꝯſenſum ep̄i intercedere. Adde etiā ꝙ vbi ageretur de reuocādo p ſtatutū antiqua ſtatuta eccl'ie: capitulū ſine ep̄o ſtatuere nõ poſſet ſm Inno. in. d. c. cū oēs. Et põt eſſe rõ: qꝛ videtur tangi ſtatus eccleſie qn̄ tangiꝛ cõſuetudo eiuſdē: vt probat iſte tex. Et dixi in primo not. Si tm̄ eccl'ia haberet alia priuilegia ſiue cõſuetudines ſeu ſtatuta q̄ eſſent eccl'ie honorabilia: etiā ſi ep̄s ⁊ capitulū inſimul cõueniūt ⁊ vellēt illis renuntiare vel ꝯ illa facere aliqua ſtatuta nil valeret qđ agerēt immo omnibus de eccl'ia ꝯſentiētibus vn᷒ ſolus põt ſe opponere. Et ſi nullus ꝯdiceret ſupior deberet illud ſtatim reuocare. iuxta no. per Inno. de priui. accedētib᷒. ¶ Not. vlterius ad iuſtificādū cõſuetudinē attēditur inter cetera qualitas loci. Itaq; p qualitate locorū vna ꝯſuetudo erit rõnabilis in vno loco q̄ nõ erit in alio. ſimile diximus. ſ. iiij. diſt. erit aūt lex. ¶ Glo. i. recita
2 per contrariū ⁊ ſolue vt in ea. ¶ † In fi. glo. not. iſtā glo.[a] ꝙ il
a la que poſſunt q̄ri priuilegio tm̄: nõ ſunt acq̄ſibilia tm̄ conſuetudine particulari: ſꝫ exigiꝛ ꝙ ꝯſuetudo ſit vniuerſalis. Hug. melius: ⁊ poſt eū alij declarāt dicētes: aut eccleſia vult querere ex cõſuetudine particulari q̄ tendūt ad onus puta ꝙ clerici ſui vtanꝛ veſtibus laneis ſed nõ lineis: vel ꝙ non intrent chorū ſine cappa: vel vt ieiunaretur quinta vel ſexta feria. ⁊ tunc poterunt vt hic. Si vero tendant ad honorē vt qꝛ vult inducere vt pre ceteris habeat aliquā preeminētiā vt voluit Archiepiſcopus Rauennateñ. c. diſt. c. cõtra morē. ⁊ hoc nõ poſſet qꝛ eccleſia nõ põt ſe alijs preferre ⁊ ſibi aſſumere honorē. viij. q. i. in ſcripturis. ſm Hug. ⁊ ita etiā no. glo. c. diſt. cū morē. modo credo dictū Hug. verū quādo vellet q̄rere ex ꝯſuetudine q̄ tedūt ad honorē vt eſſent talia q̄ cõiter non cõceduntꝛ eccleſijs ſine priuilegio apoſtolico vt eſſet vt ſibi haberēt canonicos cardinales vꝛ vterētur inſignijs epiſcopalibus vel cardinalatus. arg. eorū q̄ not. de ꝯſti. cū acceſſiſſent. ſꝫ ſi vellent cõſuetudine q̄rere etiam illa q̄ tendūt ad honorē ⁊ talia cõiter p inferiores eccleſias habētur. credo ꝙ poſſent p tex. in. c. cū olim. de ꝯſue. Sup alio dubio glo. dicit Gemi. ſi queriꝛ an q̄ſibilia priuilegio poſſunt q̄ri cõſuetudine. dic ꝙ aut cõſuetudo eſt obtēta de certa ſciētia principis qui illā ſcit ⁊ tolerat: ⁊ tūc queri poſſunt talia. iſta eſt gl. penul. in. c. penul. de fil. p̄ſby. declarando vt in. c. leges. ⁊ in. §. hic ⁊ ſi legibus. ſ. diſt. iiij. vbi de hac tolerātia etiā ſi ſint talia q̄ poſſideri non poſſunt: ex quo poſſunt dari per priuilegiū poterunt etiā cõſuetudine induci quā princeps ex certa ſciētia tolerat dūmodo nõ ſit conſuetudo irrationabilis. ita Panor. in c. ſi. xi. col. de cõſue. aut nõ interuenit certa ſciētia principis: et tunc aut ſunt talia q̄ de iure cõi poſſideri nõ poſſunt per volentem querere ⁊ hec cõſuetudine nõ q̄rantur. glo. xciij. diſt. illud. ⁊ not. Io. and. in. c. ij. de p̄ben. lib. vi. ſup glo. nil dixit. aut tali poſſeſſioni nõ reſiſtit ius cõe: ⁊ tunc aut lex improbat talē conſuetudinē: ⁊ tunc ſi talis cõſuetudo tēderet ad tollendū neruū eccleſiaſtice diſcipline: ⁊ adhuc cõſuetudine q̄ri nõ poſſent. caſus eſt de ꝯſue. c. cū inter. ⁊ not. Ioā. and. in. c. vt priuilegia. de priui. ⁊ tm̄ priuilegio q̄ri poſſet. vt. d. c. vt priuilegia. cū ſimilibus. aut cõſuetudo nõ tēdit ad tollendū neruū eccleſiaſtice diſcipline: ⁊ tunc ſi eſt tanti tēporis cuius initij memoria cõtrarij non exiſtit: ⁊ q̄ri poſſint: iſta eſt glo. in. d. c. ſup quibuſdā. §. preterea. de verb. ſig. aut nõ eſt tāti tp̄is: ⁊ tūc aut eſt ꝯſuetudo generalis ⁊ q̄ri poſſunt vt voluit gl. hic. aut eſt particularis ⁊ q̄ri nõ poſſunt. caſus eſt de cõſue. c. cū inter. ⁊ no. Io. an. in. c. vt priuilegia. de priui. ⁊ tm̄ priuilegio q̄ri poſſent. vt. d. c. vt priuilegia cū ſimilibus. aut cõſuetudo nõ tēdit ad tollendū neruū eccleſiaſtice diſcipline: ⁊ tunc ſi eſt tāti tp̄is cuius initij memoria contrarij nõ exiſtit ⁊ q̄ri poſſint. iſta eſt glo. in. d. c. ſup quibuſdam. §. preterea. de verbo. ſig. aut nõ eſt tāti tp̄is ⁊ tunc aut eſt cõſuetudo generalis ⁊ queri poſſunt vt voluit glo. hic. aut eſt particularis: ⁊ queri non poteſt vt hic in glo.

a ¶ Not. iſtam glo. An ⁊ qn̄ id qđ eſt q̄ſibile priuilegio: ſit q̄ſibile p̄ſcriptiõe vel cõſuetudine. vide ſolēniter per do. Fely. in. c. accedētes. col. v. in fi. ver. ꝓ quo facit. et ſeq. extra de preſcrip.

1 ☞ Eccl'ie vniuerſalis obſeruātia excludit oēꝫ dubitationē.
2 Apoſtoli dicuntur fundamentū eccleſie.
3 Priuilegiū a pluribus datum an dicatur magis amplum q̄ ab vno tm̄ conceſſum.

1 Ualam. Res dubia declaraꝛ autoritate eccleſie catholice. h. d. ¶ † Not. ꝙ obſeruantia vniuerſalis eccleſie excludit omnē dubitationē: nõ em̄ fas eſt in dubitationē reducere id qđ ab vniuerſali eccleſia obſeruaꝛ: hꝫ em̄ maximā autoritatē vt pꝫ ea.
2 diſt. eccleſiaſticarū. ⁊ in. c. his ⁊ apoſtolica. † No. ꝙ apl'i dicuntur fundamentū eccleſie. Apl's dicit de xp̄o fundamentū aliud nemo põt ponere p̄ter id qđ poſitū eſt qđ eſt xp̄s ieſus. Super illud aūt fundamentū imediate coherēt apl'i tanq̄ baſes ſiue colūne ſup q̄bus tota fabrica eccleſie ſupedificaꝛ. ⁊ h. d. tex. apte ſup. c. fundamēta. de elec. li. vi. in prin. ad qđ facit illud apl'i ad Ephe. ij. ſupedificati ſup fundamentū apl'orū ⁊ ꝓphetaruꝫ. ex quo in verbis ſequētibus innuit ip̄m eſſe ſummū ⁊ vltimuꝫ in quo tota eccleſie perfectio claudiꝛ cū dicit. ip̄o ſummo angulari lapide xp̄o ieſu. vt ip̄e ꝯcludaꝛ alpha ⁊ o principiū ⁊ finis. ¶ Not. ꝙ nedū autoritate ep̄orū immo ⁊ apl'orū cõſenſu fides eccleſie inſtruiꝛ ⁊ robur accipit: verū ⁊ ep̄i tanq̄ patres ⁊ doctores ac ſucceſſores apl'orū. vt. xxi. di. in nouo. eccleſie quoq; ſunt columne. vt in clemē. ſi quis ſuadēte. de penis. ideo autoritas eorum primū obtinet locū reſpectu laicorū. laici vero tanq̄ ſubſequentes ⁊ decretū eorū obſeruantes ſatis ex eorū obſeruātia firmāt autoritatem eccleſie: epiſcopi etiaꝫ in eccleſia ſunt paſto-
3 res: inferiores vo ſunt greges. viij. q. i. q epiſcopatū. ¶ † Glo. fi. colligit arg. ex text. ꝙ priuilegiū a pluribus epiſcopis datū

Universidad del Rosario Archivo Histórico

pꝛeualet huic quod a paucioꝛibus datur. ſed contra facit text.
in.c.ij.de peni.⁊ remiſ.lib.vj. vbi dicitur ꝙ indulgentie que in
eccleſiarū dedicationibus ab vno vel pluribus epiſcopis cōce
duntur: nō valent ſi ſummā in generali ꝯcilio taxatā excedūt.
ergo ⁊ pꝛiuilegiū a pluribus datū nō dicitᷓ magis amplum vel
pinguius ꝙ̄ ab vno tm̄ ꝯceſſum. ſolutio. dic ꝙ ille eſt caſus ſpe
cialis. Et ratio illius ſpecialitatis eſt pꝛopter abuſum quem
faciebant epiſcopi in iſtis indulgētijs. vt dicit Inno. de peni.
⁊ remiſ. cū ex eo. hodie tamen curia vtitur cōcedēs litteras in
dulgentiarū cū multiplici ſigillo plurimoꝛū cardinaliū tot cē
tenaria dierū pꝛo indulgentia pꝛetendens eſſe ꝯceſſa quot car
dinalium ſigilla ſunt appenſa.

1 ☞ Apoſtoloꝛum ſtatuta ſunt ſeruanda ſicut ⁊ ſancti petri.
2 Cum reiterante idem delictū an diſpēſatione vel miſericoꝛdia
vtendum ſit.
3 Delictum grauius cenſetur ex iteratione delicti.

Oc veſtre.

Non licet recedere a canoni
1 cis inſtitutis. h. d. ¶ † Not. ꝙ
ſtatuta apoſtoloꝝ nō ſunt cōtēnenda nec ab ipſis eſt
recedendū. Nam ſm̄ Archi. ita apoſtoloꝛum ſtatuta
ſunt ſeruanda ſicut ⁊ ſancti petri. vnde nulli ea cōtemnere nec
cōtra ea agere licet. xix. diſt. c. ſic oēs. ⁊ c. enimuero. ⁊ c. nulli.
2 ¶ † Not. cū reiterāte idem delictū diſpenſatione vel miſericoꝛ
dia vtendū non eſſe. concoꝛ. tex. in. l. nemo. C. de epiſco. audiē.
Ex tex. etiā fundatur ꝙ ſi pꝛinceps aliquā generalē indulgen
tiam concederet criminoſis illa ſe nō extendit ad illos q̄ gemi
nauerunt delictū niſi intelligendo vt dicit Bal. in. l. quicūqꝫ.
C. de ſer. fugi. ꝙ illa geminatio ita vno contextu fieret ꝙ ꝓ vni
co reputaretur. facit ad p̄dicta tex. in. c. ad abolendā. de here.
⁊ c. ſuper eo. li. vj. ⁊ in. c. filij. ⁊ c. ita nos. xxv. q. ij. facit tex. cuꝫ
glo. in. c. pꝛeſbyterū. in. j. glo. xxviij. diſt. Specu. in titu. de leg.
§. nūc de epiſcopoꝝ diſpenſatione. ver. xiij. vbi diſpenſatio ei q̄
ſemel poſt pꝛeſbyteriū ꝯxit matrimoniū cōceditur. illi vero q̄
3 bis contraxit negatᷓ. ¶ † Glo. colligit arg. ex tex. ꝙ grauiꝰ pu
nitur delictū iteratū. Sed iſtud arg. iudicio meo nō colligitᷓ ex
tex. nā licet tex. dicat ꝙ q̄ deinceps cōmiſerit ꝯ ſtatuta apoſtoli
ca punietur. nō tamen dicit ꝙ grauius punietur: immo in mul
cta inducēda ꝓ cōtumacia eſt ꝑ ꝯtriū: qꝛ vltra ter nō poterit ꝗs
mulctari: etiā ſi plures ſup eodē actu exiſteret ꝯtumax. vt in. l.
eos. C. de mo. mulcta. In alijs aūt penis q̄ ꝓ delictis imponū
tur. certū eſt ꝙ vbi pena eſt a iure determinata illam iudex im
poneret etiā ſi geminauit delictū. vt in. l. nunꝙ̄ plura. ff. de pꝛi
ua. delic. ⁊ in. c. j. de penis. Cū tū iudex ex cauſa poſſit nedū mi
nuere: ſed etiā augere penas delictoꝛū. iuxta no. in. l. q̄d ergo.
§. pena grauioꝛ. ff. de his qui no. infa. ⁊ in. l. ⁊ ſi ſeuerioꝛ. ⁊ in. l.
ſi poſſidoniū. C. quib. ex cau. infa. irro. Et geminatio eiuſdem
delicti ſit circūſtantia aggrauans delictū vt ex p̄dictis ꝑꝫ po
terit iudex contra hmōi criminoſum geminantē delictū auge
re penā. Gemi. hic not. ꝙ ex iteratione delicti: delictū grauius
cenſetur ⁊ ſic grauiꝰ debet puniri. §. alr̄s. xxv. di. c. ita nos. xxv.
q. ij. l. j. §. j. ff. de abigeis.

1 ☞ Gallie due ſunt: ſcꝫ ciſalpina ⁊ tranſalpina.
Hiſpanie due ſunt: ſcꝫ citerioꝛ ⁊ vlterioꝛ.
2 Sicilia non eſt pars italie.
3 Nomine pꝛouincie an veniant inſule italie vel aliarum pꝛo
uinciarum.
4 Factum an pꝛeſumatur quod non reperitur ſcriptum.
5 Ep̄s dꝫ refoꝛmare eccleſiā ſuā ſi in celebꝛatiōe diuinoꝝ aliq̄d
minus debite in eccleſia ſua vel dioceſi agitur.
6 Cautela pꝛo pꝛelato volēte aliquē abuſum diu in eccleſia ſua
ſeruatum extirpare.
Archiep̄s quo caſu habeat iuriſditionē in dioceſi ſuffraganei.
7 Superioꝛi quando fiat relatio.
8 Petrus an dederit licentiam paulo pꝛedicādi euangeliū xp̄i:
⁊ an appellatione petri cōpꝛehendatur etiā paulus. 9.
De dictione alius.

Additio.
a ¶ Habet iu
riſditionē. Adđ
videnduꝫ Fely. i
c. paſtoꝛalis in
penul. col. verſi.
vltra ſcribētes.
de offi. oꝛ. ⁊ adđ
ꝙ oibꝰ caſibꝰ in
quibꝰ archiepi
ſcopus pōt exer
cere iuriſditionē
etiā volūtariam
in ſubditis ſuf
fraganeoꝝ in eiſ
dē pōt excōica
re ſi impeditᷓ illā
exercere niſi alle
gēt aliquā iuſtā
cām denegatio
nis: qꝛ de ea co
gnoſcit ep̄s. Fe
ly. in. c. cū ex of
ficij. in. iij. colū.
ver. inquantum
cōcludit. de pꝛe
ſcrip. H. F.

Uis neſciat.

Qđ ſeruat romana eccle
ſia ab omibus eſt ſeruādū:
nec cōſuetudo ꝯtriū inducēs eſt tolerāda. h. d. ¶ No.
1 ꝙ romane eccleſie obſeruātia ab alijs inferioꝛibꝰ ec
cleſijs neceſſario eſt tenēda. Nec aliūde licitū eſt autoꝛitatē vel
exemplū ad ipſam violendā ſumere. qualiter aūt hoc ſit intel
ligendū vide late q̄ dixi. ſ. ea. diſt. nolite. ¶ † Not. ꝙ gallia et
hiſpania ꝓnuntiantᷓ in plurali: nā ſunt due gallie. ſ. ciſalpina
⁊ trāſalpina. Due etiā hiſpanie. ſ. ceterioꝛ ⁊ vlterioꝛ. ¶ † No.
ꝙ ſicilia non iudicatur pars italie. concoꝛ. tex. in. l. notione. §.
j. ff. de verb. ſig. vbi iudicatᷓ de concernentibus italie. ¶ † No.
ꝙ inſule italie vel aliarum pꝛouinciarum non veniunt ſub ap
pellatione pꝛouincie cui adherent: ſed hoc non eſt veruꝫ ꝑ legē
inſule. ff. de iudi. Et hoc idem tenet Archi. Ad iſtū tex. reſpon
4 deri poteſt: hoc factū fuiſſe ꝓ euidētioꝛi expꝛeſſiōe. † Not. ꝙ nō
pꝛeſumitur factum qđ non reperitur ſcriptū. ſm̄ Gemi. intelli
go verum in his que ſolent in ſcriptis redigi: pꝛout ſunt tradi
tiones doctrine chꝛiſtiane. facit ꝙ ſi in actis reperitur litis cō
teſtatio ſcripta: ꝙ nō pꝛeſumatur interueniſſe. bonus tex. in. c.
cū ad ſedē. de reſti. ſpo. Et iſte eſt vnus facilis modus ꝓbandi
negatiuā in hmōi caſibꝰ. l. ij. ⁊ ibi glo. ⁊ Bar. C. de erro. aduo
ca. ¶ Not. tex. ibi nullū inſtituiſſe eccleſias. ꝙ eccleſie per oꝛbē
non ſunt inſtitute niſi a petro ⁊ ſucceſſoꝛibus ſuis vel ab his q̄
oꝛdinati ſunt ſacerdotes per illos. facit. c. qđ die. lxxv. diſt. ⁊ c.
beatus. xxij. q. ij. Not. ꝙ oēs eccleſie habuerūt initiū inſtitutio
nis ab eccleſia romana. Et ideo debent ſequi eius traditiones.
Et ſumitur hic arg. ꝙ ſi aliqua religio cepit fundamentū ⁊ oꝛi
ginem ab aliquo monaſterio: debent reliqua monaſteria illius
religionis ſequi inſtitutiones ⁊ traditiones illius monaſterij
a quo initium habuerunt: vt eſt videre in oꝛdine Ciſtercien̄. q̄
habuit oꝛiginem ⁊ pꝛincipiū a monaſterio ciſtercien̄. No. ꝙ pꝛe
ſumitur ꝙ ille qui ſepe interuenit in capella pape vbi coꝛaꝫ eo
diuina officia celebꝛantur ſciat cerimonias ⁊ ritus quos in di
uinoꝛū celebꝛatione romana ſeruat eccleſia. facit tex. in. l. ij. §.
ſeruius autem ſulpitius. ff. de oꝛigi. iur. ver. nanqꝫ eū dixiſſe.
5 ¶ † Not. ꝙ ad curā ep̄i pertinet refoꝛmare eccleſiā ſuā ſi in cele
bꝛatione diuinoꝛū aliquid minus debite in eccleſia ſua vel dio
ceſi agitur. Poſtꝙ̄ eīn hec refoꝛmatio facta eſt quo ad hoc vt
officium agatur hoꝛis cōpetentibus cū alijs circunſtantijs re
quiſitis iuxta foꝛmam clemē. j. de celebꝛa. miſſa. ſpectat refoꝛ
matio ⁊ coꝛrectio ad immediatū pꝛelatum eccleſie in qua offi
ciū celebꝛatur: vtpote in monaſterio ad abbatem vel ad imme
diatum ſuperioꝛem: ⁊ in eccleſia collegiata ad pꝛepoſitū vel ad
aliū quēcunqꝫ qui ſit caput eius ſm̄ Lau. quem ſequuntur do.
Car. ⁊ Jo. de imo. ⁊ cōiter do. in. d. cle. neqꝫ ep̄s vel alius p̄la
tus in eccleſijs inferioꝛibus niſi in negligētia inferioꝝ de hoc
ſe intromittere poſſet: vt voluit tex in. d. cle. j. §. ſi. niſi velis di
cere ꝙ hoc vltimū colligitᷓ ex tex. a ꝯtrio ſenſu: qꝛ ꝯtrius ſenſus
non habet locū vbi ꝯtriū reperitᷓ in iure exp̄ſſum. glo. in. c. ſigni
ficaſti. de foꝛo cōpe. ⁊ in. c. ꝑmittimus. de eta. ⁊ quali. lib. vj. eſt
tū certū ꝙ ep̄s cōcurrit in iuriſditiōe cū inferioꝛe oꝛdinario ni
ſi vbi ex pꝛiuilegio vel p̄ſcriptione habuerit iuriſditionē ipſo
ep̄o excluſo. text. eſt in. c. irrefragabili. §. exceſſus. de offi. oꝛdi.
idē tꝫ Jo. in. c. paſtoꝛalis. eo. ti. Iſta pōderatio inferioꝛū negli
gentie fuit facta in. d. cle. ad hoc vt oꝛdinarij. ſ. ep̄i nō artentur
ad p̄ceptū illius cle. niſi in negligētia inferioꝝ. non aūt illa cle.
ep̄os excludere voluit. quominus in quacunqꝫ eccleſia ſibi ſub
iecta poſſunt ſi voluerint facere illa ſeruari. Et idē dicerē de ar
chiep̄o quo ad dioceſim ſui ſuffraganei vt tūc demū data ep̄i
negligentia in refoꝛmando cultū diuinū ſeu diuini officij ceri
monias in ſui ſuffraganei dioceſi de talibꝰ ſe intromttere poſ
ſit alr̄s ſecus. data igitur ſuffraganei epiſcopi negligentia po
terit archiepiſcopus in talibus pꝛouidere. vt in. c. ex frequenti
bus. de inſti. vbi bonꝰ tex. ſoleo ponere ī. d. c. paſtoꝛalis. in ꝑn.
6 do. Anto poſt Hoſtien. in. c. penulti. de biga. ¶ † No. ꝙ quā
do pꝛelatus vult aliquem abuſum diu in eccleſia ſua ſeruatuꝫ
extirpare quoniā iſta raro fiāt ſine ſcandalo cum nouitates di
ſcoꝛdiā pariant. c. cum conſuetudinis. de conſue. cautela eſt ꝙ
conſulat papam: ⁊ cum eius autoꝛitate ad extirpationē pꝛedi
ctoꝝ pꝛocedat. res enim tutius ⁊ cautius pꝛopter autoꝛitatem
pape ⁊ ſedis apoſtolice fiet. Alia pꝛactica in hac materia datᷓ
per tex. in cōmeſſationes. xliiij. diſt. ⁊ ſi quis diceret q̄d ſi oꝛdi
narius puta epiſcopus talis abuſus non extirpat. dic ꝙ hoc ca
a ſu archiep̄s habet iuriſditionem[a] in dioceſi ſuffraganei tales
abuſus extirpandi. dicto. c. ex frequentibus. quem text. ibi ad
7 hoc ponderat Panoꝛmi. in. c. intantum. de ſimo. ¶ † Not. ꝙ
quando ex cauſa epiſcopus non audet coꝛrigere ſeu eos coerce
re non valet: debet hoc denuntiare pape vt ipſe eos coꝛrigat.
Ex quo infertur ꝙ nedum ſit relatio ſuperioꝛi quando cauſa
eſt dubia in puncto iuris. vt in toto titulo. C. de rela. ⁊ in. c. in
timaſti. de appel. verūetiam quando vires inferioꝛis iudicis
non ſunt ſufficientes ad iuſtitiam in eadē cauſa adminiſtran
dam: eo enim caſu iuſta eſt cauſa eum ad ſuperioꝛem remitten
di vt hic. facit in ſimili text. not. in. l. ij. C. de his q̄ latro. occul.
vbi pꝛobat ꝙ quis tenetur malefactoꝛem capere ⁊ iudici p̄ſen
tare: ſi non poteſt hoc facere debet iudici ſaltem intimare. alr̄s
non eſſet immunis a pena. ita tenet ibi Bald. ⁊ hec denūtiatio
delinquentiū que fit in caſu text. noſtri poterit fieri in ſcriptis
etiam per abſentem vt ſentit Archi. licet ſecus ſit in accuſatio
ne. vt. ij. q. viij. c. per ſcripta. ¶ Not. hic arg. ex tex. ſm̄ Archi.
ſm̄ magiſtros inducentes nouitates ⁊ pꝛeter rationem hoc fa
8 ciunt. concoꝛ. tex. xxx. diſt. hoc autem glo. j. tenet † ꝙ Petrus
dedit Paulo licentiā pꝛedicādi euāgeliū xp̄i per illa v̄ba. Se
gregate mihi Paulum ⁊ Barnabam. hanc opinionē habuit
glo. ab

glo. ab Hugo. qui hoc ꝓbat per hoc ꝙ petrus dedit dexteras
Paulo et Barnabe mittens illos ad pꝛedicādū gētibus. idē
ſequitur Archi. ſed an hoc ſit verū dubito. nā ad Gala. j. dicit
tex. ꝙ Paulus euangeliū gētibus pꝛedicabat pꝛiuſꝙ̄ Petrū
ſeu aliquē apoſtoloꝛū vidiſſet. ⁊ poſt tres annos venit Hiero
ſolymā videre petrū ⁊ māſit apud eum dies. xv. Et adhuc tūc
nō cōtulit euāgeliū cū Petro. ſed poſt. xiiij. annos rediens vt
videret Petrū ⁊ alios apoſtolos contulit cū eis euangelium.
vt in eodē. c. dꝛ. ⁊ illud qđ dicitᷓ eis dexteras nō referᷓt tantū ad
petrum. ſed ibideꝫ. c. ij. dꝛ ꝙ iacobus cephas ⁊ Joan. dederūt
Paulo ⁊ Barnabe dexteras. Et nō fuerunt dextere autoꝛita
tis ſed ſocietatis vt dicit ibi tex. voluerūt eīn cū ſe inuicē ſepara
rent illi ad gentiles. hi vero ad iudeos ad pꝛedicandū ituri ꝙ
pax ⁊ amicitia maneret inter eos ꝯfirmata. ⁊. c. quod die. lxxv.
di. non dicit ꝙ qn̄ Paulus ⁊ Barnabas fuerunt miſſi ad pꝛe
dicandum gentibus ꝙ Petrus dederit eis hanc autoꝛitatem:
ſed ꝙ oēs apoſtoli hoc fecerūt ⁊ hoc eſt verum. nec autoꝛitate
ſua hoc fecerunt. ſed dn̄i q̄ eis hoc p̄ceperat dicēs. Separate mi
hi Paulū ⁊ Barnabā ⁊c. Et licet oēs apoſtoli ſimul hanc au
toꝛitatē dederint Petro tū vt apoſtoloꝛū pꝛincipi ⁊ autoꝛitatē
pꝛe ceteris habēti cui tertio dictum eſt Paſce oues meas. tāꝙ̄
aiarū paſtoꝛi nō iniuria tm̄ attribuitur ꝙ hanc poteſtatē Pau
9 lo dederit. ¶ † Glo. ij. No. gl. ꝙ dictio aliꝰ interdū ſe refert nō
tm̄ ad diuerſitatē immo ⁊ requirit cōtrarietatē ⁊ hoc ſm̄ mate
riā ſubiectā ad euitandū contrarietatē ⁊ abſurditatē qđ valet
ad multa: puta ad cōcoꝛdiā iuriū ⁊ ſtatutoꝛū et teſtium. de hu
ius dictiōis natura etiā vide glo. ī. c. ſedes. de reſcrip. ⁊ ī cle.
j. eo. titu glo. expoſitio vt refert ⁊ ſequitur Gemi. et eius ſolu
tio non placet Archi. ⁊ ideo ſoluit aliter dum tex. dicit ꝙ nullꝰ
aliꝰ apoſtolus a Petro pꝛedicauit. i. ſubaudias. pꝛiuſꝙ̄ petrꝰ
pꝛedicaſſet. vel ſcđo nullus apoſtolus de. xij. nā Paulus non
fuit vnus de. xij. vel tertio verū eſt ꝙ nullus pꝛedicauit niſi pe
trus. ⁊ appellatione Petri cōpꝛehenditᷓ etiam paulꝰ nō ratio
ne vnitatis ꝑſonarū quo ad ſubſtātiā ſed ratione vnitatis quo
ad qualitatē pꝛedicatiōis quo reſpectu ambo reputanntᷓ pꝛo
vno. hinc eſt ꝙ in romana eccleſia eodē ſigillo effigies vtriuſqꝫ
impꝛimitᷓ ſm̄ Hug. ⁊ Archi. glo. ſup ver. moꝛē. et glo. ſup v̄bo
ignoꝛare. ſimul recitat ꝑ cōtrariū: qꝛ tex. habet ī ſe cōtradictio
nē qꝛ dicit id ſcire in vna parte. in alia neſcire p̄ſupponit ſatis
certū nō habere. glo. ſoluit. ¶ Glo. ſup verbo autoꝛitate ꝑ con
trariū ⁊ ſolue in ea. in ſi. glo. de hac materia no. xvij. q. iiij. fra
ter. ⁊ de tranſac. c. veniens. ¶ Glo. ſup verbo alterius recitat
cōtrariū qđ nō ſoluit. in ſi. glo. So. ſm̄ Jo. de fan. ꝙ hic loquitᷓ
de generali ꝯſuetudine eccleſie romane q̄ ſeruāda eſt. Qn̄qꝫ de
ſpeciali loquitᷓ. ⁊ hoc. ſ. eo. nolite. vel ſecūdo hic loquitᷓ de gene
rali cōſuetudine eccleſie romane celebꝛandi diuina officia que
generaliter eſt ſeruāda ab alijs eccleſijs ⁊ nulli licet eam dimit
tere et aliā inducere. c. autem nouit. loquitᷓ de particularibꝰ cō
ſuetudinibꝰ honeſtis quas licet ab alijs ecclījs ſumere ſeruata
tū gn̄ali ecclīe Romane ꝯſuetudine ſm̄ Lau. ¶ Diſtin. xij.

Uod abſqꝫ.

Hic intitulatᷓ. xij.
diſt. in q̄ magiſter
Gꝛa. ꝓmittit ſe velle tractare ꝙ nihil ſine iu
ſtitie diſcretione fiendū ſit. vn̄ cōtinuatur ſic.
ſ. di. ꝓxi. dictū eſt ꝙ nihil pꝛeter conſuetudi
neꝫ romane ecclīe agēdū ſit. Sed ne hoc abſo
lute oīno intelligeretᷓ ſubiūgitᷓ hec diſtin. in qua determinatᷓ ꝙ
cū diſcretione iuſtitie aliq̄n ſit ſecus ſm̄ Gof. ſ. qn̄ certū eſt ꝙ
papa errauit. C. de crimi. ſacri. l. j. C. de ſum tri. l. iij. argu. opti
mū. xxiij. q. j. monet. ⁊. ij. q. vij. nos. ⁊ de eta. ⁊ qua. eam te. ſm̄
Archi. qui remittit ad no. per ſe. xxv. q. ij. c. reſcripta. ¶ Glo.
iſtius. §. in ſumma ꝓſequitᷓ de q̄bus in hac diſtinctione agēdū
eſt que latius patebūt in pꝛoſequutione materie ſuis locis.

1 ☞ Subditis an liceat recedere ab obediētia ſuoꝝ pꝛelatoꝛū
ſeu ſuperioꝛum.
2 Pape an ſemper obediendum ſit.
3 Eccleſia romana eſt caput oīm eccleſiarū: et quomodo hoc in
telligatᷓ. ⁊ nu. 4. ⁊ an liceat ꝯtra diſpoſitionē. Ro. ecclīe. 8. ⁊. 9.
4 Nomine mēbꝛoꝛum non venit caput.
5 Papa licet habeat diſpēſationē rerum ecclīe nō tamē illarum
dn̄s eſt ⁊ poſſeſſoꝛ.
Papa nō pōt pꝛo libito volūtatis alienare bona eccleſie.
6 Papa an poſſit committere ſimoniā.
7 Greci tenētur obedire romane eccleſie.
9 Argumētum a contrario ſenſu nō habet locū qn̄ cōtrarium ex
pꝛeſſum eſt in iure.

On decet.

Factum cōtra oꝛdinationem
eccleſie nō tenet niſi ꝑuia di
1 ſcretione iuſtitie fiat. h. d. ¶ † No. ꝙ membꝛa nō de
bent recedere a capite: immo mēbꝛa caput ſequi de
bent. Et hoc firmatᷓ teſtimonio ſacre ſcripture zacha. xiij. Idē
pꝛobat tex. in. c. cum nō liceat. de pꝛeſcrip. glo. tamen ibi ponit
aliquos caſus in q̄bus licituꝫ eſt ſubditis recedere ab obedien
tia ſuoꝛum pꝛelatoꝛum. eſt ⁊ alia ſimilis. ī. xxij. di. c. nullus. Et
intra illos caſus addit alius Hoſt. quem ſequitur Jo. an. in. c.
romana. de cenſi. lib. vi. ſ. quādo pꝛelatus eſt in aliquo notoꝛio
crimine: ⁊ eſt incoꝛrigibilis. ſed vt dicit Panoꝛ. in. d. c. cum nō
liceat. Iſtud dictū Hoſti. ⁊ Jo. an. non ꝓbatur iure immo iura
pꝛoclamāt quod etiā inſtituta accuſatione cōtra eū obediēdū
eſt ei quouſqꝫ pꝛiuetur adminiſtratione ſua. viij. q. iiij. c. nōne.
Idem ſi eſſet cōdēnatus et appellaſſet. Nā etiā pēdente appel
latione eſt ſibi obediēdū. vt dicit glo. ibi. ¶ No. ꝙ vniuerſi etiā
epiſcopi debent obedire matri ſue eccleſie et eius pꝛeceptis. con
coꝛ. c. ſeq. ſiue in viā legis. Ideo dicit h̄ tex. a cuiꝰ regulis ⁊c. ſiue
in viā pꝛecepti. vt in. c. ij. de ma. ⁊ obe. ⁊ ita ꝓcedit dictum In
no. in. c. quāto. de cōſue. Pꝛedicta vera intellige qn̄ cauſa co
gnita demādatᷓ aliquid ſubdito: ſecus ſi non eſt cognita. ſed ex
arrupto id p̄cipet ſupioꝛ. ⁊ iuſta erit tūc cauſa appelādi ab eo.
iuxta no. ꝑ Inno. de tēp. oꝛ. c. ad aures. ⁊. c. tua. de coha. cle. ⁊
mu. pꝛeterꝙ̄ ſi mādaret aliq̄d die imꝑtinētibꝰ ad officiū ſuum
tūc etiā ſi cauſa nō cognita p̄ſumeretᷓ ꝓ eo: vt dicit Inno. in. d.
c. ad aures. videq̄ plenꝰ declarat Pe. de ancha. ī. c. ea q̄. in. ij.
charta. de reg. iur. li. vj. Pꝛedicta v̄o ſunt in inferioꝛibꝰ p̄latis.
2 ¶ † In papa aūt generaliter eſt verū ꝙ nō licet ab eius obedi
entia recedere quouiſmodo cū oīa ſint ſibi ſubiecta. vt in. c. cun
cta ꝑ mūdū. ⁊. c ꝑ pꝛincipalē. ix. q. iij. c. in memoꝛia. xix. diſt. et
etiā ibi Bella. ad fallentias declinat qn̄ papa eſſet hereticus
vel ſimoniacus ſeu alr̄s criminoſus ita ꝙ eccleſiā ſcādaliſaret
vel vniuerſalis eccleſie ſtatū turbaret. de quibus videbimꝰ in
c. ſi papa. xl. di. ⁊ in. c. ſiquis ꝑ pecuniā. lxxix. di. Et de materia
hoꝛum de quibus ſcribit papa in beneficijs conferēdis ſeu ſup
admittendo eos ad beneficioꝛum poſſeſſionē. Jo. an. in. c. cuꝫ
adeo. de reſcrip. Generaliter tamen teneas ꝙ vbi papa man
dat aliquid qđ videtᷓ pꝛima facie durū et exaſperans ſeu a cō
ſtilo romane eccleſie exoꝛbitās: nō eſt pꝛimo iuſſui obediēdū.
p̄ſumitᷓ eīn de falſitate cōtra hmōi bullā iuxta tex. in. c. ꝙ̄ gra
ui. de crimine falſi. ⁊ glo. iuncto tex. ī. c. cauſamqꝫ ij. de teſti. ⁊
c. ij. de reſcrip. vn̄ reſcribēdū eſt pape expoſitis motiuis ſcribē
tiū ⁊ expectāda eſt ſcđa iuſſio iuxta tex. no. ī. c. ſi q̄n. de reſcrip.
facit tex. in aut. vt nulli iudicuꝫ. §. hoc vero. immo qui tales lit
teras deferūt ſunt ſuſpecti ⁊ vinculis debent recludi ⁊ ad papā
remitti. iuxta tex. in. d. c. ij. de reſcrip. de quo eſt glo. in. c. reſcri
3 pta. xxv. q. ij. ¶ † No. ꝙ ecclīa romana eſt caput oīm eccleſia
rū. quod intellige ratiōe pꝛincipij ⁊ inſtitutionis ⁊ pꝛelatiōis.
xx di. ꝙ̄uis. ⁊. xxij. di. c. j. ⁊. ij. papa eīn eſt ipſius eccleſie catholi
ce caput. Joan. j. cap. Petro dixit dn̄s. Tu vocaberis cephas.
ex plenitudine poteſtatis. c. decreto. et. c. q̄ ſe ſcit. ij. q. vj. qꝛ ab
eo defluit poteſtas in reliquos. c. ita dn̄s. xix. diſtin. c. rogamꝰ.
xxiiij. q. j. ſed pulchꝛioꝛ tex. c. beati Petrus ⁊ Paulus. ij. q. vij.
ex hoc reſultat ꝙ eccleſia Romana vbi ſedes eſt petri alijs ec
cleſijs caput eſt. c. dudū. iij. q. vj. ⁊ tanꝙ̄ cardo omnes alias ec
cleſias dirigit. c. ſacroſancta. xxij. diſt. clarum. certe eſt ꝙ eccle
ſie caput eſt chꝛiſtus: vt dicit apoſtolus ad Ephe. v. c. cum di
cit vir caput eſt mulieris ſicut chꝛiſtus caput eſt eccleſie. ad Ga
la. j. c. de chꝛiſto dicitur. ipſe eſt caput coꝛpoꝛis eccleſie. ergo et
eius vicarius. ſ. papa qui idem tribunal cenſetur. c. non puta
mus. de conſuetu. lib. vj. facit quod no. in. c. nulli fas. xix. di
ſtin. in glo. j. et ideo dicit collectarius in. c. multotiens. de reg.
iur. ꝙ appellantes a ſententia pape ad chꝛiſtum videntur ſen
tire hereſim. quaſi velint ꝙ papa non ſit vicarius chꝛiſti et ꝙ
non habeat idem tribunal cum chꝛiſto. et in hoc ꝙ papa ſit ca
put omnium. poſt multa tandem reſidet hic Bella. eſt enim ſe
nioꝛ roma caput omnium ſedium. vt in aut. de eccle. ti. in pꝛin
4 ci. col. ix. ſm̄ Joan. de fan. ¶ † No. ꝙ appellatinoe membꝛoꝛō
non venit caput. quod facit ad dubium ꝙ ſi ſtatutum diſpone
ret ꝙ pꝛo maleficio abſcinderetur vnum membꝛum: non intel
ligeretur de capite. Ad idem de pꝛeſcrip. c. non liceat. Oppo
no ꝙ eccleſia romana non eſt domina aliarum eccleſiaruꝫ. vn
de dicebat Bernardus ad Eugeniuꝫ. Conſideret autem eccle
ſiam romanam matrem eſſe non dominam. ⁊ ꝙ papa nō ſit do
minus alioꝛum epiſcopoꝛum eſt optimum argumē. vj. q. j. mu
tationes. So. dicite ꝙ Bernardus monendo Eugenium ad
humilitatem loquutus eſt ſicut beatus Petrꝰ in canonica ſua.
non quaſi domināntes in clero ⁊c. vt. c. olim. ⁊. c. eſto ſubiectus.
xcv. diſtinctio. in publicis tamen cerimonijs et apparatu con
uenit vt ſe maioꝛem ſubditis exhibeat pꝛopter dignitatis au
toꝛitatem. vt. c. ecce ego. ⁊. c. epiſcopus in eccleſia. xcv. diſtin.
c. vt apoſtolice. de pꝛiuile. libꝛo. vj. vel pꝛo dicti contrarij ſolu
tione dicite ꝙ eccleſia Romana eſt mater omnium eccleſia
rum ratione pꝛincipij et inſtitutiōis et pꝛelatiōis: ita intellgitᷓ

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

5 hic.⁊ dicto.c.Quis.⁊.xxij.diſtin.c.j.⁊.ij.†vñ licet papa habeat
diſpenſationẽ rerũ eccleſie:nõ tñ illarum dñs eſt ⁊ poſſeſſor ſm
Archi.No.iſtud dictũ qđ facit cõtra glo.in.c.cũ veniſſet.de iu-
di.vbi glo.tenet ꝙ res romane eccleſie ſunt ꝓprie pape. vel eſt
dicendum ꝙ illa glo.non ſit vera.vel debet intelligi ꝙ ſint pa-
pe quoad adminiſtrationẽ ⁊ non quoad proprietatem.ad hoc
optime.xij.q.ij.non liceat pape. Idẽ tenet Inno.de cauſa poſ-
ſeſ.cũ ſuper. Geminia. in.c.j.de ſumma tri.⁊ fide catho.li.vj.
Et ſic papa non põt ꝓ libito volũtatis bona eccleſie alienare.

¶ Qualr̃ papa committit ſimoniã. Et an vel q̃liter papa cõmittat ſimoniã. vide ꝑ do. Fely. in.c.j.in prĩn. extra de ſimo.

6 Ad hoc glo.x.diſtin.c.j.† Ex his infert ꝙ papa pecuniã ꝓ ali
qua re ſpirituali recipiendo ſimoniam cõmittit: ſicut quilibet
alius inferior ſiue pecuniã ipſam de bonis eccleſie vel aliorꝫ re
cipiat.ſ.Tho.in.ij.ij.q.c.ar.ij. Joan. de anania in rubrica de
ſimonia. Bella.hic.⁊ dicã in.c.latorem.j.q.j. Bal. in.c. dece-
tero.in fi.de re iudi.vbi plus dixit ꝙ obtinens beneficium a pa
pa per ſimoniã:per ordinariũ eius inferiorẽ eo priuari põt.qđ
tñ eſt dubiũ per ea que dicam.j.q: quãto obtinet maiorem lo-
cuꝫ tãto grauius eſt peccatũ.xl.di.homo xpianus.⁊.c.ſi papa.
ſm Thomã ⁊ Archi. hic. contra illud allegat Archi.gl. Jo.
j.q.vj.c.ſi.vbi dicit̃ ꝙ ſimonia nõ habet locũ in curia romana.
gl.in.c.cũ pridẽ.de pactis.⁊ in.c.ex parte.j.de offi. dele. Bar.
in.l.j.ff.ad.l.iul.de ambi.in ſimili. ⁊ i.l.barbarius.ff.de officio
preto. Reducunt̃ opiniões ad cõcordiã.ꝙ quedã ſunt ſimonia
ca:q: ꝓhibita vt ſunt beneficialia in quib⁹ ideo cõmittitur ſi-
monia q: eſt ꝓhibitum a iure poſitiuo.⁊ in iſtis papa nõ com-
mittit ſimoniã.quedam ſunt ꝓhibita q: ſimoniaca. ſicut eſſet
vẽdere ſacramẽta:⁊ tũc ꝓ talib⁹ recipiẽdo pecuniã papa com-
mitteret ſimoniã.⁊ ita ꝓcedit papa ĩ cle.j.de ſumma tri.§.j.re
citat illud dictũ Archi.nil vlterius addens dicã.j.q.j.in.c. la

Additio. a ¶ Grecos ẽt teneri. An greci teneant̃ ad obſeruationẽ canonũ. vide gl.in.c. de libellis.xx.diſtinctio.

7 torẽ. ¶†Glo.ij.no.glo.que dicit grecos etiam teneri[a] ad obe-
diẽtiã romane eccl'ie.idẽ dicit ĩ.c.rogam⁹. xxiij. q.j. ¶†Glo.
8 ſi.primo arguit ex tex.ꝙ cũ diſcretiõe licet agere cõtra diſcipli
nam romane eccleſie. Sed gl.cõcludit contrarium.⁊ dicit ꝙ in
hoc caſu ceſſat arg.a ꝯtrario ſenſu.idẽ tenet Hug.⁊ Jo.de fan.
nã talis nõ eſſet diſcretio:ſed indiſcretio.vnde ſm eũ ille text.
vult dicere null⁹ indiſcrete.i.nullo mõ dꝫ facere cõtra id qđ ro
mana eccleſia inſtituit.ſed Goff.poſt glo.in fi.s.ea.di. in ſum-
ma. hic tenet contrarium.immo ꝙ cũ diſcretione ſit licituꝫ per
iſtum tex.a contrario ſenſu. Idem tenet Archi.pro quo alleg.
tex.in.c.nullus.lv.diſt.⁊.xxv.q.ij.c.ſi quis.vbi dicit hoc exp̃ſ-
9 ſum. ¶†Nota ex glo.ꝙ argu.a contrario ſenſu non habet lo-
cum quãdo cõtrarium expreſſum eſt in iure.de quo vide glo.in
c.ſignificaſti.de foro compe.⁊ plenius dixi.ix.diſt.c.ij. Sed ſm
expoſitionem glo.c.hoc non facit ad propoſitum magiſtri qui
intellexit ꝙ põt fieri cõtra cum diſcretione. Jđ diſtingue an ſit
licitum facere contra diſpoſitionem ſedis apoſtolice. Aut ſit
ſine diſcretione ⁊ non poteſt vt eſt hic directus caſus. Aut ſit
cũ diſcretione.⁊ tunc ſi fieret cõtra diſciplinã apoſtolice ſedis ⁊
tunc hoc nõ licet etiam cũ cauſa:q: tũc poſſet dici indiſcretio ⁊
non diſcretio. Nã non eſt licitũ diſputare an ſit iuſtũ vel iniu-
ſtum.arg.xl.diſtin.nõ nos.⁊.ix.q.iij.patet. Et ita procedit gl.
hic. Aut nõ ſit contra diſciplinam apoſtolice ſedis:ſed contra
diſpoſitionẽ eius:⁊ tũc cũ cauſa licet:⁊ ita intelligit̃ ſcđo modo
cõtrarius ſenſus hic. Nec dicitur fieri cõtra ipſam: q: ip̃a vult
ꝙ poſſit fieri contrarium cum cauſa.vt.j.eo. nouit.vt patet de
conſuetudine.c.ſi.ſm Hugonem Lauren.⁊ Archidia.

1 ☞ Preceptis apoſtolicis non obediens ⁊ dura ſuperbia reſi
ſtens excõmunicandus eſt.
2 Eccleſia fundata eſt ſuper eccleſiaꝫ romanã ſiue ſuper ſummũ
pontificem: ⁊ quomodo hoc intelligatur.
3 An per confirmationem pape detur nouum ius.
4 Papa ſolus cõdẽnat epiſcopos: ⁊ an poſſint ab alio abſolui.
5 Pape reſeruata.

Preceptis. Apoſtolicis preceptis non re
ſiſtendum: ſed romane eccle-
ſie inſtitutio tenenda eſt. ¶Nota ꝙ preceptis ſu-
periorum non eſt ſuperbia dura reſiſtendum.facit.c.
ij.de ma.⁊ obe.⁊ Pau.ij.ad Timo.iij. Niſi ſuperior errare de-
prehenderetur. et Pau. ad Gala.ij.reſtitit Petro in faciem.
1 ⁊ faciunt que ſcripſi in precedentibus capitulis. ¶†No.ꝙ nõ
obedientes preceptis apoſtolicis ⁊ dura ſuperbia reſiſtentes ex
cõmunicandi ſunt.concor.tex.in.c.ij.de maiori.et obe. Et pon
dere iſtum tex.qui a contrario ſenſu probat ꝙ vbi non ex con-
temptu ſed al's ex infirmitate vel fragilitate quis contrarium
faceret eius quod Romana eccleſia ſtatuit nõ deberet excõmu
nicari. No.glo.in.c.generali.de elec.lib.vj. No.ꝙ quando ali
quid ſtatuitur quod non eſt nouum: ſed ab antiquo erat inſti-
tutum: oportunum eſt hoc in conſtitutione exprimere prout
papa fecit hic. Cuius ratio eſt:quia non tãtũ videtur grauis
conſtitutio antiqua que innouatur:quãtũ videretur conſtitu-
tio q̃ oĩno fieret de nouo:vt dixit lex in reb⁹ nouis cõſtituendis
euidens debet eſſe vtilitas.vt in.l.ĩ rebus.ff.de ꝯſti.prin. No.ꝙ
ſi qua in noſtra religione oriatur dubitatio ad ſedem apoſtoli-
cam eſt referenda.concor.c.maiores.de baptiſ. ita ⁊ cauſe epi-
ſcoporꝫ ſunt apud ſedem apoſtolicam tractande.cõcordañ. al-
legantur in gl.in.d.c.maiores.⁊ in.c.vt debit⁹.de appel.xxiij.
q.j.c.quotiẽs. Generaliter hoc diſponitur de oib⁹ cauſis gra-
uibus:vt ad ſedem apoſtolicã ſint referẽde. Idẽ probat tex. in
2 c.j.de iura.calũ. ¶†No.vlterius ꝙ eccleſia fundata eſt ſup ec-
cleſiam Romanã ſiue ſup ſummũ pontificẽ. nõ tamen intelli-
gas illud ſic groſſo modo.nã petra illa ſup quã fundata eſt ec-
cleſia chriſtus eſt:vt habetur Matth.xvj. Et ita intelligit Au
gu.illum locũ in libris retractationuꝫ.quia papa eſt vicarius
chriſti eo reſpectu dicitur eccleſia ſuper eum fundata.ſ. tãꝙ ſu
per vicariuꝫ capitis ⁊ fundamenti eccleſie. ¶Glo.ij. no. glo.
que vult ꝙ nõ dicitur noua conſtitutio que olim quãdoqꝫ fuit.
licꝫ olim reuocata licet de nouo ſuſcitetur. Ex quo poteſt infer
ri ꝙ ſi reuocantur omnia ſtatuta noua alicuius eccleſie non cẽ-
3 ſebuntur reuocata ſtatuta predicta.†Finaliter gl. dicit ꝙ per
cõfirmationem pape nõ dat̃ nouũ ius.iuxta hoc diſtigue an ſit
facta confirmatio ex certa ſcientia vel in forma cõmuni de quo
vide ea que dixi.s.di.proxi.c.ſi.⁊ ea que no.in.c.j.⁊. ij.de con-
firma.vti.vel inuti.per iſtam glo.dicit hic Archi. Bar. hix.
diſputaſſe ꝙ ſi papa confirmat ſententiam excõmunicationis
ab alio latam:nihilominus excõmunicator poſſit abſoluere.
⁊ allegat de inſti.c.ex frequentibus. ſm Archi.glo.ſi.in dicto
c.ex frequentibus.tenet contrarium per illum tex. Johan.an.
ibi. Gemi.hic reducit opinionẽ ad concordiaꝫ vt ſi ſentẽtia eſt
lata per inferiorem per viam cõſtitutionis et papa cõfirmat cõ
ſtitutionem nihilominus inferior abſoluet.q: ſi abſoluit a ſen
tentia canonis facti per papã non reſeruãtis abſolutionem.vt
de ſen.excõ.c.nuper.multofortius debet poſſe abſoluere a ſnĩa
confirmate conſtitutionis.intellige inferior. ſ.epiſcop⁹ vel ma
iores epõ. Inferior enim epiſcopo in talibus caſibus nõ abſol-
uit.nec habet locum dictum.c.nuper.glo.in.cle.j. in princi. de
priui.in.c.ij.de peni.⁊ remiſ.li.vj. Aut ſententia eſt lata ab ho
mine.⁊ tunc dicit do. Anto.ꝙ non poterit abſoluere ex quo pa
pa confirmauit: ſic non poſſet abſoluere a ſententia pape vel
eius legati.de offi.ordi. paſtoralis. §. preterea. Geminianus
dicit ꝙ iſto caſu diſtingueret.ꝙ aut cõfirmatio eſt facta in for-
ma cõmuni.⁊ tunc cum illa parum operetur poſſet etiam ordi-
narius abſoluere ⁊ ſic poſſet procedere opi. Bar.aut confirma
tio eſt facta ex certa ſcientia pape.⁊ tunc ordinarius nõ abſol-
uet:q: ex quo cõfirmat ex certa ſcientia alius de actu intromit
tere ſe nõ poteſt.vt no.gl.s.di.proxi.c.ſi. ⁊ patet ex notatis de
confir.vti.vel inuti.c.ij.⁊ ſic ꝓcedit opi. Joan.an.faciũt que in
ſimili no. Car.in cle.j.de ſup.neg. prela.in. §. premiſſa. Inno.
in.c.cũ inter. R.de elec.⁊ in.c.niſi.⁊ ibi Inno. de preben. Ge-
minia.in.c.preſenti.de offi.ordi.lib.vj.dum firmat ꝙ prior ex
certa ſciẽtia a papa ꝓuiſus.licet al's eſſet manualis.cẽſetur per
petuus ſicut alij beneficiati. Gemi.in.c.cũ ſingula. de preben.
li.vj. Jo.an.in.c.per tuas.de maio.⁊ obe.lib.vj. Archi.in.c. ſi
monachus.xvj. q.j. Panor.in.c.ad noſtram.de confir.vti. vel
inuti.omnia eñ noſtra facimus quibus autoritatem noſtram
4 impartimur.c.hi qui cum vul.de preben.lib.vj. ¶†Glo. ſup
verbo cauſatio.glo.ibi abſolui.contrariũ tenet glo.iij.q.vj.ac-
cuſatus.⁊ hãc partẽ tenet ibi Archi.⁊ aſſignat̃ ratio. quia par
eſt ptãs ligãdi ⁊ ſoluẽdi.xxj.di.inferior.ſed ſi nõ poteſt condẽ-
nare abſoluere nõ poteſt.§.verbũ.de peni.diſtin.j. Et hãc partẽ
credo veram pro qua tex.dicit ꝙ cã epĩ bene põt ventilari corã
inferiore:ſed finis cauſe reſeruat̃ ap̃lice ſedi vt ibidem termine
tur.per qđ apparet ꝙ determinatio diffinitiua ſpectat ad pa-
pam.ſed ſic dicitur determinatio diffinitiua ſi abſoluitur ſicut
ſi cõdemnatur.⁊ no.gl.magis in cle.cũ a repulſione.de appel.
ad idẽ.iij.q.vj.Quis.⁊ in.c.dudum.vbi ſemp dicit̃ ꝙ determi-
nationes iſtarꝫ cauſarũ ſpectãt ad papã.poſſet tñ inferior a pa
pa ex cauſa excõicare vel ſuſpẽdere epm̃.de offi.ordi. romana.
in ſi.li.vj.ꝑ glo.hic.ꝙ immo abſolutoria valeat licet nõ cõdẽ-
natoria.facit tex.⁊ ibi Bal.in.l.quotiẽs.C.vbi ſena. vel clariſ.
vbi qui nõ põt condẽnare priuilegio rei põt tñ abſoluere. regu-
5 la qđ ob cauſam.de reg.iur.li.vj. ¶†Glo.ſi.ponit aliqua que
ſunt reſeruata pape.inter que primũ eſt ꝙ ſolus papa deponit
epm̃.vt.iij.q.vj.accuſatus.⁊.c.dudũ.⁊ adeo eſt hoc verũ ꝙ etiã
legatus de latere hoc non poſſet ſm Archi.ij.q.j.primates. cu
ius ratio eſt de reſeruatis pape ad quẽ non põt legat⁹ extende-
re manum.vt in.c.niſi ſpecialis.⁊ in.c.quod tranſlationem. de
offi.delega.niſi papa hoc cõmitteret legato.⁊ hoc caſu intelli-
gitur.c.ex geſtis.de cle.nõ reſi.ſm Inno.⁊ Hoſtiẽ.ibi. facit in
ſimili glo.in.c.vnico.in princi.de cle.egro.lib.vj.
1 ☞ Locus et tẽpus conſiderat̃ in cõſuetudinibus inducẽdis.
Statuta

2 Statuta contra ius canonicum an valeant.
3 Conſuetudo contra canones an valeat.

Erit ſancta. Valet cõſuetudo que cano
nice non obſiſtit autoritati.
1 h.d†.No.ꝙ in conſuetudinibus inducendis debet
conſiderari locus et tempus.concor. xix. di.c.j. ⁊. ij.
cuius ratio eſt:q: cũ cõſuetudo ſit lex quedã ſicut in aliis legib⁹
ꝯſiderat̃ hoc.ſ.ꝙ ꝯueniat loco ⁊ tpi.vt.s.iiij.di.erit aũt lex.ita
2 ⁊ in conſuetudine. ¶†No.tex.ibi ſi eis canonica non obſiſtat
autoritas.ſm Gemi.iuncto.ſi.dum loquitur hic tex.ꝙ ſtatuta
cõtra ius canonicũ etiã in laicis facta nõ valent.facit ad no. in
c.in his.xj.di.qđ intelligo verũ in his in quib⁹ ius canonicum
ligat laicos:al's quelibet diſpoſitio militabit in foro ſuo. c.j.⁊
ij.de no.oper.nũ.glo.in.c.poſſeſſor.de reg.iur.li.vj.⁊ in.c.ij.de
arbi. Bar.in.l.priuilegia. C.de ſac. ſanc.ec. facit ad predicta
3 c.eccleſiaſtice.xxv.q.ij. ¶†No.ꝙ conſuetudo que eſt cõtra ca
nones non tenet iſtud intellige quãdo eſt irrationabilis. ſi eñ
foret rationabilis ⁊ p̃ſcripta tũc eñ ꝯtra canones teneret. vt in
c.ſi.de cõſue. poſſet etiã aliter intelligi tex.de cõſue.q̃ eſſet cõ
tra canones.i.q̃ reprobaret̃ a canonib⁹.quotiẽs eñ ius repro-
bat cõſuetudinẽ q: irrationabilis.nedũ p̃terita verũ etiã futu-
ra vident̃ eſſe dãnata.vt dicit glo.in.c.vnico.de.cle.egro.li.vj.
Idẽ tenet Jo.an in.c.abbate.de verb.ſig.⁊ in cle.ſtatutum.de
elec.qđ no.ad declarationẽ glo.in cle.ij.de re.ec.non alie.et fa-
ciũt no.in aut.nauigia.C.de fur.⁊ dum dicitur ꝙ reprobata cõ
ſuetudine:q: cõtra rationẽ trahit̃ ad futurã cõſuetudinẽ.illud
limita verũ niſi aliqua noua cauſa ſupueniret.ex qua noua cõ
ſuetudo poſſet iuſtificari.⁊ in hoc caſu intelligas glo.in cle.ſta
tutũ.de elec.quã ſic intelligit Panor.in.d.c.ſi.de conſue.aliter
intelligit Jo.de Jmo.illã glo.in.d.cle. ſtatutum.ꝙ loqt̃ur eo
caſu quo ius dãnans eſt obſcurũ.illo eñ caſu poteſt introduci
noua cõſuetudo.illa eñ nõ eſſet cõtra ius ſed potius interpre-
taret̃ ius obſcurũ.cũ cõſuetudo ſit optima legum interpres.vt
in.l.cũ de interpretatiõe.ff.de leg.⁊.c.cuꝫ dilectus.de cõſue.⁊
vterqꝫ intellectus eſt ver⁹ in ſe.ſed iſte ſecũdus magis cõgruit
illi glo.⁊ ex hoc vltimo poſſes inferre ꝙ licet tres ſint v̾tutes cõ
ſuetudinis.ſ.imitãdi legẽ.⁊ tollẽdi ac interpretãdi eam.iuxta
glo.inſti.de iur.na.§.ex nõ ſcripto.iſte tamen proprietates nõ
ſunt inſeparabiles.qđ patet:nã in caſu in quo ſumus non poſ
ſet conſuetudo tollere legem.poteſt tamen illam interpretari.

1 ☞ Inferior non põt aliquid addere vel diminuere vel limi-
tationẽ apponere ad leges ſuperioris.
Inferior an poſſit addere penã ad legem ſuperioris.
2 Cõſuetudo vna an tollatur per aliam cõtrariam in eodẽ loco.
3 De dictionibus preſertim ⁊ maxime.
4 Judex an debeat iudicare ſm leges partium.
5 Qualiter cognoſcat̃ ꝙ quis ſubijciat̃ ſtatutis vel conſuetudi-
nibus loci.

Illud. Traditiones q̃ a maioribus emana-
rũt ſi fidei nõ officiant tenẽde ſunt.h.
1 d. ¶†Nota qđ nõ licet inferioribus aliquid adde
re vel diminuere vł limitationẽ apponete ad leges
ſuperioris:ſed vt dicit tex. ita ſunt obſeruande vt a maioribus
tradite ſunt.⁊ hoc eſt qđ innuit̃ Deut.xxxij.c.ĩterroga maiores
tuos ⁊ dicẽt tibi.facit vulgare.c.inferior.xxj.diſt.c.cũ inferior.
de ma.⁊ obe.c.ridiculũ.j.e.concordat tex.in cle. ne romani.de
elec. Poteſt tamen inferior addere penam ad legẽ ſuperioris.
iuxta glo.in d.cle.facit. c.vt animarum.§.ſtatuto.de conſtitu.
lib.vj. Panor.in.c.ſi.de vi.⁊ ho.cle.⁊ in.c.ex frequentibus.de
inſti. Ratio eſt:q: tunc nõ alteratur in aliquo diſpoſitio ſup̃io
ris ſed integra manet ⁊ pena adiecta per inferiorem potius fa
cit ad firmandum legẽ ſup̃ioris:⁊ ad hoc vt obſeruatur.de qua
materia vide Jo.an.ĩ.c.ſi.de offi.archipreſby.⁊ in.c.ſi. de ap.
li.vj.in nouel.qđ ego intelligerẽ quãdo pena eſſet ꝓportiona-
bilis delicto vel parũ excederet. Secus ſi pena eſſet cõmeſura-
bilis delicto. Nã tũc ſtatutũ crederẽ nõ valere.c.ex litteris. de
cõſti.do. An.in.c.ſi.in.xv.col.de cõſue.facit gl.iij.§. ſi ergo.xi.
q.iij.⁊ facit qđ no.in.c.⁊ ſi ſeuerior.C.qui.ex cau.infa.irroga. ⁊
maxime per Bal.⁊ Saly.⁊ quod ſentit. Bar.⁊ Ang.ĩ.l.quid
ergo.§.pena grauior.ff.de his qui no.infa.dum volunt ꝙ ſi ex
ſentẽtia appet iudicẽ exceſſiuã penã ꝓ delicto appoſuiſſe tunc
ſentẽtia quaſi manifeſtũ errorẽ vel iniq̃tatẽ continens nõ vale-
ret.ita ergo in ſtatuto cum bonũ ſit argumentũ de ſententia ad
ſtatutũ.vt.l.ſeruus ea lege.ff.de manu. Bal.in.c.j.de conſti.et
Bar.in.l.j.in.xvij.col.C.de ſum.tri maxime cum iniquitas ſit
cõtra ſubſtãtiã legis.c.erit auteꝫ lex.iiij.diſt.poſui in.c.cũ oẽs.
de conſti.⁊ ꝓbatur ꝑ glo.in.c. inquiſitiõis.in v̾bo alioquin.de
accu.⁊ in.l.ſi qua pena.ff.de v̾b.ſig. Nã in penis arbitrarijs iu-
dex excedendo modũ grauat et põt appellari. Et ſic exceſſus
modi arbitrandi iniuſtitiam cõtinet:ergo multomagis ſtatu-
tũ inferioris generaliter modũ excedens iniuſtũ erit.⁊ ſic nõ va
2 lebit.s.iiij.di.erit aũt lex. ¶†No.ꝙ conſuetudo ſe nõ extẽdit
de vno loco ad alium ad effectũ tollendi aliã cõſuetudinẽ:ita
ꝙ cõſuetudo vni⁹ loci nõ põt tollere conſuetudinẽ alteri⁹ loci
⁊ vtraqꝫ militabit in loco ſuo. Nec eſt abſonũ ꝙ diuerſis reſpe-
ctib⁹ vna cõſuetudo cẽſeatur rationabilis in vno loco:alia in
alio.glo.in.c.hoſpitiolũ.xxxij.diſt.doc.in.c.ſi.de cõſue.facit.l.
iij.in.§. diu⁹.ff. de ſepul.vio.gl.in.c.ſup eo.de cẽſi.c.ſi. de of-
ſi.archi. Ex quo a cõtrario ſenſu colligitur ꝙ in eodẽ loco vna
cõſuetudo tollitur per aliã cõtrariã. Qđ tñ intelligo verũ dũ
tñ ſcđa ſit legitime p̃ſcripta.ad quod allego glo.in.c.cũ de bene
3 ficio.de p̃bẽ.li.vj. Jo.an.in.c.j.de iureiu.li.vj. ¶†Glo.in ver
bo p̃ſertim.dic ꝙ interdũ ſtat ꝓ tñ.idẽ dicas in verbo maxime
vt dicit glo.in.c.auditis.de p̃ſcrip. Et hoc eſt ꝓpter ſubiectam
materiã:al's dictio maxime ĩportat idẽ ĩ caſu ꝯtrario.facit gl.ĩ
4 c.ad extirpãdas.de fil.p̃ſby.⁊ in.c.j.de excep. ¶†Glo.in v̾bo
more. tractat no.materiã. An videlicet iudex debeat iudicare
ſm leges partiũ.⁊ ſi partiũ an actoris vel rei. aſſumendo lati⁹
hãc materiã poſt Cõpo.⁊ Jo.an.in.d.rubri.de conſue. aliqua
addẽdo dicerẽ ſic.ꝙ aut lex ſiue cõſuetudo reſpicit ordinẽ ꝓce-
dẽdi.⁊ eo caſu ſeruari debet cõſuetudo loci in quo cauſa agit̃.
vt.ff.de teſt.l.teſtiũ.in ſi.facit ad idẽ glo.in.c.qđ clericis. de fo.
cõpe. Ad idẽ facit qđ no. Archi.ĩ.c.nõ ita.ij.q.vij.vbi dicit ꝙ
ſi clericus litigat contra laicum in foro ſeculari non poterit añ
diffinitiuã clericus indifferenter appellare a quolibet grauami
ne prout canones ꝑmittunt:ſed ſolũ in caſibus in q̃bus leges ci
uiles añ ſentẽtiã ꝑmittũt appellare.et hoc eſt ratiõe p̃dicta: q:
iſta ꝯcernũt litis ordinationẽ.qđ ego limitarẽ niſi cauſa vel ar
ticulus ſpiritualis incidẽter tractaret̃ in foro ſeculari. Nã tũc ſi
ius canonicũ dat aliquẽ ordinẽ circa illũ ſeruabitur diſpoſitiõ
canõis etiã in foro ſeculari. Exemplũ eſt:corã iudice ſeculari
opponit̃ de excõicatione in vim dilatorie per reũ cõtra actorẽ.
Certe quoad modũ ꝓponẽdi et terminũ ꝓbandi ſeruat̃ diſpoſi
tio.c.pia.de excep.lib.vj.ꝓ quo allego glo.nota.ibi que hoc te
net.facit glo.i.l.ex ea.ff.de poſtu.aut querim⁹ circa deciſionẽ:
⁊ tunc aut agit̃ de cõtractu.⁊ debet inſpici locus cõtractus:vt
in.l.ſi fundus.ff.de euic.⁊ in.l.j. ff.de vſu. Si vero agit̃ de deli-
cto inſpicit̃ lex ſeu ꝯſuetudo loci delicti.vt.ff.de extraor.crimi.
l.ſaccularij.§.ſicut q̃dã.C.de noxa.l.ij.⁊ in aut.qua in prouin-
cia.C.q̃ñ de cri.agi.op.glo.iij.q.vj.in ſum. Si v̾o agit̃ actiõe
reali debet ꝯſiderari lex ſiue cõſuetudo loci vbi res de qua agit̃
ſita eſt.vt in.c. raynuti⁹.de teſ.⁊.C.de edifi.priua.l.an in totũ.
ff.de tuto.⁊ cura da.ab his.l.pupillo.⁊ intellige locũ cõtract⁹
vbi act⁹ interuenit.⁊ hoc quoad ſolẽnitatẽ ſeruãdã in cõtractu.
quo v̾o ad cõcernẽtia ſolutionẽ.locus cõtract⁹ đr ille in quẽ eſt
deſtinata ſolutio.vt in.l.cõtraxiſſe.ff.de ac.⁊ ob.⁊ poſui.c.j.de
ſpon. Ad qđ faciũt no.ꝑ doc.ĩ.l.cũctos pp̃los.C.de ſum.tri.in
repe.l.de q̃bus.ff.de legi.do. Ant.⁊ Panor.ĩ.c.qđ clericis.de
fo.cõpe. Aut q̃rim⁹ q̃ñ agit̃ de iure qđ cõcernit formã:vtputa
ꝙ aliq̃ interſint electioni.⁊ tũc inter reũ ⁊ actorẽ nulla eſt diffe
rẽtia q: vtriuſqꝫ ius ſiue cõſuetudo ſeruabit̃ ſm Jo.an. ĩ.d.ru
brica. Tota iſta materia q̃ſi in hoc pẽdet articulo.⁊ diuerſi di-
uerſa ſentiũt. Et ne lõge ꝓcedam⁹ ego eſſem in iſta opinione ꝙ
in hoc caſu debeat iudex ſeq̃ legẽ ſiue cõſuetudinẽ q̃ aſtringit il
lũ ꝯtra quẽ agit̃. vtpote ſi clericus petit aliquid a laico iudica-
bit̃ cauſa ꝯtra laicũ ex diſpoſitiõe iuris ciuilis q̃ ligat laicũ. Et
per cõtrarium ſi laicus agat contra clericum et petat aliq̃d ab
eo iudicabitur clericus ſm ius canonicũ vel ſm aliã diſpoſitio
nẽ cui ſubiectus eſt clericus.nõ autem ſm illam legem vel con
ſuetudinẽ que clericum nõ aſtringit. Idem dico in exceptioni-
bus ꝙ debeat inſpici ius illi⁹ cõtra quem opponitur exceptio.
Iſta concluſio fundatur aperta ratione:quomodo enim po-
teſt quis alium offendere cum armis que nullomodo eum le-
dere poſſunt.ita in propoſito quomodo potes tu vincere ad-
uerſarium cũ lege vel cum cõſuetudine que ipſum non ligat ne
qꝫ aſtringit.hoc etiã firmatur pro ea que in ſimili no. Bar. et
Bal.in.l.cunctos populos.C.de ſum.trini.ad predicta etiam
facit quod no. Bal.in.l.ij.C.de conſtitu.pecu.in illa queſtione.
an ſtatuta mercatorum debeãt ſeruari in aliqua quacunqꝫ cu-
ria vel ſolum in curia eorum. Adde ad predicta ꝙ vbicunqꝫ
proceditur non iure accuſationis:ſed ex officio iudicis debet
attendi locus iudicij et non litigatum prout notabiliter voluit
Baldus in dicta rubrica de conſuetudine. ¶Et quoniam in
ſuperioribus dixi conſuetudineꝫ loci ſequendam. Dicit Com
po.in dicta rubrica primo attendendam conſuetudinem loci
ciuitatis caſtri vel ville.vt in.l. venditor.§.cõſtat.ff. cõmunia
predio.⁊.C.que ſit lon.conſue.l.j.⁊.ff. de admini.tu.l.ſine here
de.§.lucius.⁊ de in integ.reſti.c.cõſtitut⁹.ſicut eñ ibi derogat
particularis conſuetudo iuri communi:ſic et contrarie conſue-
tudini regni vel prouincie. Si vero hic conſuetudo non inue-

Archivo Histórico Rosario

niatur: attenditur ſecūdo loco conſuetudo dioceſis.c.fi.de offi.
archi.in.c.cum eccleſia vulterana.de elec.c.ſuper eo. de cogna
tio.ſpiri.maxime in cōſuetudinibus dignitatum in quibus pro
ceditur de ſimilibus ad ſimilia.vt dixit hic Archi.in.c.dilecti.
de offi.archi. Tertio debet conſiderari conſuetudo prouincie.
vt in dicta.l.teſtium. Quarto conſuetudo regni vel viciniarū.
c.cum olim.de conſuetu.⁊.c.nouit.ĵ.eo. Quinto cōſuetudo ro-
mana: vt in.l.de quibus.ff.de leg.xi. diſt. c.fi. poſui etiam poſt
5 glo.in.c.conſuetudo.ſ.diſtin.j. ☙†Glo.fi.No.iſtaʒ glo. ti.ad
cognoſcendum an quis ſubijciatur ſtatutis vel conſuetudini-
bus loci.conſideramus an ſortiatur forum loci. Et ſi foruʒ ſor
titur quoad ea in quibus forum ſortitur: ſtatutis ⁊ cōſuetudi-
nibus illius loci ſubijcitur. quod no.ſimilem gl.habes.viij.di.
que contra.in verbo peregrini.⁊ ibi etiam dixi.

1 ☞ Pene iudicis negligentis.

Iudiculum. Traditiōes patruʒ infrin-
gi non debent. hoc dicit.
No.dedecus eſſe ſuperioribus et his ad quos iudi-
cij adminiſtratio pertinet ꝙ iura non ſeruentur. In
ferunt ergo ſibi iudices ignominiam qui contra legum viola-
tores executiones facere omittunt intātum ꝙ non iudices vel
prelati: ſed iudicum ⁊ prelatorum imagines ⁊ ſimulacra di-
cantur.iuxta illud Zacha.xi. O paſtor ⁊ idolum. ⁊ imperator
appellat huiuſmodi iudicem deſidem reſupina ceruice nuduʒ
1 titulum gerentē. ☙† Et licet in diuerſis legibus diuerſas ⁊ va
rias reperiamus penas contra iudices negligentes. tñ due ad
preſens ſunt cōſiderande.vna ꝙ parti quā per ſuam negligen-
tiam ledit ad intereſſe tenet.nec ſuper hoc abſolutorium reſcri
ptum impetrare poteſt.pro quo etiā tex.in.l.mācipia.C.de ſer.
fugi. Alia ꝙ propter negligētiam ab officio deponi pōt.vt p-
bat tex.no.in.l.quos iudices.ff.de offi.preto. Circa hoc tamen
dicas ſm Bal.in.d.l.mācipia.ꝙ ſi officium eſt perpetuum nō
debet deponi niſi talem culpam cōmittat que ex ſua natura de
poſitionem inducat.vt quia deliquit officio.vt.C. de ſuſcep. ⁊
archa.l.ſi aliquid.in glo.ff.de his qui no.īfa.l.ij.§.miles. ⁊ ta
lis dicitur extinctus.vt.C.de priui.l.preclarum.⁊ ad hoc offi-
cium nunꝗ̄ redire poteſt.vt no.in aut.de armis.in fine.col.vij.
vbi habes glo. Allego etiam aliaʒ glo.in aut.de nō alie.§. ad
hec.col.ij. Si vo officium eſt tēporale vt officiū ptātis. et tunc
ꝓpter enormia caſſari poteſt.vt.C.ad.l.iul.repe.l.fi. Pro mi-
noribus autem culpis nō deponit ab officio: ſed punit tēpore
ſindicatus.C.vt oēs tam ciui.ꝙ mili.l.j.⁊ in aut.vt iudices ſi
ne quoquo ſuffragio.§.neceſſitatis.⁊.§.oportet. Et ſi eſt condē
natus in ſindicatu nunꝗ̄ redibit amplius ad officium per.d.
glo.in aut.de armis. Sed conſidera qꝛ licet titulus queſtionis
poſitus per Bal.ſit de negligentia iudicis punienda. poſtea
tamen in proſequutione materie loquitur de iudice delinquen
te: ⁊ ita variatur materia de iudice negligente vel delinquente.
Unde in negligente ego crederem poſſe priuari ab officio etiā
ſi ſit perpetuum officium.hoc tamē intelligerem ſi negligentia
ſit magna.nam hoc idem dicimus in prelato eccleſiaſtico: qui
non ſine magna cauſa remouet ab officio. Et pro hac. q. facit
glo.lxxxi.di.dictū.⁊ in.c.placuit.xi.q.iij.et in.c.ſepe.xij.q.ij.q̄
ponit exemplum in prelato: qui agros eccleſie incultos religt.
⁊ idē gl.in.c.ea que.de offi. Archi.⁊ in.c.cum ad monaſteriuʒ.
de ſtatu regula. Gemi.in.c.grādi.⁊ ī.c.fi.de ſup.neg.p̄la.li.vj.
Et in iudice ſeculari ꝓbat tex.apte in.d.l.ſi qs iudices. vbi tñ
aliꝗ̄ dignitas ſecularis que p ſucceſſionē deferret vt pote regnū.
Eo caſu ſola negligētia quātūcunqʒ magna non ſufficeret ad
priuationē vt ꝓbat gl.cū tex.in.d.c. grandi.de ſup.neg. prela.

1 ☞ Ad validitatem conſuetudinis plura requiſita.
2 Cōſuetudo inducit obligationē naturalē: ſecꝰ in lege poſitiua.
Conſuetudinem inducere qui non poſſint.

1 **Diuturni.** Mores diuturni pro lege ſunt
habendi. hoc dicit. ☙†No.pri
mo plura requiſita ad validitudinem conſuetudinis.
Primum eſt ꝙ ſit diuturna. Secundo ꝙ ſit cōſenſu
vtentium approbata. Tertio ꝙ actus ſint plures. Nam dicit
mores in plurali ⁊ approbati.de his poſui in.c.mos.⁊.c. cōſue
tudo.ſ.diſtin.j.⁊ in.c.fruſtra.viij. diſtin. In conſuetudine ta-
men tanti temporis cuius initij memoria non eſt in contrariū:
nihil aliud requiritur ꝙ̄ temporis lapſus cuʒ obſeruantia: vt
ſentit glo.⁊ clarius ibi Archi.⁊ Gemi.in.c.conſuetudo.ĵ.eo.
Quoad ſcdm vo de conſenſu vtētium ⁊c. Habetis ſm Gemi-
2 nia.inferret ꝙ ex conſuetudine naſcitur obligatio naturalis q̄
ex conſenſu regulariter naſcitur.l.j.ff.de nouatio. Et ſic in hoc
plus habet conſuetudo ꝙ̄ lex. Nam lex poſitiua alio non con-
currente naturalem obligationem non inducit.vt habetur per
Bar.et alios in.l.cum quis. C.de iur.et fac. ignorā. ⁊ in. c. fi.
de ſolu. No.ſic in conſuetudine vt hic Geminia. poſſet tamen
carpi. Item infertur ex illo ꝙ infantes et furioſi cum careāt cō-
ſenſu non poſſunt inducere conſuetudinem. bene tamen ſubij-
ciuntur conſuetudini reipublice ſue.vt in.l.ſi ſine. §. lucius. ff.
de admini.tuto. Idem dicerem de religioſis qui contra ſuum
ſuperiorem conſuetudinem inducere velle pretenderent. ⁊ hoc
ratione predicta eo ꝙ velle ſeu nolle non habent cum omnia in
ſui ſuperioris manu per profeſſionem poſuerint. vt ī.c.nolo.et
in.c.non dicatis.xij.q.j.⁊ in.c.religioſus.de elec.lib.vi. Ad qđ
vide quod nota.per Ioan.and.in.c.nemo poteſt in mercu. de
regu.iur.lib.vi. Panor in.c.deus qui.de vi.et honeſta.clerico
rum. Unum tamen notabis circa predicta ꝙ aliud eſt in articu
lis deducere ita fieri ſolitum eſſe.nam tunc ſufficit probare tm̄
ſemel ita fuiſſe factum. Et aliud eſt deducere ſic conſuetudinē
eſſe: quia tunc requiritur pluritas actuum. quod tamen intelli
ge iuxta determinationem predictam.tex. eſt de hoc cum gl.in
l.mela.§.j. ff.de alimen.⁊ ciba.lega.et ibi tenet Bar.

1 ☞ Conſuetudinis ratio attenditur ſicut ipa cōſuetudo: ⁊ ex
tendi poteſt conſuetudo ex idētitate rationis.
2 Agi an poſſit conditione ex conſuetudine.
3 Conſuetudo precedens an preualeat ſequenti.
4 Conſuetudo longua que dicatur.

Conſuetudo. Conſuetudo rationa-
bilis eſt tenēda: ⁊ quic
quid ſit contra eam eſt reuocandum. hoc dicit. Nota
ꝙ ad hoc vt conſuetudo ſit valida oportet ꝙ ſit ra-
tionabilis. Nam que irrationabilis eſſet non conſuetudo ſed
potius corruptela foret dicenda.vt in.c.ad noſtram.⁊.c.penul
1 ti.de conſue.⁊.c.ad noſtraʒ.de probatio. ☙†Nota ſm Gemi-
nia.ꝙ ratio conſuetudinis eſt ita attendenda ⁊ obſeruanda ſi-
cut ipſa conſuetudo.facit.c.conſuetudo.⁊ ibi dixi.ſ. diſtinctio
ne.j. Et ideo ſicut lex identitate rationis extendi poteſt: ita et
conſuetudo.vt late proſequitur.d. Anto.in.c.fina. de conſue-
2 tudine. ☙†No.ꝙ iudex ex officio ſuo poteſt reuocare id quod
ſit contra conſuetudinem: itaqʒ ad reuocādum id quod ſit con
tra conſuetudinem iudicis officium implorari poterit. Poteſt
etiam dici ꝙ quando aliquid nouiter inducitur ne cadat in ali
quo ius formatum ex quo alś oriebatur actio. tunc agi poteſt
cōditione ex conſuetudine.argu.l.vnice.C.de condictio. ex le-
ge. vt dicit Barto.in.l.de quibus.ff.de legibꝰ.idem Bar.in ſi
mili in.l.j.in principio.ff.ad.l.falcidiaʒ.⁊ do. Anto.in.c.fi. de
3 conſuetu. ☙†Glo.j.limitat tex.dūmodo cōſuetudo non ſit cō
tra ius ſcriptū. Tu dicas idem ſi ſit contra ius ſcriptū. dum tñ
4 ſit rationabilis ⁊ p̄ſcripta. vt in.c.fi.de cōſue. ☙†Glo.ij.quia
tex.preſupponit ad validitatē cōſuetudinis requirit ꝙ ſit lon
ga: qꝛ poſſet queri que dicat longa cōſuetudo. Reſpōdet ꝙ il-
la eſt longa que excedit.x.vel.xx.annos.nec requiritur in eo tē-
pus immemorabile. fallit hoc caſu quādo conſuetudo eſſet cō
tra ius. Nam illo caſu nō ſufficeret illud tēpus.x.vel.xx. anno-
rum.tenet glo.in.d.l.de quibus.in rubrica.C. que ſit lon. con-
ſue.⁊ in.§.ex non ſcripto.inſtitu.de iure natu. Bar.⁊ doc. in
d.l.de quibus.cōiter tenent ſufficere.x.annos etiam ſi ſit cōſue
tudo cōtra ius ciuile.nec illud de.xx.annis eſt habendū in con
ſideratione.quia populus ſemp eſt preſens etiā ſi aliqui de po-
pulo ſint abſentes.ff.de iudi.l.ꝓponebat.nec obſtat etiam qđ
dicitur de tempore immemorabili in habentibus cauſam di-
ſcontinuā.qꝛ ſm Bar.vbi.ſ.illud ꝓcedit in preſcriptiōibus:
nō aūt in conſuetudine.vbi aūt eſt cōtra ius canonicum requi-
reretur ſpaciū.xl.annoꝝ.iuxta glo.in.c.fi.de cōſue.lib.vj. ⁊ in
c.vt litigātes.de offi.or.eo.li. Queri tñ poſſet a quo tpe īcipiet
currere illud decēniū.qdā dixerūt a die ſecūdi actus. qꝛ extunc
incipit populus cōſentire.ſed vt dicit. Bar.in.d.l.de quibus.
ꝙ neqʒ per ſcđm actū dicitur populus cōſentire niſi interuene-
rit curſus tēporis.vnde concludit poſt doc.ꝙ a die primi actꝰ.
qđ patet ex eo ꝙ ibi dicit ſufficere ſi īfra decēniū ſit ſentētiatū.
ex curſu em̄ tpis ⁊ frequentia actuum inducit tacitus cōſenſus
qui parit conſuetudinē.nō em̄ attendimus formalē conſenſum
in ipſius actus initio: ſed preſumptum qui reſultat ex actu idu
cente patientiā ⁊ cōtinuationē tpis in illa patiētia: vt in ſili di
xit pulchre Bar.poſt glo.⁊ Ludo.⁊ Pau.in.l.j.C.qui admit.
ꝙ iuſſus patris in aditione hereditatis vel agnitione bonorū
poſſeſſionis preſumitur interueniſſe. ex quo filius ſciēte patre
poſſedit.x.annis bona hereditaria: nō ꝙ lapſus tpis iuſſuʒ in
ducat.ſʒ p̄ſumptionē iuſſus facit p̄ſumptionē ꝙ tpe legitimo.
l.qui aliena.v.ſed ſi nō adierit.ff.de acq.here. Ibi cōiter doc.

1 ☞ Epiſcopus habet curam totius dioceſis ſibi cōmiſſe: ⁊ to
ta dioce.epiſcopi parochia dicitur.
2 Conſuetudo an poſſit tollere inhabilitatem. ⁊ an poſſit inha-
bilitare alś habilem.
3 Diſpēſatꝰ in minori ordine an cenſeat diſpenſatus in maiori.
⁊ an videat diſpēſatū in minori etiā ſi ſit diſpenſatū in maiori.
Diſpenſatio an ſit

Diſpēſatio an ſit ſtricte intrerpretationis ⁊ qñ. vide hic plene.

Nos conſuetudinem. Cōſue
tudo q̄
nō eſt cōtra fidē tenēda eſt.h.d. No.ꝙ cōſuetudo po
teſt opari circa perſonā eligendā nedū ad inferiores
dignitates puta abbatias. vt in.c.cū dilectus.de cōſue.⁊ in.c.
abbate.de ver.ſig.verūetiā circa maiores puta vſqʒ ad primi-
tias.de quo ſuper glo. ☙No. ꝙ cōſuetudo que dat certam for
mā circa perſonam eligendā nō ſe extendit ad illū qui p diſpē-
1 ſationē eſt habilitatus. ☙†No.ꝙ eps habet curā totius dioce
ſis ſibi commiſſe. ex quo patet quātum oneris ſuis incūbit hu-
meris cū oīm ſue dioceſis curā habere dicatur. vnde ⁊ tota dio
ce.epiſcopi parochia dicitur. vt in.c.bone.xij.q.ij.et in. c. aplī-
ce.de dona.qꝛ tamen cunctis ipſe ſolus ſufficere nō pōt. ideo
in ſingulis plebibus archipreſbyteros ponit qvice ipſius aīa-
rū cure ſupintēdāt.vt in.c.fi.de offi.archipreſ. Et per ſingulas
parochiales ecclīas rectores parochiales etiā ponit. ☙No.ꝙ
ſi diſpenſat in minore non cenſetur diſpenſatū cum maiore.de
quo tamen dicet ſuper glo. No.ꝙ ille eſt preferēdus in eccleſia-
ſticis dignitatibus q magis ſancte vixit. Et idem.lxj.di. quid
2 proderit.⁊.c.ſtatuimus.⁊.c.nec meritis. ☙†Glo.j.colligit ar
gumētum ex tex.ꝙ ratione cōſuetudinis ille qui nō eſt eligibi
lis.ſed contra hoc facit ſm glo.tex.in.c.cum venerabilis.de cō
ſue.ſed licet glo.nō ſoluat hoc cōtrariū. poteſt dici ꝙ illa inha
bilitas nō potuit tolli per cōſuetudinem cū aperiret viā ꝙ re-
ligioſus qui nō habet velle neqʒ nolle infringēs votuʒ obedié-
tie propria autoritate tranſiret ad aliud monaſteriū. vel aliter
cōſuetudo illa ideo habilitare nō potuit quia erat canonibus
inimica. Et propterea corruptela potius ꝙ̄ conſuetudo erat
dicenda vt dicit ibi tex.nos autem loquimur in caſu quo con-
ſuetudo eſſet rationabilis. Ulterius glo.dicit p cōtrariū ꝙ con
ſuetudo pōt inhabilitare alś habilē. p quo eſt tex.ī.c.cū olim.
de cleri cōiug.ſed illud eſt potiꝰ ꝓpter ſcādalū qđ inde ſurge-
ret qđ tamē ſcādalū cauſaret ex violatiōe cōſuetudinis. Simi
le dicemꝰ in matrimonio carnali. ꝙ qui alś ſunt habiles ad cō
trahēdū matrimoniū ex cōſuetudine reddunt inhabiles: dū tñ
ſcādalū ex huius violatioue conſuetudinis ſequeret.de quo eſt
3 tex.no cū glo.in.c.ſup eo.de cog.ſpi. ☙†Ulteriꝰ no glo. que
vult ꝙ ſi ſit diſpēſatū in minori ordine nō per hoc cēſet diſpē-
ſatuʒ in maiori.idem tenet glo.xxxiiij.di.lector.⁊ in.c.ſi autē.
xxxvi.q.ij.⁊ in.c.ſcriptū.de elec.idē tenet Inno.in.c. dilectus.
de cōceſ.prebē.hmōi em̄ diſpenſationes tāꝙ̄ iure exorbitantes
ſunt reſtringende.vt in.c.j.⁊.ij.de fil. preſby.lib.vj. ⁊ in.c.fi.de
trāſla.p̄la.⁊ in.c. ordinarij.de offi.ordi.in.vj. Ex quo infertur
ꝙ cū diſpenſat cū illegitimo vt fiat clericus non poterit ꝓmo-
ueri in vim huius diſpēſatiōis niſi ad minores ordines. iuxta
glo.in.c.litteras.de fil. preſby.vbi idē tenet Inno.ſi tñ ille iaʒ
habuiſſet minores ordines legitime receptos ⁊ diſpēſaret vt or
dinari poſſit.intelligo facta mentiōe ꝙ habeas minores ordi
nes.ne diſpēſatiōis gratia redderetur inutilis in vim huius di
ſpēſationis promoueri poſſet ad ordinē ſubdiaconatus p ea q̄
ibi no. Hoſti.et vſqʒ adeo diſpēſationes ſunt tenende in ſuis
terminis ꝙ nō licet in ea arguere a minori.non em̄ videt diſpē
ſatū in minori etiā ſi ſit diſpenſatū in maiori.iuxta no. p Spe.
ti.de leg.§.vidēdū.v.ſed nūquid. Sed hoc fallit in incluſis.ſi
em̄ diſpēſatur in diaconatu videt diſpēſatū in ſubdiaconatu
cū ſupior ordo p̄ſupponat inferiorē. ita no. Io. an in addi. ad
Spe.in loco p̄dicto.vt in c.poſtulaſti.de reſcrip. Io.an.in re-
gula acceſſoriū.de reg.iur.li vj.in.c.cū ex eo.de elec.li.vj. Et ſi
oppona diſpenſatio eſt ſtricte interpretationis nec debet extē
di.vt in regula.que a iure.de regu.iur.lib.vj.l.qđ vo. cōtra.ff.
de legi.c.j.et.ij.de fil.p̄ſby.lib.vj. So.altiꝰ exordiēdū eſt mate-
riā reſoluendo.aut loqmur in facultate diſpenſandi.⁊ ſic cū ſit
mera grā q̄ venit p diſpenſationem eroganda in tertium late
interpretat talis facultas. c. dudū.de p̄bē.lib.vj. Io.an.ī.c.fi.
de ver.ſig.li.vj. Panor.poſt Io.an. p illū tex.in.c. fi.de ſimo.
ita intelligo glo.in cle.vnica.in vbo ſacerdotiuʒ. de offi.vica.
Lapus ⁊ gemi.in.d.c.ij de fi.preſby.eo.li.d. An.in.c.p venera
bilē.q fi.ſint leg. Niſi eſſemꝰ in materia multū odioſa puta fa-
cultate diſpenſandi ſup irregularitate cōtracta ꝓpter crimen.
Nā tūc ꝓpter vehemēs odium materie ſuper qua concedit fa-
cultas diſpenſandi ſtricte ſit interpretatio.nec extēditur facul-
tas diſpēſandi a iure cōceſſa.lōge minꝰ ſi ab homine. De ſtri-
cta ſignificatiōe ad lata.ita colligit ex dictis Hoſti.⁊ Panor.
in.c.ij de cle pug.in duel.iuncta glo.in.c.auditor. in verbo be
neficio.de reſcrp. Innocen.in.d.c fi.de ſimo.⁊ ita intelligo qđ
no.legiſte poſt Bar.in. l.ij.in prin.ff.de verbo.obli. Aut que
rimus de diſpenſatione. ⁊ tunc ſup hoc an diſpenſatio debeat
ſtricte interpretari ſubdiſtinguēdum puto.aut loquimur quo
ad diſpenſationē quoad vim verborū ſiue in eo ſup quo diſpē-
ſatur. ☙Et dicite pleniꝰ ſm Gemi.ꝙ aut interpretatio ſit a
cōſuetudine ⁊ illi ſtandū eſt.de cōſue.c.cū dilectus.de conſan.
⁊ affi.c.ꝙ dilectio. Aut nō ſit a cōſuetudine ſed a cōcedēte.⁊ ad
huc illi ſtandū eſt qꝛ pōt ꝓut vult ſtricte ⁊ late interp̄tari.ar.de
verb.ſig.c.oliʒ.aut ſit ab alio.⁊ tūc aut nemini infert p̄iudiciū
vel minimū ⁊ late eſt interpretāda.ita no. Archi.lxix. di.c.qm̄.
in glo.quaſi dicat et hic. Aut infert alteri p̄iudiciū.et tunc aut
interpretatio ſit cōtra cōcedentē.aut cōtra aliū.ſi cōtra cōcedē
tem.⁊ tunc aut cōceſſio eſt facta ſup aliquo iure vniuerſali.⁊ ſit
lata interpretatio vt extendatur de vna ſpecie ad aliam. vnde
ſi conceditur ius decimarū intelligitur contra concedentem vt
ſiat extenſio ad futuras ⁊ nouas decimas.⁊ eſt caſus de priui.
qꝛ circa. Et ita pōt intelligi tex.de verb.ſigni.c.oliʒ. c.cū ī tua.
de decimis. Aut diſpēſatio non eſt facta ſuper iure vniuerſali
ſed ſuper aliquo pticulari.⁊ tūc diſpēſatio q̄ ꝯcedit ſup vna ſpe
cie nō extendit ad aliā ſpeciē ſeparatā.ex quo ſuper vna eſt fa-
cta ⁊ ſup illa operatur.ita procedit tex.⁊ glo.fi.in.c.fi. de trāſ-
la.p̄la. Nā diſpenſatio epī ꝙ poſſit tranſire ad ſubdiaconatum
nō extendit ad diaconatū. Item ſi concedit vni ꝙ poſſit diſpē-
ſare cum nato ex adulterio ⁊ etiā cū nato ex inceſtu.talis nō po
terit diſpenſare cum nato ſimul ex adulterio ⁊ inceſtu.cū ibi ſit
diuerſa ſpecies ab alijs duabus. Et ita diſputauit Io. cal. in
queſtione que incipit.papa cōceſſit.⁊ no.doc.de iudi. at ſi cleri
ci. Aut interpretatio ſit contra aliū.⁊ tūc aut eſt facta motu p
prio principis ⁊ ſit lata interpretatio.ar.de p̄bē.ſi pluribꝰ. §. j.
li.vj.d. Anto.ī.d.c.at ſi clerici.§.de adulterijs.de iudi. Io.an.
in.d.c.cū in cūctis. Ideo etiā in diſpēſatiōibus in corpe iuris
clauſis ſit extēſio qꝛ ſapit naturā iuris cōis.ita hic Gemi. Fa-
cit glo.in.c.vt circa.in ver.corporali.de elec.lib.vj. Panor. in
c.fi.de iura.cal.licet in cōtrariū faciat Bar. in.l.in queſtiōibꝰ.
ff.ad.l.inl.maie. Arch.in.c.decernimꝰ.xvj.q.vij.vbi licʒ diſpē
ſatio ꝙ laici ſint patroni eccleſiarū ſit in corpore iuris clauſa.c.
iij.ibi Panor.no.illum tex.de iure pa. Archi.in.c.hortamur.
lxxiiij.di.tamen.vt odioſa reſtringitur. Ideo dicerem diſpēſa
tionem eſſe in iure cōmuni clauſam regulari extendi ⁊ reſtrin-
gi iiſdem modis ⁊ regulis quibus ius cōmune. de quibus glo.
in.c.j.de tem.or.lib.vj.et in cle.j.in ver.eligatur.de elec.vbi po
ſui poſt Inno.⁊ in.c.fi.de cōſue.per do. Anto. Et ad hoc facit
glo.in prohemio clementinarum.in verbo decetero.vbi priui-
legium in corpore iuris clauſum ſapit naturam iuris cōis. et
quod de conſtitutionibus hebentibus decretuʒ.in cle.j.de elec.
licet aliqui ibi aliter ſentiant. Aut diſpenſatio nō eſt facta mo
tu proprio ⁊ tūc eſt regulariter ſtricte interpretāda.c.dilectus.
de cōceſ.p̄ben.d.c.ꝙ dilectio.de conſan.⁊ affi.glo.in.d.c. litte-
ras. dicta contraria.l.ꝙ vo.cum concor.ſ.adductis.gl.in.c.or
dinarij.de offi or.lib.vj. in verbo diſpenſationem. Siue veli-
mus extendere de minori ad maiꝰ.⁊ hoc fieri non poteſt.vt hic.
Siue de maiori ad minus. Hoſti.in.c.poſtulaſti.et poſt eū alij.
de reſcrip.c.fi.de tranſla.prela. Licet Panor.in hoc vacillaue-
rit.vt in.c.per venerabilem.in prin.in.ij.col.per illum tex. qui
fil.ſint legi.⁊ in.c.ex parte.lo.iiij.de deci.ſed poteſt ille tex. in-
telligi in diſpenſatione que habet minus fauoris ꝙ̄ odij. nam
tunc extenditur ſaltem a maioritate rationis: vt in diſpēſatio
ne circa legitimādos ſpurios.d.c.per venerabilem. Ioan.an.
in addi.predicta.in ti.de leg.§.fi.ver.quid ſi diſpenſatū. Ge-
mi.in.d.c.j.de fi.preſby.in.vj.facit.c.ꝙ dilectio.de conſan. et
affi. Tamen an palliādū venientē contra ius p euitatiōe pene
prebet diſpēſatiōis extēſio excuſationē. Gemi.in.d.c.cū ex eo.
d. Ant.in.c.cū in cūctis.de elec. Aut querimꝰ an diſpēſatio in
cludat antecedēs: ⁊ tūc ſi loqmur in antecedēti neceſſario quo
non conceſſo diſpenſatio in expreſſo redderet inutilis ad tale
neceſſarium antecedens trahit. Non em̄ poteſt ordinari in dia
conum niſi priꝰ ordinet in ſubdiaconū.⁊ ideo nimirū ſi diſpen
ſatus ad diaconatū videtur etiā diſpēſatus ad ſubdiaconatū.
doc.ī. d.c.litteras. Io.an.ī.c.poſtulaſti.de reſcrip. Pe. de an.
in cle.j.de cōceſ p̄ben.in.xv.col.d. An.in.d.§.de adulterijs.in
c.clerici.de iudi.tex.in.c.ex litteris.in ſi.de exceſ. prela.quē ad
hoc pōderat Imo.ī.d.§.de adulterijs.⁊ ita Bal.in.l.⁊ ſi ſeue-
rior.C.de his q no. infa.facit quod no.. Gemi.in.c. ex antiqs.
liiij.di.dum poſt Archi.⁊ Io.de fan.dicit ꝙ iudex ſuper ciui-
li.i.de reſtitutione ſerui indebite ordinati poteſt euʒ ab ordine
deponere.qꝛ alś non bene poſſet fieri reſtitutio dño ſi remane-
ret indebite ordinatus.procedit etiam ille tex. in delegato cuʒ
indiſtincte loquatur.⁊ ſic in iuriſditione odioſa. facit.l.ij.⁊ ibi
docto.maxime Baldus ⁊ Ang. ff.de iuriſditio.om.iudicum.
☙Aut querimus an diſpenſatio extendat ad acceſſoria actui
ſuper quo conceſſa eſt vel conſecutiua ex eo. Et tunc in caſi-
bus. ſ. dixi diſpenſationem extendendam et late interpreta
ri debere in illis caſibus et multomagis ad conſecutiua trahe-
tur.in alijs autem caſibus remanet dubium. Et diſtingue poſt

Archivo Histórico Rosario

Gemi. Aut conſideramꝰ poteſtatē diſpenſationis prout cōſiſtit in perſona cui daꝛ poteſtas diſpenſandi. ⁊ tunc trahitur ad cōſecutiua. vnde ſi papa dat poteſtatē diſpēſandi epo cū clericis depoſitis ꝑpter crimē vt ꝓmoueanꝛ ad dignitatē per cōſequēs videꝛ dediſſe poteſtatem vt tales etiā reſtituat fame. hec eſt gl. fi. xv. q. fi. in. c. hi qui. facit glo. in cle. j. in verbo ſacerdotiū. de offi. vica. gl. in. c. dño ſancto. ⁊ ibi poſui. l. di. Aut cōſideramꝰ diſpenſationē ꝓut applicatur ad pſonā diſpēſatā. ⁊ tunc aut diſpenſatio eſt in corpe iuris clauſa ⁊ extēditur ad alia ⁊ ſimilia in illo iure cōprehēſa vbi ſubeſt maior vel eadem ratio. ita tenet Oldra. in queſtionibꝰ ſuis. q. ix. facit quod no. glo. in vbo corporali. in. c. vt circa. de elec. li. vj. facit glo. ⁊ Ab. in. d. cle. j. in verbo ſacerdotium. niſi illo vel alio iure ꝓhibeatur. vt no. ibi doc. ꝑ quo facit de fil. preſby. c. j. Aut diſpēſatio non eſt in corpore iuris clauſa. ſʒ eſt ab homine conceſſa ⁊ tūc aut agiꝛ de illa extendēda ad cōſecutiuū ad quod diſpenſatus al's non erat inhabilis. ⁊ planū ꝙ extendiꝛ. nā ſi diſpenſaꝛ cū exiſtēte in vigeſimo anno vt poſſit promoueri ad dignitatē quaʒ de iure habere nō poterat. de elec. c. cū i cūctis. certe tūc poterat cauſa delegari. Et ſic extēdiꝛ ad cōſecutiuū qꝛ nō erat inhabilis. ſʒ ſuper dignitate ſup quo ſecū eſt diſpēſatū: ⁊ cuius pretextu poterat dari delegatꝰ. iſta eſt gl. in. c. ſtatutū. §. j. ſup vbo dignitate. de reſcrip. li. vj. ⁊. c. qꝛ in tātū. de prebē. que dicit ꝙ ſi diſpēſatur cum vno vt in diuerſis eccleſijs poſſit retinere prebendas. ꝑ conſequēs videꝛ diſpēſaſſe in oibus aſſeſſorijs vt vocetꝛ ad actꝰ capitulares et alios actus q̄ cōgruūt canonicis. ex quo eſt habilis ad vocē diſpenſatio ſup canonicatu etiaʒ extenditur ad iſta conſecutiua. Aut agitur de ea extendēda ad conſecutiuuʒ ad qd diſpēſatus erat etiā inhabilis. Et tūc aut diſpenſatio imprimit effectū ſuū validū ſup expreſſis in diſpēſatiōe abſqꝫ eo ꝙ extēditur: vtputa diſpēſaꝛ ꝙ quis poſſit eſſe canonicus in eccleſia ⁊ habere prebendā etiam habētē ſacrū ordinē annexū: et tunc diſpenſatio ꝙ talis non exiſtens in ſacris habeat vocem in capitulo nō opabiꝛ. qꝛ licet illud executiuū videlicet vocē habere ad aliud eſt ihabilis ⁊ diſpēſatio opaꝛ vt habeat prebēdā quam aꝰ nō potuiſſet habere. Et no. Panor. in cle. vt hi q. de eta. ⁊ qua. tex. ⁊ qd ibi no. Jo. an i. c. j. de fil. preſby. vbi dꝛ ꝙ diſpēſatꝰ vt poſſit ſacerdotiū obtinere nō pōt habere beneficiū curatū. ad idē glo. in. c. j. de cle. nō reſidē. li. vj. vbi diſpēſatus ꝙ fructus poſſit recipere in abſentia: nō babebit quotidianas diſtributiones. Item ſi diſpenſaꝛ cum maiore ſeptennio vt poſſit eſſe canonicus eccleſie cathedralis. nō propter hoc extēditur diſpenſatio vt poſſit eſſe delegatus apoſtolice ſedis. cum ad iſtud cōſecutiuū ſit inhabilis. vt no. glo. in vbo canonicis. de reſcrip. c. ſtatutum. §. j. li. vj. facit qd no. Bar. per illum tex. in. l. fi. §. lucius. ff. de cōdic. inde. ⁊ ibi probatur ꝙ etiam in materia fauorabili prout eſt cauſa minoris. remedium extraordinarium prout eſt conſtitutio in integrum: non trahitur ad acceſſoria ſiue conſecutiua puta vſuras. ita ergo in diſpenſatione vbi acceſſorium ⁊ principale poſſunt per ſe ſubſiſtere. cuius tamē contrariuʒ tenet Bal. in. l. ⁊ ſi ſeuerior. C. de his qui no. infa. hoc intellige verū quādo diſpēſatio fit ad priuatū cōmodū. vbi tū fauor publicꝰ obſtat ꝙ diſpēſatio non habeat effectū in principali ſi non habet locum in conſecutiuo. tunc trahitur ad tale conſecutiuum: vtputa vbi epiſcopus in caſu permiſſo diſpenſat cum preſbytero vt crimine non obſtante miniſtrare poſſit. talis enim diſpenſatio nō ſolū in infamia tollenda operatur. verumetiam ad fame reſtitutionem trahitur. licet enim diſpenſatio predicta in principali tantum operari poſſet in cōſecutiuo tū etiā operatur. Ratio eſt qꝛ cū verū ſit iſtum ad ordines habilitatuʒ remanere ⁊ ab huiuſmodi vinculo ſolutū. diſpēſatione hmōi ad fame reſtitutionē trahi cū contra publicū fauorē eſſet ꝙ infamis remanēs miniſtraret. c. pſbyter ſi a plebe. ij. q. v. c. infame. vj. q. j. habetur in. §. hinc colligiꝛ. ij. q. iij. in regula infamibꝰ. de reg. iur. lib. vj. et ita intelligo Panor. in. c. at ſi clerici. §. de adulterijs. in. xj. col. de iudi. c. ex. diligenti. de ſimo. dicam in. c. domino ſancto. l. di. Et optime probaꝛ ex his q̄ voluit Gemi. poſt Archi. ⁊ Jo. de fan. in. c. ex antiqs. liiij. di. dum concludunt ꝙ iudex in ciuili ſuper reſtitutione ſerui indebite ordinati poteſt clericum male ordinatum deponere. quia reſtitutio non bene fieri poteſt domino: niſi prius ordine exuatur. Si autem diſpenſatio fieret motu proprio principis: et propter vtilitatē publicā. quia tunc extenderet ad conſecutiua etiaʒ ſine quibus diſpenſatio imprimeret effectū ſuū. vnde ſi diſpenſatur cum epiſcopo proprio motu pape et ꝑpter publicā vtilitatem vt nō teneatur promoueri infra tempus de conſecrandis. Iſta diſpenſatio extēdiꝛ ad priora beneficia retinenda. Secus ſi ad inſtantiā diſpenſati et pro ſua priuata vtilitate. dictum eſt Jo. an poſt Innocen. et Hoſti. de elec. c. cum in cunctis. et aliqd poſuit Jo. an. in. c. ſi gratioſe. de reſcrip. li. vj. ſuper glo. ij. Et idem tenent dñi de ro. concluſione. cccvij. in antiquis. Aut diſpēſatio nō imprimit effectū ſuū validū niſi extendaꝛ ad conſecutiua. et tunc talis diſpēſatio ad conſecutiua extenditur. vnde ſi diſpēſatur vt quis poſſit retinere duo incompaſſibilia ꝑ conſequēs videꝛ diſpēſatū vt in altero nō debeat reſidere. No. gl. de p̄ben. c. nō pōt. li. vj. ⁊ Archi. vij. q. i. ſi quis in clero. ſuper gl. in. c. qꝛ intātū. de p̄bē. intelligo ſi de ipſo cōſecutiuo ex narratis potuit diſpenſans veriſimiliter cogitare. per ea que no. Panor. in. c. non debet. in fi. col. de conſan. et affi. Item ſi diſpenſaꝛ cum exiſtente in vigeſimo anno vt poſſit habere beneficiū curatū. Hec diſpēſatio extendiꝛ vt nō teneaꝛ ꝓmoueri ad ſacerdotiū infra annū. qꝛ ſi ſic nō extenderetꝛ gratia expiraret. dictū eſt Jo. an. poſt Archi. de elec. c. cum ex eo. li. vj. in nouel. in glo. Ponit eodē mō ſi diſpenſatur vt doctor non teneatur diſputare per conſequens diſpenſatio extēditur vt non teneatur diſputationem ponere ad ſtationē. no. Jo. an. in regula acceſſoriū. de regu. iur. li. vj. in mercu. ¶ Glo. fi. no. glo. de diuerſa diſpenſatione. Eſt eniʒ ſemiplena: alia plena: alia plenior: alia pleniſſima. ⁊ glo. exemplificat per ſingula.

1 ☞ Delictum pati ſeu aſſentire delicto ille dicitur qui nō punit delinquentem ſi ad eum punitio ſpectat.

Quemadmodum.

Que conſuetudinis ſunt debent teneri. hoc dicit. ¶ † No. ꝙ ille diciꝛ pati delictum ſeu aſſentire delicto qui non punit delinquentem ſi ad eum punitio ſpectat propter hoc eſt periculoſum officium principum ſeu ſacerdotum prelatorū. hinc eſt ꝙ iura dicunt ꝙ ſanguis ſubditoꝝ. i. peccatū eoꝝ de prelatorum manibus requiretur. vt in. c. irrefragabili. de offi. ordi. in prin. ⁊ i. c. fi. de regu. ea propter vīdicare ⁊ punire debēt delicta. xij. q. ij. cū deuotiſſimam. xxiij. q. viij. ſcire. xxxv. q. ix. loci. No. hanc equiparationem ꝙ quemadmodum iudex debet punire illicita: ita etiam debet tribuere cōſueta intellige de conſuetudine licita ⁊ honeſta que habet ſua requiſita. turbantur etiam prouinciales qñ eoꝝ conſuetudines per iudicem non ſeruanꝛ. vt probat tex. in. l. obſeruare. ver. magis enim. ff. de offi. proconſulis.

1 ☞ Preſumitur quem ſcire cōſuetudinem loci in quo verſatus eſt.
2 Inſtitutio ad bene inſtituendā aliquam eccleſiam de nouo.
Deus iterdū inſipientibus reuelat que a ſapiētibus abſcōdit.
3 Preſumptiones ceſſant vbi de veritate conſtat.
4 Nomine rerum venit conſuetudo.

Nouit.

Eccleſia nouiter inſtituta ſm cōſuetudines magis laudabiles aliarū eſt ordinanda. h. d. ¶ † No. ꝙ preſumitur quem ſcire conſuetudinem loci in quo verſatus eſt. Non eſt ergo probabilis ignorantia ſtatuti vel conſuetudinis que eſſent vulgaria in loco in quo quis diu verſatus eſt. concor. tex. in. c. fi. ſ. di.
2 pxi. † Nota hic mirabilem inſtitutionem ad bene inſtituendā aliquam eccleſiam de nouo: videlicet vt is q̄ habet eā inſtituere perquirat ⁊ inueſtiget diligenter cōſuetudines ⁊ inſtitutiōes aliarū eccleſiarum ⁊ nedū maioꝝ ⁊ magis principaliū: verum etiā inferioꝝ: nā deus interdū inſipiētibus reuelat que a ſapiētibus abſcōdit. l. potiores. C. de offi. rec. ꝓuin. Et facta diligenti inquiſitione: ea q̄ fuerunt magis iuſta pia ⁊ laudabilia ſunt amplectenda. Similem tradit doctrinā philoſophus. ij. poli. vbi dicit eū qui rectas leges in republica facere vult aliarū politicarū leges ſeruare debet. Illis em̄ viſis euidentius coniciet quid ipſe ſtatuere debeat. ¶ No. ꝙ ad epm ſpectat eccl'iam inſtituere in cerimonijs ⁊ in cultu diuino. Ipſi enim incūbit cura vt cultus diuinꝰ debite in eccl'ia agaꝛ. cōcor. tex. in. c. i. xci. di. ⁊ l. di. cōtumaces. Idē ꝓbat tex. noſter de totali inſtitutiōe eccleſie. No. ꝙ interdū i inferiori eccl'ia ſunt meliores cōſuetudines ſiue ſtatuta q̄ in maiori. arg. ad hoc i. l. j. §. j. C. de ve. iur. enu. vbi tex. dicit. nō em̄ ex multitudine autoꝝ ⁊c. Verūtū ꝓ principaliori ⁊ meliori loco magis p̄ſumiꝛ. vt in. c. legimus. xciij. di. ibi. ſi autoritas queriꝛ. Nā ex loco alij ⁊ alij mores p̄ſumuntur. vt in. l. ꝙ ſi nolit. §. mācipia. ff. de edili. edi. ⁊ in. c. afros. xcviij.
3 di. † Sed p̄dicta ꝓcedūt ex p̄ſumptione ſed vbi cōſtat de veritate ceſſare debēt p̄ſumptiōes. viij. di. veritate. nā in certis nō eſt
4 locus cōiecture. vt. ff. de ver. obli. l. cōtinuꝰ actꝰ. §. cū ita. † No. ex glo. q̄ rerum appellatiōe venit conſuetudo. facit gl. xxiij. q. vij. c. ſi de rebus. et facit quod no. in. l. j. ff. de ſta. homi.

1 ☞ Conſuetudines generales eccleſie preſumunꝛ habuiſſe originem ex traditione apoſtolorū vel a cōcilijs generalibus.
Clerici an teneantur dicere officium beate marie.
2 Concilij generalis autoritas ſaluberrima eſt ⁊ quare.
3 Miſſam quotidie celebrare non eſt ſub precepto niſi conſuetudo aliud inducat.
4 Conſilium ſanum eſt vt cum in aliqua re tangente conſcientiā fluctuas: conſulas viros doctos ⁊ probos: nedū conſulas verū etiam eoꝝ conſcientias ſequaris.
5 Cōſuetudo an poſſit inducere ꝙ aliqui dies ſint in obſeruatione ieiunij.
Conſuetudo an poſſit aliquid diſponere contra ieiunium.
6 Peregrini an teneantur ſeruare conſuetudinem loci ad quem declinant. 8.
Carnes comedere in ſabbato non licet cathalanis exiſtētibus in ſtudio tholoſano: ⁊ econtra non peccant tholoſani ſi in cathalonia iuxta cōſuetudinē patrie comedūt carnes i ſabbato.
7 Conſuetudo in dubio an preſumatur iuſta vel iniuſta.
8 Ieiunium ſabbati an ſit de neceſſitate.

Illa.

Uniuerſalis conſuetudo ab omnibus eſt tenenda. particularis vo tm̄ inter eos inter quos viget. et inter peregrinos ad locum decli-
1 nantes. h. d. ¶ † No. ꝙ generales conſuetudines eccleſie preſumuntur habuiſſe originem ex traditione apl'oꝝ vel a cōcilijs generalibus. ex quo infertur ꝙ in his que generaliter in eccleſia ſeruanꝛ: nō preſumiꝛ aliquis error cū preſumptio ſit ꝙ a talibus principijs emanauerint. ideo dixit Car. in cle. j. in viij. q. de cele. miſſa. ꝙ ex quo vltra horas canonicas oēs eccleſie conſueuerunt dicere ſuffragia in matutinis ⁊ veſperis beate Marie. ⁊ pro defunctis. quilibet clericus tenetur illa in horis dicere. ar. huius tex. iuncto. c. j. ⁊. c. clericus victuʒ. in fi. ⁊. c. fi. xcj. di. videꝛ tū ab hoc abſoluere abſentes ex rōnabili cauſa a ſuis eccleſijs per ea que habenꝛ i cle. fi. de cele. miſſa. illi tū bene tenentur ad dicendū officium. ita vult Car. in. d. cle. j. in. v. q. nō tū ita ſolēniter ſicut in eccleſijs cantaꝛ. qd facit ꝙ nō ſemper qñ in eccleſijs cātaꝛ de feria vel mortuis artenꝛ curiales vel abſentes ex iuſta cauſa ad talia dicenda in ſuis officijs. Sed ſatis erit facere de feſto. ⁊ ita ſeruat cōſuetudo que in iſto ordine dicendi officiū attenditur. c. de his. et. c. fi. i. eo. Et ideo ꝑ hunc tex. cuʒ vniuerſalis cōſuetudo ſit et in eccleſijs collegiatis ⁊ in priuatis officijs ꝙ dicitur omni die officium virginis Marie illud debebit ordinarie dici ſicut officium de die. niſi vbi ex conſuetudine omittitur. Panor. in. c. j. de cele. miſſa. et Inno. in d. clemen. j. in. vij. col. ¶ No tex. ibi datur intelligi ꝙ in dubio preſumitur pro vniuerſali conſuetudine q̄ ſit rationabilis. di-
2 xi in. c. fruſtra. viij. di. ¶ † No. ꝙ autoritas concilij generalis eſt ſaluberrima eo ꝙ plurimoꝝ digniſſimoꝝ viroꝝ iudicio res ibi cenſentur ⁊ ꝑpterea magis ſapienter et rectius facte p̄ſumūtur. nam integrum ⁊c. tū etiaʒ ꝙ ibi ſpūſſctūs creditur interuenire. iuxta illud. Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo ibi ſuʒ in medio eoꝝ. ⁊ hac ratione in diffinitionibꝰ concilū diciꝛ talis vniuerſalis ſynodus in ſpiritu ſancto legitime congregata. ¶ No. ꝙ vbi aliquid ſit qd nō eſt contra fideʒ nec bonos mores vnaqueqꝫ eccleſia iuxta illud in conſuetudine introducere poteſt. ¶ No. generales conſuetudines que per totū orbem ſeruantur de neceſſitate probande non ſunt ſicut nec leges generales. faciūt que habētur in. c. cōtingit. de fide inſtru.
3 ita Gemi. hic. ¶ † No. ꝙ quotidie miſſaʒ celebrare nō eſt ſub p̄cepto. niſi cōſuetudo aliud inducat. ita Gemi. ꝑ hūc tex. et poſui in. c. teſtm̄. vj. di. nec tū quotidie celebrantes peccant. c. quo
4 tidie. de cōſe. di. ij. ¶ † No. cōſiliū ſanū vt cū in aliq̄ re tāgente cōſcientiam fluctuas: cōſulas viros doctos et ꝓbos: nedū conſulas verū etiā eoꝝ cōſciētias ſequaris. ſicut ⁊ Augu. et mater eius hic fecerunt. quod incūbit fiendum nedū idiotis verū etiā doctis ⁊ ſapientibus: cū in rebus ꝓprijs homo propter paſſiones non habeat integrum iudicium ratiōis. Et ea ratione medici cum infirmanꝛ alios medicos ad egritudinis ſue curaʒ ad-
5 hibēt vt philoſophus dicit. iij. pol. ¶ † No. ꝙ ceſſante quocūqꝫ precepto ſola conſuetudo poteſt inducere ꝙ aliqui dies ſint in obſeruatione ieiunij. que conſuetudo obligabit ⁊ eſſet preceptum. cuius ratio eſt: qꝛ conſuetudo legitime introducta vim legis obtinet. vt in. c. diuturni. ſ. ea. diſtin. ⁊ in. l. de quibus. ff. de legi. et in. §. ex nō ſcripto. inſti. de iur. na. gē. ⁊ ci. Eſt tū dubitatio an conſuetudo poſſit aliquid diſponere contra ieiunium ab eccleſia ſiue a iure inductum vel tollendo in totum vel circa cibaria vel horam vel alia concernentia ieiunium inducendo. Et dicerem ꝙ ſic. cum ieiunia eccleſie a iure poſitiuo ſint inducta: dum tamen huiuſmodi conſuetudo ſit rationabilis. vt ſentit Innocē. in rubrica de obſeruatio. ieiu. ſicut eſt illa que in aliquibus terris obſeruatur vbi nō ſunt piſces neqꝫ oleū. ſed ſunt loca ſterilia et montuoſa comedūt oibus diebus ieiuniorum et etiam in quadrageſima oua ⁊ lacticinia. ad cuius iuſtificationem facit in argumentū tex. in. c. cōciliuʒ. in. §. j. de obſer. ieiu.
6 ¶ † No. ꝙ peregrinus ⁊ qui venit ad locum etiam animo nō permanendi: teneꝛ ſeruare [a] conſuetudinē loci ad quē declinat iuxta illud vulgare ⁊c. Cū fueris rome ⁊c. Sed hoc intelligit hic Hug. quē ſequitur Archi. quādo ſi contrariū faceret ſequeretur ſcandalum: quod ſatis aperte iudicio meo facit iſte tex. nam ꝑpter ſcādalū vitādū debet qſqꝫ ab iſtis cibis abſtinere ⁊ alijs illicitis cibis. iuxta illud apoſtoli. j. Corinth. viij. ſi ſcandalizauero fratrem meū non manducabo carnem ineternum. quod no. pro declaratione eorum que dicit ꝑ hunc tex. Car. in
7 cle. ij. in. v. q. de cele. miſſa. dum dixit † ꝙ cathalani exiſtētes in ſtudio tholoſano peccāt ſi iuxta cōſuetudinem cathalonie cōmedunt carnes in ſabbato. Et econtra non peccant tholoſani ſi in cathalonia iuxta conſuetudinem patrie comedunt carnes in ſabbato. et tranſit Inno. in. d. cle. ij. in. j. col. ¶ No. nedum debet quis cauere ne alij faciant ſcandalum: verumetiam ne aliquis ſcandalum ſibi ingerat. Nihil enim cum ſcandalo eſt faciendum. de preſcrip. c. ij. ⁊. c. cum ex iniuncto. de no. ope. nū.
8 ¶ † Glo. j. intrat illam materiam an in dubio illa conſuetudo preſumatur iuſta vel iniuſta et arguit pro et contra et finaliter non ſoluit. Teneas iuxta illud ꝙ ſi conſuetudo ſit contra ius in dubio irrationabilis cum dubium habeat fundamentum ſup ratione. vt in. c. erit autem lex. iiij. di. Et ideo vt valeat oportet vt probeꝛ eius rationabilitas. vbi vero cōſuetudo eſſet preter ius cum ꝑ factis multitudinis preſumatur iuxta philoſophū vij. ethi. p̄ſumi debet rationabilis niſi aliud appareat. Iſtud tū. ſ. an conſuetudo ſit rationabilis arbitrio iudicis relinquiꝛ. iuxta glo. in. c. j. de cōſti. li. vj. dixi in. c. fruſtra. viij. di. ¶ Glo. ij. arguit ꝙ ex tpe p̄ſumiꝛ aliqd eſſe debitū. Circa hāc materiā vide Bar. in. l. cū de in rē verſo. ff. de vſu. et per legiſtas in. l. ſi certis annis. C. de pac. et per canoniſt. in. c. peruenit. de cenſi.
9 ¶ † Glo. in verbo liberas. arguit contra tex. immo ꝙ ieiuniuʒ ſabbati ſit de neceſſitate. per. c. ſabbato. de cōſe. di. iij. Glo. dupliciter ſoluit. Primo ꝙ iſte tex. loquatur de conſilio. Scdo ꝙ illud ſpecialiter iniungitur romanis. et iſtud vltimum ſequiꝛ Inno. in. d. rubrica. de obſer. ieiu. ¶ Glo. in vbo veneris. colligit argumētum ꝙ viatores tenentur ſequi conſuetudinē. loci ad quem declinant. in cōtrarium arguit ⁊ non ſoluit. vide que iuxta hanc materiam dixi in. c. que contra. ſ. viij. di.

Hoc autem.

Hic icipit ſcda pars huius diſtinctionis in qua dꝛ ꝙ licet ꝯſuetudo nō ſit cōtra fidē neqꝫ ꝯ bonos mores: nō tū idiſtincte tenēda eſt vt voluit tex. ſ. in. c. pxi. niſi vniuerſalis eccl'ie vſu vel tpis ꝓlixitate roboreꝛ. qd intellige vt dixi. ſ. e. di. cōſuetudo. Alie tū cōſuetudines itellige q̄ nō ſunt rōnabiles ⁊ p̄ſcripte data opportunitate reſecande ſunt. et hic eſt vnꝰ de caſibus in quibus archiepiſcopus poteſt in dioceſi ſuffraganei ſui ſe impedire malas conſuetudines tollendo. c. ex frequentibus. quem tex. ibi commendant docto. de inſti.

1 ☞ In cōcilijs nō generalibus autoritas reſidet i epiſcopis.
2 Fides et religio chriſtiana pauciſſimis ſacramētis ⁊ obſeruatiōibus eſt fundata a xp̄o. ⁊ in hoc differt a ſtatu veteris legis.
3 Lex noui teſtamenti appellatur lex libertatis.
4 Iudei non ſubijciuntur legibus imperialibus.
5 Ratio legis vel ſtatuti an ſit reddenda.
6 Oratio an debeat eſſe breuis.

Omnia.

Cōſuetudines q̄ ſupfluis obſeruatiōibus grauāt religionē xp̄ianā
1 reijciēde ſunt. h. d. ¶ † No. ꝙ in conſilijs nō generalibꝰ autoritas reſidet in epis. qd patet cū dicit cōſilijs epiſcopoꝝ. ⁊ ſi alibi reperiaꝛ alios inferiores interfuiſſe. illud debet intelligi qd illi interfuerūt tanq̄ cōſultores vel ex grā fuerūt admiſſi vel agebant ibi ⁊ ꝓmouebāt cauſas ſuas. vel fuerūt vocati ꝑ eo ꝙ ex tractādis in cōcilio poterant pretendere intereſſe. iuxta no. ꝑ glo. in. c. fi. de his q̄ fi. a prela. al's aūt autoritas diffiniēdi in epiſcopis et ſuperiorbꝰ tm̄ reſidet. No. ꝙ vbi aliqua cōſuetudo videꝛ exorbitās querēda eſt cauſa ex qua ad eā introducēdā fuerūt moti q̄ eā introduxerūt. qd iūge ad ea que dixi. ſ. c. pxi. ſuper glo. ¶ No. ꝙ quoad extirpandas prauas conſuetudines expectandum eſt tēporis opportunitas. inter ceteras em̄ circūſtantias actuū humanorū vna eſt tempus: vt patet ꝑ philoſophum. iij. ethi. ⁊ adhuc eo caſu vtendum eſt magna cautela. vbi enim agitur de corrigenda multitudine: facile ſuſcitatur ſcandalum niſi prudēter res aga-
2 tur. vt. c. commeſſationes. xliiij. diſt. ¶ † No. ꝙ fides et religio chriſtiana pauciſſimis ſacr'is et obſeruationibus eſt fundata a chriſto: et in hoc differt a veteris legis ſtatu que multiplicibus cerimonijs et obſeruantijs exterioribus erat ornata. Matth. x. ⁊ xxiij. dominus tales reprehendit. ⁊ reprehenditur hec faciens. c. alligant. in princi. xxvi. q. vij. Et vſqꝫ adeo ꝙ petrus dicebat. Neqꝫ eos neqꝫ eoruʒ patres: propter eoruʒ grauitates ⁊ onus immenſum potuiſſe iugum legis veteris tolerare. vt patet Actuum. xv. Lex vero noua preter precepta legis nature pauciſſima addidit. et ex doctrina xp̄i et apoſtoloꝝ.

Additio.
a ¶ Teneꝛ ſeruare. An pegrini habeāt ſeruare ſtatutū ⁊ ſolēnitatem loci vbi hoſpitantur ⁊ teſtātur: ⁊ an poſſint capi ꝑ rep̄ſalijs. vide Pau. de ca. in. l. nutritoribus. C. commu. de ſucceſ. et vide etiā Bar. i l. ij. §. legatis. in iij. not. ff. de iudi. vbi dicit ꝙ peregrini eūtes romā pro viſitādo limīa ſcti petri non pñt ꝑ ciuitates ꝑ quas trāſeūt cōueniri nec ꝑ repreſalijs capi. ſequiꝛ Jacobinus de ſctō geor. ibi i col. fi. ver. ex iſta glo. in fine.

Aliqua tamen poſtea fuerunt ſuperaddita ex inſtitutione ſanctorum patrum. ꝛ dicit. S. Tho. in. ij. ij. q. cvij. arti. iiij. Et ratio huius diuerſitatis eſt q̄m in lege veteri erant multi proni ad idolatriam qđ euidenter oſtēditur ex hoc ꝙ faciliter ꝛ diuerſis vicibꝰ legimus eos idolatraſſe. Opus ergo erat multas cerimonias eis inducere vt his occupatis non poſſent vacare ad idolatriam. Item eſt alia ratio quia per diuerſitatem cerimoniarum diuerſimode eorum mens referebatur in deum ꝛ qua ſi aſſidue. Preterea ille cerimonie ſignificabant multa circa chriſtū venturum. et licet multe eſſent ꝛ adhuc imperfecte erāt ad repreſentandū chriſti myſterium: eſt quid ſuperexcellens. vnde ꝛ apoſtolꝰ dicit ad hebreos. vij. c. Reprobatio fit p̄cedentis mādati ꝓpter infirmitatē eiꝰ ꝛ inutilitatē. Nihil eñ ad perfectū adduxit lex. vt eñ. S. Tho. dicit in. j. ij. q. cj. arti. iij. Preterea adhuc eſt alia ratio. qꝛ in veteri lege ſm Archi. p. c. ſiquis per vetꝰ. xij. q. ij. ꝛ in. c. j. de cōſe. di. j. c. ſexta. de cōſe. di. iiij. nec ipſa diuina veritas manifeſta erat in ſe nec adhuc ꝓlata erat via ad hanc perueniēdi. ſicut apoſtolꝰ dicit ad Hebre. vij. c. Et ideo oportebat cultū legis veteris nedum eſſe figuratiuū future veritatis manifeſte in patria. ſed etiaꝫ eſſe figuratiuum xp̄i: qui eſt via ducens ad illam patrie veritatē. Sed in ſtatu legis noue hec via iam eſt reuelata. Unde hanc prefigurari nō oportet ſicut futurum. Sed cōmemorare oportet ꝑ modū preteriti vel preſentis. vt idē doctor dicit ea. q. arti. ij. Adhuc confirmaꝭ hoc q̄m lex vetus dabatur rudi populo. ꝛ erat vt apoſtolus dicit pedagogus noſter in xp̄o. Et ideo multis exēplis ꝛ rudimētis indigebat ad hoc vt poſſet capere diuina. nos vero in hac lege gratie agentes non habemus velamen ſup corda queadmodum illi: ſed reuelata facie gloriā dñi contēplamur. vt apoſtolus ait. Et ex predictis poteris inſtrui in quibꝰ religionibꝰ debēt plures cerimonie inſtitui. qꝛ ī illis que ſunt p̄ncipaliter ordinate ad vitā contēplatiuā. ꝛ vbi magis eſt locus ocio ꝛ gēti. ꝛ ſimplicioribus ſunt imponēde potius q̄ doctis viris et no
3 uitijs plus q̄ his ꝗ diu in religiōe ſunt verſati. ☞ †No. ꝙ lex noua. ſ. noui teſtamenti appellatur lex libertatis. hoc eſt quod apoſtolus dicit ad Gala. vbi deſignat vetus teſtamētū ꝑ filiū
4 ancille nouū vero ꝑ filiū libere. ſ. Iſaac. † No. argumētū ꝙ iudei non ſubijciunꝭ legibus imꝑialibus. de quo. ſ. di. j. ius quiritum. vbi per glo. Oppono ꝙ immo iudei ligētur conſuetudinibus humanis qꝛ traditionibus phariſeorū ligabanꝭ. viij. di. c. ſolis. So. dic ꝙ hodie nō ſequunꝭ traditiones humanas. vt
5 dicit tex. hic olim non fit. vt in cōtrario ſm Hug. ☞ †Glo. in ꝟbo cauſe ꝙ nō ſufficiat dicere ita ſtatutū ē niſi cauſa aſſignetur. In cōtrariuꝫ arguit de. l. nō oīm. ff. de legi. ꝛ nō ſoluit. Hoſti. in. c. ſi q̄n. de reſcriptis. late aſſumit: ꝛ generaliter etiam vltra terminos noſtros hunc articulū dicēs ꝙ vbi ex neceſſitate officij incūbit alicui reddere rationē oportet ꝙ illam reddat. ſicut cōtingit in teſte ꝗ deponit de re ꝑceptibili iudicio interius. iuxta no. per Inno. ꝛ canoniſtas in. c. cū cauſam. de teſti. ꝛ per legiſtas in. l. ſolā. C. de teſti. ſi vero ratiōe officij nō tenetur ad hoc clarū eſt eū nō artari. Si aūt querimus quātū ad opa dei. certū eſt in eis nō eſſe cauſam querendā ad qđ inducit. c. nabuchodonoſor. et in. §. de tyrijs. xxiij. q. iiij. in diuinis nāqꝫ actionibꝰ ſola dei volūtas inſpiciꝭ. cuiꝰ ratio eſt ſm Tho. in. j. pte. q. xix. ar. vj. qꝛ tunc demū voluntas moueꝭ ab alio q̄n vno actu vult finē. et alio actu vult ea que ſunt ad finē. nā tunc volūtas finis mouet volūtatē vt velit ea que ſunt ad finē: volūtas tamē dei ꝓcedit hac via: qꝛ eodē actu vult finē ꝛ ea que ſunt ad finē. nec per hoc tollitur ꝙ deus velit ordinare in finem ea que ſunt ad finem. vult ergo hoc eſſe ꝛ ꝓpter hoc. ſed nō ꝓpter hoc vult hoc eſſe qđ facit. Nā nulla cauſa impulſiua mouet deuꝫ ad hoc vt aliquid velit. ſed cū propter ſuā bonitatē aliquid vult eligit. in humanis aūt actionibus deus vult cauſam precedere effectum. et ea que ſunt ad finem precedere ipſum finem ad hoc vt ſeruetur ordo in rebus. nō eñ deꝰ eſt corruptor nature: ſed preſeruator et gubernator ipſius. ꝛ qui ſm modū premiſſum querit cauſam voluntatis diuine non ſuperuacue nec erronee querit. Aut querimus in caſu noſtro vtrū legis vel ſtatuti ſit reddēda ratio. Et in hoc dicendū ꝙ vbi princeps alia ratiōe motus eſt tunc ratio reddi poteſt. vbi vero ſua voluntate: tunc ſuperuacuū eſſet querere rationem cum fuerit pro ratiōe voluntas. et hoc caſu intelligitur lex non oīm. ff. de legi. ſic enim placuit legiſlatori. vt dicit glo. in. c. pia. de excep. li. vj. Gl. inſti. de vſu
6 cap. in prin. dicā plenius in. c. corepi. lxviij. di. ☞ †Glo. in verbo pauciſſimis arguit contra illos qui innumeras effundunt orationes. ad quod facit. c. non mediocriter. de conſe. diſtin. v. in hoc tamen ſm diuerſitatem hominum oportet differentiam facere. ſi enim eſt aliquis feruorem retinens in oratione per longum ſpacium illi conſulendum eſt ꝙ prolixe oret. ſicut et chriſtus fecit qui pernoctauit in oratione dei. ſi vero feruor modicum durat prout cōmuniter cōtingit: melius eſt breues orationes facere quod erat in vſu apud antiquos heremicultores in egypto commorātes. qui vt legitur in vitaſpatrum frequentes et breues faciebant orationes. ꝛ ſic etiam ſanctus Benedictus mandat in regula ſua officium chori breuiter et ſuccincte expediri.

1 ☞ Nomine ciuium an comprehendatur rector eccleſie.
Nomine populi an veniat clerus.
2 Archiepiſcopus debet conſecrare ſuffraganeos ſuos.
3 Diſcipulus debet defendere doctrinam magiſtri ſui.
4 Eccleſia cathedralis exempta an debeat tenere ritum eccleſie romane.
Papa eſt metropolitanus exemptorum. 5.
5 Religioſi quod officium tenere debent. 6.
6 Prelatus ſi ex priuilegio poteſt ſe cōformare officio diuino eccleſie romane illud debet intelligi in priuato.
7 Officia diuina publica que dicantur. ꝛ quod officiū teneri debeat in capellis magnatum. 10.
8 Clerici quod officium dicere debeant.
9 Archiepiſcopus an poſſit corrigere ſuffraganeos ſuos ꝛ ſubditos ſuffraganeorum.
10 Laici an poſſint cantare in choro.
11 Monaſterij regimen ad quem ſpectet.
Monachus an potiꝰ debeat obedire abbati q̄ epiſcopo ꝛ per quem puniri debeat monachus.

De his. Omnes eccleſie ꝓuincie in diuino officio metropolitane eccleſie modum tenere debent: monaſteria ꝟo in priuatis officijs regulam ab epiſcopo eis datam. in publicis auteꝫ metropolitane eccleſie huiuſmodi ſeruare debent ꝛ horuꝫ tranſgreſſores puniendi ſunt. h. d. ☞ Nota reprehenſiōem hominum inconſtantium. qui vt apoſtolus dicit ad Ephe. iiij. circunferun
1 tur omni vento doctrine. ☞ †No. ꝙ appellatione ciuium non comprehenditur rector eccleſie. ꝛ ea ratione idem videretur in alijs clericis. ſed in cōtrarium dicimus de diſtrictualibus. Nā eorum appellatione comprehendūtur clerici. vt in. c. fi. de offi. dele. in. vj. Geminia. hic dicit ꝙ etiam pro alia parte iſte tex. poteſt induci intelligendo ꝙ illud rectores ſtet qualificate ad verbū ciues. quaſi dicat ciues qui ſunt vel preſunt eccleſijs ſeruent modum metropolitane eccleſie in officijs. Alibi autē tex. probat ꝙ appellatione populi non venit clerus vbi materia eſſet ſtudioſa. Ego in omnibus de quibus ſupra crederem non comprehendi clericos cum in talibus appellatiōe ſimplicis nō veniat mixtum vel alr̄s qualificatum. glo. in cle. dudum. in fi. in verbo pacta. de ſepul. facit quod no. Inno. ꝛ poſt euꝫ alij in. c. ſedes. de reſcrip. glo. in. c. cum non deceat. de electio. lib. vj. ꝛ. c. indēnitatibus. eo. titu. lib. vj. ꝛ per Bar. ī. l. ij. in prin. ff. de verbo. obliga. ꝛ in. l. vim paſſam. §. preſcriptis. de adulterijs. per Io. an. in addi. ad ſpecu. in titu. qui fi. ſint legi. per. d. Anto. ꝛ alios in. §. de adulterijs. c. at ſi clerici. de iudi. niſi materia eēt fauorabilis pariter ꝛ proportionabilis tā clericis q̄ laicis: tūc etiam clerici comprehenderentur. vt in. c. dilecti. de fo. compe. Sunt enim ciues in his locis in quibus habent eccleſiam que requirit reſidentiam et monachi in loco vbi eſt monaſterium ſuum. iuxta no. per Innocen. in. c. ex ore. de priui. ꝛ per Bal. in
2 l. j. ff. ad municipales. ☞ †No. ꝙ archiepiſcopus debet ꝯſecrare ſuffraganeos ſuos. vt in. c. ij. ꝛ in. c. ep̄s. lxv. di. et in. c. ſi ar
3 chiepiſcopus. ꝛ in. c. nec ep̄i. de tēp. or. ☞ †No. ꝙ diſcipulꝰ debet ſequi doctrinam illius ſub quo magiſteriuꝫ accepit ſi ſit rationabilis: alr̄s non. c. ego ſolis. ix. di. Et facit quia diſcipulus debet defendere doctrinam magiſtri ſui. c. cum beatiſſimus.
4 xxiiij. q. j. ibi. gl. eſt tex. in. l. qualē. ff. de arbitrijs. ☞ †No. arg. ex iſto tex. ꝙ vbi eccleſia cathedralis eſt exempta debet in tenēdo officium eccleſiaſticum tenere rituꝫ eccleſie romane. Et hoc per rationem huius tex. papa eſt enim metropolitanus exemptorum. Omnia tamen predicta limitantur niſi cōſuetudo cōtrarium haberet. poteſt enim ex conſuetudine inferior eccleſia ſpecialem modū habere pſallendi. Item ex conſuetudine poſſet epiſcopus ſpecialem tradere ordinē circa officium pſallendum in eccleſia. vt voluit Panor. in. c. paſtoralis. in princi. de offi. or. ad quod facit. c. illud. ſ. ea. di. Et in arg. eſt tex. in. c. de trina. de conſe. diſtin. iiij. et. ī. c. proxi. et ſtatim ſubijciam. quin immo dicit Archi. ꝛ. Geminia. in. c. proxi. ꝛ Cardi. in cle. j. ad fi. de cele. miſ. maxime in. xvij. q. dicā. ī. c. proxi. quod licet iſta procedant quoad modū vniuerſalem pſallendi ꝛ officium tñ in aliquo particulari feſto poterit ꝑticularis eccl̄ia aliquos pſalmos vel pſalmodias vel proſam dicere: que tñ non dicunꝭ tūc
5 in eccleſia metropolitana. ☞ †No. ꝙ religioſi officiū ſm ꝙ eis ab ep̄o eoruꝫ ſuperiore traditū eſt celebrare debent. Hoc intellige quādo ipſi ex religione proprium officiū nō haberent. In illis enim que ꝑ religionem non ſunt diſpoſita: ſi monaſteriuꝫ ep̄o eſt ſubiectum ipſius ep̄i diſpoſitio ſequenda foret per iſtuꝫ tex. Ubi aūt monaſteriū eſſet exemptum traditio pape tenenda eſſet cū exēptorꝝ ſit dioceſanꝰ. c. autoritate. de priui. li. vj. niſi monaſteriū per ſe certum modum pſallendi officium haberet. vt predictū eſt. facit tex. ī. c. proxi. cū glo. quam vobis ſignāter notabo. In iſtis eñ etiaꝫ quoad ſeculares eccleſias particularis conſuetudo ſeruanda eſt ſm Geminia. hic. no. Hoſtien. in ſumma in ti. de offi. ordi. §. ſunt aūt. ver. officium. Archi. de conſe. di. j. c. altera. ☞ †No. ex text. iuncta glo. ꝙ q̄n monachi habent populū: licet officia ſecrete dicant ſm ordinis inſtitutionem. iuxta tamen traditionē ſuperius dictā officia publica debēt celebrare ſicut et clerici ſeculares puta ſicut in principali eccleſia celebrantur. faciunt que habenꝭ in clemen. j. de cele. miſ. et in clemen. j. de electio. Ex quo infertur ad aliquos p̄latos ꝗ habent ex priuilegio ꝙ poſſint ſe ꝯformare officio diuino eccleſie romane ꝙ illud debeat intelligi in priuato: quando ꝟo celebrant in publico: debent conſuetudinem ſue eccleſie ſeruare.
7 ☞ †No. que dicanꝭ publica officia diuina. ſ. veſpere matutinū et miſſa. Inde eſt ꝙ benedictio epiſcopalis in fi. cuiuſlibet iſtarū horarū preſtaꝭ: et nō in alijs horis. vt in. c. abbates. de priui. lib. vj. Ex quo pōt inferri ꝙ ex hoc emanauerint cerimonie ꝙ ad has horas tanq̄ ad publicas ꝛ magis principales ad quas populus conſueuit venire campane maiores ſunt pulſande ac porte eccleſie aperiende. In alijs ꝟo horis ſunt minores cāpane pulſande vt ex diuerſitate ſignorꝝ populus ſit certꝰ quando celebranꝭ officia principalia ꝛ tunc ad eccleſiam cōueniāt. Infertur etiā ex predictis ꝙ in tribus officijs publicis equales diſtributiōes intereſſentibus in eccleſijs cathedralibꝰ ꝛ collegiatis ſunt aſſignande. ꝛ hoc idem tenet glo. in cle. ſi dñm. de reli. ꝛ vene. ſan. Et licet credā has ſolēnitates inductas ad conuocāduꝫ ppl̄m: tñ ꝓ ſeruandis cerimonijs crederē hos ritus ſeruandos in locis vbi ſunt certi ꝙ ppl̄s non accedet vel etiam in tp̄e puta qꝛ eccl̄ia collegiata ſit in ſummitate montis ad quam raro homines accedunt: vel etiā in tp̄e in media nocte dicunꝭ per religioſos matutine ꝛ pulſanꝭ et nemo ſcit ſolēnia hec debere ſeruari. ita eſt de mente. d. Cardi. in clemen. j. §. j. in. ij. no. de cele. miſ. ꝛ Panor. ī. c. j. de cele. miſ. licet quoad horas poſſet dari rō diuerſitatis. Uide que dicimus poſt. d. Car. i. c. preſbyter.
8 xcj. di. ☞ †No. vlteriꝰ ꝑ locū a ſpāli ꝙ clerici ſeculares nec publice nec priuate dicere pñt aliud officiū q̄ id qđ ī metropolitana eccleſia celebraꝭ. ſi eñ ſpeciale eſt ī monachis quoad officiū priuatū: vt hic. ergo in alijs in cōtrarium eſt ius cōe. ☞ No. ꝙ clerici aliter dicētes officiū q̄ in eccleſia metropolitana peccāt mortaliter: qđ apparet hic in tex. ex grauitate pene que imponitur. qꝛ eſt priuatus cōione ſex menſibus. qua ꝗs nō priuatur niſi ꝓ culpa mortali. hoc etiā ex ſequētibꝰ ptꝫ vbi hāc culpā lachrymis iubeꝭ eſſe redimēdā: qđ in veniali minime locū hꝫ q̄ leuibꝰ remedijs tolliꝭ. vt ptꝫ in gl. in ꝓhe. lib. vj. ☞ No. ꝙ regulā diuini officij dicēdi dꝫ vnuſqſqꝫ ꝗ ad officiū teneꝭ ſcire. ꝛ pōderatex. qꝛ dicit ſtudioſe. nō ergo ſuꝑficialiter perfunctorie vt qui
9 daꝫ faciunt. ☞ †No. ꝙ archiep̄s poteſt corrigere ſuffraganeos ſuos tāq̄ ſibi immediate ſubiectos ſed ſubditos ſuffraganeorꝝ non poterit. qđ eſt regulare. vt dicit tex. in. c. paſtoralis. in p̄n. de offi. ordi. ꝛ in. c. romana. de foro cōpe. li. vj. in p̄n. ꝛ ita tenet Gemi. quicquid voluerit Archi. et dum tex. hic in fi. in ꝟb ſub iſta. dicit ꝙ metropolitanus ſue prouincie pontifices vel ſacerdotes aſtringat intelligo non iuriſditionē exercendo per coertionē: qꝛ hoc in hoc ver. ſed ꝛ ceteri. reſpectu clericorꝝ ſue dioce. reſeruanꝭ ꝑ hunc tex. ep̄is in ſuis dioceſibus. ſed ītelligo aſtringat modū officiandi ſua lege decernēdo ad quā obſeruandaꝫ ſuo ordine ip̄e Archiepiſcopꝰ coget. ꝛ ep̄os ſuos dioceſanos. c. fi. ꝛ per totum. ī. xxviij. diſtin. Ego credo hic eſſe elegantiā tex. quā miror ꝙ nemo aperit. ſ. ꝙ cum modus publicus officiandi debeat eſſe in tota prouincia vniformis. vt in hoc tex. talis modi obſeruātia ꝛ violatio reſpiciunt totam ꝓuinciā et ipſum archiep̄m. et pro talibus pōt archiep̄s punire ſubditos ſuffraganeorꝝ ſuorꝝ ꝛ circa talia excedentes. ꝛ ſic eſt hic tex. de eo qđ commendant hic docto. in. c. ex frequentibus. de inſti. maxime Pañ. in fi. colū. ꝙ archiep̄s pōt punire ſubditos ſui ſuffraganei delinquētes in his que reſpiciunt totā prouinciā. ſic etiam videmus ꝙ malā conſuetudinē ſue prouincie pōt archiep̄s per
a terras ſuffraganeorꝝ ſuorꝝ [a] eradicare ꝛ eam ſequentes punire. c. in tantū. ibi tex. ꝛ Panormi. de ſimo. ꝛ. d. c. ex frequentibus.
10 ☞ †Glo. in verbo ciues. colligit ex tex. ꝙ laici pñt cū clericis cantare. ſed Lau. aliter intelligit iſtū tex. dicit eñ ꝙ ciues hic nō deſignāt laicos ſed clericos ciuitatēſes. xij. q. ij. ſtatuimus. vel forte loquiꝭ de laicis ꝗ debēt talē modū ſeruare in officijs audiēdis ſm Hug. ꝛ Archi. ☞ No. bñ hoc vltimū ex quo infero ꝙ ī capellis magnatū vbi officiū cātatur: forma de q̄ in hoc tex. teneri debeꝭ ꝛ ſic pro eorꝝ voluntate officiū qđ eis placuerit eligere nō poterūt. Sed quoad principale dictū an laici pñt cātare in choro cuꝫ clericis. tex. in. c. j. de vi. et ho. cle. videtur probare ꝙ nō. iſte tex. ſi ponderaꝭ ſine ſubauditionibus predictis fundat cōtrariū. ꝛ huic ſn̄ie videꝭ tacite aſſentire Inno. ibi in quantū dicit ꝙ ille tex. loquatur de honeſtate. Hoſtiē. ibi dicit ꝙ iſte textus debet limitari niſi laici a clericis forent īuitati. qꝛ inuitatio fit legitime vbi eſt de conſuetudine vel vbi eſt defectꝰ miniſtrorꝝ. videbimꝰ in. c. ſedulo. xxxviij. diſtin. poſt Geminia.
11 ☞ †Glo. in verbo ep̄i. no. ex hoc tex. ꝙ regimen monaſterij ad ep̄m ſpectat per. c. nullā. xviij. q. ij. quantum ad obſeruantiam regularem ſpectat ad abbatem: quantū ad regulas cātādi ſpectat ad ep̄m. ꝛ hoc caſu intelligiꝭ iſte tex. Io. de ſan. ꝛ Archi. ſequuntur iſtam glo. ad idē facit glo. in. c. qui reſiſtit. xi. q. iij. q̄ dicit ꝙ monachus potius debet obedire abbati q̄ epiſcopo. Idem tenet Ioan. an. in. c. Io. de regu. vbi dicit ſolum abbatem etiam ſine conuētu hanc correctionē facere poſſe: ſed debet fieri in capl̄o vel in loco honeſto ꝛ non in preſentia ſecularium. vt in. c. vt iuxta. de offi. or. ꝛ nō cū magna crudelitate: nō enim ſicut latrones ſunt monachi tractandi. iuxta no. per Hoſtien. quē ſequitur Io. an. in nouel. in. c. romana. de cen. li. vj. intellige tamen iuxta diſtinctionem huius glo. ſi tamē abbas eſſet negligens in corrigendo monachos: tunc ſuppleret ep̄s eius negligentiā in puniendo eoſdē. in. c. quanto. de offi. or. vbi tamen monachus accuſareꭍ de crimine coram ep̄o ꝛ non coram abbate eſſet inſtituēda accuſatio. idē vbi alr̄s ordinario modo actio etiam ciuilis inſtitueretur cōtra monachum. vt probat tex. ī. c. de perſona. xj. q. j. de qua materia vide late ꝑ Io. an. ꝛ doc. in d. c. quāto. ꝛ per Inno. in cle. ne in agro. de ſta. regu.

1 ☞ Nomine eccleſiarum an veniant monaſteria.

Placuit. In matutinis ꝛ veſpertinis officijs idem ordo inter clericos eiuſdem ꝓuincie ſeruari debet. Monachi ꝟo propriam eoruꝫ conſuetudinē tenere debēt. h. d. Et hoc ītellige iuxta ea que notaui. ſ. c. pxi. et hoc determinat queſtionem Car. in cle. j. vij. q. de cele. miſ. vbi addit ꝙ mos romane curie tenēdus eſt in dicēdo officiū. de cōſe. di. v. c. in die. c. j. ꝛ. ij. de tēp. or. ꝛ. d. cle. j. qđ intelligo vbi particularis cōſuetudo ꝓuincie vel in regularibus conſtitutio regule aliud nō haberet. vt in hoc text.
1 ☞ †No. ꝙ appellatione eccleſiarū nō veniūt monaſteria. glo. in. c. grandi. de ſup. neg. p̄la. li. vj. Idem colligit ex illo tex. ſed poſuit argumentū in cōtrarium. et non ſoluit. gl. tñ in cle. j. de elec. in fi. tenet ꝙ appellatiōe eccleſiarꝝ veniunt monaſteria. do. de ſancto Gemi. in. d. c. grandi. diſtinguit an materia ſit ꝓportionalis vel nō. ꝛ an ſit materia fauorabilis vel odioſa. vide ꝑ eum in gl. huiꝰ. c. ☞ No. ꝙ innuit ꝙ per cōſuetudinē pōt derogari iſtis capitulis de hac materia loquentibus. Idem tenui in. c. ſ. pxi. ꝛ hoc ideꝫ tenet Hoſti. in ſumma. de offi. or. §. quid ꝑtinet. ſub. §. ſunt aūt. ver. officium varium. et Archi. in. c. altaria. ī. de conſe. diſtin. j.

☞ Diſtin. xiij.

1 ☞ Maritus peccat mortaliter nō reddendo debitū carnale vxori petendi.
2 Maritus cognoſcēs vxorē cauſa reddēdi debitū ab eo exactū per vxorem non peccat etiam venialiter.

Item aduerſus. Hic intitulatur diſtin. xiij. per glo. continuatur ad precedentia ꝛ fundatur glo. ꝑ aliqua fundamēta ꝙ imputanda eſt. Si qua perplexitas apparet ſm animum vel ſm opinionem ſtultā alicuius qui eſtimat ſe perplexū fore: ꝛ in hoc reſpōdet ad contraria. vide in hoc glo. Et hanc ſententiam circa perplexitatem te
1 net. ſ. Tho. in. iij. parte. q. lxiiij. articu. vj. † Ex glo. tamen no. incidēter ꝙ ſi vxor petat carnale debitū a viro: ꝛ vir negat peccat mortaliter vir in non reddendo illud. Hoc etiam fundatur ex eo ꝙ apl̄s dicit ad Rom̄. xiij. reddite oēs debita cui tributū ꝛc. Si enim ex non redditione debiti ipſa induceretur ad adulterādum: imputareꭍ viro in parte. xxvij. q. ij. ſi tu abſtines. hoc tamen intelligendū eſt niſi iuſta cauſa excuſet virum: vtpote qꝛ complexio naturalis ſui detrimentum pateretur in redditione debiti. niſi ex culpa ſua vir incurriſſet illam impotentiam. tūc enim peccaret ſaltem in eo ꝙ culpa ſua ſe talem reddidit ſm. ſ. Tho. iiij. ſen. di. xxxij. et ibi etiam tenet ꝙ nedum mulier videꭍ petere debitum q̄n expreſſe hoc petit. ſed etiā quando ꝑ alia ſigna vtpote qꝛ propter verecundiam hoc non petit expreſſe. et quod dico de vxore idem dicas de viro petente ab vxore. ad predicta facit glo. in. d. c. vir cū ꝓpria. hic allegato. ꝛ in. c. omne. xxvij. q. ij. Reddendo ergo debitū non peccat. xxxij. q. iiij. c. quicquid. xxv. di. alr̄s facit in arg. xxiij. q. iiij. c. qui peccat. cōſiliū dat tñ hic in fi. glo. ad eludendū ardorē vxoris intelligo ꝑ

Additio.
a ☞ Suffraganeorꝝ ſuorꝝ. Adde eūdē Prepo. medio. ī. c. ꝗs neſciat. ꝛ q̄ ibi poſui ī apoſtil. xj. diſtī. ꝛ an archiep̄s ſit iudex ordinariꝰ totiꝰ ꝓuincie. vide late ꝑ Ioā. de turre cremata ī. c. per ſingulas. ix. q. iij. H. S.

cedere vbi ſubeſt viro cauſa rationabilis tūc exact⁹ debet red-
dere debitū.nō aūt cōſilio hui⁹ glo.vti. ¶ Ulterius notat glo.
inquātū dicit ꝙ nō excuſat̄ qs in foro cōſcientie ſi peritiores cō
ſulere pōt.glo.in.c.innotuit.de elec.in.c.ad falſariorū.⁊ in.c.
2 dura.de cri.fal. bal.in.l.iuris.C.qui admit. ¶ †Finaliter no.
glo. inquātū dicit ꝙ qn̄ vir cognoſcit vxorē cauſa reddēdi de-
bitū ab eo exactū ꝓ vxorē nō peccat etiā venialiter. Idē tenet
glo.in.c.vir cū ꝓpria.xxxiij.q.iiij.quid ꝯtrariū innuit tex. in
c.nerui.ī.eo.ibi inimici.de quo aliqd ibi ī tex. ⁊ ī fi.ibi ſup glo.
Idē tenet.S.Tho.in.iiij.diſt.xxxi.arti.ij. ⁊ ꝑ hoc tollit̄ illa ꝑ
plexitas quā ſuperi⁹ glo.īducit ſup reddēdo debito carnali in
matrimonio.nec eſt neceſſe deuenire ad abſolutionē quā ī hoc
caſu glo.poſuit hic glo.poſt Hug.quā deridet Lau.

1 ☞ Peccator non pōt a peccato reſurgere niſi gratia diuina
preueniat.
2 Peccatū an ſit grauius quod plures offendit.4.
3 Perplexitas an detur.
4 Peccatorum grauitas differt eo modo quo grauitas egritu-
dinum:vt hic.
Periurium an vincat homicidium. ⁊ nu.2.

Duo mala. De duobus malis minus ma-
lū eſt eligendū.h.d.No.ꝙ ma-
lū eſt precauēdū cautiſſime. debet ergo exactiſſima
diligētia fieri in precauendo peccatū. Ad qd etiā fa
cit illud Eccleſi.xxi.quaſi a facie colubri fuge peccatū.Ex quo
apparet ꝙ etiā ſi leuiſſima culpa tm̄ intercedat ex parte peccā
tis nō ꝓpterea excuſat̄ pctm̄. Uerū eſt tn̄ ꝙ alleuiat̄.de quo ī.c.
ſicut dignū.ꝑ Inno.⁊ alios.de homi.No.ꝙ pctm̄ eſt nexus ip-
ſius aīe.iuxta illud Prouer.v. funibus peccatorū ſuorū ꝯſtrin
1 git̄ peccator.Hinc eſt† ꝙ peccator nō valet a peccato reſurgere
nec bonū efficaciter velle:niſi gratia diuina preueniat qua libe
ret̄ a pctō volūtaſqʒ eius moueт̄ vt velit bonū.⁊ adiuuet̄ vt ef-
ficaciter velit ſm ꝙ magiſter dicit.ij.ſen.di.xxxix.habet̄ in.c.ꝙ
2 qdam.de peni.⁊ remiſ. ¶ †No.ꝙ illud pctm̄ eſt graui⁹ qd plu-
res offendit.Hinc eñ homicidiū iudicat̄ grauius ꝙ̄ piuriū:qr
piuriū duos offendit.ſ.deū ⁊ piurātem. Homicidiū ꝟo offen-
dit tres.ſ.deū:occidētē ⁊ ꝓximū occiſum.de quo tn̄ inferius di
3 cet̄. ¶ Glo.j.†No. glo.que dicit ꝙ reuera non pōt quis eſſe ta
liter poſitus inter duo mala ꝙ ſit perplexus:ita ꝙ neceſſario
debeat vnū ex his cōmittere.ſed iſta ꝑplexitas ſurgit ex fatua
et erronea opinione illius q ſe ꝑplexū putat.Hoc idē dicit glo.
ſ.ea.di.in ſumma.vbi ꝟo ſtat iſta cōſcientia erronea tenēdum
eſt cōſiliū huius tex.ꝙ inter duo mala minus maluʒ eligat̄. Et
pulcherrime de iſta ꝑplexitate loquit̄ Aug.de mēdacio dicēs.
Iſta deſinūt eſſe peccata q ꝓpter grauiora vitāda ſuſcipiūtur.
ſicut eñ in rebus vtilibus nō vocat̄ dānū qd ꝓpter mai⁹ lucrū
amittitur.ſic ⁊ in rebus ſanctis nō vocat̄ peccatū qd admittit̄
4 ne graui⁹ admittat̄. ¶ †Glo.ſi.colligit arg.ex tex.ꝙ qui plu-
res offendit plus peccat.⁊ ſm hoc quātitas pcti attēdit̄ iuxta
quātitatē nocumēti.S.Tho.in.j.ij.q.lxiij.arti.iij.dicit iuxta
hoc ꝙ grauitas pctōrum differt eo modo quo grauitas egri-
tudinum.ſicut eñ bonitas ſanitatis conſiſtit in debita propor
tione humorum per conueniētiam ad naturā aīalis: ita bonū
virtutis conſiſtit in quadā commenſuratione humani actus
ſm cōuenientiā ad regulā rationis. manifeſtum eſt aūt ꝙ tāto
grauior eſt egritudo corporis quāto per eā tollit̄ debita humo
rum commēſuratio per commenſurationem prioris principij:
ſicut egritudo que prouenit ex corde quod eſt principium vite.
vel ex aliquo quod appropinquat cordi periculoſior eſt. ſic et
peccatū tāto grauius eſt quāto deordinat circa aliquod princi
piū qd eſt prius in ordine ratiōis.ratio aūt ordinat oīa in agi-
bilibus ex fine:ideo quantū pccatū contingit in actibus huma
nis ex altiori fine de tanto peccatum eſt grauius.conſtat aūt ꝙ
obiecta actuum ſunt fines eoꝝ:⁊ ideo iuxta diuerſitates obie-
ctorū attēdit̄ diuerſitas grauitatis in peccatis.⁊ qr res exterio-
res ordinant̄ ad hominē tanꝙ̄ ad finē: homo aūt vlterius ordi
nat̄ in deū ſicut in finē.hinc eſt ꝙ peccatuʒ qd eſt circa hominis
ſubſtātiā ſicut homicidiū grauius eſt peccatū ꝙ̄ qd eſt circa ho
minis exteriora: ſicut furtū.⁊ adhuc inter oīa grauius eſt pec-
catum quod directe et immediate cōmittit̄ in deum ſicut blaſ-
phemia:infidelitas:⁊ hmōi.et horū peccatorū vnū inter ſe eſt
grauius altero ſm ꝙ eſt circa aliquid principalius. ꝟbigratia.
inter peccata que cōmittūtur circa res ꝓximi graui⁹ erit pctm̄
quod committitur circa res que ſunt apud euʒ chariores:ſicut
adulteriuʒ quod cōmittit̄ circa vxoreʒ ꝙ̄ furtum quod cōmit
titur circa rem exteriorē que minoris ſunt eſtimatiōis.ꝓbatur
in.l.codicillis.§.matre.ff.de lega.ij.ibi et alia deteriora fecit.⁊
quia peccatum habet ſpeciem ex obiecto.hinc eſt ꝙ differentia
grauitatis peccati attēdit̄ penes obiecta.⁊ hec qualitas eſt pri-
ma et principalis tanꝙ̄ conſequens ſpeciē.alia aūt que aggra-
uāt peccatū:puta ꝑſona:locus ⁊ tp̄s.⁊ cetere circūſtātie nō ag-
grauant ita principaliter ſed ꝑ modū circunſtantie.vt in.c.ho-
mo chriſtianus.ibi glo.xl.diſt.poſſent tn̄ tales ⁊ tante circunſtā
tie occurrere in minori peccato ex ſuo genere ꝙ ex illis efficere-
tur grauius ꝙ̄ ſit illud quod ex ſuo genere grauius erat.vt di-
cit.S.Tho.in ſua.q.arti.v.Sic etiam videmus in egritudini
bus corporalibus.interdum eñ vna infirmitas que eſt in mem
bris remotioribus a corde eſt grauior et periculoſior ꝙ̄ aliqua
que leuiter cordi appropinquat.et hec ſunt bene notanda.Ex
quibus elicitur ꝙ maioritas nocumenti non aggrauat directe
et per ſe peccatum ſed tm̄ per modum circūſtantie niſi nocumē-
tum eſſet preuiſum quia animo nocendi vt in homicidio ⁊ fur
to.tūc eñ nocumentum directe aggrauat cū ſit obiectum pcti.
idem eſt ſi nocumētum per ſe ſequat̄ actū peccati.de quo vide
S.Tho.ea.q.arti.viij.Finaliter glo.arguit contra iſtū tex.de
c.ille qui.xxij.q.v.vbi dicitur ꝙ periurium vincit homicidium
cuius contrarium ꝓbatur hic.glo.nō ſoluit ſed remittit ad ſo-
lutionē que ibi datur.⁊ ibi glo. apte ſentit ꝙ piuriū cōmittens
vincit homicidam.qr homicidio perit corpus: inducendo ad
piurium perit anima proximi per maius nocumētū qd infert.
nec aliter ſoluit contrarium.S.Tho.primo quolibeto. arti.
xviij.tenet ꝙ periurium recte homicidio dicitur grauius ⁊ ma
ius licet non illa ratione.ſ.nocumenti.ſed inducit autoritateʒ
apoſtoli ad Hebre.vj.homines ꝑ maiorē ſuum iurāt ⁊ omnis
eorum cōtrouerſie finis eſt iuramentū.Fruſtra aūt in cauſa ho
micidij finis eſſet iuramentū cū homicidium eſſet graui⁹ pctm̄
ꝙ̄ periuriū.preſumeretur eñ ꝙ qui maiorē culpā homicidij cō
miſiſſet nō vereretur minorem.ſ.periurij incurrere. Itē qr per-
iurare nomen dei videtur quedam diuini nominis denegatio.
vnde ſecundū locum poſt idolatriam periurium tenet vt ex or
dine preceptorum apparet.ſed et apud gentiles iuſiurandum
erat honoratiſſimuʒ. vt dicitur.j. Meta.hoc etiam colligitur
ex ſuperius dictis.nam cum grauitas peccati directe et princi-
paliter ſumatur ex obiecto:in periurio autem obiectum eſt ipſe
deus:in homicidio ꝟo eſt proximus.Ad iſtum tex.ſtat reſpon
ſio ꝙ iuramentum de quo hic erat temerarium. nam vt innuit
glo.erat iuramentum de committendo homicidium.quod nō
erat obſeruandum.vt in.c.ſi aliquid. et.c.in malis.xxij.q. iiij.
Archi.hic dicit et bene ꝙ.d.c.ille qui.ponit caſum lōge diuer
ſum a tex.hoc.nam ibi loquitur de eo qui inducit proximuʒ ad
periurium qui peccat in deum ratione periurij ad qd inducit
ꝓximum ⁊ in ꝓximum cuius animam interficit mortali vulne
re dum inducit in periurium ⁊ in ſeipſum duʒ maculat ſeip̄m.
in tex.autem noſtro loquitur de ſimplici periurio proprio quo
homo tm̄ peccat in ſeip̄m ⁊ in deū:ideo hic dicit̄ homicidio mi
nus.qr per homicidiū homo offendit deū.ſe maculat.et ꝓximi
corpus interimit.ibi aūt homicidio maius: qr ibi ad periuriū
inducendo ſeipſum maculat deum offendit.et proximi animā
interimit.ideo ſicut anima p̄ſtantior eſt corpore.l.ſancim⁹. C.
de ſacroſan.eccle.ita tale periurium vincit homicidium.c.per
cipimus.in arg.xij.q.j.ſm tn̄ veritatē homicidiū eſt ſcandalo
ſius ⁊ dānoſius reipublice ⁊ aſperius ſemper punibile.l. aut fa
cta.§.j.ff.de penis.

1 ☞ Diabolus nititur ponere hominem in perplexo.
2 Cautela ſeu cōſilium ꝓ volente ingredi religionem.
3 Religioſus cōtēnēs p̄ceptū prelati videt̄ cōtēnere p̄ceptū dei.
4 Nomine vitij quid comprehendatur.
5 De dictione per.
6 Matrimonium cōtrahere an poſſit carens teſticulis.
7 Lex vel ſtatutum vbi ad rem vel perſonam agentem ſermonē
dirigens paſſiue loquitur.illa verba intelligi et exponi debent
in actiua ſignificatione.
8 Iurans de nō reuelādo ſecretū proximi qualiter ſe habere de
beat ſi poſtea idem proximus ei reuelat ꝙ vult alium interfice-
re.Et q̄liter ſe habere debeat ſacerdos q hoc habet ī penitētia.
9 Denūtiatio fraterna an habeat locū quando peccatum proxi-
mi eſt occultum.
10 Furem indicare an quis teneatur.
Iurās generaliter obedire alteri intelligit̄ tale iuramentuʒ in
licitis et honeſtis.
11 Subditi an ⁊ qn̄ teneantur obedire mandato prelati.
12 Dignitas ſimoniace adepta an dimitti poſſit ſine licentia ſu-
perioris.
13 Precipitans ſeipſum ⁊ moritur an peccet mortaliter.
14 Maritus quibus caſibus poteſt ſine quocūqʒ peccato cogno-
ſcere vxorem ſuam carnaliter.

Erui teſticulorum. Ubi occur-
rit perplexi
1 tas minima maloꝝ ſunt eligēda.hoc dicit. ¶ †No.
ꝙ diabolus nititur ponere hominem in perplexo.i.
vt vitare

vt vitare nequeat quin peccatū incurrat.Sed vt hic dicit gl.re
uera hic nō eſt dandū perplexū.ſed tm̄ hoc occurrit ſm erroneā
opinionem.de quo tn̄ late dictū eſt.ſ.c.proxi. No.ꝙ vtile eſt in
rebus dubijs exēpla ponere.⁊ preſertim hoībus qui ſunt tardio
ris ingenij.vt dicit philoſophus.ij. Rhetorice.hoīes aūt ſubti
lis ⁊ perſpicacis ingenij ſine his medijs ꝑueniūt ad rei ſibi per
doctrinā tradite notitiā. ¶ No.ꝙ mali hoīes ſolent inuicē ini
re amicitias ad malū faciendu3.cōcor.tex.c.ſi ad peccatū.xxij.
q.iiij.Idem late ꝓſequitur Gregorius in moralib⁹ ſuper illo
2 ver.vna vni cōiungitur. ¶ †No.ꝙ ille qui ingreditur religio-
nem caute ⁊ diligenter debet inquirere qualē ſibi ſuperiorē pre
ficiat talē.ſ.qui eū ad deum dirigat ⁊ non ꝑ ſtulta precepta in
tartarū demergat.Et ideo dixit hic.Gemi.ꝙ non eſt ſine cul-
pa ingrediens regulam quā non putat obſeruari:quod eſt con
tra illos qui de vna religione ad aliā trāſeūt ſua inſtitutis ſtri
ctiorē in qua nūc regula eſt relaxata.Inno.⁊ Ioan.an.in.c.ſa
ne.⁊ trāſeūt cōiter doc.de regu.Lapus allegat̄.iij.que incipit.
ꝓ dubij propoſiti declaratione.Hinc etiam dicitur ꝙ licet re-
gulariter ad ſtrictiorem vitam clerici vel religioſi cogi nō poſ-
ſunt. glo.in.c.quod oēs.de reg.iur.li.vj.c.ꝓpoſuiſti. lxxxij. di.
Ad antiquos tamen ritus ⁊ regule obſeruantias cogi poſſunt.
Gemi.in.c.ab exordio.xxv.di.poſui poſt Panor.in.c.ad no-
ſtrā.de appel.d.Anto.in.c.cū cauſam.de elec.Panor.ī.c.de⁹.
de vi.⁊ ho.cleri.⁊ eſt ratio: qr male fecerunt preuaricando anti
3 quas obſeruantias.vt dictuʒ eſt.† No.ꝙ religioſus contēnēs
preceptum prelati videt̄ contēnere preceptū dei.illū eñ ꝑ vo-
tum obediētie loco dei poſuit ſuper caput ſuū.vt in.c.ſi religio
ſus.de elec.li.vi. ¶ Nota ꝙ aſſumendus ad culmē honoris ec-
cleſiaſtici debet prius penſare pōdus illius honoris ꝯcor.tex.
no.in.c.nō eſt putāda.in fi.j.q.i.vbi no.ꝙ̄ ꝓmouendus prius
cū onere metietur vires ſuas.et ſi eſt impar abſtineat.No.text.
ꝙ oē id quod hic eminet plus meroriƀ⁹ afficitur ꝙ̄ honoribus
gaudet.qd eſt valde inductiuū ad cōprimendū ambitionē ad
honores ⁊ dignitates.c.ante oīa.xl.di.No.ꝙ magna peccata
dicuntur ſine venia.⁊ hoc eſt ꝓpter difficultatem qr difficilius
dimittuntur.Propterea dauid poſtꝙ̄ in mortē vrie ⁊ adulte-
rio berſabee vidit ſe tantis ⁊ grauibus vinculis irretitū ad dei
miſericordiā recurrens ex intimis p̄cordijs in amaritudine cla
mat ad dñm dicēs.Miſerere mei de⁹ ⁊c.Sup quo Augu.dicit
4 ꝙ magna pctā magna mīa īdigebāt. ¶ †No.vltimo ꝙ appel
latione vitij cōprehenditur in lata ſignificatione vocabuli pec
catum veniale.Proprie aūt cōprehendit mortale.nā vitiū et
virtus ſunt cōtraria:nec ſe compatiuntur. Sed venialia bene
poſſunt eſſe ſimul cū virtutibus in eadeʒ perſona. et ſic nomen
vitij hic nō comprehēdit peccatū mortale ſed veniale.quia hic
venialiter peccat cognoſcēdo vxorē cauſa libidinis.ſm Hug.
No.ꝙ cōceſſio venie p̄ſupponit culpā.⁊ ſic videt̄ ꝙ ille qui pe-
tit veniam pro delicto fateat̄ ſe cōmiſiſſe delictum .de quo de
homi.c.exhibita.⁊ quid de petente abſolutionem ab excōmuni
catione:an videatur ſe fateri ligatū.vide de elec.c. venerabilē.
5 ¶ †No.ex tex.in fi dū dicit ꝙ ꝑ vitia quādoqʒ trāſitur ad vir
tutes poſt Archi.⁊ Gemi.hic.ꝙ prepoſitio per ſignificat occa
ſionem nō aūt cauſam neceſſario influentē.Nā ſepe ex peccato
homo capit occaſionem cōtritiōis.⁊ ſic ad virtutē reducitur.c.
fidelior.l.diſt.§.dauid.⁊.§.ille rex.de peniten.diſt. iij. Ad hoc
de hac dictione per facit glo.xxvij.q.i.in princi.tex. xxij.q.j.c.
6 vt noueris. ¶ Glo.in verbo teſticuloꝝ.†Ex glo.poſſet inferri
ꝙ ſi marit⁹ qn̄ cōtraxit cū vxore carebat teſticulis tanꝙ̄ impo
tens ad coeūdum ⁊ generādum poterit ꝓpter hoc ab vxore ſepa
rari.ſed gl.in.c.hi qui.xxxij.q.vij.tenet cōtrariū dicēs ꝙ ſi ha-
bet virgā erectā ſiue reſoluat ſperma ſiue nō bene poterit ꝯtra
here matrimoniū:qr talis ſatiſfacit mulieri. ſicut mulier ſatiſ-
facit viro ſiue reſoluat ſiue nō.Nec reqritur ꝙ ſemper in matri
monio ſit ſpes filioꝝ.qr ſufficit ꝙ nō euitet prolē ſm Hug.hic.
⁊ Archi.tenet ꝙ carens vtroqʒ teſticulo cū ſit impotens ad ge-
nerandū ⁊ coeundū nō poteſt cōtrahere matrimoniū.idē tenet
Goff.in ſumma.de fri.⁊ maleſi.§.de caſtratis.Et Ray.ī ſum
ma de impoſſibilitate coeūdi.§.vidimus. Et hoc facit text. in
d.c.hi qui.a cōtrario ſenſu.idem tenet Io.an.⁊ Hoſtien.in. c.
j.de fri.⁊ maleſi.qui etiam dicūt ꝙ ſi habet teſticulos ſed val-
de paruos vtpote ad modū ciceris ꝙ non poſſit cōtrahere ma-
trimonium. ¶ Glo.ſup verbo perplexi ſunt.recitat per cōtra-
rium ꝙ nerui illi nō ſunt perplexi:ſed immo ſunt illi qui ligan
tur.Glo.fatetur cōtrariū ⁊ exponit verbū paſſiuū ꝓ actiuo ī fi.
7 glo. ¶ †No ex iſta glo.ꝙ vbi lex vel ſtatutū ad rē vel perſonaʒ
agentē ſermonē dirigēs paſſiue loquitur illa verba intelligi et
8 exponi debent in ſignificatione actiua. ¶ †Glo.ſuper ꝟbo par
ticeps.recitat ꝑ cōtrarium ꝙ tex.hic nō cōſulit iuranti ſm pri-
mū exēplū poſitum in tex.quō debeat ſe habere in iſta perplexi
tate.glo.ſoluit dādo duo remedia.ſecūdum remediū eſt in ver.
al's dicat alij.in fi.glo.Super glo.querit Archi.an habeat lo
cum practica glo.in ſacerdote cui eſſet in cōfeſſione reuelatum
ſm formam primi exēpli tex.de hoc Archi.remittit ad no.per
ſe.de peni.di.vj.ſacerdos ⁊ ibi dicam. Et ad no.de peni. oēs.
per Hoſtien.glo.in hoc eſt no.inſtruit eñ qualiter ſe habere de
beat qui in caſu huius tex.fecerat iuramētū de nō reuelādo ſe-
cretum ꝓximi cui poſtea idem ꝓximus reuelat ꝙ vult aliū inter
ficere. ⁊ primo glo.dicit ꝙ facit id qd habetur ī.c.hoc videtur.
xxij.q.v.id eſt vt reuelet ei illud qui poſſet ꝓdeſſe ⁊ non obeſſe.
Inno.in.c.qualiter ⁊ quando.il.j.de accu.vbi tenet cū hac gl.
ꝙ iuramētum de nō reuelando nō aſtringit quominus ex iuſta
cauſa debeat ⁊ poſſit reuelare.⁊ in hoc eſt ſignanda iſta glo.vel
dicat ei cōtra quē eſt paratū periculum.frater ſcias ꝙ quidam
vult te interficere nō nominādo tn̄ perſonā. ar.de offi.or.c.ſi ſa
cerdos.Sed in cōtrariū arguit gl.in hoc vltimo immo ꝙ poſ-
ſit noīare perſonā.de.c.qui cū fure.de fur.ſoluit cōtrarium di-
cens ꝙ ibi non indicauerat fur ei qui eā publicauit ꝙ ipſe com
miſiſſet furtū. Inno.ſe magis extēdit in.d.c.oīs vtriuſqʒ ſex⁹.
ꝙ etiā in tali caſu etiā ſacerdos qui hoc hʒ in penitentia.ſi hoc
aliter nō poteſt periculū euitari poterit exp̄ſſe hoc ſignificare ei
cui periculū eſt paratū. ⁊ hoc eſt durū ad pctm̄ detectuʒ in peni
tētia.ſed Io.an q tenet illud idē.ſ.Tho.iiij.ſen.diſt.xxij.q.ix.
tenet opinionē contrariā.⁊ illud credo veri⁹.nec eñ negari pōt
in foro penitentiali fuiſſe detectū illud:licet foret cōmittendū.
iam eñ in mēte erat cōmiſſuʒ ex quo animus erat deliberatus
⁊ cōſenſus volūtatis acceſſerat ad delictū cōmittēduʒ. vñ ſtat
ꝓhibitio de nō reuelando peccatū in penitētia detectuʒ.de quo
9 in.c.placuit.de peni.di.j.⁊ in.d.c.oīs vtriuſqʒ ſexus.† Ulteri⁹
gl.tenet ꝙ qn̄ peccatū proximi eſt adeo occultū. ꝙ nullo modo
poteſt probari nō habet locū denūtiatio fraterna.idē tenet gl.
in.c.ſi peccauerit.ij.ſed cōtrarium tenet.ſ.Tho.in.iiij.ſen.di.
xix.q.iiij.dicēs hoc eſſe cōtra intentionē euangelij.qr ſi illi qui
adhibētur teſtes admonitioni al's ſcirent delictum commiſſuʒ
non oportet eos teſtes adhibere ad hoc: ſed per eos poſſet di-
recte conuinci de delicto.ſed iſta ratio non multum militat.fi-
nis enim fraterne denuntiationis eſt vt frater qui peccauit ſe
emēdet vt euangelium oſtendit.nō eñ eſt ſuperuacua fratrena
admonitio ſecreta adhibitis vno vel duobus teſtibus ſi ſpera
tur ꝙ iſte ſe corrigat ſine eo ꝙ ad rigorē iudicialē deueniatur:⁊
ideo ego putarē ꝙ eo caſu quo delictum eſt adeo occultum. ꝙ
ſufficienter probari non poteſt ꝙ fraterna correctio fieri debeat
quoad primū actū.ſ.inter te ⁊ ipſum ſolū.et quoad ſecūdum.ſ.
adhibito tecū vno vel duobus inter quos ſtabit ſecretū omne
verbum.nō tn̄ fiat quoad tertiū.ſ.dic eccleſie cum nō poſſit de
ficiente probatione peccatū probari.⁊ per cōſequens nec eccle-
10 ſia valeret cōtra eum ꝓcedere ipſe diffamaret̄. † Finaliter glo.
ſentit ꝙ in.c.qui cū fure.de fur.fuit indicatus fur a ſciente illū
furtum cōmiſiſſe.Et ſm iſtū intellectum eſſet ibi caſus ꝙ ſciēs
a cōmiſſum tenetur furē indicare[a].ſed Bar.l.in ciuile. C.de fur.
dicit illum tex.hoc non dicere.immo ꝙ tenetur indicare furtū.
nō tamen loquitur de indicādo furem. ⁊ bene dicit in hoc ſi re-
cte inſpiciat̄ ille tex.per Hoſtien.in.d.c.dudū.de elec.⁊ ꝑ cano
niſtas in.d.c.qui cū fure.in.l.iiij.§.ſi tibi iudicium.ff.de cōdic.
ob tur.cauſam. Uerum ad vnū videt̄ mihi multū ſignanda gl.
dum vult ꝙ licet ad obuiāduʒ pctō cōmittendo quis teneatur
illud reuelare,tamen ſi illud probare non pōt dicit glo. ꝙ reue
lare non tenetur ſed tacere pōt.facit iſta glo.ꝙ licet in certis cri
minibus ſciēs teneat̄ reuelare puta in crimine leſe maieſtatis
⁊ ſimilib⁹.vt no.in.l.vtrū.ꝑ Bal.ff.de parricidis.Illud eſt ve-
rum quādo taliter ſcit ꝙ ſi reuelauerit poterit probare ita eſſe:
al's reuelare non tenetur.Ita Ange.in tracta.maleſi. in verbo
che lhay tradito.in.ij.col.allegat quoddaʒ conſiliū Bal.glo.
ſuper verbo formidat.recita per contrariū ꝙ immo promittēs
obedire prelato nō poſſit eſſe ꝑplexus:qr ſi p̄cipit iniuſta non te
netur obedire.xj.q.iij.nō ſemper.glo.ſoluit. In fi.glo.no.ꝙ lʒ
quis generaliter iuret obedire alteri:tale iuramētum debet in-
telligi de licitis ⁊ honeſtis.Ad hoc tex.ī.c.i.de iureiurā. li.vj.
11 ¶ †No.ex glo.ꝙ id qd dicitur mandato iniuſto p̄lati non fore
obdiendū intelligitur quoad ſubditos qn̄ ipſi ſubditi credunt
mandatum fore cōtra deum:qr in hoc potius debet ſequi ſuaʒ
credulitatē ſm quod vult glo. Hug.ſup dubio gl.an ſubditus
debeat ſemper mādatis ſuperioris obedire.de hoc aliquid gl.
⁊ doc.ij.q.vij.ſacerdotes.xij.q.iij.§.hic ⁊ ſi.vbi gl.⁊ Archidia.
glo.⁊ doc.de tempo.or.ad aures.aliquid eo.ti. in glo. magna.
Cōclude aut prelat⁹ eſt ab eccleſia preciſus vt hereticus excom
municatus vel ſciſmaticus vel al's a iure ſuſpēſus ipſo iure.Et
tunc ſi ſunt occulti eſt eis obediendum in his que debent ab eis
recipi de iure.de coha.cle.⁊ mulie.c.ſi.Si ſunt manifeſti tūc nō
eſt eis obediendum. Ita debet intelligi gl.ij.q.vij.ſacerdotes.
prout ibi nota.Archidia.Et eſt dictum Innocen.in.c. veſtra.

Additio.
a ¶ Tenet̄ furē
indicare. Adde
ꝙ ꝓmittēs furi
ꝙ ſi indicat fu-
res non aget̄ cō
tra eū:ſi fur idi-
cat fures pote-
rit tn̄ agi contra
eū non obſtante
tali ꝓmiſſione.
qd eſt valde no.
⁊ ſemꝑ menti te
nēdū ſm Hyp-
po. Marſil. in
ſing.177.incip.
malitijs hoīm.
circa medium.⁊
fuit dictū Uber
ti de bobio in. l.
ſi pro fure. ff. de
cōdi.furti.qd di
ctum refert ⁊ ap
probat Barb.
in.c. ſedes apo-
ſtolica. in .iiij.
colū.de reſcrip.
Et an qs tenea-
tur indicare fu-
rem vel rebelleʒ.
vide Lndo.ro.
ſing.785.īcip.
nunquid tenea-
tur.H.F.

Rosano | Archivo Histórico

de coha. cle. ⁊ mulie. Et ita procedit dictũ Hoſtien. in. c. ad au-
res. de tẽp. or. aut prelatus nõ eſt ab eccleſia ꝑciſus. ⁊ tunc aut
preceptũ fit iudicialiter aut extra iudiciuꝫ. ſi preceptum fit iu-
dicialiter aut eſt nullum ipſo iure. vt qr habet expreſſum iuris
errorem ⁊ nõ tenetur obedire. de ſen. excom. per tuas. eo. titu. c.
ſolet. ⁊. c. venerabilibꝰ. lib. vj. ⁊ no. Inno. in. c. ſi qñ. de reſcrip.
aut nõ eſt nullũ. Ipſe aũt ſi ꝑcepit i his que nõ ſunt ſue ꝑtãtis
adhuc nõ eſt obediẽdum. ad hoc qđ no. lxiiij. diſ. c. quia. xi. q.
iij. c. nõ debet. vij. q. j. c. qr frater. et eſt etiã dictũ Inno. in. d. c.
ſi qñ. Et per hoc dicit ꝙ ſi eps̃ ꝑcipit ſine capitulo ſuper his q̃
expedire nõ põt ſine eo ꝙ tali ꝑcepto nõ eſt obediendũ. ita no.
Io. an. in. d. c. ad aures. Aut ꝑcipit in his que ſunt ſue ꝑtãtis:
⁊ tũc aut mãdatũ eſt iniuſtũ: ⁊ tunc ſi eſt appellatiõe legitima
ſuſpẽſuꝫ nõ eſt obediendũ ei. ar. de appel. c. bone. ⁊. c. dilectis.
⁊ no. Inno. in preal. c. ſi qñ. Aut nõ eſt appellatiõe ſuſpẽſum:
⁊ tũc aut res ſuper qua fit ꝑceptum eſt irretractabilis ⁊ nõ de-
bet fieri excuſatio. nec obediẽdum eſt ex quo ꝑceptum eſt iniu-
ſtum. vnde ſi ſupior ꝑcipit aliquẽ iniuſte decapitari nõ eſt obe-
diendũ. No. Inno. in. c. paſtoralis. §. ꝓterea. de offi. dele. ⁊ Ar-
chi. xi. q. iij. qui reſiſtit. ⁊ Panor. in cle. j. de re iudi. tex. ⁊ glo. ſi.
xxiij. q. iij. nõ inferẽda. aut res eſt retractabilis. ⁊ tũc ſi ꝑceptũ
eſt iuſtũ ⁊ hoc conſtat obediat vt hic. Si mãdatum eſt iniuſtũ
⁊ vertat in preiudicium aĩe nõ debet obedire. No. glo. de reſti.
ſpo. litteras. de ſen. excõ. inquiſitioni. ſi nõ vertatur ꝑiculũ aĩe.
⁊ tũc tenet obedire licet ſit iniuſtum ex quo non appellauit. de
re iudi. c. qđ ad cõſultationẽ. ⁊. c. cũ inter. In actibꝰ aũt extra
iudicialibꝰ dic ꝙ ſi mãdatũ eſt iniuſtũ ⁊ conſtat nõ obediat: vt
etiã voluit glo. hic ⁊ in. d. c. ad aures. Et patet ꝑ hoc ſi ꝑcipit
ſubiecto aliq̃d qđ ſit cõtra deũ vel cõtra regulã nõ eſt obedien-
dum. vt eſt tex. de offi. archi. c. dilecto. de ſimo. dei. ſi eſt dubiũ
debet obedire. tñ ſi ipſe crederet mãdatũ fore cõtra deũ nõ obe
diat. vt etiã. voluit gl. hic q̃ in hoc eſt no. qr vult ꝙ iſto caſu du
bio ſequat ſubditus credulitatem ſuã. et hoc etiã videt tenere
Io. and. in. d. c. ad aures. ſup glo. ſi eſt iuſtũ tũc obedire debet.
de ma. ⁊ obe. c. ij. etiã in papa. tñ in hoc eſt differentia: qr in his
que ſunt cõtra ius diuinum in dubio debet homo ſequi ſuam
coſcientiam: ſed tolerandũ eſt etiã ſi excõicet ſuperior. c. a no-
bis. il. ij. ⁊. c. inquiſitioni. de ſen. excõ. in. c. per tuas. de ſimo. In
his autem que ſunt iuris poſitiui in dubio homo deponere de-
bet ſuã credulitatem. ⁊ conformare ſe per obediẽtiam volunta
ti pape. c. innotuit. de elec. c. ij. de ma. ⁊ obe. ita Bella. ĩ. c. ana-
ſtaſius. xix. diſt. In inferiore a papa contra ius poſitiuum etiã
nõ eſt obtemperandum vt predixi. niſi iuſta ea que dixi in. c. cõ
ſequens. xj. di. puta ſi preceptum fiat ſuper materia ſuper qua
precipiens põt diſpenſare. ⁊ ipſe diſpenſaſſet qr eſſet parenduꝫ
mãdato. dictum eſt Io. and. poſt Hoſtien. in. c. ſignificauit. de
offi. ord. Et in iſtis extraiudicialibus preceptis nulla etiam co
gnitio requirit. vt no. Inno. ⁊. Hoſti. in. d. c. ad aures. Pe. de
ancha. in repe. c. ea que. in. ij. char. de regu. iur. lib. vj. declarat
12 do. An. poſt. Inno. in. c. venerabili. de cen. ¶ † Glo. in verbo
ſuſpectus reducit in dubiũ. an qui per ſimoniam adeptus eſt
dignitatem: poſſit eam dimittere propria autoritate ſine licen
tia ſuperioris. et tenet ſm Lau. ꝙ nõ. per. c. mutationes. vij. q.
j. Sed glo. tenet cõtrariũ qr furtiue cenſetur eum tenere. ⁊ fur
ſemper eſt in mora. In contrarium arguit in. c. niſi cũ pridẽ. ⁊
c. poſt trãſlationẽ. de renũ. ⁊ nõ ſoluit. ſed glo. in. d. c. niſi cum
pridem. late aſſumens hũc articulũ: tandẽ cõcludit ꝙ ſimonia
cus nõ poteſt renuntiare bñficio ſine licentia ſuperioris ꝑpter
colorem tituli quem habet. Idem ſentit in. d. c. poſt tranſlatio-
nem. Idem tenet. c. de regularibus. de ſimo. ſed addit ꝙ ſi ſu-
perior nõ velit admittere reſignationẽ. poterit eo caſu ſua au-
toritate ſimoniacus pro ſecuritate conſcientie ſue dimittere be
neficium. Inno. in. d. c. niſi cum pridẽ. tenet ꝙ nec ſimoniacus
neqꝫ intruſus debent dimittere illam poſſeſſionẽ facti quã ha-
bẽt ſine licentia ſuperioris et debent a rebus abſtinere. vt in. c.
de regularibus. de ſimo. ſm Archi. videtur verꝰ qđ alij dixe-
rũt. ſ. ꝙ non ſit veruꝫ in ſimoniaco neqꝫ in intruſo. Sed in alijs
qui titulum habent licet male veruꝫ eſt dicere ꝙ cedere nõ poſ-
ſunt ſine licentia ſuperioris. poſtea tamen recitans opinionem
Inno. ⁊ Hoſt. in. d. c. de regularibꝰ. dicit ſimoniacum ſine licẽ-
tia ſuperioris poſſe eccleſiã dimittere. vbi tamẽ ſuperior nollet
admittere. tunc libere poſſet dimittere. ſed Io. an. melius di-
cit ibi hoc caſu recurrẽdum eſſe ad ſuperiorem qui eũ cõpellat
ad admittendum illaꝫ. vt in. c. nullus. de iur. patro. Ego in in-
truſo tenerem ꝙ ſine aliqua licẽtia ſuperioris poſſet renuntia-
re. Et hoc ea ratione ꝙ nullũ titulũ habuit in beneficio. nec co
lorem tituli. ⁊ hoc tenet glo. in. d. c. niſi. In ſimoniaco vero tene
rem illam opinioneꝫ que cõmunis eſt ꝙ nõ poſſet. ratio huius
eſt: qr titulũ habet licet infectũ ⁊ ꝙ titulũ habet in beneficio ꝑ
ſimoniã obtẽto. licet cũ bona conſciẽtia non poſſit illud retine-
re ſine diſpenſatione. tenet Inno. in. c. cũ nr̃is. de cõceſ. ꝑbẽ. qr
tñ ſuſpenſus eſt a iure debet abſtinere ab officio ⁊ adminiſtra-
tione bonorũ ſpectãtium ad bñficiũ ſm Inno. in. d. c. de regu-
laribus. Crederẽ tñ ꝙ vbi ſupior nollet admittere reſignationẽ
neqꝫ ꝑ ſuperiorẽ ſuum poſſet obtinere ꝙ ille cõpelleretur. ⁊ vl-
tra hoc non poſſet obtinere diſpenſationẽ licitã ab eo qui poſ-
ſet eam facere: ꝙ potius deberet dimittere tale bñficium q̃ re-
pugnante cõſcientia propter mandatũ ſuperioris illud retine-
re. vt in. c. litteras. de reſti. ſpo. ⁊ in. c. inquiſitiõis. de ſen. excõ.
13 ¶ † Glo. in ꝟbo ꝑcipitat. mouet queſtionẽ de eo q ſe ꝑcipitat
⁊ morit vtrũ peccet mortaliter. ⁊ ſoluit. dicvt in ea que ſatis no
tabilis eſt. Ex quo inferre poteris an talis ſe ꝑcipitãs debeat
ſepeliri in cimiterio eccleſie. debes eñ diſtinguere iuxta diſtin-
ctionem huius glo. ad quod facit tex. xxiij. q. v. c. placuit. de ſe
pul. c. ex ꝑte. Sed ſi ſupuixiſſet ⁊ penituiſſet tũc cũ nõ decedat
in mortali deberet ſepeliri in cimiterio. iuxta no. per Hoſti. in
ſum. ti. de ſepul. §. q̃bus interdicat. ver. item hec locũ habent.
14 ¶ † Glo. in verbo ſine culpa. ⁊ glo. in verbo ſuſcipienda. ponit
duos caſus in quibus maritus poteſt ſine quocũqꝫ peccato co-
gnoſcere vxorem ſuam carnaliter. Primus colligitur ex tex. ſ.
ratione prolis ſuſcipiẽde. Scđs eſt ratione debiti reddẽdi. hoc
idem tenet magiſter in. iiij. ſen. diſt. xxxj. ⁊ dicit hic Archi. poſt
Lau. ꝙ concupiſcentia illa ſine qua non eſt copula coniugalis
nõ eſt peccatum mortale. ſicut cum calefacis manus ſcabioſas
ad igneꝫ. ⁊ inde naturaliter prurigo ſequit. vnde do. Card. hic
no. dicit ſm. ſ. Tho. in expoſitione huius verbi apoſtoli. j. Co-
rin. vij. actus coniugalis qñqꝫ eſt meritorius et abſqꝫ omni
culpa mortali ⁊ veniali. puta cum ordinatur ad bonum ꝓlis
ꝓcreande et educande ad cultũ dei. ſic eñ eſt actus religiõis.
vel cuꝫ ſit cauſa reddẽdi debiti. ſic eſt actꝰ iuſtitie. Ois eñ actꝰ
virtutis eſt meritorius ſi fit cum charitate. qñqꝫ vero eſt cũ cul
pa veniali. ſ. cum quis ad actuꝫ matrimonialem ex cõcupiſcẽ
tia excitatur. que tamen infra limites matrimonij cõſiſtit vt
ſ. vxore ſua ſit cõtentꝰ. qñqꝫ ꝟo eſt culpa mortalis: puta cũ con
cupiſcẽtia fert extra limites matrimonij. ſ. cum aliquis accedit
ad vxorẽ eque libenter vel libentius ad aliã acceſſurus. Pri
mo ergo modo actus matrimonialis nõ requirit indulgentiã.
Scđo modo habet indulgentiã inquãtũ aliq̃s cõſentiẽs cõcu
piſcẽtie in vxore nõ ſit reꝰ peccati mortalis. Tertio modo om-
nino indulgentiam nõ habet. ¶ Diſtin. xiiij.

VErum. Hic intitulat. xiiij. di. in qua
tractat an q̃s debeat cõmitte
re minus malũ vt alius euitet maius. ⁊ cõclu
ditur ꝙ nõ. ⁊ cõtinuat hoc modo ad ꝑcedẽtẽ.
nã in ea dictũ eſt ꝙ qñ q̃s ſe videt iter duo ma
la cõſtitutũ debet eligere qđ minꝰ eſt. ⁊ loquĩ
tur circa eandẽ perſonã. hic aũt loquit circa diuerſas ꝑſonas.

1 ☞ Hoſpitem meũ teneor iuuare ſi iniuſte inuaditur
2 Epiſcopus quo caſu habet iuriſditionẽ in laicum.
3 Calore iracundie factum an preiudicet.
Confeſſio emiſſa calore iracundie non preiudicat niſi in ea de-
tur perſeuerantia.
4 Malũ minus an debeã cõmittere vt aliꝰ euitet maius malũ.
5 Compenſatio an admittatur in criminalibus.

QUod ait. Non ſunt ab vno minora de-
licta committenda vt alius eui
tet maiora. h. d. ¶ No. cum quanta charitate ⁊ affe
ctione debet quis hoſpites ſuos tractare eoſqꝫ tueri
⁊ defendere. adeo ꝙ tex. in. c. offerebat. xxxij. q. vij. dicit etiam
apud barbaras nationes gratiam hoſpitij obſeruari. quaſi in-
nuat eſſe hoc de iure gen. inde etiam eſt ꝙ ius ciuile acriter illũ
punit: qui bona peregrini inteſtati apud eũ defuncti occupat.
1 vt in aut. omnes ꝑegrini. C. cõmunia de ſucceſ. † Ex quo poſ-
ſet inferri ꝙ ſi hoſpes meꝰ iniuſte inuadit: teneor eum iuuare.
⁊ ſi nõ facerem ⁊ ille occideretur: ego tenerer tanq̃ qui debui eũ
iuuare ⁊ non feci. iuxta no. ꝑ glo. in. l. culpa caret. ff. de reg. iur.
2 ⁊ ꝑ Bar. in. l. vt vim. ff. de iuſt. ⁊ iu. ¶ † No. patrem nõ debere
proſtituere filias ſuas qđ ſi fecerit eas propter hoc a patria po
teſtate eximere cogit ⁊ hoc ꝑ iudiciũ epi. ⁊ ſic eſt caſus in q̃ eps̃
in laicos iuriſditionẽ habet. de quo eſt tex. in. l. ſi lenones. C. de
epiſ. audi. qr iſta crimina q̃ aĩam attingunt ſunt mixti fori. vt
habet in. c. cũ ſit generale. de fo. cõpe. ꝑ Pe. de ancha. ĩ regula.
3 ea q̃. de reg. iur. li. vj. ¶ † No. ꝙ ea q̃ perturbato aĩo ⁊ ſine cõſi
lio agunt nõ ſunt ſumẽda in exẽplũ etiã ſi a ſctis ⁊ ſapiẽtibus
fiãt. facit. c. qđ calore. de reg. iu. li. vj. Et eſt ratio qm̃ in hmõi
paſſionibus vehemẽtibus mens etiã ſi ſit cuiuſcũqꝫ ſapiẽtis di
mouet a ſuo proprio ſtatu iuxta Philoſophum. vij. Ethi. In-
de eſt ꝙ in delictis alleuiat multum pena ⁊ qui calore iracun-
die ſeu maximo dolore delinq̃t. vt in. l. ſi adulteriũ cuꝫ inceſtu.
§. imperatores. ff. de adul. ⁊ in. l. graccus. C. eo titu. ⁊ in. c. ſi q̃s
iratus. xxiiij. q. v.

iratus. xxiiij. q. v. In alijs ꝟo que nõ cadũt in ſpeciẽ delicti nõ
cenſet factũ quod calore iracundie factũ eſt inconſulte. vt ꝓbat
tex. no. in. l. diuortio. la. ij. ff. de diuor. Alibi etiã dicit glo. in. c.
ex litteris. de diuor. ꝙ confeſſio calore iracũdie emiſſa non pre-
4 iudicat niſi detur in ea perſeuerantia. ¶ † Glo. in verbo peri-
culoſiſſime. tractat illam materiam. vtrũ debeam committere
a minus malũ vt alius euitet maius maluꝫ. De hac materia eſt
etiam glo. in. c. non magno. ne cle. vel mo. quod tenet iſta glo.
ſcilicet ꝙ nõ debet quis cõmittere peccatũ veniale ne alius in-
cidat in mortale. tenet Nico. de lira. s̃. Geñ. xix. ⁊ Panor. in. c.
ſuper eo. de vſu. ⁊ facit tex. in. c. faciat homo. xxij. q. ij. ⁊ beatus
Tho. in. ij. ij. q. xxv. ar. iiij. ⁊ idẽ ſentit. ſ. Tho. ĩ. iiij. di. xxxviij.
q. vj. ar. iiij. ver. ad. ij. dicendum ꝙ homo. Ratio eſt ſm euꝫ: qr
ſm ordinem charitatis debet quis plus diligere ſeip̃m q̃ aliũ.
in ſpiritualibus bonis nullo modo debet peccare vt peccatum
alterius euitet qđ procedit etiam in peccato veniali. Nã ĩ pec-
cato veniali deũ offendimus. Nullus aũt debet offendere deum
parum ne alius offendat multum: qr debet in infinitum plus
deum q̃ proximum timere. ⁊ ideo nullus debet cõmittere pecca
tum veniale vt alius euitet mortale. Eſt enim contradictio in
obiecto dicere ꝙ aliquis bene facit in peccando. Predicta ta-
men limita per ea que no. Ioan. andre. in. d. c. non magno. niſi
ſuperior habens poteſtatem diſpenſet ſuper minori malo per-
petrando. Et hoc caſu reuera non poteſt dici malum perpetra-
tum. cum per diſpenſationẽ eius qui habebat facultatem red-
datur illud licitum. Reſtat nunc reſpondere ad contraria. Ad
primum dicendum ꝙ pro veniali nedum datur pena tempora-
lis: ſed cõmittitur offenſa contra deum vt ſuperius dictum eſt.
que pro nulla re eſt committenda. vt in. c. ne quis arbitret. xxij.
q. ij. ⁊ in. c. ſuper eo. de vſu. Ad illud de dicto apoſtoli dicendũ
ꝙ apoſtolus ibi loquit ſm ſtatutum ſuum ante conuerſionem.
⁊ eſt ſenſus. Olim ante conuerſionem meam optabam me eſſe
anathema a chriſto: et hoc pro fratribꝰ meis ſcilicet iudeis. ſed
Hug. ⁊ Archi. Ad tertium cum dicitur ꝙ veniale peccatum ſe
compatitur cum virtutibus. dicendum ꝙ non ex hoc ſequitur
ꝙ ſit cõmittendum cum tendat in offenſam dei per ea que ſupe
5 rius dicta ſunt. ¶ † Glo. in verbo hec compenſatio. tangit an
in criminibus admittatur compenſatio. Finaliter cõcludit ꝙ
in iudicio admittitur excipiendo vel replicando. ſed in foro pe
nitentiali nõ admittitur. Iudicio meo iſtud inducitur hic im
pertinẽter. nõ enim in caſu huius tex. poteſt dici cõpenſatio cũ
ambo delictum non cõmiſerint. immo preſupponitur ꝙ vnus
cõmittebat delictum vt alius non cõmitteret. Rurſus etiam ſi
ambo cõmitterent delictum non tendebat in offenſaꝫ alterius
quod alter faciebat. ⁊ ſic non eſt locus hic compenſationi. De
materia tamẽ vide qđ no. per Inno. ⁊ alios in. c. intelleximus.
de adul. ⁊ per Bar. in. l. viro. ff. ſolu. matri.

Conſuetudinis. Hic icipit ſecũda pars hu-
ius diſtinctionis in qua di
citur quando rigor eſt relaxandus ⁊ quando nõ ſm Io. de fan.

1 ☞ Ubi dubitatur an ſubſiſtat iuſta cauſa diſpenſandi ceſſan
dum eſt a diſpenſatione.
2 Sacramentorum forme an poſſint mutari.

SIcut. Oſtendit cõtra quas cõſtitutiones ad-
mittatur diſpenſatio. ⁊ cõtra quas nõ
admittatur. hoc dicit. No. ſm Gemi. ꝙ in dubio ca-
pimus interpretationem pro matrimonio: quia ſic
non leditur ius diuinũ potius q̃ cõtra matrimoniuꝫ: qr poſſet
ius diuinũ in quo fundatur vinculum matrimonij ledi. facit. c.
fi. de re iudi. No. quedã eſſe que nullã diſpenſationẽ recipiunt:
vtpote precepta euangelica ⁊ aliqua ꝑcepta moralia. de quo vi
de. §. is ita. s̃. vj. diſtin. ⁊ Inno. ⁊ doc. in. c. que in eccleſiarũ. de
cõſti. ⁊ per legiſtas in. l. fi. C. ſi contra ius vel vti. pub. Et in caſi
bus in quibus diſpenſatio ꝑmittitur ſunt duo neceſſaria que
inducunt ad diſpenſationem videlicet neceſſitas tẽporis ⁊ cõ-
ſideratio etatis. De cauſis ꝟo diſpenſandi vide. §. niſi rigor. cũ
ſeq. j. q. vij. vbi late tractatur iſte articulus. Et in hoc qđ hic di
citur de etate habemus nondum perfecte etatis ⁊ in magno ſe
nio cõſtituto parcitur in penis delictoꝝ. nõ dico in totum: ſed
alleuiatur in eis pena propter etatẽ. Et de vtroqꝫ eſt text. in. l.
auxilium. §. in delictis. ff. de mino. l. j. §. impubes. ff. ad ſille. Et
de ſenibus eſt tex. in. l. ij. ff. de termi. amo. l. iij. §. ignoſcitur. ff.
1 ad ſille. No. † ꝙ vbi dubitatur an ſubſiſtat iuſta cauſa diſpẽſan
di ceſſandum eſt a diſpenſatione. qđ facit contra eos q faciles
2 ſunt ad diſpenſandũ. ¶ † Glo. j. ibi forma baptiſmi. No. iſtaꝫ
glo. que vult ꝙ forme ſacramentoꝝ nullo modo poſſunt immu
tari. facit text. vbi do. An. in. c. j. circa principium. de ſacra vn
ctio. contrariũ tamen tenet Inno. in. c. j. de baptiſ. dicens ꝙ ec-
cleſia põt facere cõſtitutionẽ in baptiſmo. nõ ꝙ non ſit ſacramẽ
tum eccleſie vel tollere ꝙ non fiat. ſed circa collationẽ põt face-
re conſtitutiones ⁊ prefigere formas quas etiã deus ratas hꝫ. ⁊
qr bone ſunt ĩprimit characterꝫ eis q ſm tales baptizati ſunt.
idem facit eccleſia in matrimonio ⁊ in alijs ſacramentis. ⁊ cir-
ca finẽ capituli dicit ſe credere ꝙ eccleſia poſſet ex cã mutare for
mam baptiſmi. Sicut aliquando ſtatutũ fuit ꝙ in noĩe xp̃i fie-
ret baptiſmus. de cõſe. diſt. iiij. a quodam. ⁊ in. c. fi. de ſacra. nõ
iterandis. dicit ꝙ non cõſtabat nobis ſub qua forma apl̃i confe
rebant ordines: ſed ꝙ manus imponebãt eis. vt ꝓbatur ꝑ epi-
ſtolam ad Tim̃. ex quo cõcludit ꝙ ſequentibus tp̃ibus eccleſia
ordinauit formas quas habemꝰ que ſunt tante efficacie vt eis
ſeruatis imprimitur character in aĩam ordinati. ſi ꝟo non ſer-
uantur ex toto ſed aliquid omittatur ſupplẽdũ eſt quod omiſ-
ſum eſt. idem etiam tenet in. c. porrectum. de regu. Sed induco
contra hãc opinionẽ tex. c. cũ marthe. de cele. miſ. in princi. vbi
videtur tex. apertus cõtra hanc opi. Inno. ⁊ cũ glo. nr̃a cũ qua
etiam ſentit. ſ. Tho. in. iiij. di. iij. dicẽs ꝙ ſacramenta efficaciaꝫ
habent ex inſtitutione diuina. Et principalius in ſacramentis
forma q̃ materia. ⁊ ideo ſicut nulli licet mutare ſacramenta vel
aliud de nouo inſtituere: ita nulli licet ĩmutare formã ſacramen
ti quãtũ ad id qđ eſt de forme eſſentia ſine ſpeciali cõſilio ſpiri-
tuſſancti: q virtutem ſuã illis verbis nõ alligauit. ⁊ ſi mutat ni
hil agit: ⁊ preter hoc pena incurritur. ⁊ idẽ tenet ĩ. iij. par. q. lx.
ar. viij. ⁊. q. lvj. ar. vj. nec obſtat id qđ in cõtrariũ inducebatur
ꝙ in primitiua eccleſia baptiſmꝰ fiebat in noĩe xp̃i. naꝫ dicit ꝙ
apl̃i hoc fecerũt ex ſpeciali reuelatiõe xp̃i. vt nomẽ xp̃i qđ erat
odioſum iudeis ⁊ gentibꝰ honorabile redderet ꝑ hoc ꝙ ad eius
inuocationẽ ſpũſſanctus dabat in baptiſmo. Ego tenerẽ hanc
opinionẽ per fundamenta ſua. ⁊ text. in. d. c. cũ marthe. dũmo-
do forma exp̃ſſe reperiret a xp̃o tradita ꝑut eſt ĩ cõſecratiõe pa-
nis ⁊ calicis. Et adhuc ſi manẽte illa forma ſuperadderentur
per eccleſiam aliqua ſicut eſt in ſacramento altaris preſumen-
dum eſſet eccleſiã habuiſſe ab apl̃is ⁊ apl̃os familiari quadam
traditione habuiſſe a chriſto: vt dicit tex. in. d. c. cũ marthe. vbi
tamen forma nõ eſſet expreſſe a xp̃o tradita vt eſt in ſacramen-
to confirmationis ⁊ in oĩbus alijs exceptis duobus predictis:
tunc etiam potuit introducere nouas formas in ſacramentis.
Et ſic intelligi poterit qđ no. Innocẽ. in locis predictis. qr tñ
xp̃s cũ inſtituit ſua ſacramẽta: credit ſuas formas eis dediſſe. lꝫ
non appareat cũ multa xp̃s fecerit ⁊ dixerit q̃ in euãgelio nõ cõ
tinent: vt dr̃ Io. vlti. c. ꝓſumẽdũ eſt ꝙ eccl̃ia habuerit ab apl̃is ⁊
apl̃i a xp̃o. vt in. d. c. cũ marthe. Et iõ poſſet affirmari etiaꝫ ho
die ꝙ nõ liceret illas formas eccl̃ie ĩmutare circa accidẽtalia:
tñ ſacramẽtoꝝ cerimonias nõ ſubſtãtiales eccl̃ia põt ſtatuere
ad decorẽ ⁊ ſolẽnitatẽ ſacramẽtoꝝ ꝑut ſibi videbit. Pañ. poſt
alios ĩ. d. c. j. de baptiſmo prout ſuccedente tempore multa ta-
lia fuerunt inſtituta. ¶ Diſtinctio. xv.

1 ☞ Conciliũ generale legitime cõgregatum an habet iuriſdi
tionem ſupra papam an ꝟo ecõtra. vide pleniſſime. ⁊ nume. 31.
vſqꝫ ad fi.
Eccleſia quid ſit et de eius principijs ⁊ ꝑ que deſignetur eccle-
ſia. ⁊ nu. 2. 3. ⁊. 4. ⁊ qualiter figuretur. ⁊. nu. 13.
3 Iuſtitia triplex que fuit in Abel.
Regnũ temporale ex vſurpatione initiuꝫ accepit ex Cayn qui
primus ante diluuium cõdidit ciuitatem in qua cepit regnare
vocans eam nomine filij ſui Enoch.
Arca Noe eccleſiam repreſentat ⁊ quomodo.
4 Abraam fuit filius Thare ⁊ ad eũ ex Noe ⁊ Sem deſcendit ec
cleſia ⁊ fuit ſacerdos ⁊ preſbyter appellatus ac propheta: ⁊ chri
ſtus de carne eius naſciturus erat: rex enim fuit et regnauit in
damaſco ⁊ eccleſie inſtaurande primus ſponſionem accepit.
5 Melchiſedech fuit rex chananeus ⁊ ſacerdos dei altiſſimi.
Iob fuit rex ⁊ ſacerdos.
6 Eccleſie monarchia dicta eſt regnũ apoſtolicũ. ⁊ quare eccl̃ia
dicitur apoſtolica. ⁊ nu. 7.
7 Eccleſia militans ⁊ corpus eius myſticum vna eſſe debet. ⁊ an
eccleſia ſit vnum totum cõſtitutum ex multis partibus: ⁊ de vni
tate eccleſie. ⁊ nu. 9. ⁊. 12.
8 In vnaquaqꝫ politia perfecta ⁊ felici que ſint requiſita.
9 Membra quedam ſunt diuiſibilia ⁊ quedam indiuiſibilia. ⁊
que ſint membra eccleſie diuiſibilia ⁊ que indiuiſibilia.
10 Unitas commendatur in chriſti operibus: et vnitas in diui-
nis legibus precipitur.
11 Gradibus octo aſcenditur ad dei templum ⁊ culturam.
14 Papa an ſit monarcha eccleſiaſticus.
Papa ſignificatur per montem ſinay rationibus de quibꝰ hic.
15 Sacerdotium fuit triplex.
16 Reges ſunt triplices.
17 Chriſtus eſt princeps omnium regum: qui vicarium ſibi con-
ſtituit beatum Petrum cui poteſtatem vice ſui dedit in ter-
ris: vt hic probatur per multas autoritates euangelicas et ſa-

a ¶ Cõmittere minus malum. An q̃s debeat cõmittere minꝰ malũ vt aliꝰ euitet maiꝰ maluꝫ. Adde hic glo. ⁊ Car. in cle. j. in prin. de hereti.

erorum canonum.
18 Petro ſucceſſerunt ſuccedunt et ſuccedent romani pontifices vſq; in cōſummationē ſeculi. Et de mutatiōe ſedis beati Petri: et quomodo cōmiſſa fuit poteſtas in petrum: et apoſtolos et petri et apoſtolorum ſucceſſores. 21.
19 Papa ſicut non poteſt diſpenſare vt aliquis ſine baptiſmo ſaluetur: ita nec ꝙ ſaluetur ſine confeſſione ſm ꝙ obligat ex vi ſacramenti.
Plenitudo poteſtatis papalis oſtenditur ex multis. 20.
20 Papa habet iuriſditionē immediatā a xp̄o i omnes xp̄ianos.
22 Miracula faciendi poteſtas datur a ſolo deo.
23 Ad vmbrā petri ſanabantur infirmi: ꝛ an habuerit maiorē poteſtatem faciendi miracula ꝙ alij apoſtoli. 22.
24 De duplici poteſtate data apoſtolis: et de diſtinctiōe actuum vtriuſq; poteſtatis: ꝛ de poteſtate ordinis quoad ſoluendum et ligandum quo tēpore fuerit data apoſtolis. 25. et de poteſtate iuriſditionis data petro ꝛ quo tpe. et nu. 26. 29. ꝛ. 30.
27 Petrus ſolus fuit a chriſto ordinatus epiſcopus et quando.
28 Petrus magiſter inſtitutor et princeps apoſtolorū atq; eorū ordinator fuit: et an pauli ſicut et aliorū apoſtolorum fuerit princeps ꝛ prelatus. ꝛ nu. 50.
Apoſtoli an fuerint omnes facti epiſcopi a chriſto.
29 Poteſtatem habere ab aliquo immediate dicitur quis dupliciter.
30 Fides remanſit in ſola virgine maria in paſſione chriſti.
De verbo nunꝙ prorſus.
31 Paulus an petrum reprehenderit: ꝛ an ei reſiſterit. vide. j. ver. quintodecimo ꝓbatur. ꝛ vide nu. 52.
32 Papa an ſit pater eccleſie.
33 Concilium an preualeat maiori numero fidelium: ꝛ an habeat poteſtatem ſupra papam.
34 Petrus an repreſentabat eccleſiam virtualiter: an vero vt ſimplex miniſter.
35 Conceſſio facta apoſtolis ꝑ illa verba quodcūq; ꝛc. quomodo interpretetur.
36 Eccleſia quando ſuſceperit claues.
37 Papa an poſſit ſtatuere contra concilia.
38 Concilium generale an habeat poteſtatem compeſcendi papā diſſipantem vniuerſalem ſtatum eccleſie: ꝛ populū chriſtianū notorie ſcandalizantem.
39 Papa an reddatur deponibilis ſola hereſi: ꝛ quibus remedijs vtendum ſit ſi eius vita ſit multis in ſcandalum. et nume. 40. 41. 42. ꝛ. 70.
40 Cor regis in manu dei eſt: ꝛ quocūq; voluerit vertit illud.
41 Anaſtaſius ſecundus oratiōibus iuſtorum percuſſus interijt.
Pape quando ſit reſiſtendum. ꝛ nu. 52.
42 Deus preces eccleſie ſue non deſpiceret niſi peccata noſtra obſiſterent.
43 Petrus an acceperit claues ſupra vniuerſalem eccleſiā: an ſupra ſingularia membra eccleſie.
44 De verbo catholicum.
45 Propoſitio iſta. omnes apoſtoli chriſti ſunt. xij. qñ dicatur vera et quando falſa.
Contra naturaz nominis collectiui eſt ꝙ teneatur diſtributiue et non collectiue.
46 Eccleſia vniuerſalis collectiue ſumpta an ſit res animata: ꝛ an eccleſia vniuerſalis indiget ſacramentis: et an ſit aliud ꝙ ipſa eius membra indigentia ſacramentis.
47 Apoſtoli fecerunt quattuor concilia: ꝛ cuius nomine fuerit ibi determinatum.
48 Concilium repreſentat eccleſiam vniuerſalem.
49 Electiones due ſi reperiuntur et de diuerſis perſonis facte de ſummo pontifice an poſſit concilium vtranq; caſſare cauſa vitandi ſcandalum.
51 Princeps aut ſuperior an dicatur ſubditos habere ſocios.
53 Epiſcoporum et curatorum ſtatus poteſt dici inſtitutus a deo dupliciter.
54 Apoſtoli an petrum principem eorum eſſe voluerint.
55 Eccleſia an dicatur claues recepiſſe et quomodo hoc intelligatur.
56 Clauium poteſtas eſt duplex.
57 De plenitudine poteſtatis poſſumus loqui dupliciter.
58 Clauium ordinis poteſtas an ſit data toti corpori eccleſie: et qualiter hoc intelligatur. ꝛ nu. 60.
59 Clauium ordinis poteſtas ſoluendi et ligandi a peccatis an ſit data vniuerſali eccleſie ſiue omnibus eius membris cōiūctim. et nu. 60.
61 Poteſtas clauium iuriſditionis eccleſie ſiue in foro conſcientie ſiue exterioris iudicij an ſit data vniuerſali eccleſie.
62 Poteſtas iuriſditionis eccleſiaſtice non eſt data toti eccleſie vt vniuerſitati ſiue omnibus membris eccleſie ſimul iūctis. et hoc probatur etiam nu. ſeq.
63 Eccleſia duos cōplectitur ordines. ſ. laicos et clericos quaſi duo latera corporis vnius.
64 Plenitudo poteſtatis clauium iuriſditionis non eſt data vniuerſali eccleſie vt vniuerſitati ſiue in omnibus eius membris coniunctim.
65 Clauium poteſtas ponitur inter gratias gratis datas: ꝛ qualiter veniunt intelligende omnes autoritates ſanctorum dicētes ꝙ eccleſie catholice date ſunt claues.
66 Poteſtas ꝛ dignitas ipſius principatus eccleſie an ſemp manet in eccleſia etiam papa mortuo.
67 Papa an ſit membrum eccleſie.
68 Totum an ſit maius ſua parte.
69 An per eccleſiam cui tanꝙ iudici precipitur denūtiari cuiuſlibet fratris delinquentis peccatum ex ſenſu litterali: aut ex intētione chriſti accipiatur eccleſia vniuerſalis.
70 Quando dubitatur an papa ſit hereticus vel nō: an concilium de hoc cognoſcat.
71 Cardinales ſuccedunt ſacerdotibus leuitici generis.
72 Appellari ꝙ poſſit a ſententia cōcilij generalis ad papam nō econtra.
Appellari non poteſt ad chriſtum a ſententia pape.
Appellari nō poteſt a ſententia pape ad concilium plenarium in quo ſit ipſe papa cum concilio neq; econtra.
73 Papam non ligant ſtatuta vel decreta cōcilij etiam cum clauſula irritantis decre.
Papa an teneatur ſeruare ſtatuta cōcilij: ꝛ an poſſit illa in totum tollere contrarium ſtatuendo.
74 Concilium an poſſit ſtatuta facere.
75 Concilium etiam legitime congregatum an poſſit diſſoluere papa: vel etiam de loco ad locum transferre.
76 Concilium congregare quando cogatur papa.

a Concilium generale an habeat iuriſditionem ſupra papam. de hac queſtione vide do. Fely. poſt omnes alios dicto. in. c. nōnulli. de reſcrip. vbi ponit bonas remiſſiōes de hac materia.

Quoniam de iure natu

rali. Gratianus hic facit continuationem ad
precedentia. et glo. declarat nec ſuppletione
1 eget†. Anteꝙ vlterius ꝓgrediamur quero de
vulgata ꝛ multū ꝑ ſuperiora tēpora diſputa-
a ta: q. an conciliū generale[a] legitime cōgregatū ſupra papā iu-
riſditionē habet. an vero ecōtra. Pro euidētia deciſiōis huiꝰ
2 q̄ſtiōis admodū dubitabilis premitto† prio primū fundamē
tū ꝙ eccleſia d͛r cōgregatio fideliū. c. eccl'ia. de cōſe. di. j. q̄ vna
d͛r collectiue. ſicut multi hoīes populus dicunt. iij. Reg. xxij.
Populus meus ꝛ populꝰ tuus vnū ſunt. et Act. iiij. Multitu
dinis credētiū erat cor vnū ꝛc. c. ij. §. verū. ꝛ. §. rurſus. de ſum.
tri. de conſe. diſt. iiij. queris. q̄ vna eſt. c. factus. ꝛ. c. nouatianus.
vij. q. j. c. loquitur. ꝛ. c. oībus. xxiiij. q. j. vna. ſ. per tres theolo-
gicas virtutes: fidē: ſpē: ꝛ charitatē. Et ideo ſctā d͛r nō habēs
maculā neq; rugā. xxj. di. c. ꝙuis. c. eccl'ia. de peni. di. j. ꝛ colū-
ba d͛r intellita innocens ꝛ immaculata q̄ inimicis parcit ꝛ eos
cibat. xxiij. q. iiij. §. ex his. xxxvj. di. §. ecce. ij. q. vij. nō oīs. ꝛ in
cāticis canticorum. c. iiij. ꝛ. v. hec aūt corpus myſticum d͛r. j. q. j. in
eccleſia. iij. q. iiij. c. engeltrudā. et xp̄i corpus xxij. q. v. de ligu-
ribus. hec vtpote vna ab vno principio trinitatis eſſe habet et
emanat. aliqñ enim appropriatur patri eo ꝙ eſt principiū totius
diuinitatis ꝛ vnitas hꝫ rōnē ꝑncipij. ꝛ appropriatio iſta innuitur
Joan. xvij. vbi dicit. Pater ſerua eos i nomine tuo quos dedi
ſti mihi vt ſint vnū ſicut et nos vnū ſumus. d. c. ij. §. rurſus. ali
qñ vero appropriatur filio. ſ. propter naturā aſſumptam ſm quā
ſpeciali modo conuenit ei ꝙ ſit caput eccleſie quantū ad hoīes
propter cōformitatē. ſ. nature ex capite. Nā ex capite dependet
vnio mēbrorū. vñ dicit apl's ad Ephe. iiij. Creſcamus in illo ꝑ
omnia qui eſt caput xp̄s: ex quo totū corpus compactum ꝛ cō-
nexum eſt. extra de ſac. vnctio. c. j. aliqñ autem appropriatur ſpi-
ritui ſancto q eſt amor. Unire aūt precipue cōuenit amori. vn-
de ſup illud apl'i ad Ephe. iiij. Unū corpus ꝛ vnus ſpiritus. di
cit glo. vnū corpus multoruꝫ adunatione mēbrorum. et vnus
ſpūs quo vnū corpꝰ efficimur ꝑpter ſocietatē quā facit ſpiritus
ſanctus cū xp̄ifidelibus in quibus conſiſtit eccleſia vt dictū eſt.
ad quā inſinuandā apoſtoli in quos ſpūſſanctus venit varijs
linguis omniū gentiū loquuti ſunt. Act. ij. de cōſe. di. iij. c. fi. ꝛ
di. iiij. c. ꝓprie. q͛ ꝑ linguas ſocietas humani generis conſtat.
Ideo per linguas gētiū ſocietas mēbrorū xp̄i futura figurata
eſt. Aliqñ petro apl'o apoſtolorum principi tāꝙ capiti vice xp̄i
appropriatur. Matthei. xvj. Tu eſt petrus ꝛ ſup hāc petram edi
ficabo eccleſiā meam. xix. di. ita dñs. xxj. di. in nouo. xxij. diſ. c.
ij. Itē appropriatur aplis oībus. iuxta illud Pauli ad Ephe. ij.
Supedificati ſuper fundamentum apoſtolorū ꝛ ꝓphetarum. ꝛ
apoſtolus ad Ro. viij Nos ipſi primitias ſpiritus habentes.
Secūdo ꝑmitto ſcd'm fundamētum eccleſiam varia tradi et
habuiſſe principia

habuiſſe principia. Primo in primo homine in ſtatu innocen
tie creato. de peni. di. ij. §. adam. ꝛ. c. qño. ꝛ. c. princeps. iō apl's
ad Ro. v. dixit iſtū Adam formam futuri. i. xp̄i cui: vt dictum
eſt: appropriatur eccleſia. Iſtum adam vnicū ꝛ ſolū ſolus deus
creauit. Geñ. j. ꝛ. ij. c. xxxiij. q. v. hec imago. vt vnitatē futuraꝫ
eccleſie deſignaret. xvj. q. vij. c. ſicut. ꝛ. d. c. loquitur. Et ſicut a
latere Adam formatur Eua. Geñ. ij. ꝛ de diuor. c. gaudemus. §.
verum. xxxiij. q. v. c. nec illud ocioſum. Ita a ſcd'o Adaꝫ. i. xp̄o
id eſt ab eius latere. ex quo ſacramēta eccleſie emanarūt vnica
ꝛ immaculata ac virgo ſctā mater eccleſia coniunx xp̄i emana-
uit. cle. i. de ſum. tri. ꝛ ſicut Adā ꝛ quilibet vir caput eſt mulieris:
ita xp̄s eccl'ie. iuxta apoſtolū. j. ad Corinthios. xj. ꝛ ad Ephe. v. et ad
Collo. j. ꝛ. xxxiij. q. v. c. cum caput. ꝛ ita adā interpretatur teſti
moniuꝫ eorum. ſ. qui futuri erant in mundo. i. in eccleſia ſcilicet cō
gregatione fideliū. Formata autem Eua loco dei ꝛ chriſti qui
caput fuit eccleſie. Adam ſicut caput erat Eue. ita xp̄s primꝰ a
dño erat cōſtitutus ſuper eccleſiā ſuā. No. Aug. in queſtionibꝰ
no. ꝛ vete. teſtamenti. d. c. hec imago. vnde ꝛ papa ſucceſſor eſt
Ade primi in innocentia creati. Uicarius aūt ſecūdi Ade filij
dei ꝑ nobis incarnati. xp̄i inquā nō puri hoīs: ſed veri dei ꝛ ho
minis ꝑtātem habēs. c. licet. de trāſla. p̄la. c. vnico. vt eccle. be-
nefi. Poſt lapſuꝫ aūt Ade cepiſſe dicitur in Abel eccleſia vt di
cit Aug. exponens illud Pſal. cxviij. Initio cognoui de teſti-
monijs tuis: q͛ in eternū fundaſti ea. De eccleſia loquitur que
in terris non defuit ab initio generis hūani: cuius primi Abel
ſanguis eſt immolatꝰ. ꝛ Aug. ſup Pſal. cxxviij. dicit ꝙ oliꝫ eſt
eccleſia. Et ex quo vocantur ſancti eſt eccleſia in terra. cui aſſen
tit ſignificatio vocabuli: quia vt dictū eſt i eccleſia eſt collectio
fideliuꝫ. ꝛ facit illud Matth. xxiij. A ſanguine Abel iuſti vſq;
ad ſanguinem zacharie filij barachie ꝛc. Fuit autem et eſt vna
ꝛ eadem fides in antiquis patribus ab ipſo quaſi generis hu-
mani principio. ꝛ in illis qui poſt aduētum chriſti crediderūt.
vnde Apl's. ij. ad Corinthios. iiij. de ſe et alijs patribus noui teſtamen
ti loquēs dixit. Habētes eundem ſpiritū fidei quē patres vete-
res habuerunt. Et exponitur ex mente Auguſtini ꝙ eadem fides
iuſtos ſaluauit antiquos que ſaluabit ꝛ nos ſcilicet mediator
dei ꝛ hominum. Tempora ergo variata ſunt non fides: q͛ an-
tiqui venturum xp̄m paſſuruꝫ ꝛ reſurecturū ꝛ aſcenſurum in ce
lum crediderunt. Nos aūt veniſſe paſſum eſſe ꝛ aſcendiſſe in ce-
los credimus. Et vere in iuſto Abel eccleſia figuratur: quia vt
3 dicit Aug. li. j. de mirabilibus ſacre ſcripture. c. iij. † Tota iuſti
tia hec Abel eſt virginitas ſacerdotiū ꝛ martyriū. Que triplex
iuſtitia in abel primo fuit quia munera deo grata obtulit: pro-
ſapiam generis in ſeculo non reliquit: ꝛ martyrij coronam ſan-
guinis effuſione ꝓmeruit. ꝛ paulopoſt. Recte ergo compete-
bat vt qui primus in terra iuſtus eligitur in eo totiꝰ iuſtitie forma
ſeruaretur. Cui primo in hominibus poſt delictū figurā geſta-
re conceditur ſaluatoris qui virgo ꝛ martyr ꝛ ſacerdos eſſe nō du
bitatur. Deinde loco abel fuit Seth. Geñ. iiij. in fi. qui genuit
Enoch. q ex quo cepit inuocare nomē dñi nati ex genere Seth:
tanꝙ cultores veri dei dicti ſunt filij dei. Geñ. v. de quo Aug.
cōtra fauſtū. lib. xij. Enoch ſeptimus ab adā deo placuit ꝛ trāſ-
latus eſt: et ſeptima requies predicatur ad quam trāſfertur oīs qui
tanꝙ. vi. die ſeculi. vj. etate xp̄i aduentu formatur. ꝛ ſic in ſan-
ctis ſucceſſiue permanſit eccleſia vſq; ad Noe iuſtum. Regnuꝫ
tēporale aūt cū ex vſurpatione initium acceperit nō ex abel iu-
ſto ſed ex Cayn qui primus ante diluuiū cōdidit ciuitatem in q̄
regnare cepit vocans eā nomine filij ſui Enoch. vt dicit Aug.
xv. de ciuita. dei. Et ſic oēs ex eo vſurpatione dñium habuerūt.
Noe aūt iuſtus Arcā fabricauit que eccleſiā repreſentat. xxiiij.
q. j. c. qm̄. xlvij. diſtin. c. quātūlibet. vñ Hug de arca. lib. i. c. iij.
dixit. Arca Noe quā fecit ſecuribꝰ ꝛ dolabris ex materia ligno
rū ꝛ bitumine eccleſiā quā xp̄s fecit per ꝑdicatores ſuos ex col-
lectione populorum in vna fidei cōfeſſione deſignat. hāc arcā xp̄s
gubernator eiꝰ inter procellas huius vite regēs per ſe ducit ad
ſe. ꝙ aūt in ſuperioribus arca contrahitur. ꝛ in inferioribus di-
latatur ſignat ꝙ in eccleſia maior eſt numerus carnaliuꝫ ꝙ ſpi
ritualium. In ſummo ad vnius cubiti menſuram arca cōtrahi
tur: q͛ xp̄s qui eſt caput eccleſie ꝛ ſanctus ſanctorum ꝑ naturaꝫ cō
ſimilem inter hoīes eſt. ꝑ virtutē ſingularē ſuper hoīes eſt. et ſic
eccleſiā ad vnitatē ꝛ vnum caput ꝑduci ſignificat. ꝛ ꝑdicta la-
te cōprobat Aug. de ciui. dei. li. xv. ꝛ contra fauſtū. li. i. vñ Hi-
larius de trinitate lib. vij. inquit. Propriū eccleſie eſſe ſolet vt
tunc vincat cū leditur. tūc intelligat cū arguitur. tūc ſecura ſit cū
ſuperata videtur. arca enim Noe per quaꝫ deſignata eſt eccleſia
inundationibus cōcuſſa eleuata eſt in ſublime. Per Noe autē
fabricatorem arce deſignari xp̄m fabricatoreꝫ eccleſie patet au
toritate Auguſtini cōtra fauſtū. li. xij. ſcribentis. Iam vero illud
qđ de vinea quā plātauit Noe inebriatus ꝛ nudatus eſt ī domo
ſua. Geñ. ix. c. cui nō appareat chriſtus in domo ſua. i. paſſus
a gente ſua. cū tūc eſt nuda mortalitas carnis eius iudeis ſcan-
4 daliū gentibus ſtultitia. † Et ſucceſſiue ex Noe ꝛ Sem deſcen-
dit eccl'ia ad Abraam qui fuit filiꝰ Thare. Geñ. xj. ꝛ fuit ſacer-
dos. Geñ. xv. ſume mihi vaccā triennem ꝛc. ꝛ preſbyter appel
latus eſt. c. porro. lxxxiij. di. ꝛ fuit ꝓpheta. Geñ. xx. redde vxo-
rem viro ſuo q͛ ꝓpheta eſt. ꝛ Geñ. xxiiij. dū dixit Abraā ſeruo
ſuo. pone manum tuā ſub femore meo. ſignificās xp̄m de carne
ſua naſciturum. vt dicit Aug. de ciuita. dei. lib. xvi. fuit rex: vt
dicit Joſephus. qui ait ꝙ Abraaꝫ regnauit in damaſco. ꝛ ideo
ſm Ambroſium ſuper Lucam. li. ij. cū Abraam dictū ſit Geñ.
xxij. in ſemine tuo benedicentur oēs gentes. congregatio gentiuꝫ
ꝛ ſacroſancte eccleſie cetus oraculo diuino Abraam cōmiſſa di
cuntur ꝛ inſtaurande eccleſie primus ſponſionem accepit ꝛ ſic
perſeuerauit ꝙ regia poteſtas ꝛ ſacerdotalis in vno ꝛ eodem ca
pite fuerunt ꝛ repreſentabāt eccleſiam: dum multitudinem po
puli dei regebant ꝛ pro eo hoſtias offerebant ꝛ preces vſq; ad
Samuelē qui de mandato dei. j. Regum. vij. c. cum ipſe eſſet ꝓ
pheta ſacerdos ꝛ iudex populi ipſum regebat. ꝛ iuſſus fuit
Saulem vngere in regem iſrael. poſt Saulem ꝛ ſamuelem vſq;
ad xp̄m ſummum ſacerdotiū remanſit in vno regnum in alio a
ſummo tamen ſacerdote reges vngebantur. et ſic cucurrit ſancta
eccleſia a principio mundi cōſtituta vſq; ad xp̄m qui eccleſiam
primitiuā nouā cōſtituit in illo ꝛ de illo populo iudeorum vñ car-
nē aſſumpſerat. vñ de plebe iudaica primū apl'os elegit quos
quaſi tanꝙ fundamentū īſtituit. xxxv. q. j. § hac itaq;. ver. deꝰ
em̄. c. fundamēta. de elec. li. vi. deinde ſtante perfidia iudeorum re
licta ſynagoga eccleſiā nouā fundatā iā in gētibus conſtituit.
xxj. di. c. j. ꝛ apud Eſaiā ꝓphetā d͛r. l. c. in peccatis veſtris dimi
ſi matrē veſtrā. ꝛ rurſum idē Eſaias. vocate plebē meā nō ple-
bem meā. ꝛ ad Ro. ix. ꝛ in Pſal. cxlix. eccleſia ſanctorum appel-
latur hec noua eccleſia. Pſal. aūt. xxv. de ſynagoga legitur. Odi
ui eccleſiā malignātiū ꝛ cū impijs nō ſedebo. nā ſm Inno. in. c.
lꝫ ex ſuſcepto. de fo. cōpe. deus a principio ꝑ ſe mūdū rexit vſq;
ad Noe cui regimē cōmiſit ſui ppl'i. ꝛ ab eo vſq; ad Samueleꝫ
rexit per patriarchas iudices ꝛ reges qui etiā ſacerdotes erant
q in vicariatu dei quoad ppl'm iſrael ſucceſſerūt ꝛ ſic guberna
uit ꝛ regi voluit populū ſuū iſrael electū quē preceptis ꝑ Moy
ſen traditis inſtruxerat ꝛ ꝑ ꝓphetas de aduētu ſuo ꝛ redēptiōe
futura ꝑmonuerat. Qđ etiā ſacerdotiū ꝛ regnū fuit ex lege na-
ture penes alios qui nō erāt de populo iſrael: ſed ex gentibꝰ pe
nes aliquos eorum qui fuerūt reges ꝛ ſacerdotes. hinc eſt ꝙ apl's.
5 Melchiſedech † regē ꝛ ſacerdotē dicit. ad Heb. vij. rex em̄ fuit
Chananeus. ꝛ ſacerdos d͛r in Pſal. cix. ꝛ ibi exponit glo. ꝛ ita
etiā dicimus de Job qui rex fuit ꝛ ſacerdos. vñ dicitur Job. xxix.
cūq; ſederem quaſi rex circūdante exercitu ꝛc. ꝛ Job. i. d͛r. offe-
rebat holocauſta per ſingulos. ꝛ ſic fungebatur officio ſacerdo
tis. ꝛ dicit Iſido. li. vij. Ethymo. maiorum cōſuetudo hec erat vt
rex etiā eſſet ſacerdos ꝛ pōtifex. vnde romani principes vel im
peratores pōtifices dicebantur. d. c. cleros. xxj. di. facit. l. j. §. hu-
ius ſtudij. ff. de iuſti. ꝛ iur. poſtea ſub Samuele qui iudex popu-
li fuit. vt habetur. j. Regū. vij. ꝛ ex eo populus ſibi regē petijt.
quē quantū erat ex parte populi dñs eis conceſſit in onus pec-
catorū ſuorum. c. audacter. viij. q. j. ꝛ. c. ex merito. vj. q. i. Ideo
dixit dñs Samueli. nō abiecerūt te ſed me ne regnē ſuper eos. ꝛ
tunc diuiſa eſt adminiſtratio: quia ſacerdos remāſit Samuel.
ꝛ qui ei poſtea ſucceſſerunt in ſacerdotio cum ſumma poteſta-
te vngendi reges ꝛ ſuperioritate. Saul autem rex a Samuele
vnctus regnū adminiſtrauit. ꝛ qui ei ſucceſſerunt in regno Da
uid Salomon ꝛ alij. ꝛ hoc factum eſt in figuram eius quod fu-
turū erat in noua lege. vt ſacerdotes expediti a iudicijs tempo
ralium aſſueſcerēt imminente aduentu xp̄i vacare ſpiritualibꝰ
qui chriſtus veniens rex fuit ꝛ ſacerdos ſm ordinem melchiſe-
dech. qui fuit rex chananeus ꝛ ſacerdos dei altiſſimi. Ipſe nā-
q; chriſtus ſacerdotium qđ per accidens ſeruile factum fuerat.
vt legitur. iij. Reg. j. ꝛ. ij. c. quia Abiathar per Salomoneꝫ de
ſacerdotio deiectus fuerat ad libertatem ſacerdotij legis natu
re reduxit. In qua ꝛ in eadem perſona iuxta curſum legis natu
re ꝛ moralē politiā etiaꝫ. vt. j. dicā. vtraq; dignitas ſacerdotij
ꝛ regni fuit. Et ideo adueniens idē xp̄s dominꝰ omnē monar-
chiam ad ſe traxit ꝛ ſacerdotium ꝛ regnū. ꝛ hoc eſt qđ dicitur Da
nielis. ij. Cōminuet aūt ꝛ cōſumet omnia regna hec. ꝛ ipſum re
gnum. ſ. xp̄i ſtabit in eternū. ꝛ iſtud eſt regnum quod deſignatur
per lapidē abſciſum de monte ſine manibus qui cōminuet te-
ſtam ꝛ ferrum ꝛ es ꝛ argentum ꝛ aurum quibꝰ ſtatua illa cōfe-
cta erat per que ſignantur quattuor monarchie aſſyriorū me-
dorū grecorum ſimul ꝛ egyptiorum ꝛ romanorum que aduenien
te xp̄o cōminute ꝛ abſorpte penitus ſunt: vt dicitur Pſal. viij.
omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. quod verbum refert apl's ad
chriſtū ad Hebre. ij. dicens. In eo eniꝫ ꝙ omnia ſubiecit nihil
dimiſſum eſt quod ei ſubiectum non fuerit. Et idem. j. Corin.

Archivo Histórico Rosario

xv.c.⁊ Matthei vlti. data eſt mihi omnis poteſtas in celo et
in terra. quā oīmodā poteſtatē xp̄s poſtea: vt.j.dicā in Petrū
tranſtulit ⁊ ſucceſſores tēporaliū adminiſtrationem vt liberius
diuinis vacarent ſacerdotes. et ſummus ſacerdos ſaluti ani-
marum intercederet cū ei dixiſſet Joan. vlti. paſce oues meas.
imperatori pmittēs.c.cum ad verā. ⁊ ibi dicā.j.xcvj. di. vnde
6 poſtea eccleſia ſic a xp̄o renouata.† Monarchia eccleſie dicta
eſt regnū apoſtolicū: q̄ poſt xp̄m in principe Petro fundata
eſt eccleſia.c.ita dn̄s.xix.di.c.in nouo.xxj.di.⁊.c.ij.xxij.diſt.et
c.loq̄tur.xxiiij.q.j. Itē ap̄lica hec eccleſia dicta etiā q̄ in apo-
ſtolis incboata ⁊ initiata. Ipſi eīn fuerūt primitie ppli xp̄iani
quantū ad tempus grē reuelate.xxxv.q.j.§.hac itaq̄ʒ.c.funda
menta.de elec. Eſa.lx. qui ſunt hi qui vt nubes volāt. Ac ſi ſm
Greg.in moralibus aperte dicat. Nos per terram gradiamur
cōiugijs ⁊ ꝓpagationis ſoboli implicati. Iſti vero non ambu
lant in terra ſed vt nubes volant qui dum celeſtia appetunt de
terrenis deſiderijs nihil tangunt. Apoſtolica etiam dicitur ec-
cleſia: q̄ apoſtoloꝝ predicatione p orbē diffuſa. Pſal.xviij.
In oēm terrā exiuit ſonus eoꝝ ⁊ in fines orbis terre verba eoꝝ.
Itē ap̄lica dr̄: quia ab ap̄lis et ad Ro.x.xix.di.c.in memoriā.
gubernata.xi.di.c.palā.xliij.di.c. diſpēſatio.⁊.d.c. fundamē-
7 ta. † Tertio p̄mitto ſecūdū fundamētū ꝙ corpus hoc myſticū
quod eſt eccleſia cui⁹ caput eſt xp̄s ⁊ nos mēbra ſumus. vt dicit
Aug.ſup Joan. in illo. Ego ſum vitis vera. Jo.xv. ⁊ facit qđ
vult ap̄ls ad Collo.ij. ⁊ qđ habet in.c. queādmodū.⁊.c. p̄terea.
xxiij.q.vij. ⁊ in.c.de liguribus.xxiij.q.v. inſtar celeſtis hierar-
chie habet.c.ad hec lxxxix.di. ⁊ i Apoc. Jo.xxj.c. vidi hieruſa
lem nouam deſcendentem de celo. proinde ⁊ Moyſi dictum eſt
ꝙ faceret oīa ſm exēplar quod mōſtratum eſſet ſibi. Exo.xxv.
⁊.xxvj.c. In triumphāti autem eccleſia vnitas eſt. et ad vnum
autorem omnia referuntur ⁊ vnus preſidet toti vniuerſo.ſ.de⁹.
Apo.xxj. ipſe populus eius erit ⁊ ipſe cuʒ eis erit eorum deus.
ita etiam eccleſia militans ⁊ corpus ei⁹ myſticū vna eſſe debet
⁊ hoc ꝓfitemur in articulo. Unā ſanctā catholicam et apoſto-
licam eccleſiam. Et eſt hodie extrauagās Bonifacij. vnā ſan
ctā. hec omnia cōplectens etiā.j.dicēda. Una eſt enim eccleſia
militans ⁊ non plures.c.j.§.vna.de ſum.tri.c.eccleſia.de cōſe.
diſt.j. Nec habet eccleſiaſticā ordinationē qui eccleſie nō tenet
vnitatē.c.factus.⁊.c.nouatianus.vij.q.j.⁊.c.didicimus.xxiiij.
q.j.⁊.c.pudēda.in fi.⁊.c. loquit̄.ea.cauſa.⁊.q.c. fundamenta.
de elec.lib.vj. et catholica dicitur ex eo: q̄ vniuerſalis eſt ⁊ ro
manum pōtificē vniuerſalē paſtorē habet.d.c. fundamenta.c.
in noīe dn̄i.in prin.xxiij.di. qđ etiam ratione demōſtrat̄. Nā ſi
ue dicamus reſpectu cauſe efficientis ſiue formalis cauſe ſiue fi
nalis. de⁹ eſt cauſa cuiuſlibet entis ⁊ poteſtatis. Ideo dicitur.
Nō eſt ptās niſi a deo. ap̄ls ad Ro.xiij. Reſpectu cauſe efficiē
tis oīs poteſtas eſt ab vno deo. et ſic ab vnitate ꝓficiſcit̄. Sicut
eīn omnia entia deriuantur ab vno ente. Et oīs ſubſtantia ab
vna ſubſtātia: ita omnis principatus cauſaliter deriuatur ab
vno principe q̄ eſt deus. Danielis.iij. Sciant gentes q̄ dn̄atur
altiſſimus in regno hominū ⁊ cui voluerit dabit illud. ¶ Ra
tione formalitatis ſiue ordiuationis vnitas hec ex multis colli
8 gitur. Primo deducendo ſm ariſtotelem.vij. Poli. † In vna
quaq̄ʒ politia perfecta et felici vel regis vel ciuitatis ſex ſunt
neceſſaria.ſ.agricolarum genus ad alimēta. Artifices et mer-
cēnarij: quia arte laboribus circa neceſſaria ad victuʒ operen-
tur. Milites bellici ad compeſcēdum rebelles ⁊ defendēdum
ab impugnationib⁹. Abūdantia pecuniarū ad oportunitates
bellicas ꝓſequēdas. Sacerdotiū ad cultū dei. Judices ad diri
gendū ⁊ regendū. Conſtat aūt ꝙ melior eſt politia que reducit̄
ꝑrime ad vnitatē. ⁊ ideo dn̄atus paucorum q̄ ariſtocratia vo
catur melior eſt q̄ democratia que eſt principat⁹ populi ⁊ mul
torū. ⁊ monarchia que eſt principatus vni⁹ principis melior
eſt q̄ ariſtocratia. Ariſtoteles.iij.⁊.viij. Ethi. vn̄ Aug.i li. de
nuptijs ⁊ cōcupiſcentia. principatus magis naturalis vni⁹ in
plures q̄ in vnū pōt eſſe multorū. Et idem Aug. principioruʒ
natura amat ſingularitatem.c. fundamenta.§. ne aūt de elec.
lib.vj. et Eze.xxvij.c. Seruus meus dauid ſuper oēs erit. ⁊ pa
ſtor vnus erit oīum eorum. ad vnitatem ergo regiminis recta
politia tendit. ⁊ facit qđ vult Ariſto.xij.⁊.xiiij.⁊.xv.meta.c.in
apibus.vij.q.j. nec pluralitas principatuuʒ in vna ciuitate re
gno vel quacunq̄ʒ politia admittēda eſt.c. quoniam in pleriſ-
q̄ʒ. de offi.or.c.non autem.vij.q.j. digniſſimum aūt inter pre-
dicta politie munera eſt ſacerdotiū ⁊ magis neceſſariū vt vult
Philoſo.vij.poli.§. q̄uis.in ar.xxij.q.viij.c. ſolite.de ma.⁊
obe.c.cū ad verū.xcvj.di.c.ius publicum.j.di.l.j.§.hui⁹ ſtudij.
ff.de iuſti.⁊ iu. Et iudicuʒ etiam poteſtas inter predicta mune
ra politie digniora ponitur.d.§.huius ſtudij. Paruʒ eīn eſſent
iura in ciuitate niſi eſſent q̄ ea regerent.l.ij.§.poſt originē.ff.de
origi.iur.c.vbi periculum.de elec.lib.vj. cum ergo politie con-
ueniat principatus vnius magis q̄ multorum. et in quacūq̄ʒ
politia duo hec prefulgeāt.ſ.ſacerdotium ⁊ iudicādi poteſtas.
hec autem fuerūt in xp̄o incarnato vt dictū eſt: q̄ rex ſiue iudex
fuit et ſacerdos. ⁊ ipſe illa in terris commiſerit vicario ſuo cui
cōmiſit eccleſiā ſuā. ergo dare relinquit̄ eccleſiā ⁊ papā ei⁹ iu
dicē ⁊ ſacerdotē eē illā vnicā politiā ⁊ plenā q̄ i orbe etiā ex ſn̄ia
ariſtotelis haberi pōt. ⁊ dicā etiā in ſequēti fundamento. Hoc
etiā demōſtratur ex vnitate ſigni ⁊ legis. ſicut eīn oēs illi q̄ eo-
dē ſigno armant̄ ⁊ cōfigurant̄: ⁊ eiuſdē ligiſlatoris legib⁹ ſubij
ciuntur eiuſdē principatus et regiminis dicuntur et ad eundē
principē ptinēt. ita oēs xp̄iani q̄ ſub eodē ſigno ſignant̄.i.cha-
ractere baptiſmi xp̄i. de cōſe.diſt.iiij. quomodo. ⁊ ſub eadē fide
degunt extra quā nemo ſaluat̄.c.j.de ſum.tri.⁊ fi.ca.ad vnū re
gimē ⁊ principatū videlicet eccleſiam vniuerſalē oīm matreʒ.
c. q̄uis.⁊.c.in nouo.xxj.di. dirigunt̄. ⁊ ideo quilibet ſiue ſubdi
tus xp̄iane religiōis ſicut eiuſdē principatus ⁊ regiminis et in
vna eccleſia vniunt̄ rei principaliter niſi inquātum eſt ſubiect⁹
dicti principat⁹ ⁊ ad cōſeruationē illi⁹. ⁊ i myſteriū ei⁹ iſtitut⁹
eſt: ⁊ tēdit ad ipſius cōſeruationē.d.c.j.de ſum.tri.d.c. ſolite.⁊
c.iuſtū.⁊.c.quecūq̄ʒ.ix.di.c.nō liceat.x.diſt. ideo ratione patet
populi xp̄iani vnā debere eſſe ꝓfeſſionē ⁊ p cōſequēs regimē cui
oēs ſm ꝙ xp̄iani ſubijciunt̄ neceſſario. ⁊ ad hoc eſt hodie extra
uagās. vnā ſanctā. Inſuper ꝓbat̄ alia ratione. nā regnū nihil
aliud eſt q̄ directio gubernatorum ad finem ad quem vtpote
bonū oīa tendūt. ⁊ bonū oīa appetunt: vt dicit Philoſoph⁹.j.
Ethi. vnitas aūt precipue pertinet ad rationē boni: vt probat
Boetius li. de cōſolatio. ideo ſicut oīa deſiderant bonum: ita
deſiderāt vnitatē ſine qua eſſe nō poſſunt. vnūquodq̄ʒ eīn intā
tum eſt bonū inquātū vnū eſt. vn̄ illud ad quod intēdit intētio
gubernātis multitudinē ⁊ ipſius multitudinis gubernate eſt
vnitas ⁊ pax multitudinis in qua vnitate cōſiſtit bonū.c. om-
nibus.xxiiij.q.j. Et pulchre dicit Hugo de ſancto Uictore cir
ca principiū cōmēti ſui ſup angelica hierarchia. Ad decorem
⁊ pulchritudinē eorum que ſapientia ornauit operū ab vna vir
tute ⁊ poteſtate diſtribuat̄ multe v̄tutes ⁊ poteſtates multe effi-
ciunt̄. Sed ne rurſus multitudo ſciſma generet vel diuiſionē
et ad aduerſum ſe pugnet orbis dominatione contraria. vnuʒ
principiū eſt ⁊ moderator vnus omnium a quo habēt ꝙ ⁊ ſub
quo moderant̄ quod poſſunt: et deferūt ad ipſum omne quod
efficiunt vt vnitas maneat in oībus ⁊ pax perſeueret in regno
cuncta creātis ⁊ gubernantis dei et regentis omnia. ⁊ facit.d.
c.loquit̄.⁊.c.legimus.xciij.diſt.⁊.c.olim.xcv.diſt. cū ergo per
ſe cauſa vnitatis eſt vnum. nā ⁊ plures non poſſunt vnire mul
ta niſi ipſi aliquo modo vniantur. quare illud quod eſt per ſe
vnuʒ efficacius et melius eſt cauſa vnitatis q̄ plures vniti. er-
go ſequitur ꝙ multitudo meli⁹ regatur per vnū q̄ per plures.
Et cū ꝓbant̄ p̄dicta: q̄ ſicut angeli maioris v̄tutis ſunt q̄ or-
bis ⁊ nobilioris nature. ⁊ mouēs excellētioris nature eſt moto.
agēs meli⁹ eſt patiēte. act⁹ nobilior eſt potētia. vt dicit Ariſto
teles ix.meta. et Aug.ſup geneſi. ſic in monarchia eccl̄ia eſt da
re vnū vt primū mouens qđ ſe habeat ad alia ſubalterna illa
mouēdo in ipſo agēdo. illa dirigēdo. ⁊ hi ſunt prelati reges et
principes ⁊ dehinc alij fideles. Uidemus ſimile in deo: cuius
potentia licet oīa gubernent̄. q̄ vt dicit ap̄ls ad Hebre.j. Oīa
portat verbo v̄tutis ſue. Agit tn̄ mediātib⁹ angelis q̄ ſunt ſpi-
rituales ſubſtātie: vt tradit Aug.iiij.de ciui.dei. Ita papa q̄
gerit vicē dei in terris.c.vnico. vt eccle.bn̄fi. ex parte bonorum
ſpirituū mūdū regit ⁊ illis miniſtris vtit̄: ſicut Moyſi dicit Je
tro madian ſocer. ⁊ hi ſunt officiales eccleſie ſpirituales ⁊ tē-
porales ad inſtar eccleſie triūphantis ſubordinati.c.ad hec.⁊
c.ſi.lxxxix.di. Et ideo vna dr̄ eccl̄ia ꝓpter omniū fideliū tā mi
niſtrorū q̄ ſubditoꝝ vnitatē in xp̄o formaliter p tres virtutes
theologicas. Fidē. vt in.c.de ſum.tri. Spē: q̄ ad vnū finē eter-
ni boni oēs fideles in ſpe ambulāt. Charitatē prout dicit̄ Act.
iiij. Multitudinis credētium erat cor vnum ⁊ anima vna.c.di
lectiſſimis.xij.q.j.⁊.c.ij.de ſum.trini. ⁊ ap̄ls ad ephe.iiij. Sol
licite ſeruare vnitatē ſpiritus in vinculo pacis. ⁊ huius vnita-
tis eccleſie vnus eſt modus: q̄ eccleſia eſt vnū totum cuius par
tes ſunt ſinguli fideles.c.j.de conſe.diſt.j. vel etiam cuius par-
tes ſunt particulares eccleſie ⁊ collegia.c. q̄uis.xxj. diſtin. Et
ſicut in corpore naturali ad cuius ſimilitudinē dicitur hoc cor-
9 pus myſticū eccl̄ie.c.dilecta.de excel. prela. † Quedā ſunt mē
bra diuiſibilia vt man⁹ ⁊ pedes in digitos: digiti in articulos.
Quedaʒ mēbra indiuiſibilia que licet diuidi poſſint in partes
non tamen dicuntur mēbra diuiſibilia immo non proprie mē-
bra vtputa articuli. Ita eccleſie mēbra diuiſibilia ſunt vt par-
ticulares eccleſie et collegia. Indiuiſibilia ſingule perſone cre-
dētium. Et ſic patet ꝙ eccleſia eſt vnū totū cōſtitutū ex multis
partibus. Et ſicut vnū corpus ex multis membris compactū.
xxiij.q.vij.c. queādmodum.xxxij.q.iiij. recurrat. ¶ Alius eſt
modus

modus vnitatis eccleſie per cōformitatē in partib⁹ eius ⁊ mē-
bris: que conformitas attenditur ſm gratie dona per que ſunt
⁊ dicunt̄ eccleſie mēbra. de conſe.diſt.iiij.charitas.d.c.ij.§. rur
ſus. de ſum.tri. Hec aūt dona gratie ſunt fides ſpes ⁊ charitas
de quibus.s. vn̄ dicit glo.ſup illud.j.ad Coꝝ.x. Unus panis
⁊ vnū corpus multi ſumus oēs qui de vno pane ⁊ de vno cali-
ce participamus.i. vnione fidei ſpei ⁊ charitatis ⁊ mutua ope
ra exhibitiōe. Et iſto modo ſancta mater eccleſia eſt in ſanctis
eius. vt not.xxj.diſt.c. q̄uis. in glo. ⁊ vocat̄ ſancta ſanctoruʒ.c.
queris. de conſe.diſt.iiij. ⁊ cōprobatur vnitas eccleſie ⁊ eſſe vn⁹
thalamus xp̄i.c. loquitur.⁊.c. oīnibus.xxiiij.q.j. Reſpectu etiā
finis modus vnitatis etiā deprehendit̄ in eccl̄ia: q̄ oīnes fide
les ad vnū finē beatitudinis tēdūt ⁊ ad vnū principiū ⁊ caput
qđ eſt tota trinitas: ſed ſpecialiter hō xp̄s ieſus ſm cōueniētiā
nature ⁊ gratie hic modus vnitatis vocat̄ attributiōis. Xp̄m
enim dedit deus caput ſup oēm eccl̄iam q̄ eſt corpus ipſius et
plenitudo eius. vt dicit ap̄ls ad Ephe.i.⁊.xxiij.q.iij.c. ꝓ mem
bris. De his aūt modis vnitatis loquitur ap̄ls ad Ephe.iij.
dicens. Unū corpus per qđ inſinuat̄ vnitas totalis. vn̄ ſpirit⁹
per qđ demōſtrat̄ vnitas cōformitatis. vn⁹ dn̄s per qđ demō-
ſtratur vnitas attributionis ad vnū principiū ⁊ caput. vna fi-
des per qđ demonſtrat̄ vnitas attributionis ad finē beatitudi-
nis eterne quā credimus. vnū baptiſma p qđ tangit̄ vnitas cō
formitatis in profeſſione. Et ita etiā diuerſo reſpectu triplex
diuerſitas ſtatuū ad hanc vnitatē redacta illā exornat. Pr̄ia
diuerſitas ſtatuū prout quidā alijs ſunt perfectiores ⁊ merito
potiores.xl.diſt.c.quodcūq̄ʒ.⁊.c.multi. Jo.xiiij. In domo pa
tris mei māſiones multe ſunt. de peni.diſt.iiij.§.finis.ver. por
ro. Ideo inter fideles quidā dicuntur incipientes: quidā profi
cientes: quidā perfecti. de peni.diſt.ij.c.dū ſanctā. qđ etiā con-
ſiderauit Ariſto. inter hoīes.j.ethi. Secunda diuerſitas offi-
ciorū que ex diuerſitate donoꝝ redundat: per que aliqui hoīes
ad aliqua officia apti ſunt. Alia ad alia. iuxta ap̄l'm ad Ro-
ma.xij. Habentes donationes ſm grām q̄ data eſt nobis diffe
rentes ⁊c.lxxxix.diſt.c.ſingula. Tertia diuerſitas graduū: q̄ in
eodē ſtatu vel officio: quidā ſuperiores: quidā inferiores.c. nul
la.⁊.c. a ſubdiacono.xciij.diſt.c.j.⁊.c.ſtatuim⁹.de maio.⁊ obe.
l.j.⁊.ij.ff.de alb.ſcrib. Et huiuſmodi diuerſitatibus perfectio
eccleſie cōficitur iuxta apoſtolū ad Ephe.iiij. Ipſe dedit quoſ
dā ap̄los: quoſdā ꝓphetas: alios euāgeliſtas: alios doctores
⁊ paſtores ad cōſummationē ſanctoꝝ.i. perfectionē in opus mi
niſterij in edificationē corporis xp̄i.i. eccleſie. Et idē apoſtolus
j.ad Coꝝ.xij.⁊.xxi. facit.c. cū ex iniūcto. de here.c.cū ſit rector.
xliij.diſt. Item ꝯfert hec diuerſitas ad diuerſas actiones in ec
cleſia dei ſuo ordine congruētius diſponendas ⁊ ꝑficiendas.
c.cum ſingula. de p̄ben lib.vj.c.ſingula.lxxxix.diſt. Tertio mi
rifice ex ordine ſtatuū ⁊ officioꝝ ⁊ graduuʒ monarchia eccleſie
exornatur.c.ad hec.lxxxix.diſt. vn̄ dicit Ber.ſup illo cantico-
rū.ij. ordinauit in me charitatem. diſcretio v̄tuti ordinē ponit.
ordo modū tribuit decorē ⁊ perpetuitatē: ideo in canticis cāti-
corū.vj. dr̄. vna eſt colūba mea perfecta mea. cōnectit̄ eīn eccle-
ſia ex p̄dictis in perfectā vnitatē.c.legimus.xciij.diſt. iō etiam
ex hac vnitate perſiſtit id qđ dr̄ Mat.xvj. Et porte inferi non
preualebunt aduerſus eā.i. eccleſiā. ipſe eīn ordo ⁊ connexitas
ea fortior eſt. facit vt legit̄ Canticoꝝ.vj. Terribilis vt caſtrorū
acies ordinata. facit.c.pudenda.in fi.xxiiij.q.j.c.futurā.xij.q.
j.c.niſi.ver.bella.xix.diſt.c.ita dn̄s. ⁊ Mat.vij. de peni.diſt.v.
que non deficit. Et ex his eccl̄ia dr̄ munita ciuitas. Cātico.iij.
Inuenerūt me vigiles qui cuſtodiunt ciuitatē. Eſa.lxij. ſuper
muros tuos hieruſalem conſtitui cuſtodes. Ideo glo.ſup illud
Apoca.xxj. ꝙ ciuitas habebat murū magnū ⁊ altū. Exponit
per murū cōuenienter intelligitur xp̄s q̄ ſanctā hieruſalē vndi
q̄ʒ circūdat: ⁊ hec vnitas eccleſie ad pacē cōfert. nam ſm Aug.
xix. de ciui.dei. pax eſt tranquillitas ordinis. Et pax eſt homi
nū ordinata concordia: vt etiā dicit tex.xxiij.q.j.c.quid culpa-
tur. ideo ſm Iſido. eccleſia ꝓ celeſti hieruſalē ponit̄ q̄ pacis vi-
ſio interp̄tat̄. nam ibi abſorpta oīni aduerſitate pacem que xp̄s
eſt poſſidebimus. ideo in pſal̄.cxlvij. dr̄. Qui poſuit fines tuos
pacē. Et in pſal̄.cxxiiij. dr̄. pax ſup iſrael.i. ſuper vidētes deū.
Preterea iſta vnitas etiā ſuadet̄ ſi oculos ad noſtra direxeri-
mus que eſt opus dei cuius perfecta ſunt opera. Deut̄.xxij.c.⁊
c.maiores.ver.ſed adhuc querit̄. de baptiſ.c.ſunt plures. de pe
ni.diſt.iij.c.quidā.xxiiij.q.iij. oīne autē naturale regimē eſt ab
vno qđ principaliter in inferiora influit. patet in multitudine
mēbrorū corporis principaliter eſt vnū mēbrū qđ nō mouet.ſ.
cor. Et in partibus potentialibus anime eſt vna potentia que
alijs preeſt.ſ. ratio prout comprehendit intellectū ⁊ voluntatē.
facit.vij.q.j.c.in apibus. ſic quoq̄ʒ in hoc toto vniuerſo vnum
primū principium eſt qđ oīnia producit ⁊ mouet.c.j.de ſum.tri
nita. quare etiā in multitudine humana oportet dicere eſſe vnū
rectorem a quo inferiora regant̄: q̄ ſi vnitas gubernantis req-
ritur ad optimum regimē multitudinis humane que vnitur ex
inclinatione nature: ergo etiā requireretur ad regimen illi⁹ cō
munitatis que vnitur ex munere gratie prout eſt cōmunitas ec
cleſiaſtica. nam illud qđ eſt ſm gratiam non contrariatur ei qđ
eſt ſm naturā: ſed illud perficit. ergo dicendū eſt ꝙ in tāta vni
uerſitate fideliū ⁊ multitudine vnus ſit rector hoc regnum ec-
cleſie gubernans. preterea facit. nam Deut̄.xxxij. dei perfecta
ſunt opera. Ap̄ls ad Rom̄.xiij. Et perpetuationē eccleſie pol-
licitus eſt. Mat.vlti. Ego vobiſcū ſum vſq̄ʒ an cōſummationē
ſeculi. Et Hiero.ſup pſal̄. Hieruſalē que edificatur vt ciuitas.
dicit non eſt adhuc cōpletū edificium huius ciuitatis: ſed cōti
nue edificatur adhuc de lapidibus viuis ſup fundamentū apo
ſtolorū ⁊ prophetarū ab ipſo ſummo angulari lapide ieſu xp̄o.
Eſa.ix. Super ſoliū dauid ⁊ ſuper regnū eius ſedebit vt confir
met illud ⁊ corroboret in iudicio ⁊ iuſtitia amodo ⁊ vſq̄ʒ in ſem
piternū.c.pro humani. de homi.lib.vj. neq̄ʒ in neceſſarijs eccle
ſie ſue credendū eſt eū defeciſſe quā dilexit vſq̄ʒ ad mortem cru
cis. Ap̄ls ad Ephe.v.xxiiij.q.j.ſciſma.c.princeps.xxiij.q.v.ſʒ
per vnitatē conſeruant̄ regna vt dictū eſt: ⁊ vt dixit ſctūs Tho.
in.iiij. cōtra gentiles. ſanctus Tho.in.iiij.di.xvij.q.vij. iuxta
illud euangelicū. Oīne regnū in ſe diuiſum deſolabitur.c.ſicut
in ſacramentis. de conſe.diſt.iiij.c.loquitur.xxiiij.q.j. ⁊ ſepe al
legato.c.legitimus. ergo credendū eſt deū ordinaſſe hāc ip̄am
eccleſie vnitatē: ⁊ per vnū regi debere.d.c.ij.de ſum.trini.c. ita
dn̄s.xix.diſt.c.in nouo.xix.diſt. Inſuper hec vnitas eccleſie et
vnius rectoris eius probat̄. nā patet ex predictis in eccleſia dei
eſt ordo. iſte aūt ordo ſm prelationē ⁊ ſubiectionē exprimitur.
prelatio autem ſm aſcenſum ⁊ deſcenſum: quia vbi eſt equali-
tas non eſt prelatio.c.innotuit. de electio. aſcendendo autē ſu-
perius neceſſe eſt vt ſit aliqua reductio ad vnū ne ſit proceſſus
vſq̄ʒ in infinitum. ideo aliquē ſupremū eſſe prelatū oportuit in
quo totius poteſtatis eccleſie eſſet ſtatus. Et ideo dicit̄ p Eze.
xxxiiij.c. ſuſcitabo ſup eos paſtorē vnū.⁊.xxxvij.c. ⁊ paſtor vn⁹
erit oīm veſtrū. preterea arguit̄. ad vnitatē eccleſie requiritur ꝙ
oēs fideles in fide conueniāt. vnde ap̄ls.j.Coꝝ.j. Idipſum di-
catis omnes ⁊ nō ſint in vobis ſciſmata. ſine fidei enim vnita-
te nemo ſaluat̄.c.j.de ſum.tri. ap̄ls ad Heb.xj. ſine fide impoſ-
ſibile eſt deo placere. ſʒ circa hec que ſunt fidei propterea ꝙ ho
mines ſunt proni ad diſſentiēdū.c. q̄ diuerſitatē. de cōceſ.pre-
ben. contingere poſſet ſn̄ias fideliū: ⁊ ſic eccleſiā diſcerpi niſi in
vnitate per vnius ſn̄iam cōſeruaretur. vt vidimus poſt glo. in
in.c.in iſtis.iiij.diſt. ergo neceſſe eſt ad vnitatē fidei in eccleſia
conſeruādā ꝙ vnus ſit qui toti eccleſie preſit rector ⁊ paſtor ei⁹
vt impleat̄ qđ dixit dn̄s per Eſa.c.v. Quid vltra debui facere
vinee mee ⁊ non feci. Neq̄ʒ eīn exiſtimandū eſt deū minus con-
ſuluiſſe eccleſie ſue quā proprio ſanguine redemit ⁊ fundauit q̄
conſuluit ſynagoge que preuia fuit noſtre eccleſie: immo tāto-
magis credendū eſt deū eccleſie catholice cōſuluiſſe: q̄ ſynago
ge: quanto ſacerdotiū euāgelicū excellentius eſt leuitico. Sʒ in
ſynagoga vnus erat ſummus pōtifex.ſ. Aaron prefectus om-
nibus ſacerdotibus. poſtea eleazar ⁊ ſic de alijs ſucceſſoribus.
⁊ qui ſummo ſacerdoti nō obediebat reus erat mortis. Deut̄.
xvij.c. ergo multomagis dicere debemus in hac apoſtolica ec-
cleſia vnū eſſe regimē ⁊ vnū pontificem: cui tanq̄ ſuperiori oēs
obedire teneantur. vnde per predicta pulcherrime dixit Alber
tus magnus in libro de miſſa. Hec adunatio: ſcʒ multoruʒ per
omnem ordinem graduum eccleſie ad vnum caput in celo reful
get: in naturis oſtenditur: in operibus exemplificatur: in diui-
nis legibus precipitur: ⁊ in toto corpore myſtico obſeruat̄. In
celis enim angeli ad archāgelos: archangeli ad principatus:
principatus ad poteſtates: poteſtates ad virtutes: virtutes ad
dominatiōes: dominationes ad thronos: throni ad cherubin:
⁊ cherubin ad ſeraphin ſm obedientie ⁊ illuminationis ordi-
nem ordinantur: ideo Job.xxviij. dicitur. Nunquid noſti ordi
nem celi ⁊ rationē eius pones in terra. In naturis oſtendit̄ ra-
muſculi ad virgas: virge ad ramū: rami ad ſtipitem: ⁊ vbi mul
ti ſtipites in vna radice figuntur vt oīa ſocia fiant ⁊ participēt
ex ſucco radicis.c.loquitur.s. allegato. ⁊ apoſtolus ad Rom̄.
xj. Socius radicis oliue ⁊ pinguedinis factus es: ſi de corpore
humano cōplectit̄. ap̄ls.j.Corin.xij. Sicut enim multa mēbra
in vno corpore habemus. omnia autē mēbra non eundē actum
10 habēt: ita multi vnum corpus ſumus in xp̄o. ¶ † In xp̄i operi
bus vnitas cōmendatur: q̄ xp̄i opus eſt ſemper in vnū collige
re diſꝑſa. Hinc dr̄ Joā.x. Fiat vnū ouile ⁊ vn⁹ paſtor. ⁊ Mat.
xij. qui nō colligit mecū diſpergit. Unitas quoq̄ʒ in diuinis le-
gibus precipitur. dicēte Dionyſio. Lex diuinitatis eſt p prima
media: ⁊ per media vltima reducere qđ effici nō pōt niſi in or-
dine ad primū. Nec enim lex ſicut ſuperiora mouet ⁊ ligat ad
inferiorum prouidētiam ⁊ curā: ita inferiora ligāt ad ſuperio-

Archivo Histórico Rosario

rum obedientiam vt oīa hoc modo ſint connexa.vñ p̄s. diſtri-
buite gradus eius vt enarretis in progenie altera.⁊ Daniel.ix.
11 Sta in gradu tuo.† Sic enim octo gradibus aſcenditur ad dei
templū ⁊ culturā.vt dr̄ Eze.xlj.c.papatu.ſ. patriarchatu. pri-
matu.archiep̄atu.abbatū reuerētia.ꝓpoſitura qua etiā archi-
diaconatus ſignatur.decanatu.cura parochiali.Hoc etiam in
toto corpore myſtico qđ eſt eccl'ia obſeruatˀ. In quo oīa ad vnū
dirigunt̄ que petri clauibus cōmittunt̄. Tibi dabo ⁊c. vni cō-
mittitur vt plenitudo poteſtatis in vno oſtendatur: ⁊ in alios
ab illo ſm partē ſollicitudinis ad quā vocātur: cōmittatˀ.c.de-
creto.ij.q.vj.c.ad h̄.de auto.⁊ vſu pal. Preterea vt dicit Ari-
ſto.ij.meta. In quolibet genere cauſe oportet vnū primū dare
ad qđ oīa poſteriora reducant̄:ita in eccleſia oportet dare vnū
primum regentem ⁊ mouentē totā eius politiā.c.per venera-
bilem.ver.rationibus.qui fil.ſint legi. al's multis imperātibꝰ
⁊ regentibꝰ induceremus in incōueniens.de q̄ Mat.vj. Nemo
poteſt duobꝰ dominis ſeruire.⁊ Luc.xvj.et habetur de penitē.
diſt.j.c.oīs q odit.§. hoc idē.⁊ dj.ij. nemo poteſt.§. romanos.
⁊.c.ita dn̄s.xix.diſt.⁊ ſic ordo politie confunderetur qđ non eſt
dicendū: q2 ordo ſm Bern̄.nihil inordinatū admittit.facit.c.
qualiter ⁊ quādo.il.j.ver.ideoqꝫ.in fine.de accuſa.⁊ ſic per iſta
inconuenientia ⁊ diſſenſiones auerteremur a vero fine ciuilita
tis xp̄iane ad quē om̄es fideles ordinamur ⁊ tēdimus: ſcilicet
a gratia charitatis ⁊ vnitatis que ſunt vincula perfectiōis in
via.vt dicit apl's ad Coll'.iij.⁊ ad Ephe.iiij.⁊ demū a fine bea
titudinis eterne in patria celeſtis vbi eſt illa vnitas. de qua dr̄
pſal'.cxxj.participatio eius in idipſum.⁊ de qua Grego. Tā-
ta vis charitatis oēs ibi ſibi aſſociat vt bonū qđ quiſqꝫ in ſe nō
accipit in alio ſe accepiſſe gaudeat. Et licet ad hunc finem vlti
mum oēs tam ſuperiores ꝙ̄ inferiores de eccleſia incedant: ta
men aliqui immediate magis ꝙ̄ alij:ſicut in om̄i politia con-
tigit vbi plures principatū gerentes : ita ordinati ſunt vt in-
ferior ordinetur ad ſuperiorē per ſuos gradus: ⁊ tandē oēs or-
dinentur ad finem ſupremi principis. vt dixit cōmentator.xij.
12 meta.⁊ ſctūs Tho.in ſumma ꝯtra gētiles.lib.iiij.vbi dicit† ꝙ
licet populi xp̄iani diſtinguantur per dioceſes ⁊ ciuitates.c.ec
cleſijs.xiij.q.j. Una tn̄ eſt eccleſia: vnus eſt populus xp̄ianꝰ.c.
j.de ſum.trini.⁊ ſicut in ſpeciali populo requiritur vnꝰ epiſco
pus vel rex vt caput.c.j.de priui.c.qm̄.de offi.ordi.c.legimus.
xciij.diſt.ita in populo xp̄iano vnū debet eſſe corpus eccleſie ⁊
a vnum caput[a].vt.d.c.ita dn̄s.⁊.c.ꝙ̄uis.xxj.diſt.c. in illis.in fi-
ne.lxxx.diſt.c.loquitur.c.om̄ibus.c. nō turbatur.c.quotiens.⁊
quaſi per totū.xxiiij.q.j.c.ſacroſacta. vbi optimus tex.xxij. di
ſtin.ideo dicit Aug.ſicut vnus homo primo creatus eſt: ita vt
in eo ⁊ ex eo conſtitueretur vna creatura. vnde poſtea tāta pro
pagatio.c.nec illud.xxxij.q.v.ita vnius iſtius nature totiꝰ vnꝰ
debet eſſe rector principalis qui eā deducat ad vnū deū a quo
creata eſt.Geñ.j.in eo enim ꝙ ſummus eſt rector ⁊ pontifex te
netur populum xp̄ianū deducere ad vitam virtuoſam:ad gra-
tiam ⁊ charitatem in via: vt tandem poſſit peruenire ad glo-
riam in patria dicente domino Jo.vlti.paſce oues meas. Et
ideo ſicut ponere duo principia fidei orthodoxe hereticum eſt.
xxiiij.q.vlt.c.quidā.⁊ maxime in verbo cerdoniani.ita ponere
duos ſupmos p̄ncipes ſibi eq̄les ī terris etiā hereticū eſt.d.c.j.
de ſum.trini.c.in nomine dn̄i.xxiij.diſt.c. turbatur nauicula.
j.q.iiij.c.non turbatur.xxiij.q.j. Et in extrauagā. Joan.xxij.
vnam ſanctam. vnde hanc vnitatem in arca noe: vt dixi ſ̄.in
ſecūdo fundamento.dū in ſuperioribus ad vnitatē cubiti redu
citur figuratā videmus. Et in promiſſione factā abrae: dūꝫ di
ctum eſt ſemini eius ⁊ nō dixit ſeminibus.vt not. ſuper epiſto-
13 lam ad Gal'.iij.† Proinde etiā figuratur eccleſia quaſi hortꝰ
concluſus virtutibus continuatis ⁊ ꝯneris. Cant.iiij.⁊.xxiiij.
q.j.c.om̄ibus.⁊.c.loquitur.⁊ dicitur perfecta xp̄i. Canti.vj.et
d.c.loquitur.quaſi ſponſa illius qui opus imperfectionis non
nouit.dicitur tunica incōſutilis in ſe tota vnita. Jo.xix.c.xvj.
q.vij.c.ſicut. dicitur firma ſicut mons ſyon.pſal'.cxxiiij.que ad
huc in enigmate ſpeculatˀ. dicitur etiā per pſalmiſtā pſal'.cxix.
Hieruſalē que edificatur vt ciuitas ⁊c.quia ſic interpretatˀ hie-
ruſalem ꝑ eccleſia q̄ per mortē xp̄i eſt recōciliata creatori ⁊ paci
ficata: vt dicit apl's ad Coll'.ij.⁊ ad Ephe.ij.figuratˀ etiam ec-
cleſia Act.x.in lintheo oſtenſo petro tanꝙ̄ capiti ⁊ paſtori in q̄
varia animantiū genera.ſ.volatilia pro quibus contemplati-
uos ⁊ bonos habemus. quadrupedia ſerpentia pro quibꝰ ma-
los accipimus incluſa erant. figuratur etiā in cenaculo grādi
in quo xp̄s cenā dn̄icā manducauit. Mar.xiiij.j. Cor.xj.c. q2
ſola.xxiiij.q.j.grande charitate: ſtratuꝫ humilitate.iij.reſpon,
ſiū,c.⁊ pſal'.cxviij. Adheſit pauimēto anima mea. extra qđ ce
naculum agnus dei nō comedit̄: q2 nec xp̄i corpus cū fructu ex-
tra illud eſt.xxiiij.q.j. ſciſma.nec aīa a pctō lauatˀ.c. quocūqꝫ.
xxiiij.q.j.c.j.de ſum.tri.nec vera pax datˀ aut relinquit̄.c.q con

Additio.
a ¶ Et vnū ca-
put. An papa di-
catˀ eſſe ſolus ec-
cleſia romana.
vide Barba. in
ꝯſi.j.in.xj. colū.
ver.⁊ facit qđ vo
luit.j ꝑmo volu.

tra.xxiiij.q.j.nec fons ſacramētalis cū effectu bn̄dicit̄.c.male-
dicam.j.q.j. Itē in vno apl'o petro figuratˀ eccleſia in qua mul
ti imbecilles: multi firmi.ideo in petro firmi ſignificant̄ in hoc
ꝙ ſupra aquas ambulauit: ⁊ infirmi ī hoc ꝙ dubitauit. Mat.
xiiij. Et ita Aug.de verbis dn̄i.c.turbatur.j.q.iiij. Item figu-
ratur in ſagena petri miſſa in mari bonos ⁊ malos piſces con-
greganti. Mat.xiij. Item in vna ſcala Jacob per quam et in
qua aſcendunt hoīes in celū contemplando ⁊ bene agendo: de
ſcendunt angeli miniſtrando. iſta eſt eccleſia militans reci-
piens bonos ⁊ malos que in terra ſita inter celum ⁊ terram eſt.
xxiij.q.iiij.hec autem que etiā regnū celorū vocatˀ. Mat.xxv.
quibus figuris ſatis admonemur eccleſiā eſſe monarchiam re
gnū vnicū ⁊ vnius rectoris regnū: ⁊ vnius paſtoris vnū ouile.
14 viſo ꝙ vna eſt politia xp̄iana vnus principatus eā regēs.† Re
ſtat vidēdū quis ſit iſte ſupremus princeps: ⁊ hoc premitto ꝑ
quarto fundamēto: ⁊ primo autoritate xp̄i docetur ꝙ ſit papa
qui eſt monarcha eccleſiaſticus: cui in perſona petri dictuꝫ eſt.
Mat.xvj. Tu es petrus ⁊c.⁊ tibi dabo claues ⁊c.⁊ Joan.vlti.
paſce oues meas. qđ ſibi triplicatū fuit vt cōplecteretˀ oēm ſta
tum fideliū incipientiū ⁊ perficiētiū.iō bis dictū.paſce agnos
meos.⁊ ꝑfector.ideo dictū eſt. paſce oues meas: ⁊ ad predicta.
c.ſignificaſti. de elec.c. ſolite. de maio. ⁊ obe.vj.q.j.c. imitare.
vel aliter dictū ſibi vt curaret gregē vt demonſtraret preſiden-
tibus in pōtificatu ꝙ gregē dn̄icū paſcere deberēt verbo predi
catiōis: exēplo ꝯuerſationis: ⁊ auxilio tēporalis ſubſidij: ſicut
xp̄s pauit quinqꝫ milia hoīm. Joan.vlti. Mat.xiiij. Mar.vj.
§.ecce.xxxvj.diſt. Secundo docetur ex dignitate officij ſummi
pontificis qui eſt ſummus ſacerdos.xxj.diſt.§.j.ſacerdotis au
tem officiū digniſſimum eſt.j.q.j.c.ipſi ſacerdotes.ideo digniſ
ſimo cōmittendū eſt ⁊ in ſupmo loco habendum.c. qui epiſco-
pus. xxiij.q.j.c. que ipſis.xxxviij. diſtin.c.j.⁊ per totum.xl. di-
ſtin. Et hoc eſt qđ dicit philoſo.vij.poli. ꝙ officiū ſacerdotum
cōmittēdū eſt iudicibꝰ qui ciuitatem regūt qui digniores ſunt
in politia humana ⁊ ſi ſacerdotiū ⁊ iudiciū eiſdem competunt:
ergo ſummū ſacerdotiū ſummo iudici ⁊ econtra iudiciū ſacer-
doti cōmittendū eſt. Et ſic cū prima duo munera politie.ſ. ſa-
cerdotij ⁊ iudicij cōcurrāt in eodē ille ſupremus habendus eſt.
Et faciūt que deduxi in precedenti fundamento. Tertio doce
tur ex generali ꝓfeſſione omniū fidelium. Homo em̄ in baptiſ
mo renaſcitˀ ⁊ induit nouū hoīem q ſm ſpiritū eſt: ⁊ exuit vete-
rem hoīem qui ſm carnem eſt. iuxta ſn̄iam apl'i ad Ephe.iiij.
Ideo dicimus totum hoīem xp̄ianum ſpūalem. Jo.iij.c. Niſi
quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto ⁊c.c.debitū.de ba-
ptiſ.c.filius.⁊.c.non dubito.de ꝯſe.di.iiij. Et ideo xp̄iani volē
tes carnaliter viuere ſm veterem hominē coguntur viuere ſm
ſpiritum ſanctū.c.diſplicet.c.non inuenitur.xxiij.q.iij.c. ad fi-
dem.⁊.c.ſi vos.xxiij.q.v.xxij.q.j.c.ſi. Ideo cū xp̄ianorū ſit vnū
ouile ⁊ vnus paſtor: neceſſe eſt quēlibet xp̄ianorꝫ fateri vnā eſſe
eccleſiā ⁊ tenere nec negari pōt ⁊ vnū paſtorē eius ⁊ rectorem.c.
j.de ſum.trini.d.c.fundamēta.⁊.d.c.pro hūani. Docetur quo
qꝫ quarto ex ordine. In rebus enim ⁊ poteſtatibus ordo eſt: vt
ſ̄.dixi: que cōſiſtit ex inequalitate ⁊ ſuis gradibus.c. ad hoc.
lxxxix.diſt.⁊ poteſtas ſpiritualis regiminis non in omnibꝰ eſt
equaliter: ſed per ſuos gradus diſtincta.c.cleros.xxj. diſt.c.ple
ctis.xxv.diſt.c.antiqua.de priui.c.j.⁊ ſi. de vſu pal. Ideo ſicut
vna cōmunitas excedit et includit aliam: ciuitas vicos: regna
⁊ prouincie ciuitates. Mundus ⁊ monarchia eius prouincias
⁊ regna.c.ſcitote.vj.q.iij. Ita in monarchia eccleſiaſtica vnus
eſt ſupremus: alij per gradus inferiores.d.c.perlectis.cum pre-
allega.⁊ clarum eſt ꝙ vbi eſt gradus ſm maius ⁊ minus: ſupe-
rius ⁊ inferius ad euitandū infinitatem: ⁊ per comparationeꝫ
ad maximum: qđ propter excellentiam vni ſoli cōuenit. Opor
tet dare vnū primū ⁊ ſummū in quo ſit plenitudo ptātis q certe
eſt papa. Ideo dauid.xxiiij.ſacerdotes inſtituit quibus vnum
prefecit iſta premonſtrans.vt not.de conſe.diſt.j.c.j.⁊ moyſes
ex precepto domini Aarō inſtituit ſummū ſacerdotē.xxj.diſt.
j.§.j.ita in hac monarchia eccleſie cōuenit vt ſpūalis poteſtas
regiminis ſit penes vnū ſummū.⁊ deriuetˀ in alios partialiter
ſm gradus. Ideo dicunt̄ vocati in partē ſollicitudinis aliq.c.
decreto.ij.q.vj.miniſtri aliq.d.c.plectis. Totū aūt vniuerſale
regimē in vno capite papa vicario relicto a xp̄o cōſiſtit. vt.d.c.
ꝓ humani.⁊.d.c.ſolite. Clariꝰ aūt agēdo qs ſit rector ⁊ paſtor
huius eccleſie. Dicēdū ꝙ xp̄s paſtor caput ⁊ rector eſt: ip̄e em̄
oīa ſacramēta ꝑficit. Jo.j.c.ip̄e eſt verus ſacerdos in cuius vir
tute corpus eius in altari cōtinuo cōſecratˀ.c.j.de ſum.tri. ⁊ fi-
de catho.c.q2 corpus.de ꝯſe.di.ij.⁊ apl's ad Coll'.ait de xp̄o.ip̄e
eſt corpus eccl'ie. Exponit gl. ſm hoīs naturā caput eſt corpis
ſui.ſ.eccl'ie q̄ vnita eſt xp̄o gr̄a ⁊ natura ⁊ capiti. vñ eccl'ia q̄ eſt
collectio fideliū.de conſecra.diſt.j.eccl'ia.corpus enim myſticū
eſt.iij.q.iiij.c.engeltrudā.xxiij.q.iiij. ſicut excellētiā.⁊.q.v.⁊ ſi
nos.⁊.q.vij.

nos.⁊.q.vij.c.quēadmodū.in prin. ⁊ de pe. diſt.j.c.eccl'ia xp̄i.
in ſi.⁊.c.loquitˀ.⁊.c.qm̄ vetus.xxiiij.q.j.geritqꝫ ſummus pon-
tifex in eccleſia vicē illius prophete. de quo dicitˀ Deut.xviij.
Prophetā ſuſcitabo vobis de fratribus veſtris ⁊c. quicunqꝫ
non audierit illū prophetā: ego vltor exiſtā.penā.ſ.eternā ⁊ tē
poralē ſibi infligendo.glo.dicit ex quo verbo habetur ꝙ im-
pingentes in ſummū pontificē: ⁊ ei reſiſtentes grādi pena ſunt
puniendi. vñ ⁊ ipſe papa ſignificatˀ per montē ſinay.de quo dr̄
Exod.xxix.ꝙ die tertio deſcendit dn̄s in montē ſinay dicēs fi-
lijs iſrael. Ne aſcendatis in montē nec tangatis fines eius. q
em̄ tetigerit morietur.ſignificatur em̄ ſummus pontifex p ta-
lem montem. Primo enim ratione generalitatis: q2 ſicut me
diante tali monte deſcendit deus corā toto populo iudeorum:
ſic xp̄s mediante poteſtate ſummi pontificis in lege noua de-
ſcendit deus ſuper toto populo xp̄ianorū. Secūdo ratiōe ſub-
limitatis : q2 ſicut ille mons ſublimior erat om̄i alio monte:
ita papa ſublimior eſt omni alio prelato. Tertio rōne legalis
veritatis: q2 ſicut de illo monte data eſt lex: ita ab ipſo papa
oēs leges ⁊ iura exquirēda ſunt. Omnis ergo qui hunc montē
auſu temerario tangit impugnando vel ſibi non obediēdo mo
ri debet: non quocunqꝫ genere mortis ſed lapidibus ⁊ iaculis
confodiēdus. Et recte xp̄s corpis eccl'ie dicitur caput: qđ ita ſe
habet ad eccleſiā ſicut caput ad corpus ꝓuidendo ⁊ regendo:
⁊ in ip̄o om̄es ſenſus ſpūales eccleſie ſunt ſicut in capite omnes
corpis ſenſus.⁊ gl. ad Coll'.j.c.declarat ſctūs Tho.in.iij pte
q.viij.arti.vj. Capiti cuncta ſubiecta ſunt ad operandū ⁊ con-
ſulendum. Et apl's ad Collo.ij.ait de xp̄o.qui eſt caput om̄is
principatus ⁊ poteſtatis.⁊ ad Ephe.j. Om̄ia ſubiecit ſub pe-
dibus eius: ⁊ ipſum dedit caput.ſ.deus pater ſup oēm eccleſiā
que eſt corpus ipſius. Ei ipſi homini xp̄o om̄ia ſubſunt. Ideo
glo.ſup illud p̄s.viij. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. in-
tellige dignitate et poteſtate: q2 per pedes plena ſubiectio no
tatur: vel ſub pedibꝰ eius.i.ſub humanitate eius que ſignifica
tur per pedes. Et ſubijcit.ipſum dedit caput ſuper omnem ec
cleſiam que eſt in celo ⁊ in terra.ſubijciūtur em̄ illi quaſi capi-
ti a quo trahunt originem.ab ipſo aūt facti ſunt ſm deitateꝫ.
⁊ ita ſm deitatem caput eſt eccleſie ſm quā pater dedit ei eſſe
caput illuꝫ ante oīa gignendo etiā.⁊ proprie dicitur caput ſm
humanitatem: q2 ei eccleſia ⁊ natura ⁊ gratia coniungitur de
cuiꝰ plenitudine nos accipimus. Joan.j.ipſe em̄ xp̄s ſacerdos
dicitur ⁊ pontifex: ſacerdos q2 mediator dei ⁊ hominū.ad He
breos.iiij habētes pontificem magnū.⁊ inquit glo.pontificeꝫ
per quem itur ad deū.⁊ ad Heb.v.in principio. om̄is nāqꝫ pō
tifex ex hominibus aſſumptus ꝓ hoībus conſtituit̄ vt eos ad-
iuuet ⁊ ꝓ eis intercedat.⁊ in p̄s.ij. Filius meus es tu ego hodie
genui te.in quo oſtendit̄ xp̄s eſſe rex ⁊ ſacerdos non legalis: ſꝫ
eo perfectior: qui nō indiguit ꝓ ſe offerre ſꝫ ſolū ꝓ alijs. Itē nō
legalis q2 non carnes vitulorꝫ obtulit: ſed ſeipſum hoſtiā deo
placentem. Apl's ad Heb.ix. Itē non legalis ſacerdos q2 nō
temporalis ſed eternus.ad Heb.vij. Et vere caput eccleſie: q2
omnes effectus operatus eſt anime cōuenientes ꝑ eccl'ia diſpo
nendo gubernando actus humanos per gratie plenitudinem
⁊ omnē imperfectionē amouendo: vt dicit apl's ad Collo.j.c.⁊
⁊ ad Ephe.j.ſicut em̄ caput influit in membra. ita xp̄s influit
in omnibus rationabilibus creaturis: vtpote omnibus pōr di
gnitate ⁊ perfectione ꝓpter plenitudinem gratie ⁊ ſapientie:
quam a verbo ſibi vnito accepit. Jo.j.extra de ſacra vnc.c.j.
§.habet regiā poteſtatē ⁊ dignitatem.eſſe aūt regiū ei cōuenit
ſm diuinā naturam. vnde Apoc.xvij.⁊.xix.dicitur.⁊ habet in
veſtimento ſuo ſcriptum rex regū ⁊ dn̄s dominantiū. necnon
habet etiam ſacerdotalem dignitatē: q2 mediator dei ⁊ homi-
num vt dictū eſt.tū q2 ab inſtanti ſue cōceptionis vnctus fuit
ſacerdotali ⁊ regali vnctione inuiſibilis olei.c.j.de ſacra vnc.
⁊ p̄s.xliiij. Unxit te deus oleo ſapientie ⁊c.⁊ Canti.j. In odo-
rem vnguentorū tuorū cucurrimꝰ adoleſcentule ⁊c.⁊ Eſa.lxj.
Spiritus dn̄i ſuper me eo ꝙ vnxit me. Et ideo legitˀ p̄s.lxxj.
Deus iudiciū tuū regi da ⁊ iuſtitiā tuā filio legis. In xp̄o em̄
clarū eſt fuiſſe regiā ⁊ ſacerdotalē ⁊ pontificalē poteſtatē.iuxta
illud p̄s ij. Dabo tibi gētes hereditatē tuā.⁊ ad Heb.j.⁊ p̄s.
xliij. Thronus tuus deus in ſeculū ſeculi: virga equitatis vir
ga regni tui.c.non inuenitur.c. ſeq.xxiij.q.iiij.c. legimꝰ.xciij.
diſt. Sacerdos aūt fuit vt dr̄ ad Heb.vij.inducendo illud p̄s.
pſal'.cix. Tu es ſacerdos in eternū ſm ordinē melchiſedech.nō
ad tp̄s vt aaron: ſed ſicut melchiſedech.cuius initiū ⁊ finē ſcri
ptura nō refert figurādo.ſ.xp̄m q careat principio ⁊ fine. Apo
calip.j. Ego ſum alpha ⁊ o. Et ſicut ille obtulit panē ⁊ vinū.
ſic xp̄s ſub ſpē panis ⁊ vini corpus ⁊ ſanguinē ſuuꝫ diſcipulis
dedit. Jo.xiij.⁊ de cōſe.diſt.ij.accipite. vñ Hiero. ⁊ etiā gl. ſu-
per illud ad Heb.v.⁊.vij.⁊ de con.diſt.ij.c.ſacerdos.tex. bonꝰ
affirmāt xp̄m ſm humanitatē ſacerdotē dei patria.q̄nquidem

ſeipſum obtulit ſacrificiū deo acceptabile p̄ces ⁊ ſupplicatio-
nes ad deū obtulit. Luce.xij.ꝓ nobis ⁊ in p̄ſenti ſeculo ⁊ in ce-
lis patrē interpellans.ad Heb.ix.⁊.xij. Itē pōtifex fuit.naꝫ vt
habetur in.c.cleros.xxj.diſt.c.plectis xxv.di.pōtifex dr̄ q2 pō-
tem facit alijs ſm Bern̄. Xp̄s dictus pōtifex quaſi pontē fa-
ciēs inter deū ⁊ proximū ⁊ ad patrēs nos trāſmitrēs.fecit em̄
ſeip̄m pontē ad patrē attigēs a ripa noſtre miſerie vſqꝫ ad ripā
felicitatis eterne. Sap̄.xviij.vſqꝫ ad celū attingebat ſtās in ter
15 ra. Jo.xiiij.nemo ꝑuenit ad patrem niſi ꝑ me.† Et ſic triplex
fuit ſacerdotiū.naturale qđ ex ip̄a inſtitutione nature hoīes in
clinauit ad religionē nulli ſpecialiter ꝯmiſſam: ſed prout qſqꝫ
iuſtus erat deo holocauſta offerebat tales fuiſſe melchiſedech.
⁊ Job legimus ⁊ colligit̄ ad Heb.vij.⁊ Job.xxix.c. Secundū
fuit ſacerdotiū legale qđ ex iuſſu dn̄i Moyſes in Aarō inchoa
uit illi cōmittēs ſummū ſacerdotiū. Tertiū eſt ſacerdotiū euā
gelicū qđ originē habuit a xp̄o facta tranſlatione oīs poteſta-
tis ſacerdotalis ⁊ regalis ⁊ pōtificalis in eū vt dictū eſt : ⁊ ipſe
poſtea tranſtulit in petrū ⁊ ſucceſſores: ⁊ in apoſtolos ⁊ prela-
tos q in typū apoſtolorꝫ ſucceſſerunt.d.c.ita dn̄s.d.c. in nouo.
c.quorꝫ.lxviij.di. Et res redijt ad naturā ſuā.c.ante oīa.xxxv.
diſt.nam vt.ſ̄.dixi in ſecundo fundamento regalis ⁊ ſacerdo-
talis poteſtas in vno fuerūt vſqꝫ ad ſamuelē ⁊ etiā poſt ſamue
lem ⁊ ſaulem electum regē: lꝫ regia adminiſtratio ſaulis ſic da
ta cōtinuauerit in ſucceſſoribus qui fuerunt reges. tamen etiā
in ſummo ſacerdote remāſit de poteſtate regia. nā non tm̄ ſacri
ficia offerebat ⁊ orabat ꝓ populo ſed iudicabat inter lepram ⁊
lepram. vt habetˀ Leuit.xiij.⁊ Deut.xvij.c.per venerabilem. ⁊
§.rōnibus.qui fil.ſint legi.§.ex his itaqꝫ.de peni.diſt.j.c. hoc
ipſum.xxxiij.q.ij.⁊ in hoc figurabatˀ euangelicum ſacerdotiū.
qđ vltra poteſtatē ſacerdotij habiturū etiā erat poteſtatē iudi
candi ⁊ claues regni celorū. Judicauit etiā ſacerdos legalis
prohibendo ab ingreſſu tabernaculi vel eijciendo extra ciuita
tem ex ſocietate hominū. Leuit.xiij. qđ figurabat poteſtatem
huius ſacerdotij euangelici quo digni vel indigni iudicamur
celeſti tabernaculo ⁊ a cōmunione hoīm excluduntur.xj.q.iij.
c.audi.que cū in figura cōtigiſſent eis vt dixit apl's.j. ad Cor.
xj. In veritate nunc apud nos ſunt.c.reuera. de cōſe.diſt.ij. Et
ſic ſacerdotij ⁊ regie poteſtatis vis tota in xp̄o cōſolidata eſt: ⁊
per eū poſtea ſuo vicario cōmiſſa.c.licet.c.quanto.c.inter cor-
poralia. de tranſla.prela.c. vnico.vt eccle.bene. vñ dicit Hoſt.
in.c.ꝙ ſuper his.de voto.ꝙ in aduentu xp̄i oīs honor ⁊ princi
patus: ⁊ oē dominiū ⁊ iuriſditio ad eū tranſlata eſt.c.trāſlato.
de ꝯſti.⁊ Mat.xxj.auferetur a vobis regnū: xp̄o enim vt homi
ni data eſt oīs poteſtas in celo ⁊ in terra. Mat.vlti. Et ideo di
xit ibi Ricar.in glo.non de coeterna patris diuinitate ſed de aſ
ſumpta loquitur humanitate.⁊ ꝓbat hoc regnū fuiſſe in xp̄o.
16 Ricar.per Apoca.j.c.ſuper verbo princeps regū dicēs.† Re-
ges ſunt triplices: quidā regūt ſibi ſubditos quoad terrena vt
principes ſeculares: quidā quoad ſpiritualia vt eccleſiaruꝫ re
17 ctores: quidam regunt ſemetipſos vt ſinguli fideles.† Xp̄s eſt
princeps oīm regū q2 ab ip̄o eſt oīs poteſtas ſecularis p̄ncipum
⁊ cura paſtoralis rectorū eccleſie: ⁊ ſingularis ſolertia cuiuſqꝫ
fidelis circa ſeipſum. Ideo in prohemio decretaliū appellatur
rex pacificus.⁊ facit.xxiij.q.j.§.j. Hāc aūt ptātē ⁊ hoc regnuꝫ
aſceſurus de hoc mūdo ad patrē: ne hoc ouile dereſeret ſine pa
ſtore: ⁊ regnū ſine rectore vicarium ſibi conſtituit beatum petrū
a cui poteſtatē vice ſui dedit in terris[a]. probatur per mulas au
toritates euāgelicas ⁊ ſacrorum canonum : vt pulchre conſide
rat Innocen.in.c.ꝙ ſuper his. de voto.et in.c.pro humani. de
homi.lib.vj. vbi bonus text.et in.c.ad apoſtolice.de re iudica.
lib.vj.ſanctus Tho. in ſumma cōtra gentiles.lib.iiij.⁊ lib.con
tra errores grecorū.c.xxij.⁊.c.lxvj.⁊. lxvij.vbi deducit hanc ge
neralē poteſtatē ⁊ plenitudinē poteſtatis pape. Et primo affer
tur autoritas Joan.j.c. vbi xp̄s dicit petro. Tu vocaberis ce-
phas.quod non fruſtra dictum eſſe credendum eſt. Cephas au
tem.i.caput.ideo eum primo vocauit caput aliorū.xxj.diſt.in
nouo.⁊.§.j.c.ſi fortaſſe.xvj.q.vj.c.dudū.iij.q.vj.c.ita dn̄s.xix.
diſt. Secundo affert̄ illud Mat.xvj.c. Ego dico tibi: reſpōdit
chriſtus petro: quia tu es petrus ⁊ ſuper hanc petram edifica-
bo eccleſiā meā. vnde Chryſo. hic eſt vnus honor datus petro
qui largitus eſt ei nomen firmitatis.petrus enim.i.firmus.et
dum ſubiungit edificabo eccleſiam meam: munus paſtorale in
iungit.d.c.ita dominus.⁊.d.c.in nouo.vel aliter ſuper hāc pe
tram.i.ipſuꝫ.quia petra erat chriſtus.vt apl's.j.Corin.iiij.quē
confeſſus eſt: quia dixerat. Tu es chriſtus filius dei viui.edifi-
cabo eccleſiam meam.addit poſtea fidem petri agnoſcens. Et
ego dico tibi: q2 tu es petrus: ac ſi diceret ſm Hierony. quia tu
dixiſti mihi.tu es chriſtus filius dei viui. et ego dico tibi quia
meum dicere facere eſt. Geñ.j.c.q2 tu es petrus ⁊c. ⁊ tibi dabo
claues ⁊c. Sicut enim apoſtolus donauit lumen. Matth.v.

Additio.
a ¶ Dedit i ter-
ris. De pape p̄-
eminētia ⁊ pote
ſtate vide p bar-
ba. ī ꝯſi.j.ī.xiiij.
col. ver. ſecūdo
p̄mitto. in p̄mo
volumine.

Archivo Histórico Rosario

ita ⁊ petro largitus eſt nomen ab ipſo petra xp̄o tractũ vt exin
de non quaſi nouũ nomen donet: ſed nouũ paſtorale munus
iniũgat. Et Ambro. ibi in homelia. Petrus enim dicitur, eo
ꝙ primus in nationibus fidei fundamenta poſuerat: ⁊ tanꝙ̄
ſaxũ immobile totius corporis xp̄iani compaginē molēq; con
tineat. Poſteaq; ſubijcit. tibi dabo claues regni ⁊c. vñ Chry.
ait. vide etiã qualiter xp̄s reduxit petrũ ad excelſam de ip̄o in
telligentiã hoc eis ſe promittit daturum qđ eſt propriũ ſolius
dei. ſ. peccata ſoluere. Et addit ꝙ porte inferi non preualebũt
aduerſus eam. ⁊ ſic immutabilē eccleſiam facit inter tot perſe
cutionum ⁊ tentationũ procellas. Et ponderandũ eſt ꝙ lʒ om
nibus apl'is. Mat. xviij. dictũ ſit. ꝙ quecunq; ligaueritis ⁊c. ⁊
ſi videant̄ eadē verba illis dicta que petro. Ex quo tñ pri⁹ pe
tro. Mat. xvj. dictũ fuerat ſingulariter. qđcunq; ligaueris. ꝑ
hunc ordinem demonſtratur primo datũ primatũ petro ⁊ per
eum deſcendere ad alios. Ideo ei ſine alijs dictũ eſt, quodcũq;
ligaueris. Alijs aũt ſine eo nõ eſt dictũ. quecunq; ligaueritis,
vt intelligatur ſic ei attributa poteſtas huiuſmodi vt alij ſine
ipſo non poſſint: ipſe ſine alijs poſſit ex priuilegio ſibi collato:
⁊ conceſſa plenitudine: ⁊ ſic hoc loco ⁊ ex nomine petrus quod
idem eſt qđ cephas ⁊ caput. vt dixit Beda. ⁊ ex munere iniun
cto videlicet quodcũq; ligaueris. primat⁹ petri fundat̄. Ter
tio affertur illud Mat. xvij. cũ mandauit dñs petro vt ſolue
ret tributum pro ipſo ⁊ ꝓ ſe. ⁊ facit. c. magnũ. xi. q. j. c. iam nũc.
xxviij. q. j. illud ſignum primatus apl'i acceperũt cum viderũt
dominum in ſolutione tributi petrum ſibi conſortem voluiſſe
quaſi primogenitus eſſet cum xp̄o. facit qđ not. glo. xxiiij. q. i.
§. eſt ⁊ aliud. ideo dicit Aug. lib. de queſtionibus no. ⁊ vete. te
ſtamē. q. lxxix. Saluator noſter cũ ꝓ ſe ⁊ petro ſoluere iubet di
dragma ꝓ omnibus ſoluiſſe videtur: q: ſicut in ſaluatore erãt
omnes cauſe magiſterij: ita ⁊ poſt ſaluatorē in petro oēs conti
nentur. Ipſum eñ conſtituit eſſe caput eorũ vt paſtor eſſet gre
gis dñici. Et propterea glo. Mat. xix. ſuꝑ illud dñ apl'i inter
rogant dñm dicentes. quiſputas maior eſt in regno celorũ. iđ
dicit, ⁊ idem ſentit Chryſoſto. diſcipulos feciſſe hãc interroga
tionem videntes in tributi redditione. Petrũ dño per ipſum
met dñm dño cõparatũ fuiſſe: q: arbitrati ſunt petrum a dño
ſibijpſis apl'is prelatũ. Quarto affertur autoritas. Luce. xxij.
dum dicit. factam cõtentionem inter diſcipulos chriſti q̄s eoꝝ
videretur maior. qđ ex eo Grego. prouiniſſe arbitratur: q: cũ
dñs ab omnibus trãſmigraret. oportebat aliquem fieri princi
pem aliorũ quaſi dñi vicem gerentem. Et ẜm Chryſoſtomum
dñs in reſponſione ſatis innuit. ꝙ vnus inter eos maior cete
ris ⁊ predeceſſor ⁊ princeps erat ordinandus dũ dixit. Sed q
maior eſt in vobis fiat ſicut minor: ⁊ qui ꝑdeceſſor eſt ſicut mi
niſtrator. quis autem eſſet apparuit poſtea dũ dixit ad petrũ.
ſimon ecce ſathanas expetiuit vos vt cibraret ſicut triticũ: ego
aũt rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Ex quibus coram
alijs apoſtolis dictis apparet dñm illis demonſtrare voluiſ
ſe petrũ eſſe predeceſſorem ⁊ rectorem ⁊ principem illius ordi
natum. Et hoc etiã Leo papa in ſermone de beato petro. Spe
cialis cura a domino petri ſuſcipitur: ⁊ pro fide petri proprie
ſupplicatur tanꝙ̄ aliorũ ſtatus certior ſit futurus ſi mens prin
cipis in petro ficta non fuit. In petro ergo oĩm fortitudo mu
nitur ⁊ diuine gratie ita ordinatur auxilium ⁊ firmitas q̄ per
xp̄m petro tribuitur per petrum apoſtolis comparatur. Quin
to affertur petro ſoli interroganti. Si peccauerit in me frater
meus dimittam ei vſq; ſepties. reſpõdit xp̄s. Mat. xviij. nõ di
co tibi vſq; ſepties ſed vſq; ſeptuageſieſſepties. nam ſeptena
rius numerus eſt vniuerſitatis. ſeptenarius ergo in hoc loco in
ſeipſum multiplicatus ſignat diuerſorũ vniuerſa peccata. Et
ꝙ ſolus petrus poteſt non ſolum oĩa ſed oĩm crimina relaxa
re. Sexto affertur illud Joan. xviij. in paſſione xp̄i. petrus edu
cens gladium percuſſit ſeruum põtificis ⁊ abſcidit auriculam
eius dextram. exponit Grego. tollit ergo petrus aurē: quia ip̄e
eſt qui accepit claues regni celorũ. ille eñ condemnat q̄ et ab
ſoluit. Septimo affertur illud Mar. xvj. dum dicit angelus.
dicite diſcipulis eius ⁊ petro ⁊c. Et ſic illum pre ceteris nomi
nat ipſo etiam die reſurrectionis ſingulariter xp̄s petro appa
ruit. Octauo affertur illud Joã. vlti. Paſce agnos meos. pa
ſce oues meas. exponit Chryſoſto. i. loco mei prepoſitus eſto ⁊
caput fratrũ tuorũ. ſubijciens idē Chryſoſto. tertio interrogat
⁊ tertio iniungit eandē oſtendens quã appreciat̄ prelationem
ouium. ⁊ quoniam hoc eſt maxime eius amoris ſignũ. Nono
deducitur. nã ⁊ verbo ⁊ opere petrus prelationē demõſtrauit:
⁊ dñs erga petrũ. videmus enim ꝙ ſepenumero ad ſolum pe
trum dirigebat xp̄s verba ſua etiã alijs apoſtolis ⁊ diſcipulis
preſentibus. Matth. xviij. c. ⁊ Joã. vlti. ⁊ econtra petrus alijs
apl'is preſentibus ꝓ oĩbus rñdebat. Mat. xvj. Joan. vj. Luc.
xij. pro omĩb⁹ prior loquebat̄. Mat. xix. itē Act. j. ij. viij. ⁊ xv.

c. ⁊ Joan. xxi. ſuper quo dicit Aug. Inuenit exitum ille nega
tor ⁊ amator vt ꝑ ei⁹ noĩe ꝑfecta dilectione moreret̄: cũ quo ſe
moriturũ peruerſa feſtinatione promiſerat. hoc eñ oportebat
vt prius xp̄s pro petri ſalute. deinde petrus pro xp̄i predica
tione moreretur: ⁊ pari genere paſſionis eũ decorauit. ⁊ iđ di
xit Joan. xxj. petre ſequere me. qđ tñ etiã intelligi põt. non tã
de genere martyrij ꝙ̄ etiã de ordine magiſterij. ⁊ Jo. vlti. iſtud
ſingularis potētie ſignũ alijs nauigio peruenientibus petrus
in mare ſe miſit: ⁊ ad dñm venit. c. turbat̄. j. q. iiij. ⁊ Mat. xiiij.
vnicũ vicariũ xp̄i ſe deſignauit: qui nõ vni populo ſed cũctis
preeſſe deberet: dũ ſuper aquas vt teſtatur euangeliſta gradit̄.
multe eñ aque populi multi. figura enim hec fuit ꝙ apparen
te dño nauigantibus diſcipulis ſolus petrus ſe in mare miſit:
⁊ ſic venit ad ipſum alijs nauigio peruenientibus. mare hoc ſe
culũ eſt. vt inquit Berñ. ad Eugeniũ. aque multe ſunt popu
li multi: nauicule plures ſunt particulares eccl'ie. Apo. xvij. c.
⁊ de conſe. diſt. ij. c. cũ oĩe. facit etiã illud. Actuũ. x. ⁊. xj. c. de
lintheo quod mõſtratũ eſt petro. ⁊ illud Act. ix. ꝙ petrus pri
mum poſt xp̄m mortuũ ſuſcitauit. Itē illud ꝙ primus poſt aſcē
ſionē dñi iudeos ⁊ gentiles ad dñm ꝯuertit ⁊ baptizauit. Act.
ij. ⁊. x. c. Itē illud Luc. v. vbi dicitur ꝙ xp̄s in vnam nauem pe
tri aſcendit. i. ẜm Bedã vnã eccleſiã. xxiiij. q. j. c. loquitur. Itē
petro dicitur. duc in altũ. ⁊ ꝙ rhetia rumpebãtur qđ ſignificat
profundã diſputationē fidei xp̄iane: ⁊ immēſam multitudinē
fideliũ vſq; in finē ſeculi ẜm Bedã. vnde ſuper illud Joã. xxi.
dicit Grego. petro ſancta eccleſia cõmiſſa eſt. cui ſpecialiter dr̄
Joã. vlti. paſce oues meas. qđ ergo primũ aperit̄ in voce poſt
ea ſignat̄ in opere. ip̄e enim piſces ad ſoliditatem littoris per
trahit. vñ etiã euãgeliſta Mat. x. c. primũ locũ petro inter apo
ſtolos dat. Et ibi Albertus. Primus magn⁹ ſimon dignitate
non vocatione: prius enim Andreas vocatus fuit vt ſequeret̄
dñm: ⁊ attende non dicitur Andreas ſcđs Philippus tertius
⁊ ſic deinceps: q: oĩes ſecundi ſunt petro quo ad iuriſditionē:
quia non vni ſub alio ſed omnes ſub petro: ⁊ vt concludamus
de petri poteſtate: ſic inquit Leo papa in ſermone ordinatiõis
ſue tertio. De toto mundo vnus petrus eligitur qui ⁊ vniuer
ſarum gētiũ vocationi ⁊ oĩbus apoſtolis cũctiſq; eccleſie patri
bus preponatur: vt ꝙ̄uis in populo dei multi ſint ſacerdotes
multiq; paſtores. omnes tamē proprie regat petrus quos ꝑn
cipaliter regit ⁊ xp̄s: magnũ ⁊ mirabile dilectiſſimi huic viro
conſortium potentie ſue tribuit diuine dignatio vt ſi quid cõe
cum ceteris voluit eſſe principibus: nunꝙ̄ niſi per ip̄m dedit q̄c
quid alijs non negauit. Cum aũt petro ſit dictũ. Mat. xvi. c. et
18 porte inferi non ꝑualebunt aduerſus eã. ſ. eccleſiam. † Sciēdũ
eſt ꝙ ſicut petrus ſuccedit xp̄o poteſtate eius vicarius. Ita pe
tro ſucceſſerũt ſuccedunt ⁊ ſuccedent romani põtifices vſq; in
conſummationem ſeculi. Unde notandũ eſt ꝙ petrus vniuer
ſalis eccl'ie ep̄s a principio factus nullã determinatã ſedem ſi
bi appropriauit. vnde hieroſolymitanã iacobo fratri dñi dimi
ſit. Ip̄e antiochie primo ſedit: ⁊ illa ignatio diſcipulo beati io
hannis euãgeliſte dimiſſa romã ſedē trãſtulit. c. rogam⁹. xxiiij.
q. j. Et ex eo q̄ in ſede romana legitime ꝯſtituit̄ ſucceſſor petri
in primatu eccl'ie eſt. c. in noua. ⁊. c. ꝙ̄uis. xxj. diſt. c. ij. xxij. diſt.
c. quãto. c. lʒ. ⁊. c. inter corpalia. de trãſla. ꝑla. c. dudũ. iij. q. vi.
c. ꝑ hũani. de homi. lib. vj. c. vbi periculũ. ⁊. c. fundamenta. de
elec. lib. vj. Et hec poteſtas immediate a xp̄o accipit̄. ⁊ poſtea
apoſtolorũ aſſenſu. d. c. in nouo. cũ ꝑallegatis. cc. oĩes. ⁊. c. ſa
croſancta. xxij. diſt. Inſuper ſciendũ eſt ꝙ ex hoc vicariatu pa
pe plenitudo poteſtatis a xp̄o data eſt. vnde Cyrillus lib. the
ſaurorũ. ſicut xp̄s accepit a parte dux ſceptrũ eccl'ie gentium ex
iſrael egrediens ſuꝑ oēm principatũ ⁊ poteſtatē: ⁊ ſuꝑ oĩe qđ
cunq; eſt vt ei genua cuncta curuentur: ſic ⁊ petro ⁊ eius ſucceſ
ſorib⁹ pleniſſime cõmiſit. c. ſolite. de maio. ⁊ obe. c. nouit. de iu
di. c. ꝑ venerabilē. qui fil. ſint legi. Uoluit eñ xp̄s papã vicariũ
ſuũ eſſe caput corpis myſtici eccl'ie. vt. ſ̄. deduxi. ⁊ voluit Pau
lus ad Collo. i. ⁊ ad Ephe. j. in quo eccleſia dr̄ corpus viuũ al's
eſſet mortuũ ſi ſine capite eſſet. c. ſi vos. ⁊. c. de liguribus. xxiij.
q. v. cuius omnimoda ⁊ plena fuit poteſtas. vt dixi. ſ̄. voluit
illam poteſtatem in petrum tranſfundere ⁊ petri ſucceſſores. c.
loquitur. et. c. omnibus. xxiiij. q. j. dicto. c. ſacroſancta. xxij. di
ſtin. Et cum romana eccleſia in ſanguine beatorum Petri et
Pauli ſit fundata eam primam aliarum eccleſiarum ⁊ matrē
ordinauit. c. beati. ij. q. vij. d. c. ſacroſancta. ⁊. c. i. xxij. diſtin. Et
qui aliter ſentit et plenitudinem huius poteſtatis interuer
tere nititur vel negare: vel quouis modo violare hereticus eſt
cenſendus. c. en imuero. ⁊. c. nulli fas. et clarius in. c. ita domi
nus. xix. diſtin. c. omnes. et. c. ſacroſancta. xxij. diſt. Et ideo iu
ra preſupponũt cõmuniter plenitudinē poteſtatis in papa. c.
cũ ex eo. de pe. ⁊ remiſ. c. propoſuit. de cõceſ. ꝑbē. c. ad apoſtoli
ce. circa fi. de re iudi. lib. vj. ideo dicit ſctũs Tho. in. iiij. ſentē.
diſtin. xv.

diſt. xv. q. iij. arti. i. miniſtri eccleſie inſtituũtur in eccleſia diui
nitus fundata. Et ideo inſtitutio eccleſie ꝑſupponit̄ ad opera
tionē miniſtrorũ ſicut opus creationis ad opus nature: que cõ
ſtitutio eccleſie conſiſtit in fide ⁊ ſacramentis. ⁊ ideo ad mini
ſtros eccleſie non pertinet iſta alterare tollendo vel mutãdo:
ſed hec eſt poteſtas excellētie que debetur ſoli xp̄o qui eſt eccle
ſie fundamentũ: vt videbimus in. c. j. ĩ. eo. Et ideo idē ſanctus
19 Tho. dicit † ꝙ ſicut papa nõ poteſt diſpenſare vt aliq̄s ſine ba
ptiſmo ſaluetur. Ita nec ꝙ ſaluetur ſine cõfeſſione ẜm ꝙ obli
gat ex vi ſacramenti. Et ſic iſta plenitudo poteſtatis eſt in pa
pa myſterialis ⁊ tanta cenſenda quanta neceſſaria eſt ad regi
men vniuerſalis eccleſie ⁊ ſalutē fideliũ procurandam. faciũt
que videbimus in. c. j. ⁊. c. ſicut. ĩ. eo. ⁊ que dixi in. c. conſequēs.
xj. diſt. Sic in ſimili dicim⁹ ꝙ oĩs plenitudo ſcientie eſt a xp̄o.
Jo. xvj. c. Nõ tamen ſic vniuerſaliter accipiendũ eſt ꝙ quicq̄d
ſcire poſſet reuelandũ foret apl'is: ſed oĩe illud qđ neceſſariũ
eſſet ad ſalutē noſtrã. Plenitudo aũt huius poteſtatis papa
lis oſtenditur ex multis. Tum ex verbis Bernardi ad Euge
nium. Tu quis es ſacerdos magnus: põtifex ſumm⁹: ꝑnceps
epiſcoporũ: heres apl'orũ: primatu Abel: gubernatu Noe: pa
triarchatu Abraam: ordine Melchiſedech: dignitate Aarõ:
autoritate Moyſes: iudicatu Samuel: poteſtate Petrus: vn
ctione Xp̄s. Nam vt dicit ſanctus Tho. iiij. ſen. diſt. xxiiij. or
do inter potentias hoc hʒ ẜm Boetiũ ꝙ quicq̄d virtutis pote
ſtatiue ſit in inferioribus eſt in ſuperiori. Et ẜm cõpletã rõnem
plenitudo eſt in vno. In alijs quedã participatio ordinis: pu
ta in ſacramento ordinis tota plenitudo ẜm theologos eſt ĩ ſa
cerdotio. In alijs ordinibus eſt quedã ordinis participatio.
Et ideo dicit Chryſo. ſuper actibus apoſtolorũ. Petrus a fi
lio ſuper omne qđ eſt filij poteſtatē accepit. nõ vt Moyſes in
gente vna ſed ſuꝑ vniuerſum orbē. Et hoc eſt qđ dicit̄ Hiere.
j. ⁊ trãſumptiue in. c. ſolite. de maio. ⁊ obe. ecce cõſtitui te ſuꝑ
gentes ⁊ regna vt euellas ⁊ deſtruas ⁊ diſperdas edifices ⁊ plã
tes. c. cũ plãtare. de priui. ⁊. c. nolite. xj. diſt. c. ſuſcipitis. iiij. di.
que etiã plenitudo pape demonſtrat̄ q: operatur poſthabitis
20 medijs. c. ad romanã. ij. q. vj. †. Et iđ ſctũs Tho. ĩ tractatu cõ
tra impugnãtes religionē dicit ꝙ papa hʒ iuriſditionē imme
diatã a xp̄o in oēs xp̄ianos. d. c. ꝙ̄uis. xxi. diſt. cũ alijs prealle
gatis. vñ dicit Inno. ⁊ Hoſtiē. in. c. ꝓpoſuit. de cõceſ. prebē. et
c. que in eccleſiaꝝ. de conſti. ⁊ ſctũs Tho. in quolibeto articu.
xiij. ꝙ plenitudo pape ꝯſiſtit etiã q: eſt ſolutus legibus poſiti
uis nõ tñ ex toto diuinis. ⁊ facit que vidimus in. c. ſicut. xv. di.
⁊ in. c. ꝯñs. xj. diſt. ⁊. xxv. q. i. ſunt quidã. Et qđ vult ſan. Tho.
in. iiij. di. xxxviij. ⁊. ij. ij. q. lxxxviij. ar. vlti. vbi dicit ꝙ papa ple
narie gerit vicē xp̄i in totã eccl'iam. Et hʒ plenitudinē poteſta
tis diſpenſandi in oĩbus diſpenſabilibus: q̄ etiã plenitudo po
teſtatis reſidet penes eũ in diſpenſatione rerũ tēporaliũ eccl'ie.
de quo vidimus in. c. j. x. di. ⁊ in. c. j. xij. di. ⁊ facit. c. adrianus.
lxiij di. Etiã probat̄ plenitudo poteſtatis in diſpēſatione the
ſauri eccl'ie videlicet indulgentiarũ quas plenarie põt dare fi
delibus per totũ mundũ: vt dixit ſctũs Tho. in iiij. diſt. xx. et
habet̄ in. d. c. cũ ex eo. ⁊ in cle. j. de pe. ⁊ remiſ. Et ita pari mo
do in diſpenſatione ſacramentorũ ⁊ ordinũ vtitur plenitudine
poteſtatis. Inno. in. c. quãto. de cõſue. ⁊ in. c. ꝓuenit. xcv. diſti.
ſctũs Tho. in. iij. parte. q. lxij. arti. xj. Itē plenitudinē hʒ pote
ſtatis quoad diſpēſationē ordinis eccleſiaſtici ⁊ dignitatum ec
cleſiaſticarũ. c. ij. de ꝑben. lib. vj. cle. j. vt lit. pen. ⁊. d. c. ꝓpoſuit.
⁊ predicta late ꝓſequit̄ ſctũs Tho. in tractatu cõtra errorē gre
corum. ⁊ not. glo. in. c. ad noſtrã. de here. Itē in tēporalib⁹ etiã
habet plenitudinē poteſtatis inter laicos. de quo dicã in. c. cũ
ad verũ. xcvj. diſt. ⁊ etiã cõtra infideles inquãtũ vel delinquũt
cõtra legem nature vel offendũt xp̄ianos in perſonis vel in bo
nis. Inno. in. c. ꝙ ſuꝑ his. ⁊ ibi alij. de maio. ⁊ obe. Hoſtien. in
ſumma de iude. ⁊ paga. §. fi. in ſum. de here. §. qualiter. c. per ve
nerabilem. §. rationibus. q̄ fil. ſint legi. Et Pau. j Cor. vj. Et
ideo papa fideliũ pater dr̄: vt dicit Aug. Et in ſermone de epi
phania. locum patris obtinet q̄ baptizat. matris aũt aqua ba
ptiſmi. Et maxima rõ paternitatis conuenit ſummo miniſtro
dei. ſ. romano pontifici: quocirca dr̄ pater patrũ. Et ſanctus
Tho. in. iij. parte q. lxvij. ⁊ p̄s. xliiij. dicit̄ ad eccleſiã ꝑ prophe
tam. Audi filia ⁊ vide. Et ibidē. ꝓ patribus tuis nati ſunt tibi
filij. c. quoꝝ vices. lxviij. diſt. Et dr̄ pater eccleſie papa rõne pre
lationis ⁊ autoritatis. ſicut ⁊ deus. Jaco. i. Oĩe datũ optimũ
⁊ oē donũ ꝑfectũ deſurſum eſt deſcendēs a p̄re luminũ. Et etiã
dñs eſt cũ ſit vniuerſalis gubernator oĩũ fideliũ. ⁊ declarat ſan
ctus Tho. in. j. p̄te. q. xcvj. ar. iiij. c. nolite. xj. diſt. Et Berñ. ad
Eugeniũ papã. Terribilis prorſus eſt: terribilis eſt locus iſte:
locus in quo ſtas terra ſancta eſt: locus principis apoſtolorũ
vbi ſteterũt pedes ei⁹: locus illius quē cõſtituit dñs dñm dom⁹
ſue: ⁊ principem oĩs poſſeſſionis ſue, faciũt que habent̄ in. c. j.

de ſum. trini. per Archi. li. vi. ſctũs Tho. in ſum. ꝯ gētiles. in
iiij. ⁊ idē in. iiij. ſen. diſt. xxiiij. q. ſi. firmat ꝙ fundata eſt oĩs po
teſtas ⁊ plenitudo in petro vt primate vt deriuet̄ ad alios apo
21 ſtolos ⁊ ſucceſſores eorũ. ¶ † Quinto principaliter ſciendum
eſt quomo cõmiſſa fuit hec poteſtas in petrũ ⁊ apl'os ⁊ petri ⁊
apoſtolorũ ſucceſſores. Poteſtatē quidē baptizãdi ẜm aliq̄s
dedit apoſtolis xp̄s nõ ſolũ qñ dixit poſt reſurrectionem appa
rēs eis in galilea. docete oēs gētes baptizantes eos ⁊c. Mat.
vlti. ſed etiã añ paſſionē. dr̄ eñ Jo. iiij. ꝙ ieſus nõ baptizabat
ſed diſcipl'i ei⁹. i. apl'i q̄ hoc non preſumpſiſſent. ſ. baptizare ni
ſi a xp̄o habuiſſent ptãtē. Et lʒ Chryſo. dicat ꝙ diſcipl'i nõ ba
ptizabant baptiſmo chriſti: ſʒ Jo. tñ Aug. ⁊ alij ꝯtrũ aſſerũt. ſ.
ꝙ baptizabant baptiſmo xp̄i in quo dabat̄ ſpũſſanctus: curre
bant eñ ſimul ⁊ legalia ⁊ euangelica ſacramenta ẜm virtutem
vſq; ad paſſionē: ⁊ q: nõ erat cõueniens ꝙ ipſi alios baptiza
rent nõ baptizati. Et iđ ipſi apl'i prius fuerũt baptizati a xp̄o.
⁊ ſic exponitur illud Joã. xiij. q̄ lotus eſt. i. baptizatus: non in
diget niſi vt pedes lauet. i. affectus purificet aqua pnĩe. qđ etiã
habet̄ de cõſe. diſt. iiij. c. qñ a hieroſolymis. Nõ eſt incõueniēs
ꝙ ipſi baptizarent nondũ facti ſacerdotes. cũ nũc laicus in ne
ceſſitate baptizet. vt de con. diſt. iiij. cõſtat. verũ vt vnitas eccle
ſie ſeruaret̄: ⁊ a capite petro oĩs act⁹ hierarchicus originaret̄
noluit xp̄s eos baptizare: niſi ex petri cõmiſſione ⁊ ordinatio
ne. hec poteſtas põt dici clauis regni: q: per vſum eius. i. ꝑ ba
ptiſmũ aperitur regnũ celorũ baptizatis. Et q: baptiſmus eſt
fundamentũ ⁊ principiũ fidei xp̄iane: cui⁹ directio cõmiſſa eſt
petro. Ideo xp̄s ei dixit. Tu es petrus ⁊ ſuper hãc petram ⁊c.
quē alio noĩe vocauit cephas. i. caput. Jo. i. q: ab eo vt a capi
te poſt xp̄m oĩs ſpũalis poteſtas debebat deriuari aliquo mo
do: dixit tñ non ſolũ petro ſed etiã alijs ſimul cũ eo. docete eos
baptizantes ⁊c. ne crederetur baptiſmus a petro habere virtu
tem non ab ip̄o: vt eñ dicitur Joã. j. ipſe. ſ. xp̄s eſt q̄ baptizat. ſ.
interius mundãdo. Uñ nõ repetēdo de ſacerdotio nature quē
quodãmodo illud dicunt̄ obtinuiſſe aliqui ſub iure nature vt
Melchiſedech ⁊ Job. neq; de ſacerdotio legali Aaron ⁊ ſuc
ceſſorũ repetendo. Sciendũ eſt circa ſacerdotiũ euangelicum
ſub quo legimus ꝙ ipſum ſacerdotium euangelicum cõmuni
catum fuit a xp̄o apl'is ⁊ ſucceſſoribus eorum: ⁊ per iſtos etiã
alijs. Quantũ eñ ad actũ conficiendi corpus xp̄i cõmiſit xp̄s
poteſtatē ſacerdotalem in cena. Jo. xiij. vbi poſtꝙ̄ ipſe corpus
⁊ ſanguinē cõſecrauit: ⁊ apl'is ſumendũ tradidit formam eis
reliquit ⁊ poteſtatem ſimiliter faciendi cum ait. Hoc facite in
meam cõmemorationē. Luc. xxij. Mat. xxvi. Mar. xiiij. de con
ſecra. di. ij. c. tenorem. c. q: corpus. ⁊. c. in xp̄o ſemel. c. panis eſt
in altari. ⁊. c. iteratur. Pro hoc facit qđ not. xxi. diſt. in nouo.
in glo. facit tex. in. §. econtra. ⁊ in. §. quē penitet. de peni. diſt. i.
Quantum vero ad actũ docendi ⁊ alia ſacramenta exhibēdi
ſacerdotij poteſtatem dedit ⁊ officium cõceſſit. Mat. iiij. ante
paſſionē. ⁊ Luc. ix. In viam gentium ne abieritis ⁊c. Et poſt
reſurrectionē generalius. cum ait. Euntes docete oĩes gentes
baptizãtes eos. In noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti. Mat. vlti. ⁊
Mar. vlti. ⁊ extra de baptiſ. c. debitum. de conſe. diſt. iiij. c. pro
prie. ⁊ cum ait Jo. xx. Quorũ remiſeritis peccata remittũtur
eis ⁊c. j. q. j. remiſſionē. Ceterũ etiã de poteſtate miracula faciē
di dr̄ Luce. ix. dedit eis poteſtatē ſuꝑ oĩa demonia vt languo
res curarent. Hanc poteſtatem habuerũt oēs apl'i immediate
22 a xp̄o ⁊ ante reſurrectionē ⁊ poſt eũ a petro. † Nõ eñ poteſtas
faciendi miracula põt dari a puro homine ſed a ſolo deo: qn
immo ipſe deus eſt qui miracula operatur per ſanctos ſuos vt
inſtrumēta. vnde p̄s. Qui facit mirabilia magna ſolus. vnde ⁊
ipſa poteſtate faciendi miracula apoſtoli aut alij ſancti vti nõ
poſſunt ad placitum: ſed quando deo placet. vt dicitur de pe
niten. diſtin. ij. c. querendum. ⁊ iudas proditor hanc etiã credi
tur habuiſſe. Licet autem poteſtatem faciendi miracula non
habuerint a petro apoſtoli alij: habuerunt etiam tamē ſub pe
tro ⁊ minorem petro. vnde in illo vſu omnes deferebant petro.
ſic enim et Joãnes euangeliſta qui fuit maior poſt petrum fe
cit. Unde ⁊ primum miraculũ factũ per apoſtolos poſt miſſio
nem ſpirituſſancti factum eſt per petrũ aſſociatum cum Joan
ne dicentē claudo mendicãti. qđ habeo tibi do. In nomine ie
ſu nazareni ſurge ⁊ ambula: qui ſubito ſanatus eſt. Act. iij. et
in geſtis martyrũ petri ⁊ pauli de deiectiõe ſimonis magi quē
demones per aera portabant. Paulus petro legitur detuliſſe.
Nam poſt piam contentionem adinuicem precepit petrus de
monibus vt demitterent illum ad terram: qđ ⁊ factum eſt. ⁊ ſic
corruens ſimon expirauit. Quod autem minorem operationē
23 in miraculis alij apoſtoli egerint petro patet: † quia ad vmbrã
petri ſanabantur infirmi. Act. v. quod de alijs apoſtolis nõ in
uenitur. vnde per excellentiam quandã ei ſingulariter fuit di
ctũ. Tibi dabo claues regni celorũ. Dicit̄ aũt hec poteſtas cla

Archivo Histórico Rosario

uis: q꞉ per miracula patuit aditus multis ad regnum eccleſie
24 per fidē cōuerſis. ¶ † Eſt autē in eis hec duplex poteſtas. vna
quaſi ordinis ſm quā cōuenit eis purgare illuminare ⁊ ꝑfice-
re. Alia vero iuriſditionis ſm quā conuenit eis cuſtodire ⁊ gē
tibus ac ꝓuincijs ꝓuidere ⁊ preſidere: ꝓpter qđ eccleſie prela-
ti angeli aliquando dicuntur. vt dicit Dionyſius de angeli-
ca hierarchia. ad hec Apoc. in ſi. Septem ſtelle angeli ſunt ſe
ptem eccleſiarum. ⁊ c. ij. ⁊ iij. vbi loquitur de iſtis ſeptē ange-
lis. i. ſeptem prelatis eccleſiarū quas ibi enumerat. ix q. iij. et
angelo Epheſi. j. ad Corinth. xj. Ideo debet mulier velamen
ſumere ſuper caput ſuū propter angelos. i. ſacerdotes. xliij. di.
ſit rector. q꞉ angelus domini exercituū eſt. Malachie. ij. Cōſi
derandū eſt autem ꝙ ex dictis poteſt ſumi quedam diſtinctio
actuū vtriuſqꝫ poteſtatis. Sunt quidam actus pure ſacerdo-
tales vt ſacrificiū offerre ⁊ orare vt dictū eſt: ⁊ hos poſſunt ex-
ercere qui nullā iuriſditionē habent dūmodo habeāt ſacerdo-
talem ordinē vt ſunt ſacerdotes non curati. vt. xvj. q. j. §. ecce.
Quidam vero ſunt actus pure regales q꞉ eos exercere poſſunt
habētes iuriſditionem ſpiritualem abſqꝫ ſacerdotali ordine:
vt iudicare in cauſis ſpūalibus extrinſecis ⁊ ſpūalem penā in
ferre corrigere ⁊ punire. extra de or. c. ad hoc. xxv. diſt. c. perle-
ctis. vbi Archi. Quidā vero ſunt actus cōmunes vtriuſqꝫ po
teſtatis. ſ. ſacerdotalis ⁊ legalis: q꞉ ad vtrāqꝫ pertinēt diuer
ſimode ꝓpter qđ nec habens ordinē ſine iuriſditione nec hñs
iuriſditionē ſine ordine poteſt hos actus exercere. Huius aūt
actus eſt abſolutio peccatorū. Pertinet enim actus iſte ad po
teſtatem ſacerdotalis ordinis hac ratione. vt doct. tradūt: q꞉
ad eandē poteſtatē pertinet tribuere aliquā perfectionē ⁊ pa-
rare materiā ad ſuſceptionem illius perfectionis. poteſtas au
tem ordinis ſacerdotalis ad hoc ſe extendit vt conficiat ſacra
mentū corporis chriſti ⁊ fidelibus tradat ad eorum ſpūalem
perfectionem. j. q. j. ſacerdotes. ⁊ c. multi. quare oportet vt ea-
dem potentia ſe extendat ad hoc ꝙ felices reddat aptos ⁊ con
gruos ad huius ſacramenti ſuſceptionē qđ fit per purgationē
a peccato. de conſe. diſt. ij. in xpo patre. cui vniri nō poteſt niſi
per immunitatē a peccato qđ a deo ſeparat. Eſa. lix. in princi.
Iniquitates veſtre diuiſerunt inter vos ⁊c. dixi in prin. xxj. di
ſtin. Oportet ergo ꝙ ſacerdotalis poteſtas extēdat ſe ad remiſ
ſionem peccatorū ꝓpter diſpenſationē illoꝝ ſacramentorūꝫ q̄
ordinant̄ ad peccati remiſſionē cuiuſmodi ſunt baptiſmus et
pnia. Sed ad poteſtatē iuriſditionis pertinet hic actus ratiōe
materie circa quā exercet̄: que materia ſunt ipſi fideles. actꝰ em̄
iſte non poteſt exerceri circa aliquos niſi ipſi efficiant̄ ſubditi
illius qui hūc actū exercet. extra de parochijs. c. nullus. extra
de peni. omnis. vj. q. iij. ſcitote. hoc aūt nō fit niſi per potentiā
iuriſditionis. ⁊ ideo ſolet dici cōiter ꝙ clauis datur cū ordine:
ſed executio indiget materia debita que eſt plebs ſubdita. per
iuriſditionē habet quidā clauē ſed non habet vſuꝫ. Et ideo eſt
ꝙ non qlibet ſacerdos poteſt vti claue quā habet circa quāli-
bet: ſꝫ ſolū ad illos qui ad eius iuriſditionē ptinēt vel ordina
rie vel ex cōmiſſione vel aliquibus caſibus. Solius aūt ſummi
pontificis eſt poſſe vti claue in quēlibet: q꞉ eius poteſtas non
eſt limitata ſed omnes fideles ad eius iuriſditionē pertinēt or
dinarie. ix. q. iij. c. cuncta per mundū. cuꝫ ſeq. ſanctus Tho. in
iiij. diſt. xix. q. j. arti. iij. Et ideo cum papa poteſtatem limita-
tam non habeat: ideo etiā ſupra ſeipſum poteſtatē in foro con
ſcientie dare pōt. glo. in. c. ſane. de offi. deleg. ſanctus Tho. in
loco ꝑallegato. Et facit qđ not. idem in tractatu ꝯ impugnā
tes religionē. Et ita etiā cū ipſe nō habeat poteſtatē limitatā:
ſed cōcurrat cū quocūqꝫ ordinario. dicit ſanctꝰ Tho. in. iiij.
diſt. xvij. q. vij. ꝙ pōt de alijs cōmittere poteſtatē clauiū in alie
na parochia. facit cle. dudū. de ſepul. ⁊ ex eadē ratione diſpen-
ſatio quorūcunqꝫ ſacramentoꝝ potētiā iuriſditionis requirit
reſpectu fideliū qbus diſpenſantur. ad hanc materiā facit. j. q.
j. §. ex his verbis. ver. opponit̄. ibi. ſed ne Aug. xvj. q. j. §. ecce
in hoc. c. ⁊ vitiū eſt expreſſum. ⁊. §. ecce ſufficienter. extra de or
di. ab epiſ. que renū. c. j. ⁊ de renū. c. ad ſupplicationē. ⁊ c. poſt
tranſlationē. extra de cleri. pere. c. tue. ibi non debes eos ꝑmit-
tere tuis plebibus celebrare. ⁊ qđ legit̄ ⁊ not. de peni. ⁊ remiſ.
c. oīs. §. ſi quis. ibi alieno. ⁊ in glo. executionē habenti. vbi etiā
de hoc. ⁊ facit. xxiiij. q. j. §. his autoritatibus. Pōt ⁊ aliter di-
ci quomō remiſſio ⁊ abſolutio peccatorū precipue in foro penī
tētie ptinet ad vtrāqꝫ poteſtatē diuerſimode. nō ꝓut huiuſmo
di abſolutio ordinat̄ ad ſanctificationē hoīs ad reconciliatio
nem cuꝫ deo pertinet ad poteſtatē ſacerdotalē. ſanctificare em̄
deo ⁊ recōciliare ſacerdotis eſt. vt. ſ. dictū eſt. prout aūt in hu-
iuſmodi abſolutione habet eſſe iudiciū quoddā ptinet ad po-
teſtatē regalē ⁊ iuriſditionē. ptās aūt iudicādi inter lepram ⁊
leprā iudiciū ſapit. §. p venerabilē. §. rōnibus. q fil. ſint leg. et
Deut. xvij. c. nā iudicare actus eſt regie poteſtatis. vt. ſ. patet.
Sacerdos autem cōfeſſionē audiēs ⁊ a peccatis abſoluens: ⁊ p
culpa penā imponēs iudiciariā exercet poteſtatē vice xpi q eſt
iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. xxiij. q. v. c. remittunt̄. de ꝯſe. diſt. iij.
aliud. de pe. diſt. j. verbū. ad hmōi vō poteſtatē iudiciariā req-
ritur autoritas cognoſcendi de culpa. ⁊ ptās abſoluēdi vel cō-
demnādi. Et he ſunt due claues quas xps petro Mat. xvj. cō-
miſit. ſ. ſciētia diſcernēdi ⁊ potētia ſeu autoritas ligandi ⁊ ſol-
uendi. ad hoc. xxi. diſt. §. j. ⁊ extra de cōſang. c. j. in ſi. ſic aūt ei
cōmiſit vt p eū deriuaret̄ in alios. Et ideo dicit̄ ꝙ in beato pe-
tro toti eccleſie date ſunt claues. vt dicit Aug. ſup Jo. ⁊. xxiij.
q. j. qđcunqꝫ. Et q꞉ ꝓpter ſalutē fideliū date ſunt. ⁊ ideo nulli
pōt eſſe ſalus niſi clauibꝰ eccleſie ſe ſubijciat. xxiij. q. j. §. ſi au-
tem. ⁊ c. quecunqꝫ. q̄ ſm plenitudinē ſunt apud ſucceſſorē pe-
tri romanū pontificē ⁊ totius eccleſie paſtorē. xxiij. q. j. qm̄. ibi
cū ſucceſſore piſcatoris ⁊c. ix. q. iij. cuncta. xxiij. q. j. §. ſi autem.
ibi petro ꝓ oībus ⁊ pre oībus. Similiter actꝰ qui eſt docere ad
vtrāqꝫ poteſtatē ptinet. nā ꝓut doctrina ordinat̄ ad purgatio
nem mentis ab ignorātia vel ſciētia ad iuſtificationē interiorē
diſpoſitiue. ſm illud Jo. xv. Jā vos mundi eſtis ꝓpter ſermo
nē quē locutus ſum vobis. ſic pertinet ad ordinis ptātē: ꝓut in
ea etiā cōprehēdunt̄ inferiores ordines: q꞉ iā diaconi pñt doce
re. xciij. diſt. c. diaconꝰ vero. ibi loquat̄ ⁊c. c. diaconi ſunt. circa
principiū. ibi docētes ⁊c. ⁊. j. ipē p̄dicat. vñ ⁊ ordo diaconorum
đ illuminatus ꝓut aūt ordinat̄ ad directionē exteriorū actuū
ſic ptinet ad regalē. Et qđ dictū eſt de actu docēdi intelligēdū
eſt de doctrina publica q̄ fit in eccleſia ad ſalutē fideliū. priua-
ta vō doctrina q̄ fit ad vnū vel paucos p modū familiaris col
locutionis non reqrit ordinē vel iuriſditionē. nā tali doctrina
priuata pōt docere mulier ⁊ laicus. j. ad Corin. xiiij. xxiij. diſt.
c. mulier. ibi. in ꝯuentu. i. pulpito exponitur. ergo al's pōt a ſen
ſu ꝯrio. Nec eſt ꝯ extra de hereti. c. cū ex iniuncto. primo reſpon
ſo. ibi occulta conuenticula. q꞉ ibi loquit̄ de cōuēticulis que ſu-
ſpecte ſunt. C. de epiſco. ⁊ cle. l. cōuenticulā. Similiter autē cō
ferre ordines eccleſiaſticos ⁊ aliū plures actus poteſtatem ordi
nis ⁊ iuriſditionis requirunt. Sed attendendū ꝙ eorū q̄ vtrā-
qꝫ poteſtatem reſpiciunt: quedam conueniunt ſacerdotibꝰ om
nibus tam minoribus q̄ maioribus: vt baptizare p̄dicare ſol-
uere ⁊ ligare. xvj. q. j. adijcimus. c. ex autoritate. c. ſunt nonnul
li. Quedā vero cōueniūt ſolis maioribus: ſcꝫ epīs q ſpecialem
habent ꝯſecrationem vt clericos ordinare ⁊ plura alia facere.
vt extra de elec. c. qđ ſicut. lxviij. diſt. c. q̄uis. Sacerdotalis ſiq
dem ptās quantū ad aliqd eſt equalis in oībus ſacerdotibus:
⁊ quantū ad aliud inequalis. Nā quantū ad actum cōſecrandi
quā habet ſacerdos circa corpus xpi verū equalis eſt ſacerdo-
talis ptās in oībus eā habētibꝰ. Sed quantū ad actū queꝫ ha
bet ſacerdos circa corpus xpi myſticū. ſ. circa fideles cuiuſmo-
di actus ſunt baptizare ſoluere et ligare: inuenit̄ inequalitas
in poteſtate ſacerdotali: ⁊ qdā ſunt alijs ſupiores vt epī qui ⁊
pontifices dicunt̄: ⁊ ſm canoniſtas lꝫ ſacerdotalē ordinē habē
tium etiā in vlteriori gradu ⁊ ordine ſunt: ſcꝫ epāli. q alius eſt
ordo a ſacerdotali ⁊ ſupra illū. xxi. diſt in p̄n. vbi dixi. ⁊ ꝓbat̄
ea. diſt. c. cleros. ⁊. c. plectis. xxv. diſt. Ad actꝰ em̄ p̄dictos exer-
cendos reqrit̄ nō ſolū ordo ſꝫ etiā iuriſditio vt. ſ. dictū eſt. quā
iuriſditionē ſacerdotes inferiores non habēt niſi p ſupiorū cō
miſſionem. ſ. epoꝝ. xvj. q. j. §. ecce in hoc. ⁊. §. ecce ſufficiēter. ⁊
c. cūctis fidelibus. Alio mō pōt accipi gradus in ſacerdotali
ptāte. Nā in epīs eſt ordo ſm pfectionē quandā. Perfectū em̄
dicitur aliqd cū pōt aliqd ꝓducere ⁊ bonitatē ſuā alij cōicare.
Epī aūt nō ſolū habēt ordinē ſacerdotalē in ſeipſis: immo ⁊ in
alios huiꝰ ordinis poteſtatē tradunt. Ipſi em̄ alijs diſpenſant
ſacramēta ordinis. extra de elec. qđ ſicut. ⁊. lxvij. diſt. c. j. ⁊. ij.
⁊. lxviij. diſt. p̄ſbyter. ⁊. c. q̄uis coepi. vbi ponit̄ gradus inequa
litatis: ⁊ in qbus inter coepiſcopos ⁊ p̄ſbyteros ex vno latere:
et epiſcopos ex altero. nam vt ibi dicitur et ſi cōſecrationē: ſci
licet ſacerdotalem habeant primuꝫ pontificatus tamen apicē
non habent. Et licet huiuſmodi diſpenſatio requirat poteſta-
tem iuriſditionis: tamen ptiuet ad poteſtatem ordinis pfectā.
⁊ propter perfectionem ordinis dicuntur epiſcopi ſuperiores
ſacerdotes propter quod eis tanq̄ perfectioribus et ſuperiori
bus. quedam ſpecialiter reſeruantur. vt predicto. c. q̄uis coe-
piſcopis. et. xciij. diſtin. c. legimus. ibi quid enim facit excepta
ordinatione epiſcopus. ⁊. j. ad finē. preſbyter ⁊ epiſcopus aliud
etatis aliud dignitatis eſt nomen. Quicquid enim arduuꝫ cir
ca finem agēdum eſt exceptis reſeruatis pape ad epiſcopos pti
net. quorum autoritate minores ſacerdotes poſſunt id qđ eis
agendum committitur. xxv. diſtinct. perlectis. verſi. ad epiſco
pum pertinet. vnde et in his que agunt vtuntur rebus per epi-
ſcopos conſecratis. vt ibi. in ſignum autem perfectionis po-
teſtatis adhibetur epiſcopo conſecratio ſpecialis. de qua ex-
tra de ſacra vnctione. c. primo. in qua confertur ei ſpecialis
poteſtas

poteſtas reſpectu quarūdam ſacrarum actionuꝫ. vnde epiſco
patus eſt ordo ⁊ ſupra ſacerdotiū. ⁊ ſic ſumitur. xxj. diſtin. cle-
ros. ver. ordo vero epiſcoporū. ⁊ extra de renū. c. poſt trāſlatio
nem. §. cū ergo. ibi. ⁊ non ordini. ⁊. lxviij diſt. ſicut. ibi. tamē or
do ſeruetur. ⁊. lxvj. diſt. c. porro. ibi. ordinatus. ⁊ ibi. epūs ordi-
natur. ⁊ ibi ordinatio. ⁊. lxiiij. lxv. ⁊. lxvj. diſt. quaſi in omnibꝰ
capitulis. Conſecratio epiſcoporū vocatur ordinatio. Eſt em̄
epūs ſuperior nō ſolū ꝓpter iuriſditionē: ſed etiā ꝓpter ordinē
quē habet modo pfectiori. vnde ad oēs ſacerdotes cōiter pti-
net cathetizare. de conſe. diſt. iiij. cathetizati. baptizare. ea. di.
venit ſacerdos predicare. xvj. q. j. adijcimus. conficere. j. q. j. c.
ſacerdotes. ſoluere ⁊ ligare. de peni. diſt. j. verbum. Sed ad pō
tifices pertinet clericos ordinare. virgines benedicere. epiſco
pos alios conſecrare. manus imponere ſiue confirmare. ſyno-
dos celebrare. baſilicas dedicare. degradādos deponere. chriſ
ma conficere. vaſa ⁊ veſtes cōſecrare. ad hoc extra de elec. qđ ſi
cut. xx. q. j. c. deuotis. lxvj. diſt. c. petro. de cōſe. diſt. v. in p̄mis.
xviij. diſt. c. vlti. de conſe. diſt. j. c. miſſarum. c. nullus. extra de
iudi. c. cum nō ab homine. extra de penis. c. degradatio. lib. vj.
xcv. diſt. preſbyteros. ibi etiā aliqua enumerātur q̄ ad epiſco-
pum pertinent de quibus preſbyteri non habent ſe intromit-
tere. xxiiij. diſt. ſanctimonialis. xxv. di. c. perlectis. ver. ad epi-
ſcopum. de conſe. diſt. j. conſultu. Circa aūt hmōi ordines quo
modo chriſtus proceſſerit. Sciendū eſt etiam apertius ⁊ p̄mo
de ſacerdotio ipſum promiſit petro alijs apoſtolis preſenti-
bus. Matt. xvj. per illa verba. tibi dabo claues regni ⁊c. ⁊ hec
promiſſio complectitur tā poteſtatē ordinis q̄ iuriſditionis.
Ideo in plurali locutus eſt vt dixerūt Alexan. de ales. ⁊ ſctūs
Tho. ſanctus Bonauen. ⁊ Albertus magnus in. iiij. Iteꝫ po
teſtas iuriſditionis fuit promiſſa apoſtolis. Mat. xviij. Que-
cunqꝫ ligaueritis ⁊c. Non em̄ tūc fuit data talis poteſtas. Nā
poteſtas ſoluēdi ⁊ ligādi pertinet ad ſacerdotes. c. noua. de pe
niten. ⁊ remiſ. Apoſtoli aūt tempore dicte promiſſionis nōdū
erant ſacerdotes ſed poſtea creati fuerūt ſacerdotes in cena do
mini. Et ſic prius promiſſa fuit poteſtas Petro: ⁊ poſtea pro
25 miſſa apoſtolis. data aūt fuit poteſtas apoſtolis. ¶ † Si que-
rimus de poteſtate ordinis quo ad ſoluendū ⁊ ligandum: da-
ta fuit poſt paſſionē ⁊ reſurrectionē dñi ante aſcenſionē. Joan.
xx. cum dictū eſt omnibus. Accipite ſpiritūſactū quorū remiſe
ritis peccata ⁊c. ante enim paſſionem cum nondū cōſummata
eſſent myſteria aduentus xpi nondū apertū erat regnū celoruꝫ
ad qđ ordinantur claues ligandi ⁊ ſoluendi. ⁊ in iſta datione
poteſtatis ordinis reſpectu iuriſditiōis: vel etiā reſpectu p̄ma-
rie poteſtatis cōficiendi ſacramentū oēs apl'i fuerunt pares: ⁊
ideo in cena dñi oibus pariter dixit. Hoc facite ⁊c. dans pote-
ſtatem ipſis apl'is equaliter. ⁊ poſt reſurrectionem ante aſcen-
ſionem ſimiliter omnibus dixit. Accipite ſpiritūſanctū quorū
remiſeritis ⁊c. ⁊ ſic quo ad claues ſoluendi ⁊ ligandi qui eſt ſe-
cundarius effectus ordinis ſacerdotalis dedit poteſtatē omni
bus apoſtolis equalē: vtpote ſacerdotibus reſpectu interioris
poteſtatis ⁊ in foro conſcientie. ſed q꞉ Petro datus erat p̄ma-
tus: ⁊ ei vt paſtori promiſſa erat gregis cura adminiſtratio ex-
terior ⁊ iuriſditio fori contentioſi ſeu correctionis: q꞉ cū reſpe
ctiuatur ad gregē ⁊ ſubditos. l. j. §. cū vrbē. ff. de offi. p̄fec. vrb.
Inno. in. c. cū ab eccleſiarū. de offi. ordi. ideo reſpectu illius po
teſtatis iuriſditionis claues dicūtur date Petro. ⁊ ab eo poſt
ea tanq̄ a diſtributore ⁊ paterfamilias diſtincte ⁊ cōicate apo
ſtolis ⁊ alijs inferioribus apoſtolis epiſcopis ſucceſſoribus et
alijs prelatis. prout Petro ⁊ romano pōtifici poſtea placuit.
c. j. ⁊. ij. xxij. diſt. hinc reſultat ꝙ dicimus ꝙ papa poteſtatē or-
dinis ſemel dati auferre nō poteſt: q꞉ eius effectꝰ eſt a deo. ideo
neqꝫ per degradationē neqꝫ al's pōt impedire in ſacerdote po
teſtatem ordinis. c. ij. ⁊ ibi glo. doct. de cleri. excom. mini. c. ij. et
ibi not. de penis. lib. vj. habetur in. c. quanto. de conſuetu. Po
teſtatē aūt iuriſditiōis exterioris pōt auferre vel impedire pa
pa. c. ad probandum. de re iudi. c. tanta. c. ſi. de exceſ. prela. Et
ad predicta eſt bona glo. j. Petri. v. c. ⁊ dicit ſanctus Tho. in
iiij. di. xxix. ⁊ poſt eū Alber. q̄uis oibꝰ apl'is ſit cōiter data po
teſtas ſoluēdi ⁊ ligādi. tñ vt ordo in hac poteſtate ſignificaret̄.
primo ſoli Petro deſtinata et promiſſa: poſtea apl'is promiſ-
ſa: poſtea omibus ſimul data ſeruata. ſ. p̄rogatiua Petri quē
iam primatā deſignauerat: ita vt primo Petro data poteſtas
oſtendatur ⁊ ab eo in alios deſcendat. Et ſic quoad ſecunda-
rium actū exteriorē ſacerdotalis ordinis qui eſt ligare ⁊ ſolue-
re animas data fuit poteſtas omnibus apoſtolis Petro inter
eos exiſtente. Et ſic iuxta proportiones ſuas Petro vt capiti
alijs apoſtolis vt a capite vigorem accipientibus. cū enim an-
tea preordinaſſet ⁊ deſignaſſet Petrum ſuper omnes futurū:
vt patet ex multis predictis. ⁊ maxime illo Luc. xxij. duꝫ dixit
chriſtus Petro. Et tu aliquando conuerſus confirma fratres
tuos. verba ad eos oēs directa debent intelligi proportionabi
liter ex qualitate perſonarum: id eſt accipite ſpiritūſanctuꝫ: tu
Petre vt caput ⁊ diſpenſator in alios ⁊ vos alij apoſtoli vt mi
niſtri ⁊ in partem ſollicitudinis vocati: eis enim nullum gregē
aſſignauerat in quos hec poteſtas per eos exercenda eſſet eam:
ſcꝫ reſeruās diſtributionem vicario ſuo quem vniuerſalem pa
ſtorē deſignauerat. neqꝫ em̄ ante paſſionē poſſumꝰ dicere apo-
ſtolis datum exercitium clauium: cuꝫ per paſſionem chriſti no
bis reſerate fuerint porte celorum: poſt paſſionem autem ſuaꝫ
in ipſo diſceſſu curam gregis ſui indiffinite dicēs. Paſce oues
meas. dedit Petro. circa quem gregem verſatur exercitiū cla-
uium: apoſtolis autem de grege nihil dixit quaſi ſignificaret
illius directionem Petro conceſſam. vt dicit Leo in tertio ſer
mone ordinationis ſue. ſ. allegato. vt etiam declarat ſanctus
26 Tho. in. iiij. diſt. xxiij. † Si querimus de poteſtate iuriſditiōis
plena in vtroqꝫ foro ⁊ ꝯſcientie ⁊ iudiciali. tunc illa data fuit
Petro ſoli. Joan. vlti. poſt paſſionem ⁊ reſurrectionem ⁊ an-
te aſcenſionem: dum ei dixit dominus. Paſce oues meas. duꝫ
enim dominus in hoc ſeculo verſatꝰ fuit petro multa ſigna pri-
matus ſui ⁊ vicariatus demonſtrauit vt. ſ. deduxi. tamen in il
lo ſtatu ante paſſionem chriſti petrus non fuit maioris poteſta
tis q̄ fuerint alij apoſtoli. ideo ſignanter text. in dicto. c. in no-
uo. dicit a petro poſt xp̄m ſacerdotalis cepit ordo quaſi innuat
ꝙ in vita chriſti nō cepit poteſtas petri. Nec apparet de eo aut
aliquo alio apoſtolorum ex dictis euāgelij ꝙ poteſtatem iuriſ
ditionis exercuerint ante paſſioneꝫ chriſti. Et licet Hierony.
dicat ꝙ per illa verba. tibi dabo claues regni celorum. chriſtus
tribuit apoſtolis poteſtatem intelligendum eſt. i. tribuere pro-
miſit. Et ita etiam reſpondetur ad iura noſtra que hoc volunt.
d. c. in nouo. ⁊ ſepe allega. c. quodcunqꝫ. cum ſimilibus. ſi enim
bene conſideretur contextus Mat. vj. ⁊. xviij. c. Chriſtus cum
cepit manifeſtare ſeipſum filium dei apoſtolis ſuis. Poſtmo-
dum eis myſteria paſſionis ⁊ reſurrectionis ſue ⁊ etiam vica-
riatus. Petri ⁊ eccleſie ſue firmitatem ⁊ perpetuationem quā-
dam ⁊ huiuſmodi que ad fidem. Hec ſolennia ⁊ maxima my-
ſteria ſolū pronuntiauit. non autē apparet ꝙ tunc aliquid tri
buerit poſtea. nec etiā in. c. xviij. aliquid actu contulit. nam in-
ſtruens diſcipulos ad correctionem fraternam cum dixiſſet cō-
tumacem habendum pro ethnico: ⁊ ſic excōmunicandum: ad
demonſtrandum cuius effectus eſſet futura cēſura talis dixit.
quecunqꝫ ligaueritis ⁊c. Non vt aliquā poteſtatē de nouo da
ret ſed deſignat quā habituri erant deriuatiue a Petro vt pre
lati eccleſie ipi apoſtoli. Nec enim tam eccleſia chriſti principa
liter fundata fuit in paſſione chriſti. vt in. c. j. de ſum. trini. tūc
loquens de eccleſia cenſuris eius ⁊ clauibus poteſt intelligi ꝙ
de preſenti chriſtus aliquid dare intenderet: ſed que daturus
erat ⁊ futura pronūtiabat: neqꝫ neceſſe erat paterfamilias do-
mino ⁊ paſtore preſente vicarium conſtitui. Et propterea aſcē
ſurus ad celos chriſtus qđ iam multis ſignis premōſtrauerat:
⁊ verbis p̄dixerat re ipſa impleuit: oues ſuas petro vicario cō-
mittendo. Ex quibus verbis dixit beatus Grego. totius eccle
ſie principatus petro cōmittitur. Quo aūt ad alios apoſtolos
fuit poteſtas iuriſditionis promiſſa. Mat. xviij. impleta fuit
beato petro mediante propter eccleſie vnitatem ſeruandā. Ab
eo enim deriuauerūt omnes iuriſditiones in apoſtolos ⁊ alios
inferiores ⁊ ſucceſſores. d. c. ita dñs. xix. diſt. ⁊. c. in nouo. xxj. di.
⁊. c. j. ⁊. ij. xxij. diſt. Ideo dicit Aug. in lib. queſtionum no. ⁊ ve
te. teſta. ꝙ ſicut in xpo erāt omnes cauſe magiſterij. ita poſt ſal-
uatorem omnes in petro continentur. Ipſum enim conſtituit
caput vt paſtor eſſet gregis dominici. ⁊ Leo in ſermone preal-
legato idem firmat vt. ſ. dixi. Et propterea ſm Orige. cum in
miniſterio xp̄s Mat. xvj. quādo promiſit claues petro dixit.
Quodcunqꝫ ligaueris ſuper terram erit ligatum ⁊ in celis. Et
quando promiſit apoſtolis. Mat. xviij. Quecunqꝫ ligaueritis
ſuper terram erunt ligata ⁊ in celo. In prima promiſſione pe-
tri vſus eſt verbis pluralis numeri quaſi demonſtraret pfectio
nem poteſtatis ⁊ autoritatis vbiqꝫ petro ⁊ ſucceſſoribus ſuis ſe
daturum. c. cuncta per mundum. ix. q. iij. In promiſſione autē
apoſtolorum dixit in celo: quia non eſſet futura tante perfectio
nis in plenitudine poteſtatis ⁊ autoritatis conceſſio in apoſto
27 lis ſicut in petro. ¶ † Secundo circa epiſcopalē ordinem ſciē-
dum eſt ꝙ ſolus petrus quantū elici poteſt ex ſacro euangelio
ſolus inter apoſtolos immediate fuit epiſcopus ordinatus. cū
enim dicat tex. in. d. c. in nouo. ꝙ a petro poſt xp̄m ſacerdotalis
cepit ordo. Intelligendum eſt ipſum fuiſſe epiſcopū a chriſto
ordinatum qđ fuit per illa verba. Paſce oues meas. que pro-
prie epiſcopo cōueniunt. c. cleros. xxj. diſt. c. perlectis. xxv. di-
ſtin. Et cum illa verba dixerit dñs in receſſu ſuo ab apoſtolis ⁊
ſoli petro. ſolus ergo apparet relictus epūs a deo. facit tex. in. d.
c. in nouo. Secundo hoc ꝓbatur in. c. porro. lxvj. di. vbi Jaco-

Archivo Histórico Rosario

bus alphei ꝛ Petro Jacobo ꝛ Joāne zebedis fuit epiſcopus
ordinatus. Et ſic patet ꝙ non erant apoſtoli epiſcopi ordina-
ti a xp̄o. ſi enim fuiſſent alij ordinati quare non ꝛ Jacobus. Et
ideo credendū eſt ꝙ chriſtus ordinauit Petrū epiſcopum cū
dimiſit eū ſuum vicariū per dicta verba. paſce oues meas. Pe
trus autē poſt aſcenſionē dn̄i ordinauit Joanē. deinde Jaco-
bum zebedei quibus tribus ſic epiſcopis exiſtentib⁹ Petrus
cū alijs duobus ordinauit Jacobū alphei. d. c. porro. Et tunc
ſtatuit ꝙ deinceps non ordinaretur epiſcopus niſi a trib⁹ epi
ſcopis ꝫ propter neceſſitatē: q2 nulli alij erant epiſcopi in or-
dinatiōe Joānis ꝛ Jacobi zebedei ꝙ petrus hoc nō ſeruaſſet.
28 Neceſſitas enim nō habet legē. l. j. ff. de offi. cōſul. † Tertio ad
ducitur ſeda epiſtola Clemētis. vbi dicit. Petrus magiſter inſti
tutor ꝛ princeps apoſtolorū atq3 eorū ordinator fuit. Quarto
adducitur illud Act. xiij. dicit eis ſpiritusſanct⁹: ſegregate mi-
hi Paulū ꝛ Barnabā in opus ad qđ aſſumpſi eos. tunc ieiu-
nantes ꝛ orantes imponenteſq3 man⁹ dimiſerunt eos. exponit
glo. imponētes eis manus. i. in modū ordinationis. facit. c.
qđ autē. lxxv. diſt. Nec dicat quiſpiā ꝙ per illa verba. quodcū
q3 ligaueritis. fuerint apoſtoli facti epi: q2 cū nondū eſſent ſa
cerdotes nō eſt credendū ꝙ xp̄s voluerit eos tunc facere ep̄os.
Non enim per illa verba Luc. xxij. facite in meam cōmemora
tionem. q2 per verba conſecrationis demonſtratur quid in ip̄a
conſecratione conferatur. Verba aūt illa nudū actū ſacerdota
lem demonſtrant: ꝛ ſic nō poſſunt importare ordinationē epi.
Nec etiā per verba quorū remiſeritis ꝛc. Joā. xx. q2 cum ordi-
natio epi ſit diſtincta ab ordinatiōe ſacerdotis: ꝛ illa verba. ac
cipite ſpiritūſanctū quorū remiſeritis ꝛc. dicātur in ordinatio
ne cuiuſlibet ſacerdotis non eſt veriſimile ſi voluiſſet eos ordi-
nare epiſcopos ꝙ non dixiſſet alia verba magis cōformia or
dinationi epiſcopali ſicut dixit Petro qñ eū ordinauit epiſco
pum. Paſce oues meas. Preterea tēpore illorū verborū non
fuit preſens Thomas: ꝛ ſic non fuiſſet ep̄s ſicut alij. Et tamen
non legitur ꝙ Thomas fuerit minor alijs apoſtolis: qđ certe
eſſet ſi tunc facti fuiſſent epiſcopi cum ipſe non erat inter eos.
Nec dicat quiſpiā qđ dicit glo. in. d. c. porro. ꝙ a principio oēs
apoſtoli erāt ſacerdotes ſimplices: ꝛ tn̄ creauerūt ep̄os. immo
dicēdū vt predixi ꝙ Petrus Joānes ꝛ Jacobus ordinati fue-
runt epiſcopi: poſtea alios ordinauerunt epiſcopos. Nam ſm
Augu. in prima rerū creatione non qritur quid deus facere po
tuerit: ſed quid decuerit: ꝛ quid ratio ꝛ natura rerum require-
ret. Et ſm apoſtolū ad Hebre. vij. Minor a maiore benedici
tur nō econtra. c. inferior. xxi. diſt. Non eſt credendū ꝙ xp̄s aut
apoſtoli voluerit ep̄m q eſt maior a ſimplice ſacerdote ordina-
nari qui eſt inferior. Et ſi dicat ꝙ Moyſes ordinauit Aaron
ſummū ſacerdotem. poſſumus dicere ꝙ cū fecerit ex ſpeciali or
dinatione dei. Exo. xxviij. ſatis erat maior in illo actu. c. pue-
nit. xcv. diſt. cū ibi not. c. precipimus. xcij. diſt. facit glo. de lai-
co excōicante ex mandato pape. in. §. verū. xxxij. diſt. c. bī quī
dem. xcvj. diſt. Vel aliter poſſumus dicere ꝙ Moyſes erat ma
ior virtute ꝛ dignitate ꝙ Aaron: q2 in illis ordinibus non im-
primebatur character ſed tantū offerebant pro populo: nec ha
bebant claues: ſed erant mediatores dei ꝛ hoim. qđ longe ma-
gis faciebat Moyſes qui facie ad faciem loquebat deo: ꝛ erat
internūtius inter deū ꝛ populū: ꝛ ſic maior ꝙ Aaron. Preter-
ea Moyſes fuit legiſlator: ꝛ fuit ſacerdos non hoſtias ſed vo
ta populi offerens deo. Et Moyſes figurauit xp̄m nobis vt le-
giſlator: Aaron vt ſacerdos. Et ſic tot excellētijs in Moyſe cō
currentibus vt dignior Aaron ſummū ſacerdotē ordinauit.
vnde non ab re glo. in. c. cāmq3. qui fil. ſint legi. aſſimilat papā
qui eſt lex viua in terris Moyſi. Et ideo dixerūt. ſ. Bonauen-
tura ꝛ Alexā. de ales. ꝙ l3 legale ſacerdotium ſit figura ſpiri-
tualis ſacerdotij noſtri: tn̄ nō ſemper ꝓcedit argumētū de lega-
li ſacerdotio ad ſacerdotiū noſtrū. Legale em̄ ſacerdotium car
nale erat terrenū: ꝛ per carnalē ꝓpagationē tranſiens conti-
nuabatur ſolū hoſtias tabernaculi ꝛ concomitantia tractans
que ptinent ad veterē hoiem ꝛ terrenā repromiſſionē. ideo ſa-
cerdotes veteris teſtamēti a regibus deponebantur. iij. Reg. j.
ꝛ. ij. c. Salomon depoſuit Adoniā ſacerdotē ſummū. Non ſic
in nouo ſacerdotio noſtro qđ ſpirituale eſt ꝛ claues regni celo-
rū tractat. ideo maius dicitur quacūq3 terrena poteſtate. c. ſo-
lite. de maio. ꝛ obe. c. cū3 ad verum. c. duo. xcvj.
diſt. Et ſi dicatur ꝙ immo ſm Auguſtinū in lib. de queſtioni-
bus no. ꝛ vete. teſta. xp̄s oēs apoſtolos fecit ep̄os. reſpōdeo ve
rū aliquos immediate. ſ. Petrū: aliquos mediate. ſ. per mini
ſteriū Petri ꝛ alios. ſimile dicimus Joan. vi. Erant omnes
docibiles dei: tamen exponitur quidē mediate: quidā immedia-
te. Et ita poteſt etiā reſponderi ad. c. j. §. vna. de ſum. trini. et
fi. catho. vbi dicit ibi ꝙ ſacramentū eucharīſtie non pōt cōficere ni
ſi ſacerdos qui rite fuerit ordinatus ſm claues ipſe ꝯceſſit apo

ſtolis ſuiſq3 ſucceſſoribus. ſed cōſtat ꝙ ſacerdos non ordinaẗ
a claue ſacerdotali ſed epiſcopali: ergo videtur ꝙ xp̄s apoſto-
lis dedit claues epiſcopales: qđ nō eſſet niſi feciſſet eos epiſco
pos: q2 reſpōdeo ꝙ intelligitur ille tex. ſm claues quas ip̄e cō
ceſſit apoſtolis mediate. ſ. mediante petro ꝛ alijs ſucceſſoribus
ſuis non immediate. ꝛ ita reſpōdetur ad. c. in nouo. xxi. diſt. vbi
ibi dicitur. pari cōſortio honorē ꝛ poteſtatē acceperunt. intelli
ge pari conſortio reſpectu tēporis q2 eodē tempore ꝛ ſimul ſed
aliter ꝛ aliter. Petrus immediate alij mediāte Petro. Et hoc
etiā cōprobatur ex Mathia apoſtolo qui ſicut per apoſtolos
fuit ad apoſtolatum aſſumptus: ita credendū eſt ꝙ etiam per
eos fuerit epiſcopus ordinatus. Et propterea dicimus ꝙ po-
teſtas inferiorū prelatorū cū om̄es apoſtoli a petro iuriſditio-
nis epiſcopalis poteſtatem acceperint. alij vero ordines ꝛ iuriſ
ditiones. ꝛ hec poteſtas deriuatur a petro ꝛ ſucceſſoribus ſuis.
nam vt dicit Dionyſius in. vj. celeſtis hierarchie. ordo pontifi
calis eſt primus oim: ꝛ ſicut oīs hierarchia celeſtis in xp̄o con
ſummaẗ: et ab eo oīs poteſtas emanat: ita oīs eccleſia militās
in petro ꝛ ſucceſſoribus eius conſummaẗ: ꝛ ab eo ꝛ ſucceſſori-
bus eius oēs poteſtates emanant. c. j. xxij. diſt. ideo dicit Chry
ſoſto. ſuper actibus apoſtolorū: ꝙ petrus a filio ſuper oīa que
filij ſunt accepit poteſtatē non vt Moyſes in gente vna ſed in
vniuerſo orbe. Et probatur ratione. Nam in vnoquoq3 ordine
in eo in quo maxime reſidet plenitudo virtutis ſiue poteſtatis
originaliter depēdet virtus omniū ſequentiū in illo ordine: ſ3
romanus pōtifex eſt primus in ordine prelatorū eccleſie: ꝛ ha
bet plenitudinē poteſtatis in ea. vt. s̄. deduxi. ergo ab eo meri-
to manent oēs poteſtates eccleſie. d. c. in nouo. ꝛ facit. c. loqui
tur. xxiiij. q. j. ꝛ tex. in auẗ. vt ro. ec. col. iij. ꝛ colligiẗ Exo. xviij.
ꝛ Nume. xj. vbi dn̄s ad petitionem Moyſi qui in multitudine
regiminis grauabatur voluit vt idē Moyſes eligeret ſibi ali-
quos in adiutoriū ad populi gubernationē. Et dicit tex. ꝙ de
dit deus de ſpiritu qui erat in Moyſe illis. lxx. electis. per qđ ſi
gnificatur poteſtatē regiminis a ſummo eccleſie preſidente in
alios deriuari. ſic dicit Dionyſi⁹ in tertio hierarchie celeſtis
per prima media per media vltima illuminari. Et rurſum idē
Diony. c. x. dicit oēs hierarchias connexas: ꝛ earū ordines cō
nexos. hec aūt cōnexio non tm̄ attenditur per relationē vnā ad
vltimū finem: ſ3 ſm ordinē diſtinctionis per primū medium et
vltimū ſm ſcientiā inquantū irradiatio extenditur proceden-
do a primo vſq3 ad vltimos. Ita etiā in eccleſia militāte papa
per patriarchas ꝛ legatos archiep̄os ep̄os ꝛc. deſcendendo vſ
q3 ad infimos gradus agit ꝛ influit in oīa mēbra eccleſie. facit
c. in illis. lxxx. diſt. c. quis neſciat. xj. diſt. c. decreto. cū. c. ſequē-
29 ti. ij. q. vj. iij. q. vj. c. dudum. ¶ † Sciendū eſt ſm ſctm̄ Tho. in
j. ſenten. diſt. xij. ꝙ dupliciter dicitur aliquid habere poteſtatē
ab aliquo immediate. vno modo reſpectu virtutis. Et tunc di
cim⁹ ꝙ oīs virtus autoritas poteſtas ꝛ iuriſditio que eſt in pa
pa ſiue in aliquo quocūq3 prelato eſt a xp̄o immediate: qđ pa-
tet q2 a nullo alio pōt talis poteſtas cōferri niſi per poteſtatē
exiſtentē in xp̄o ſiue collatā a xp̄o: ſicut nulla alia cauſa a p̄ma
poteſt agere niſi per virtutem cauſe prime. Scđo modo pōt in
telligi immediate haberi reſpectu ſuppoſitorū agentiū ſiue po
teſtatē cōferentiū quomodo tunc dicitur a xp̄o poteſtatem ali
quam ſuſcipere qs immediate quādo inter accipientē poteſta-
tem: ꝛ inter ipſum xp̄m conferentem nō eſt aliquod mediū: ſc3
ſuppoſitū ſuſcipiens a xp̄o ꝛ conferens ipſam poteſtatem alte
ri. Et iſto modo loquendo dicimus ꝙ ſolus petrus immedia-
te a xp̄o poteſtatem accepit iuriſditionis: cui ſoli dictū eſt. pa-
ſce oues meas. Et prius ei promiſerat dicens. tibi dabo claues
regni celorū. Mat. xvj. ꝛ confirma fratres tuos. Luce. xxij. Et
ſi in te peccauerit frater tuus corripe ꝛc. Mat. xviij. que om̄ia
pertinent ad curatū: ꝛ ſoli petro dicta ſunt. Unde ſibi ſoli legi
tur curam animarū xp̄m cōmiſiſſe: ſed q2 impoſſibile erat ꝙ p
ſe ſolū3 perfecte totius gregis curā ageret. ideo per cōſequens
cōmiſit illi facere alios curatos quotquot ip̄e p adiutorio ſuo
ꝛ populi ſalute opus eſſe cognoſceret: nec chriſtus per ſe inſti-
tuit niſi ſolū vnā curā eccleſie ſue. Oēs vero alij apoſtoli a chri
ſto mediante petro poteſtatem acceperunt: ꝛ ita dicimus in pa
pa ꝙ a chriſto mediante poteſtatem accepit: vtpote eius vica-
rius. Alij autem prelati inferiores mediate. i. per medium pa
pe poteſtatem accipiūt a chriſto. etem̄ vt dicit dn̄s Petrus de
palude. xp̄s per ſe non fecit niſi vnum curatum. ſ. petrum quā-
do ei dixit ſoli. paſce oues meas. Non em̄ diuiſit paſtores ſuos
dicēs petro. paſce oues circūciſionis. Et paulo. paſce oues gē-
tium ꝛc. ſed vnam curam totius ouilis inſtituit quā petro com
miſit vt fiat vnū ouile ꝛ vnus paſtor: ꝛ l3 in ipſis exordijs pri-
mitiue eccl'ie cōi preſbyterorū cōſilio eccl'ie gubernarenẗ: ꝛ gli-
bet apl'orū ſacramenta miniſtrabat ſicut occurrebāt hoīes con
uerti ad fidē: ſicut de Philippo ꝛ plurib⁹ alijs legiẗ. Sciſma-
te tamen

te tn̄ inualeſcēte: q2 in pplis dicebaẗ. Ego ſum pauli: ego ſum
cephe prout ab eis ſacra ſuſceperant. Propterea facta eſt di-
ſtinctio ep̄orū ꝛ dioceſū3. c. olim. xcv. di. c. vrbes. ꝛ. c. j. illis. lxxx.
di. ꝛ petrus per ſe ꝛ p alios diuiſit ꝓuincias ꝛ dioceſes ꝛ paro-
chias. vt. d. c. in illis. lxxx. diſt. colligiẗ. vnde ſtatus curatorū vt
diſtinguitur a ſtatu ep̄orū ꝛ a ſtatu pape nō fuit a xp̄o inſtitutus
immediate cū nullas parochias aut caſuum poteſtates et limi
tationes ſub epiſcopis diſtinxit. nec ipſi curati ſunt a chriſto in-
ſtituti in ſuis parochijs. ſed ſolus petrus vt dictum eſt. Nec di-
cat quiſpiam ꝙ ſtatus ꝛ poteſtas diſcipulorū cōtinuatus eſt in
curatis ſicut ſtatus ꝛ iuriſditio ac poteſtas apoſtolorū in ep̄is.
Nam ꝙ ſuccedant curati diſcipulis ſicut ep̄s apl'is non videtur
verū intelligēdo ꝙ ſtatus ſacerdotum curatorū ꝓceſſerit expli
cite in diſcipulis chriſti ante chriſti aſcēſionē: et ſic cōtinuatus
ſemper in ſacerdotibus curatis. Et hoc patet quia diſcipuli p
tēpore diſcipulatus chriſti. i. vſq3 ad paſſionem vel aſcēſionem
nō fuerūt ſacerdotes nec fuerunt curati. licet poſt penthecoſten
quidā ex eis fuerint ſacerdotes. quidā ep̄i. quidam diaconi. et
quidā nec ſacerdotes nec curati. vnde nō habuerūt ex quo vo-
cati ſunt diſcipuli ſtatum curatorum. nec quantū ad ordinem.
nec quātū ad curam determinate parochie. ꝛ ita ſtatus eorū nō
eſt cōtinuatus in curatis. Sed verū eſt ꝙ ſtatus illorum fuit fi-
gura ſtatus curatorū quoad ſtatū predicandi ꝛ tēporalia metē-
di. ꝛ quātum ad hoc ſuccedūt eis. i. habent hāc poteſtatē ſicut
illi. Et ita intelliguntẗ oēs autoritates que hoc ſonant. Et ſil'r
dicēdū eſt de apl'is ꝙ ante paſſionem nō habuerūt ipſi ſtatum
epiſcoporū ꝛ ordinū ſicut. s̄. oſtendi. Quod ergo dicūt ꝙ ſtatus
apoſtolorū cōtinuatur in ep̄is. verū eſt ꝛ quoad ſtatū primū quo
ad poteſtatē ꝛ autoritatē predicādi. ſi tn̄ illa in eis nō fuerit in-
terrupta. † Et hoc ꝓpterea dico q2 opinio eſt ꝙ oēs apoſtoli et
diſcipuli in ipſa paſſiōe chriſti defecerint a xp̄o. ꝛ ꝙ fides remā
ſit in ſola virgine Maria. ꝛ ideo retēto ꝙ aliquā poteſtatē ha-
buiſſent a xp̄o in vita. nō loquor de ordine q2 ille ſemel infixus
permanet. vt videbimus in. §. ad hoc. ꝛ j. §. verū. xxxij. diſt. ſed
in alia quacūq3 ptāte ab illa ceciderūt. Sed poſtea Joā. xx. et
Matth. vlti. videreẗ nihilominus reſtituta. Et ideo pōt dici
cōtinuari in epiſcopis ꝛ quoad dignitatē ſup alios ꝛ quoad ſta
tum vltimū: q2 finaliter oēs apl'i fuerūt ep̄i. Et ſimiliter pōt di
ci de diſcipulis ꝙ ſtatus cōtinuatus in curatis in parte. ſ. quā-
tū ad aliqd: qm̄ aliquo modo ſtatus eorū cōtinuatur in curatis:
q2 ſicut illi ſub apoſtolis habuerūt poteſtatē predicādi ſic ꝛ cu-
rati et iſti poſt illos. vñ iſta ſucceſſio qua ep̄i ſuccedere dicuntur
apoſtolis ꝛ curati diſcipulis licet habeat bene aliquam ſimili-
tudinem ſucceſſionis quoad aliqua que dicta ſunt: non tamen
habet veritatem ſucceſſionis. ſicut nunc ep̄s ſuccedit epiſcopo
qui preceſſit in epiſcopatu. aut curatus qui nunc eſt alteri cura
to in parochia q ante fuit. vt patet ex dictis: q2 licet ab eodem
inſtituantur curati a quo ꝛ diſcipuli. dicendum ꝙ non ſequitur
etiā ſi eſſet idē ſtatus iſte ꝛ ille q2 dn̄s qui diſcipulos primo in-
ſtituit dato ꝙ fuiſſent primi curati ſequentes curatos non ſibi
reſeruauit inſtituendos. ſed commiſit vicario ſuo generali: cui
curam omnium ouium cōmiſit dicens. paſce oues meas. Joā.
vlti. illas autem oues petrus paſcit quas paſcendas ipſe com
mittit: quia qui per alium facit per ſeipſū3 facere videtur. c. mu
lieres. cum vulgaribus. de ſen. excō. Sed illas petrus non vide
tur paſcere quas alius a petro non inſtitutus nec eiuſdem petri
nomine paſcit. vnde quicūq3 dicit ꝙ aliqui paſtores vel cura-
ti in ouili chriſti inſtituunẗ nō a petro ſed immediate a chriſto
falſificare videtur verbū3 domini dicentis Petro. paſce oues
meas. ſed debuit dicere. paſce oues meas vna cum paſtoribus
quos tibi adiungo vel adiungam. Et manifeſta ratione ꝓbaẗ
quia ſi chriſtus immediate oēs alios paſtores particulariter p
mundum ſicut ſucceſſorem petri vniuerſaliter inſtitutur⁹ erat.
quare non ita dicit de alijs apoſtolis de epiſcopis ꝛ diſcipulis
pro curatis. paſcite oues meas et vos cū petro. ſicut paterfa-
milias oībus operarijs quos īmediate cōduxit dicit. Ite ꝛ vos
in vineā meā ꝛc. Matth. xx. Preterea ſi eis erat datur⁹ eq̄ im-
mediate ſicut petro claues iuriſditionis ſicut ſucceſſori petri.
mirum eſt quare non ita dixit eis aliqñ. dabo vobis claues re-
gni celorū cū3 petro. ſicut hoc dixit petro. nā de alijs q̂ dedit eis
ſicut petro: puta intellectum ſcripturarū ꝛ gratiā predicādi. di-
xit cōiter. dabo vobis os ꝛ ſapientiā cui non poterūt reſiſtere.
Et de poteſtate miraculorū inquit. dedi vobis virtutē ꝛ pote-
ſtatē ꝛc. Luc. x. Uñ cū nō legatur xp̄m apoſtolis dediſſe claues
exterioris iuriſditionis. nec curā animarum alijs apoſtolis nec
diſcipulis ſicut petro. dato ꝙ epiſcopi ſuccedāt apoſtolis ꝛ cu-
rati diſcipulis ſicut papa petro. Non ſequitur ꝙ habeant cu-
ram nec poteſtatem ſicut petrus ꝛ papa a chriſto immediate.
Nec ꝙ habeant curam ꝛ poteſtatem ſine petri vel ſucceſſorū ſuo
rum commiſſione. ꝛ fuit diuina prouidentia quidē factū. vt di-

cit. ſ. Tho. in ſumma contra gentiles. li. x. c. lxvj. cū chriſtus ec
cleſiā inſtituerit vſq3 in ſeculum duraturā. iuxta illud Eſa. ix.
c. Super ſolium dauid ꝛ ſuper regnum eius ſedebit vt confir-
met illud et corroboret in iudicio et iuſtitia amodo et vſq3 in
ſempiternum. ita diſpoſuerit ordines eccleſie ſue vt eorum po-
teſtas deriuaretur ad poſteros. iuxta illud Pſalm̄. xliiij. Pro
patribus tuis nati ſunt tibi filij. c. quorum vices. lxviij. diſt. et
ſic impletur illud Matth. vlti. Ego vobiſcum ſum omnibus
diebus vſq3 ad conſummationem ſeculi. per ſe vicarios ſuos
et miniſtros. c. ita dominus. xix. diſt. c. pro humani. de homi. li.
vj. ꝛ. j. Corin. xv. c. Poſt finem v̇o mūdi nō erit iſta p̄latio ꝛ or-
dinum diſpoſitio et propagatio eccl'ie oportuna: q2 per ipſum
xp̄m immediate regeẗ eccl'ia ꝛ paſcetur: illuminabitur ꝛ beati
ficabiẗ. Apoc. xxij. Eccleſia militās triūphanti adiuncta ceſ-
ſabit a militia conſequuta victoria. et dabiẗ ei corona vel dia
dema de manu domini. Sap̄. v. facit qđ no. in. c. ad hoc. lxxxix.
di. Cum ergo eccleſia myſticum ſit corpus cōgregationis fide
liū cum vnica ſit vnicū caput ꝛ paſtore3 ꝛ ſpōſum xp̄m habet.
cū xp̄s ꝛ papa ei⁹ vicarius ſit illud vnicum caput paſtor ꝛ ſpō
ſus. cū ptās omnium inferiorū prelatorum etiā epiſcoporū ꝛ or-
dinum deriueẗ ab ipſo papa a quo poteſtate3 maxime iuriſdi-
31 tionis habēt. † Ex premiſſis qnq3 magiſtralibus fundamētis
a inferẗ neceſſario dubij deciſio ꝙ papa eſt ſupra concilium[a] ge
nerale. ꝛ ſupra illud poteſtatem h3 nō econtra: tn̄ vt quaſi gla-
dio aperiatur et aliqua contraria referemus. ¶ Primo argu
menta pro iſta parte pape adducam. poſtea multa argumenta
in cōtrarium adducta tollam. Qđ papa habeat ptātem ſupra
conciliū generale non ecōtra. Primo itaq3 ꝓbaẗ. xxiiij. q. j. c.
quodcūq3. vbi glo. per illum tex. tenet ꝙ romane ſedis ſenten-
tia totius eccleſie ſentētie preferenda ſit. clarum eſt aūt ꝙ p ſen-
tentiam romane ſedis debemus intelligere ſentētiam pape qui
ſedet in cathedra petri. nam ipſa fides non loquitur niſi per pa
pā qui eſt in ea. vt de ſe patet. ꝛ ſic ibi optime probatur ꝙ pa-
pa eſt ſupra conciliū. Scđo illud clare ꝓbatur. ix. q. iij. c. cūcta
p mundū3. ꝛ. ij. q. vj. placuit. vbi a ſententia pape nō appellaẗ
ad aliquem: ergo papa in terra non habet ſuperiorem. ſi em̄ di
ceremus conciliū eſſe ſupra papā certe a ſentētijs ſummorum
pontificū ad ipſum cōcilium appellare licitū eſſet ex quo dare
tur ſuperior et appellatio eſt ab inferiori ad ſuperiorem iudi-
cē interponenda. vt no. Bar. in. l. j. §. ſi quis. ff. de ap. bene fa
cit. c. ij. de cōſue. li. vj. immo tex. in preallegato. c. cūcta p mun
dum. ꝓbat ꝙ quos ſynodus ligat papa abſoluit. Et ita dicit
ille tex. q vt ibi dicit glo. de ſynodo vl'i ꝛ gn̄ali intelligi debet.
Tertio ad idē facit. c. ad romanā. ij. q. vj. vbi ab omnib⁹ ad ro
manā ſedē appellādū eſt quaſi ad matrē vt eius vberibus nu-
trianẗ: ꝛ autoritate defendantur: ꝛ a ſuis oppreſſionibus rele-
uentur. Quarto p hoc eſt optimus tex. ix. q. iij. c. ipſi ſunt. vbi
dicit tex. ꝙ appellationes totius eccleſie deferūtur ad papam.
Sed clarū eſt ꝙ concilium eſt tota eccleſia repreſentatiue: ergo
a cōſilio ad papam appellabitur. Ex quo ſequitur ꝙ cū appel
latio ex ſui ſubſtātia fiat ad ſupiorē: vt. s̄. dixi. ꝙ papa ē ſupra
cōcilium. Subdit etiā ille tex. ꝙ a ſententia pape nunꝙ̄ ꝓſus
appellatur. No. v̄bū nunꝙ̄ prorſus. quaſi ſentiat ꝙ nullo mō ꝛ
nullo caſu appellatur. Quinto facit rō qđ preſtat alteri robur
eſſentiā ꝛ autoritatē ꝛ ſine quo illud nō pōt in eſſe ſubſiſtere eſt
ſuperius illo cui robur ꝛ eſſe preſtatur vt de ſe eſt notum. c. vi-
ſis. xvj. q. ij. Sed romanus pontifex ſua autoritate dat robur ꝛ
eſſe concilijs generalibus: ergo illis eſt ſuperior. vt patet. xvij.
di. per totum. adeo ꝙ aliter facta non dicūtur cōcilia ſed cōci-
liabula. vt dicit tex. xvij. diſt. c. multis. ꝛ dat illis autoritatem
ſtatuēdi. glo. in. c. dn̄o ſctō. l. di. ꝛ in. c. nec licuit. xvij. di. Sexto
videtur expreſſum in. c. ſignificaſti. de elec. vbi textus clare di-
cit ꝙ cōcilia legem romane eccleſie p̄figere nō pn̄t ꝛ cōtrarium
dicēs ab eccleſie vnitate ꝛ ſedis apoſtolice obediētia reſilire vi-
detur. Nam in oībus concilijs ſemp intelligiẗ excepta romane
eccleſie autoritas: vt ibi dicit tex. Ex quo ſuperioritas ro. eccle-
ſie ad concilia generalia denotari videtur. Nec bona eſt ſolu-
tio que videtur dicere ꝙ loquitur de ro. eccleſia ꝛ romano pōti-
fice q intelligiẗ exceptus. i. de papa cū cardinalibus. nō de ſolo
papa: q2 illa ſolutio non eſt contra tex. in. c. dudū. iij. q. vj. quia
priuilegiū romane eccleſie ex ſolo petro ꝓuenit. vt dicit ibi tex.
c. ꝙ̄uis. xxj. di. c. beati. ij. q. vij. in. c. fundamēta. in prin. de elec.
li. vj. Preterea quoad plenitudinem ꝛ hanc ſupremam preró-
gatiuā cardinales nihil afferunt vel detrahunt pape. vt dixi in
c. in iſtis. iiij. di. Ideo non bene dicitur illū tex. c. ſignificaſti. in
telligi debere non ꝓcedere in papa ſed in romana eccleſia que
repreſentatur in papa ꝛ cardinalibus. Septimo eſt tex. expreſ-
ſus qui non pōt cauillari. in. c. licet. in fi. de elec. vbi tex. dicit ꝙ
in romana eccleſia ſpeciale aliqd conſtituiẗ: q2 non pōt haberi
recurſus ad ſuperiorē. Certe ſi cōcilium eſſet ſupra papa3 ꝛ ro-

Additio.
a ¶ Papa ē ſu
pra cōcilium. Vi
de plenitudine p
Lud. ro. in cōſil.
cccccxvij. incip.
queſtio diſcutie-
da. ꝛ p Philip.
deci. in cōſil. cij.
icip. maximi pō
deris. in primo
vol. et per And.
barba. in cōſil.
primo. in primo
vol. M. F.

Archivo Histórico